

TURGUTLU İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Ahmet KAYA

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Kasım, 2013

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

TURGUTLU İLÇESİNİN COĞRAFYASI

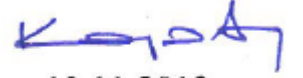
Hazırlayan
Ahmet KAYA

Danışman
Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

AFYONKARAHİSAR 2013

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “**Turgutlu İlçesinin Coğrafyası**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13.11.2013

Ahmet KAYA

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR

: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

: Doç. Dr. Hasan KARA

: Doç. Dr. Barış TAŞ

İmza

.....

.....

.....

.....

.....

Coğrafya Anabilim Dalı doktora öğrencisi Ahmet KAYA'nın "**Turgutlu İlçesinin Coğrafyası**" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 13.11.2013 günü saat 10:00'da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY
MÜDÜR

ÖZET
DOKTORA TEZİ
TURGUTLU İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Ahmet KAYA

AFYONKOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Kasım 2013

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Bu doktora tez çalışmasında Turgutlu ilçesinin fiziki, beşeri ve ekonomik özellikleri incelenmiştir. Ege Bölgesinde yer alan Turgutlu idari bakımdan Manisa İline bağlıdır. Yaklaşık olarak 475 km² yüzölçümüne sahiptir. Çalışma alanının ana jeomorfolojik birimlerini güneyinde uzanan Bozdağlar ve kuzeyindeki Çaldağı gibi yüksek kütleler ile orta kısmında bulunan Gediz Grabeni oluşturur. İnceleme alanı Akdeniz iklimi etkisi altındadır. Kışlar ılık ve yağışlı, yazlar sıcak ve kurak geçer. Yıllık ortalama sıcaklık 16,9 °C ve yıllık yağış miktarı ise 476 mm. civarındadır. Akdeniz ikliminin etkisi altında oluşan bitki örtüsü insan faaliyetleri sonucunda yer yer tahrip edilmiştir. Dağlık alanların yüksek kısımlarında karaçam, kızılçam ve meşe türlerine rastlanırken, yükseltinin azaldığı graben tabanında garig, zeytin ve maki türleri yayılış gösterir. Sahanın en büyük toprak grubunu Alüvyon topraklar, Kahverengi Orman toprakları ve Kırmızı Akdeniz toprakları oluşturur. En önemli akarsuyu Gediz Nehridir. Turgutlu ilçesinin 2010 yılı ADNKS nüfusu 141962 kişi olup merkezi nüfusu ise 117632 kişidir. Çalışma alanının nüfusu her geçen gün göçlerle artmaya devam etmektedir. Sahada bir şehir, 2 kasaba ve 37 köy yerleşmesi yer alır. Türkiye'nin en verimli tarım toprakların bulunduğu sahada en önemli tarımsal ürünleri üzüm, zeytin, erik ve kiraz oluşturur. İlçe merkezinde nüfusun büyük bir kısmı hizmet ve sanayi sektöründe çalışmaktadır. Sanayi ve ticaretin geliştiği ilçede önemli sanayi kollarını toprak, gıda ve makine endüstri meydana getirir. Toprak sanayinin oldukça geliştiği inceleme sahasında Turgutlu tuğlası olarak markalaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turgutlu, Gediz Nehri, Gediz Grabeni, Bağcılık, Turgutlu Tuğlası.

ABSTRACT

THE GEOGRAPHY OF TURGUTLU DISTRICT

Ahmet KAYA

AFYONKOCATEPE UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

November 2013

Advisor: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Chosen as a thesis study, Turgutlu district's physical, human and economical properties were studied. Located in Aegean Region Turgutlu is administratively tied to the province, Manisa. It has nearly 475 km² square measure. High masses such as Bozdağlar in the south and Çaldağı in the north with Gediz Graben in the middle constitute the main geomorphological units of the study area. The area of investigation is under the effect of Mediterranean climate. It is mild and rainy in winters, and dry and hot in summers. Average annual temperature is nearly 16.9 °C and average annual rainfall is nearly 476 mm. Forest vegetation formed under the effect of Mediterranean climate has been destroyed locally by human activities. While black pine, calabrian pine and species of oak are seen on the high parts of mountain regions, upwards Graben bottom, where the elevation subsidences, garig, olive and maquis species become widespread. Alluvial soil, brown forest soils and red Mediterranean soils form the biggest soil groups of the field. The most important river of the field of study is the river, Gediz. The total population of the field in 2010 is 141962, The population in Turgutlu county town is 117632. There are 1 city, 2 towns and 37 villages in the field of study. In the field, where many fertile soils lie, grapes, greengage, olive and cherry forms are some of the most important agricultural products. Rural settlements show a collective settlement property. Most parts of the active population work in the sector of service and industry. In the town, where industry and commerce are developed, food, machine and soil industry generate important industry branches. It has become a brand as Turgutlu Brick in the field in which soil industry has considerably improved.

Keywords: Turgutlu, Gediz Graben, Gediz River, Viniculture, Turgutlu Brick.

ÖNSÖZ

Turgutlu ilçesinin Coğrafyası adlı bu doktora tez çalışmasında, Turgutlu ilçesinin idari sınırları içerisinde kalan sahanın fiziki, beşeri ve ekonomik özellikleri incelenmiştir. Sahanın tez konusu olarak ele alınmasının nedeni ise daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Yapılan bu çalışma ile ilçede var olan mevcut potansiyelin daha rasyonel değerlendirilerek açığa çıkarılması mümkün olacak ve bilimsel esaslar dâhilinde kararlar alınmasına yardımcı olacaktır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sahanın fiziki coğrafya özellikleri ele alınmış bu bölümde yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, hidrografya ve toprak özellikleri ele alınarak fiziki özellikler ile insan arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde nüfus ve yerleşme özellikleri üzerinde durulmuştur. Nüfusun gelişimi, nüfusun sosyal ve ekonomik özellikleri incelenerek araştırma sahasına yaşanan göçlerin nedenleri ve sonuçları analiz edilmiştir. Yerleşmenin tarihsel gelişimi, yerleşmenin dağılışı ve mesken özellikleri incelenerek fiziki, beşeri ve ekonomik yapının meskenler üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü kısmında ise sahanın ekonomik özellikleri incelenmiş. Sahanın arazi özellikleri ve arazi kullanım durum, tarımsal üretim, hayvancılık, ormancılık, madencilik, sanayi, turizm, ticaret durumu analiz edilerek ulaşımın ekonomik özelliklere etkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Bulgulardan yola çıkılarak bir sonuca varılmaya çalışılmış ortaya çıkan sorunlar tespit edilerek bu sorunlara yönelik çözümler önerileri sunulmaya gayret edilmiştir. Araştırmanın Turgutlu ilçesi ve kırsal kesimine gelecekteki yapılacak yatırımlara, planlamalara ve stratejik kararların alınmasına yönelik iyi bir kaynak oluşturacağı düşüncesindeyiz.

Çalışma konusunun tespiti ve çalışmanın tamamlanmasının her aşamasında yoğun emek harcayan ve bu duruma gelmesini sağlayan, coğrafya bilimi adına çok şeyler öğrendiğim ve doktora eğitimi sırasında desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Lütfi ÖZAV'a şükranlarımı sunarım. Lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasında üzerimizde emeği olan tüm hocalarıma teşekkür ederim. Doktora eğitimin sırasında her türlü desteği veren hocalarım, başta Prof. Dr. M. Ali Özdemir, Prof. Dr. Hakkı Yazıcı, Prof. Dr. Özer Yılmaz, Doç. Dr. Barış Taş, Yrd. Doç. Dr. Fatma Kafalı Yılmaz ve Doç. Dr. Ünal Yıldırım'a ayrı ayrı teşekkürü borç bilirim.

Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü öğretim üyesi yüksek lisans danışman hocam Doç. Dr. Hasan Kara'ya her türlü yardım ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarına Turgutlu ve Manisa'da her türlü desteği gösteren kamu kurum ve kuruluşların yönetici ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Doktora eğitimim ve doktora tez çalışmalarım sırasında sabırla bana destek olan eşim Berrin Kaya ve yoğun çalışma esnasında kendilerine çok fazla zaman ayıramadığım kızlarım Elif ve Ela ile Oğlum Sami Efe'ye verdikleri manevi desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Ahmet KAYA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
HARİTALAR LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xvii
TABLOLAR LİSTESİ	xx
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xxvi
KISATMALAR DİZİNİ.....	xxxii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. JEOLJİK ÖZELLİKLER	8
2. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER	14
3. İNSAN RELİEF İLİŞKİSİ	26
4. İKLİM ÖZELLİKLERİ	29
4.1. PLANETER FAKTÖRLER	29
4.2. COĞRAFİ FAKTÖRLER.....	30
4.3. İKLİM ELEMANLARI	31
4.3.1. Sıcaklık.....	31
4.3.1.1. Don Olaylı Günler.....	37
4.3.2. Basınç ve Rüzgârlar	40
4.3.3. Nem ve Yağışlar.....	47

4.3.3.1. Nemlilik	47
4.3.3.2. Bulutluluk.....	48
4.3.3.3. Yağışlar	51
4.3.3.3.1. Kar Yağışlı Günler	56
4.3.3.3.2. Kırğılılı Günler	57
4.3.4. Yağış Etkinliği ve İklim Tipi	60
5. İNSAN İKLİM İLİŞKİSİ.....	67
6. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ	69
7. İNSAN HİDROGRAFYA İLİŞKİSİ.....	78
8. TOPRAK ÖZELLİKLERİ.....	81
8.1. AZONAL TOPRAKLAR.....	82
8.2. ZONAL TOPRAKLAR.....	84
8.3. İNTRAZONAL TOPRAKLAR	85
9. İNSAN TOPRAK İLİŞKİSİ	87
10. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ.....	89
11. İNSAN BİTKİ ÖRTÜSÜ İLİŞKİSİ.....	94

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. NÜFUS ÖZELİKLERİ.....	97
1.1. NÜFUSUN TARİHİ GELİŞİMİ.....	97
1.2. SAYIM DÖNEMLERİNDE NÜFUS GELİŞİMİ	98
1.2.1. Şehir Merkezi Nüfusunun Gelişimi	102
1.2.2. Kırsal Nüfusun Gelişimi	105
1.2.3. Turgutlu İlçesinde Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Gelişimi	109
1.3. NÜFUS HAREKETLERİ	115
1.3.1 Doğumlar ve Ölümler	115
1.3.2. İç Göçler.....	116

1.3.2.1. Mevsimlik İşçi Göçleri.....	126
1.3.3. Dış Göçler.....	129
1.4. NÜFUSUN SOSYAL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ	132
1.4.1. Nüfusun Cinsiyet Yapısı	132
1.4.2. Nüfusun Yaş Yapısı.....	142
1.4.3. Nüfusun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması	147
1.4.4. Nüfusun Eğitim Özellikleri	151
1.4.4.1. Yerleşmelere Göre Nüfusun Eğitim Durumu	156
1.4.5. Nüfusun Sağlık Durumu.....	170
1.4.6. Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.....	175
1.4.7. Aile Büyüklükleri	183
1.4.8. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunlukları	192
1.4.8.1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu	201
1.4.8.2. Tarımsal Nüfus Yoğunluğu.....	204
1.4.8.3. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu.....	206
2. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ.....	209
2.1. YERLEŞMENİN TARİHİ GELİŞİMİ	209
2.2. YERLEŞME ŞEKİLLERİ	211
2.2.1. Devamlı Kır Yerleşmeleri.....	212
2.2.1.1. Köy Yerleşmeleri	212
2.2.1.1.1. Kuruluş Yerlerine Göre Köyler	212
2.2.1.1.2. Yükselti Basamaklarına Göre Köyler	218
2.2.1.1.3. Yerleşme Dokularına Göre Köyler	221
2.2.1.1.4. Toponimik Açından Köy Yerleşmeleri.....	223
2.2.1.1.5. Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Köyler	225
2.2.1.1.6. Ekonomik Fonksiyonuna Göre Köyler	228
2.2.1.1.7. Nüfus Büyüklüğüne Göre Köyler	230

2.2.1.1.8. Ormana Göre Köyler	233
2.2.1.2. Mahalle Yerleşmeleri	236
2.2.1.3. Geçici Kır Yerleşmeleri	238
2.2.1.3.1. Bağ-Bahçe Evleri	238
2.2.1.3.2. Çardaklar	240
2.2.1.3.3. Diğer Geçici Kır Yerleşmeleri	243
2.3. MESKENLER	246
2.3.1. Köy Meskenleri ve Eklentileri	246
2.3.2. Yapı Malzemesine Göre Meskenler	247
2.3.3. Turgutlu Şehrinde Meskenler	254
2.4. BELEDİYE ÖRGÜTLÜ KIRSAL YERLEŞMELERİ	258
2.5. ŞEHİR YERLEŞMESİ	266
2.5.1. Turgutlu Şehri	267
2.5.1.1. Turgutlu Şehrinin Nüfus Gelişimi	272
2.5.1.2. Şehrin Yatay ve Dikey Büyümesi	274
2.5.1.3. Kentsel Fonksiyonlar	278
2.5.1.3.1 Yönetim Fonksiyonu	278
2.5.1.3.2. Kültürel Fonksiyonlar	279
2.5.1.3.3. Sağlık Fonksiyonu	282
2.5.1.3.4. Ulaşım Fonksiyonu	284
2.5.1.3.5. Turizm Fonksiyonu	287
2.5.1.3.6. Ticaret Fonksiyonu	289
2.5.1.3.7. Tarım Fonksiyonu	292
2.5.1.3.8. Sanayi Fonksiyonu	293
2.5.1.4. Turgutlu İlçesinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişliği	293
2.5.1.5. Kentsel Arazi Kullanımı	296

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. GENEL BAKIŞ	301
2. GENEL ARAZİ KULLANIŞI	302
3. TARIM	305
3.1. TARIMIN GENEL ÖZELLİKLERİ	305
3.2. EKİLİ ALANLAR	308
3.2.1. Mısır	308
3.2.2. Buğday	310
3.2.3. Arpa	312
3.2.4. Yem Bitkileri	315
3.2.4.1. Silajlık Mısır	315
3.2.4.2. Fiğ	317
3.2.4.3. Yonca	319
3.2.5. Pamuk	321
3.2.6 Tütün	323
3.2.7. Domates	326
3.2.8. Biber	330
3.3. DİKİLİ ALANLAR	332
3.3.1. Bağ	332
3.3.2. Zeytin	336
3.3.3. Kiraz	339
3.3.4. Erik	342
3.3.5. Şeftali	345
3.3.6. İncir	347
3.3.7. Kestane	350
4. HAYVANCILIK	352

4.1. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK.....	353
4.2. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK.....	357
4.3. KÜMES HAYVANCILIĞI	361
4.4. DİĞER HAYVANCILIK FAALİYETLERİ.....	362
5. ORMANCILIK.....	364
6. MADENCİLİK	367
7. SANAYİ.....	369
7.1. CUMHURİYET’İN İLK YILLARINDA SANAYİ FAALİYETLERİ.....	369
7.2. TUĞLA VE KİREMİT ÜRETİM SANAYİNİN TARİHÇESİ.....	370
7.3. GÜNÜMÜZDE SANAYİ FAALİYETLERİ	371
7.3.1.Turgutlu Organize Sanayi Bölgesi.....	372
7.3.2. Küçük Sanayi Sitesi	375
7.3.3. Hammaddesi Toprağa Dayalı Sanayi.....	376
7.3.4. Tarıma Dayalı Sanayi	376
7.3.5. Tarım Alet ve Makine Sanayi	382
7.3.6. Makine Sanayi	382
8. TURİZM.....	385
9. ULAŞIM	389
10. TİCARET	395
SONUÇ ve ÖNERİLER	400
KAYNAKÇA.....	407
ÖZGEÇMİŞ	416

HARİTALAR LİSTESİ

	Sayfa
Harita 1. Araştırma Sahasının Konum Haritası.	2
Harita 2. Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası.....	9
Harita 3. Çalışma Sahası ve Yakın Çevresinin Yükselti Modeli Haritası.	15
Harita 4. Araştırma Sahasının Genelleştirilmiş Jeomorfoloji Haritası.	18
Harita 5. Araştırma Sahasının Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılım Haritası.	36
Harita 6. Turgutlu İlçesinde Rüzgârların Yıllık Esme Yönleri ve Frekansları.	44
Harita 7. Araştırma Sahasında Yıllık Ortalama Yağış Dağılım Haritası.	55
Harita 8. Turgutlu İlçesinin Hidrografi Haritası.	71
Harita 9. Araştırma Sahasının Toprak Dağılım Haritası.....	82
Harita 10. Araştırma Sahasının Bitki Örtüsü Dağılım Haritası.....	90
Harita 11. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (1985).	118
Harita 12. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (1990).	118
Harita 13. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (2000).	120
Harita 14. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (2010).	121
Harita 15. Turgutlu'da Yaşayan Nüfusun Kayıtlı Olduğu İllere Göre Dağılımı.....	124
Harita 16. Turgutlu İlçesinden İl Dışına Olan Göçlerin İllere Göre Dağılımı.....	125
Harita 17. Araştırma Sahasının Mevsimlik İşçi Göçü Aldığı İller (2010).....	127
Harita 18. Araştırma Sahasından Dış Ülkelere Yönelik Göçler.	131
Harita 19. Araştırma Sahasındaki Yerleşmelerde Cinsiyet Oranı (2010).....	136
Harita 20. 1970 Sayımı Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu.....	137
Harita 21. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (1980).	138
Harita 22. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (1990).	139
Harita 23. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (2000).	140
Harita 24. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (2010).	141
Harita 25. Turgutlu İlçesinde Okuryazar Nüfus ve Oransal Dağılımı.	157
Harita 26. Turgutlu'da Bir Okul Bitirmeyen Okuryazar Nüfusun Dağılım ve Oranları.	160
Harita 27. Turgutlu'da Okuryazar Olmayan Nüfusun Dağılımı ve Oranları.	161
Harita 28. Turgutlu'da İlkokul Mezunu Nüfusun Dağılımı ve Oranları.	162
Harita 29. Turgutlu'da Ortaokul ve İlköğretim Mezunu Nüfusun Dağılımı.....	163
Harita 30. Turgutlu'da Lise Mezunu Nüfusun Dağılımı ve Oranları (2010).	164

Harita 31. Turgutlu'da Üniversite Mezunu Nüfusun Dağılışı ve Oranları (2010). 166	166
Harita 32. Taşımali Eğitim Yapılan Okullar ve Eğitim Bölgeleri (2010). 168	168
Harita 33. Aile Sağlık Merkezleri ve Hizmet Bölgeleri (2010). 173	173
Harita 34. Turgutlu'da Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (1985). 185	185
Harita 35. Turgutlu'da Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (1990). 187	187
Harita 36. Turgutlu Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (2000). 189	189
Harita 37. Turgutlu'da Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (2010). 191	191
Harita 38. Turgutlu'da Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğü (1940). 193	193
Harita 39. Turgutlu'da Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğü (1960). 195	195
Harita 40. 1980 Sayımına Göre Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü. 197	197
Harita 41. 1990 Sayımına Göre Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü. 198	198
Harita 42. Turgutlu'da Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü (2000). 199	199
Harita 43. Turgutlu'da Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü (2010). 200	200
Harita 44. Yerleşmelerin Aritmetik Nüfus Yoğunlukları (2010). 203	203
Harita 45. Yerleşmelerin Tarımsal Nüfus Yoğunlukları (2010). 205	205
Harita 46. Yerleşmelerin Fizyolojik Nüfus Yoğunlukları (2010). 207	207
Harita 47. Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı (2010). 220	220
Harita 48. Turgutlu İlçesindeki Yerleşmelerin Toprak Büyüklükleri. 227	227
Harita 49. Yerleşmelerde Tarımsal Faaliyetlerin Oransal Dağılımı (2010). 229	229
Harita 50. Araştırma Sahasında Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğü (2010)... 231	231
Harita 51. Türkiye'de İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2004). 295	295
Harita 52. İkinci Dereceden Gelişmiş İlçe Merkezlerinin Ülke Genelinde Dağılışı. 295	295
Harita 53. Turgutlu'nun Arazi Kabiliyet Sınıfları (1998). 303	303
Harita 54. Yerleşmelere Göre Mısır Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010). 309	309
Harita 55. Yerleşmelere Göre Buğday Ekiliş Alanları ve Dağılışı (2010). 311	311
Harita 56. Yerleşmelere Göre Arpa Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010). 314	314
Harita 57. Yerleşmelere Göre Silajlık Mısır Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010)... 316	316
Harita 58. Yerleşmelere Göre Fiğ Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010). 318	318
Harita 59. Yerleşmelere Göre Yonca Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010). 320	320
Harita 60. Yerleşmelere Göre Pamuk Üretim Miktarları (2010). 322	322
Harita 61. Yerleşmelere Göre Tütün Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010). 325	325

Harita 62. Araştırma Sahasında Yerleşmelere Göre Domates Ekim Alanlarının Dağılışı (2010).....	329
Harita 63. Yerleşmelere Göre Biber Ekim Alanları ve Oransal Dağılışı (2010)....	331
Harita 64. Yerleşmelere Göre Bağ Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).	335
Harita 65. Yerleşmelere Göre Zeytin Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).	338
Harita 66. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Kiraz Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).	341
Harita 67. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Erik Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).	344
Harita 68. Yerleşmelere Göre Şeftali Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).	347
Harita 69. Yerleşmelere Göre İncir Dikiliş Alanlarının Dağılışı.....	349
Harita 70. Araştırma Sahasının Güneyinde Kestane Alanlarının Dağılışı (2010)..	351
Harita 71. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Küçükbaş Hayvan Dağılışı (2010).	356
Harita 72. Turgutlu'da Büyükbaş Hayvan Varlığının Yerleşmelere Göre Dağılışı (2010).	359
Harita 73. Araştırma Sahasında Tuğla-Kiremit Fabrikalarının Dağılımı (2010)....	377
Harita 74. Araştırma Sahasının Ulaşım Haritası.....	390
Harita 75. Manisa İli Ulaşımı Haritası (2010).	392
Harita 76. Araştırma Sahasının Bazı İl Merkezlerine Karayolu ve Demiryolu Bağlantıları İle Belirli Havaalanı ve Limanlara Göre Konumu.	393
Harita 77. Kuru Üzüm İhracatı Yapılan Ülkeler (2010).....	396

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa
Grafik 1. Turgutlu İlçesi Termik Diyagramı.....	34
Grafik 2. Manisa İli Termik Diyagramı.....	35
Grafik 3. Donlu Günlerin Manisa ve Turgutlu'da Aylara Göre Dağılışı.....	38
Grafik 4. Ortalama Donlu Günlerin Mevsimlere Dağılımı.....	39
Grafik 5. Turgutlu İstasyonunun Basınç Durumu.....	42
Grafik 6. Ortalama Bağıl Nemin Aylara Dağılımı.....	47
Grafik 7. Araştırma Sahasında Bulutluluk Oranları.....	49
Grafik 8. Ortalama Bulutlu, Kapalı ve Açık Günlerin Dağılışı.....	50
Grafik 9. Turgutlu ve Çevrede Yer Alan İstasyonların Yıllık Yağış Dağılışı (mm).	52
Grafik 10. Manisa ve Turgutlu İstasyonlarının Yağış Miktarları.....	52
Grafik 11. Turgutlu İstasyonunda Yağış ve Ortalama Sıcaklık Dağılışı.....	53
Grafik 12. Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı.....	54
Grafik 13. Turgutlu'da Kar Yağışlı Günlerin Aylara Dağılımı.....	57
Grafik 14. Ortalama Kırağılı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılışı.....	58
Grafik 15. Ortalama Sisli Günlerin Sayısı.....	59
Grafik 16. Gediz Nehrinin Aylık Akım Değerleri (1935–1990).	74
Grafik 17. Araştırma Sahası Yağış Miktarı ve Gediz Nehrinin Akım Değerleri.....	75
Grafik 18. Turgutlu İlçesinde Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Değerleri.....	76
Grafik 19. Çalışma Alanında Toprak Gruplarının Oransal Dağılımı.....	81
Grafik 20. Sayım Yıllarına Göre İlçe Nüfus Artışı.....	102
Grafik 21. Turgutlu Şehir Nüfusunun Sayım Dönemlerine Göre Değişimi.....	105
Grafik 22. Kırsal Nüfusun Sayım Dönemlerine Göre Değişimi.....	108
Grafik 23. Sayım Dönemlerinde Kırsal Nüfusun Artış ve Azalış Miktarları.....	109
Grafik 24. Çalışma Alanında İkametgâh Edenlerin Bölgelere Göre Dağılımı (2010).	124
Grafik 25. Araştırma Sahasında Sayım Dönemlerine Göre Cinsiyet Oranı.....	133
Grafik 26. Sayım Dönemlerine Göre Kadın-Erkek Oranları.....	135
Grafik 27. Turgutlu İlçe Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Piramidi (2010).....	143
Grafik 28. Turgutlu Şehir Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Piramidi (2010).....	145
Grafik 29. Turgutlu İlçesi Kırsal Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Piramidi (2010).	147

Grafik 30. Turgutlu’da Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2010).	148
Grafik 31. Turgutlu Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2010).	149
Grafik 32. Kırsal Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2010)...	150
Grafik 33. Araştırma Sahası Genelinde Nüfusun Okuryazar Durumu (2010).....	152
Grafik 34. Turgutlu İlçesinde Genelinde Nüfusun Eğitim Durumu (2010).....	153
Grafik 35. İlçe Genelinde Nüfusun Eğitim Durumunun Dağılışı (2010).	154
Grafik 36. Çalışma Sahasında Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (2010)....	159
Grafik 37. Turgutlu’da Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990)...	176
Grafik 38. Turgutlu Şehrinde Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).	176
Grafik 39. Turgutlu İlçesi Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000)	177
Grafik 40. Turgutlu şehri Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).	178
Grafik 41. Turgutlu’da Ekonomik Faaliyet Türüne Göre İstihdam Edilen Nüfusun Cinsiyete Göre (2000).	181
Grafik 42. Kırsal Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı.....	219
Grafik 43. Yerleşmelerin Toprak Büyüklüğüne Göre Oransal Dağılışı (2010).....	228
Grafik 44. Nüfus Büyüklüğüne Göre Kırsal Yerleşmelerin Oransal Dağılışı (2010).	233
Grafik 45. Turgutlu İlçesinde Köylerin Ormana Göre Konumu.....	234
Grafik 46. Urganlı Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.	258
Grafik 47. Urganlı Nüfus Piramidi (2010).....	262
Grafik 48. Derbent Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.....	263
Grafik 49. Derbent Kasabasının Nüfus Piramidi (2010).....	265
Grafik 50. Seçilmiş Yıllara Göre Turgutlu Şehir Nüfusunun Gelişimi.	273
Grafik 51. Turgutlu İlçesindeki Araçların Oransal Dağılımı (2010).	287
Grafik 52. Turgutlu Şehrinde 2000 Genel Nüfus Sayımına Göre Çalışanların Sektörel Dağılımı.	296
Grafik 53. Araştırma Sahasında Arazi Türlerinin Dağılışı ve Oranları (1998).	306
Grafik 54. Turgutlu İlçesinde Yetiştirilen Havyaların Türlerine Göre Dağılışı.	353

Grafik 55. Araştırma Sahasında Orman Örtüsü Ağaç Türleri Oranları.	364
Grafik 56. Turgutlu Organize Sanayi Bölgesinde Fabrikaların Sektörel Dağılımı (2010).	373
Grafik 57. Küçük Sanayi Sitesinde İşletmelerin Oransal Dağılımı (2010).....	375
Grafik 58. Turgutlu'da Köylerinin Yol Tipleri ve Uzunlukları (2010).	389

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Manisa-Akhisar Meteoroloji İstasyonlarının Güneşlenme Süreleri.....	29
Tablo 2. Turgutlu ve Çevre İstasyonların Ortalama Sıcaklıklar, Ortalama Maksimum ve Ortalama Minimum ve Mutlak Sıcaklık Değerleri.....	32
Tablo 3. Ortalama Donlu Gün Sayısının Aylara Göre Dağılımı.....	37
Tablo 4. Ortalama Donlu Günlerin Mevsimlere Dağılımı.	39
Tablo 5. Manisa’da Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (1930–2001).....	41
Tablo 6. Turgutlu'da Yıllık Rüzgârların Esmeye Sayısı ve Mevsimlere Göre Dağılımı (1984-2005).....	43
Tablo 7. Turgutlu'da Ortalama Rüzgâr Hızının Aylara Göre Dağılımı (1984–2005).	46
Tablo 8. Turgutlu'da En Hızlı Rüzgâr Yönleri ve Hızlarının Aylara Göre Dağılımı (1984–2005).	46
Tablo 9. Ortalama Bağıl Nemin Aylara Dağılımı.	47
Tablo 10. Ortalama Bulutluluk Değerinin Aylara Göre Dağılışı.	48
Tablo 11. Ortalama Bulutlu. Kapalı ve Açık Günlerin Aylara Göre Dağılışı.	50
Tablo 12. Turgutlu ve Çevrede Yer Alan İstasyonların Yıllık Yağış Dağılışı (mm.).	51
Tablo 13. Turgutlu ve Manisa İstasyonunda Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı.	54
Tablo 14. Turgutlu’da Ortalama Kar Yağışlı. Karla Örtülü Günler İle En Yüksek Kar Örtüsünün Aylara Göre Dağılışı (1984–2005).....	56
Tablo 15. Ortalama Kırğılı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılışı.	57
Tablo 16. Ortalama Sisli Günlerin Sayısı ve Aylara Göre Dağılışı.	59
Tablo 17. Turgutlu'nun Erinç Formülüne Göre Yağış Etkinliği İndis Değerleri.	60
Tablo 18. Manisa İstasyonunun Erinç Formülüne Göre Yağış Etkinliği İndis Değerleri.....	61
Tablo 19. Turgutlu'nun De Martonne’a Göre Aylık Kuraklık İndis Değerleri.	61
Tablo 20. Turgutlu İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu.	62
Tablo 21. Manisa İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu.....	63
Tablo 22. Gediz Nehrinin Ortalama Akım Değerleri (1935–1990).	73
Tablo 23. Manisa ve Turgutlu’da Büyük Toprak Gruplarının Dağılımı.	81
Tablo 24. 1908 Yılı Aydın Vilayeti Salnamesine Göre Araştırma Sahası Nüfusu. ..	98

Tablo 25. Turgutlu İlçesinde Nüfus Artışı (1927–2010).....	101
Tablo 26. Turgutlu Şehrinde Nüfus Artışı.....	104
Tablo 27. Turgutlu İlçesi Kırsal Nüfus Artışı (1927-2010).	107
Tablo 28. Araştırma Sahasında Seçilmiş Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Gelişimi (1927–2010).	111
Tablo 29. Kırsal Yerleşmelerin Sayım Yıllarına Göre Nüfus Miktarları (1935–2010).	113
Tablo 30. Sayım Yıllarında Çalışma Sahası Dışında Nüfusa Kayıtlı Olunan İller.	117
Tablo 31. Sayım Yıllarında Çalışma Sahası Dışında Nüfusa Kayıtlı Olunan İller.	119
Tablo 32. Turgutlu’da Nüfusun Kayıtlı Olduğu Bölgelere ve İllere Dağılımı (2010).	123
Tablo 33. Araştırma Sahasına Gelen Mevsimlik İşçi Sayılarının illere Göre Dağılımı.	127
Tablo 34. Araştırma Sahasından Yurt Dışına Göç Eden Aile Sayısı.	130
Tablo 35. Turgutlu İlçesinin Toplam Nüfusunun Cinsiyet Durumu (1927–2010).	133
Tablo 36. Turgutlu Şehir Nüfusunun Cinsiyet Durumu (1927–2010).	134
Tablo 37. Araştırma Sahası Kırsal Nüfusunun Cinsiyet Durumu (1927–2010).	135
Tablo 38. Turgutlu İlçesi Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Birleşimi (2010).	142
Tablo 39. Turgutlu Şehir Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Birleşimi (2010).....	144
Tablo 40. Turgutlu İlçesinde Kırsal Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Birleşimi (2010)...	146
Tablo 41. Turgutlu İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması (2010)..	148
Tablo 42. Turgutlu Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması (2010)..	149
Tablo 43. Kırsal Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplandırılması (2010).	150
Tablo 44. Turgutlu İlçesi Genelinde Nüfusun Eğitim Durumu (2010).....	152
Tablo 45. Turgutlu Şehrinde Nüfusunun Eğitim Durumu (2010).....	155
Tablo 46. Turgutlu İlçesi Kırsal Nüfusunun Eğitim Durumu (2010).....	155
Tablo 47. Turgutlu’da Yerleşmelerde Cinsiyete Göre Okuryazar Oranları (2010).	156
Tablo 48. Çalışma Alanında Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinin Dağılımı (2010).	159
Tablo 49. Turgutlu’da Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).	175
Tablo 50. Turgutlu Şehir Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).	176

Tablo 51. Turgutlu İlçesinde Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).	177
Tablo 52. Turgutlu Şehir Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).	178
Tablo 53. Turgutlu İlçesinde Ekonomik Faaliyet Türüne Göre İstihdam Edilen Nüfus (2000).	179
Tablo 54. Turgutlu Şehrinde Ekonomik Faaliyet Türüne Göre İstihdam Edilen Nüfus (2000).	180
Tablo 55. Turgutlu’da Kırsal Nüfusun Ekonomik İstihdama Göre Dağılımı (2000).	182
Tablo 56. Turgutlu’da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (1985).	184
Tablo 57. Turgutlu’da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (1990).	186
Tablo 58. Turgutlu’da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (2000).	188
Tablo 59. Turgutlu’da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (2010).	190
Tablo 60. Turgutlu’da Seçilmiş Sayım Yıllarına Göre Nüfus Yoğunluğu.....	192
Tablo 61. Turgutlu İlçesindeki Yerleşmelerin Aritmetik Nüfus Yoğunlukları (2010).	202
Tablo 62. Turgutlu İlçesindeki Tarımsal Nüfus Yoğunlukları (2010).	204
Tablo 63. Turgutlu İlçesindeki Fizyolojik Nüfus Yoğunlukları (2010).	206
Tablo 64. Araştırma Sahasında Köy Yerleşmelerinin Kuruluş Yerleri.....	213
Tablo 65. Kırsal Yerleşmelerin Kuruluş Sahalarının Yükselti Ortalamaları.	218
Tablo 66. Kırsal Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı.	219
Tablo 67. Adımı Beşeri Coğrafya Özelliklerinden Alan Yerleşmeler.	224
Tablo 68. Adımı Fiziki Coğrafya Özelliklerinden Alan Yerleşmeler.	225
Tablo 69. Yerleşmelerin Toprak Büyüklüğü.....	226
Tablo 70. Kırsal Yerleşmelerin Toprak Büyüklüğüne Göre Dağılışı (2010).....	228
Tablo 71. Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğüne Göre Dağılışı.	232
Tablo 72. Turgutlu İlçesinde Köylerin Ormana Göre Konumu.	234
Tablo 73. Urganlı Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi (1935-2010).	258
Tablo 74. Urganlı 2010 Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.	261
Tablo 75. Derbent Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.	262
Tablo 76. Derbent 2010 Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına (2010).	265

Tablo 77. Cumhuriyet Döneminde Turgutlu Kentinin Nüfus Gelişimi (1927, 2010).	272
Tablo 78. Turgutlu Şehrinde Gıda Satış Yerleri (2010).	289
Tablo 79. Turgutlu Şehrinde Gıda Tüketim Yerleri.	290
Tablo 80. Turgutlu Şehrinde Gıda Üretim Yerleri (2010).	291
Tablo 81. Manisa ve İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2004). 294	
Tablo 82. Turgutlu Şehrinde Kent içi Arazi Kullanımının Dağılımı.	298
Tablo 83. Araştırma Sahası Topraklarının Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı. ...	302
Tablo 84. Araştırma Sahasında Arazilerin Dağılımı ve Yüzdeleri.....	306
Tablo 85. Araştırma Sahasında Tarım Ürünlerinin Ekilişleri ve Oranları (2010)...	307
Tablo 86. Yerleşmelerde Göre Mısır Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).	308
Tablo 87. Yerleşmelere Göre Buğday Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).....	310
Tablo 88. Yerleşmelere Göre Arpa Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).	313
Tablo 89. Yerleşmelere Göre Silajlık Mısır Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarları Dağılışı (2010).....	315
Tablo 90. Yerleşmelere Göre Fiğ Ekiliş ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010). 317	
Tablo 91. Yerleşmelere Göre Yonca Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).	319
Tablo 92. Yerleşmelere Göre Pamuk Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).....	321
Tablo 93. Yerleşmelere Göre Pamuk Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).....	324
Tablo 94. Yerleşmelere Göre Domates Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).....	327
Tablo 95. Yerleşmelere Göre Biber Dikim Alanları ve Oransal Dağılışı.	330
Tablo 96. Yerleşmelere Göre Bağ Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).	333
Tablo 97. Yerleşmelere Göre Zeytin Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).....	337

Tablo 98. Yerleşmelere Göre Kiraz Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).	340
Tablo 99. Yerleşmelere Göre Erik Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).	343
Tablo 100. Yerleşmelere Göre Şeftali Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).....	346
Tablo 101. Araştırma Sahasında İncir Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).....	348
Tablo 102. Turgutlu'da Büyükbaş Hayvan Varlığının Dağılışı (2010).	352
Tablo 103. Küçükbaş Hayvan Varlığının Yerleşmelere Göre Dağılışı (2010).	354
Tablo 104. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Büyükbaş Hayvan Varlığının Dağılışı (2010).	358
Tablo 105. Araştırma Sahasında Ormanlardan Elde Edilen Ürünler (2010).....	365
Tablo 106. Küçük Sanayi Sitesinde İşletmelerin Dağılımı (2010).....	375
Tablo 107. Turgutlu'da Köylerinin Yol Tipleri ve Uzunlukları (2010).....	389
Tablo 108 . Turgutlu Şehrinin Manisa İline Bağlı Diğer İlçe Merkezlerine Uzaklığı.	391
Tablo 109. Turgutlu Şehrinin Çeşitli Merkezlere Olan Uzaklığı (2010).	392

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Araştırma Sahasında Aşınım Yüzeylerinin Durumu.	14
Şekil 2. Çaldağı ve Dümentepe Arasında Arazinin Kuzey-Güney Doğrultusundaki Profili.....	17
Şekil 3. Araştırma Sahasının Batı-Doğu Doğrultusunda Profili.	23
Şekil 4. Turgutlu'ya Güneş Işınlarnın Yılın Belirli Dönemlerinde Düşüş Açısı.....	30
Şekil 5. Turgutlu'nun Yıllık ve Mevsimlik Ortalama Rüzgâr Frekans Gülleri	45
Şekil 6. Turgutlu İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu Diyagramı.....	63
Şekil 7. Manisa İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu Diyagramı.....	64
Şekil 8. Turgutlu İstasyonunun Klimogramı.	65
Şekil 9. Manisa İstasyonunun Klimogramı.....	66
Şekil 10. Kırsal Yerleşmelerin Nüfusunda Meydana Gelen Değişmeler.	112
Şekil 11. Kırsal Yerleşmelerin Sayım Dönemlerine Ait Nüfus Miktarları.....	114
Şekil 12. Araştırma Sahasında Köy Yerleşme Formlarından Örnekler.....	216
Şekil 13. Kayrak ve Çatalköprü Köylerinde Meskenlerin Dağılışı.	222
Şekil 14. Yerleşme Çekirdeklerinin Topografyaya Dağılımı.	222
Şekil 15. Akköy ve Yunusdere Köylerinde Yerleşme Formları.	223
Şekil 16. İzzettin Köyünün Yeni ve Eski Yerleşme Yerinin Durumu.	235
Şekil 17. Mahalleli yerleşmelerden Dalbahçe ve Kurudere Köyleri.	237
Şekil 18. Araştırma Sahasında Tek Katlı Geleneksel Mesken Planı.	251
Şekil 19. Kurudere Köyünde İki Katlı Geleneksel Bir Mesken Planı.	253
Şekil 20. Urganlı Kasabasının 1957 Yılına Ait Yerleşim Planı.....	260
Şekil 21. Urganlı Kasabası Yerleşim Planı.....	260
Şekil 22. Derbent Kasabası Yerleşme Planı.	263
Şekil 23. Turgutlu Şehrinin ve Demiryolunun Tarihi Gelişimi (1890-1911).	269
Şekil 24. Turgutlu Şehrinde Yerleşim Durumu (1960).	271
Şekil 25. Turgutlu'nun Tarihsel Süreçte Gelişim Aşamaları (1500-2010).	276
Şekil 26. Turgutlu Şehrinin Fonksiyonel Arazi Kullanım Haritası.	299
Şekil 27. Turgutlu Revize İmar Planı (2010).	299
Şekil 28. Turgutlu Organize Sanayi Bölgesi Yerleşim Planı (2010).	373

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa

Foto 1. Irlamaz Derenin Batı Yamaçlarındaki Turgutlu Formasyonundan Bir Görünüş.	11
Foto 2. Kupyar Tepe Formasyonu İçerisinde Dikyar Tepenin Yakından Görünüşü.	11
Foto 3. Karaçalı Deresinin Batı Yamaçlarında Açığa Çıkan Fay.....	12
Foto 4. Bozdağların Kuzey Eteklerinde Bir Şerit Halinde Uzanan ve Kalınlığı Yüzlercemetreyi Bulan Bozdağ Depolarının Yakından Görünüşü (Tmolosschutts).	13
Foto 5. Bozdağların Kuzey Eteğinde Kurudere Yatağının Güneydoğusunda Karayolu Üzerinde Yüzeysel Akıma Geçen Suların Aşındırması Sonucu Ortaya Çıkmış Kumlu-Çakıllı Kolüvyal Depo Kalıntıları.....	16
Foto 6. Bozdağ Depolarının Aşınmaya Uğraması Sonucu Oluşan Topografya.	17
Foto 7. Karaçalı Deresinin Kaynak Kısmında Açtığı Vadiden Bir Görünüş.	19
Foto 8. Ören Köyünde Heyelan Sonucu Hasar Gören Bir Mesken.	20
Foto 9. Kuruderenin Açtığı Geniş Vadi İçerisinde Kolüvyal Depolardan Görüntü.	21
Foto 10. Kupyartepe Üzerinde Oluşan Morfolojiden Bir Görünüş.	21
Foto 11. Irlamaz Çayının Orta Çığırından Bir Görünüş.	22
Foto 12. Gediz Ovasında Toprak Sanayiye Hammadde Alımı Sonucu Azmak Mevkiinde Oluşan İrili Ufaklı Göllerden Bir Görünüş.	23
Foto 13. Çıkrıkcı Köyünün Doğusunda Açığa Çıkan Faydan Bir Görünüş.	24
Foto 14. Araştırma Sahasının En Önemli Su kaynağını Meydana Getiren Gediz Nehrinden Bir Görünüm.	69
Foto 15. Kanal İçerisine Alınarak Turgutlu Ovasından Gediz Nehrine Karışan Irlamaz Deresinden Bir Görünüş.....	70
Foto 16. Sarıbey Köyü Civarında Karaçalı Deresi ve Mevsimlik İşçi Barınaklarından Bir Görünüş.	72
Foto 17. Bozdağlardan Kaynağını Alan Gürlevik Deresi Akçapınar Köyü Kuzeyindeki Bölümden Bir Görünüş.	72
Foto 18. Gediz Ovasının Sulanmasında Kullanılan İçin Yapılan Sulama Kanalının Yakından Görünüşü.....	79

Foto 19. Çalışma Sahasının En büyük Yeşil Alanı Olan Irlamaz Spor Vadisinden Bir Görüntü.....	80
Foto 20. Bozdağlar Üzerinde Kırmızı Akdeniz Topraklarından Bir Görünüş.	84
Foto 21. Kemalpaşa Karayolu Üzerindeki Araziye Herhangi Bir Önlem Alınmadan Katı Atıkların Doğaya Bırakılması, Tarımsal Toprakların Kirlenmesini Ön plana Çıkarmaktadır.	88
Foto 22. Araştırma Sahasında Maki ve Kızılcım Ormanlarının Birlikteliğinin Yakından Görünüşü.....	89
Foto 23. Karaçalı Deresinin Yukarı Çığırında Vadi Tabanında Kestane-Ceviz Gibi Türler Yer alırken Vadi Yamaçlarında Maki, Kızılcım ve Karaçam'ın Birlikte Oluşturduğu Topluluklar Yer almaktadır.....	91
Foto 24. Araştırma Sahasında Sık Görülen Maki Elamanlarından Zakkumun Yakından Görünümü.	92
Foto 25. Araştırma Sahasının Güneyinde Karaçam Ormanları Arasında Kestane Ağaçlarından Bir Görünüm.	92
Foto 26. Çalışma Alanının Güneyinde Kuşlar Köyünde Korunmuş Meşe Topluluklarının Yakından Görünüşü.	93
Foto 27. Bozdağlar Üzerinde orman Örtüsünün Tahrip Edilmesi İle Meydana Gelen Maki ve Garig Topluluklarının Yakından Görünüşü.	93
Foto 28. Araştırma Sahasının Kuzeyinde Çaldağı Eteklerinde Doğal Bitki Örtüsünün Yok Edilmesinden Sonra Ortaya Çıkan Ağaçsız Topografyadan Bir Görünüş.	94
Foto 29. Ören Köyünün Kuzeyindeki Yamaçlarda Kestane Ağaçlarından Bir Görünüş.	95
Foto 30. Mevsimlik İşçilerin Akçapınar Köyünde Kurduğu Geçici Meskenlerden Bir Görünüş.	96
Foto 31. Yörede Ormanların Tahribi Sonucu Oluşan Alanlardan Bir Görünüş.	96
Foto 32. Doğu ve Güneydoğu İllerinden Gelen Nüfusun Mustafa Kemal Paşa Mahallesinde Ekmek Pişirmek İçin Yaptıkları Tandır.....	122
Foto 33. Sarıbey Köyünde Mevsimlik İşçi Çadırlarından Bir Görünüş.	128
Foto 34. Akçapınar Köyü Merasında Kurulan Çadırlar ve Mevsimlik İşçi Barınaklarının Görünüşü.	129
Foto 35. Çıkrıkçı Yaşar-Kazimet Aybars İlköğretim Okulunun Görünüşü.	169

Foto 36. Urganlı Çok Programlı Lisesinin Görünüşü.....	169
Foto 37. Turgutlu Devlet Hastanesi Yeni Binasından Bir Görünüş.....	170
Foto 38. Yıldırım Mahallesiindeki Özel Ege Umut Hastanesinden Görünüş.....	171
Foto 39. Dağmarmara 13 Nolu Aile Sağlık Merkezinin Görünüşü.....	172
Foto 40. İzzettin 15 Nolu Aile Sağlığı Merkezinden Görünüş.....	174
Foto 41. Urganlı 16 Nolu Aile Sağlığı Merkezinden Görünüş.....	174
Foto 42. Irlamaz Deresi ve Kollarının Oluşturduğu Vadi İçerisine Kurulmuş Çatalköprü Köyünün Görünüşü.....	214
Foto 43. Çalışma Sahasının Güneyindeki Ören Köyünden Bir Görünüş.....	214
Foto 44. Araştırma Sahasının Güneyinde Yer Alan Kuşlar Köyünün Görünüşü....	215
Foto 45. Eğimli Bir Yamaç Üzerine Kurulu Bulunan Kayrak Köyünün Görünüşü.	217
Foto 46. Planlı Köy Yerleşmelerinden İzzettin Köyünün Görünüşü.....	217
Foto 47. İzzettin Köyünün Eski Yerleşim Alanı.....	235
Foto 48. Bozkır Köyünün Karadizli Mahallesi Görünüşü.....	237
Foto 49. Gediz Ovasında İki Katlı Olarak İnşa Edilmiş Bağ Evinin Görünüşü.....	238
Foto 50. Ayvacık Köyünün Gökçealan Mahallesi Bahçe Evinin Görünüşü.....	239
Foto 51. Gökçealan Mahallesi Bahçe Evinden Bir Görünüş.....	240
Foto 52. Akçapınar Deresinin Kenarında Kurulmuş Mevsimlik İşçilere Ait Barınaklardan Bir Görünüm.....	241
Foto 53. Sarıbey Köyünde Karaçalı Deresinin Kenarında Kurulmuş Mevsimlik İşçilere Ait Yerleşmelerinden Bir Görünüm.....	241
Foto 54. Akçapınar Köy Merasında Köylere Hizmet Götürme Birliği Tarafından Kurulan Mevsimlik İşçi Çadırları ve Eklentilerinden Görünüm.....	242
Foto 55. Urganlı Kasabasında Mevsimlik Geçici İşçiler İçin Yapılmış Çadır ile Tuvalet ve Banyo Eklentilerinin Görünümü.....	243
Foto 56. Ova Tabanında Kurulmuş Büyükbaş Hayvan Çiftliğinden Bir Görünüm.....	244
Foto 57. Bozdağların Eteklerin Kurulu Tavuk Çiftliklerinden Görünüm.....	245
Foto 58. Bozdağların Eteklerin Kurulmuş Kanatlı Hayvan Çiftlikleri.....	245
Foto 59. Aşağı Bozkır Köyünde İki Katlı Geleneksel Toprak Meskenin Görünüşü.	248
Foto 60. Çıkrıkçı Köyünde Meskenin Bahçesine Girildiği Kocakapının Görünüşü.	250

Foto 61. Kurudere Köyünde Bulunan İki Katlı Geleneksel Bir Meskenin Görünüşü.	252
Foto 62. Albayrak Mahallesinde Dar Sokaklardan Oluşan Yerleşme Alanları.....	255
Foto 63. Turgutlu Şehrinde Tuğla İle İnşa Edilmiş İki Katlı Meskeninin Görünüşü.	255
Foto 64. Turgutlu İlçe Merkezinde Köşe Çeşmeli Türkölmez Evinin Görünüşü....	256
Foto 65. Ergenekon Mahallesinde Yer Alan Yeni Tip Bir Konut.....	257
Foto 66. Turgutlu’da TOKİ Tarafından inşa Edilen Konutlardan Bir Görünüş.....	257
Foto 67. Urganlı Kasabasında Yer Alan Tren İstasyonunun Görünümü.....	259
Foto 68. Derbent Kasabasının Güneyinden Bir Görünüş.....	264
Foto 69. Derbent Kasabasında Yeralan Toptancı Halinin Görünüşü.....	264
Foto 70. Şehrin Eski Yerleşim Çekirdeğini Oluşturan Bozkurt Mahallesinden Bir Sokak Görüntüsü.....	277
Foto 71. Yeni Gelişen Ergenekon Mahallesinde Fatih Caddesinden Bir Görünüm.	277
Foto 72. Celal Bayar Üniversitesi Turgutlu Meslek Yüksek Okulunun Görünüşü.	280
Foto 73. Turgutlu'nun ve Ülkemizin Önemli Eğitim Kurumlarından Biri Olan Halil Kale Fen Lisesinin Görünüşü.....	281
Foto 74. Turgutlu Devlet Hastanesinin Görünüşü.....	282
Foto 75. Yapımı Tamamlanan Yeni Devlet Hastanesinin Görünüşü.....	283
Foto 76. İzmir-Ankara D-300 Karayolu Turgutlu Şehrini Kuzey-Güney Olarak İkiye Bölmektedir.....	285
Foto 77. İzmir-Ankara (D-300) Karayolu Üzerinde Yer Alan Turgutlu Otobüs Terminalinin Görünüşü.....	286
Foto 78. Turgutlu Garından Bir Görünüm.....	286
Foto 79. Yapımı Devam Eden Palm City Otel’in Görünüşü.....	288
Foto 80. Turgutlu Şehrinin Doğudan Görünüşü.....	297
Foto 81. Ergenekon Mahallesinde Site İçerisindeki Konutlardan Bir Görünüş.....	298
Foto 82. Turgutlu Şehrinde Halkın Zamanını Geçirdiği Orta Parktan Bir Görünüm.	300
Foto 83. Şehrin Ana Aksını Oluşturan Atatürk Bulvarının Genel Görünüşü ve Geri Planda Çaldağı Görülmektedir.....	300
Foto 84. İlkbaharda Turgutlu Ovasını Çiçek Bahçesini Andıran Görüntüsü.....	307
Foto 85. Araştırma Sahasında Buğday Ekim Alanlarından Bir Görünüş.....	312

Foto 86. Silajlık Mısır Ekim Alanları ve Gerisinde Bir Büyükbaş Hayvan Çiftliğinden Görünüş.	317
Foto 87. Hayvan Yemi Olarak Kullanılan Yonca Ekim Alanlarından Görünüş.	319
Foto 88. Araştırma Sahasında Tütün Ekim Yapılan Alanlardan Bir Görünüş.	324
Foto 89. Akçapınar Köyünün Kuzeyinde Domates Dikim Alanlarından Bir Görünüş.	328
Foto 90. Açık alanda Kurumaya Bırakılan Domateslerden Bir Görünüş.	328
Foto 91. Sanayi Tipi Biberin Açık Alanlarda İşlenmesi Faaliyetlerinden Bir Görünüş.	332
Foto 92. Üzümlerin Posalanması İşleminden Bir Görünüş.	334
Foto 93. Gediz Ova Tabanında Yer Alan Sultaniye Cinsi Bağ Alanlarından Bir Görünüş.	334
Foto 94. Çaldağı Eteklerinde Bulunan Zeytin Bahçelerinden Bir Görünüş.	336
Foto 95. Ayvacık Köyünde Bulunan Kiraz Bahçelerinden Bir Görünüş.	339
Foto 96. Araştırma Sahasının Güneyinde Bulunan Karaköy’de Meyve Alımı İçin İnşa Edilmiş Depolardan Bir Görünüş.	342
Foto 97. Irlamaz Köyünde Erik Bahçeleri ve Üretimde Çalışan Kadın İşgücünden Bir Görünüşü.	343
Foto 98. Erik Üretiminin Fazla Gerçekleştiği Yıllarda Ürün Çöpe Dökülmektedir.	345
Foto 99. Araştırma Sahasında Yer Alan Şeftali Bahçelerinden Bir Görünüş.	346
Foto 100. Araştırma Sahasında İncir Bahçesinden Bir Görünüş.	348
Foto 101. Karaçalı Deresinin Batı Yamaçlarında Yer Alan Kestane Ormanlarından Bir Görünüş.	350
Foto 102. Araştırma Sahasında Merada Otlatılan Koyunlar ve Koyun Ağılından Bir Görünüş.	355
Foto 103. Turgutlu Şehrinde Irlamaz Vadisi Boyunca Otlatılan Koyun Sürülerinden Bir Görünüş.	357
Foto 104. Araştırma Sahasında Modern Yöntemlerle Büyükbaş Hayvan Besiciliğinin Yapıldığı Hayvan Çiftliğinden Bir Görüntü.	360
Foto 105. Araştırma Sahasında Yer Alan Modern Kanatlı Hayvan Kümeslerinden Bir Görüntü.	361
Foto 106. Bozkır Köyünde Bulunan Kanatlı Hayvan Çiftliklerinden Bir Görünüş.	362

Foto 107. Bozdağlarda Yer Yer Yaygın Olan Arı Kovanlarından Bir Görünüş.	363
Foto 108. Bozdağlar Üzerinde Yer Alan Çam Ormanlarından Bir Görünüş.	365
Foto 109. Yunusdere Köyünün Kuzey Yamaçlarında Bulunan Kestane Ormanlarından Bir Görünüş.	366
Foto 110. Çaldağında Nikel Madeni Çıkarılan Sahalarda ve Sardes Madencilik Tesislerinden Bir Görünüş.	367
Foto 111. Turgutlu İlçesinin Güneyinde Yer Alan Kil Yataklarından Bir Görünüş.	368
Foto 112. Turgutlu Organize Sanayi Bölgesinde Yer Alan Fabrikalardan ve Değişik Görüntüler.	374
Foto 113. Kurumaya Bırakılan Tuğlalar ve Tuğla Hammaddesi.	377
Foto 114. Turgutlu'nun Önemli Toprak Sanayi Kuruluşu Olan Seramiksan.	378
Foto 115. Kervanyolu Mevkii Üzerinde Kurulan Tukaş Tesislerinden Bir Görünüş.	379
Foto 116. Sahanın Önemli Tarımsal İşletmelerinden Biri Olan Lidya Konserve Fabrikasının Görünüşü.	379
Foto 117. Tarımsal Hammaddeye Dayalı Tesislerden Biri Olan Ertan Un Fabrikasının Bir Görünüşü.(www.panoramio.com)	380
Foto 118. Kurutulan Üzümlerin Fabrikalara Taşınmasında Kullanılan Traktörlerin Görünüşü.	381
Foto 119. Önder Lift Çelik-Makine Sanayi Tesisleri ve Üretilen Ürünlerden Bir Görünüş.	383
Foto 120. Gediz Nehrinin Eski Yatağı Üzerine Yapılan Kısmalı Köprüsünün Görünüşü.	386
Foto 121. Çıkrıkçı Köprüsünün Görünüşü.	386
Foto 122. Urganlı Kaplıcalarından Değişik Görüntüler.	387
Foto 123. Urganlı Kaplıcalarından Bir Görüntü.	388
Foto 124. Çaldağı Eteklerinde Açıkta Kurumaya Bırakılan Domateslerden Bir Görünüş.	397
Foto 125. Turgutlu Şehrinde Pazartesi Kurulan Semt Pazarından Bir Görünüş.	398
Foto 126. Araştırma Sahasında İzmir-Ankara (D-300) Karayolu Üzerinde Yer Alan Hediyelik Eşya ve Çeşitli Ürün Satan İşletmelerden Bir Görünüş.	398

KISATMALAR DİZİNİ

C	: Cilt
cm.	: Santimetre
da.	: Dekar
Derg.	: Dergi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMİGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
Edb.	: Edebiyat
Enst.	: Enstitü
ha.	: Hektar
Fak.	: Fakülte
kg.	: Kilogram
km.	: Kilometre
km ²	: Kilometrekare
lt.	: Litre
m.	: Metre
m ³ .	: Metre küp
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
mb.	: Milibar
mm.	: Milimetre
MTA	: Maden Tektik Arama Enstitüsü
Ort. Sıc.	: Ortalama Sıcaklık
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
sec.	: Sektör
sn.	: Saniye
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
T.	: Tepe
Taşk.	: Taşkın
Topr.	: Toprak
TUKAŞ	: Turgutlu Konservelik Anonim Şirketi
Üniv.	: Üniversite
Yay.	: Yayın
v.d.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

Araştırma Sahasının Konumu, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Araştırma sahasını oluşturan Turgutlu ilçesi Ege Bölgesi'nin Asıl Ege Bölümü'nde idari bakımdan Manisa iline bağlı bir ilçedir. Turgutlu Manisa ilinin güneydoğusunda yer almakta ve 38°38' - 38°18' Kuzey enlemleri ile 27°52' - 27°36' doğu boylamları arasında kalmaktadır. Manisa il merkezinin güneydoğusunda yer alan Turgutlu; doğusunda Ahmetli, batısında Manisa il merkezi ve Kemalpaşa (İzmir), güneyinde Bayındır (İzmir), güneybatısında Ödemiş (İzmir) ve kuzeyinde Saruhanlı ilçesi toprakları ile çevrilidir (Harita 1). Çalışma alanı yaklaşık olarak 475 km² yüzölçümüne sahiptir. Şehir merkezinin yerleşim alanının ortalama yükseltisi 75 metre civarında olup Gediz Grabeninin saha içerisinde kalan kısmında yükselti 50 metreye kadar düşmektedir.

Turgutlu ilçesi toprakları içinde kuzeyde Çaldağı, güneyde Bozdağlar ile bunların arasındaki Gediz Grabeni yer almaktadır. Sahanın kuzeyini oluşturan Çaldağı, çok fazla yüksek olmayan topografik birimi oluşturur. En yüksek yeri Ayşekız Tepesi olup 1040 metre yükselti değerine sahiptir. Çaldağı geçici mevsimlik dereler tarafından parçalanmıştır. Dağlık kütle üzerinde kaynağını alan sürekli akarsu yer almaz. Mevsimlik akarsular ise doğudan itibaren Canbazlı, Apış, Kuru, Yılanlı, Baba ve Kocakız Deresi gibi mevsimlik akarsular bulunmaktadır. Orman örtüsü bakımından oldukça zengin olan Çaldağı Kızılçam, Karaçam dışında yamaçları antopojen etki ile Maki ve Garig formasyonları tarafından kaplanmıştır.

Araştırma sahasının güneyi ise Bozdağların uzantısı olan kütleler tarafından teşkil edilmektedir. Güneydeki saha içerisinde en yüksek noktayı oluşturan Çoban Tepe 1188 metre yüksekliğe sahiptir. Kıran Tepe 1097, Ovacık Tepe ise 1085 metre yüksekliğe sahip olan tepelik alanlardır. Güneydeki Bozdağların uzantıları Gürlevik, Karaçalı ve Irlamaz Deresinin kolları tarafından parçalanmıştır. Akarsular tarafından parçalanmış topografyada yükselti farkı 500 metrenin üzerine çıkar. Akarsuların yukarı çığırlarında topografya üzerinde vadiler oldukça derin bir şekilde yarıldıklarından profilleri çentik vadiler oluşturur. Bozdağların uzantısının Graben tabanına yaklaştığı sahalarda Tmolos depoları tarafından örtülen alanlarda Kırgıbayır morfolojileri meydana gelmiştir. Kalınlığı 200 ila 300 metreden fazla

kaldırılmıştır. Kızılçam, Karaçam gibi iğne yapraklı türler yanında Meşe, Kestane, Çınar gibi geniş yapraklı ağaç türleri de yer alır. Diğer taraftan Bozdağların alt basamakları Zeytin ve Maki türleri ile Gariğ formasyonları tarafından işgal edilir.

Çalışma sahasında dokuz ana toprak grubuna rastlanmakla birlikte alüvyon topraklar % 30'luk bir oranla en yüksek değere sahiptirler. Bunun dışında kahverengi orman toprakları (% 17,7), Kırmızı akdeniz toprakları (% 12,2), kestanerengi topraklar (% 0,8), kırmızı kahverengi akdeniz toprakları (% 2,3), kolüvyal topraklar (% 11,8), redzina toprakları (% 6), regoseller (% 11,1) şeklinde toprak grupları bulunur.

Turgutlu, asıl Akdeniz iklim bölgesi sınırları içinde kalmakta ve yıllık ortalama 16,7 °C sıcaklığa sahiptir, ortalama 476 milimetre yağış düşmektedir. Hiçbir ayın sıcaklık değeri 0 °C'nin altına düşmeyen sahada, kar yağışlı günler 2,5 gün olup karla örtülü gün sayısı hiç yoktur. Araştırma sahası Gediz Nehri'nin su toplama havzası içerisinde kalmaktadır. Sahayı doğu-batı doğrultusunda geçen nehre güneydeki Bozdağlardan Gürlevik, Karaçalı ve Irlamaz Dereleri katılır. Gediz Nehri kendi adını aldığı Gediz Graben sahası içerisinde geniş bir yatak içerisinde akmaktadır.

Turgutlu ilçesi 2010 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım Sistemi sonuçlarına göre nüfusu 141962 kişi kadar olup bu nüfusun 117632 kişisi Turgutlu kent merkezinde geriye kalan 24330 kişi kırsal alanda yaşamaktadır. Turgutlu ilçesinin aritmetik nüfus yoğunluğu 298 kişi olup 2010 yılı Türkiye nüfus yoğunluğunun (96 kişi) yaklaşık 3 katından fazladır.

İnceleme alanı 2010 yılı itibariyle bir şehir merkezi, 2 kasaba, 39 köy ve 10 mahalle yerleşmesi bulunmaktadır. Bunun dışında çalışma sahasında bağ-bahçe, çiftlik ve mevsimlik işçilerin oluşturduğu geçici yerleşme şekillerine de rastlanır. Çalışma alanı ülkemizin en verimli toprakları üzerinde yer almakla birlikte geçmişten beri tarım önemli yer tutmaktadır. Çalışma sahasının ekonomik faaliyetleri başta sanayi olmak üzere, tarım, hayvancılık ve ticarete dayanır. İnceleme alanında tarım toprakları 22800 hektarın üzerindedir. Önemli tarım ürünlerinin yetiştiği sahada üzüm, zeytin, kiraz, erik gibi tarımsal ürünler saha için yüksek ekonomik değere sahiptir.

Tezin Konusu

"Turgutlu İlçesinin Coğrafyası" adı altındaki bu doktora tez çalışmasında, Turgutlu ilçesinin idari sınırları dâhilinde kalan alan içerisindeki insan-doğal ortam arasındaki karşılıklı ilişkiler, etkileşimler coğrafyanın temel ilkelerine bağlı kalınarak incelenmeye çalışılacaktır. Bölgesel coğrafyanın araştırma yöntemleri ile monografik bir plan çerçevesinde analiz edilecektir. Araştırma sahasının fiziki coğrafyasının, beşeri ve ekonomik coğrafya potansiyelini ortaya koyarak, sahada özellikle insan yaşam ve etkinliklerinde doğal çevre unsurlarının etkisinin belirlenerek sahanın sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm önerileri ortaya konulacak ve bu şekilde kaynakların en verimli şekilde kullanıma için yapılacak planlama çalışmalarına kaynak oluşturabilmektir.

Turgutlu; ilçe merkezi Bozdağlar ile Gediz graben alanının birleştiği, Irlamaz deresinin oluşturduğu birikinti konisi üzerinde kurulmuş bir yerleşmedir. İlçe merkezinin kuzeyinde İzmir-Uşak demiryolu, güneyinde ise İzmir-Ankara (D-300) karayolu geçmektedir. İnceleme alanının yüzölçümü yaklaşık 475 km² kadardır. Araştırma sahasının graben alanına denk gelen sahanın tabanından Gediz Nehri akmaktadır. Gediz Nehrine güneyden Bozdağlardan kaynağını alan Irlamaz, Karaçalı, Akçapınar Dereleri gibi küçük akarsular katılır. İnceleme alanını doğudan-batıya doğru kat eden Gediz Nehri ülkemizin en verimli ovalarından biri olan kendi adını taşıyan Gediz Ovasını sular.

Araştırma sahasının güneyinde Bozdağlar, kuzeyinde ise çok fazla yüksek bir topografyaya sahip olmayan Çaldağı bulunur. Bu iki dağlık kütle arasındaki alanı ise Gediz Graben sahası meydana getirir. Tarım alanlarının geniş yer kapladığı araştırma sahasında iklim koşullarının elverişli olmasının yanında verimli Gediz Ovasının varlığı böyle bir coğrafi ortamın gelişmesine imkân sağlamıştır. Nüfus yanında ekonomik faaliyet kollarının da hızla geliştiği Turgutlu ilçesinin araştırmamıza konu olması daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması sahanın tez konusu olarak seçilmesinde başlıca etkeni oluşturmuştur.

Tezin Amacı

Bu tez çalışmasının amacı, Turgutlu ilçesinin coğrafi potansiyelini monografik bir plan dâhilinde incelemek ve ortaya çıkan mevcut doğal ve beşeri potansiyele göre araştırma sahası kaynaklarının en iyi şekilde kullanımına yönelik

kararlar geliştirmektedir. Çalışma alanının doğal coğrafi özellikleri içinde jeolojik, jeomorfolojik, klimatik, hidrografik ve edafik unsurların yerleşim birimlerinin kurulması ve gelişmesi üzerindeki etkilerinin, sosyo-ekonomik gelişmişlik dereceleri arasında ilişki kurularak ortaya çıkan sonuçları açıklamaktır. Turgutlu ilçesinin gelişmişliğinin temelinde, doğal kaynakların (İkim, Su Kaynakları, Jeomorfolojik Yapı ve Toprak) ve beşeri (Tarım, Sanayi, Ticaret ve Ulaşım) faaliyetlerin oldukça uygun olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumu neden-sonuç ilişkisine dayalı, bilimsel veriler ışığında araştırma sahasının fiziki coğrafya özelliklerinin beşeri faaliyetlere yansımaları açıklanarak ortaya çıkan sonuçlara göre çözüm nerileri oluşturulmak araştırmanın diğer önemli özelliklerinden biridir.

Tezin nemi

Manisa ilinin nüfus bakımından en büyük ilçe merkezini oluşturan Turgutlu bugüne kadar kapsamlı bir araştırmaya konu olmamıştır. Tez alışmasında Turgutlu ilçesinin fiziki evre özellikleri ve bu çevrede gelişen Turgutlu şehrinin ve diğer yerleşmelerin sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulacaktır. Farklı bir ifade ile Turgutlu'nun fiziki ve beşeri ortam özellikleri ortaya konularak şehrin gelişim süreçleri ve bu süreç içerisinde geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik yapısında meydana gelen değişimin nedenleri, geçirdiği aşamalar ve günümüzde ulaştığı son durum, yol açtığı evre sorunları ortaya konulacaktır.

Araştırmaya konu olan Turgutlu lkemizdeki şehirleşme sürecine paralel gelişme göstermiş ve Cumhuriyet döneminde nüfusu 5 kattan fazla artmıştır. Alan ve nüfus bakımından günümüzde önemli fonksiyonları olan bir şehir özelliği kazanmıştır. Turgutlu şehrinin bir çekim merkezi olarak nüfusu kendine çekmekte ve her geçen gün Ege Bölgesinin önemli bir kenti görünümünü kazanmaktadır. Hızlı şehirleşmenin Turgutlu'da meydana getirdiği sorunların üzüm nerileri ile bu öneriler dikkate alınarak şehre yönelik yatırım planlama kararlarının alınacağını beklemekteyiz.

Sınırlılıklar

Araştırma sahasında coğrafi anlamda daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması önemli bir eksiklik oluşturmuştur. Yörede yapılan çalışmalar detaylı incelemeleri ön plana çıkaracaktır. Ekonomik göstergelerin ve istatistikî verilerinin

geçmişi ile ilgili bilgilerinin sağlıklı bir şekilde kaydedilip-kaydedilmediğinin bilinmemesi inceleme alanının ekonomik durumunun gelişimini günümüze doğru uzun yıllık bir inceleme imkânını kısıtlaması diğer bir sınırlılık oluşturmaktadır.

Yöntem

Doktora tezi olarak hazırlanan "Turgutlu İlçesinin Coğrafyası" adlı bu çalışma şimdiye kadar ayrıntılı bir şekilde coğrafi araştırmanın yapılmadığı Turgutlu ilçesinde doğal ortam ve insan faaliyetleri arasındaki etkileşimleri bölgesel coğrafya yöntemlerinden, monografik metot olarak bilinen bir yöntemin daha önce çalışılmamış bir alana uygulanması şeklinde olacaktır.

Bu yöntemde ilk aşamada Turgutlu ilçesinin idari sınırları içerisinde kalan alanın doğal coğrafi özellikleri yani Jeolojisi, Jeomorfolojisi, İklimi, Bitki Örtüsü, Toprak ve Hidrografik özellikleri ele alınarak, bunların insanla etkileşimi ortaya çıkarılacaktır. İkinci bölümde araştırma sahasının nüfus özellikleri ve yerleşme özellikleri ayrıntılı bir şekilde ortaya konulacaktır. Üçüncü bölümde ise, sahanın ekonomik coğrafya özellikleri ele alınarak, bütün konular coğrafyanın temel ilkeleri olan nedensellik, dağılım ve korelasyon kapsamında incelenerek coğrafi bir sentez ortaya çıkarılacaktır.

Hazırlanan doktora tezinde sırasıyla aşağıdaki yöntemler uygulanmıştır.

Literatür Taraması: Turgutlu ilçesi ve yakın çevresinin, doğal ortam ve beşeri faaliyetlerle ilgili literatür taranarak incelenmiş ve ilgili kaynaklardan yararlanma yoluna gidilmiştir. Ayrıca, Turgutlu ilçesi ile ilgili çeşitli veriler, haritalar ve dokümanlar Harita Genel Komutanlığı, Devlet Su İşleri, Türkiye İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, İl Özel İdaresi, Kaymakamlık, Belediye, Sağlık Müdürlüğü, Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü, Tapu Sicil Müdürlüğü gibi çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından derlenmiştir. Çalışma sahasına ait 1/100000 ölçekli L 19 ve K 19paftaları ile bu paftalara ait 1/25000 ölçekli topografya haritaları elde edilmiş ve bu haritalardan yararlanılmıştır. Çalışmada yer alan haritaların jeoloji, jeomorfoloji, hidrografya, bitki örtüsü, arazi kullanımı, toprak, nüfus, yerleşme ve tarımsal üretim haritalarının çiziminde bu haritalar temel alınarak hazırlanmıştır.

Ön Hazırlık ve Etüt: Çalışma programı ve planı hazırlanarak yapılacak işler kararlaştırılmıştır. Saha çalışmasına çıkılmadan önce bilgi sahibi olmak için alan için gerekli olan temel haritalar belirli kaynaklardan yararlanarak topografya ve jeoloji haritaları çizilmiştir. Çalışma alanı ile ilgili doğal ve sosyo-ekonomik özelliklerin tespiti için anket formları hazırlanmıştır.

Alan Çalışmaları: Tez çalışmasını olgunlaştırmak ve gözlem yapmak için arazinin genel durumu ile ilgili harita taslakları oluşturulduktan sonra belirli zaman aralıklarında çalışma sahasına gidilmiştir. Gezi, gözlem sırasında bol miktarda fotoğraf çekilmiş, coğrafi ortam ile ilgili yapılan anketler kayıt altına alınmıştır.

Büro Çalışmaları: Çalışmanın son aşamasında, araştırma, inceleme ve gözlemler sonucunda elde edilen bilgiler toplanarak bir araya getirilmiştir. Çalışma sonucunda saha ile ilgili problemler, coğrafi metot ve teknikler çerçevesinde sentezlemiştir. Çalışma alanı ilgili harita, şekil ve grafikler yardımıyla, bakış açısı geliştirilmiş, ortaya çıkan sonuçlar bir sentez halinde yorumlanmıştır. Saha ile ilgili problemlere bilimsel temellere dayalı çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Bilgisayar ortamında yapılan çizimlerde Global Mapper, Neticad, Arcicad gibi programlar kullanılmıştır.

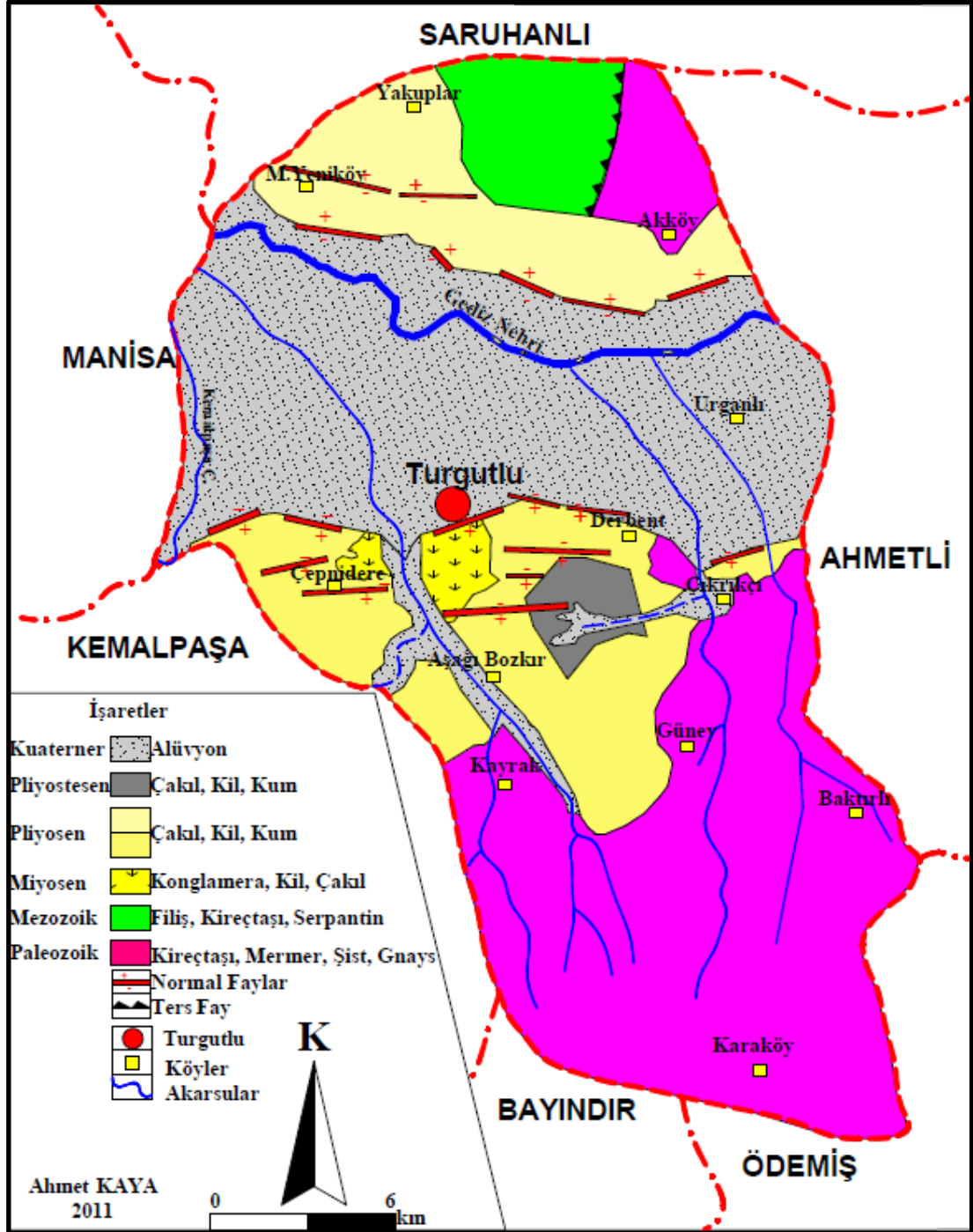
BİRİNCİ BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. JEOLojİK ÖZELLİKLER

Ege bölgesinin Asıl Ege bölümü içerisinde kalan sahanın temel arazisi Menderes Masifi oluşturmaktadır. Ege bölgesinin eski çekirdeğini oluşturan ve A. Philippon tarafından 'Lydia-Karya Masifi' olarak adlandırılan saha, İ.H. Akyol tarafından 'Saruhan Menteşe Masifi' olarak tanımlanmıştır. Günümüzde bu kütle 'Saruhan-Menteşe Masifi' olarak isimlendirilmektedir (Darkot ve Tuncel, 1995: 5). Saruhan Menteşe Masifi güneyde Menteşe dağlarından başlar, kuzeyde Murat ve Eğrigöz dağlarına kadar devam eder. Masifin Muğla-Simav arasındaki uzunluğu 200 kilometre iken Denizli-Turgutlu arasında genişliği ise 150 kilometreyi bulur (Atalay, 1987: 4). Menderes Masifi yapısında billurlu kayalar özellikle granit, metamorfik kayalardan mikasist ve mermerin hâkim bulunması kısmen Prekambriyendeki yer yer hareketler ile kırılmış eski kütle daha sonra Mezozoik ve Tersiyerin ilk yarısında meydana gelen yer hareketleri ile bir defa daha kıvrıldı. Masifin çekirdek kısmına ait kayalar muhtemelen Prekambriyen, örtü şistleri Alt Paleozoik, mermerlerin ise Üst Paleozoikte oluştuğu söylenebilir. Menderes Masifine bağlı olarak Bozdağlar kütesinin bir kaç metamorfizmaya uğradığı ortadadır. Bozdağlar ve yakın çevresinde Kretasedeki filiş ve kalker oluşumundan sonra Neojene kadar süren bir oluşum mevcuttur (Koçman, 1989: 15). Depresyonunun tabanını dolduran alüvyonların kalınlığı birikme süresine ve birikme şartlarına bağlı olarak yer değişmektedir. Aşağı Gediz Nehri Ovalarında alüvyon dolgu kalınlığı 200 metreyi geçer. Bozdağlar kütesi Menderes Masifine bağlı olarak en az iki metamorfizmaya ve başkalaşıma uğramış, kırılmış ve kırılmıştır. Birinci metamorfizmanın Kaledonien ve Hersinien orojenezine rastladığı, ikinci dönemin ise Lias'taki Dogger kıvrımları sırasında olduğu belirtilmiştir. Mezozoik'te Menderes Masifinin kuzeybatısında gelişen jeosenklinele Kretasa kıvrım ve filişleri meydana gelmiş ve böylece İzmir-Ankara zonu eklenmiştir (Koçman, 1989: 19). Bozdağlar ve yakın çevresinde kuzey güney yönlü gerilmelerin sonucu olarak büyük faylanmalar meydana gelmiş ve çevrede Gediz Havzası, Alaşehir Çayı oluşu, Bornova Ovası, Gaziemir ve Cuma Ovası ve daha sonra Küçük Menderes depresyonu ve Kiraz Ovası meydana gelmiştir. Bundan sora tektonik olaylarla fayların gençleşmesi, volkanizma, depremler ve grabenlerin

açılması şeklinde günümüze kadar gelmiştir. Bozdağlar ve yakın çevresi bugünkü genel görünüşünü, orta ve üst Miyosenden bugüne etkili olan yeni tektonik rejimin denetimindeki çökme ve yükselme olayları ile kazanmıştır. Neojenden Kuaternere kadar sürmüş olan bu düşey hareketlerle sonuçlanan tektonizmanın Horst-Fay ve Depresyonlar sistemini oluşturduğu görüşünde birleşmiştir (Koçman, 1989: 20).

Harita 2. Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası.

(1/500000 Ölçekli Jeoloji Haritası İzmir Paftası, Koçman:1989-Yanık, Uz ve Esenli: 2006'dan Yararlanılarak Hazırlanmıştır.)

Turgutlu havzasının kuzey ve güney bölümlerinde yer alan tortul birimler farklılık göstermektedir. Menderes Masifine ait kayaç toplulukları araştırma sahasının kuzeyinde ve Çaldağının doğu kenarında temsil edilir. Menderes Masifini oluşturan kaya birimleri şist ve kristalize kireç tabakalarından oluşur. İzmir-Ankara zonu olarak adlandırılan Mezozoik kaya birimleri Çaldağının zirvesinden başlayarak batıya Yakuplar-Temrek köylerine doğru yayılış gösterir. Çaldağının batı kenarı da kuzey-güney uzantılı İzmir-Ankara zonuna ait kayaçlar Serpantin ve Kristalize kireçtaşı birimlerinden meydana gelmiştir. (Yanık, Uz ve Esenli, 2006: 52). Kanlıtepe formasyonları araştırma sahasının kuzeyinde Gediz Nehrinin kuzey sahilinde Çaldağı eteklerinde görülür. Bu formasyonlar Musacalı, İzzetinköy, Musalaryeniköy, Sinirli, Yakuplar ve Temrek köylerinde yayılış gösterir. Blok, çakıl ve kum boyutlu materyalin taşlaşmış halleri ile başlar. Üstte kum ve çakıl boyutlu elamanlarca zengindir. Blok ve çakılların kökeni ofiolit kayaçlara aittir. Kanlıtepe formasyonu alttaki temel birim üzerine uyumsuz olarak gelmiştir. Çevredeki neojen havzalarında olduğu gibi fosil içermezler. Alüvyon bölgenin en genç çökellerini meydana getirir. Alüvyon malzemeler hem Menderes Masifine, hem de kuzeydeki İzmir-Ankara zonuna ait ofiolit kayaçlardan Kuaternerden günümüze koparak oluşmuştur (Yanık, Uz ve Esenli, 2006: 53). Araştırma sahasının güneyinde Menderes Masifine ait kayaçlar kuzey bölümde olduğu gibi yeşilşist fasiyesinden metamorfizmaya uğramış şist, kalkşist ve kristalize kireçtaşlarından meydana gelmiştir. Menderes Masifine ait karbonat kayaları kalkşist ve kireçtaşları olarak tanımlanır. Neojen çökelleri Turgutlu formasyonu olarak adlandırılmaktadır. Bu yapıyı meydana getiren blok ve çakılların kökeni Menderes Masifine aittir. Turgutlu Formasyonu alt ve üst Miyosen olarak kabul edilir. Turgutlu şehrinin güneyinde Irlamaz Deresinin açtığı vadinin doğu ve batı yamaçlarından Aşağı Bozkır köyüne kadar devam eder. Çalışma sahasında tuğla, kiremit yapımında kullanılan kalınlıkları 1-8 metre arasında değişen kil içerikli seviyelere Turgutlu formasyonu içerisinde rastlanmaktadır (Yanık, Uz ve Esenli, 2006: 54). Halilbeyli formasyonu olarak adlandırılan yapı Turgutlu Formasyonu içerisinde adacıklar şeklinde kendini göstermektedir. Blokluk çakıltaşı, kumtaşı ve nadiren çamurtaşı litolojilerinden oluşur. Halilbeyli formasyonu-Turgutlu formasyonunu uyumsuz olarak üstler. Bu formasyonun yaşı Pliyosendir. (Yanık, Uz ve Esenli, 2006: 55).

Foto 1. Irlamaz Derenin Batı Yamaçlarındaki Turgutlu Formasyonundan Bir Görünüş.

Kupyartepe formasyonu çakıltası, kumtaşı ve çamurtaşı ardalanmalarından oluşmuştur. Çıkrıkçının güneydoğusunda ve Kurudere köyü sahaları kupyartepe formasyonunu oluşturan kayalar gnays, kuvarsit ve şistlerden oluşmuştur. Kupyartepe formasyonu pliyosen ve pleistosen yaşı verilmiştir.

Foto 2. Kuyar Tepe Formasyonu İçerisinde Dikyar Tepenin Yakından Görünüşü.

Alüvyonlar çalışma sahasının en genç tortulanmış birimini oluşturur. Menderes Masifi kayaçlarına ait olarak taşınmış çakıl, kum ve kil boyutlu düzensiz az tutturulmuş malzemedir meydana gelir. Gediz Nehri boyunca olmak üzere, Irlamaz dere ve diğer dere yataklarında genişçe yayılmıştır. Alüvyonların kalınlığı Turgutlu ovasının ortalarında yaklaşık 250 metre civarını bulur (Yanık, Uz ve Esenli, 2006: 53). Bozdağların kuzey eteklerinde batı-doğu uzunluğu ortalama 110 kilometreyi bulan Tmoloschutt olarak adlandırılan sürekli bir şerit halinde uzanan dolgu depolarına rastlanır. Söz konusu Kemalpaşa Ovalarından başlar Sarıgöl yakınlarına kadar devam eder. Turgutlu'nun güney ve güneydoğusunda uzunluğu 10 kilometreyi bulan bu depolar üzerinde aşınım yüzeyleri meydana gelmiştir (Koçman, 1989: 23).

Sahanın jeomorfolojik evrimi ve grabenlerin oluşumu ise şöyledir: Menderes Masifi Neojende bir penneplen halindedir. Kuzey ve güney kanatlarının alçalması ve merkezi bölgenin yükselmesi ile masif kubbeleşmiştir. Neojen sonlarında masif faylarla parçalanmış ve muhtelif bloklar halinde yükselmiştir. Kuaterner başlarında masif yükselmiş ve masifin yükselen kesiminde aşınan enkaz masifin kenarında kaba unsurlu malzemeler halinde çökelmiştir.

Foto 3. Karaçalı Deresinin Batı Yamaçlarında Açığa Çıkan Fay.

Çökelen bu depolar Tmolos depoları olarak adlandırılmaktadır. Pleistosen'de masif faylarla, parçalanmış, masifin kenarına tekabül eden Gediz ve Büyük

Menderes Ovalarının bulunduğu alanlarda faylarla çökmüş ve Tmolos depoları muhtelif seviyelere yükselmişlerdir.

Günümüzde ana drenaj graben alanına yerleşen Gediz Nehri ve bu nehre yüksek dağlık alandan gelen akarsular katılmışlardır. Gediz Nehri ve bu nehre bağlanan akarsular Tmolos depolarını derin şekilde yarmışlardır. Bozdağların kuzey eteklerinde Tmolos depolarını derin şekilde yaran Irlamaz, Ahmetli, Karaçalı ve Gürlevik dereleri yer alır. (Atalay, 1987: 213).

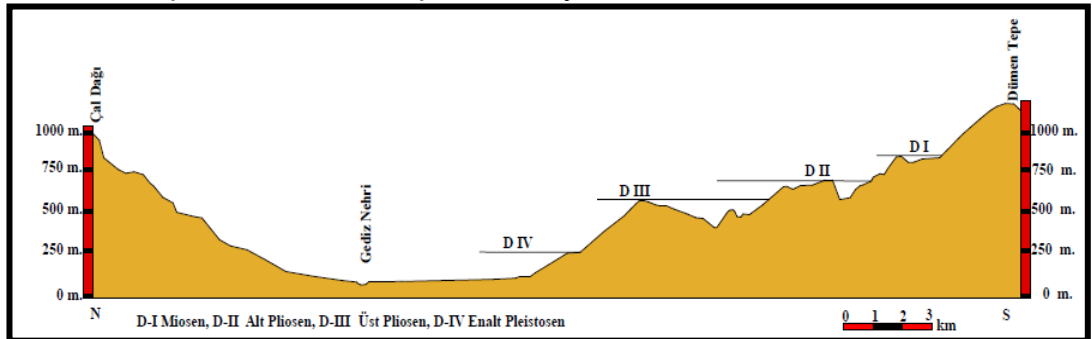

Foto 4. Bozdağların Kuzey Eteklerinde Bir Şerit Halinde Uzanan ve Kalınlığı Yüzlerce metreyi Bulan Bozdağ Depolarının Yakından Görünüşü (Tmolosschutt).

2. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER

Araştırma sahasının jeomorfolojik hatlarını doğu-batı doğrultusunda uzanan dağlık alanlar ile orta kısmını oluşturan Gediz Grabeni meydana getirir. İnceleme sahasının güneyinde Bozdağlar kuzeyini ise Çaldağı bulunmakta, saha içerisinde Gediz Graben alanı ise 100 metreyi geçmeyen çöküntü alanını oluşturmaktadır. Orta Miyosene ait olan aşımın yüzeyleri Bozdağlar kütesinin 1000 metreyi aşan yükseltilerinde görülmektedir. Üst Miyosende eski temeli oluşturan masiflerde şiddetli bir yükselme hareketi görülmüş ve Orta Miyosen aşımın yüzeyleri yükselerek kırılmıştır. Bu etkilere bağlı olarak araştırma sahasında yüksek dağlık alanın yakın çevresinde bugünkü Gediz Ovasının ilk ortaya çıkmaya başladığı dönem olmuştur. Bu dönemde Doğu Akdeniz tabanının Anadolu levhasının altına dalması, eski temel masiflerin yükselmesine neden olmuş böylece Menderes Masifi yükselmeye başlamıştır. Araştırma sahasının eski temel kütesini Paleozoik yaşta olduğu belirlenen Bozdağ metamorfik kütesi ile kuzeyinde Çaldağı kütesinin batı tarafını oluşturan Mezozoik yaşlı İzmir-Ankara zonu meydana getirir. Bu eski temeller üzerinde alt ve orta Miyosende hüküm süren tropikal iklim şartları altında bir penneplenleşme meydana gelmiştir. Erinç tarafından Bozdağ pennepleni olarak adlandırılan bu aşımın yüzeylerine (D I) 1000-1200 metrelerde rastlanır. Üst Miyosenden itibaren tekrara başlayan aşınma kuru iklim şartlarında meydana gelmiş ve Pliyosen başlarında subtropikal iklim şartlarında devam etmiştir. Havzalarda akarsu ve göl formasyonlarına ait konglomera, kumtaşı, marn ve gölsel kireçtaşı birikimi oluşmuştur (Koçman, 1989).

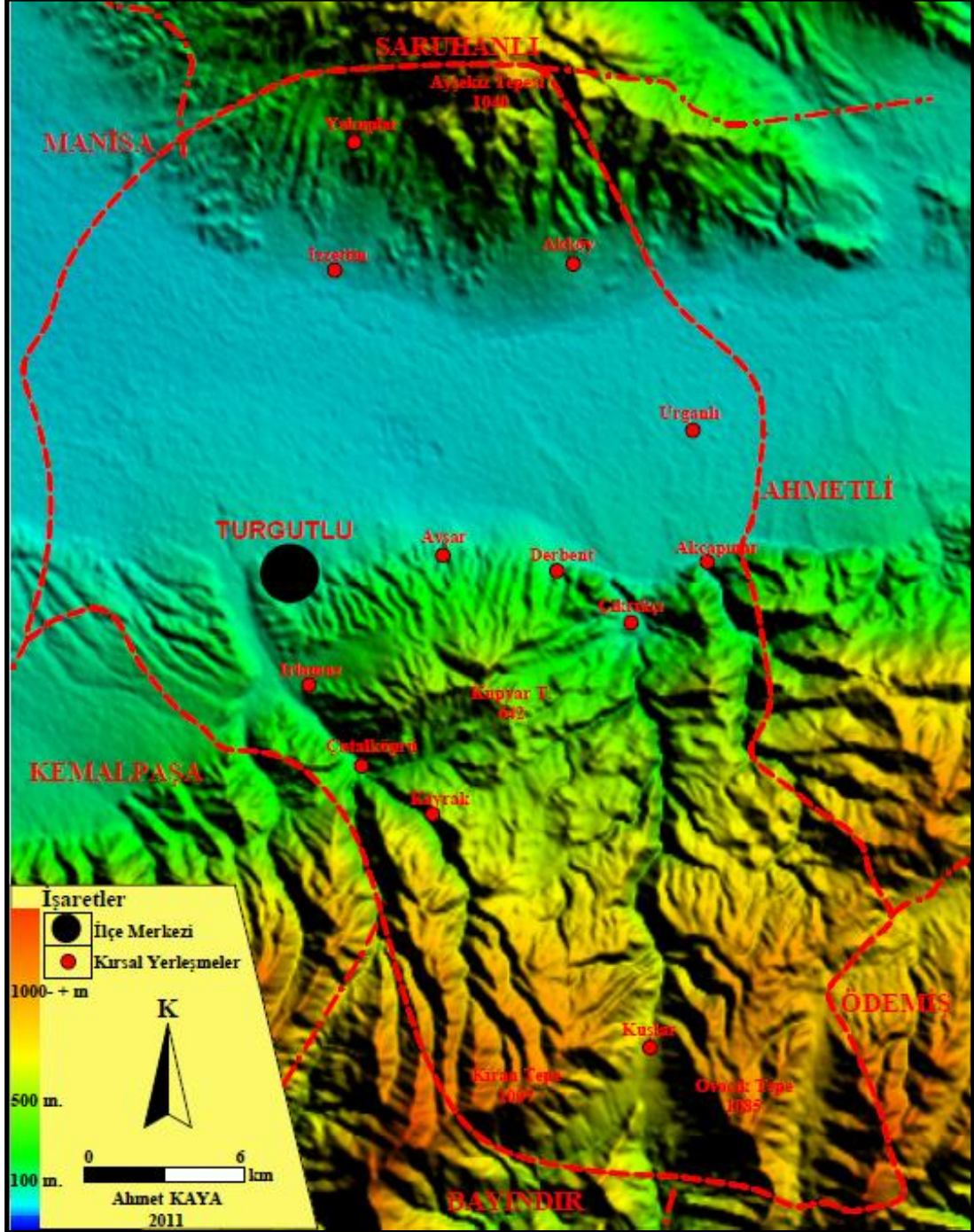
Şekil 1. Araştırma Sahasında Aşımın Yüzeylerinin Durumu.

(Koçman;1989'dan Yararlanılarak)

Yükselen Bozdağ kütesi Alt Pliyosen sonunda son biçimini kazanmış olan (D II) aşımın yüzeyleri bir basamak halinde gelişmeye başlamıştır. Akarsular eski

temel üzerinde derin ve geniş vadiler açmıştır. Alt Pliyosen aşımın yüzeylerine Turgutlu güneyindeki Bozdağlar üzerinde 500 ila 600 metrelerde rastlanır (Koçman, 1989: 35).

Harita 3. Çalışma Sahası ve Yakın Çevresinin Yükselti Modeli Haritası.

Foto 5. Bozdağların Kuzey Eteğinde Kurudere Yatağının Güneydoğusunda Karayolu Üzerinde Yüzeysel Akıma Geçen Suların Aşındırması Sonucu Ortaya Çıkmış Kumlu-Çakıllı Kolüvyal Depo Kalıntıları.

Bozdağlar üzerinden inen akarsular çoğunlukla NE-SW ve NW-SE doğrultulu fay hatlarına yerleşmişlerdir. Üst Pliyosende dağ bloklarının biraz daha yükselmesi ile havzalar derinleşmiş ve havzalardaki dolgu depolarının da faylanmasına neden olan tektonik hareketler tekrarlanmıştır. Üst Pliyosende serin-nemli dönem sonunda yarı kurak iklim şartları altında aşınan ve taşınan malzemeler havza tabanında birikmeye başlamışlardır. Gelişen akarsu aşındırması ile vadiler daha derinleşmiş, tortullar dolmaya devam etmiş ve Üst Pliyosen (D III) dolgu yüzeyleri oluşmuştur. Üst Pliyosen dolgu depolarına en yaygın olarak bugün Bozdağ depoları (Tmolosschutt) adı altında Gediz depresyonunun güney kenarı boyunca rastlanır. Turgutlu'dan itibaren Sarıgöl'e kadar uzanan Bozdağ depolarının genişliği 3 ila 10 kilometre arasında değişir ve Bozdağın yamaçlarında 400-500 metreye kadar yükselir. Enalt Pleistosen boyunca süren tektonik hareketlere ve iklimik değişimlere rağmen bu dönem kolayca ayırt edilebilen dolgu düzlükleri oluşmuştur (D IV). Bu düzlüklere Gediz havzasında 200 ila 300 metreler civarında rastlanır. (Koçman, 1989: 37). Pleistosen boyunca süren tektonik hareketlerle, faylanmalar ve kapmalarla Gediz Havzası dış drenaja bağlanmıştır. Pleistosen esnasında değişen iklim şartları ve taban seviyesi ile araştırma sahasının yüksek alanlarından inen akarsular yataklarını düzenlemişlerdir. Plüviyal Pleistosen de süren taban seviyesi

değişimleri sonucunda yataklarını alüvyon depoları yarmışlar ve Kuaterner alüvyon depolarını oluşturmuşlardır.

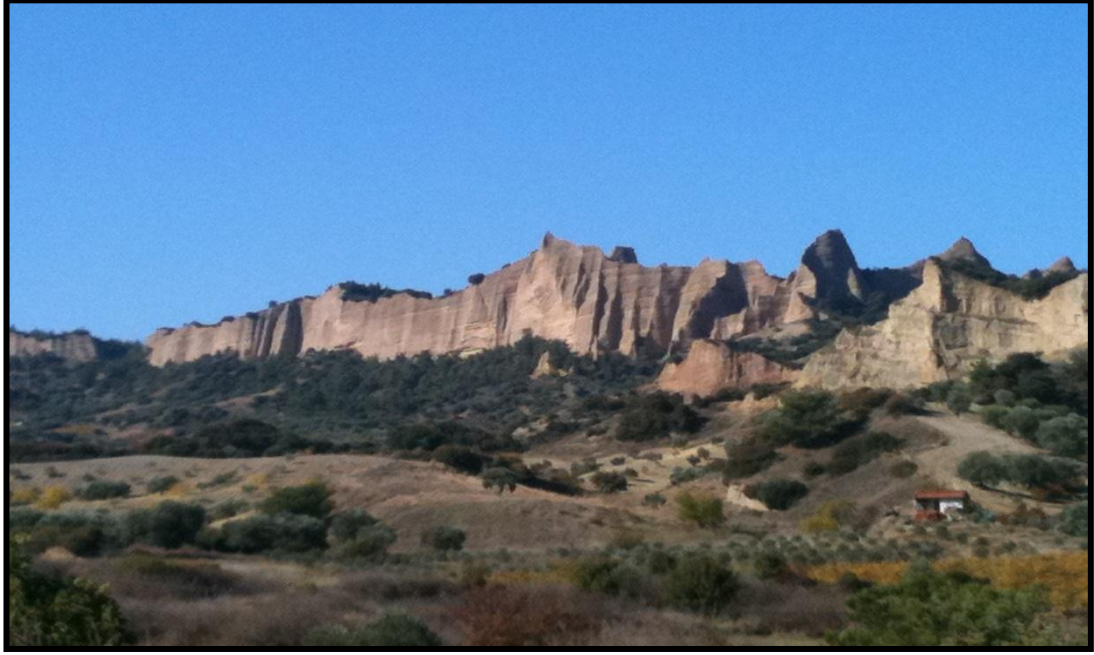
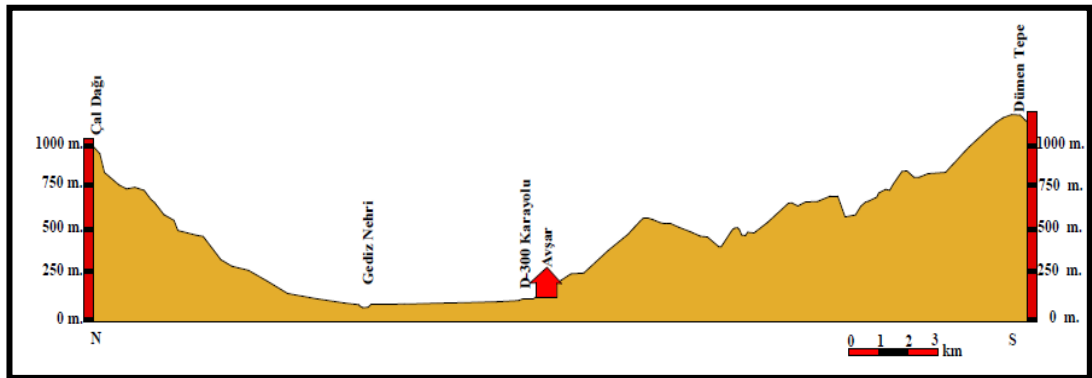
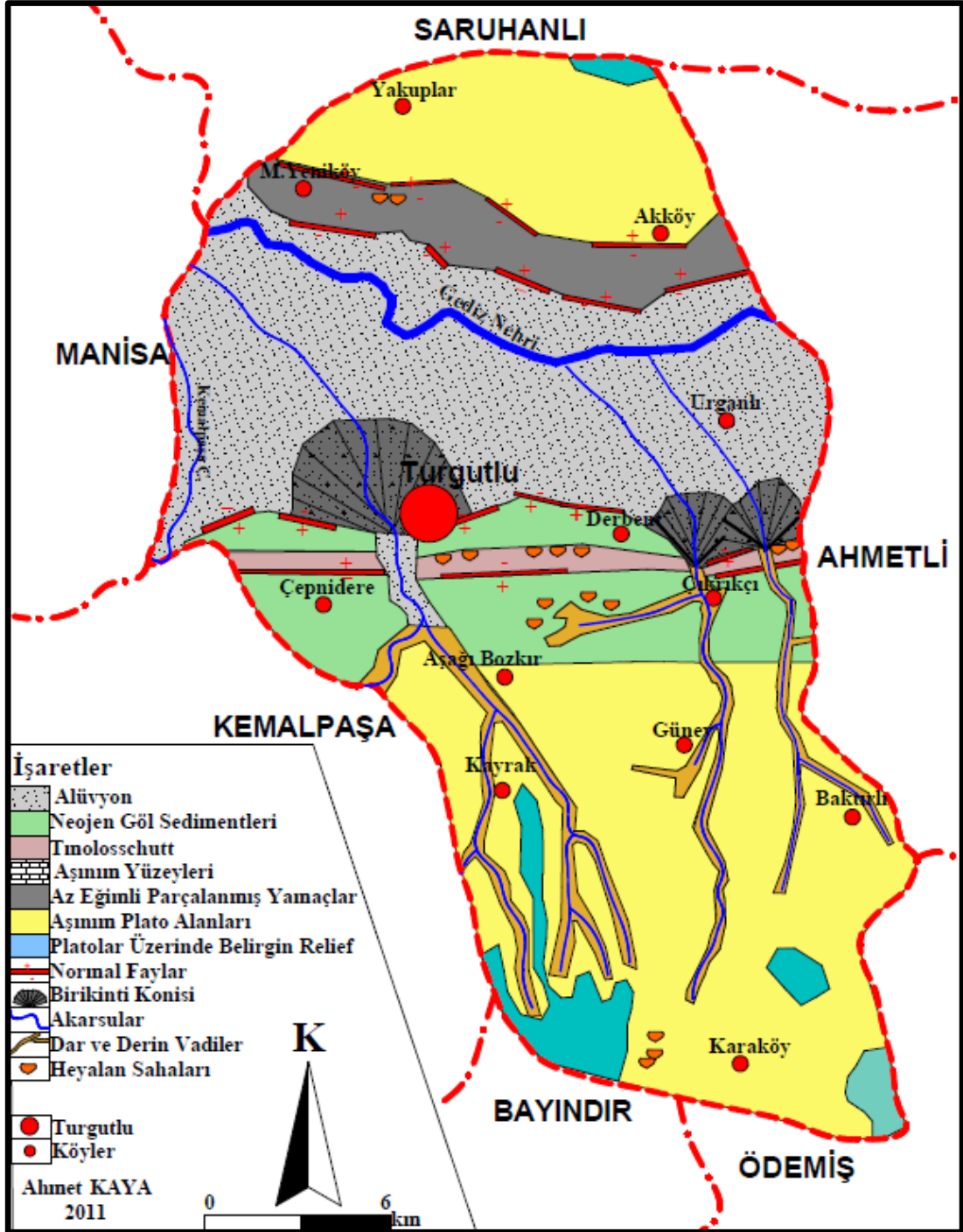

Foto 6. Bozdağ Depolarının Aşınmaya Uğraması Sonucu Oluşan Topografya.

Çaldağı ve Dümentepe arasında kuzey-güney doğrultulu profile baktığımızda; Çaldağında 1040 metre yükseltiden başlayan topografya Graben tabanına indiğinde 50 metre civarında yükselti değerlerine sahip olmaktadır. Çalışma alanının güneyinde ise yükselti değerinin 1100 metrenin üzerine çıktığı görülür. Güneyde yer alan Çaldağı ve Çatmadağının uzantılarındaki tepelik alanlar 1000 metrenin üzerine çıkmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Çaldağı ve Dümentepe Arasında Arazinin Kuzey-Güney Doğrultusundaki Profili.

Harita 4. Araştırma Sahasının Genelleştirilmiş Jeomorfoloji Haritası.
(Koçman 1989'dan Kısmen Faydalanılmıştır.)

Araştırma sahası Ege Bölgesinin asıl Ege Bölümünde Horst-Graben sistemlerinin dâhil olduğu topografik birimlerin yer aldığı alanda bulunur. İnceleme alanında ana topografik şekiller dağlık alanların meydana getirdiği Horstlar ve çöküntü alanını oluşturduğu Graben sistemleridir. Güneyde yer alan Bozdağların araştırma sahası içerisinde bulunan en yüksek zirvelerini Çatma Dağının uzantısı

olan Gökbel Tepe, Çaldağının uzantısı Kıran Tepe (1097) ve saha içerisinde kalan Karlık Dağının zirvesini meydana getiren Ovacık Tepe (1085) gibi yükseklikler oluşturur. Kuzeyinde ise Çaldağının oluşturduğu relief çok yüksek değildir. En yüksek yeri Ayşekız (1040) Tepesi oluşturmaktadır. Çaldağı yüksek olmayan reliefi nedeniyle akarsu drenaj ağı yeterince gelişmemiştir.

Araştırma sahasının en büyük akarsuyunu Gediz Nehri meydana getirir. Gediz Nehrine Bozdağlardan inen akarsular ile Çal dağından kaynağını alan mevsimlik akışlı dereler ovada nehre ulaşırlar. Bozdağlardan inen akarsular 1000 metrenin üzerindeki sahalardan kaynağını alırlar ve bu dağlık alanları derin vadilerle yararak Gediz ova tabanına ulaşırlar. Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik Derelerinin Bozdağlar üzerinde açtığı vadiler kimi yerde 300 metreye ulaşır. Adı geçen akarsular Gediz ovasına indikleri bazı yerlerde birikinti konilerini meydana getirirler. Turgutlu şehri Irlamaz Deresinin oluşturduğu birikinti yelpazesi üzerine kurulmuştur. Gürlevik deresinin oluşturduğu yelpaze üzerinde Akçapınar köyü bulunur. Sağlam zemin yapısına sahip olmayan bu alanlarda heyelan olayları görülebilmektedir.

Foto 7. Karaçalı Deresinin Kaynak Kısımında Açtığı Vadiden Bir Görünüş.

Kuzeydeki dağlık alan Çaldağı tarafından temsil edilir. Çaldağının zirvesini Ayşekız Tepesi (1040) oluşturur. Çaldağı pek yüksek olmayan yapıya sahip olduğundan dolayı akarsu ağı fazla gelişmemiştir. Çaldağından kaynağını alan akarsular mevsimlik akışa sahip olup, yataklarında yağışlı dönemde su taşırlar diğer

dönemler yatakları kurudur su akışı görülmez. Bunlardan en önemlileri Apış, İncirli, Karaoluk ve Kocakız Dereleridir. Çaldağının fazla eğimli olmayan yamaçları bu dereler tarafından yarılmıştır. Çaldağının yamaçlarında kurulan yerleşmelerde heyelan tehlikesi meydana gelmektedir. İzzettin köyünde meydana gelen heyelan köyün yerinin değiştirilmesine neden olmuş ve köy yeni yerine taşınmıştır. Sahada Bozdağların yamaçlarında heyelan tehlikesi yer almaktadır. Araştırma sahasının güney ucunda yer alan Kıran Tepenin eğimli yamaçlarında kurulan Ören ve Yunusdere köyleri heyelana maruz kalan diğer yerleşmelerdir (Foto 8).

Foto 8. Ören Köyünde Heyelan Sonucu Hasar Gören Bir Mesken.
(<http://www.turgutluyanki.com/haber/manisa-valiliginden-heyelan-iklamasi/10654>)

İnceleme sahasının orta kısmı Bozdağ depoları diye adlandırılan birikim sahasının olduğu alanlardır. Bozdağ depoları üzerinde meydana gelen aşınım sonucu kırgıbayır (badlands) topografyası meydana gelmiştir. Bu yapılar içerisinde dikkati çeken Kuyar Tepe (642) ve Dikyar Tepenin (317) güneydoğu yamaçlarında badlands topografyasına rastlanır.

Karaçalı deresinin kollarından Kurudere, Çıkırıkçı ve Kurudere köyleri arasında oldukça geniş bir vadi oluşturmuştur. Kuruderenin oluşturduğu vadi tabanındaki kum ve çakıl inşaat yapımında kullanılmak üzere malzeme çekilen bir alandır. Kurudere köyü yolu üzerinde konglomeralara rastlanır.

Foto 9. Kuruderenin Açtığı Geniş Vadi İçerisinde Kolüvyal Depolardan Görüntü.

İzmir-Ankara (D-300) karayolunun güneyinde kalan Bozdağların ovaya açılan alçak yamaçlarında Bozdağlar depoları üzerinde aşınmanın etkisi ile piramidal alçak tepeler meydana gelmiştir. Bu tepelik sahalar batıdan-doğuya doğru Akçapınar köyünün güneyinde Teke Tepe (255), Derbent kasabasının güneyinde Derbent Tepe (302), Avşar köyü güneyinde Kerimin Tepe (204), Turgutlu'nun güneyinde İğdeli Tepe (253), Karlık Tepe (279) gibi fazla yüksek olmayan topografik birimler yer alır.

Foto 10. Kupyartepede Üzerinde Oluşan Morfolojiden Bir Görünüş.

Gediz Nehri ova tabanında menderesler çizerek akımına devam eder. Nehrin araştırma sahasında yatağı doğuda 60 metre yükseklikte iken batıda 45 metre ye kadar düşer. Yatak genişliği yer yer 100 metreden fazladır. Yatak genişliğinin arttığı yerlerde, yaz aylarında akımın azalması ve akarsuyun taşıma kuvvetinin düşmesi nedeniyle, akarsu yatağında kum adacıkları meydana gelmiştir.

Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik dereleri ovaya indikleri yerlerde kanal içine alınarak Gediz Nehrine ulaştırılmışlardır. Özellikle yağışlı dönemde ova tabanında yer alan ekili-dikili arazilerin zarar görmesini önlemek amacıyla ıslah çalışması yapılarak akarsuların akımı kontrol altında tutulmaktadır (Foto 11).

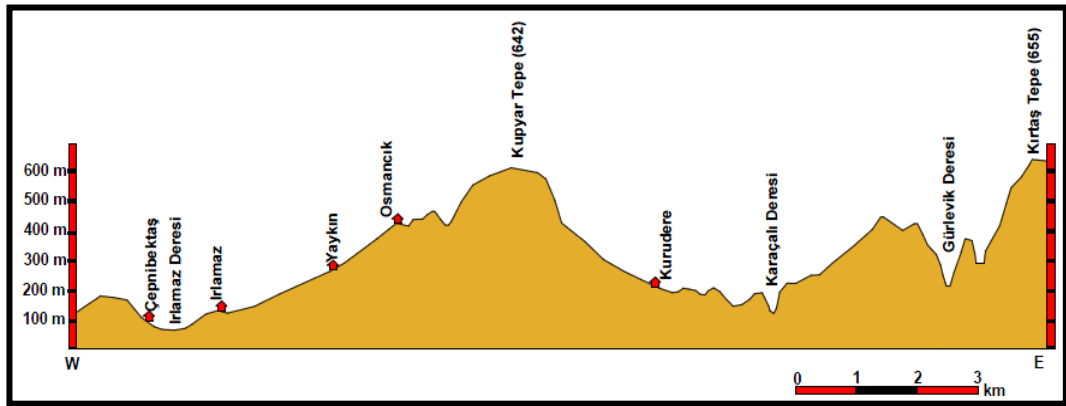
Foto 11. Irlamaz Çayının Orta Çığırından Bir Görünüş.

Gediz Ova tabanından toprak sanayi için gerekli olan hammadde çekimi sonucu Turgutlu ilçesinin Kuzeydoğusunda Azmak denilen saha bugün onlarca irili ufaklı gölün olduğu bir alan haline gelmiştir. Günümüzde Turgutlu ilçesinin güneyindeki araziden aynı şekilde toprak sanayi için hammadde çekilmekte ve bu alanda da oluşan çukurluklara su dolarak küçük gölcükleri meydana getirmektedir. Bu oluşumlar sahada problem yaratmakta, özellikle yaz aylarında serinlemek amacıyla suyla dolu olan bu gölcüklere giren kişiler boğulma tehlikesi ile karşılaşmakta zaman zaman ölüm olayları meydana gelmektedir (Foto 12).

Foto 12. Gediz Ovasında Toprak Sanayiye Hammadde Alımı Sonucu Azmak Mevkiinde Oluşan İrili Ufaklı Göllerden Bir Görünüş.

Araştırma sahasının güneyinde Çaldağı ve Karlık dağı arasındaki çöküntü sahası buradaki köylerin tarım alanlarını meydana getirir. Karaköy, Kuşlar, Yunusdere, Hacısalar, Kabaçınar ve Ören köyleri bu arazilerde tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirir. Özellikle son yıllarda meyvecilik ön plana çıkmıştır. Burada yaşayan köylüler meyve fidesi yetiştiriciliği de yapmaktadırlar.

Şekil 3. Araştırma Sahasının Batı-Doğu Doğrultusunda Profili.

Gediz grabeni doğuda Sarıgöl ile batıda Manisa ve Kemalpaşa arasında D-B genel uzanımında yaklaşık 150 kilometre uzunluğundaki normal fay sistemine bağlı olarak şekillenmiştir. Doğudan batıya doğru genişleyen graben tabanı Neojen ve Kuaterner yaşlı çökellerle kaplıdır. Grabenin güney kenarını boydan boya sınırlandıran düşük açılı sıyrılmaya fayı, sistemin ana yapısal unsurudur. Grabenin güney kenarında ana

sıyrıлма fayına kabaca paralel uzanan bir seri sentetik ve antitetik fay bulunur. Sıyrıлма fayının antitetik yapıları ise grabenin kuzey kenarını sınırlandırır. Salihli doğusunda BKB-DGD uzanımlı olan graben Salihli'den batıya doğru genişler ve çatallanarak kollara ayrılır. Göl marmara, Halitpaşa, Manisa ve Kemalpaşa kolları bunlardan en belirgin olanlarıdır. Bu kollar normal faylarla biri birinden ayrılan blokların oluşturduğu adadağlarla birbirinden ayrılmaktadır. Anadolu'nun en önemli sismojenik zonlarından olan Gediz grabeninin batısındaki faylardan kaynaklanabilecek depremler İzmir ve çevresindeki yerleşmeleri etkileyecek konumdadır. Gediz grabeni batı ucunda yer alan faylar grabenin Kemalpaşa ve Manisa kollarını oluşturur. Manisa kolu doğu ucunda Turgutlu fayının KB devamlılığı şeklinde izlenen Manisa fayına bağlı olarak şekillenmiştir (İzmir ve Yakın Çevresinin Diri Fayları, MTA Raporu, 2005).

Foto 13. Çıkrıkcı Köyünün Doğusunda Açığa Çıkan Faydan Bir Görünüş.

Turgutlu şehrinin güneyinde Gediz sıyrıлма fayı Çatalköprü-Kurudere köyleri arasında yaklaşık 27 kilometre uzunluğundadır. Bu bölümünde fay K70°D genel doğrultuludur. Bağyurdu ile Çatalköprü köyü arasında kalan kesiminde kuzeydeki tavan blokta sentetik ve antitetik faylardan oluşan ikincil yapılar izlenir. Yiğitler köyü batısında ana faydan ayrılan kolda ise Kemalpaşa fayı dışında tavan blokta ikincil yapılar izlenmez. Yiğitler-Çatalköprü arasında Pliyo-Kuaterner çökelleri ile metamorfik temel kayalar arasında dokunak oluşturan fay düzleminin eğimi 12°-18° arasında değişir. Bu bölgede fay kavisli bir gidiş sunar. Kavisli gidiş içerisinde kuzeye iç bükey olduğu kesimlerinde topografyada sırtları, dışbükey olduğu kesimlerde ise vadi tabanlarını izler.

Ören'den batıya doğru fay düzlemi düzenli bir şekilde yüksek açı kazanmaya başlar. Düzlemindeki bu eğim değişimine bağlı olarak fayın uzanımı da doğudan batıya doğru doğrusallık kazanır. Ören-Yukarıkızılcık köyleri arasında fay Pleyistosen yaşlı alüvyon yelpazeleri ile taban bloktaki metamorfik kayaları ayırır. Bu kesiminde fay düzleminin ortalama eğimi 20° ile 25° arasında değişir. Fay düzlemine yaslanmış Kuaterner yelpazelerinde güney yönde $10-15^{\circ}$ 'lik yüzey eğimlenmeleri gelişmiştir (İzmir ve Yakın Çevresinin Diri Fayları, MTA Raporu, 2005: 44).

Manisa Fayı Gediz grabeninin kuzeybatı kolunda yer alan normal bir faydır. Turgutlu ilçesi ile Manisa il merkezinin batısındaki Muradiye arasında yaklaşık 40 km uzunluğundadır. K65B genel gidişli olup geniş bükümlerden oluşan kavisli bir uzanım sunar. Turgutlu-Manisa arasında fay K45 genel doğrultusunda uzanan tek bir çizgisellikten oluşur. D-B doğrultusunu kazandığı Manisa batısında ise bir seri normal faydan oluşan zonal yapı kazanır. Manisa fayı Gediz grabeninin orta kesiminde graben tabanındaki Holosen dolguları ile güneydeki Pliyo-Kuaterner çökelleri arasında yer alan Turgutlu fayının batı devamını oluşturur. Turgutlu fayı, batı ucunda D-B genel doğrultusunda yön değiştirerek Manisa fayının doğrultusuna döner. Kemalpaşa çayı bölümünde 45° 'lik bir büküm bu iki fayı ayıran geometrik sınır kabul edilmiştir.

Çalışma sahasının yakın çevresinde 13 Ekim 1850'de meydana gelen deprem Batı Anadolu, İzmir, Manisa, Turgutlu, Bayındır, Ödemiş ve Tire'de çok şiddetli bir şekilde hissedilmiştir. Kemalpaşa'da yarıklar açılmıştır. Bölgede çeşitli hasarlar olmuştur. 3 Kasım 1862 meydana gelen diğer 6,9 şiddetindeki deprem Turgutlu Kasabası'ndaki evleri yerle bir etmiş ve 280 kişinin ölümüne sebep olmuştur. Çevredeki diğer altı kasabada daha az zarar olmuştur. Afyonkarahisar'dan, İsparta'ya kadar maksimum 300 km uzaklığa kadar çeşitli şiddetlerde hissedilmiştir. 13 Kasım 1862'de meydana gelen art sarsıntıda Afyonkarahisar'daki evlerde çatlaklar oluşmuştur. 28 Ocak 1994 Manisa Depremi saat 18:45 meydana gelmiş 5,2 şiddetindeki, depremde Manisa ve civarında 60 kadar yapıda hasar oluşmuştur (İzmir ve Yakın Çevresinin Diri Fayları, MTA Raporu, 2005: 47,56,60). Sonuç olarak araştırma sahasının jeomorfolojik gelişimi çökme, yükselme, aşınma ve tortulanma şeklinde meydana gelmiştir.

3. İNSAN RELİEF İLİŞKİSİ

Yerleşim alanlarının seçiminde etkili olan faktörlerden biri de yüzey şekillerinin elverişliliğidir. İnceleme alanında yerleşim ünitelerinin ve bunların kuruluş alanlarının seçiminde jeomorfolojik özellikler etkili olmuştur. Sahanın yüzey şekillerinin elverişliliği, tarımsal faaliyetler için gerekli coğrafi ortam, ulaşım şartlarının gelişmişliği ve sanayi faaliyetlerinin varlığı gibi doğal ve beşeri ortam yerleşmelerin kurulması ve büyümesi için uygun zemin hazırlanmasını sağlamıştır.

İnceleme alanını meydana getiren üniteler genel olarak, iki ana gruptan meydana gelmekte. Bu jeomorfolojik birimler, Gediz Grabeninin meydana getirdiği ovalık saha, Bozdağlar ve Çaldağı kütlelerinin oluşturduğu dağlık birimlerdir. Bunun yanında, dağlık kütle ve ova tabanının bulunduğu yerde eğim kırıklığı üzerinde gelişen birikinti konilerinin oluşturduğu hafif eğimli yamaçlar yerleşmeye müsait alanları meydana getirmiştir. Bozdağların yamaçlarında oluşan birikinti konileri, geçmişte olduğu gibi günümüzde de halen yerleşim alanı özelliğini korumaktadır. Araştırma sahasının en büyük yerleşim birimini oluşturan Turgutlu şehri Irlamaz Deresinin oluşturduğu birikinti konisi üzerinde kurulmuştur. Bunun yanında Bozdağlar ile Gediz Ovasının bulunduğu yerde Avşar, Akçapınar köyleri ile Derbent kasabası gibi yerleşim üniteleri kurulmuştur. Çaldağı, Bozdağlar gibi yüksek bir yapı oluşturmadığı için burada yer alan geçici akarsular Bozdağların eteklerindeki gibi geniş birikinti yelpazelerini oluşturmamıştır. Musacalı, Çampınar ve Sinirli köyleri gibi yerleşim üniteleri ova ile dağlık kütlelerin birleştiği hafif eğimli yamaçlarda kurulmuşlardır.

Araştırma sahasında yer alan Gediz Nehrinin meydana getirdiği aynı adı taşıyan Gediz Ovası yerleşme açısından tercih edilmeyen jeomorfolojik birimi oluşturmuştur. Ova tabanında akan Gediz Nehrinin drenaj kanalları ve Demirköprü barajı yapılmadan önce kontrol altında tutulamaması ve bunun sonucunda zaman zaman meydana gelen su baskınları yerleşme yeri olarak tercih edilmemesinin en büyük nedeni olmuştur. Günümüzde de aşırı yağışlar sonucunda Gediz Nehrinin debisinin artması ovanın zaman zaman sular altında kalmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan olumsuz durum sonucunda tarım alanları ve yerleşim sahaları da zarar görmektedir. Gediz Ovası üzerinde üç yerleşim ünitesi bulunmaktadır. Bu yerleşim

üniteleri Urganlı kasabası, Yeniköy ve Sarıbey köyleridir. Vadiler ve ovalar tarihi devirler boyunca insanları çeken önemli coğrafi mekânlar olduğu gibi bugünde aynı sebeplerden dolayı şehirlerin ve köylerin süratle büyüme imkânı bulduğu coğrafi mekânlardır (Yalçınlar, 1967: 61). Gediz Ovası üzerinde kurulan Urganlı kasabası sahada yer alan ikinci büyük yerleşim birimidir. Bugün ülkemizde yüzlerce şehir, birinci sınıf tarım arazilerini oluşturan ova tabanında kurulmuştur. Bu durum ülke ekonomisi için büyük bir kayıp ve stratejik bir planlama hatasıdır. Araştırma sahasında ise özellikle Turgutlu şehri kuzeyde yer alan verimli tarım arazileri üzerinde değil güneyinde yer alan Bozdağların eteklerine doğru gelişmiştir. Sahada birinci sınıf tarım alanlarının yerleşim üniteleri tarafından işgali çok fazla değildir. Turgutlu organize sanayi bölgesinin yer seçimi hâkim rüzgâr yönü dikkate alınmadan yapılmıştır. Organize sanayi bölgesinde fabrikaların giderek yoğunluk kazanması, gelecek yıllarda fabrikalardan çıkan zararlı gaz ve tozların Turgutlu şehrinin üzerine doğru hareket etmesi ilçe merkezinde hava kalitesini düşürecektir. Bu durum şehirde yaşayanların yaşam kalitesini olumsuz etkileyecektir. Sahada sanayide doğalgaz kullanımının yaygınlaştırılması bu durumu engelleyebilir. Doğal ortam ve insan ilişkisine oldukça hâkim durumda olan coğrafyacılar farklı amaçlara yönelik arazi planlamaları için en uygun tespit ve sağlıklı bir arazi planlaması yapabilirler (Özdemir ve Karadoğan, 1996). Bundan dolayıdır ki şehir planlamaları yapılırken coğrafyacılar bu planlamanın içine dâhil edilmeli ve doğal ortam insan ilişkisi gözden kaçırılmamalıdır.

Yerleşim alanının seçiminde, insanların sağlıklı bir ortamı güven içinde yaşayabilmeleri, ihtiyaçlarını en uygun biçimde karşılayabilmeleri coğrafi mekânın seçimi ile ilgilidir. Yerleşim alanı seçiminde yapılan planlamalarda doğal yapı ve jeomorfolojik birimler dikkate alınmadığı takdirde doğal afetlerle karşılaşılmakta can ve mal kayıpları ile büyük ekonomik kayıplar meydana gelmektedir (Özdemir, 1996). Araştırma sahasında yerleşim alanlarının sağlıklı bir şekilde seçiminin yapılmaması bazı yıllarda heyelan olayları meydana gelmesine neden olmuştur. Çaldağı eteklerinde kurulan İzzettin köyü 1950 yılında oluşan heyelan sonucunda bugünkü yerine taşınmıştır. Akçapınar köyünde ise 1966 yılında gerçekleşen heyelan sonucu 15 ev zarar görmüştür. Ören köyünde 2012 yılında meydana gelen heyelan ise 16 meskeni etkilemiştir. Sinirli köyü heyelan olayının meydana geldiği diğer bir

yerleşim sahasıdır. Ülkemizde köylerin yerleşim alanı olarak yamaç sahalarını ve yamaç diplerinin seçilmesi bu yerlerde yaşayanlar için daima bir tehlike kaynağı oluşturmuştur (Tunçdilek, 1985: 41).

Bozdağların Tmolos depoları üzerine kurulan yerleşim üniteleri eğimin de etkisi ile zaman zaman heyelan olayına maruz kalmaktadır. Yağışlarla birlikte kil tabakaları kaygan zemin oluşturmakta ve bunun sonucunda heyelan kaçınılmaz bir doğa olayı olarak tehlike oluşturmaktadır. Aynı şekilde bu depoların bulunduğu yamaçlarda yol yarmaları tehlike oluşturan diğer bir unsurdur. Araştırma sahasında bu durum göz önüne alınarak yeni mesken sahaları ve yol yapımı için uygun alanlar belirlenmelidir.

Bunun yanında killi depolar, araştırma sahasında temel geçim kaynaklarından birini oluşturan toprak sanayiye hammadde oluşturmaktadır. Tmolos depoları Turgutlu da toprak sanayinin gelişmesine etki yapmakta ve sahada kurulan fabrikalar aynı zamanda büyük bir istihdam alanı meydana getirmektedir. Sayıları 40'ı bulan bu tesislerde yaklaşık 4000 kişilik istihdam yaratılmaktadır. Geçmişte Turgutlu tuğlakiremit fabrikaları için hammadde Çakalazmağı denilen mevkiden sağlanıyordu. Gediz Ova tabanında yer alan ve birinci derece tarım alanını oluşturan bu saha Tarım Bakanlığının müdahalesi ile terkedilmiştir. Bu gün Çakalazmağı denilen sahadan toprak alımı için açılan çukurlar suyla dolarak sahada irili ufaklı onlarca gölün oluşmasına neden olmuştur. Bu durum hem olumlu hem de olumsuz sonuç yaratmaktadır. Çakalazmağı denilen sahadaki çukurlar özellikle kış aylarında Gediz Nehrinden su alınarak doldurulmaktadır. Biriken sular yaz aylarında tarımsal sulama ihtiyacı için kullanılmaktadır. Ancak bu yapay göl alanının yeteri kadar kontrollü olmaması ve yere yer bataklık bir durum meydana getirmesi bu çevrede yaşayanlar için bazı sorunlar oluşturmaktadır.

4. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Bir sahanın iklim özelliklerinin ortaya konulmasında sadece o yerdeki sıcaklık, basınç ve rüzgârlar yahut sadece nem ve yağış değerleri yeterli değildir. Sahanın ikliminin tespiti ancak tüm elamanlarının bir arada değerlendirilmesi sonucu bir fikir verir (Ardel, Kurter ve Dönmez, 1969: 266). Araştırma sahasının iklim özelliklerini ortaya koyabilmek için, Turgutlu meteoroloji istasyonunun 1984 ve 2005 yılları arasında tutulan 22 yıllık rasat değerleri ile Manisa, Salihli ve Akhisar istasyonlarının 1975 ila 2005 yılları arasında tutulan 31 yıllık rasat değerlerinden yararlanılmıştır. Söz konusu istasyonların birbirine çok yakın olması ve aynı iklim bölgesinde yer alması karşılaştırma yapmamıza imkân sağlamıştır. Sahanın iklim özelliklerini ortaya koyabilmek için, iklim elamanlarını değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

4.1. PLANETER FAKTÖRLER

Güneşlenme süresi iklim şartlarını belirleyen planeter faktörlerden olup, güneşten sahaya ulaşan ısı enerjisi, genel atmosfer sirkülasyonu ve hava kütlelerinin hareketlerine bağlı olarak değişmektedir. İnceleme alanında yer alan Turgutlu istasyonunda güneşlenme süresi ölçülmediği için, sahaya yakın Manisa ve Akhisar istasyonlarının değerleri ele alınarak bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

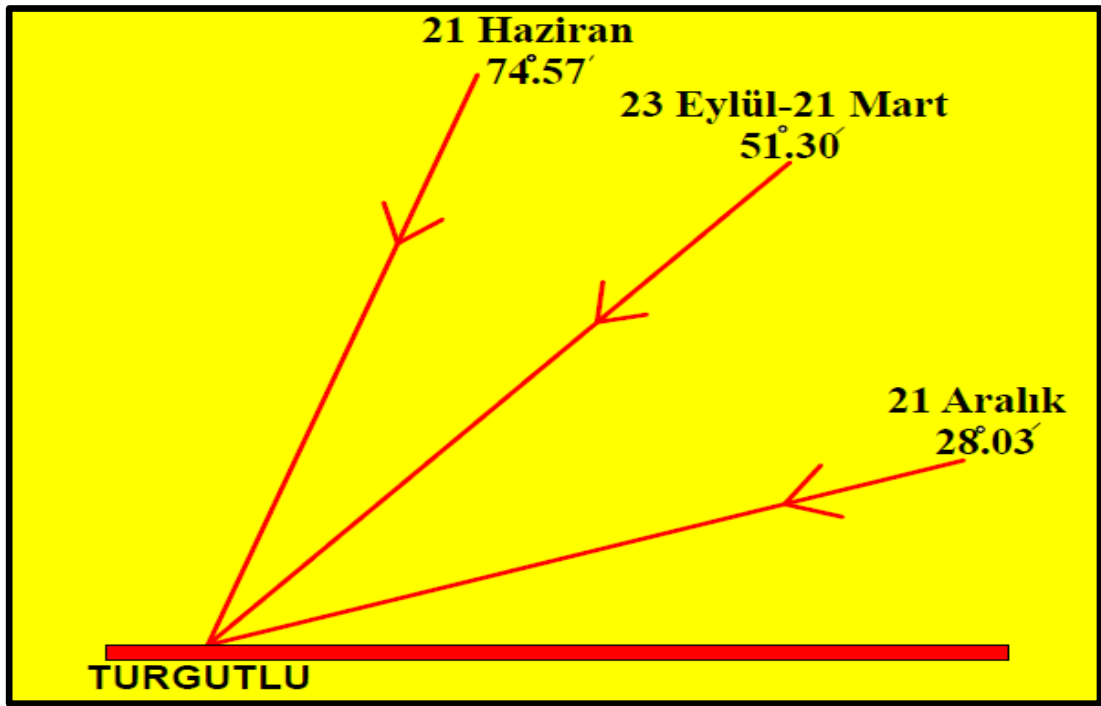
Araştırma sahasında yıllık ortalama güneşlenme süresi 7 saat civarındadır. Ocak ayından itibaren güneşlenme süresi artarak Temmuz ayında 11 saatin üzerine çıkmakta. Temmuz ayından sonra güneşlenme süresinde düşüş meydana gelmekte ve Aralık ayında en düşük seviyeye ulaşarak 3 saat civarında bir güneşlenme süresi görülmektedir. Yıllık ortalama 7 saat civarında oluşan güneşlenme süresi sahada sıcaklık koşullarının yıl boyunca yüksek değerler arz etmesine yol (Tablo 1).

Tablo 1. Manisa-Akhisar Meteoroloji İstasyonlarının Güneşlenme Süreleri.

Meteoroloji İstasyonu	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Manisa	2:55	3:52	5:32	6:40	8:36	10:52	11:25	10:40	9:16	6:42	4:00	2:15	6:54
Akhisar	3:47	4:43	6:06	7:00	9:03	10:36	11:17	10:33	9:34	7:09	4:38	3:09	7:18

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Turgutlu 38° 30' kuzey enlemi üzerinde yer alır. Güneş ışınlarının geliş açısı dönemselsel olarak değişmekte 21 Haziran tarihinde 74° 07''lik açıyla düşen güneş ışınları 21 Aralık tarihinde 28° 43''lik bir açıyla düşerek en düşük değeri göstermektedir. 23 Eylül ve 21 Mart tarihlerinde 51° 70''lik açıyla düşmektedir. Yaz mevsiminde güneş ışınlarının düşüş açısına bağlı olarak sahaya ulaşan enerji miktarı artmakta ve buna bağlı olarak sıcaklık değeri maksimum seviyeye ulaşmaktadır. Kış aylarında güneş ışınlarının geliş açısının düşük olması sahaya ulaşan radyasyon miktarını düşürmekte ve enerji miktarı azalmakta dolayısıyla bu durum kış aylarında ısı değeriinin düşmesine neden olmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Turgutlu'ya Güneş Işınlarının Yılın Belirli Dönemlerinde Düşüş Açısı.

4.2. COĞRAFI FAKTÖRLER

Araştırma sahasında iklimi etkileyen faktörlerden bir diğeri de coğrafi faktörlerdir. Dağların uzanış doğrultuları, yükselti, deniz etkisi, bakı faktörleri gibi coğrafi özellikler planeter faktörlerin değişmesine ve buna bağlı olarak iklim özelliklerinin şekillenmesine neden olan diğer önemli bir etkidir. Kuzeyinde Çaldağı ve güneyinde Bozdağların doğu-batı doğrultusunda uzandığı orta kısmının Gediz depresyonu tarafından teşkil edilen saha genel olarak Akdeniz iklim sahası içerisinde yer alır. Ege denizine yaklaşık olarak kuş uçuşu 30 kilometre civarında yer alan araştırma sahası Ege denizinin ılıman etkisinin dağlar arasında kalan çöküntü

alanlarından iç kesimlere kadar ilerleyebildiği bir alandır. Dağların doğu-batı doğrultusunda uzanışı denizden gelen ılıtıcı etkinin iç kesimlere sokulmasına neden olurken, diğer yandan iç kesimlerden gelen soğuk hava kütleleri de zaman zaman sahaya ulaşmasına yol açmaktadır. İnceleme alanında Gediz ova tabanı ile Bozdağlar ve Çal dağının yüksek kesimleri arasında 1000 metreyi aşan yükselti farkı bulunmaktadır. Bu durum Ova tabanı ile dağlık kesimler arasında iklimin farklılaşmasına neden olmaktadır. Ova tabanında yer alan Turgutlu ilçe merkezi gibi yerleşmelerde kar yağışları nadiren görülürken, Baktırlı gibi Bozdağların eteklerinde yer alan yüksek rakımlı yerleşmeler ise zaman zaman kar yağışlarına rastlanmaktadır. Bu durum yükselti ile birlikte sıcaklık koşullarının değiştiğini açıkça ortaya koymaktadır.

4.3. İKLİM ELEMANLARI

4.3.1. Sıcaklık

Turgutlu meteoroloji istasyonunda ölçülen 22 yıllık ortalama sıcaklık değerleri aylara göre farklılıklar göstermektedir. Bu değerlere bakıldığında 6,7 °C Ocak ayı ile 27,6 °C Temmuz ayı arasında değişmektedir. Turgutlu Meteoroloji istasyonunda sıcaklık değerleri kısa süreli ölçüldüğünden bize yöre hakkında daha doğru bilgi verme açısından Manisa istasyonunun 31 yıllık sıcaklık verilerini de dikkate alınarak inceleme yapılmıştır. Buna göre iki saha arasında pek bir farklılık görülmediği ve sıcaklık değerlerinin paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Turgutlu (69 m.) ve Manisa (71 m.) istasyonlarının rakımları arasında belirgin bir yükselti farklılığı yoktur. Manisa ilinde sıcaklık değerleri 6,7 °C Ocak ayı ile 28,3 °C Temmuz ayı olarak gerçekleşmiştir. Araştırma sahasında Mart ayından itibaren yükselen sıcaklık değerleri Temmuz ayında en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Temmuz ayında karasallık ve yükselti sıcaklığın dağılışını tayin eden faktörlerin başında gelir (Koçman, 1993: 19). Eylül ayında bile Tropikal etkiler nedeniyle sıcaklık değerleri 23,1 °C ortalamalara ulaşmaktadır (Özav, 2002: 16).

Temmuz ayında ortalama maksimum değere ulaşan sıcaklıklar Ağustos ayından itibaren düşmeye başlar ve Ekim sonuna kadar yıllık ortalama değer üzerinde seyrederek. Kış aylarında sıcaklık koşulları genel olarak Türkiye üzerinde etkili olan soğuk polar hava kütleleri (mP-cP) ile Akdeniz üzerinden gelen hava

kütlelerinin belirlediği görülür. Sahada Kasım ayından itibaren sıcaklık değerlerindeki azalma Ocak ayında en düşük seviyeye ulaşarak 6,7 °C'ye kadar inmektedir. Kasım ayından Mayıs'a kadar olan süreçte sıcaklıklar ortalama değerin altında seyreder. (Tablo 2).

Tablo 2. Turgutlu ve Çevre İstasyonların Ortalama Sıcaklıklar, Ortalama Maksimum ve Ortalama Minimum ve Mutlak Sıcaklık Değerleri.

İstasyon	Aylar												
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
TURGUTLU (1984–2005)													
Ort. Sic. °C	6,7	7,4	10,3	15,3	20,6	25,5	27,6	27,2	23,1	17,7	11,7	7,7	16,7
Ort. Y. Sic. °C	11,3	12,6	16,4	21,8	27,8	32,6	34,9	34,6	30,7	24,5	17,3	11,8	23,0
Ort. D. Sic. °C	2,5	2,8	4,9	9,4	14,0	18,3	20,8	20,5	16,5	12,1	7,1	3,9	11,1
En Y. Sic. °C	22,0	23,5	31,8	34,4	38,8	42,0	44,9	43,3	39,0	36,7	30,0	26,5	44,9
En D. Sic. °C	-9,4	-10	-6,0	-1,6	4,5	8,2	13,8	14,0	9,4	0,6	-3,6	-5,0	-10
MANİSA (1975–2005)													
Ort. Sic. °C	6,7	7,6	10,5	15,1	20,5	25,7	28,3	27,6	23,4	17,9	11,7	8,2	16,9
Ort. Y. Sic. °C	10,8	12,1	16,1	21,1	27,1	32,5	35,2	34,7	30,6	24,2	16,8	11,9	22,8
Ort. D. Sic. °C	3,0	3,4	5,2	9,1	13,6	18,1	21,1	20,7	16,4	12,2	7,2	4,6	11,2
En Y. Sic. °C	22,3	24,8	31,6	32,7	39,1	41,8	45,1	43,7	40,3	37,3	29,9	25,9	45,1
En D. Sic. °C	-6,3	-8,9	-5,1	-2,0	4,0	7,6	13,4	12,2	8,4	2,30	-3,4	-5,5	-8,9
SALİHLİ (1975–2005)													
Ort. Sic. °C	6,3	7,1	10,3	15,1	20,4	25,2	27,4	26,7	22,4	16,8	11,1	7,8	16,4
Ort. Y. Sic. °C	11,2	12,4	16,3	21,5	27,4	32,5	35,0	34,5	30,5	24,3	17,4	12,4	23,0
Ort. D. Sic. °C	2,2	2,6	4,7	8,7	12,9	16,6	18,8	18,4	14,4	10,4	6,1	3,8	10,0
En Y. Sic. °C	22,3	24,6	33,4	33,5	38,4	41,8	44,8	43,3	39,8	37,6	29,8	25,6	44,8
En D. Sic. °C	-8,9	-13,5	-5,4	-1,7	2,4	7,8	10,7	9,8	6,2	0,2	-4,3	-6,3	-13,5
AKHİSAR (1975–2005)													
Ort. Sic. °C	6,2	6,9	9,8	14,5	19,7	24,7	27,1	26,6	22,5	17,0	11,0	7,6	16,1
Ort. Y. Sic. °C	11,4	12,4	16,2	21,4	27,1	32,2	34,7	34,5	30,8	24,6	17,5	12,5	22,9
Ort. D. Sic. °C	1,8	2,1	3,8	7,6	12,1	16,2	19,3	19,2	14,9	10,6	5,7	3,4	9,7
En Y. Sic. °C	20,6	24,1	32,4	33,3	38,9	41,7	44,4	43,5	40,4	38,0	29,0	23,6	44,4
En D. Sic. °C	-8,2	-11,3	-7,4	-2,3	2,0	4,0	10,2	11,0	4,8	-8,0	-4,8	-8,4	-11,3

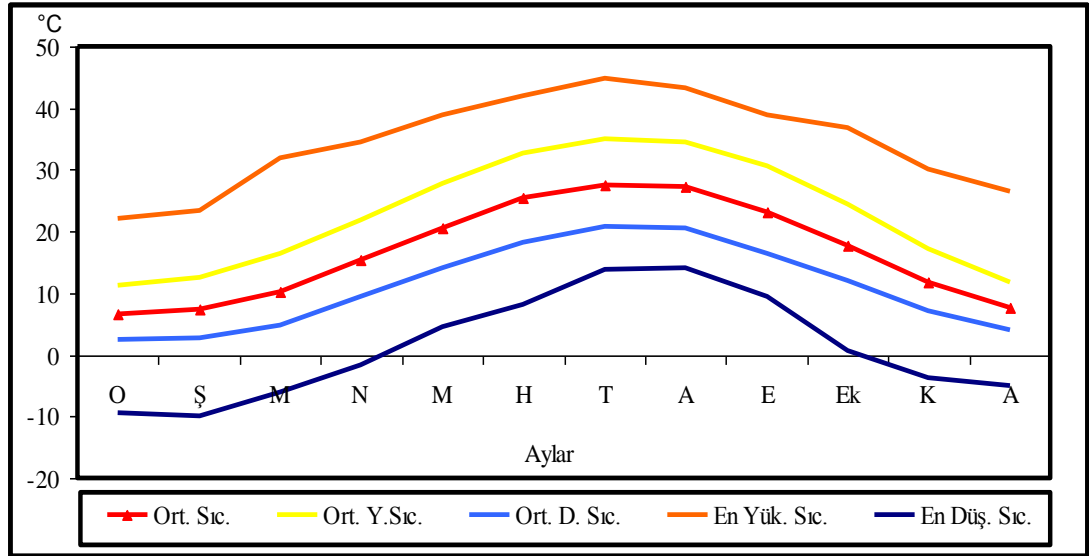
Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Türkiye'yi yazın ve kışın dört ana hava kütlesi etkiler. Polar soğuk hava kütleleri kış ve yaz aylarında, tropikal hava kütleleri yaz ve bahar aylarında daha çok etkilidir (Erol, 1994:310). Ülkemizde Ege kıyılarında Ocak ayında tespit edilen yüksek sıcaklıklar deniz etkileri ile bu mevsimde çok görülen Tropikal hava kütlelerinin etkili olduğu söylenebilir. Turgutlu meteoroloji istasyonundan alınan verilerden en sıcak ay ile en soğuk ay ortalamaları arasındaki fark 20,9 °C civarındadır. Dolayısıyla Termik genlik değerlerinin çok fazla yüksek olmadığı görülür. Denizel Akdeniz termik rejimi ülkemizde Akdeniz kıyı kuşağı ile Ege bölgesinin Asıl Ege bölümü ovalarında egemendir. En sıcak ayın (Temmuz-Ağustos) ortalaması 27-28 °C kadardır. Denizel etkilerin kuvvetli olması ile kış aylarında sıcaklıklar genellikle fazla düşmez. Kışın en soğuk ayda ortalama sıcaklık 7 ila 10 °C'e kadardır. Yıllık ortalama sıcaklık değerleri 16 ila 19 °C arasında değişir. Hiçbir ayın amplitüd değeri 21 °C'den yüksek değildir (Koçman, 1993: 22).

Araştırma sahasında tespit edilen ortalama sıcaklık değerleri aylara göre önemli farklılıklar göstermektedir (Tablo 2, Grafik 1-2). Kış aylarında ülkemizi etkileyen planeter faktörlerin etkisiyle ortalama sıcaklık değerleri en düşük seviyeye inmektedir, Mart ayından itibaren yükselen değerler Temmuz ayında en yüksek düzeye ulaşmaktadır. Ekim ayından itibaren düşmeye başlayan sıcaklık değerleri Ocak ayında en düşük seviyeye inmektedir. Sıcaklıkların yükselmesi bölgeyi tropikal hava kütlelerinin etkisi altına almasından kaynaklanır. Ortalama sıcaklık değerleri açısından Manisa ve Turgutlu birbirine oldukça benzer durumlar sergilerler. Sahada en yüksek değerlere Temmuz ayında ulaşılmaktadır. Manisa istasyonunda en yüksek sıcaklık 44,9 °C 2000 yılının Haziran ayı içerisinde ölçülmüştür. Turgutlu istasyonunda ise 37,8 °C'ye varan yüksek sıcaklık değerleri kaydedilmiştir. Temmuz ayında sıcaklıklar Bozdağlar ve çevresinde oldukça düzenli bir dağılışı gösterir. Turgutlu ve çevresinde en yüksek sıcaklık değerleri Gediz Ova tabanı ve 500 metre yüksekliğe kadar olan sahalarda görülür (Koçman, 1989: 59). Her iki istasyonda en düşük sıcaklık değerleri Şubat ayı içerisinde kaydedilmiştir. Bu değerler ise Turgutlu istasyonunda -10,0 °C ve Manisa istasyonunda ise -8,9 °C civarına kadar düşmüştür (Tablo 2, Grafik 1). Bu durum özellikle kış aylarında ve geçiş mevsimlerinde Anadolu üzerinden ve Çanakkale boğazı yoluyla araştırma sahasına ulaşan polar kökenli hava kütlelerinin sıcaklık değerlerini düşürmesi ile ilgilidir (Temuçin, 1991:

66). Araştırma sahasında Mayıs ayından itibaren sıcaklıklar yükselmekte ve 20 °C'nin üzerine çıkmaktadır. Temmuz ortalama maksimum sıcaklıkları Ağustos ayında çok az miktarda düşmekle birlikte Ekim sonuna kadar yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin üzerinde kalmaktadır. Kasım ayından itibaren yıllık ortalama değerlerin altında seyreden sıcaklıklarda Nisan ayına kadar bir düşüş görülmektedir. Araştırma sahasında yazları fazla sıcak olup, kışları çok fazla soğuk geçmeyen bir termik rejim tipinin etkin olduğu söylenebilir. Yılın beş ayının 20 °C'nin üstünde kaldığı termik rejim tipi genel olarak Akdeniz termik rejim tipi olarak kabul edilmektedir (Koçman, 1989: 53). Kış mevsiminde iç kesimlerdeki platolar üzerinden gelen soğuk havanın Gediz oluğu ile araştırma sahasına sokulması sahanın termik özellikleri üzerinde olumsuz etki yapar (Günel, 1995: 70). Kış aylarında iç kesimlerden sokulan soğuk hava kütleleri çalışma sahasında sıcaklıkların düşmesine neden olur. Bununla birlikte Aralık, Ocak ve Şubat aylarında ortalama sıcaklık değerleri 10 °C'nin altında seyreder. Çalışma sahasına yakın tüm istasyonların sıcaklık değerlerine bakıldığında kış aylarındaki değerlerin 10 °C'nin altına indiği görülmektedir. Ortalama yüksek sıcaklıklar araştırma sahasına yakın tüm istasyonlarında hemen hemen aynı seyri göstermektedir.

Grafik 1. Turgutlu İlçesi Termik Diyagramı.

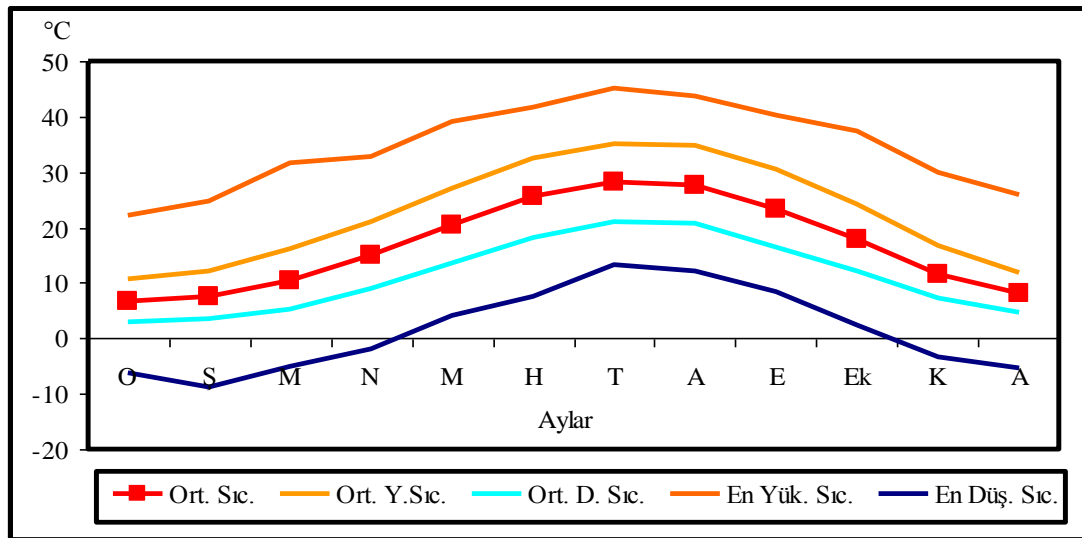

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

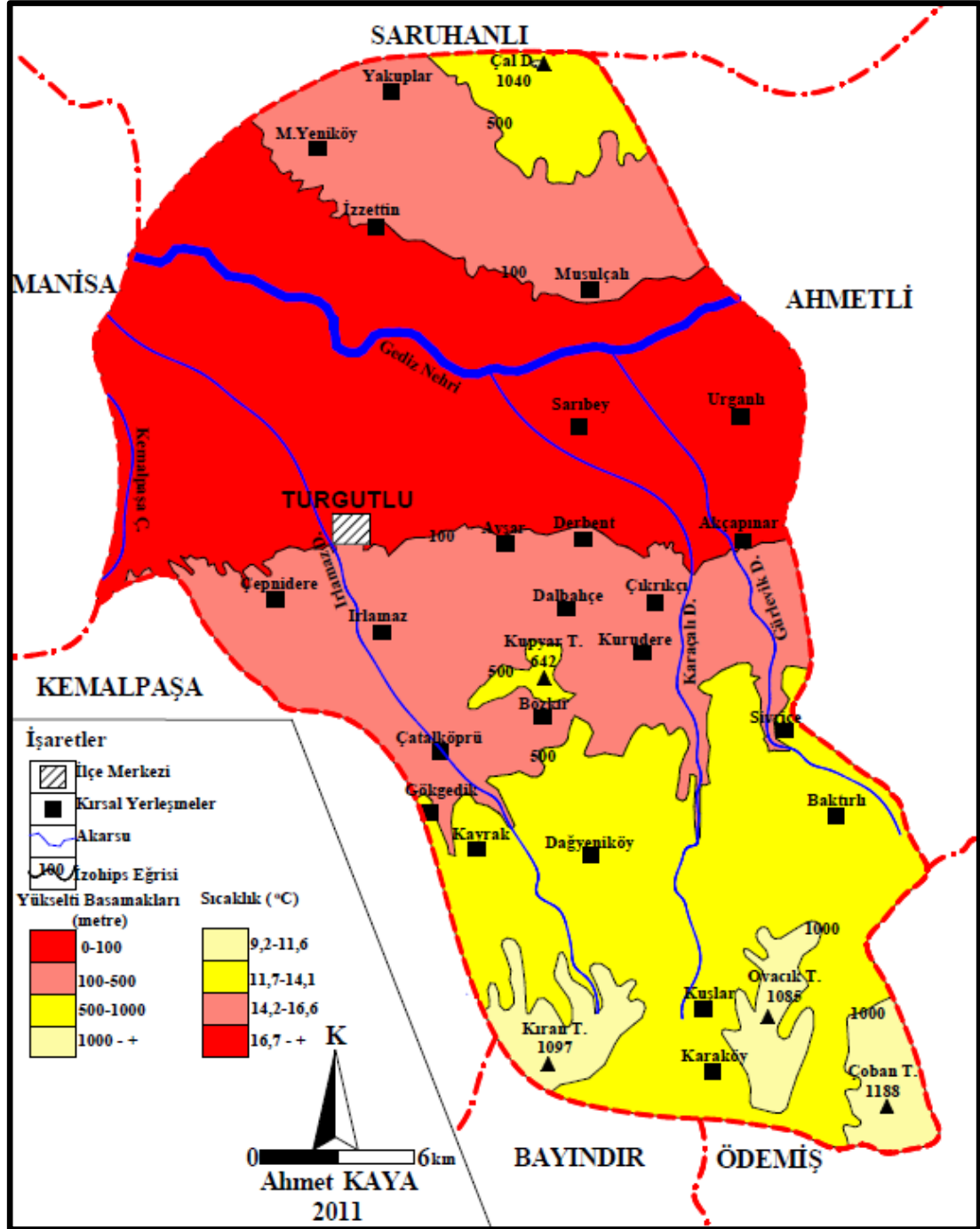
Turgutlu istasyonunda Aralık, Ocak, Şubat aylarında maksimum sıcaklık değerleri (11-13 °C) arasında seyretmektedir. Mart ayından itibaren artan değerler Temmuz ayında 34,9 °C'ye kadar çıkmaktadır. Haziran ayından itibaren 30 °C'nin

üzerinde seyreden maksimum sıcaklık değerleri, Ekim ayında 30 °C'nin altına, Kasım ayından itibaren ise 20 °C'nin altına düşer. Maksimum sıcaklıklar Nisan ayına kadar 20 °C'nin üzerine çıkmaz. Eylül ayından itibaren 5 °C'lik bir azalma ile Aralık ayındaki değer 11,8 °C'ye kadar düşer. Ortalama yüksek sıcaklıkların her mevsim yüksek değer göstermesinin araştırma sahası üzerinde etkili olan hava kütlelerine ve güneşlenme şiddetine, süresine bağlı olduğu söylene bilir (Tablo 2, Grafik 1). Ortalama düşük sıcaklıklar ise hiçbir ayda 0 °C'nin altına düşmemektedir. Mart ayından itibaren yükselen minimum sıcaklık, Temmuz ve Ağustos aylarında 20 °C'nin üzerinde kalmaktadır, Aralık, Ocak, Şubat aylarında minimum sıcaklık değerleri 2,5 ile 3,9 °C arasında değişmektedir. En yüksek sıcaklık değerleri ise Temmuz ayında 44,9 °C 2000 yılının Temmuz ayının 6. günü ölçülmüştür. Sahada en düşük sıcaklık değeri ise -10 °C ile 2004 yılının Şubat ayının 15. günü ölçülmüştür (Tablo 2). Manisa ili istasyonunun sıcaklık değerleri incelendiğinde Turgutlu istasyonu ile hemen hemen aynı değerleri göstermektedir. Ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığına Manisa istasyonunun 0,2 °C daha yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değerleri inceleme sahası çevresindeki diğer istasyonlardan Akhisar ve Salihli'de Turgutlu istasyonuna göre 0,3 ile 0,6 °C arasında değişen bir yüksekliğe sahip olduğu görülmektedir. Sayısal verilerden anlaşılacağı gibi ortalama sıcaklık değerlerinde sahadaki istasyonlar arasında önemli bir farklılık görülmemektedir (Grafik 2).

Grafik 2. Manisa İli Termik Diyagramı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Harita 5. Araştırma Sahasının Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılışı Haritası.

Araştırma alanında yer alan istasyonlarda yıllık ortalama sıcaklık değerleri 16 °C civarındadır. Bozdağlar, Çaldağı ve Spildağı gibi yakın çevresinde yer alan dağlık alanlarda sıcaklık değerleri yükseltiye bağlı olarak düşmektedir. Buna karşılık Turgutlu, Manisa, Salihli ve Akhisar gibi ova tabanlarındaki yerleşmelerde en yüksek sıcaklık değerlerine ulaşılmaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık değerleri ova

tabanında 17 °C'ye ulaşırken dağlık kesimlerde yüksek rölyefin etkisi ile ova tabanı ile sıcaklık farkı 5 °C'ye varan azalmalar göstermektedir (Tablo 2).

Çalışma sahasında dağların kuzeye ve güneye bakan yamaçları arasında bakı faktöründen dolayı sıcaklık farkı oluşmaktadır. Güneşlenmeye bağlı olarak dağların güneye bakan yamaçlarında sıcaklık değerleri kuzey yamaçlara göre daha yüksek değerler göstermektedir.

İnceleme alanı ve yakın çevresinde istasyon bulunmayan sahaların ortalama sıcaklık değerleri harita üzerinde görülmektedir (Harita 5). Haritalama yapılırken her 100 metrede 0,5 °C'lik sıcaklık azalması olacağı kabul edilerek haritalama gerçekleştirilmiştir. Buna göre 1000 metrenin üzerinde yükseltiyeye sahip dağlık kesimler ile 100 metrenin altındaki ova tabanı arasında sıcaklık farkı 5 °C'nin üstündedir.

4.3.1.1. Don Olaylı Günler

Don olaylarının başlama ve bitme zamanı çalışma sahasını etkileyen soğuk hava kütlelerinin sahayı etkisine aldığı zamana bağlı olarak yıldan yıla farklılık göstermektedir (Temuçin, 1991: 68). Sıcaklığın günün herhangi bir saatinde 0 °C'nin altına düştüğü gün donlu gün olarak kabul edilir. Don ihtimalinin olduğu dönem kıyı bölgelerinde 3 ila 4 ay kadardır. Ege bölgesinin kıyı kesiminde 0 °C'nin altındaki sıcaklıkların 15 ya da 30 Kasımdan itibaren başladığı tespit edilir (Koçman,1993: 31). Bu dönem sınırlı da olsa araştırma sahasında Nisan ayına kadar devam eder, Kasım ayından itibaren ortaya çıkan don olaylı günler, Ocak ayında 9,2 gün ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Mart ayında 2,2 gün olan donlu günler sayısı Nisan ayında bir günü bulmasa bile donlu günlere rastlanmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Ortalama Donlu Gün Sayısının Aylara Göre Dağılımı.

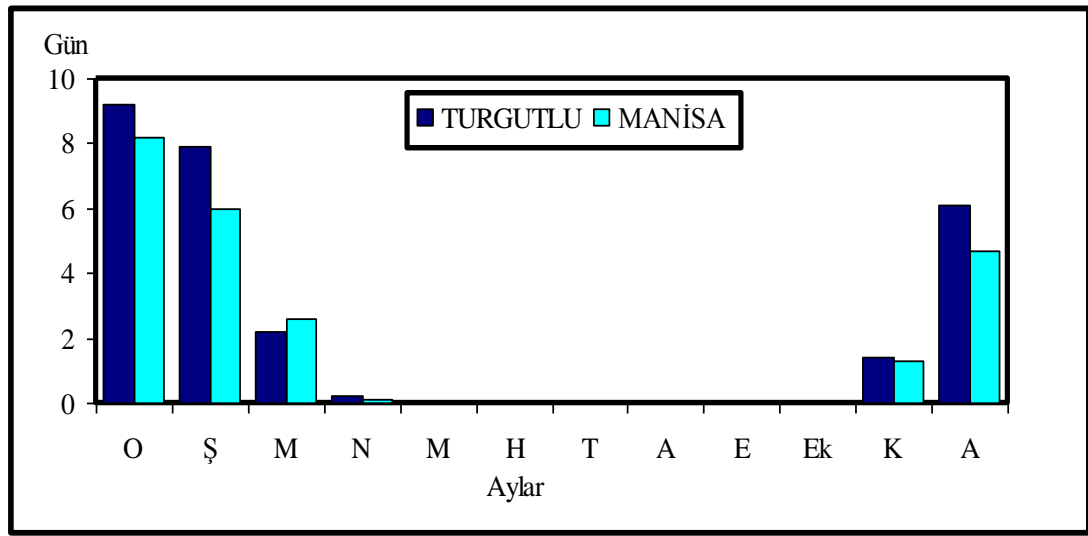
İstasyon	Aylar												
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
TURGUTLU (1984-2005)	9,2	7,9	2,2	0,2	-	-	-	-	-	-	1,4	6,1	26,0
MANİSA (1975-2005)	8,2	6,0	2,6	0,1	-	-	-	-	-	-	1,3	4,7	22,9

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında ortalama donlu gün sayısı 22 ila 26 gün arasında değişmektedir. Donlu günlerin sayısı Turgutlu'da 26 gün iken Manisa istasyonunda 22,9 güne kadar düşmektedir. Donlu günler sayısının en fazla olduğu dönem soğuk hava kütlelerinin sahayı etkilediği Aralık, Ocak ve Şubat aylarında yani kış ayları olmaktadır (Tablo 3, Grafik 3).

Donlu günlerin yıllık seyrinde ve sayısında düşük sıcaklıkların oluşmasında etkili olan hava kütlelerinin çalışma sahasını etkisi altına alması ve bu alanda kalma süresi etkili olmaktadır.

Grafik 3. Donlu Günlerin Manisa ve Turgutlu'da Aylara Göre Dağılışı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Yıl içerisinde don olaylarının en fazla görüldüğü mevsim kış aylarıdır. Kış aylarında Turgutlu da don olayı ortalama 23,2 gün gerçekleşir ve don olaylarının % 85,9'u bu mevsime rastlar. En az don olayının görüldüğü dönem Sonbahar aylarıdır. 1,4 gün don olayının görüldüğü sonbahar aylarında % 5,2 gibi bir orana sahiptir. Don olayları İlkbahar aylarında Sonbahara göre biraz daha yükselmiştir. Nitekim bu sayı Turgutlu'da 2,4 gün ve Manisa'da ise 2,7 gündür.

Tarımsal etkinlikler açısından don olaylarının başlama ve bitiş tarihlerinin bilinmesi önemlidir. İnceleme alanında meydana gelen don olayının % 53-60'ı hafif, %28-32'si orta, % 11-15'i ise kuvvetli donlardır. Özellikle kuvvetli donların Aralık, Ocak ve Şubat aylarına rastlaması bitkilerin dinlenme dönemi olduğu için tarımsal açıdan bir tehlike meydana getirmemektedir (Tablo 4).

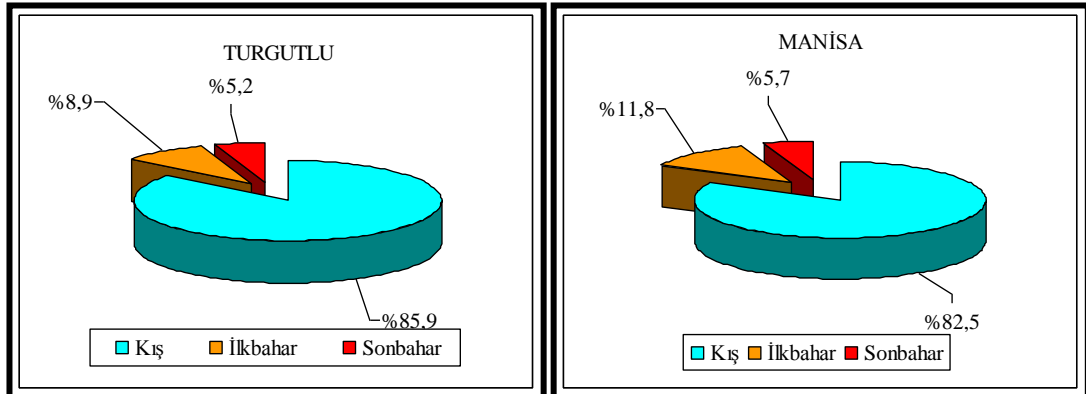
Tablo 4. Ortalama Donlu Günlerin Mevsimlere Dağılımı.

TURGUTLU (1984-2005)	Mevsimler	Donlu Günler Sayısı	%'si	MANİSA (1975-2005)	Mevsimler	Donlu Günler Sayısı	%'si
	Kış	23,2	85,9		Kış	18,9	82,5
İlkbahar	2,4	8,9	İlkbahar	2,7	11,8		
Sonbahar	1,4	5,2	Sonbahar	1,3	5,7		
Yaz	-	-	Yaz	-	-		
Toplam	26,0	100,0	Toplam	22,9	100,0		

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Kültür bitkilerinin çiçeklenme dönemlerinde meydana gelen don olaylarının ürün miktarını oldukça etkilediği dikkate alındığında, özellikle ilkbahar aylarında görülen donlar üretim miktarını önemli bir ölçüde düşürmektedir. İlkbahar aylarında meydana gelen donlar araştırma sahasında yapılan meyveciliği etkilemekte ve o yıl üretim miktarının düşmesine neden olmaktadır (Grafik 4). Turgutlu'da turfanda çıkan erik, kiraz gibi meyvelerin düşük sıcaklıklara çiçek döneminde yakalanması, üretici için büyük getirisi olan meyveciliğin don olaylarından olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Grafik 4. Ortalama Donlu Günlerin Mevsimlere Dağılımı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.2. Basınç ve Rüzgârlar

Atmosfer, oranları birbirinden farklı gazlardan meydana gelmektedir, Atmosferi oluşturan gazların her birinin ayrı ağırlığı vardır. Havanın ağırlığının yeryüzüne yaptığı etkiye hava basıncı denir. Atmosferin yeryüzüne yaptığı basınç her yerde aynı değildir. Sıcaklığa, yüksekliğe, hava hareketlerine, yer çekimine, enleme ve mevsimlere bağlı olarak değişir. Havanın fazla ısındığı yerler alçak basınç, fazla soğuduğu yerler yüksek basınç sahası haline gelebildiği gibi, bir bölgede de sıcaklıktaki değişmeye bağlı olarak mevsimler arasında basınç değerleri de değişebilmektedir (Erinç, 1996: 77,78).

Kış mevsiminde geniş ve yüksek Anadolu platosu çok soğur. Daha doğudaki Hazar havzası üzerinden sokulan kontinental polar (cP) hava kütlesi çoğu zaman Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerini işgal eder. Dolayısıyla iç bölgeler soğuk mevsimde uzun zaman bir antisiklon (yüksek basınç) sahası olma özelliği gösterir. Öte yandan, Ekim ayından itibaren soğumaya başlayan Orta ve Doğu Avrupa üzerinde yerleşen yüksek basınç şartları Kasım ayında güçlenerek Güneydoğu Avrupa (Balkanlar) üzerinden Batı Anadolu'ya doğru yayılır (Koçman, 1993: 12).

Kış mevsimi boyunca frontal faaliyetlere bağlı olarak basınç koşullarında görülen kararsızlık, ilkbahar aylarında azalmaya başlar. Mayıs ayından itibaren Türkiye üzerinde yaz basınç koşullarının yerleştiği görülür (Koçman, 1993: 14). Genel atmosfer dolaşımı içerisinde oluşan basınç merkezleri ve bunların yıl içerisinde gösterdiği hareketler yeryüzündeki iklimler üzerinde doğrudan doğruya etkili olan faktörlerden biridir (Erol, 1993: 134). Basıncın yıl içinde dağılışı incelendiğinde Ekim ayından itibaren Mart ayına kadar geçen sürede yıllık ortalamanın üzerinde değere sahiptir. Nisan ve Eylül ayları arası ise yıllık ortalamanın altında seyretmektedir. Araştırma sahası konumu itibariyle bütün yıl boyunca farklı hava kütlelerinin etkisi altında bulunduğundan böyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Ekim ayından itibaren soğumaya başlayan Orta ve Doğu Avrupa üzerinde yerleşen yüksek basınç merkezinin cP hava kütleleri güneye doğru hareket ederek Balkanlar üzerinden Akdeniz'e ulaşmaya başlar ve Kuzey Afrika kaynaklı mT hava kütleleri ile karşılaşır.

Hava kütlelerinin bu karşılıklı durumu, Akdeniz cephe sisteminin oluşmasına neden olur. Bu sistem üzerinde gelişen siklon ve antisiklon grupları Batı Anadolu'yu dolayısıyla araştırma sahasını etkisi altına alır. Çevrede gelişen frontal faaliyetler basınç değerlerinin daha çok düşmesine veya yükselmesine neden olur. Kış süresince

basınç şartlarında süren kararsızlık ilkbahar aylarından itibaren hızla azalmaya başlar, Mayıs ayından itibaren Orta ve Doğu Avrupa'nın ısınmaya başlaması ile birlikte cP hava kütleleri kuzeye çekilir ve Akdeniz tali cephesi ortadan kalkar. Bu mevsimde Batı Anadolu mT ve cT hava kütlelerinin etkisi altına girer, Basra alçak basıncı genişler ve gittikçe güneye yönelen hava kütlelerinin ısınması basıncın düşmesine yol açar. Ayrıca genişleyen cT hava Kuzey Afrika Havzası ve Batı Anadolu'yu da etkileyerek basıncın düşmesine neden olur (Koçman,1993: 12,13) (Tablo 5).

Tablo 5. Manisa'da Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (1930–2001).

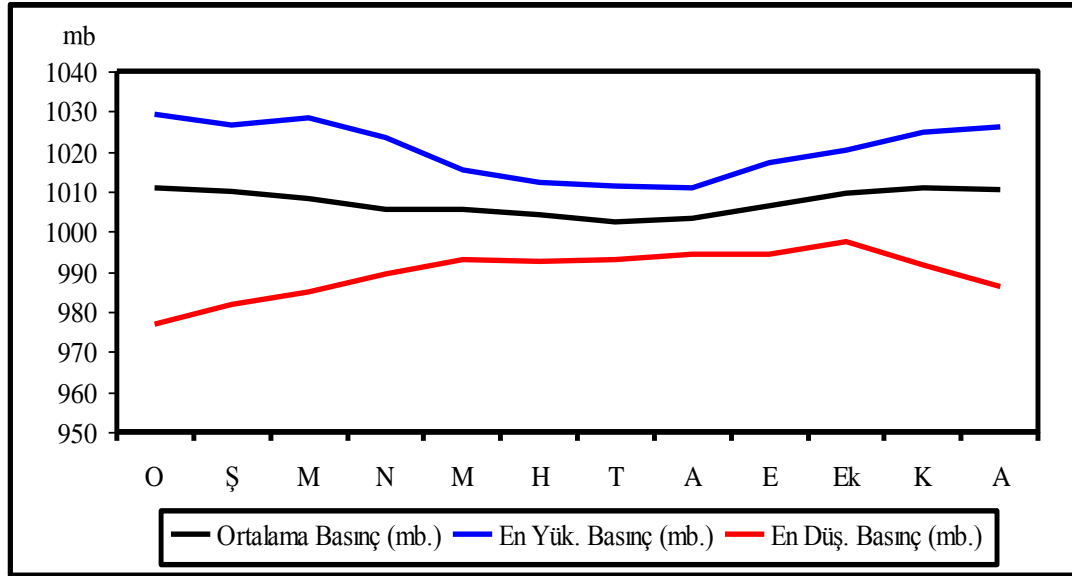
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ortalama Basınç (mb.)	1010,7	1009,8	1008,2	1005,6	1005,5	1004,2	1002,4	1003,1	1006,6	1009,6	1010,7	1010,5	1007,2
En Yük. Basınç (mb.)	1029,4	1026,5	1028,4	1023,5	1015,4	1012,2	1011,2	1010,8	1017,3	1020,4	1025,0	1026,2	1029,0
En Düş. Basınç (mb.)	976,9	982,0	984,9	989,5	992,9	992,7	993,2	994,3	994,5	997,5	991,5	986,1	976,9
Genlik	52,5	44,5	43,1	39,0	22,5	19,7	18,0	16,5	22,8	22,9	33,5	40,1	52,1

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Basınç değerlerinin yıl içerisinde gösterdiği bu değişimler anlaşılacağı gibi, araştırma sahasının içerisinde kaldığı Akdeniz havzasını etkileyen basınç sistemlerinin mevsimlik hareketi ile ilgilidir. Nisan ayından itibaren hava sıcaklığının artması, Avrupa ve Anadolu üzerinde yer alan Yüksek basınç merkezleri ortadan kalkmakta, kuzeyden gelen soğuk hava baskınları azalmakta ve yaz koşullarının belirginleşmesi ile bu aydan itibaren basınç koşulları değişmektedir. Mart ayından itibaren genlikte görülen belirgin azalma Ağustos ayında 16,5 ile en düşük seviyeye ulaşmaktadır. Mayıs ayından itibaren sahayı etkileyen yüksek basınç merkezlerinin kuzeye doğru çekilmesi ile birlikte yaz mevsimi etkisini göstermeye başlar. Araştırma sahasına ülkemizin güneyinden sokulan Basra alçak basınç merkezinin etkisine girmesi ile basınç değerleri düşmeye başlar. Bundan dolayı ortalama basınç değerlerinin en düşük olduğu aylar Temmuz ve Ağustos'tur. Bu aylarda aylık ortalama değerler Temmuz 1002,4 mb. ile Ağustos ayında 1003,1 mb. civarındadır (Günel, 1995: 80).

Ekstrem basınç değerlerinin aylara göre durumu ve değişme genliği de basınç şartlarının yıl içinde değişmeleri hakkında fikir verir. Ekstrem basınçlar arasındaki farklılara göre aylık basınç değişmeleri kış ve baharın ilk aylarında yüksek, yaz aylarında ise oldukça düşük değerler göstermektedir. Başka bir ifadeyle Kasımdan itibaren Nisana ayına kadar basınç değişmeleri fazla dolayısıyla atmosfer aktiviteleri yüksek, Mayıs'tan, Ekime kadar da düşük değerler gösterir (Grafik 5).

Grafik 5. Turgutlu İstasyonunun Basınç Durumu.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Hava basıncı ve rüzgârlar arasındaki bağıntı, bir arada değerlendirilmelerine neden olmuştur (Nişancı, 1990: 49). Araştırma sahasında rüzgâr frekansları yıl içinde basıncın koşullarına bağlı olarak değişmektedir. Turgutlu'da rüzgâr yön ve frekanslarını incelediğimizde güney sektörlü rüzgârların % 41 gibi yüksek bir orana sahip olduğu görülür. Güneyden esen rüzgârlar yıllık toplamda 4597 kez esme sayısına sahip olup yaklaşık % 20,7'lik oran ile en yüksek değere ulaşmaktadır. Güneybatıdan esen rüzgâr değerleri de oldukça yüksek rakamları göstermektedir. Yılda 4494 kez esen güneybatı sektörlü rüzgâr yıllık % 20,3'lük orana sahiptirler.

Turgutlu'da diğer egemen rüzgâr yönü ise kuzey sektörlü rüzgârlardır. Aynı dönemde kuzeyden yılda 3403 kez rüzgâr esmekte ve % 15,4 gibi bir orana sahip olmaktadır. Kuzeybatıdan ise 3137 kez rüzgâr esmiştir ve bu rüzgârların oranı % 14,2 dolayındadır. Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı gibi Turgutlu ilçesinde güney ve kuzey sektörlü rüzgârların hâkim olduğu görülmektedir (Tablo 6). Kuzey ve

güneyden esen rüzgârların oranı yılda % 70'i aşmaktadır. Özellikle güneyden esen rüzgârlar % 41'lik bir oranla sahada hâkimiyet sağlamaktadır.

İnceleme alanında doğu sektörlü rüzgârların etkisi fazla değildir. Doğudan esen rüzgârlar % 5 gibi en az orana sahiptir. Batıdan esen rüzgârların oranı da düşüktür ve yıllık % 11 gibi bir orana sahiptir. Dolayısıyla batı sektörlü rüzgârlar sahada etkisi oldukça sınırlıdır.

Tablo 6. Turgutlu'da Yıllık Rüzgârların Esme Sayısı ve Mevsimlere Göre Dağılımı (1984-2005).

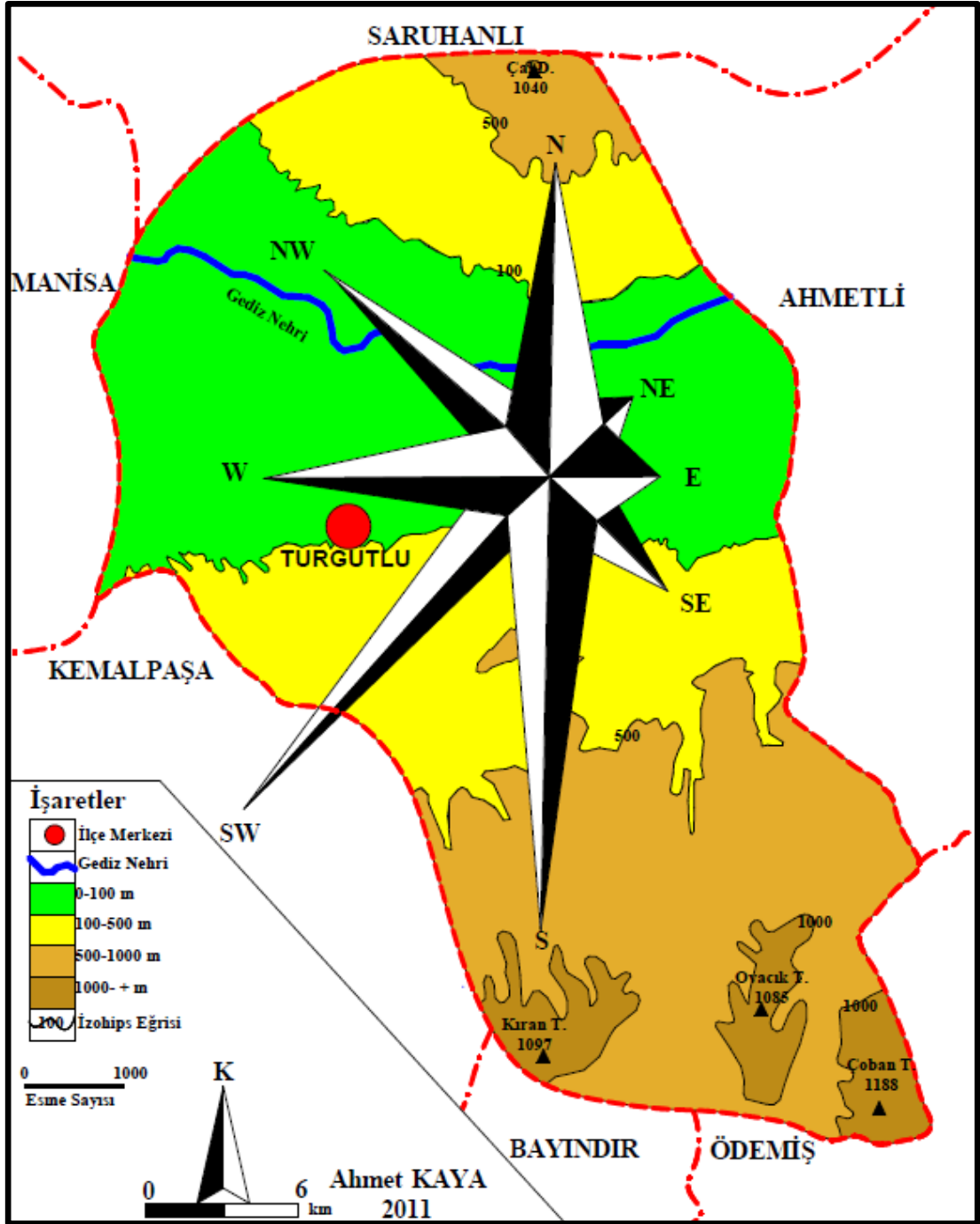
Eşiş yönü	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Toplam	%'si
N	793	747	1052	811	3403	15,4
NE	360	303	245	279	1187	5,3
E	333	305	216	294	1148	5,2
SE	480	476	316	479	1751	7,9
S	1157	1333	878	1229	4597	20,7
SW	1096	1249	1077	1072	4494	20,3
W	411	627	799	592	2429	11,0
NW	655	672	979	831	3137	14,2
Toplam	5285	5712	5562	5587	22146	100,0

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

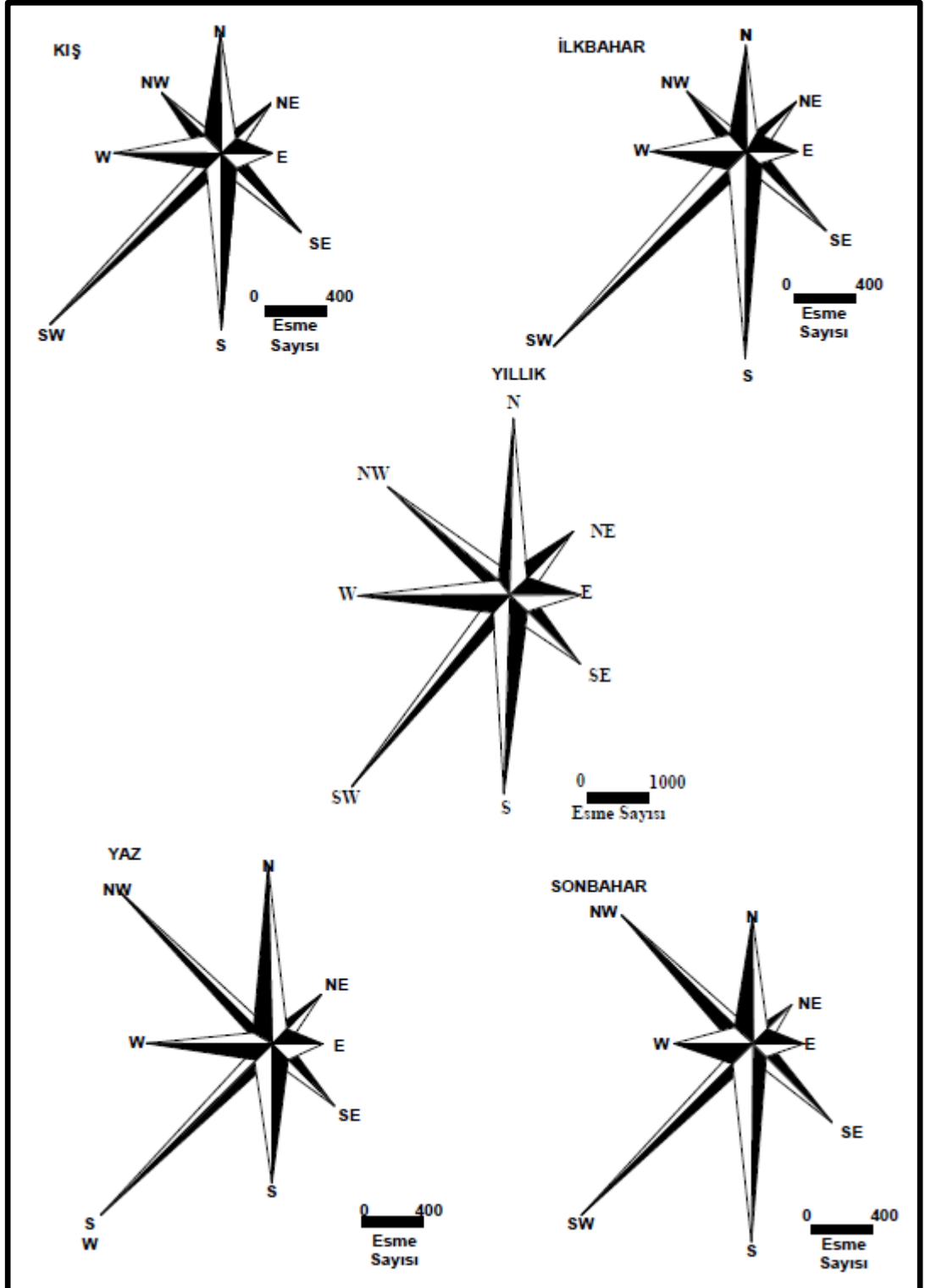
Kış mevsiminde güney, güneybatı ve kuzey yönlü rüzgârlar egemen rüzgâr yönünü belirlemektedir. İlkbahar ayında da bu durum değişmemekte sahada aynı sektörler hâkim olmaktadır. Yaz aylarında güneybatı ve kuzeyden esen rüzgârlar egemen olurken, Sonbaharda güney, güneybatı ve kuzey batı rüzgârlar egemen rüzgâr yönünü tayin etmektedir (Harita 6).

Mevsimsel olarak rüzgârgülleri incelendiğinde tüm mevsimlerde ve yıl boyunca güney ve güneybatı sektörlü rüzgârların her zaman egemen rüzgâr yönü oluşturduğu görülmektedir (Şekil 5).

Harita 6. Turgutlu İlçesinde Rüzgârların Yıllık Esme Yönleri ve Frekansları.

Şekil 5. Turgutlu'nun Yıllık ve Mevsimlik Ortalama Rüzgâr Frekans Gülleri (1984–2005).

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında 1984 ve 2005 yılları arasında yapılan gözlemler sonucu yıllık ortalama rüzgâr hızı 1,7 m./sec olarak belirlenmiştir. Ortalama rüzgâr hızının aylara dağılımına baktığımızda 1,9 m./sec. İle 1,5 m./sec. arasında değişmektedir. Haziran ve Temmuz ayında rüzgâr hızı artış gösterirken, Kasım, Aralık ve Ocak aylarında 1,5 m./sec. olarak düşük seviyelerde seyretmektedir. Ortalama rüzgâr hızı mevsimlere göre değişmekle birlikte kış aylarında rüzgâr hızının en düşük olduğu zaman aralığı olarak görülürken, yaz ayları rüzgâr hızının artış gösterdiği döneme rastlamaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Turgutlu'da Ortalama Rüzgâr Hızının Aylara Göre Dağılımı (1984–2005).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Rüzgâr Hızı (Bofor-sec./m.)	1,5	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	1,7	1,6	1,6	1,5	1,5	1,7

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Turgutlu istasyonunda yılın 8 ayı kuvvetli rüzgârların etkili olduğu 4 ayında ise orta şiddetli rüzgârların görüldüğü dikkati çekmektedir. Nisan ayında rüzgârlar güneybatıdan 9 m./sn hızla esmekte ve bu dönem en hızlı estiği zamana denk gelmektedir. Mayıs ayında 7 m./sn. güneyden esen rüzgâr haziran, ağustos ve eylül ayında 7 m./sn. kuzey yönünden eserek en düşük seviyeleri göstermektedir (Tablo 8). Diğer taraftan araştırma sahasında en hızlı esen rüzgârların çalışma alanındaki etkin rüzgâr sektörüne bağlı olduğunu göstermektedir. En hızlı esen güney ve güneybatı yönlü rüzgârların yıl içinde de etkin olduğu ve bu yönlerden estiği tespit edilmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Turgutlu'da En Hızlı Rüzgâr Yönleri ve Hızlarının Aylara Göre Dağılımı (1984–2005).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Rüzgâr Yönü	S	S	S	SW	S	SW	N	N	N	SW	SW	SW	SW
Hızı (Bofor) m./sn.)	8	8	8	9	7	7	8	7	7	8	8	8	9

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.3. Nem ve Yağışlar

4.3.3.1. Nemlilik

Araştırma sahasında yıllık ortalama bağıl nem % 60 dolaylarındadır. Bağıl nemim yıl içinde değişimi incelendiğinde en yüksek değerlere Aralık ve Ocak gibi kış aylarında rastlanmakta, en düşük değerler ise yaz ayları olan Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında görülmektedir (Tablo 9).

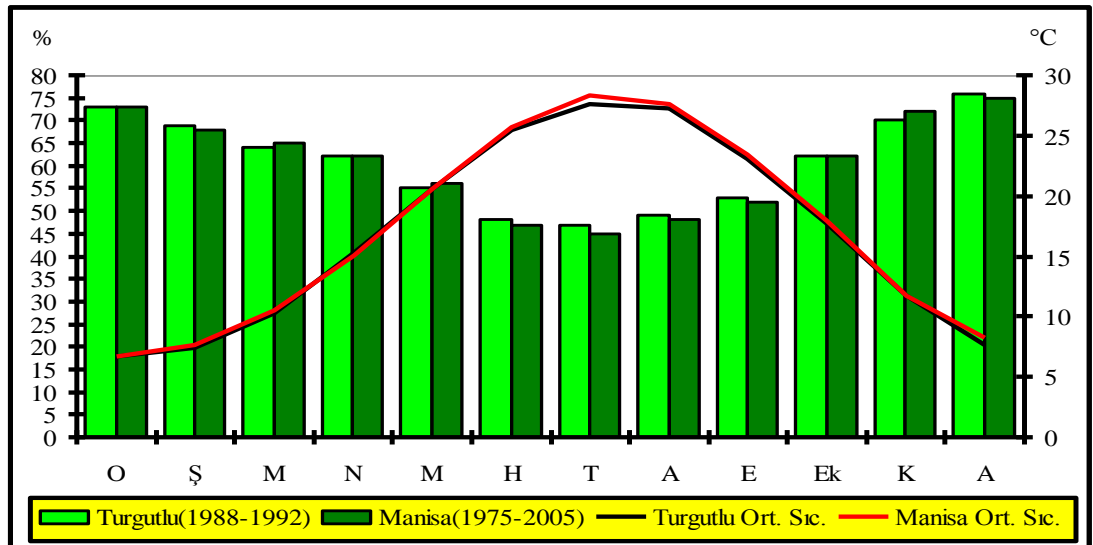
Tablo 9. Ortalama Bağıl Nemin Aylara Dağılımı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Turgutlu (1984-2005)	73	69	64	62	55	48	47	49	53	62	70	76	60
Manisa (1975-2005)	73	68	65	62	56	47	45	48	52	62	72	75	60

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Değerlerden de anlaşılacağı gibi inceleme alanında bağıl nem değerleri sıcaklıkların düşük olduğu kış aylarında % 70'in üzerine çıkmakta, sıcaklıkların yüksek olduğu yaz aylarında ise % 50'nin altına düşmektedir. Turgutlu istasyonunda bağıl nemim en yüksek olduğu ay % 76'lık oranla Aralık ayıdır. En düşük değer ise % 45'lik oranla Temmuz ayında yer almaktadır. En yüksek ve en düşük aylar dikkate alındığında her iki istasyonunda aynı aylara rastladığı yani Temmuz ve Aralık aylarında gerçekleşmektedir (Tablo 9, Grafik 6).

Grafik 6. Ortalama Bağıl Nemin Aylara Dağılımı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.3.2. Bulutluluk

Atmosferdeki su buharının belli koşullar altında yoğunlaşması olan bulutluluk, güneşlenmeyi, sıcaklık koşullarını ve yağış miktarını etkileyen önemli bir olaydır. En yüksek değerlere Aralık, Ocak ve Şubat aylarında rastlanmaktadır. Bu dönemde yüksek bulutluluk oranları kış mevsiminde orta enlem alçak basınç sistemlerinin frekansında görülen artışla ilgilidir (Temuçin, 1991: 84).

Araştırma sahasında ortalama bulutluluk değerleri düşüktür. Turgutlu 3,4 Manisa ise 3,6 değerle temsil edilmektedir. Bulutluluk hava koşullarını ve yağış olasılığını geniş ölçüde ortaya koyan bir etmendir. Bu nedenle söz konusu değerlerin bilinmesi sahanın yağış koşulları için önemlidir. Turgutlu meteoroloji istasyonunun 22 yıllık rasat süresince ortalama bulutluluk değeri 3,4 iken bu değer 31 yıllık rasat süresine sahip olan Manisa'da ise 3,6 olarak ölçülmüştür.

Bulutluluk atmosferde su buharı ve nemliliğin bir göstergesidir ve aynı zamanda yağış ihtimali, güneşlenme süresi ve dolayısıyla yeryüzünün ısınmasını etkileyen önemli bir iklim unsurudur. Bulutluluğun ortalama değeri kış aylarında yükselmektedir. Aralık, Ocak ve Şubat aylarında bulutluluk oranları 5,0'dan fazladır. Buna karşılık yaz aylarında bulutluluk değerleri 2,0'ın altında olmakla birlikte en düşük değeri 0,8 ile Ağustos ayına rastlamaktadır. Mart ayından itibaren Kasım sonuna kadar bulutluluk oranları 5,0'ın altında seyretmektedir. Araştırma sahasında hava dolaşım şartlarının değiştiği Mayıs ayından itibaren Ekim'e kadar süren dönemde kararlı yaz rüzgârları egemen olur ve bulutlulukta sürekli bir azalma görülür (Koçman, 1989: 77). Minimum değerlere Temmuz ve Ağustos aylarında rastlanmaktadır. Yaz aylarında sıcaklığın yüksek bağıl nem oranlarının düşük olması bu dönemde bulutluluğun azalmasına neden olmuştur (Tablo 10).

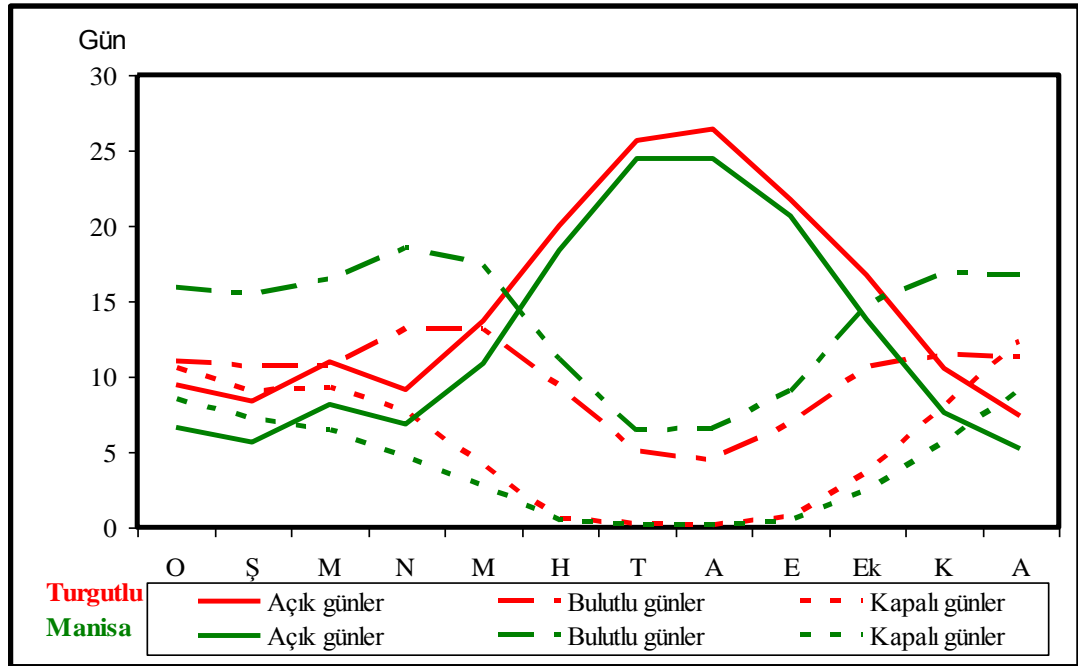
Tablo 10. Ortalama Bulutluluk Değerinin Aylara Göre Dağılışı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Turgutlu (1984-2005)	5,1	5,1	4,7	4,8	3,3	1,7	0,9	0,8	1,4	2,9	4,7	5,9	3,4
Manisa (1975-2005)	5,4	5,3	4,7	4,7	3,5	1,9	1,0	1,0	1,6	3,2	4,6	5,8	3,6

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Sahada yıllık bulutlu günlerin toplam sayısı 117,7 gün iken bu değer Manisa istasyonunda 165,0 gün olarak ölçülmüştür. Ortalama bulutlu gün sayısının en yüksek olduğu ay 13,2 gün ile Mayıs ayı iken, Manisa istasyonunda 18,5 gün ile nisan ayında görülmektedir. En düşük bulutluluk 4,5 gün Ağustos ayında Turgutlu'da meydana gelirken. Manisa'da 6,4 gün ile Temmuz ayında görülmektedir. Açık günler Turgutlu istasyonunda 180,1 gün olurken. Manisa'da 152,9 olarak gerçekleşmektedir.

Grafik 7. Araştırma Sahasında Bulutluluk Oranları.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında bulutların gökyüzünde oluşturdukları dereceler açık, bulutlu ve kapalı günlerle anlatılmaktadır. Yıllık değerler bakıldığında Turgutlu istasyonunda yılın 180,1 günü (% 49,5) açık, 117,7 günü (% 32,4) bulutlu ve 66 günü (% 18,1) kapalı olarak geçmektedir.

Manisa istasyonunda açık günlerin sayısı 152,9 güne (% 41,8) düşerken. Bulutlu günler 152,9 güne (% 45,1) çıkmaktadır. Kapalı günler Turgutlu istasyonuna göre daha da düşmekte ve yılda 47,5 gün (% 13,1) kapalı gün olarak gerçekleşmektedir.

Genellikle cephesel faaliyetlerin arttığı kış aylarında kapalı günlerin sayısı artmaktadır. Örneğin Turgutlu istasyonunda kapalı gün sayısı Aralık ayında 12,3 gün

olarak meydana gelmiştir. Bulutlu günlerin sayısı Manisa istasyonunda daha yüksek değerlere ulaşmaktadır ve Kasım ayında 16,8 güne yaklaşmaktadır.

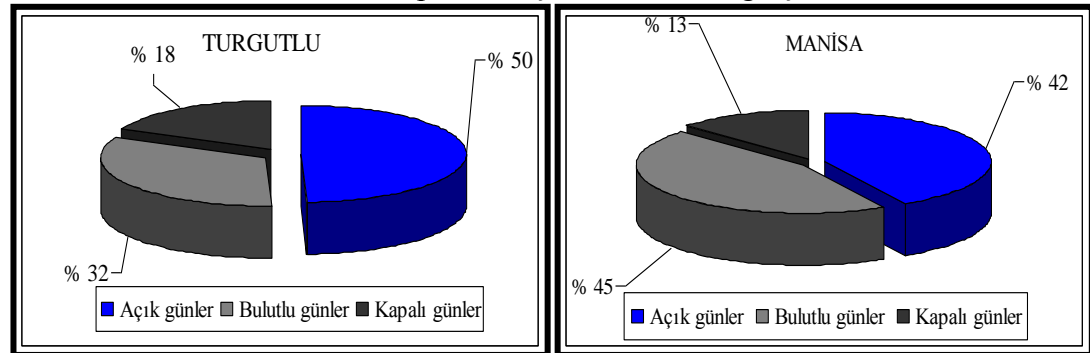
Tablo 11. Ortalama Bulutlu, Kapalı ve Açık Günlerin Aylara Göre Dağılışı.

İstasyon	Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Turgutlu (1984-2005)	Açık Günler	9.5	8.4	11.0	9.1	13.7	20.0	25.7	26.4	21.7	16.7	10.5	7.4	180.1
	Bulutlu günler	11.0	10.6	10.7	13.1	13.2	9.4	5.0	4.5	6.9	10.6	11.4	11.3	117.7
	Kapalı Günler	10.5	9.0	9.2	7.7	4.1	0.5	0.2	0.1	0.7	3.6	8.1	12.3	66.0
Manisa (1975-2005)	Açık Günler	6.6	5.7	8.2	6.9	10.9	18.4	24.5	24.5	20.6	13.8	7.6	5.2	152.9
	Bulutlu günler	15.9	15.4	16.4	18.5	17.4	11.2	6.4	6.5	9.0	14.8	16.8	16.7	165.0
	Kapalı Günler	8.5	7.2	6.4	4.6	2.7	0.4	0.1	0.1	0.4	2.4	5.6	9.1	47.5

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Turgutlu ve yakın çevresinde Temmuz ve Ağustos ayında açık günlerin sayısı 25 günün üzerine çıkmakta ve söz konusu bu aylarda bulutlu günlerin sayısı 5 ve 5'in altına inmektedir. Yine belirtilen aylarda kapalı günler 0,2 ve 0,1 gün gibi oldukça düşük rakamlarla ifade edilmektedir (Tablo 11).

Grafik 8. Ortalama Bulutlu, Kapalı ve Açık Günlerin Dağılışı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.3.3. Yağışlar

Türkiye'de yağışların çoğu yağmur olarak düşer. Bu nedenle içme ve kullanma suyu ile yer üstü ve yeraltı sularının başlıca kaynağını yağmurlar oluşturur (Şahin, 2002: 73). Araştırma sahasının yağış değerleri hakkında bilgi elde edebilmek amacıyla yakın çevredeki istasyon değerlerinden de yararlanma yoluna gidilmiştir. Türkiye'nin kıyı bölgelerinde kış mevsimi fazla yağışlı geçmektedir. Bu mevsimde Türkiye'yi çevreleyen denizler üzerinde frontal faaliyetler etkilidir (Koçman, 1993: 50). Türkiye'de 500 ila 700 mm arasında yağış alan yerler orta derecede yağışlı yerler kabul edilir. Kış boyunca Türkiye üzerinde etkisini sürdüren polar cephe daha yüksek enlemlere doğru çekilir. Azor antisiklonu ve Basra antisiklonu derinleşerek Türkiye'nin güney bölgelerine kadar uzanır. Böylece Türkiye tropikal hava kütlelerinin etkisi altına girer. Yaz mevsiminde kuzey ve kuzeybatıdan Basra alçak basıncına doğru yönelen hava kütlelerinin güneye indikçe ısınması ve nemce fakirleşmesi yağış ihtimalini oldukça düşürür (Koçman, 1993: 55). Sahada Akdeniz yağış rejimi egemendir. Akdeniz yağış rejiminin en önemli özelliği Kış aylarının çok yağışlı, yaz aylarının ise belirgin derecede kurak olmasıdır. Türkiye'de Ege ve Akdeniz kıyı kuşağında görülen bu yağış rejiminde sonbahar ortalarına doğru başlayan yağış en yüksek değerine kış aylarında ulaşmaktadır. En yağışlı ay genel olarak Aralık bazı yerlerde ise Ocak'tır.

Tablo 12. Turgutlu ve Çevrede Yer Alan İstasyonların Yıllık Yağış Dağılışı (mm.).

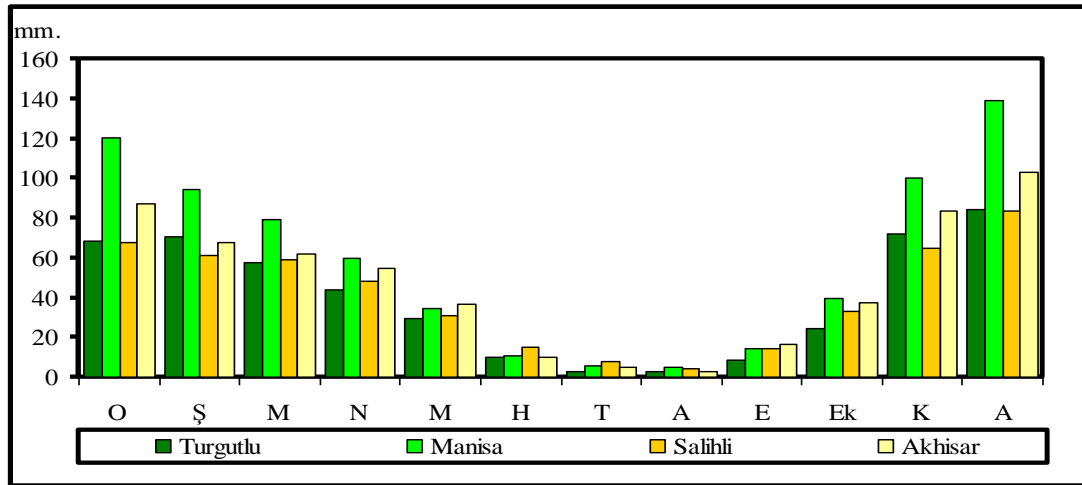
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Turgutlu	68,3	70,9	58,0	43,7	29,6	10,1	3,2	2,9	9,0	24,2	71,8	84,6	476,3
Manisa	120,7	94,1	79,5	59,8	34,8	11,1	5,7	5,0	14,4	39,7	100,4	139,4	704,6
Salihli	67,5	61,4	59,3	48,3	31,3	15,1	7,6	4,1	14,4	33,1	64,9	83,3	490,3
Akhisar	87,1	67,6	61,8	54,7	36,7	10,1	4,8	3,0	16,4	37,7	83,5	103,4	566,8

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

En yağışlı ayın yıllık ortalama payı % 20 dolayındadır. Buradan hareketle Turgutlu istasyonunun Aralık ayı yağış değeri 84,6 mm ile % 17,8'lik bir oran göstermektedir. Aralık ayı yağış oranı ise % 20'ye yakındır. Araştırma sahasına yakın olan diğer istasyonlarda yine en yağışlı dönem Aralık ayına isabet etmektedir ve bu istasyonların ise Aralık ayı yağışları ise % 20 dolaylarındadır.

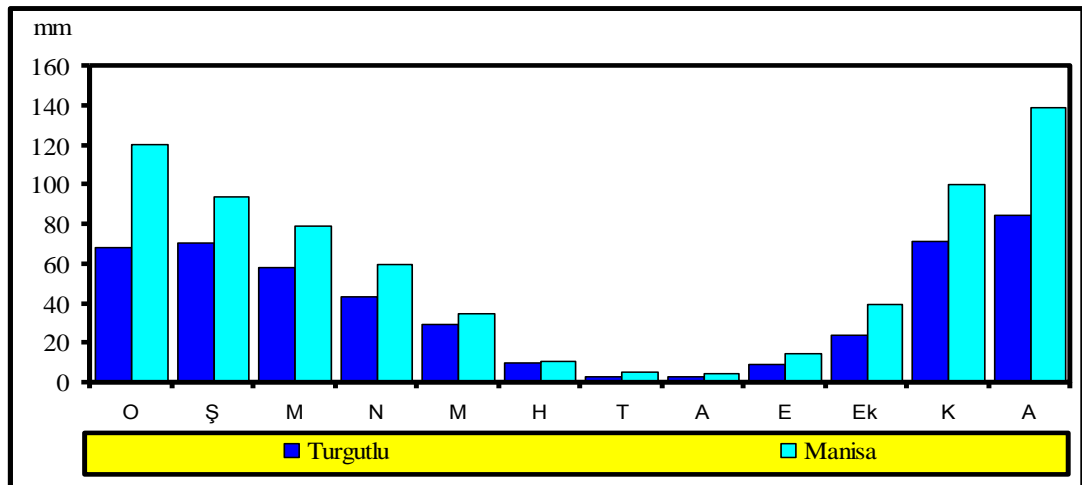
Araştırma sahasında yağışın aylara dağılımında büyük farklılıklar görülmektedir. Sahanın yağış özelliklerini ortaya koyabilmek için Turgutlu, Manisa, Salihli ve Akhisar istasyonlarının yağış değerlerinden faydalanılmıştır. Çalışma sahası ve yakın istasyonlar incelendiğinde düşen yağış miktarı 704,6 mm Manisa istasyonu ile 476,3 mm. Turgutlu istasyonu arasında değişmektedir. Düşen yağış miktarları arasındaki farklılıklar, istasyonların yer aldığı sahaların coğrafi koşulları ile yakından ilgilidir. (Tablo 12). Turgutlu ve çevresinde genel olarak yazlar kurak, kışlar ise yağışlıdır. Tüm istasyonların yağış özelliklerine bakıldığında en yüksek yağış miktarının Aralık ayında meydana geldiği görülmektedir. Yörede en düşük yağış ise Ağustos ayına isabet etmekte ve tüm istasyonlarda bu ayda en düşük değerleri dikkati çekmektedir (Grafik 9).

Grafik 9. Turgutlu ve Çevrede Yer Alan İstasyonların Yıllık Yağış Dağılışı (mm.).

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Grafik 10. Manisa ve Turgutlu İstasyonlarının Yağış Miktarları.

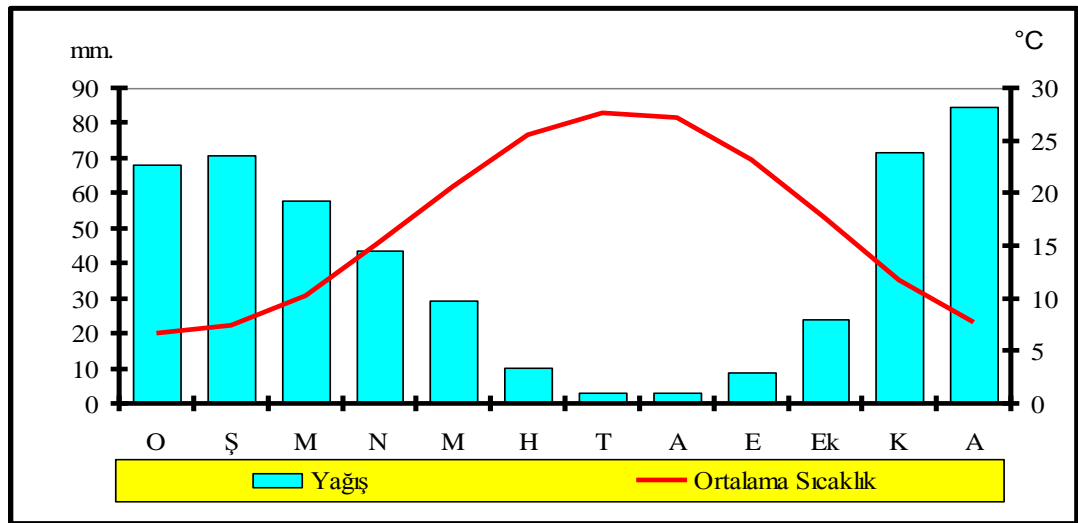
Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Yağışın dağılışında frontal faaliyetler ile dağların cephelerin geliş yönüne doğru olan uzantısı ve bakı koşulları etkiler. Araştırma sahası genel olarak Ekim sonu, Kasım başlarından itibaren kuzeyden, özellikle Balkanlar üzerinden gelen soğuk hava ile güneyde Akdeniz üzerinden gelen sıcak hava kütlelerinin karşılaşmasıyla oluşan cephe faaliyetlerinin etkisi altına girer. Nisan sonuna kadar devam eden bu cephe faaliyetleri sahanın yağışlı geçmesine neden olur. Yıllık yağışın yarıya yakın bölümü kiş aylarında düşer. Özellikle Aralık ve Ocak ayları en yağışlı aylardır (Atalay, 2002: 94).

Dağların doğu-batı doğrultusunda uzanması özellikle kuzeyden gelen cepheleri engeller. Cephelerin engellediği yamaçlar daha fazla yağış alır. Gediz graben alanı ile Bozdağların kuzeye bakan yamaçlarında buna bağlı olarak yağış oranlarında farklılık gözlenmektedir. Aynı şekilde Çaldağının kuzey ve güney yamaçlarında yağış miktarı değişmektedir.

Turgutlu istasyonunda Kasım ve şubat aylarında düşen yağış miktarları birbirine yakın değerler gösterir. Kasım ayında başlayan yağış miktarındaki artış şubat ayına kadar devam etmektedir. Mayıs'tan itibaren azalan yağış miktarları Ağustos ayında en düşük seviyeye ulaşır. Ağustos ayında 2,9 mm. gibi oldukça düşük olan yağış, Aralık ayında 84,6 mm. 'ye kadar çikarak en yüksek seviyeye ulaşır (Grafik 11).

Grafik 11. Turgutlu İstasyonunda Yağış ve Ortalama Sıcaklık Dağılışı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

İnceleme alanında yağışların artış ve azalış durumunu esas olarak subtropikal yüksek basınç kuşağının troposferdeki yeri ve hareketleriyle ilişkilidir. Azor yüksek basıncının ve Basra alçak basıncının etkili olduğu Haziran ayından Eylül ayına kadar olan zaman en az yağışın gerçekleştiği dönem olmaktadır (Temuçin, 1991: 99).

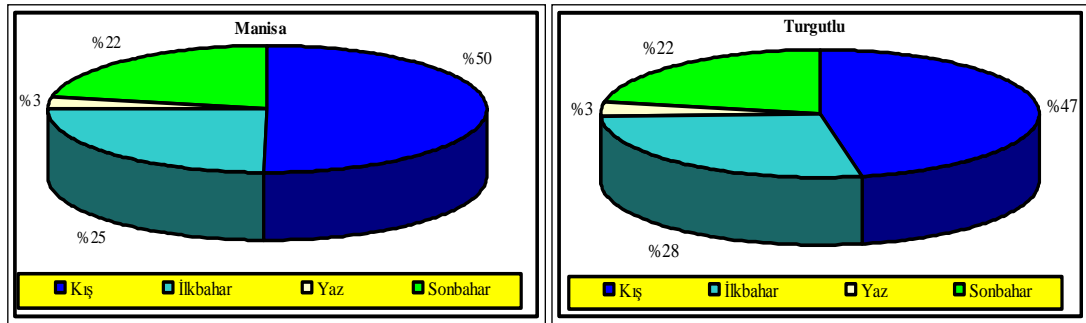
Araştırma sahasında Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları genellikle kurak geçmektedir. İnceleme alanına düşen yağış miktarının ancak % 3,4'ü bu döneme rastlamaktadır. Genel olarak yağışların % 50'ye yakın bir kısmı kış mevsiminde görülmektedir (Tablo 13). En yağışlı mevsimin kış olması, belirgin yaz kuraklığı ve ilkbahar mevsiminin sonbahar mevsiminden yağışlı geçmesi inceleme alanında tipik Akdeniz yağış rejiminin olduğunu göstermektedir (Temuçin, 1991: 91).

Tablo 13. Turgutlu ve Manisa İstasyonunda Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı.

TURGUTLU	Mevsimler	Yağış miktarı (mm.)	%'si	MANİSA	Mevsimler	Yağış miktarı (mm.)	%'si
	Kış	223,8	47,0		Kış	354,2	50,3
İlkbahar	131,3	27,6	İlkbahar	174,1	24,7		
Yaz	16,2	3,4	Yaz	21,8	3,1		
Sonbahar	105,0	22,0	Sonbahar	154,5	21,9		
Toplam	476,3	100,0	Toplam	704,6	100,0		

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Grafik 12. Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı.

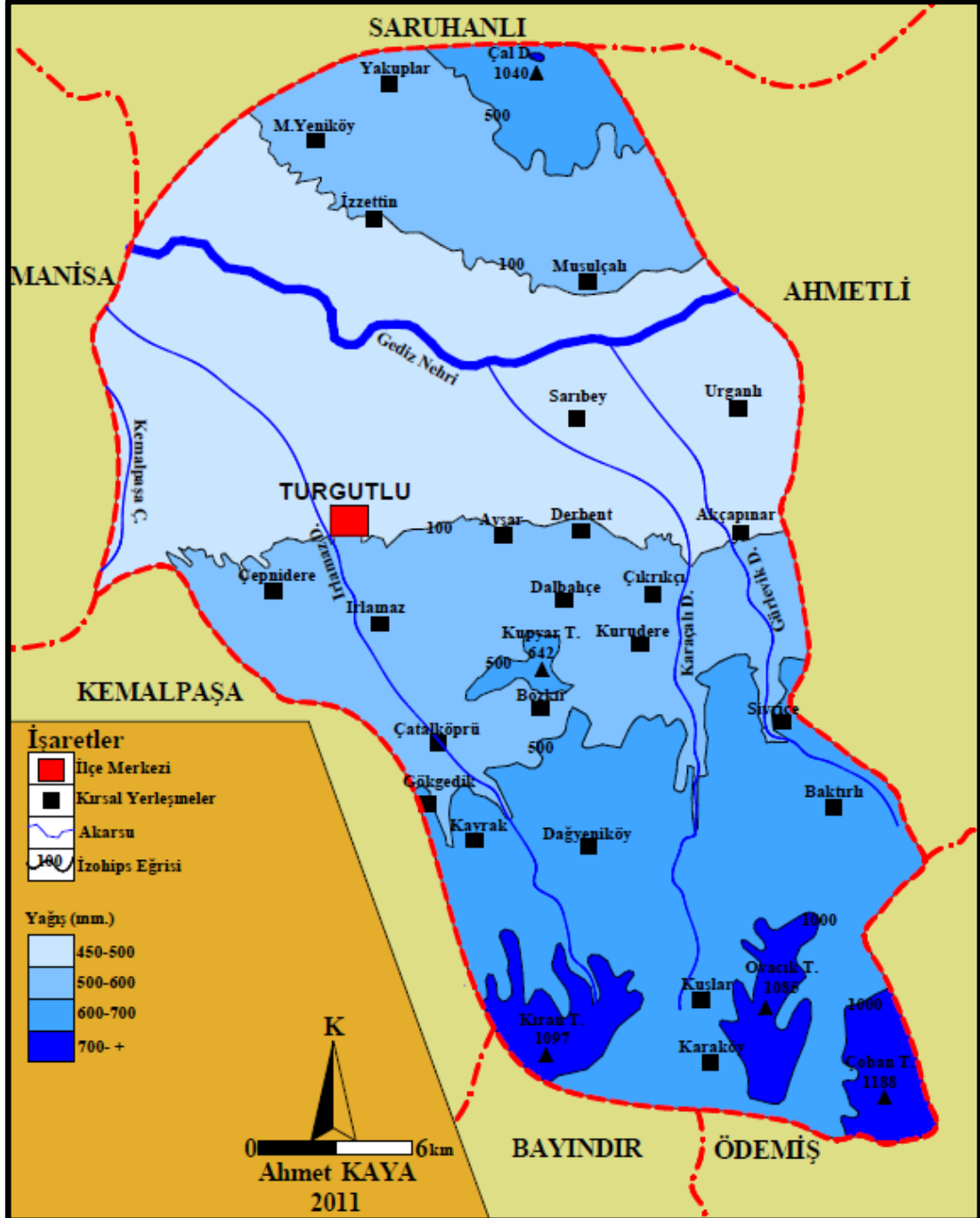

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Çalışma sahası içerisinde yağışın dağılışında önemli faktörlerden biride rölöyedir. Yağış üzerinde gerek yükselti, gerekse bakı etkili olmaktadır. Yıllık yağış miktarı bu faktörlere bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Diğer taraftan sahada yıllık yağış miktarı ortalama 476 mm. civarındadır. Yükselti ile birlikte yağış artışı dikkate alındığında çalışma alanında Gediz Graben tabanında 476 mm. olan yağış

miktarının kuzey ve güneyde yer alan dağlık alanlarda 700 mm.'nin üzerine çıktığı söylenebilir.

Harita 7. Araştırma Sahasında Yıllık Ortalama Yağış Dağılışı Haritası.

Kaynak: Koçman 1989'dan Yararlanılarak Çizilmiştir.

Ancak bu artış oranı bölgeden bölgeye, bir dağdan diğer dağa, hatta bir dağın bir yamacından diğer yamacına göre değişir. Eğimin az olduğu yamaçlar dik olduğu yamaçlara göre daha az yağış alır (Dönmez, 1979: 158). Çalışma alanında yıllık

yağış tutarı orografik özellikler nedeniyle yükseltiye bağlı olarak değişmektedir. Güneyde yer alan Bozdağlar ve kuzeyde bulunan Çal dağının zirvelerine doğru çıkıldıkça yağış miktarının da arttığı görülmektedir (Harita 7). Sahada Gediz graben tabanı ile Bozdağlar ve Çaldağı kütlesi arasında yükselti farkı 1000 metreyi aşmaktadır. Bu kesimlerde yağmur artışını Bozdağlardan Gediz ovasına inen akarsu vadilerinin yamaçlarından iç kesimlere doğru sokulan bazı nemli bitki türlerinin (Kestane-Ceviz gibi) varlığı, daha gümr kızılçam ve karaçam ormanlarının yer alması bu durumu açıkça ortaya koyar (Koçman, 1989: 86).

4.3.3.3.1. Kar Yağışlı Günler

Turgutlu ve çevresinde kar yağışlı gün sayısı yılda ortalama 2,5 gündür. Kar yağışı ve karın yerde kalma süresini belirleyen başlıca faktör karasallık, relief, coğrafi enlem ve denizden yükseklik gibi etmenler gelmektedir. Akdeniz iklim bölgesi sınırları içerisinde bulunan Turgutlu'da, kar yağışlı günler sayısı oldukça düşük gerçekleşmektedir (Temuçin, 1991: 91). Kar yağışlı günler inceleme alanında Kasım ayında başlayıp, Mart ayına kadar devam etmektedir. Bu zaman aralığında en soğuk ay olan Ocak ayında 0,7 gün olarak gerçekleşen kar yağışı, Şubat ayında 0,9 güne kadar çıkmaktadır (Tablo 14).

Tablo 14. Turgutlu'da Ortalama Kar Yağışlı, Karla Örtülü Günler İle En Yüksek Kar Örtüsünün Aylara Göre Dağılışı (1984–2005).

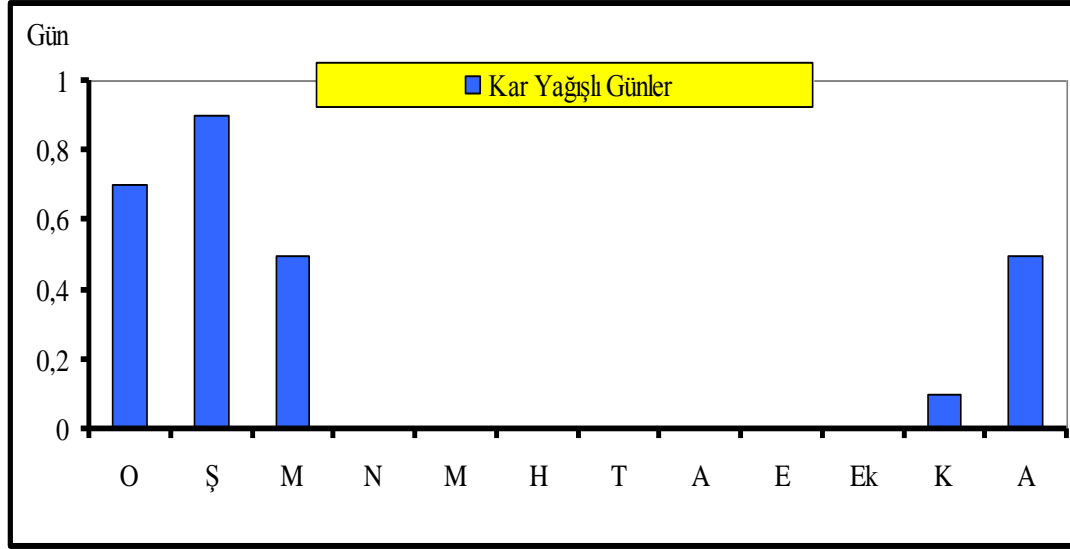
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Kar Yağışlı Günler	0,7	0,9	0,5	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,5	2,5
Kar Örtülü Günler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Kar yağışlı günlerin oldukça düşük olduğu çalışma alanında, karla örtülü gün bulunmamaktadır. Ancak Bozdağların eteklerinde kurulu yüksek rakıma sahip olan Baktırlı gibi köy yerleşmelerinde, kar yağışlı günlerin sayısı artmakta ve söz konusu bu yerleşmelerde karla örtülü günlere rastlanmaktadır. Gediz Ova tabanında kar yağışlı ve karla örtülü günler herhangi bir ayda bir günü geçmezken, yüksekliği 1000 metreyi aşan Bozdağlar ve Çaldağının yüksek kesimlerinde ve özellikle kuzeye bakan yamaçlarda kar yağışı ve karla örtülü gün sayısı ova tabanına göre daha fazla olmaktadır. Diğer bir ifade ile Bozdağların yüksek kesimlerinde ve Çaldağında kar

yağışı ve karla örtülü gün sayısı Graben tabanına göre artış gösterir. Sonuç olarak sahanın yüksek kesimleri hariç kar yağışı ve karla örtülü gün sayısı bir günü geçmemektedir. Yağan karlar yüksek kesimler hariç yerde bir günü tamamlamadan erimektedir.

Grafik 13. Turgutlu'da Kar Yağışlı Günlerin Aylara Dağılımı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.3.3.2. Kırışlı Günler

Gecelerin soğuk ve havanın açık olduğu günlerde yüzeye yakın seviyelerde su buharının yoğunlaşarak buz kristallerine dönüşmesine kırış denilmektedir. Kırış 0 °C'nin altında oluşan meteorolojik bir olaydır. Sahada kırışlı günlerin sayısı 26,9 gündür. Manisa istasyonunda ise bu değer 28,2 güne kadar çıkmaktadır. Kırışlı günler en fazla Ocak ve Aralık ayında oluşmaktadır. Yaz aylarında kırışlı günlere rastlanmaz. Mayıs ayından başlayıp ekim ayına kadar devam eden süreç kırışlı günlerin yaşanmadığı dönemdir. Sıcaklıkların düşmesi ile bu değer kasım ayında 3,3 güne çıkar ve Ocak ayında Turgutlu'da 9,4 Manisa'da ise 8,6 gün kırışlı geçmektedir. (Tablo 15, Grafik 14).

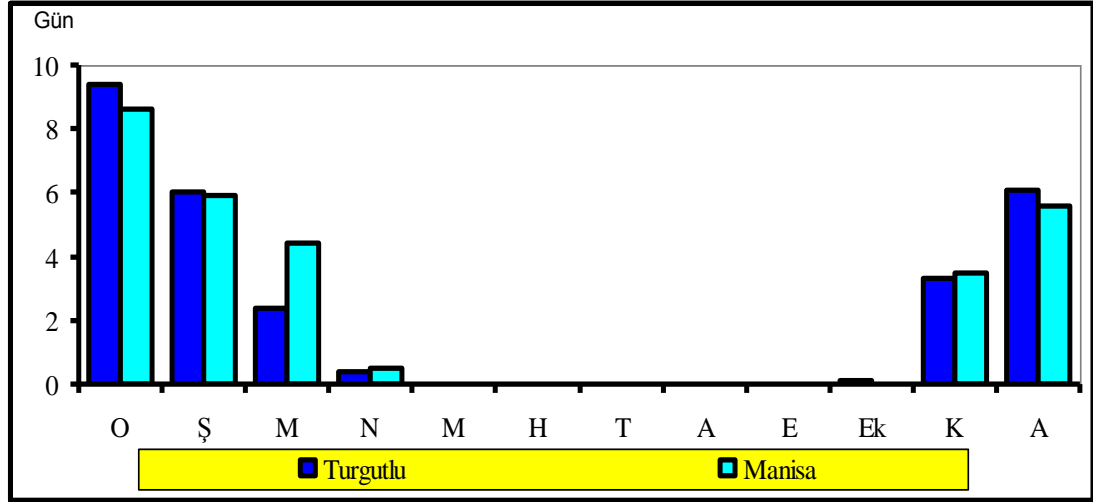
Tablo 15. Ortalama Kırışlı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılışı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Turgutlu (1984-2005)	9,4	6,0	2,4	0,4	-	-	-	-	-	0,1	3,3	6,1	26,9
Manisa (1975-2005)	8,6	5,9	4,4	0,5	-	-	-	-	-	-	3,5	5,6	28,2

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Kırağı yöredeki çiftçi için oldukça önemlidir. Kırağının araştırma sahasında erken başlaması veya geç sona ermesi meyve ve sebze üretimini olumsuz etkilemekte. Meyve ve sebzelerin kırağıdan etkilenmesi üründe rekoltenin düşmesine neden olmaktadır. Yolların kırağı ile kaplanması zaman zaman sürücüleri kaza yapmasına neden olmakta, dolayısıyla cam ve mal kaybı yaşanabilmektedir.

Grafik 14. Ortalama Kırağılı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılışı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.3.3. Sisli Günler

Sis havadaki su buharının soğuk zeminlere dokunması ile oluşur. Sis, sıcak ve nemli havanın, nispeten daha soğuk olan bir yerle temas etmesi veya sıcak veya soğuk hava kütlelerinin karşılaşması ile oluşur (Dönmez, 1979: 151). Araştırma sahasında sisli günlerin yıllık toplamı ortalama 5 gün olarak gerçekleşmektedir. Yıl içinde sisli günlerin dağılımına baktığımızda Turgutlu istasyonu verilerine göre Mayıs ayından Ekime kadar olan dönem de sisli günlere rastlanmaz. Diğer aylarda ise sis olayları meydana gelmektedir. Aralık ayı 2,7 gün ile en fazla sisli ayı temsil etmektedir. Mart ayı ise 0,1 gün ile en az sis olayının yaşandığı dönemdir. Turgutlu'da yaz mevsiminde, Mayıs ve Eylül ayları arasında sis olaylarına pek rastlanmaz iken diğer aylarda çok düşük de olsa sisli günler görülebilmektedir. Manisa istasyonunda ise sisli günlerin sayısı araştırma sahasına göre üç katına çıkarak 14,7 güne kadar ulaşmaktadır. Manisa ilinde Aralık ayı 5,5 gün ile en fazla sisli günlerin görüldüğü aydır. En az sis olayı ise 0,1 gün ile Haziran ayı içerisinde gerçekleşmektedir. Turgutlu'da yılın beş ayında sis görülmemekte, Manisa'da ise yılın dört ayında görülmemektedir (Tablo 16).

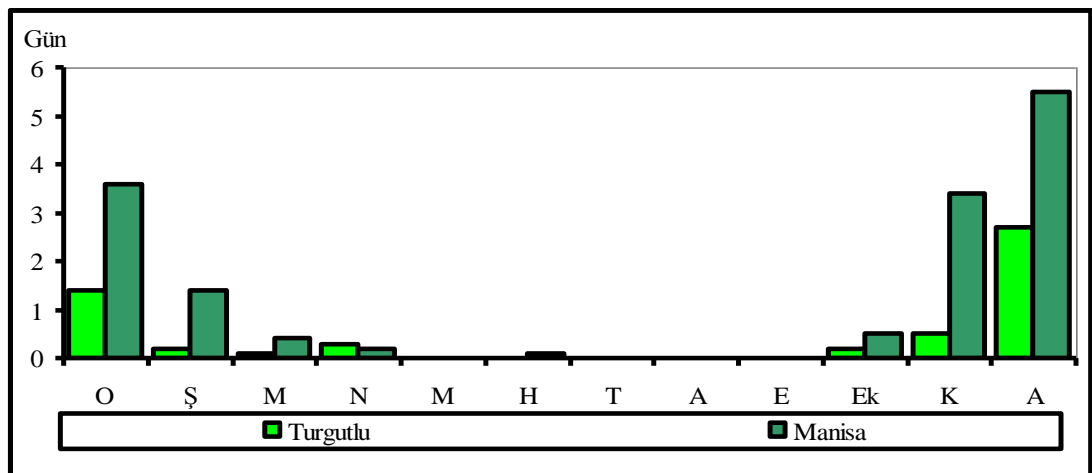
Tablo 16. Ortalama Sisli Günlerin Sayısı ve Aylara Göre Dağılışı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Turgutlu (1984–2005)	1,4	0,2	0,1	0,3	-	-	-	-	-	0,2	0,5	2,7	5,0
Manisa (1975–2005)	3,6	1,4	0,4	0,2	-	0,1	-	-	-	0,5	3,4	5,5	14,7

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında kış aylarında görülen sisler denizden karaya doğru ilerleyen havanın soğuması ile oluşur. Gediz ovasında sirkülasyon şartlarının daha çok batı sektöründen esen rüzgarlara neden olduğu dönemlerde, Bozdağların uzanışına paralel olarak hareket eden nemli havanın orografik olarak yükselmesi yavaş gerçekleşmektedir. Bu şekilde yükselen havanın iç kesimlerde hafifçe soğuması zaman zaman yamaçlarda sis oluşumuna neden olur (Koçman, 1989: 78). Sıcaklıkların düşük olduğu zamanlarda, Gediz Nehrinin aktığı yatak üzerinde havanın soğuması ve su yüzeyinin daha sıcak olmasına bağlı olarak sıcaklık terselmesi görülmektedir. Bu dönemlerde Gediz Nehri ve sulama kanalları üzerinde sis meydana gelmektedir (Grafik 15). Çalışma sahasında sisli günlerin sayısı önemli bir değer taşımaz. Diğer taraftan çalışma alanı Türkiye’de sisli günlerin sayısının en olduğu bölümde yer almaktadır (Koçman, 1989: 78). Sis zirai açıdan olumlu etki yapar. Sisin içerisinde çisenti şeklinde yağış oluştuğu için bitkilere su kaynağını oluşturur. Sisli günler insan yaşamı için olumsuz etki yaratmakta, görüş mesafesi düştüğünden dolayı karayolu ulaşımda aksamalar meydana gelmekte. Diğer taraftan hava, deniz ulaşımı da sisten etkilenmekte ve seferler iptal edilmektedir.

Grafik 15. Ortalama Sisli Günlerin Sayısı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

4.3.4. Yağış Etkinliği ve İklim Tipi

Bir yerin iklimi atmosferin ortalama durumu olarak tanımlanmakta ve uzun yıllık devreler için geçerli olmaktadır (Nişancı, 1990: 113). İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan yaşamını kontrol eden bir etmendir (Erol, 1993: 1). Bir sahanın ikliminin ortaya konması o yerdeki tüm meteorolojik verilerin incelenmesi sonucunda mümkün olacaktır. Sahanın iklimi birbiri ile ilişkisi olan meteorolojik değerlerin bir bütünü olarak ortaya çıkmaktadır (Dönmez, 1979: 229). Çünkü iklim birbiri ile ilişkisi olan bu olayların bütünüdür. Araştırma sahasında yağış etkinliği ve iklim tipinin ortaya konulabilmesi için De Martonne (1923), Thornthwhite (1948) ve Erinç (1965) formüllerinden yararlanılmıştır. Diğer taraftan ele alınan istasyonlar Gediz Ova tabanında yer almaz ve çalışma alanının yüksek kesimlerini kapsamamaktadır. Sahanın yüksek kesimlerinde sıcaklığın düşmesi ile birlikte yağış artışı olacağından yüksek kesimlerin yağış açısından daha olumlu değerler taşıyacağı söylenebilir. Köppen'in iklim sınıflandırması göre iklimler 5 ana kuşakta ve 24 esas tipte toplanmıştır. De Martonne'un iklim tasnifi ise bilhassa sıcaklık ve yağış dikkate alınarak yapılmıştır (Dönmez, 1979: 245, 249).

Tablo 17. Turgutlu'nun Erinç Formülüne Göre Yağış Etkinliği İndis Değerleri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Toplam
Ort. Yük. Sıc. (°C)	6,7	7,6	10,5	15,1	20,5	25,7	28,3	27,6	23,4	17,9	11,7	8,2	16,9
Yağış (mm.)	68,3	70,9	58,0	43,7	29,6	10,1	3,2	2,9	9,0	24,2	71,8	84,6	476,3
Kuralık İndisi	49,0	48,3	33,9	20,8	6,2	3,4	1,0	0,9	3,2	10,4	39,7	55,7	28,8
Yağış Etkinliği	Nemli		Yarı Nemli		Tam Kurak					Yarı Kurak	Yarı Nemli	Çok Nemli	Yarı Nemli

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Turgutlu'da yıllık yağış miktarının, yıllık ortalama maksimum sıcaklığa bölünmesi ile hesaplanan Erinç formülü uygulandığında değer $\text{İm}=28,8$ çıkmakta. Bu durumda saha yarı nemli park görünümlü kuru orman iklim bölgesi arasında yer almaktadır (Erinç, 1984: 486). Erinç formülünde Mayıs'tan Ekim'e kadar olan 5 aylık dönem tam kurak olarak geçmektedir. Turgutlu'da Aralık ayı çok nemli iken Ocak ve Şubat ayları nemlidir. Mart, Nisan ve Kasım ayları yarı nemli şartlara sahip olmakta ve Ekim ayında ise yarı kurak şartların egemen olduğunu görülmektedir (Tablo 17). Manisa istasyonunda ise Haziran'dan başlayan kurak dönem Ekim'e

kadar devam etmektedir. Turgutlu'da beş aylık kurak dönem Manisa'da dört aya inmektedir. Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat ayları çok nemli özellik gösterirken araştırma sahasında ise bu dönem sadece Aralık ayı ile temsil edilmektedir.

Tablo 18. Manisa İstasyonunun Erinç Formülüne Göre Yağış Etkinliği İndis Değerleri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Toplam
Ort. Yük. Sıc. (°C)	6,7	7,6	10,5	15,1	20,5	25,7	28,3	27,6	23,4	17,9	11,7	8,2	16,9
Yağış (mm.)	120,7	94,1	79,5	59,8	34,8	11,1	5,7	5,0	14,4	39,7	100,4	139,4	704,6
Kuraklık İndisi	216,0	148,6	90,9	47,5	20,4	5,2	2,4	2,2	7,4	26,6	103,0	204,0	41,6
Yağış Etkinliği	Çok Nemli		Nemli		Yarı Nemli	Tam Kurak				Yarı Nemli	Çok nemli		Yarı Nemli

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Nemli ve kurak dönemleri tespit etmek için kullanılan formüllerden biri olan De Martonne formülüdür. De Martonne formülü uygulandığında araştırma sahasının yarı nemli iklime sahip olduğu görülmektedir. De Martonne formülüne göre Turgutlu'da yılın altı ayı nemli, bir ayda yarı nemli, dört ayı kurak ve bir ayda yarı kurak geçmektedir. Kasım ayından itibaren başlayan nemli dönem Mayıs ayına kadar devam etmekte. Mayıs ayının yarı nemli koşullara sahip olması ile Hazirandan başlayıp Eylül ayına kadar kurak dönem yaşanmaktadır. Kurak dönem sonrasında Ekim ayında da kurak şartlar egemen olmaktadır (Tablo 19).

Tablo 19. Turgutlu'nun De Martonne'a Göre Aylık Kuraklık İndis Değerleri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Toplam
Ort. Sıc. (°C)	6,7	7,6	10,5	15,1	20,5	25,7	28,3	27,6	23,4	17,9	11,7	8,2	16,9
Yağış (mm.)	68,3	70,9	58,0	43,7	29,6	10,1	3,2	2,9	9,0	24,2	71,8	84,6	476,3
Kuraklık İndisi	49,0	48,3	33,9	20,8	6,2	3,4	1,0	0,9	3,2	10,4	39,7	55,7	28,8
Yağış Etkinliği	Nemli				Yarı nemli	Kurak				Yarı Kurak	Nemli		Yarı Nemli

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Yağış miktarı ile gerçek evatransporasyon arasındaki ilişkiden yararlanarak Thornthwaite formülü uygulanmıştır. Thornthwaite formülüne göre, Turgutlu'da yağış miktarının gerçek evatransporasyonu aştığı Kasım ayından itibaren toprakta su birikmeye başlamakta ve kuraklık sona ermektedir. Aralık ayında artan yağış miktarı ile toprakta su birikmekte Mart ayının sonuna kadar devam etmektedir. Toprağın

suya doygun olduğu dönemde Turgutlu'da yuzeysel akışa geçen su miktarı 223,5 mm.'dir. Nisan ayından itibaren geręek evatransporasyonun yağış miktarına göre daha fazla olmasının nedeni ise, topraktaki suyun kullanılmaya başlamasından kaynaklanmakta. Haziran ayında yağış ve toprakta kalan su miktarı geręek evatransporasyonu karşılamadığı için su noksanı ortaya çıkmaktadır. Bu durum Ekim sonuna kadar devam etmektedir. Haziran'da başlayan su noksanı miktarı ekim ayına kadar 627,6 mm. olarak geręekleřmektedir. Haziran ve Ekim ayları arasında beş aylık kurak dönem görülmektedir. Kasım ve Nisan ayı arasındaki yağış miktarı geręek evatransporasyondan daha yüksek kalmakta ve toprakta su birikmesi ile bu dönemde nemli koşullar ortaya çıkmaktadır. (Tablo 20, Şekil 6).

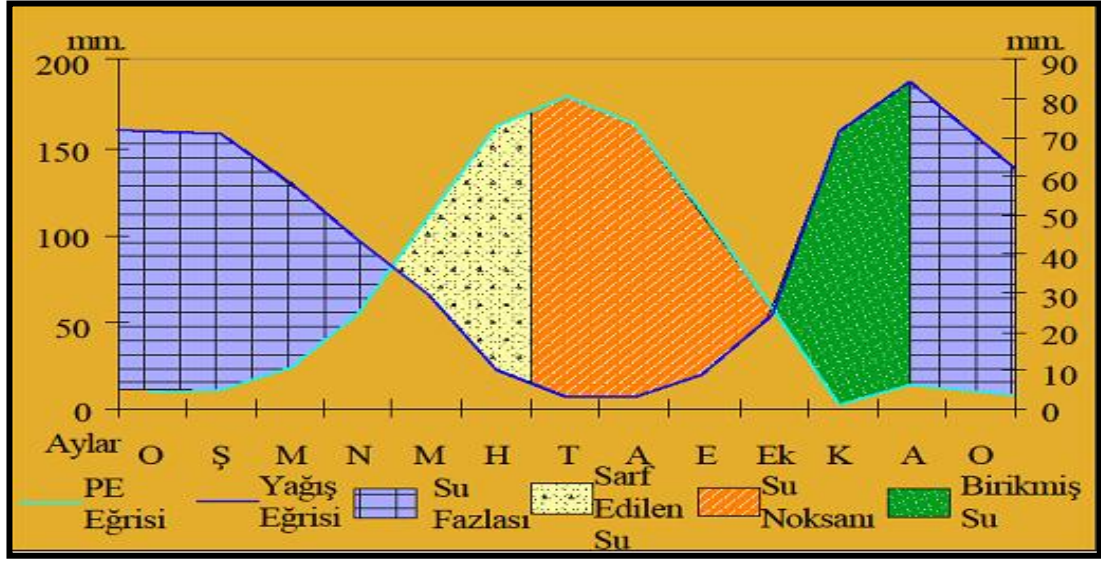
Tablo 20. Turgutlu İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu.

Bilânço Elamanları	O	Ő	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Sıcaklık	6,7	7,4	10,3	15,3	20,6	25,5	27,6	27,2	23,1	17,7	11,7	7,7	16,7
Sıcaklık İndisi	1,56	1,81	2,99	5,98	8,53	11,78	13,28	12,99	10,15	6,78	3,62	1,92	81,39
Tahsisiz PE	11	13	24	50	90	130	144	140	110	60	30	16	
Tahsis Edilmiş PE	9,4	10,9	24,7	55,0	110,7	161,2	180,0	163,8	114,4	57,6	2,2	13,3	926,0
Yağış	68,3	70,9	58,0	43,7	29,6	10,1	3,2	2,9	9,0	24,2	71,8	84,6	476,3
Birikmiş Suyun Aylık Değişimi	0	0	0	-11,3	-81,1	7,6	0	0	0	0	69,6	30,4	
Birikmiş Su	100	100	100	88,7	7,6	0	0	0	0	0	46,6	100	
Geręek Evopotransporasyon	9,4	10,9	24,7	55,0	110,7	17,7	3,2	2,9	9,0	24,2	2,2	13,3	283,2
Su Noksanı	0	0	0	0	0	143,5	176,8	160,9	105,4	33,4	0	0	620
Su fazlası	58,9	60,0	33,3	0	0	0	0	0	0	0	0	40,9	193,1
Akış	39,7	49,8	41,6	20,8	10,4	5,2	2,6	1,3	0,7	0,3	0,2	20,5	193,1
Nemlilik Oranı	6,3	5,5	1,4	-0,2	-0,7	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,6	31,6	5,4	

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Thornthwaite'ın iklim tasnifine göre Turgutlu $C'_1B'_3s_2b_3^1$ ifade edilen **kurak az nemli mezotermal 3. dereceden orta sıcaklıkta, su noksanı yaz mevsiminde çok kuvvetli olan, deniz etkisine yakın olan tali iklim tipi** ile ifade edildiği söylenbilir.

Şekil 6. Turgutlu İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu Diyagramı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

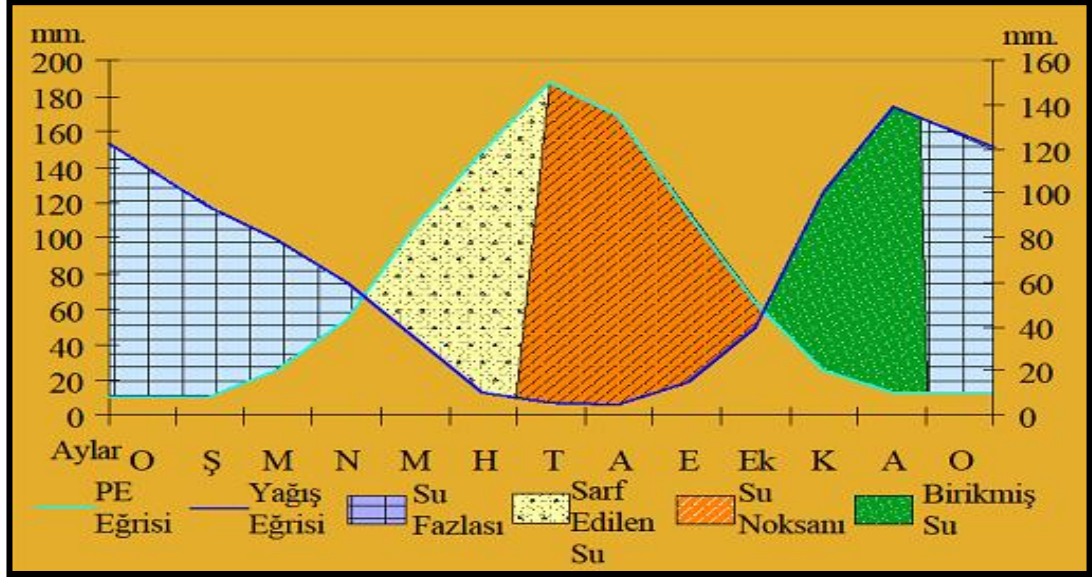
Tablo 21. Manisa İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu.

Bilânço Elamanları	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Sıcaklık	6,7	7,6	10,5	15,1	20,5	25,7	28,3	27,6	23,4	17,9	11,7	8,2	16,9
Sıcaklık İndisi	1,56	1,89	3,08	5,33	8,47	11,92	13,80	13,28	10,35	6,90	3,62	2,12	82,32
Tahsisiz PE	11	13	25	49	86	120	150	144	110	66	30	16	820,0
Tahsis Edilmiş PE	9,4	10,9	25,8	53,9	105,8	148,8	187,5	168,5	114,4	63,4	25,2	13,3	926,9
Yağış	120,7	94,1	79,5	59,8	34,8	11,1	5,7	5,0	14,4	39,7	100,4	139,4	704,6
Birikmiş Suyun Aylık Değişimi	0,0	0,0	0,0	0,0	-71,0	-29,0	0,0	0,0	0,0	0,0	75,2	24,8	
Birikmiş Su	100	100	100	100	29,0	0	0	0	0	0	75,2	100	
Gerçek Evapotransporasyon	9,4	10,9	25,8	53,9	105,8	40,1	5,7	5,0	14,4	39,7	25,2	13,3	349,2
Su Noksanı	0	0	0	0	0	108,7	181,8	163,5	100	23,7	00	0	577,7
Su fazlası	11,3	83,2	53,7	5,9	0	0	0	0	0	0	0	101,3	355,4
Akış	106,3	97,2	68,5	29,8	3,0	0	0	0	0	0	0	50,6	355,4
Nemlilik Oranı	11,8	7,6	2,1	0,1	-0,7	-0,9	-1,0	-0,1	-0,9	-0,4	3,0	9,5	

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Thornthwaite iklim sınıflandırmasına göre Manisa'da C2B'3s2b'3 harfleriyle ifade edilen **yarı nemli, oldukça sıcak, yazın şiddetli su açığının görüldüğü, hafif karasal iklim** ile ifade edilmektedir (Tablo 21, Şekil 7).

Şekil 7. Manisa İstasyonunun Thornthwaite Metoduna Göre Su Bilânçosu Diyagramı.

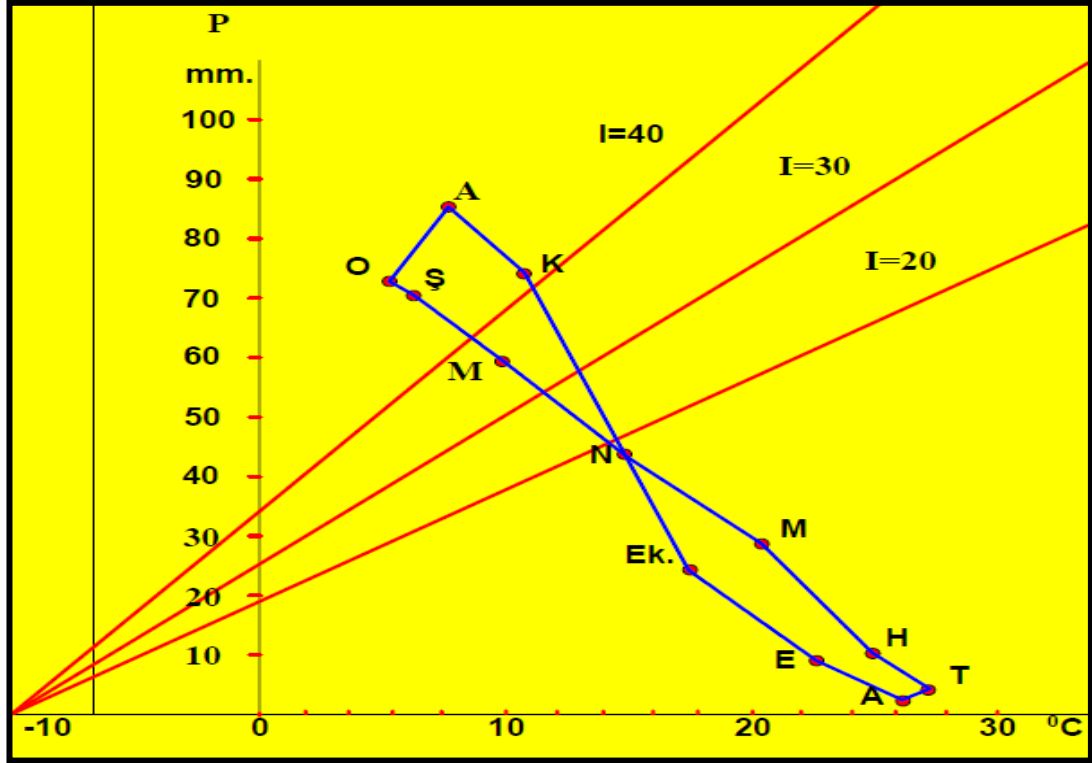
Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Thornthwaite metodunun sonuçlarına baktığımızda Mayıs'tan Ekim'e kadar süren su yetersizliği ile belirgin bir kurak dönem görülmektedir. Her iki istasyonunda ova tabanında olduğu düşünüldüğünde sahanın her yanını kapsamamaktadır. Yükseltiye bağlı olarak sıcaklığın düşmesi buna karşılık yağışın nispi bir artış göstermesi depresyonlara göre yüksek kesimlerde daha olumlu şartlar görüldüğünü söylemek daha doğru olur (Koçman, 1989: 94).

Araştırma sahasında kurak ve nemli dönemlerin ayırt edilebilmesi için Turgutlu ve Manisa istasyonlarının klimogramı hazırlandığında sahadaki her iki istasyonun oluşan klimogram şeklinin de birbirine benzediği görülmektedir. Klimogramı oluşturan kapalı şeklin seyri, her iklim tipi için ayrı bir önem arz eder. Klimogramı meydana getiren kapalı şekil uzun ise bu sıcaklık ve yağış bakımından mevsimler arasında bariz fark olduğunu gösterir (Ardel, Kurter ve Dönmez, 1969: 323). Araştırma sahasında yer alan Turgutlu istasyonunda yağış ve sıcaklık bakımından bariz farklar ortaya çıkmaktadır. Beş ayın sıcaklık değeri 20 °C'nin üzerinde iken, beş ayın sıcaklık değeri 15 °C'nin altında bulunmaktadır. Yağış bakımından ele alındığına kış ayları ile yaz ayları arasında yağış miktarlarında

önemli farklar olduğu ortaya çıkar. Beş ayın yağışı 50 mm.'nin üstünde değer taşırken, üç ayın yağışı 10 mm.'nin altına düşmektedir. Klimogram incelendiğinde Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarını kapsayan dönem 20 indis değerinin altında kaldığı için kurak ayları, Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat ayları ise 40 indisinin üzerinde kaldığı için nemli ayları temsil etmektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Turgutlu İstasyonunun Klimogramı.

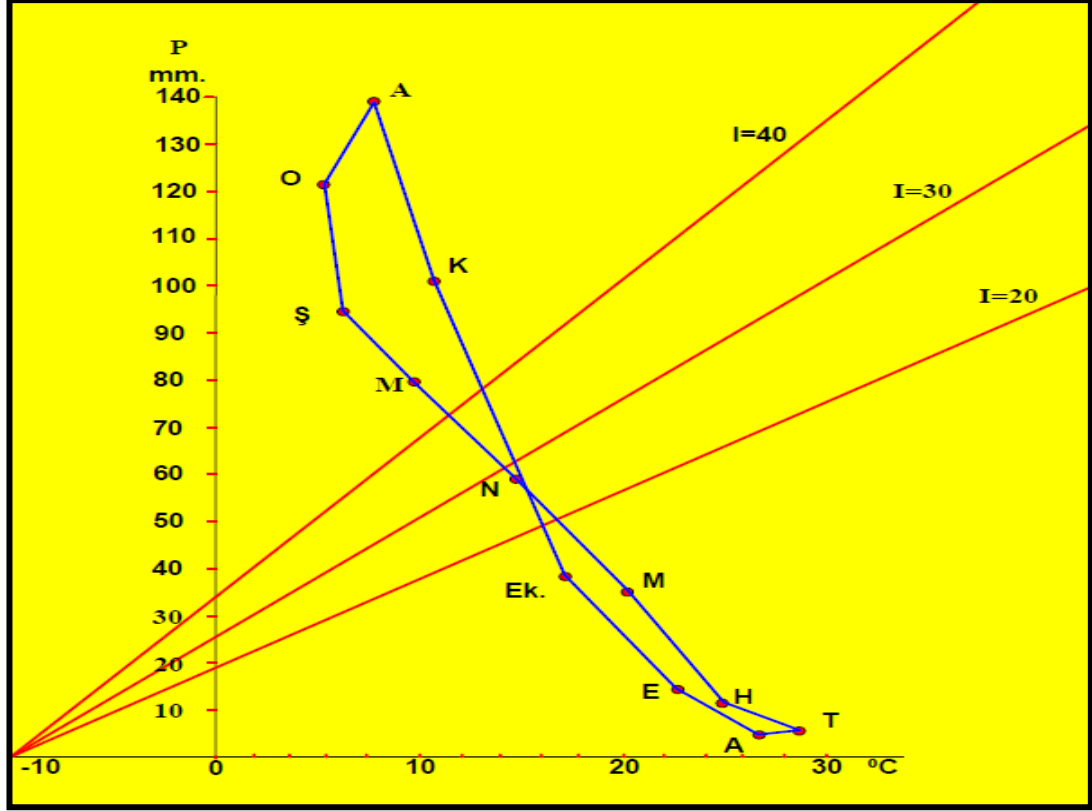
Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında yer alan Manisa istasyonunda da yağış ve sıcaklık bakımından farklılıkların olduğu ortaya çıkmaktadır. Manisa istasyonunda da beş ayın sıcaklık değeri 20 °C'nin üzerinde iken, dört ayın sıcaklık değeri 15 °C'nin altına düşmektedir.

Yağış bakımından ele alındığına kış ayları ile yaz ayları arasında bu istasyonun da yağış miktarlarında önemli farklar olduğu ortaya çıkar. Altı ayın yağışı 50 mm.'nin üstünde değer taşırken, iki aylık dönemde yağış 10 mm.'nin altına düşmektedir. Klimogram incelendiğinde Manisa ilinde de Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarını kapsayan dönem 20 indis değerinin altında kaldığı için kurak dönemi oluşturmaktadır. Nisan ayı 20 indis değerinin üzerine çıktığı için

yarı nemli dönemi ve geriye kalan beş aylık dönem ise 40 indis değerinin üzerinde olduğu için nemli dönemi ifade etmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Manisa İstasyonunun Klimogramı.

Kaynak: DMİGM Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Sonuç olarak çalışma alanı yazları sıcak kışları pek soğuk geçmeyen orta derece yağışlı ve yağışların yarıya yakını kış aylarında toplandığı iklim şartlarına sahiptir.

5. İNSAN İKLİM İLİŞKİSİ

Yerleşim alanlarının kurulması ve gelişmesinde yeryüzü şekillerinin uygunluğu yanında iklim koşullarının elverişliliği de etkili olmuştur. İnsanlar yaşam alanlarını seçerken iklim şartlarının ılıman bir yapıya sahip olmasını istemişlerdir. İnceleme alanı ve çevresi, uygun iklim koşullarına sahip olmasından dolayı binlerce yıldır yerleşmeye sahne olmuş sahalardan biridir. Günümüzde araştırma sahası nüfus ve yerleşmenin yoğunluk kazandığı, her geçen gün bu durumun giderek hız kazandığı alanlardan biridir.

Bilindiği gibi iklim, bütün doğa koşullarını doğrudan ve dolaylı etkileyen en önemli etmendir. Araştırma sahasında iklim koşulları yeryüzü şekillerinin oluşmasına, bitki örtüsü ve toprak özelliklerinin ortaya çıkmasına, hidrolojik özellikler yanında beşeri faaliyetleri de belirleyen temel öğedir. İnceleme alanında iki farklı dönem yer almaktadır. Bunlardan biri soğuk, diğeri ise sıcak dönemdir. Bu dönemler arasında geçiş mevsimleri oldukça kısadır. Soğuk dönem Kasım ayında başlar ve Mart ayına kadar sürmektedir. Sıcak dönem ise Haziran ayında başlayıp, Eylül ayına kadar devam eder. Sıcak dönemde ortalama hava sıcaklığı 24 ila 28°C arasında değişmektedir. Vejetasyon döneminin 200 ila 215 gün olduğu sahada tropikal ve subtropikal kökenli pamuk, tütün, üzüm ve zeytin gibi ürünlerin ekonomik olarak yetiştirilmesine neden olmaktadır (Temuçin, 1991: 189).

Araştırma sahasında insan faaliyetlerini etkileyen iklim elemanlarından en önemlisi olan sıcaklığın kış mevsiminde düşmesi, don olaylarının meydana gelmesine neden olmaktadır. Bazı yıllarda bölgenin soğuk hava kütlelerinden etkilenmesi yetiştirilen kültür bitkilerinde önemli zararlar meydana getirmektedir. Don olaylarının özellikle Mart ve Nisan aylarında meydana gelmesi ağaçlara büyük zarar vermektedir. Bölgede özellikle ekonomik olarak yapılan kiraz ve erik gibi meyve ağaçlarının çiçek açma döneminde dona maruz kalması, ürün miktarı ve kalitesini düşürmektedir. Bu durum geçimini meyvecilikten sağlayan çiftçiyi ekonomik olarak olumsuz yönde etkilemektedir.

İnceleme alanında insan faaliyetleri üzerinde etkili olan diğeri bir iklim elamanı da yağıştır. Sahada ortalama yağış miktarı 470 mm. kadardır. Bazı yıllarda meydana gelen sağanak yağışlar akarsuların debilerini yükseltmekte Gediz Nehri ve

ona karışan diğerk akarsularda meydana gelen taşkınlar Turgutlu'nun tarımsal arazisini oluşturan Gediz Ovası üzerindeki ekili ve dikili arazilerin sular altında kalmasına neden olmaktadır. Bu durum tarımsal alanlarda verimi düşürmekte ve o yıl rekolte miktarının azalması sahanın tarımsal girdi miktarını azaltarak çiftçiyi ekonomik kayba uğratmaktadır. Yine sahada meydana gelen kuraklık ve sulama imkânlarının kısıtlanması aynı olumsuz durumun yaşanmasına neden olmaktadır.

Araştırma sahasında yağışların ortaya çıkardığı sorunlardan biride su erozyonudur. Özellikle Bozdağlar eteklerindeki Tmolos depoları aşırı yağışlarla birlikte şiddetli erozyona maruz kalmaktadır. Yanlış arazi kullanımı su erozyonunu artıran önemli bir etkidir. Tütün ve bağ ziraatının yapılması toprak yüzeyinin açık bırakan ürün yetiştirilmesi, tarlaların nadasa bırakılması, II. ve III. Sınıf arazilerde su erozyonunu artıran diğerk etkenlerdendir. İnceleme alanı yoğun bir şekilde bağ ziraatının yapıldığı bir sahadır. Bu alanlarda aşırı yağışlarla birlikte erozyon da artmaktadır.

Diğerk taraftan çalışma sahasında oluşan kırağı ve sis gibi meteorolojik olayların doğal çevre ve insan üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Kırağılı günlerin erken başlaması meyve ve sebze üretimini etkilemekte dolayısıyla çiftçinin zarara uğramasına neden olmaktadır. Diğerk taraftan karayolunun buzlanması olumsuz durum yaratmaktadır. Sisle birlikte oluşan nem bitkiler için olumlu etki yaratırken, görüş mesafesinin düşmesi sonucu trafik kazalarına neden olabilmektedir.

6. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

Su, insan yaşamı için önemli olduğu gibi tüm canlı yaşamı için vaz geçilmez doğal kaynaklardan biridir. İnsanın yaşamını devam ettirmesi ve faaliyetlerini sürdürebilmesi suya bağlıdır. Yeryüzünde insanın meydana getirdiği beşeri ve ekonomik faaliyetler içinde su temel kaynaktır. Yerleşmelerin kurulup gelişmesinde suyun etkisinin varlığı bilindiği gibi, tarımsal faaliyetlerin yanında, farklı sanayi kollarının kurulup gelişmesinde suyun önemi oldukça büyüktür (İzbirak, 1990: 2). Araştırma sahasının en büyük akarsuyunu Gediz Nehri oluşturmaktadır. Gediz Ege Bölgesinin Büyük Menderes Nehri'nden sonra ikinci büyük akarsuyudur. Gediz Nehrinin su toplama havzası yaklaşık 17500 km² kadardır. Nehrin kaynağını aldığı İç Batı Anadolu'da yer alan Murat Dağından Ege Denizine kadar uzunluğu 350 km. kadardır. Antikçağda adı Hermos olan Gediz Nehri, Murat Dağının batı ve kuzey yamaçlarından inen suların birleşmesiyle oluşur. Bu çaylar Murat Suyu, Comburt Suyu ve Gediz Suyudur (Güney, 2001: 84). Foça yakınlarında denize dökülür. Akarsu 1886 yılına kadar İzmir yakınlarında denize dökülürken deltasının hızla genişlemesi ve körfezin dolma tehlikesine karşı şimdiki yerine taşınmıştır (İzbirak, 1996: 168).

Foto 14. Araştırma Sahasının En Önemli Su kaynağını Meydana Getiren Gediz Nehrinden Bir Görünüm.

Gediz Nehri 17500 km² su havzası ile Türkiye yüzölçümünün % 2,2'sini oluşturmaktadır. Akarsu sistemi, iki ana su depolama tesisi ve sulama uygulamaları için kullanılan üç regülatör tarafından kontrol edilmektedir. Kış yağışları yazın

sulamada kullanılmak üzere Demirköprü Barajı ve Marmara Gölünde depolanmaktadır. Suyun dağıtımında ise Adala, Ahmetli ve Emirâlem Regülatörlerinden yararlanılmaktadır (Kıymaz, 2006: 37). Gediz Nehrinin araştırma sahası içerisinde yer alan önemli kollarından biride Kemalpaşa (Nif) Çayıdır, Sinancılar Deresi, Yiğitler Deresi, Savanda Çayı, Değirmen Dere ve Belkahve geçidinin kuzeyinden doğan Uluçay'la birleşerek Kemalpaşa Çayını meydana getirirler. Kemalpaşa çayı bir süre doğuya doğru akar ve sonra kuzeye dönerek Manisa-Turgutlu karayolunu keserek kuzeybatı yönünde akışına devam eder. Kemalpaşa Çayı da taşkınları önlemek amacıyla Gediz Nehrine ulaşınca kadar bir kanal içerisinde akışına devam eder (Koçman, 1989: 107). Araştırma sahasını doğu-batı doğrultusunda geçen akarsuya kaynağını Bozdağlardan alan Kemalpaşa Çayı. Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik Dereleri gibi yağışlı dönemde bol su taşıyan, kurak dönemde suları iyice azalan akarsularda Gediz Nehrine katılırlar. Bu akarsular yatağında sürekli su taşırlar. Yaz aylarında ise taşıdıkları su miktarı özellikle buharlaşma ve yağışların azlığı nedeniyle iyice azalır (Foto 15).

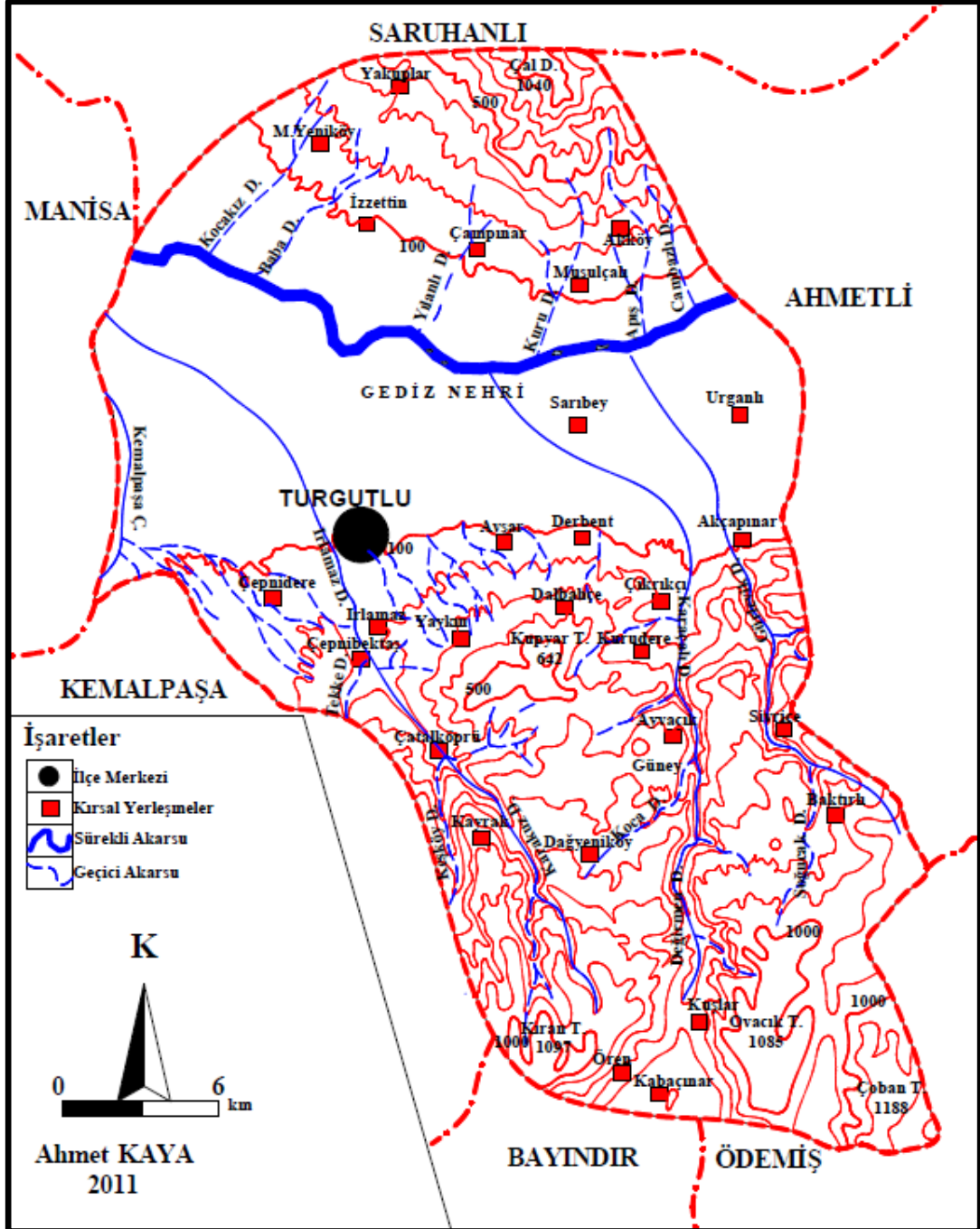

Foto 15. Kanal İçerisine Alınarak Turgutlu Ovasından Gediz Nehrine Karışan Irlamaz Deresinden Bir Görünüş.

Güneyde Bozdağlar kütleli üzerinde dar ve derin vadiler içerisinde akan Tekke, Karakuz ve Keşkøy Derelerinin birleşmesi ile oluşan Irlamaz Deresi Çatalköprü köyünden itibaren Turgutlu'ya kadar geniş tabanlı bir vadi içerisinde

akar. Çatalköprü köyünden sonra taşkınları önlemek amacıyla Kemalpaşa Çayı ile birleştiği noktaya kadar kanal içerisine alınmıştır (Koçman, 1989: 107).

Harita 8. Turgutlu İlçesinin Hidrografiya Haritası.

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Paftaları.

Koca Dere, Değirmen Dere gibi akarsuların birleşmesi ile Karaçalı Deresi meydana gelmiştir. Çıkrıkçı köyünü geçtikten sonra bir boğazla Gediz Ovasına açılır. Ovaya indikten sonra Gediz Nehrine ulaşınca kadar Karaçalı Deresi bir kanal içerisine alınmıştır.

Foto 16. Sarıbey Köyü Civarında Karaçalı Deresi ve Mevsimlik İşçi Barınaklarından Bir Görünüş.

Gürlevik Deresi Karlık dağından kaynağını alan Soğucak Deresi ve Eğrek Deresinin birleşmesi ile meydana gelir. Gürlevik Deresi Bozdağları derin vadilerle yaparak Gediz Ovasına ulaşır. Akçapınar köyünden itibaren Gediz Ovasına inen akarsu, Gediz Nehrine ulaşıncaya kadar bir kanal içine alınmıştır.

Foto 17. Bozdağlardan Kaynağını Alan Gürlevik Deresi Akçapınar Köyü Kuzeyindeki Bölümden Bir Görünüş.

Araştırma sahası dâhilinden Gediz Nehri'ne kuzeyden katılan sürekli akış gösteren akarsu yoktur. Bunun nedeni fazla yüksek olmayan Çaldağının (1040 m.), relief ve bakı faktörü nedeniyle az yağış almasıdır. Çaldağının eteklerinden Kocakız, Baba, Yılanlı, Kuru, Apış ve Cambazlı dereleri gibi sel rejimli akarsular yer almaktadır. Yatakları boş olan bu akarsular, yağışlı dönemde yağış artışı ile birlikte su taşırlar (Harita 8).

Gediz Nehrinin ova tabanında yatak genişliği 150 ila 200 metre arasında değişiklik gösterir. Yatak derinliği 2 ila 3 metre kadardır (Çukur, 1995: 8). Akarsu Demirköprü barajı yapılmadan önce kış aylarında özellikle Şubat ayında maksimum debiye ulaşması sonucunda 500 ila 600 metre genişliğinde bir taşkın yatağı oluşturmaktaydı. Akarsu üzerinde 1960 yılında yapımına başlanan baraj ile bugün Gediz Nehri kontrol altına alınmıştır.

Nehrin akım özelliklerini ortaya koyabilmek için akarsuyun bütün kollarını topladıktan sonra Manisa-Akhisar kara yolunun çıkışındaki ikinci kilometresinde yer alan hidrometri istasyonunun verileri dikkate alınmıştır. Söz konusu hidrometri istasyonu 1962-1990 yılları arasındaki dönemde ölçümler yapmıştır. Yaklaşık 28 yıllık verilerden elde edilen sonuçlara bakılırsa Gediz Nehri yıllık ortalama 51,9 m³/sn. debiye sahiptir. Akım değerleri içerisinde en yüksek seviyeye Şubat ayında 105,4 m³/sn. değeri ulaşılmıştır. Gediz Nehrinde en az akım değeri ise Haziran ayı içerisinde görülmüş, Haziran ayında 24,3 m³/sn. olarak akım değeri ölçülmüştür (Tablo 22, Grafik16).

Tablo 22. Gediz Nehrinin Ortalama Akım Değerleri (1935–1990).

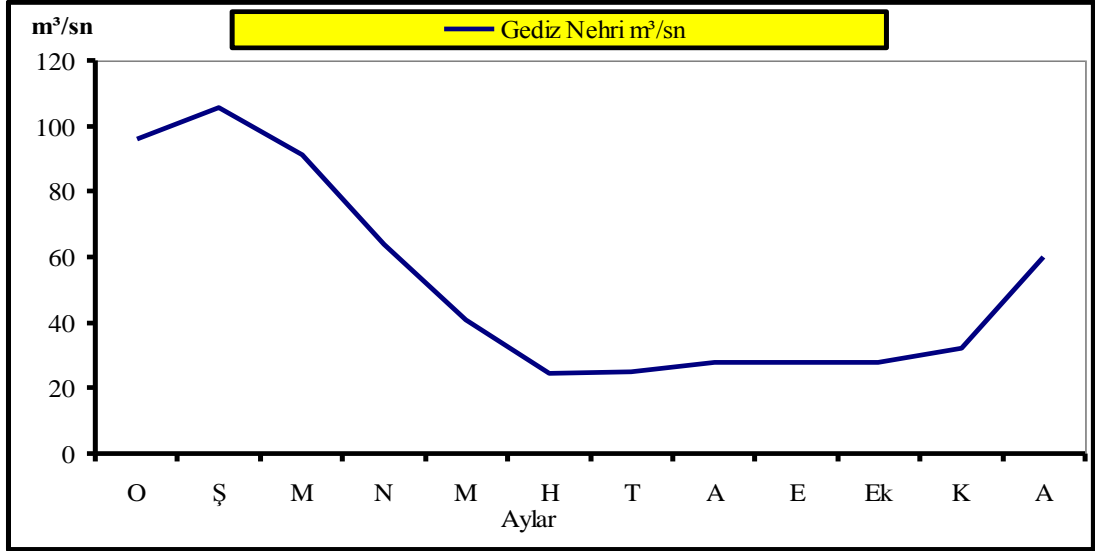
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Gediz(m³/sn)	95,8	105,4	91,2	64,0	40,6	24,3	25,1	27,8	28,0	27,9	32,0	60,2	51,9
Turgutlu Yağış(mm.)	68,3	70,9	58,0	43,7	29,6	10,1	3,2	2,9	9,0	24,2	71,8	84,6	476,3

Kaynak: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü 'Aylık Ortalama Akımlar'.

Çalışma sahasında Gediz Nehrinin akım değerleri aylara göre farklılık göstermektedir. Genellikle kış aylarında akım değerlerinin yüksek olduğunu görmekteyiz Ocak, Şubat ve Mart aylarında en yüksek seviyelere ulaşılır. Araştırma sahasında yağışların arttığı Aralık ayında akım değeri birden iki katına çıkmakta,

Ocak ayında gözlenen artış miktarı Şubat ayı içerisinde en yüksek düzeye ulaşmaktadır. Yağışların azaldığı Mayıs ayından itibaren akım değerleri düşmekte ve Haziran ayında en düşük seviyeye ulaşmaktadır. En az yağışın görüldüğü Temmuz ve Ağustos aylarında akım miktarının Haziran ayına göre biraz daha yüksek olması bu aylarda sulama ihtiyacının azalması ile açıklanabilir.

Grafik 16. Gediz Nehrinin Aylık Akım Değerleri (1935–1990).

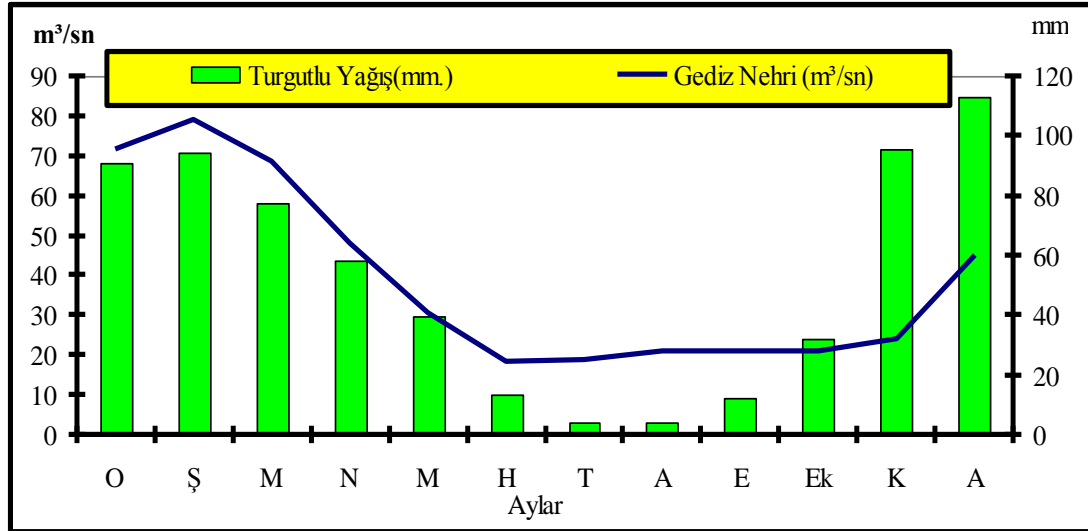

Kaynak: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü ‘Aylık Ortalama Akımlar’.

Özellikle bağcılığın yoğun olduğu saha da, Temmuz ve Ağustos aylarında hasat mevsiminin yaklaşması ile birlikte tarımsal alanda su ihtiyacını Haziran ayına göre azaltmıştır. Diğer meyvelerinde Haziran ayında hasat edilmesi sulama ihtiyacının azalması ve bununla birlikte akım düzeyinin arttığı görülmüştür. Gediz Nehri iç bölgelerden kaynağını alır. Murat Dağında sıcaklıkların yükselmesi sonucunda karların erimesi, özellikle Temmuz ve Ağustos ayı içerisinde akım değerinin yükselmesine neden olan diğer bir faktördür. Grafik 17 incelendiğinde Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında sahaya düşen yağış miktarı ve Gediz Nehrinin akım değerleri incelendiğinde akım değerlerinin oldukça düştüğü görülmektedir. Yağışların bu dönemde oldukça düşük olması akarsuyun beslenme olanağının azalmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan yukarıda belirtildiği gibi iç bölgelerdeki dağlık alanlarda karların erimesi nehre karışan su miktarının artışı desteklemektedir. Gediz Ovasında akarsuya karışan diğer sular Gediz Nehrinin yaz rejimi üzerinde etki yapabilecek güçte değildir. Ancak yağışlı mevsimde bu sular eklenince nehrin taşmasına neden olmaktadır. Gediz Nehrine karışan bu akarsular,

kabarma devresinde taşmaları artırmakta ve Gediz Ovasının geniş bir kısmının su altında kalmasına neden olur (Saraçoğlu, 1990: 151). İnceleme alanında yer alan Gediz Nehri ile bu nehre Bozdağlardan karışan derelerin akım ve rejim şartları üzerinde en büyük etkiyi iklim şartları belirler. Bununla birlikte 17500 km²'lik akaçlama havzasına sahip olan akarsuyun rejimi üzerinde, diğer şartların da etkisi olmaktadır. Akarsu üzerinde inşa edilen Demirköprü barajı, Gediz Nehrinin akımını önemli ölçüde düzenli hale getirmiştir. Gediz Ovası tabanında akarsuyun rejimi büyük ölçüde iklim şartlarını yansıtmaktadır. Akım değerlerinin kış aylarında arttığı ve yaz aylarında kurak dönemde önemli bir azalmanın olduğu görülmektedir. İnceleme alanında yer alan akarsuların Yağmurlu Akdeniz rejimi 'ne dâhil olduğunu söylemek mümkündür (Grafik 17).

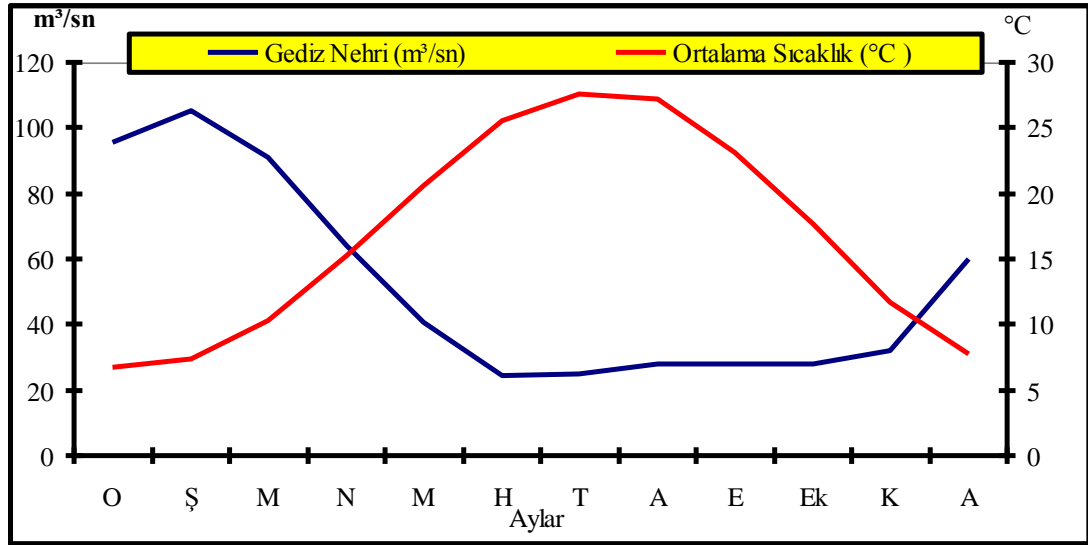
Grafik 17. Araştırma Sahası Yağış Miktarı ve Gediz Nehrinin Akım Değerleri.

Kaynak: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü 'Aylık Ortalama Akımlar'.

Gediz Nehri üzerinde, yörede görülen Akdeniz ikliminin etkisine bağlı olarak Akdeniz akarsu rejimi hâkimdir. Akarsuyun akımında yaz aylarında yağışların yükselmesi, buharlaşmanın artışı ve tarımsal sulamadan dolayı akarsuyun akım miktarında bir düşüş görülmektedir. Kış mevsiminde ise yağışların artmasına bağlı olarak bir seviye yükselmesi görülmektedir. Gediz Nehrinde en yüksek akım değerlerine özellikle sahada uzun süren cephe yağışların görüldüğü kış aylarında ulaşmaktadır. Ortalama akım değeri kış aylarında ortalama akımın yaklaşık iki katına çıkmakta. Şubat ayında ise ortalama akım değerinin iki katından daha yüksek bir değer görülmektedir (Grafik 18).

Grafik 18. Turgutlu İlçesinde Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Değerleri.

Kaynak: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü ‘Aylık Ortalama Akımlar’.

Bozdağların litolojik yapısı ve onun sonucunda oluşan jeomorfolojik yapıda eğimin fazla olması, bitki örtüsünün tahribi yeraltı suyunun birikmesini önemli ölçüde engellemektedir. Araştırma sahasının kuzeyinde yer alan Çaldağının oluşturduğu kütle üzerinde Mezozoik kireçtaşları akiferler için uygun ortam oluşturur. Yeraltı su seviyesinin bu yapı üzerinde oldukça derinde yer alması bu alanda kaynakların oluşmasını engellemektedir (Çukur, 1995: 9). Çalışma alanının kuzeyinde yer alan Bozdağlar ile güneyinde bulunan Çaldağından havza tabanına doğru bir yeraltı su hareketi vardır. Gediz Grabeninin kenarlarında yeraltı su seviyesi ortalama 20 ila 30 metre arasındaki derinlikte yer almasına karşın ova tabanına doğru giderek azalmakta ve bu kesimde taban suyu yüzeye çok yaklaşmaktadır. Bu durum önceleri drenaj problemi yaratmış ve yer yer bataklıklar meydana getirmiştir. Ortaya çıkan bu durum sonucunda Gediz Ova tabanında kurutma faaliyetleri yapılmıştır ve Gediz Ova tabanında çok sayıda kurutma kanalları açılarak olumsuz durum ortadan kaldırılmıştır (Koçman, 1989: 113). Bozdağ depoları daha kaba malzemeden meydana gelirken, Gediz Ova tabanı daha ince malzemelerden oluşmaktadır. Bu durum yeraltı suyunun kenarlardan topografik eğim boyunca havza ortalarına doğru hareket etmesini sağlamak ve ova tabanında açılan kuyularda 5 ila 6 metre arasında yeraltı su seviyesine ulaşılmaktadır. Nitekim yer altı suyuna ova tabanında yüzeye daha yakın rastlanması alüvyonların ve Neojen depolarının daha zengin akifere sahip olduğunu göstermektedir. Başka bir anlatımla araştırma sahasında akifer özelliği

gösteren yapılar daha çok Kuaterner ve Neojene ait formasyonlardır. Paleozoik Mermer ve Şişter, Mezozoik, Kalker ve Filiş formasyonları geçirimli oldukları için yapılarında bulundurduğu yeraltı suyu az ve yüzeyden daha derindedir. Bundan dolayı yüksek reliefin yeraltı suyu ova kenarlarında, vadilerin topografyayı kestiği yamaçlarda boşalmakta ya da birikinti koni ve yelpazelerinde, ova tabanlarındaki alüvyonlarda yüzeye daha yakın olmaktadır (Koçman, 1989: 112). Araştırma sahasında yer alan akarsuların kuruluşları ve gelişimleri tektonizma ve jeolojik evrimle ilişkilidir. Akarsu drenaj tipleri yapı ve litolojiye bağlı olarak gelişmiştir. Akarsu ağının kuruluşu alt ve orta Miyosende başlamış ve graben alanındaki muhtemel Neojen gölüne göre şekillenmiştir (Çukur, 1995: 9). Daha sonra akarsular alt ve üst Pliyosende grabendeki alçalmaya bağlı olarak yataklarını derinleştirmişlerdir. Bozdağlarda drenaj ağının kuruluşu ve gösterdiği özellikler genç tektonik gelişmenin bir sonucudur. Gediz depresyonunun oluşumu Bozdağların yamaçlarında paralel bir drenaj tipinin kuruluşunun meydana gelmesini sağlamıştır.

Gediz Nehri içerisinde aktığı Gediz Grabeninin boydan boya geçen enine akarsuyu oluştururken. Bozdağların kuzey yamaçlarından inen kolları ise bir bütün olarak paralel bir ağ oluşturur. Bozdağlardan inen Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik Dereleri dağlık kütlelerin kuzey yamaçlarını dar ve derin vadilerle yarıdıktan sonra Gediz Nehrine ulaşırlar. Paralel vadilerin yamaçlarında ise, inekant kollardan oluşan zayıf bir dandritik ağın gelişmekte olduğu görülmektedir (Koçman, 1989: 115). Dantritik vadi ağının kuşbakışı görünümü bir ağaca benzer (Hoşgören, 1993: 145). Bu tip drenaj sahaların homojen yapıdan meydana gelmiş olduğunu işaret ederler (Akkuş, 1995: 120). Çaldagi, fazla yüksek ve kütleli bir yapıya sahip olmadığı için, gelişmiş bir akarsu ağına sahip değildir. Sel yarıntıları ve kurak dönemde su içermeyen geçici ya da dönemsel küçük dereler bir yana bırakıldığında, yöre Gediz Nehri dışında içerisinden yıl boyunca yatağında düzenli su bulduran akarsulara sahip değildir. Araştırma alanında yer alan akarsuların akım değerleri de Akdeniz İklim tipinin özelliklerini yansıtmaktadır. Özellikle iklimin sıcaklık ve yağış elamanlarının yıl içinde gösterdiği değişimlere bağlı olarak akım miktarı Ekim ayından itibaren artış göstermekte, Şubat ayında maksimuma ulaşmakta ve daha sonra düşmeye başlamaktadır. Ortaya çıkan durum ise bölgeye kış aylarında düşen yağış ile akım arasında yüksek bir bağlantı olduğunu göstermektedir.

7. İNSAN HİDROGRAFYA İLİŞKİSİ

Eskiden olduğu gibi günümüzde de olduğu gibi yerleşmelerin seçiminde en önemli faktörlerden biride olan su kaynaklarının yeridir. Hayatın kaynağı olan su yerleşmelerin oluşmasında ve insanın bu sahaları kendine mesken tutmasında önemli rol oynamıştır. Dünya üzerinde yerleşmeye müsait alanların kurulup gelişmesinde en etkili faktör su ve su kaynaklarıdır. Su kaynaklarının varlığı hayatın o sahada oluşmasına neden olur. Araştırma sahasında coğrafi ortamı oluşturan ve o ortamın şekillenmesine etki yapan en önemli faktörlerden biri Gediz Nehri'dir. Tarihte Hermos Nehri olarak sahaya hayat veren günümüzde de bu etkisini sürdüren, Gediz Nehri önemini korumaktadır. Saha yerleşmenin kurulup gelişmesinde akarsuların önemi dikkati çeker. Herhangi bir Türkiye haritasına bakıldığında şehirlerin çoğunlukla büyük akarsular boyunca dizildikleri görülür (Yalçınlar, 1967: 59).

Gediz Nehri'nin oluşturduğu aynı adla alınan Gediz Ovasında oluşan verimli topraklar sahanın hayat damarlarından birini meydana getirmiştir. Tarihsel süreçte çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan Gediz Ovası, günümüzde de sahadaki nüfuslanmanın en uygun olduğu alandır. İnceleme alanının temel geçim kaynaklarından biride tarımdır. Bölgenin en verimli tarım alanlarının bulunduğu saha Gediz Nehri ile hayat bulmuştur. Araştırma sahası ve ülkemiz için önemli tarımsal ürünler adı geçen su kaynaklarının varlığı sayesinde ekonomik katkı sağlamakta, önemli geçim kaynaklarından birini meydana getirmektedir.

Gediz Ovası üzerinde kurulan sulama kanalları ile tarımsal alanlarda ekili ve dikili durumdaki araziler sulanmaktadır. Gediz Nehri ve yörede yer alan diğer akarsular tarımsal yapıyı destekleyen en önemli faktörlerdir. Gediz Nehri dışında Karaçalı Deresi, Gürlevik Deresi ve Irlamaz Çayı saha için önemli su kaynaklarını meydana getirirler. Araştırma sahasında bazı yerleşim birimleri bu akarsular ve derelerin oluşturduğu birikinti yelpazeleri üzerine kurulmuştur. Bunun en güzel örneğini Irlamaz Çayı ve diğer küçük derelerin meydana getirdiği Turgutlu şehrinin kurulduğu birikinti alanıdır.

Yaz aylarında adı geçen küçük dere ve çaylar, yatağı kuru olsa da geçtikleri yerlerde hayatın izlerini bırakan su kaynaklarıdır. Araştırma sahası ve yakın çevresinde Gediz Nehrinin sularından yararlanmak amacıyla üç regülatör birde

hidroelektrik baraj gölü oluşturulmuştur. Çalışma sahasına yakın olan Ahmetli regülâtöründen Turgutlu ovasının sulanmasında geniş ölçüde yararlanılmıştır. Demirköprü hidroelektrik santrali Gediz Nehri üzerinde kurulmuş önemli miktarda 193 GWh elektrik üretimi gerçekleştiren ve sahadaki taşkınları kontrol altında tutan önemli su yapılarından biridir.

Foto 18. Gediz Ovasının Sulanmasında Kullanılan İçin Yapılan Sulama Kanalının Yakından Görünüşü.

Gediz Ovasını meydana getiren alüvyon dolgu sahaları yeraltı su rezervleri için uygun yapıyı oluştururlar. İhtiyaç duyulması halinde ova tabanında yer alan sondajlardan su çıkarılmaktadır. Artezyen kaynaklardan çıkarılan sular yörede tarımsal sulama dışında yerleşmelerin içme suyu ihtiyacını da karşılamaktadır. İnceleme alanında var olan sanayi tesisleri için ve özellikle tarımsal gıda sanayi içinde bol miktarda su ya ihtiyaç duyulmaktadır.

Su kaynaklarının yeterli olması bu alanda bu tip sanayi tesislerinin kurulmasına neden olan temel faktörlerden biridir. Sahada nüfusun giderek yoğunlaşması suya duyulan ihtiyacı da artırmaktadır. Suya olan ihtiyaç özellikle yaz aylarında şehir merkezinde artmaktadır. Bunun en önemli nedeni Turgutlu şehir merkezinde yer alan yeşil alanların sulama ihtiyacıdır. Son yıllarda yapılan önemli rekreasyon alanlarından biri de Irlamaz Spor Vadisidir. Turgutlu için böyle bir projenin hayata geçirilmesi oldukça önemli olmuştur. Proje dâhilinde oluşturulan

yeşil alanların sulanması için su ihtiyacı oldukça fazladır. Su kaynakları bakımından zengin olan saha ihtiyacını zorlanmadan karşılayabilmektedir (Foto 19).

Foto 19. Çalışma Sahasının En büyük Yeşil Alanı Olan Irlamaz Spor Vadisinden Bir Görüntü.

Araştırma sahasına ve geçtiği topraklara hayat veren Gediz Nehri korunmalıdır. Bazı alanlardan nehre deşarj edilen sanayi ve evsel atıklar, nehir içerisindeki su altı yaşamını tehdit etmektedir. Gediz Nehri üzerinde toplu balık ölümleri meydana gelmektedir. Bunun nedeni nehirdeki kirliliktir. Aynı zamanda tarımsal sulamada kullanılan Gediz Nehri'nin gelecekte de hayatın kaynağı olabilmesi ve geçtiği yerlere yaşam izi bırakabilmesi için korunmalıdır.

İnceleme alanında coğrafi ortamın oluşturulmasında Gediz Nehrinin ve diğer su kaynakları etkisi yadsınamaz. Su kaynaklarının yanında uygun iklim koşulları ve yeryüzü şekillerinin elverişliliği yöreyi, ülkemizin yoğun nüfuslu yerleşim yerlerinden birisi olmasına neden olmuştur ve bu durum gelecekte de devam edecektir. Gelecek nesiller açısından da çevreye verilen önem daha da titizlikle uygulanmalıdır. Çalışma alanında yer alan su kaynaklarına gererken önem verilmelidir.

8. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

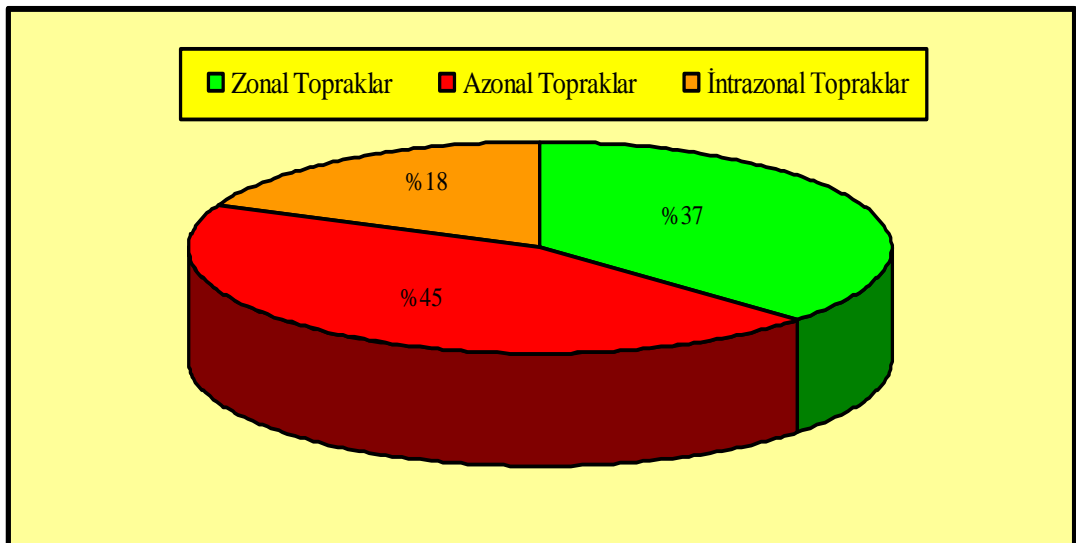
Araştırma sahasında zonal, azonal ve intrazonal toprak gruplarına ait çeşitli toprak türlerine rastlanmaktadır. Azonal topraklar diğer toprak gruplarına göre sahada daha fazla yayılış gösterirler. Sahanın iklimi, bitki örtüsü topografya şartları toprak özelliklerinin belirleyen başlıca etmenleri oluşturmaktadır.

Tablo 23. Manisa ve Turgutlu'da Büyük Toprak Gruplarının Dağılımı.

Büyük Toprak Grupları	Manisa		Turgutlu	
	Alan (ha.)	%'si	Alan(ha.)	%'si
Alüvyon Topraklar	26090	20,8	14231	29,9
Kahverengi Orman Topraklar	45975	36,7	8429	17,7
Kırmızı Akdeniz Topraklar	8736	7,0	5797	12,2
Kolüvyal Topraklar	11160	8,9	5607	11,8
Regoseller	-	-	5276	11,1
Redzina Toprakları	6947	5,5	2917	6,1
Diğer Araziler	3482	2,8	2555	5,4
Kırmızı Kahverengi Akdeniz T.	252	0,2	1088	2,3
Kireçsiz Kahverengi Topraklar	17804	14,2	819	1,7
Çorak Topraklar	-	-	466	1,0
Kestanerengi Topraklar	4837	3,9	370	0,8
Toplam	125283	100,0	47555	100,0

Kaynak: 1998, Manisa İli Arazi Varlığı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları İl Rapor No.45. Ankara s.61'den Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Grafik 19. Çalışma Alanında Toprak Gruplarının Oransal Dağılımı.

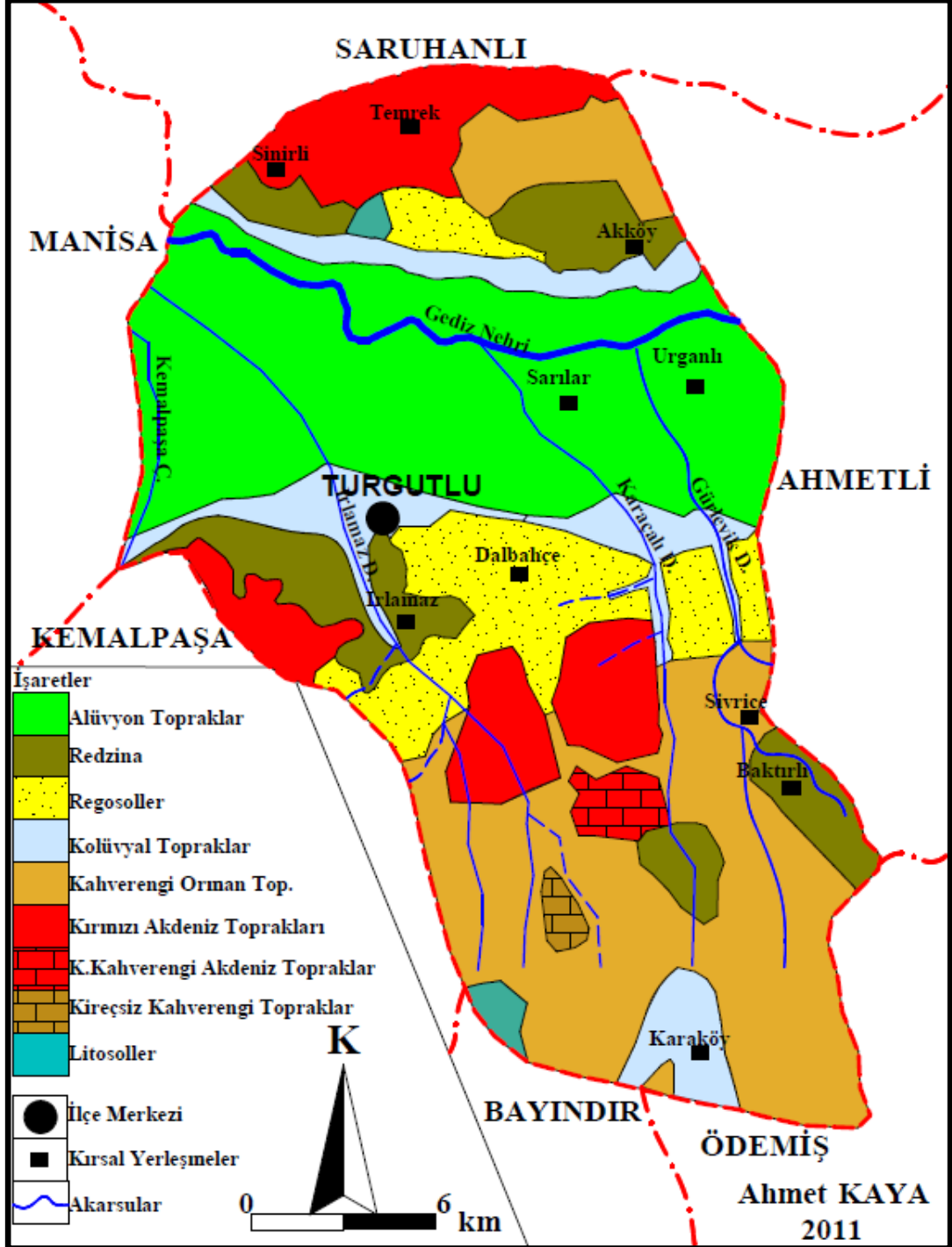

Kaynak: 1998 Manisa İli Arazi Varlığı.

8.1. Azonal Topraklar

Sahanın en büyük toprak grubunu oluşturan alüvyon topraklar 14231 hektarlık alan ile % 30'a yakın paya sahiptir. Gediz Graben tabanının tamamı bu topraklardan oluşmuştur (Harita 9).

Harita 9. Araştırma Sahasının Toprak Dağılım Haritası.

Kaynak: 1998, Manisa İli Arazi Varlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınlarından Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasındaki alüvyon toprakların genel özelliği bir yandan akarsuların mevsimlere göre farklı taşkın ve sedimantasyon şartlarına bir yandan da malzemenin kaynaklandığı ana kayanın litolojik özelliğine bağlıdır. Bu toprakları CaCO₃ geniş ölçüde etkilemiştir. Alüvyon malzemeler yapısal özellikleri, çevredeki kireçli, marnlı neojen depolarından taşındığını ortaya koyar. Organik madde birikimi tarım sonrası ortaya çıkan bitki artıklarından kaynaklanmaktadır. Oldukça verimli olan bu topraklarda bağ, meyve ve sebze ziraatı yapılır. (Koçman, 1989: 130, 131).

Kolüvyal topraklar araştırma sahasında geniş yer tutar. Bu topraklar Gediz depresyonuna açılan çeşitli büyüklükteki akarsu vadilerinin ağız kısmında birikinti konileri, yelpazeleri ve yamaç molozları üzerinde yer alır. Kolüvyal toprakların oluşumu kolayca ufalanıp, ayrışabilen mikaşist, fillat, gnays ve neojen yaşta Pliokuaterner yaşlı depolar sayesinde olmaktadır. Araştırma sahasındaki Kolüvyal Topraklar A-C horizonlu genç topraklardır. Birikinti koni ve yelpazeler üzerinde sürekli taşkın ve birikime uğrayan alanlarda A horizonu gelişmemiştir. Bu topraklarda daha çok moloz ve kaba taş bulunur. Araştırma sahasında ovaların tabanına doğru birikinti konilerinin eğimi azaldıkça toprağın malzemesini meydana getiren unsurların boyutu küçülür. Dağlık alan ile ova tabanının birleştiği kuzey ve güneyde kalan topraklar kolüvyon birikintilerden meydana gelir. Sahanın en büyük yerleşmesini meydana getiren Turgutlu şehri birikinti yelpazesi üzerinde kurulmuş olup kurulduğu alan büyük ölçüde kolüvyal depolar üzerindedir. Kolüvyal topraklar inceleme alanında 5607 hektar araziye kaplamakta ve saha içerisinde yaklaşık % 12'lik bir paya sahip olmaktadır. Araştırma sahasında Irlamaz Dere, Karaçalı Deresi ve Gürlevik Derelerinin ve diğer derelerin indikleri yerlerde oluşan yelpazeler üzerinde kolüvyal topraklara rastlanır (Koçman, 1989: 132). Güneyde Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik Derelerinin grabene açıldıkları ağız kısımlarında akıma bağlı olarak kolüvyal topraklar daha geniş alan kaplarken, güneyde daha cılız olan akarsuların oluşturduğu kolüvyal toprak birikintisi geniş alanlarda yayılış göstermezler. Araştırma sahasında

Dağlık alanların sığ ve taşlık toprağı olarak tanımlanan, topraklar ufalanmış parçaların birikmesiyle oluşmuş çakıllı, taşlı depolar üzerinde gelişmiştir (Mater, 2004: 184). Litosol Topraklar güneybatıda sınırlı bir alanda yer alır. Kıran Tepenin doğusunda çok eğimli yamaçlar üzerinde ve akarsuların şiddetli yardığı vadilerin

yamaçlarında bulunurlar. Bu topraklar sürekli aşınmaya uğradıkları için A-C horizonludur. Çaldağının güney eteklerinde Sinirli köyünün batı kesiminde litosol topraklara rastlanmaktadır (Koçman, 1989: 133).

8.2. Zonal Topraklar

Zonal topraklar 500-600 metreden başlayıp dağlık alanların yüksek yerlerine kadar yayılış gösterir. Araştırma sahasında Kahverengi orman toprakları özellikle, kızılçam ve karaçam bunların altında ve arasında iğne yapraklı türlerin seyrekleştiği yerlerde yarı kurak ve yarı nemli iklim şartları altında oluşmuştur. Çok geniş yayılım alanına sahip olan bu topraklar genellikle orta enlemlerin ormanlık alanlarında görülür (Mater, 2004: 173). Sahanın güneyinde yer alan Karaoluk, Güney ve Sivrice köylerinde Kahverengi orman toprakları en geniş yayılış alanına sahiptir. Oluşum bakımından bu topraklar daha çok iklim şartlarına bağlılık gösterirler (Koçman, 1989: 121). İnceleme alanındaki ikinci büyük toprak grubunu meydana getiren Kahverengi orman toprakları 8429 hektar ile saha topraklarının yaklaşık % 18'ini oluşturur (Tablo 23, Grafik 19).

Foto 20. Bozdağlar Üzerinde Kırmızı Akdeniz Topraklarından Bir Görünüş.

Kırmızı akdeniz toprakları Akdeniz iklim şartları bağlı olarak, özellikle maki bitki örtüsü altında gelişmiştir. Bunlar genellikle Mesozoyik ve Neojen kalker, kalkerli marn, kumtaşı ve konglomera kayaları üzerinde oluşmuştur. Aşınmanın şiddetli olmadığı sahalarda A-B-C horizonlarına sahiptir. Bu tür toprakların yayıldığı

alanlarda hâkim bitki örtüsü kızılçam, meşe türleri ve maki elamanlarıdır. Bu topraklara Turgutlu ilçe merkezinin güneyinde yer alan Çepnibektaş köyü civarında geniş alanda rastlanmaktadır (Koçman, 1989: 124). Bunun dışında kuzeyde Çaldağın batı yarısında Temrek ve Yakuplar köyü ile Sınırlı köyünün kuzeyinde kalan arazilerde kırmızı akdeniz topraklarının yaygın olduğu sahalardır. Güneyde kırmızı akdeniz toprakları Bozkır ve Ayvacık köyü arazilerinde görülmektedir. Kırmızı akdeniz toprakları inceleme alanında üçüncü büyük toprak grubunu oluşturur yaklaşık 5797 hektar yayılış alanı ile % 12'den fazla bir oran teşkil etmektedir.

Kestane rengi topraklar çalışma sahasında dar bir alanda yayılış gösterirler. Sahada 370 hektarlık alan kaplayan kestane rengi topraklar A-B-C profiline sahip zonal topraklardandır, organik madde iyice karışmamıştır. Kahverengi Topraklara göre organik madde birikimi fazladır. Bu topraklar orta dereceli kireçli olup CaCO_3 toprağın alt katmanlarında artış gösterir. Kestane renkli topraklar maki ve kızılçam ormanlarının yayıldığı alanlarda kumtaşı, kireçtaşı, çakıltası, kıltaşı gibi litojik birimler üzerinde görülürler. Kırmızı kahverengi akdeniz toprakları A-B-C profiline sahip topraklardandır. Araştırma sahasında 1078 hektar alanda yayılış gösterirler ve saha topraklarının % 2,3'ünü oluştururlar.

Kırmızı kahverengi akdeniz topraklarında ana madde kalker tarafından oluşturulmakla birlikte kireçtaşı, kil, marn, kumtaşı ve konglomera araldanmalarından oluşan tortul kayaçlar üzerinde geliştiği gözlenmektedir. Kızılçam ormanları ile maki bitki örtüsünün bulunduğu alanlarda ve makinin tahrip edilmesi ile oluşan gariğ bitki örtüsü altında da gelişmişlerdir.

Kireçsiz kahverengi topraklar araştırma sahasında 819 hektar yayılış alanına sahip olup saha topraklarının % 1,7'sini bu toprak grubu meydana getirmektedir. Kireçsiz kahverengi topraklar A-B-C profiline sahip topraklardır. Bu topraklar kızılçam ve meşe ormanları ile maki bitki örtüsü altında gelişmişlerdir.

8.3. İnzazonal Topraklar

Regoseller Turgutlu'nun güneydoğusunda Bozdağların eteklerinde yer alır. Bozdağların kuzey yamaçları boyunca uzun bir şerit halinde uzanan Bozdağlar depoları üzerinde rastlanır. Bozdağ'dan inen dereler tarafından şiddetli bir şekilde yarılmış olan kumlu, killi, marnlı çökellerden oluşur. Kalınlığı yüzlerce metreyi

bulan bu depolar üzerinde görülen regoseller A-C profillidir. Genel olarak taşsız esas itibariyle bir mineral yığıntısından ibaret olan A horizonu zayıf gelişmemiş olup oldukça sığdır. Kaba bünyeli olduğu için su erozyonu ile kolayca aşınır. Sivri piramidal tepeler oluşturur.

Redzinaların oluşumunda esas faktör kireçli anakaya olduğu bilinmektedir. Genellikle kalker ana kayası veya kireç oranı yüksek depolar üzerinde gelişmişlerdir (Mater, 2004:191). Araştırma sahasında Turgutlu ilçesinin güneyinde ırlamaz deresinin doğu ve batısında. Baktırlı köyünün güneyinde görülür. Kalker ve marnlı depolar üzerinde gelişmiştir. CaCO_3 bakımında zengindirler. Bu topraklar killi, kumlu ve tınlı yapıya sahiptirler. İçerisindeki CaCO_3 oranları oldukça yüksektirler, bu oran % 12,38 ile % 41,93 arasında değişir (Koçman, 1989: 128).

9. İNSAN TOPRAK İLİŞKİSİ

İnsan toprakla yan yana ve ona bağımlı olarak yaşar. Yaşamın ana kaynaklarından birini oluşturan toprağı insan hem işleyerek, hem de başka faaliyetler sonucunda istemeyerek toprak üzerinde büyük bir etki yapmışlardır (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 433). İnsanın toprakla kurmuş olduğu ilişki Neolitik dönemle başlar. İlk toplanan tohumun uygun yerlere bırakılması, o zamana kadar el sürülmemiş alanların yapısal özelliğini değiştirmiştir. Asıl önemli olan toprağın işlenmesi ile tarım, ekosistemin bir anlamda değişmesine yol açmış ve çevre dengesi bozulmaya yüz tutmuştur (Tunçdilek, 1967: 13).

Çalışma alanında toprakların verimliliği insan-toprak arasında oldukça önemli bir ilişkinin varlığını ortaya çıkarmıştır. Turgutlu şehrinin verimli Gediz Ovası üzerinde kurulması yerleşmenin ve nüfusun büyümesinde en önemli özellik olmuştur. Araştırma sahasındaki topraklardan elde edilen tarımsal ürünler burada tarıma dayalı gıda sanayinin kurulmasını destekleyen en önemli unsur olmuştur. Türkiye'nin ilk kurulan tarıma dayalı sanayi kollarından biri olan Tukaş fabrikası uzun yıllar yörenin tarım ürünlerini işlemiş ve sahada önemli bir istihdam oluşmasını sağlamıştır. Bugün uygun iklim koşulları ve verimli toprakları sayesinde araştırma alanı ülkemizin en büyük tarımsal üretim merkezlerindedir. Tarıma dayalı sanayi kollarının araştırma alanında her geçen gün gelişmesi, toprağın bu bölge için ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir.

Uzun yıllardır marka olarak isim yapmış Turgutlu tuğlası saha topraklarının sunduğu imkânlardan biridir. Araştırma sahasında yer alan killi topraklar, toprağa dayalı sanayinin gelişmesine neden olarak inceleme alanını Türkiye'nin en büyük tuğla-kiremit üreticisi olarak ön plana çıkmasına imkân sağlamıştır. Oldukça yüksek miktarda iş alanı yaratan toprak sanayi günümüzde 3 bin civarında kişinin iş kaynağını oluşturmuştur.

Araştırma sahasında I, II ve III. sınıf arazi varlığı % 35'lik bir oran teşkil etmektedir. Bu durum saha topraklarının önemli derecede tarımsal arazileri oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bundan dolayıdır ki Turgutlu ve çevresi için toprak, ana hayat damarlarından birini oluşturur. Günümüzde 120 bini aşan merkez nüfusu ile Manisa ilinin en büyük ilçe merkezi olan Turgutlu şehirleşme esnasında

tarım topraklarını büyük ölçüde korumuştur. Şehir güneyde yer alan Bozdağların eteklerinde yapılanmaya devam etmektedir. Kuzeyde yer alan tarım toprakları yerleşme alanı olarak tercih edilmemiştir. İnceleme alanında toprakların önemli bir sorunu da erozyona maruz kalmasıdır.

Bozdağların eteklerinde yer alan Tmolos depoları, yağışlarla birlikte aşınmakta ve giderek arızalı piramidal tepeleri meydana getirmektedir. Sahanın güneyinde Bozdağların etekleri bu şekilde sürekli aşınmaya maruz kalmaktadır. Bağcılığın sahada yoğun bir şekilde yapılması, toprak yüzeyinin açık kalmasına neden olan diğer bir faktördür. Bu durumda yine erozyonun oluşmasına katkı yapmaktadır.

Foto 21. Kemalpaşa Karayolu Üzerindeki Araziye Herhangi Bir Önlem Alınmadan Katı Atıkların Doğaya Bırakılması, Tarımsal Toprakların Kirlenmesini Ön plana Çıkarmaktadır.

Araştırma sahasında kırsal meskenlerin bir kısmında yapı malzemesini toprak meydana getirmektedir. Killi toprağın samanla karışımı ile elde edilen kerpiç kırsal meskenlerde ev ve eklentilerinin inşasında kullanılan önemli bir yapı malzemesini oluşturmaktadır.

10. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ

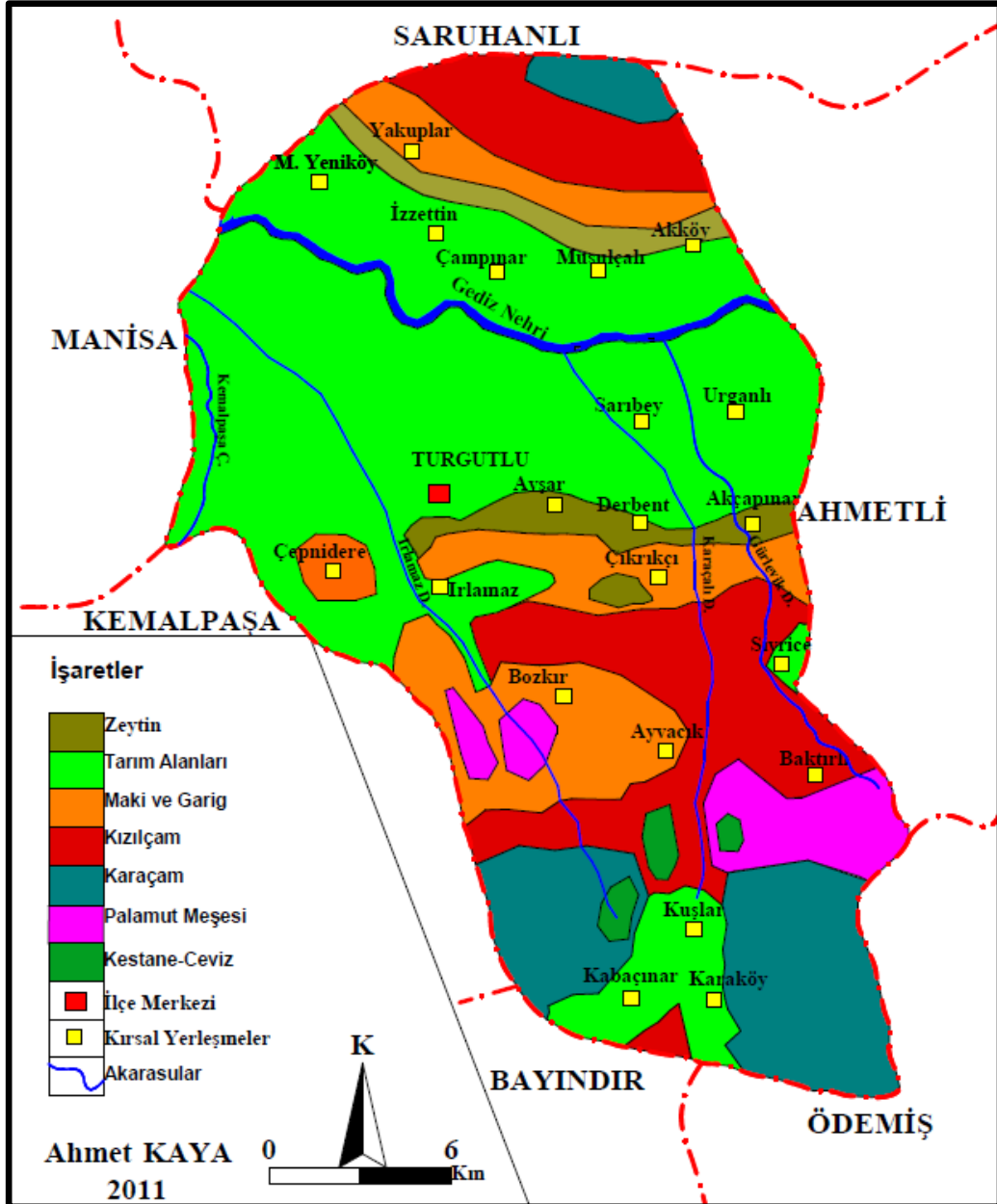
Araştırma sahasında yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklimi egemendir. Herhangi bir alanda bitki örtüsünün tutunması, gelişmesi ve mevcudiyetinin devam etmesi, o alanın iklim, toprak, ana materyal, topografya ve biyotik faktörler gibi ortamı oluşturan ekolojik şartlara bağlıdır (Atalay, 1994; 11). Doğal bitki örtüsü ana hatları ile iklim koşullarına bağlı bulunmaktadır. Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü sahada bu iklime uymuş mediteran kökenli bitki örtüsü yaygındır (Darkot ve Tuncel, 1995: 16) . Akdeniz iklim şartları altında kalan araştırma sahası Doğu Akdeniz rejyonuna ait kserofit karakterli bitki formasyonları yaygındır (Çukur, 1997: 11, Koçman, 1989: 142). Sahanın sürekli yerleşim alanı olması, insan müdahalesi sonucunda doğal görünümünü yitirmiştir. Araştırma alanında Gediz Graben tabanından yüksek kesimlere doğru, bitki örtüsünün basamaklı bir yapı oluşturmaktadır. Ova tabanından itibaren gariğ, maki, kızılçam ve karaçam topluluklarını yüksekliğe bağlı olarak gözlemlemek mümkündür. Karaçam sahada daha çok kuzeye bakan yamaçlarda 800-1000 metreler arasınada görülmektedir (Atalay, 1994c: 209). Kuzeyde yer alan Çaldağı ile sahanın güneyini kaplayan Bozdağlar yükselti basamakları adı geçen türlerden oluşur (Harita 10).

Foto 22. Araştırma Sahasında Maki ve Kızılçam Ormanlarının Birlikteliğinin Yakından Görünüşü.

Çalışma alanının kuzeyinde kalan sahada karaçam ormanlarına pek rastlanmazken, Bozdağlar kütesinin kuzey yamaçlarında 8000-1000 metrelerden sonra kızılçamlarla karışık olarak başlar ve 1500 metrelere kadar çıkar (Çukur, 1995: 13). Kızılçam (*Pinus brutia*) ormanları Akdeniz rejyonunun tipik klimaks türü olup edafik ve litolojik şartlardan çok, iklimik şartlara bağımlı, yüksek sıcaklık ve bol güneş ışığı isteyen bir bitkidir (Koçman, 1989: 151).

Harita 10. Araştırma Sahasının Bitki Örtüsü Dağılım Haritası.

Kaynak: Koçman 1989'dan Kısmen Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Kızılçam ormanları genellikle makilere ait elamanlarla 800 ile 900 metre yüksekliğe kadar çıkabilmektedir. Bozdağların kuzey yamaçlarında 600 metreye

kadar çıkarken, güney yamaçlarında 800 metreye kadar ulaşmaktadır. Çal dağının güneye bakan yamaçlarında kızılçam 800 ila 900 metreye kadar çıkmaktadır. Kızılçam ormanları araştırma sahasında süreklilik göstermezler. Bunun nedeni sürekli antropojen tahribata maruz kalması sonucunda sınırlı alanda kızılçam ağaç topluluklarının kalmasına neden olmuştur. İzmir-Ankara karayolu üzerinde Derbent kasabasına ulaşmadan önce Bozdağların ovaya inen etekleri zengin kızılçam ormanları ile kaplıdır. Kızılçam ormanlarının yükseltinin alt basamaklarını maki elamanları ile birlikte paylaşır. Kızılçam orman toplulukları içerisinde genellikle mazı meşesi (*Quercus infectoria*) toplulukları yer alır. Kızılçam, mazı meşesi (*Quercus infectoria*), kermez meşesi (*Quercus coccifera*), akçakesme (*Phillyrea latifolia*), menegiç (*Pistacia terebinthus*), laden (*Cistus criticus*), katırtırnağı (*Spartium junceum*) en çok rastlanan bitki türleridir. Maki kuşağı içerisinde kabul edilebilecek akarsu vadisi bitkilerine de yörede fazlaca rastlanmaktadır. Bunlar yeraltı su seviyesinin yüksek olduğu vadi tabanları ile birikinti konileri ve yelpazeleri üzerinde koyu yeşil renkli bitki topluluklarıdır. Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik Derelerinin taban ve yamaçlarında çınar (*Platanus orientalis*), zakkum (*Nerium oleander*), kavak (*Populus alba*), ılgın (*tamarix*), alıç (*Crataegus orientalis*) gibi bitki türlerine de rastlanır (Koçman, 1989: 146,147).

Foto 23. Karaçalı Deresinin Yukarı Çığırında Vadi Tabanında Kestane-Ceviz Gibi Türler Yer alırken Vadi Yamaçlarında Maki, Kızılçam ve Karaçam'ın Birlikte Oluşturduğu Topluluklar Yer almaktadır.

Foto 24. Araştırma Sahasında Sık Görülen Maki Elamanlarından Zakkumun Yakından Görünümü.

Akarsu vadilerinin yukarı kesimlerinde orman vejetasyon sahası içerisinde kestane (*Castanea sativa*), ceviz (*Juglans regia*) ağaçları topluluklar oluşturacak şekilde yer alırlar (Foto 25).

Foto 25. Araştırma Sahasının Güneyinde Karaçam Ormanları Arasında Kestane Ağaçlarından Bir Görünüm.

Karaçalı Deresinin açtığı vadinin yamaçlarında, Hacısalar ve Kabaçınar köyünün kuzeyindeki dağlık alanlarda kestane ve ceviz topluluklarına rastlamak

mümkündür. Bozdağlar kütesinin kuzey yamaçlarında 800 metre civarında karaçam ve meşe ormanları içerisinde kestaneler görülür (Atalay, 1994c: 201). Bu söz konusu köylerde yamaçlarda bulunan kestane ağaçları aşılanaarak aynı zamanda tarımsal ürün haline getirilmiştir.

Foto 26. Çalışma Alanının Güneyinde Kuşlar Köyünde Korunmuş Meşe Topluluklarının Yakından Görünüşü.

Foto 27. Bozdağlar Üzerinde orman Örtüsünün Tahrip Edilmesi İle Meydana Gelen Maki ve Garig Topluluklarının Yakından Görünüşü.

11. İNSAN BİTKİ ÖRTÜSÜ İLİŞKİSİ

İnsanın çevre üzerinde ilişkilerinden en önemlisi bitki örtüsü üzerindeki etkisidir. İnsanlar buldukları çevrede yer alan bitkiler üzerinde meydana getirdiği değişimler, diğer çevre unsurları üzerinde de etkilere neden olmaktadır. Yeryüzündeki bitki örtüsü üzerine insanın yaptığı etkiler doğal türleri yok etmek, doğal yapıyı bozmak ve bitki türlerini dünya üzerinde yeniden dağıtmak şeklinde olmuştur (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 424).

Çalışma sahasında insanlar yakacak ve yapı malzemesi ihtiyaçlarının yanı sıra, kırsal kesimde hayvancılık ve ormandan elde edilen ürünlerde ekonomik olarak katkı sağlayan unsur olmuştur. Sahada yer alan kırsal meskenlerin yapı malzemesi olarak bitki örtüsünden yararlanılmıştır. Özellikle geleneksel kır meskenlerinin çatı ve diğer mesken eklentilerinin yapımında yer yer ahşaptan yararlanılmıştır. Bugün inceleme alanında antropojen etki ile orman örtüsü büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır. Bundan dolayı özellikle tahrip edilen alanlarda erozyon hızlanmakta ve yörenin başlıca sorunlarından birini oluşturmaktadır (Foto 28).

Foto 28. Araştırma Sahasının Kuzeyinde Çaldağı Eteklerinde Doğal Bitki Örtüsünün Yok Edilmesinden Sonra Ortaya Çıkan Ağaçsız Topografyadan Bir Görünüş.

Araştırma sahasının güneyinde yer alan ormanlık sahalardaki kestane ve ceviz ekonomik bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Ören, Hacısalar, Yunusdere, Karaköy

ve Kabaçınar köylerinde yaşayan insanlar kestane ve ceviz ağaçlarından topladıkları ürünlerle ekonomik gelir elde etmektedir (Foto 29). Ayrıca Orman müdürlüğünün verdiği izinle meşe ağaçlarından odun kömürü elde etmektedirler. Kayrak ve Yunusdere köylerinde birkaç aile odun kömürü üretimi yaparak geçimini sağlamaktadır.

Foto 29. Ören Köyünün Kuzeyindeki Yamaçlarda Kestane Ağaçlarından Bir Görünüş.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinden yaz aylarında gelen mevsimlik tarım işçileri, akarsu kenarlarındaki sazları kullanarak geçici meskenler yapmaktadırlar. Söz konusu Bu meskenleri inşa ederken özellikle akarsu kenarında saz ve kamışların kolaylıkla temin edilmesi ve yöresel olarak yabancı olmadıkları hollik yapılarını andıran mevsimlik işçi kulübelerini yapmaktadırlar. Bu meskenlerin ana iskeleti kavak veya söğüt ağacından elde edilen ahşap malzeme oluşturmakta. Tek odalı olan bu yapıların etrafı naylonla kaplandıktan sonra sıcaktan korunmak için üstü ve yanları saz ve kamışlarla örtülmektedir (Foto 30).

Araştırma sahasının güneyinde yer alan Bozdağlar vejetasyon bakımından zengin bir ortam oluşturur. Özellikle doğa turizmi için uygun coğrafi mekânlar bulunmaktadır. Turgutlu Şehrinde ve çevre yerleşim alanlarındaki mevcut doğa kulüpleri ormanlık alanlara doğa yürüyüşü düzenlemektedirler. İnceleme alanındaki

bu tür turizm faaliyetlerinin meydana gelmesi ve gelişmesi yörenin kalkınmasına olumlu yönde etki yapmaktadır.

Foto 30. Mevsimlik İşçilerin Akçapınar Köyünde Kurduğu Geçici Meskenlerden Bir Görünüş.

Foto 31. Yörede Ormanların Tahribi Sonucu Oluşan Alanlardan Bir Görünüş.

İKİNCİ BÖLÜM BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. NÜFUS ÖZELLİKLERİ

1.1. NÜFUSUN TARİHİ GELİŞİMİ

Araştırma sahası ve çevresinin tarihi dönemlerde bile yerleşmeye sahne olmasına rağmen sahanın nüfusu ile ilgili bilgilere Osmanlı imparatorluğu zamanına ait çeşitli kayıtlardan elde edilmektedir. II. Beyazıt dönemine ait icmal defterlerinde Tımar olarak tahsis edilmiş büyükçe bir köy durumunda olduğu, yerleşme adının ise Turudlu olarak geçtiği bilinmektedir. 1530 tarihli tahrir defterine göre, 120 haneye sahip olan yerleşik nüfusu yanında bir o kadar da Yörük nüfusun bulunduğu ve yaklaşık olarak 1200 civarında bir nüfusa sahip olduğu tahmin edilmektedir. 1575 yılına gelindiğinde o yıla ait olan tahrir defterinde araştırma sahasında yaşayan nüfusun 1530 yılına göre iki kat artmış olduğu ve yaklaşık olarak 2000 kişinin üzerine çıktığı söylenebilir (Günay, 2011: 714, 715). Daha sonraki yıllarda 1660 yılına ait Mevkufat Defterinde Turgutlu'nun bir nahiye merkezi olduğu anlaşılmakta ve yerleşmenin hayli gelişip 1175 haneye çıktığı nüfusunun ise tahmini olarak 5000 kişi civarında olduğu bilinmektedir.

Yine Evliya Çelebinin Seyahat Namesinde ise 1500 kiremit örtülü bir yerleşme olduğundan bahsedildiği için yöre nüfusunun da hayli geliştiği tahmin edilmektedir. Araştırma sahasının yerleşme ünitelerinden Turgutlu XVII. yüzyılın ikinci yarısında Kasaba adıyla anılmaya başlamış yerleşme 1842 tarihli nüfus yoklama defterinde ise Manisa kazasına bağlı bir nahiye merkezi olmuştur. Bu tarihte 2013 hane ve 4069 erkek nüfus bulunmaktadır. Tahminen araştırma sahasının nüfusunun bu dönemde 10000 kişiye yaklaştığı söylenebilir (Köklü, 1992: 11).

Turgutlu, Saruhan Sancağının 1842 tarihli Nüfus Yoklama Defterinde, Manisa Kazasına bağlı bir nahiyenin merkezi olarak kaydedilir. Nahiyenin merkezi dışında bir köyü vardır. 1842'de Turgutlu kaza merkezi yapılır, ancak bağlı köy sayısı değiştirilmez. Sancağın yüzölçümü bakımından en küçük kazası olan Turgutlu, nüfus bakımından ise beşinci sıradadır. Bu dönemde 6 mahalleden oluşan Turgutlu'da 2013 hane ve 4069 erkek nüfus bulunuyordu. Nüfus miktarına göre Rumlar, Yahudiler ve Ermeniler şeklinde sıralanan Gayr-ı Müslimlerin toplam sayısı

da 892 kadardır (Bilgi, 2001: 116). Demiryolu hattı Turgutlu'ya 22 Ocak 1866'da ulaşmış ve Kasaba 1866 ila 1875 yılları arasında kısa bir süreliğine (9 yıl) “son durak” görevi üstlenmiştir. Demiryoluyla birlikte Turgutlu, daha hızlı gelişmeye başlamış ve kısa bir süre sonra şehir özelliği kazanmıştır. Nitekim 1884 yılı Aydın Vilayeti Salnamesinde Turgutlu'da 6102 hane, 2 hastane, 1 kütüphane, 1 rüştiye, 26 sübyan mektebi, 5 medrese, 27 cami, 9 fabrika, 841 dükkân, 13 han ve 5 hamam kaydedilmiştir (Köklü, 1992: 11).

1908 yılına ait Aydın Vilayet salnamesinde ise 15000 kişiye yaklaşan araştırma sahasının nüfusunun % 73'ünü Türkler meydana getirmektedir. Nüfusun geriye kalanı Rum, Yahudi ve Ermeni nüfustan oluşmaktadır. Araştırma sahasında daha önceki yıllarda yabancı nüfus görülmezken, özellikle Mora yarımadasında çıkan isyandan sonra sahaya gelip çiftliklerde çalışan yabancı nüfus araştırma sahasına yerleşmişler ve Kurtuluş savaşı sonrası sahayı terk etmişlerdir. Türkiye Cumhuriyetinin 1927 yılında yaptığı ilk nüfus sayımına kadar saha nüfusu ile ilgili bilgiler bunlarla sınırlıdır (Tablo 24).

Tablo 24. 1908 Yılı Aydın Vilayeti Salnamesine Göre Araştırma Sahası Nüfusu.

Uyruğu	Nüfus Miktarı	%
Türk	10910	72,9
Rum	2533	16,9
Yahudi	1058	7,1
Ermeni	446	3,0
Diğer Yabancılar	12	0,1
TOPLAM	14959	100,0

Kaynak: Turgutlu Sanayi ve Ticaret Odası Yıllığı (2010)

1.2. SAYIM DÖNEMLERİNDE NÜFUS GELİŞİMİ

Nüfus sınırları belli alanda yaşayan insan sayısı olarak tanımlanmaktadır. Toplumların varlıklarını sürdürebilmesi ve gelecekte etkin bir şekilde rol oynaması nüfusun sayısına ve sahip oldukları özelliklere bağlıdır. Araştırma sahasının nüfusu hakkında doğru bilgi elde etmek ve daha gerçekçi yorumlar yapabilmek ancak periyodik şekilde yapılan nüfus sayımları ile mümkün olmuştur (Özav, 2002: 53). Ülkemizde ilk nüfus sayımları 1927 yılında yapılmıştır. Turgutlu uygun iklim koşullarına sahip olması yanında, verimli toprakları, su kaynakları ve etkili olan çevre koşulları avantajlarını kullanarak nüfusunu önemli ölçüde geliştirmiştir.

Turgutlu İlçesinde nüfus genel olarak bir artış eğilimindedir. 1927 yılında yapılan nüfus sayımında 31106 kişinin yaşadığı sahada, 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçları itibariyle 141962 kişiye ulaşmıştır. Turgutlu'da 83 yıllık sürede nüfus % 456,4 oranında artırmıştır. Günümüzde ilçe nüfusu artış göstermeye devam etmekte, her geçen gün doğal yollarla ve göçle nüfus kendini geliştirmektedir.

Araştırma sahasında 1927 yılında 31106 olan nüfus miktarı, 1935'te 4035 kişiye ulaşmıştır. Turgutlu 1927 ile 1935 yıllar arasında 8 yıllık zaman sürecinde % 30,9 olan artış oranı yıllık % 3,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem sahada nüfus artışının en yüksek olduğu dönemdir.

Çalışma alanında 1935 yılında 40735 kişi olan nüfus miktarı, 1940 yılında 41835 kişiye ulaşmıştır. Bu dönem artış % 2,7 iken yıllık ise % 0,5 olarak gerçekleşmiştir. Nüfus artış hızının düşmesi dünya ölçeğinde olan sorundan kaynaklanmaktadır. İkinci dünya savaşının başlama olasılığının varlığı, ülke çapında olduğu gibi Turgutlu'da da yetişkin erkek nüfusun askere alınması, genel seferberlik durumu, açlık ve sefalet sivil nüfusta hastalık nedeni ile meydana gelen ölümler bu dönemde nüfus artış hızının oldukça düşmesine neden olmuştur (Doğanay, 1994: 149). 1940-45 dönemi nüfus artış oranının en düşük olduğu dönemlerden birisidir. Bu dönemde nüfus yaklaşık 2070 kişi artmış bu artış % 4,9 olarak gerçekleşmiş ve yıllık ortalama artış hızı % 0,1 olmuştur. Bir önceki döneme göre nüfus biraz toparlanmış ama ikinci dünya savaşı bu dönemde nüfus artış hızını etkileyen bir unsur olmuştur. Araştırma sahasında 1935 ve 1945 yılları arasında nüfus artış hızının düşük oranda gerçekleşmesini Darkot harp yıllarının olumsuz etkisi ile açıklanamayacağını ağır basan sebebin 1940 ila 1945 yılları arasında Türkiye'de normale göre daha az çocuk doğması ile ilgili olduğunu ifade eder (Tandoğan, 1998: 56). Darkot Birinci dünya savaşı ve milli mücadele yılları arasında (1914–1922) doğumların az ölümlerin çok olması, bahsi edilen dönemlerde ana-baba olma şansını düşürmüştür. Aynı nedenlerle 1935-40 yılları arasındaki dönemde de doğumların azalmasına bağlı olarak nüfus artış oranının düşmesine neden olmuştur.

1945 ila 1950 yılları arasında sahada nüfus bir toparlanma göstermiş, beş yıllık dönemde ilçe nüfusuna 4521 kişi katılmış ve toplam 48444 kişiye ulaşmıştır. Çalışma alanında nüfusun % 10,3 artış gösterdiği bu dönemde yıllık ortalama artış

hızı % 2,1 olarak gerçekleşmiştir. Savaşın bitmesi tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de bir rahatlık ortamının oluşmasına neden olmuş ve bu durum nüfus artış oranına yansımıştır.

1950 yılından itibaren 1955 yılına kadar, nüfus bir önceki sayım dönemine göre daha büyük artış göstermiştir. Nitekim 1950 yılı sayımında 48444 kişi olan nüfus, 1955 yılında 54469 kişiye ulaşmıştır. Bir önceki döneme göre nüfus 6025 kişi yani % 12,4 artış göstererek yıllık ortalama artış hızı % 2,5'e erişmiştir.

Araştırma sahasında 1927-35 döneminden sonra en yüksek nüfus artışının görüldüğü dönem 1955-60 yılları arasındaki devredir. Bu dönemde 8992 kişi artan saha nüfusu 63461 kişiye ulaşmıştır. Nitekim bu dönemde % 16,5 oranında artış gösteren Turgutlu nüfusunun yıllık artış hızı % 3,3 gibi yüksek bir orana ulaşmıştır. Türkiye nüfusunun artış hızı ile ilgili olarak 1960 yılının bir dönüm noktasını teşkil ettiği söylenebilir. Cumhuriyet döneminin en yüksek artış hızına bu tarihte ulaşılmış yıllık % 2,8 olan artış oranı diğer dönemlerde % 2,0 ila % 2,5 dolayında gerçekleşmiştir (Tandoğan, 1998: 58). Türkiye'de olduğu gibi 1955-60 yılları arasında Turgutlu'da da önemli bir artış görülmektedir. İkinci dünya savaşının izlerinin silinmesi, huzur ve güven ortamının oluşması, çok partili demokratik rejime geçilmesi, Cumhuriyet Türkiye'sinin en hızlı kalkınma hamlesini gerçekleştirmesi gibi nedenler ülkemizde olduğu gibi Turgutlu'da da nüfusun artmasını destekleyen nedenler olmuştur (Doğanay, 1994: 150).

1960-65 yılları arası % 13,4 oranında artan nüfusa 8442 kişi eklenerek ilçe nüfusu 71943 kişiye ulaşmıştır. Yıllık oranı ise % 2,7 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye doğal nüfus artış oranının 1960 yılında en yüksek düzeye ulaşarak 1965 yılında ani düşüşü açıklayabilmek için ikinci dünya savaşına gitmemiz gerekir. Bu dönemde evlenebilecek çağdaki erkek nüfusun önemli bir bölümünün askere alınması, 1940 ila 1945 yılları arasında doğan çocukların, 1960-65 yıllarında evlenme çağına yeni girmiş olması az sayıda olan bu neslin, yapabileceği çocuk sayısının da az olmasının doğal bir sonuçtur (Tandoğan, 1998: 59).

1965-70 yılları arasında da sahanın nüfusu artmaya devam etmiştir. Bu dönem 8107 kişi nüfusa katılarak 80050 kişiye ulaşmıştır. Dönem artışı % 11,3, yıllık artış ise % 2,3 oranında gerçekleşmiştir. 1970-75 döneminde nüfus % 10,4

oranında artarak 88362 kişiye ulaşmış yıllık artış % 2,1 dolayında olmuştur. Sahada 1975-80 döneminde nüfus artışı devam etmiş ve % 9,5 oranında artış ile toplam nüfus 96800 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde Türkiye’de var olan siyasi karmaşa nüfus artışının diğer dönemlere göre bir nebze düşmesine neden olmuştur. Nitekim bu dönemde yıllık artış % 1,9’a gerilemiştir. 1980-85 yılları arasında nüfusta tekrar bir yükselme başlamış ve bu dönemde de artış % 12’ye ulaşarak yıllık ortalama artış hızı % 2,4 oranına ulaşmıştır. Kuşkusuz ülkede tekrar sağlanan huzur ve güven ortamı nüfus gelişimini destekleyen unsur olmuştur.

Araştırma sahasında 1985-90 yılları arasında nüfus ilk defa azalma göstermiştir. 1990 yılında yapılan sayımda nüfus bir önceki sayım dönemine göre % -7,1 oranında düşüş göstermiştir. Bir önceki döneme göre nüfus 7784 kişi azalarak 100697 kişi olarak gerçekleşmiştir. Nüfustaki azalma idari yapıdaki değişikliklerle ilgilidir. Turgutlu ilçesine bağlı bucak merkezi olan Ahmetli’nin 04.07.1987 gün ve 19507 sayılı resmi gazetede yayınlanan 1987 tarih ve 3392 sayılı kanun ile ilçe olması ve 01.09.1988 tarihinde Turgutlu ilçesinden resmen ayrılarak ilçe merkezi haline dönüşmesi sonucu olmuştur. 1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına baktığımızda Ahmetli ilçesi toplam 19554 kişilik bir nüfusa sahiptir.

Tablo 25. Turgutlu İlçesinde Nüfus Artışı (1927–2010).

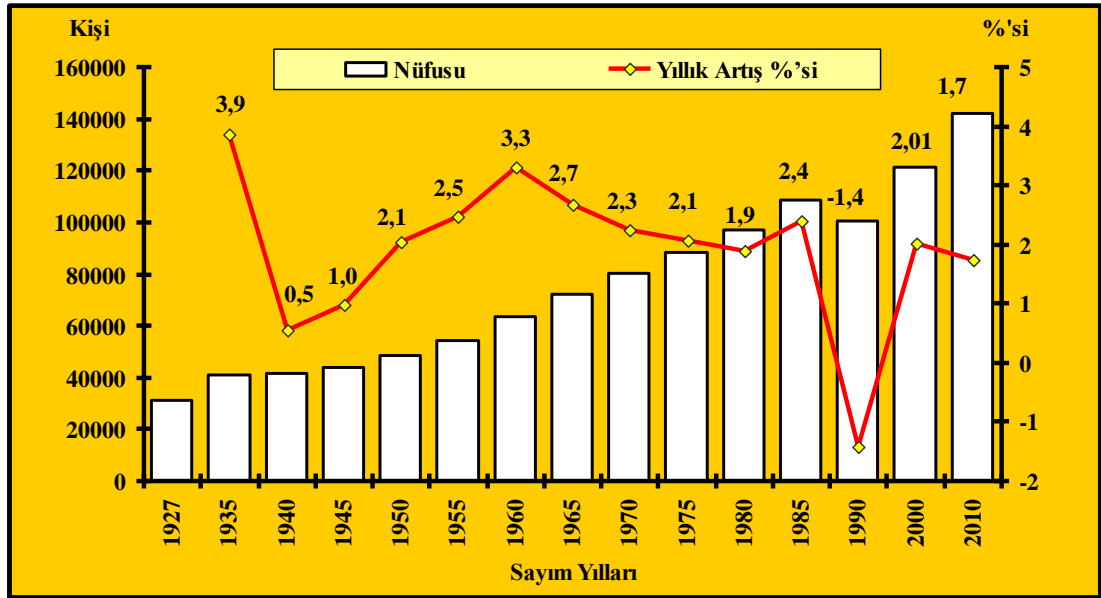
Sayım Yılı	Nüfus Miktarı	Artan Nüfus	Artış %’si	Yıllık Ortalama Artış %’si
1927	31106	-	-	-
1935	40735	9629	30,9	3,9
1940	41853	1118	2,7	0,5
1945	43923	2070	4,9	1,0
1950	48444	4521	10,3	2,1
1955	54469	6025	12,4	2,5
1960	63461	8992	16,5	3,3
1965	71943	8442	13,4	2,7
1970	80050	8107	11,3	2,3
1975	88362	8312	10,4	2,1
1980	96800	8438	9,5	1,9
1985	108441	11641	12,0	2,4
1990	100697	-7744	-7,1	-1,4
2000	121020	20323	20,1	2,0
2010	141962	20942	17,3	1,7

Kaynak: TÜİK.

1985 yılı sayımında Ahmetli bucağı ve 15 köyde toplam 16548 kişinin yaşadığı tespit edilmiş, 1990 yılı sayımında ise köyleriyle birlikte Ahmetli ilçesinde 19554 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi aslında Turgutlu ilçesinin nüfusu toplamda 19554 kişi azalması gerekirken bu sayı 7784 kişi olmuştur. Çünkü aynı dönemde Turgutlu'nun nüfusu 8764 kişinin artmıştır.

Turgutlu ilçesinde 1990 ila 2000 yılları arasında nüfus tekrar artarak 2000 yılında ise 121020 kişiye ulaşmıştır. Yani bu on yıllık sürede nüfus 20093 kişi artmış, yıllık artış ise ortalama % 2,0 oranında olmuştur. İlçede benzer bir artış 2000-2010 yılları arasında da devam ederek dönem artışı 20942 kişiyi bulmuştur. Böylece Turgutlu'nun nüfusu 141962 kişiye ulaşmıştır.

Grafik 20. Sayım Yıllarına Göre İlçe Nüfus Artışı.

Kaynak: TÜİK.

1.2.1. Şehir Merkezi Nüfusunun Gelişimi

Turgutlu'nun yönetim merkezi olması yanında 100 bini aşan nüfusu ve çevresindeki yerleşmeler için bir hizmet alanı oluşturmasından dolayı geçmişten beri kentsel görünüm özelliği taşımaktadır. Turgutlu ilçe merkezinde 1927 yılında 16468 kişi yaşarken 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına göre 117632 kişi yaşamaktadır. İlçe merkezi 83 yıllık zaman zarfında nüfusunu % 714,3 oranında yüksek bir düzeyde gerçekleştirerek nüfusunu 7 kat artırmıştır.

Turgutlu şehirde 1927 yılında 16468 olan nüfus, 1935 yılında 5208 kişi atarak 21676 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde % 31,2 olarak gerçekleşen artış yıllık

oranda ortalama % 3,9 artış hızı olmuştur. Şehir merkez nüfusunda 1935-40 arası dönemde % 5,8 olarak gerçekleşmiş ve bu sürede nüfusa 1256 kişi katılarak 22932 kişiye ulaşmıştır. İkinci dünya savaşının başlama ihtimali nüfus artış hızını etkilemiş ve yıllık ortalama % 1,2 gibi artış hızına düşmüştür. 1937 yılında Turgutlu ilçe merkezine ortaokul açılması, nüfus artışını olumlu şekilde etkilese de çok fazla bir ivme kazandıramamıştır.

Turgutlu şehrinde 1940-45 arası nüfus artış hızının en düşük olduğu dönemdir. İlçe merkez nüfusunda artış yüzdesi % 3,4 gibi bir oranda kalmış ve yıllık ortalama artış hızı % 0,7 gibi düşük bir oranda gerçekleşmiştir. Bu dönemde ikinci dünya savaşının varlığı, evlenme çağında olan nüfusun silahlaltına alınması gibi nedenler nüfus artış hızının düşmesine neden olmuştur. 1943-1944 eğitim-öğretim yılında Turgutlu şehrinde Kız Sanat Enstitüsü açılması nüfus artışını desteklememiştir, 781 kişinin nüfusa katıldığı bu dönemde ilçe merkez nüfusu 23713 kişiye ulaşmıştır.

Şehir merkez nüfusu 1945-50 yılları arasındaki süreçte tekrar artış dönemine girmiştir. Bu dönemde artış % 5,1 olarak kaydedilmiş ve yıllık ortalama artış hızı % 1,2 olmuştur. İkinci dünya savaşının bitmesi dünya ölçeğinde huzur ve güven ortamının sağlanması nüfusun artmasına destek olmuştur. 1946-1947 eğitim-öğretim yılında Turgutlu şehir merkezinde Erkek Sanat Enstitüsü açılmasıyla nüfus artışının yakın çevresindeki yerleşme birimlerinde oturan ailelerin çocuklarını okutmak amacıyla Turgutlu merkeze göç etmesi, nüfusun artışını destekleyen diğer bir olgu olmuştur.

Turgutlu şehrinde 1950-55 yılları arasındaki dönemde artış % 9,6 olarak gerçekleşmiş bu artışla nüfusa 2384 kişinin katılması ile şehir merkez nüfusu 27300 kişiye ulaşmıştır. Ülkemizde çok partili döneme geçilmesi, demokratik bir ortam yaratılması, ülkenin birçok yerinin şantiye haline dönmesi, ulaşım ağlarının yapılması gibi nedenlerle ekonomik bakımdan meydana gelen rahatlama nüfus artışını desteklemiş ve ülke içi nüfus hareketlerinin başlamasına neden olmuştur.

Turgutlu şehrinde 1955-60 arası dönem nüfus artışının oldukça yüksek olduğu bir dönem olmuştur. Çok partili dönem, ülkede, yaşanan ekonomik gelişmeler, ulaşım ağlarının yapılması ve demokratik ortam etkisini bu dönemde

göstererek Turgutlu merkezde nüfus % 15,2 gibi yüksek bir artış oranına kavuşmuş ve yıllık ortalama artış hızı % 3,4 olarak gerçekleşmiştir. 31459 kişi olan ilçe nüfusuna 4159 kişi katılmıştır. Turgutlu şehir merkezine 1959 yılında açılan lise nüfus artışını desteklemiştir. Ahmetli, Urganlı, Avşar ve Derbent gibi yerleşim yerlerinden çocuklarını okutmak amacıyla insanlar Turgutlu'ya göç etmişlerdir.

Turgutlu şehirde 1960-65 döneminde nüfus artmaya devam etmiş ve bu dönem artış oranı % 13,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde nüfus 4188 kişi artarak 35647 kişiye ulaşmıştır. Yıllık ortalama artış hızı % 2,7 olmuştur. Bir önceki sayım dönemine göre artış hızında bir yavaşlanmada olsa saha nüfusu giderek artmaktadır. Yine bu dönemde 1961 yılında ülkemizden yurt dışına özellikle Federal Almanya'ya başlayan işçi göçü hareketi nüfus artış hızının düşmesine neden olan diğer bir etken olmuştur. 1961-62 eğitim öğretim döneminde ilçeye İmam Hatip Lisesinin açılması Turgutlu merkezde nüfus artışını olumlu etkilemiştir. 1965 ila 1970 arası dönem nüfusun bir önceki sayım dönemine ait artış oranının üzerine çıkmıştır. Belirtilen dönemde nüfus artışı % 15,0 olarak gerçekleşmiş ve yıllık ortalama artış hızı % 3,0 olmuştur. Turgutlu ilçe merkez nüfusuna 5339 kişi katılarak 1970 yılında yapılan nüfus sayımında 40986 kişiye yükselmiştir (Tablo 26).

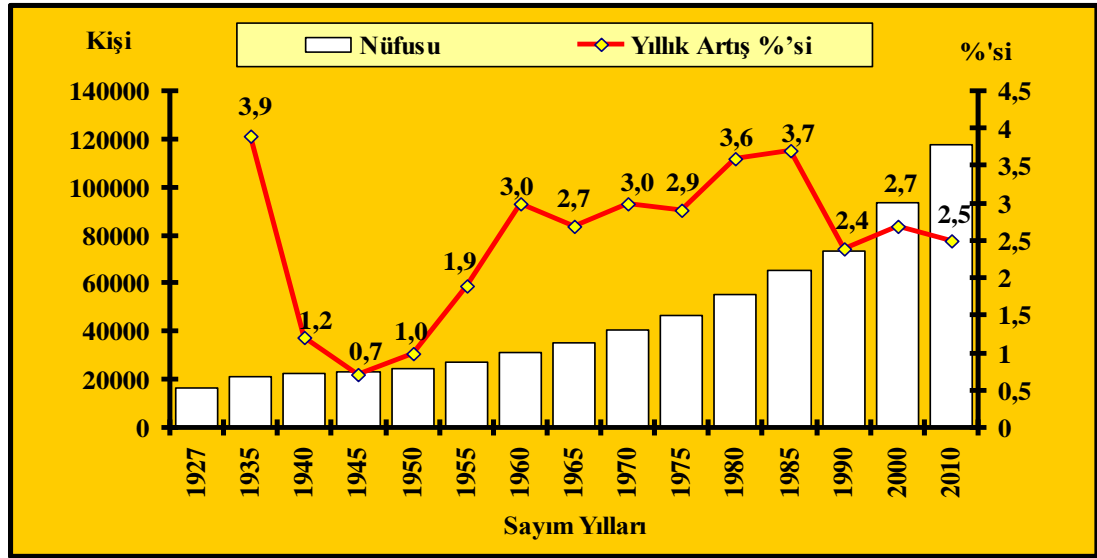
Tablo 26. Turgutlu Şehirde Nüfus Artışı.

Sayım Yılı	Nüfus Miktarı	Artan Nüfus	Artış %'si	Yıllık Ortalama Artış Hızı (%)
1927	16468	-	-	-
1935	21676	5208	31,2	3,9
1940	22932	1256	5,8	1,2
1945	23713	781	3,4	0,7
1950	24916	1203	5,1	1,0
1955	27300	2384	9,6	1,9
1960	31459	4159	15,2	3,0
1965	35647	4188	13,3	2,7
1970	40986	5339	15,0	3,0
1975	47009	6023	14,7	2,9
1980	55396	8387	17,8	3,6
1985	65740	10344	18,7	3,7
1990	73634	7894	12,0	2,4
2000	93727	20093	27,3	2,7
2010	117632	23905	25,5	2,5

Kaynak: : TUİK.

1970-75 dönemi nüfus artışı devam etmiş 6023 kişinin katılması ile 47986 kişiye ulaşmıştır. 1975 ila 1980 dönemi ise % 17,8 artış hızı ile beş yıllık dönemlerde yapılan nüfus sayımları içerisinde en yüksek ikinci değer olarak ön plana çıkmaktadır. Yıllık ortalama artış hızı % 3,6 dolayında olmuştur. 1980–1985 dönemi en yüksek artış hızının görüldüğü dönemdir, % 18,7 artış oranı ile yıllık ortalama artış hızı % 3,7 olmuştur. Bu dönemde 10344 kişinin nüfusa katılması ile şehir merkez nüfusu 65740 kişiye ulaşmıştır. 1985 ila 1990 döneminde nüfus artış hızı bir önceki döneme göre düşerek % 12,0 olmuş ve yıllık ortalama % 2,4 artış hızı göstermiştir. Turgutlu şehir nüfusuna 7894 kişinin eklenmesi ile toplam nüfus 73634 kişiye ulaşmıştır. 1990 ila 2000 yılları arasında artış % 27,3 olarak gerçekleşmiş ve yıllık ortalama artış hızı % 2,7 olarak gerçekleşmiştir. Nüfus 20093 kişi artarak Turgutlu şehir nüfusu 93727 kişiye ulaşmıştır. 2000 ila 2010 yılları arasında artış % 25,5 hızı yıllık ortalama artış hızının % 2,6 olmasına neden olmuştur. Nüfusa 23905 kişinin katılması ile Turgutlu 117632 kişiye ulaşmıştır (Grafik 21).

Grafik 21. Turgutlu Şehir Nüfusunun Sayım Dönemlerine Göre Değişimi.

Kaynak: TÜİK.

1.2.2. Kırsal Nüfusun Gelişimi

Turgutlu ilçesi kırsal nüfusu, 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında 14638 kişi çıkmıştır. 1935 yılında yapılan sayımda ise kırsal nüfusun % 30,2 gibi yüksek bir değerde artarak, 19059 kişiye ulaştığı görülür. Yıllık ortalama artış hızı % 3,8 olarak gerçekleşmiştir. 1935 yılında yapılan sayımda ilçe kırsal nüfusa dâhil olan kırsal yerleşmeler ilçe merkezine bağlı 17 köy yerleşmesi ve kırsal nüfusa dâhil olan 162

kişiden oluşan göçebe nüfus, Ahmetli nahiyesi ve nahiye merkezine bağlı 14 köy yerleşmesi ile Dağmarmara nahiye merkezi ve buna bağlı 9 köy yerleşmesinden oluşmaktadır. Bu sayım döneminde iki nahiye merkezi ve 40 köy yerleşmesi ile toplamda, 42 kırsal yerleşme nüfus sayımına dâhil edilmişlerdir.

Araştırma sahasının kırsal nüfusu 1935-40 yılları arası dönemde, 131 kişi azalarak bir önceki dönem 19059 kişi olan nüfus 18921 kişiye düşmüştür. Beş yıllık dönemde % 0,7 oranında azalmanın görüldüğü ve yıllık ortalama % -0,1 olarak gerçekleşen bir nüfus kaybı meydana gelmiştir. Çok önemli olmasa da kırsal nüfustaki azalma Turgutlu merkeze olan göçlerle ve bunun yanında ikinci dünya savaşının başlaması ihtimali, nüfusun azalmasına neden olan etkenler olduğu söylenebilir. Kırsal nüfus 1940-45 yılları arasında tekrar artarak 20210 kişiye ulaşmış ve % 6,8 oranında bir artış meydana gelmiştir. Bu dönemde nüfusa 1289 kişi katılarak yıllık ortalama % 1,4 oranında bir artış görülmüştür. Araştırma sahasının kırsal nüfusu 1945-50 yılları arasında bir önceki döneme göre yaklaşık on puanlık bir artış söz konusu olmuştur. Beş yıllık süreçte % 16,4 artış hızına sahip olması yıllık ortalama artış hızının % 3,3 gibi yüksek bir oranda gerçekleşmesine neden olmuştur. İkinci dünya savaşının bitmesi kırsal kesimde nüfusun artmasını desteklemiştir. İnceleme alanının kırsalında 1950-55 döneminde nüfus % 15,5 oranında bir artış göstermiş 23528 olan 1950 yılındaki nüfus, 1955 yılında 27169 kişiye ulaşmıştır. Yıllık ortalama % 3,1 oranında artış hızı gerçekleşmiştir.

1955-60 arası dönemde % 18,8 beş yıllık süreçte en yüksek artış oranı görülmüştür. Kırsal nüfus 32002 kişiye ulaşmış ve yıllık ortalama artış hızı % 3,8 olarak meydana gelmiştir. Bu nüfus artışında siyasi, iktisadi, psikolojik ve demografik faktörlerin etkili olduğu söylenebilir (Tandoğan, 1998: 57). İkinci dünya savaşından sonra Türkiye'nin çok partili demokratik rejime geçmesinin etkisiyle sağlanan huzur ve sükûnla birlikte geleceğe daha büyük bir güvenle bakılması gibi psikolojik sebepler, milli gelirin artması gibi iktisadi faktörler, doğum oranının da artmasında etkili olmuştur. Kırsal nüfusta 1960 ila 1965 döneminde ortalama artış % 13,4 olarak gerçekleşmiş yıllık ortalama artış hızının % 2,7 olduğu görülmektedir. Bu dönemde kırsal nüfusa 4294 kişinin katılması ile Turgutlu ilçesinin kırsal nüfusu 36926 kişiye ulaşmıştır.

Kırsal nüfusta ani bir düşüşün meydana geldiği 1965-70 yılları arasında, bir önceki döneme göre nüfus artış oranı 5,8 puan düşerek % 7,6 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık ortalama artış hızı ise % 1,5 dolayında gerçekleşmiştir. Turgutlu ilçesinin kırsal nüfusuna 2768 kişinin dâhil olduğu bu dönemde, araştırma sahasının kırsalında nüfus 39064 kişiye ulaşmıştır. Araştırma sahası 1970-75 dönemi nüfus artış hızının bir önceki döneme göre tekrar azaldığı bir süreç görülmektedir. Artış oranı % 5,9 olduğu bu dönemde yıllık ortalama artış hızı % 1,2 olmuştur. Diğer taraftan 1975-80 arası dönemi kırsal nüfusa katılma oranı oldukça düşük düzeydedir ve nüfus artış hızı beş yıllık dönemde sadece % 0,1 olarak görülmekte yıllık ortalama artış hızı % 0,02 dolayındadır. İnceleme sahasında beş yıllık dönemde kırsal nüfusa sadece 51 kişi katılmış ve kırsal nüfus 41353 kişiye yükselmiştir. Bir sonraki dönemde yani 1980 ila 1985 arası dönemde % 3,1 artış oranına sahip olan kırsal nüfus 42701 kişiye ulaşmış ve yıllık ortalama artış hızı % 0,6 olmuştur (Tablo 27, Grafik 22).

Tablo 27. Turgutlu İlçesi Kırsal Nüfus Artışı (1927-2010).

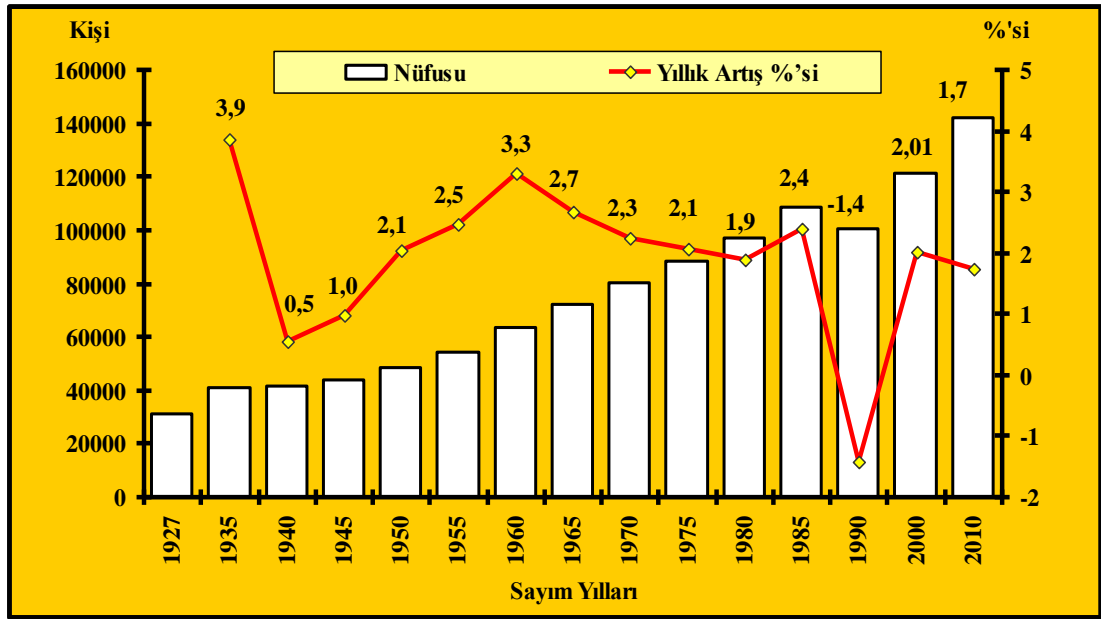
Sayım Yılı	Nüfus Miktarı	Artan Nüfus	Artış %'si	Yıllık Ortalama Artış %'si
1927	14638	-	-	-
1935	19059	4421	30,2	3,8
1940	18921	-131	-0,7	-0,1
1945	20210	1289	6,8	1,4
1950	23528	3318	16,4	3,3
1955	27169	3641	15,5	3,1
1960	32002	4833	18,8	3,8
1965	36296	4294	13,4	2,7
1970	39064	2768	7,6	1,5
1975	41353	2289	5,9	1,2
1980	41404	51	0,1	0,02
1985	42701	1297	3,1	0,6
1990	27063	-15638	-36,6	-7,3
2000	27293	230	1,6	0,2
2010	24330	-2963	-10,8	-1,1

Kaynak: TÜİK.

Diğer taraftan 1980-85 dönemi kırsal nüfus yaklaşık olarak üçte bir oranında azalmıştır. Bu dönemde % 36,6 azalan kırsal nüfustan Turgutlu nüfusu içerisinde sayılan 15638 kişi ayrılmıştır. 1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına bakıldığında Ahmetli ilçesi toplam 19554 kişilik bir nüfusa sahiptir. Ahmetli bucağı 1985 yılı

sayımında, 15 köy ve bucak merkezi olmak üzere 16548 kişi olarak nüfusu tespit edilmiştir. 1990 yılı sayımında Ahmetli ilçesi bir ilçe merkezi ve 15 köy birimi ile birlikte 19554 kişi olarak nüfusu belirlenmiş olup oysa bu dönemde kırsal nüfus 15638 kişi azalmıştır. Nüfus kaybının 19554 kişi olması gerekirken 15638 kişi olması Turgutlu ilçesi kırsal nüfusunun bir miktar artış olduğunu göstermektedir. Kırsal nüfus 1990 ila 2000 yılları arasında % 1,6 artış oranına sahip olurken, on yıllık sürede yalnızca 23 kişinin dâhil olduğu araştırma sahasında nüfus 27923 kişiye ulaşmıştır. Yıllık ortalama artış hızı % 0,16 olarak gerçekleşmiştir.

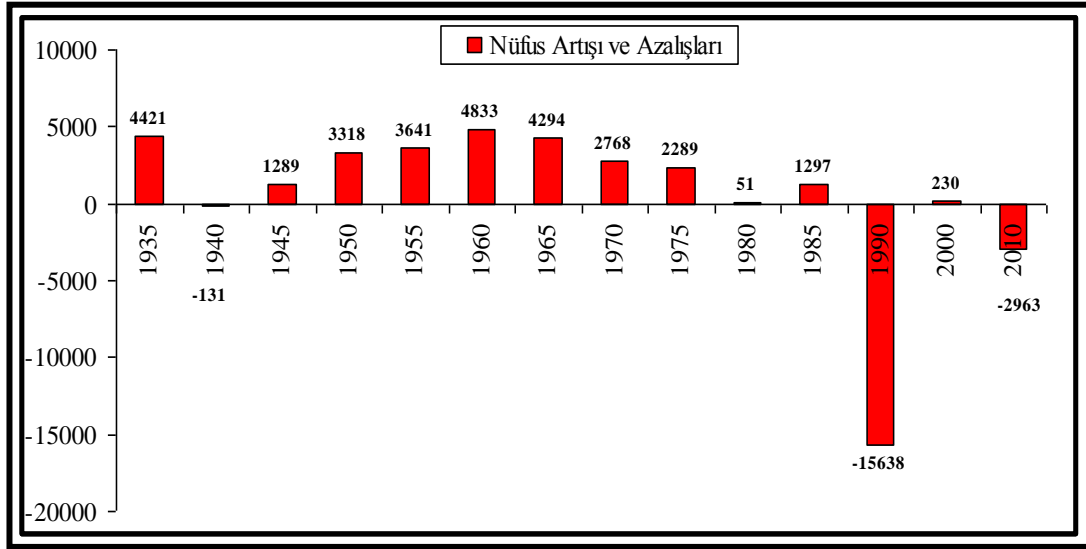
Grafik 22. Kırsal Nüfusun Sayım Dönemlerine Göre Değişimi.

Kaynak: TÜİK.

Son nüfus sayımının yapıldığı 2000 yılından 2010 yılına kadar, kırsal nüfusun tekrar boşalmaya başladığı görülür. Kırsal nüfustan 2963 kişinin ayrıldığı sahada, nüfus 24330 kişiye düşmüştür. Bu durum büyük ölçüde göçlerle ilgilidir. Her geçen gün araştırma sahasının kırsal kesiminde yaşayan nüfus günümüzde de köylerini terk edip şehirlerde kendilerine yeni yaşam alanı oluşturmaya devam etmektedir. Turgutlu ilçesinin kırsal alanını terk eden nüfusun ilk olarak tercih ettikleri yeni yerleşim alanı genellikle Turgutlu şehri olmaktadır (Grafik 23).

Grafik 23. Sayım Dönemlerinde Kırsal Nüfusun Artış ve Azalış Miktarları.

Kaynak: TÜİK.

1.2.3. Turgutlu İlçesinde Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Gelişimi

Turgutlu ilçesinde kırsal yerleşmeler içerisinde seçilmiş bazı yerleşim birimlerinin sayım dönemlerine göre nüfus artışlarını incelendiğinde araştırma sahasındaki kırsal yerleşmeler arasında çok farklı gelişme endeksleri bulunmaktadır. Avşar köyü % 590 oranında artışa sahip olurken, Sivrice köyünde ise % 64 oranında azalış görülmektedir. Araştırma sahasında seçilen 25 kırsal yerleşmelerde karşılaştırma yapabilmek için nüfusu ortalamanın üzerinde artan yerleşmeler, nüfusu artan yerleşmeler ve nüfusu azalan yerleşmeler olarak gruplandırma yaptığımızda, seçilen 25 yerleşmeden sekizinde artış ortalama değer üzerinde, yedisinde artış ortalama değer altında, on yerleşimde ise azalış meydana gelmiştir. Nüfusun artması ve azalması birçok nedene bağlı olduğu gibi genellikle doğal artış ve göçlere bağlı olarak ortaya çıkar (Özav, 2002: 57). Nüfusları ortalama (174) değer üzerinde artan yerleşmeler ilçe merkezine yakın olması yanında, ovadaki verimli araziler ve bu arazilere açılan yamaçlar üzerinde kurulmuş yerleşmeler olması nüfus artışını destekleyen unsur olmuştur. Ayrıca Urganlı ve Derbent kasaba yerleşmeleri olmalarından dolayı, belediye teşkilatının bulunması bu yerleşmelerde alt yapı problemlerinin bir nebze çözülmesine neden olmuştur. Avşar ve Akçapınar köylerinin İzmir-Ankara karayolu üzerinde kurulmaları ve verimli topraklara sahip olmaları nüfusun ortalamanın üzerinde artmasına neden olmuştur.

Nüfusu azalan yerleşmeler içerisinde dikkati çeken iki yerleşme bulunmaktadır. Bunlar Sarıbey ve Çampınar köyleridir. Sarıbey verimli ova tabanında kurulan köylerden biri olmasına rağmen nüfusu azalmıştır. Bunun nedeni ise gelir seviyesi yüksek ailelerin bir kısmının Turgutlu şehir merkezini yerleşme yeri olarak seçmelerindedir. Çampınar köyü yine aynı şekilde Gediz Ovası ile Çaldağın ovaya inen yamaçlarında kurulmuş ve ova tabanında verimli topraklara sahiptir. Buna rağmen nüfusu azalan yerleşmeler içerisinde yer alır. Kayrak köyü Bozdağlarda Keşköy Deresi'nin açtığı vadinin yamacında oldukça eğimli bir arazi üzerine kurulmuş bir köydür. Tarım alanları sınırlı olan köyde hayvancılık geçim kaynağını oluşturmakta ve farklı geçim kaynakları bulunmayan köyde göç kaçınılmaz olmaktadır. İnceleme alanında yer alan kırsal yerleşmeler içerisinde Temrek, Çaldağ yamaçlarında kurulmuş bir köydür. Tarım alanları sınırlı olan söz konusu yerleşme araştırma sahasının en az nüfusa sahip olan yerleşme birimidir. Temrek köyünde 2010 adrese dayalı nüfus sayımına göre köy nüfusu sadece 55 kişi yaşıyordu. Geçim kaynakları arasında hayvancılığın bulunduğu yerleşme biriminden insanlar başta Turgutlu şehir merkezi olmak üzere iş imkânının bulunduğu diğer merkezlere göç etmektedirler. Sivrice ve Ayvacık, Bozdağlar üzerinde eğimli yamaç düzlüklerinde kurulmuş köy yerleşmeleridir. Söz konusu yerleşmelerde tarım alanlarının yetersizliği yanında Sivrice'nin Mahallesi olan Karaoluk'un (1996) , Ayvacık köyünün mahallesi olan Dağyeniköy (1956) ve Güney (1992) mahallelerinin ayrılarak köy haline gelmesi Sivrice ve Ayvacık köylerinin nüfusları içerisine dâhilken mahallelerin ayrılması köy nüfusunun azalmasına neden olmuştur. Bunun dışında kırsal alandan sürekli göçlerin yaşanması bu durumun nedenleri arasındadır. Karaköy ve Yunusdere nüfusu azalan diğer yerleşmelerdir. Karaköy, Turgutlu ilçesinin geçmişte nahiye merkezlerinden biri olmasına rağmen, bulunduğu konum ve geçim kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle nüfusu giderek azalmaktadır (Nüfusu azalan köylerde genel özellik göç olayının oldukça fazla olmasıdır. Göç olayının bu yerleşmelerde yoğun olmasının nedeni, sınırlı tarım alanları ve dolayısıyla geçim kaynaklarının azlığıdır. Diğer taraftan eğitim ve sağlık koşullarının yeterince elverişli olmaması göçü teşvik eden diğer önemli faktörlerdir (Tablo 29 Şekil 10,11). Nüfusu ortalamanın altında artan köy sayısı yedidir. Bu yerleşmeler içerisinde İzzettin, Musacalı gibi ova kenarında kurulmuş köyler bulunurken,

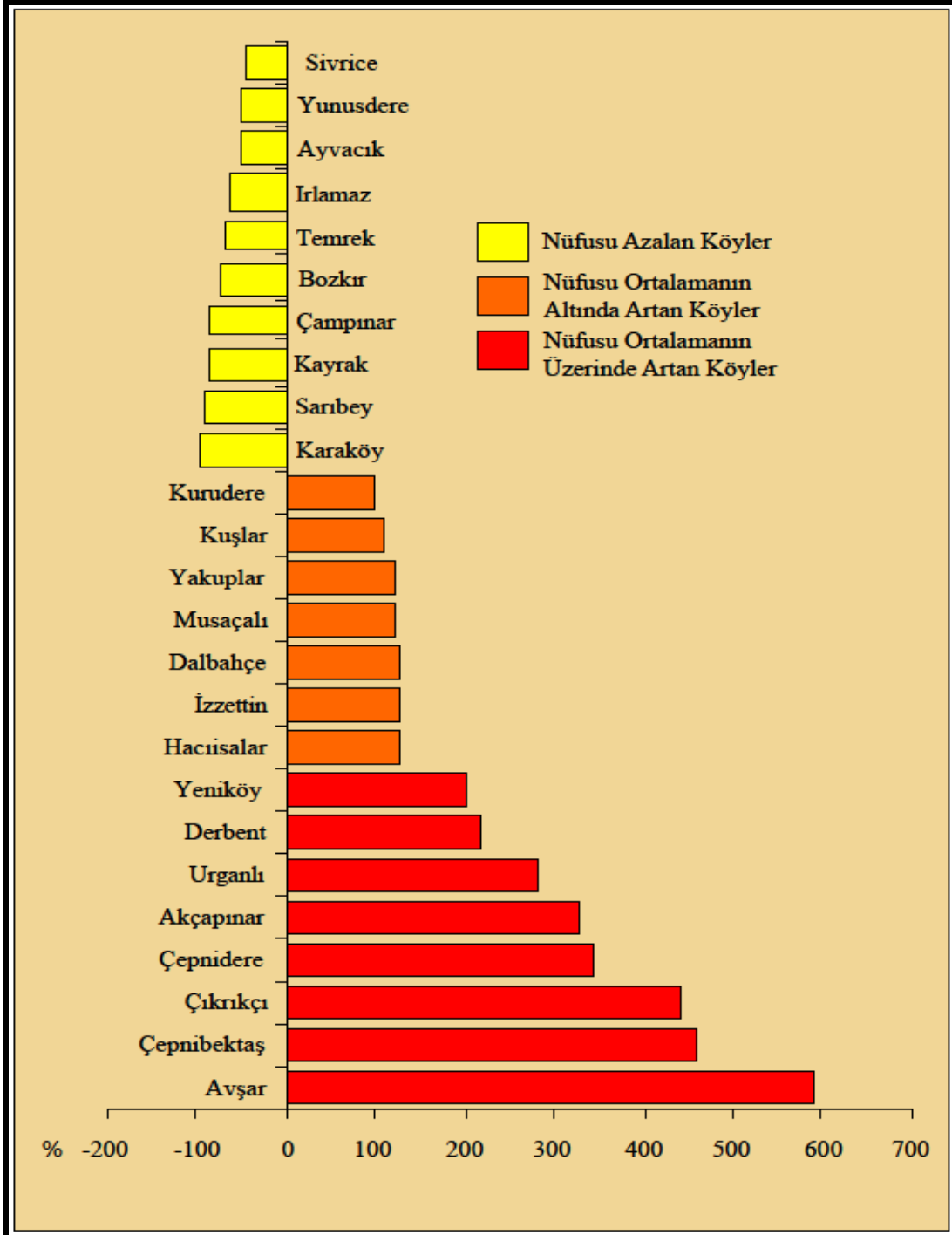
Dalbahçe gibi yamaçta kurulmuş köy yerleşmesi de yer almaktadır. Kurudere köyü merkeze yakın olmasına rağmen özellikle Yardibi mahallesinin olumsuz coğrafi şartlarından dolayı nüfusun mahalleyi terk etmesine neden olmuştur. Bu durum nüfus artışını engelleyen faktördür. Hacısalar, Yakuplar ve Kuşlar köyü araştırma sahasının güneyinde bulunan kırsal yerleşmelerdir. Bu yerleşmeler Turgutlu şehir merkezine uzak olmalarına rağmen, meyveciliğin yaygın olarak yapılmasından dolayı nüfuslarını nispeten geliştirme imkânı bulmasına olanak sağlamıştır.

Tablo 28. Araştırma Sahasında Seçilmiş Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Gelişimi (1927–2010).

Köy-Kasaba	1935	2010	Gelişme Endeksi
NÜFUSU ORTALAMANIN ÜZERİNDE ARTAN YERLEŞMELER			
Avşar	401	2364	590
Çepnibektaş	112	513	458
Çıkrıkçı	208	924	444
Çepnidere	422	1448	343
Akçapınar	241	798	331
Urganlı	1839	5163	281
Derbent	995	2181	219
Yeniköy	208	424	204
NÜFUSU ORTALAMANIN ALTINDA ARTAN YERLEŞMELER			
Hacısalar	316	412	130
İzzettin	480	608	127
Dalbahçe	670	836	125
Musacalı	640	791	124
Yakuplar	155	186	120
Kuşlar	355	401	113
Kurudere	261	262	100
NÜFUSU AZALAN YERLEŞMELER			
Karaköy	382	356	93
Sarıbey	554	508	92
Kayrak	498	435	87
Çampınar	578	484	84
Bozkır	192	137	71
Temrek	80	55	69
Irlamaz	828	516	62
Ayvacık	497	257	52
Yunusdere	401	199	49
Sivrice	309	141	46
Toplam	11852	20652	174

Kaynak: TÜİK.

Şekil 10. Kırsal Yerleşmelerin Nüfusunda Meydana Gelen Değişmeler.

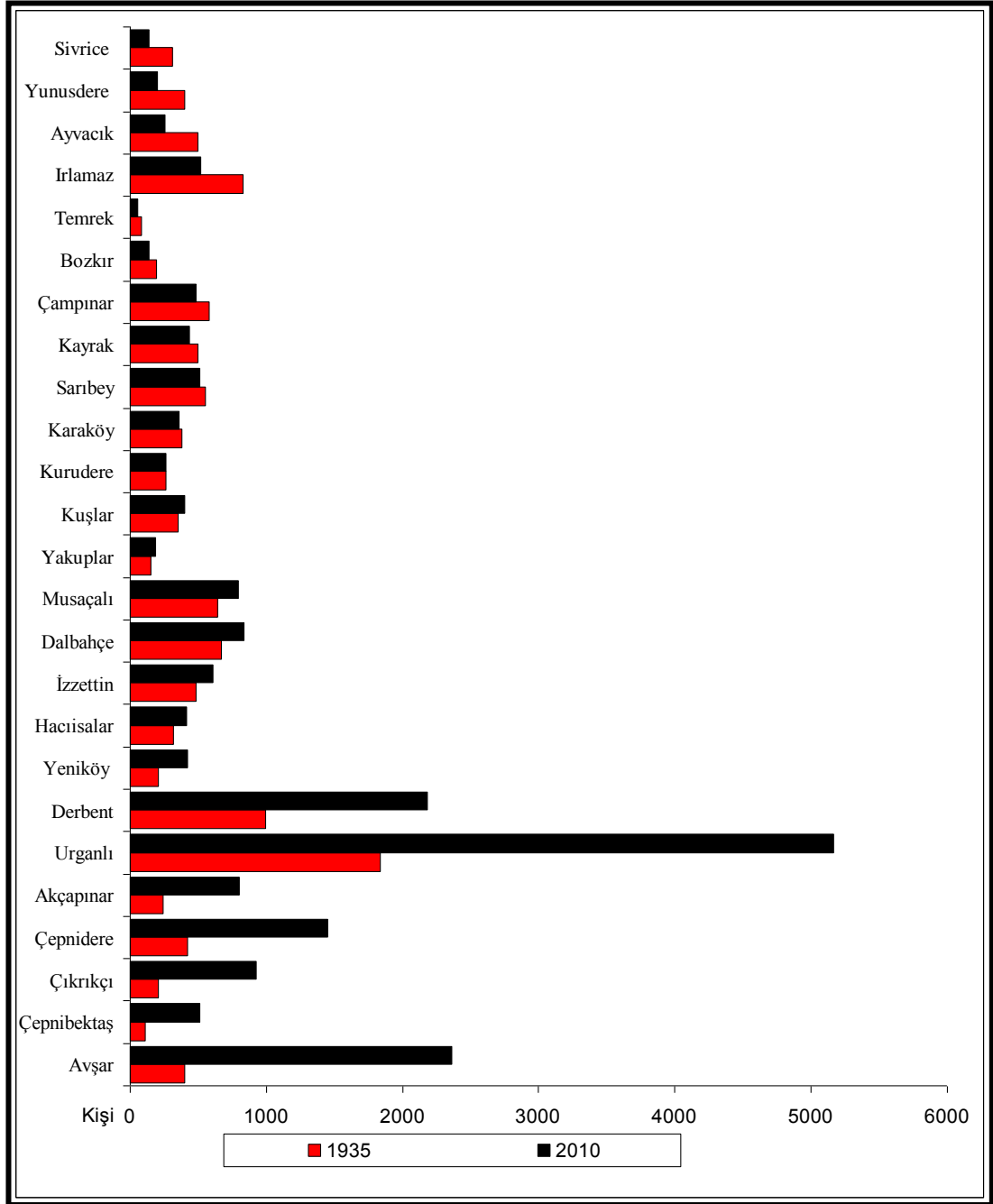
Kaynak: TÜİK.

Tablo 29. Kırsal Yerleşmelerin Sayım Yıllarına Göre Nüfus Miktarları (1935–2010).

Yerleşmeler	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010
Akçapınar	241	230	312	349	405	454	538	546	726	755	848	865	744	798
Akköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	121	72
Aşağıbozkır	-	-	-	-	-	-	-	153	196	229	257	299	272	257
Avşar	401	385	454	502	586	665	790	901	1090	1265	1372	1578	1807	2364
Ayvacak	497	542	558	587	456	469	436	406	406	496	496	484	230	257
Baktırlı	-	-	392	426	412	476	422	346	331	302	348	360	221	257
Bozkır	192	214	230	269	294	313	304	308	300	289	277	263	253	137
Çampınar	578	554	437	466	475	435	504	551	747	580	666	624	575	484
Çatalköprü	-	-	-	-	-	472	517	467	492	503	503	513	544	494
Çepnibektaş	112	126	136	172	181	200	221	291	351	369	397	420	464	513
Çepnidere	422	468	395	442	521	598	751	862	950	1101	1185	1288	1379	1448
Çıkrıkçı	208	224	259	280	346	394	429	503	595	650	794	814	911	924
Dağyeniköy	-	-	-	-	-	245	218	212	202	230	210	209	201	196
Dalbahçe	670	684	775	884	997	720	756	729	772	761	796	781	812	836
Derbent	995	964	1023	1082	1180	1231	1562	1612	1823	2021	2150	2230	2279	2181
Gökgedik	230	262	285	303	312	361	421	454	467	338	315	310	341	253
Güney	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	308	298
Hacısalar	316	319	351	339	364	406	461	454	462	476	471	463	442	412
Irlamaz	828	767	701	701	721	499	485	468	429	544	478	445	503	516
İzzettin	480	482	464	525	527	578	583	489	716	597	640	678	824	608
Kabaçınar	-	-	-	-	-	229	262	282	300	300	332	314	333	314
Karaköy	382	411	447	464	479	468	462	429	434	457	455	427	405	356
Karaoluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	231	188
Kayrak	498	564	639	649	695	345	393	404	400	343	367	375	406	435
Kurudere	261	273	265	285	287	322	335	347	357	366	329	338	300	262
Kuşlar	355	349	342	327	319	362	404	397	464	488	540	511	467	401
Musacalı	640	638	650	760	872	1013	1272	1214	1187	1189	1201	1386	1029	791
M.Yeniköy	-	-	-	-	-	538	591	614	539	578	550	560	468	346
Osmançık	-	-	-	-	-	310	304	304	319	329	309	284	276	217
Ören	-	-	-	-	352	352	420	426	432	459	494	494	504	500
Sarıbey	554	585	520	619	781	905	1215	1231	1443	1506	1243	1112	848	508
Sinirli	-	-	-	-	-	713	772	749	872	737	784	770	645	360
Sivrice	309	291	301	351	630	410	403	341	361	403	441	434	183	141
Temrek	80	91	101	103	129	147	131	151	145	85	119	113	108	55
Urganlı	1839	2092	2652	3236	3885	4652	5324	5283	6222	5841	5912	6463	6694	5163
Yakuplar	155	138	146	154	165	183	173	189	199	200	195	212	193	186
Yaykın	-	-	-	-	-	199	207	185	194	207	206	211	226	179
Yeniköy	208	197	217	258	281	303	392	512	547	547	294	567	529	424
Yunusdere	401	401	460	486	492	276	272	245	250	233	245	228	217	199

Kaynak: TÜİK.

Şekil 11. Kırsal Yerleşmelerin Sayım Dönemlerine Ait Nüfus Miktarları (1935-2010).

Kaynak: TÜİK

1.3. NÜFUS HAREKETLERİ

1.3.1 Doğumlar ve Ölümler

Doğumlar ve ölümler nüfusun temel değişkenlerinden birini oluşturur. Nüfus artışı doğumlar, ölümler ve göçlerin birlikte etkisiyle oluşan dinamik bir süreçtir (Yazıcı, 1998: 62). Araştırma sahasında doğal nüfus artışının ortaya konulabilmesi için genel ölüm ve doğum oranlarının bilinmesi gerekir. Bu durumu açıklayabilmek için Manisa ili Sağlık Müdürlüğü'nün istatistikî verilerini ele alınmıştır. İnceleme alanında 2010 yılı istatistikî değerlerine bakıldığında 2296 doğum meydana geldiği ve buna karşılık 792 ölüm vakası gerçekleştiği görülür. Dolayısıyla doğal yollarla inceleme alanı nüfusuna 1504 kişi dâhil olmuştur. Turgutlu ilçesinde 2010 yılında genel doğum oranı ‰ 16,3 genel ölüm oranı ise ‰ 5,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde doğal nüfus artış hızı ‰ 10,7 dolayında olmuştur. Turgutlu'da 2010 yılında toplam nüfusu 1209 kişi artış göstererek yıllık ‰ 0,9 oranında ilçe toplam nüfusunda bir artış meydana gelmiştir. Buradan hareketle Turgutlu şehrinin nüfusu aynı dönemde ‰ 14,6 artış gösterirken kırsal nüfus ‰ 20,1 oranında eksilmiştir. Anlaşılabileceği gibi bu dönem sahadaki nüfusun bir kısmı (295 kişi) göçe tabii olmuştur. Bu dönemde Turgutlu genel nüfus artışı ‰ 10,7 doğal artış oranına sahip olması gerekirken ‰ 8,6 gibi bir artış görülür. İnceleme alanındaki yıllık nüfus artış hızı Türkiye ve Manisa ili genelinden düşük değerler arz eder. Aynı yıl Türkiye de yıllık nüfus artış hızı ‰ 15,9 iken, Manisa ili genelinde ‰ 35,1 ve Manisa ilinde ise ‰ 68,3 olarak gerçekleşmiştir.

Sahanın genel doğum oranı ise Türkiye ortalamasının altındadır. Aynı yıl içerisinde Türkiye kaba doğum hızı yani kişi başına düşen doğum sayısı ‰ 17 iken araştırma sahasında ‰ 16,3 tür. Manisa ili genelinde kaba doğum hızı aynı yıl ‰ 13,6 iken kaba ölüm hızı ‰ 6,1'dir. Manisa ilinde ise kaba doğum oranı ‰ 16,6 ve kaba ölüm oranı ise ‰ 6,5 olarak gerçekleşmiştir. Yani araştırma sahasında kaba doğum hızı Türkiye ve Manisa il merkezinin atında iken, Manisa ili genelinin üzerindedir. Doğurganlık oranının düşük olması araştırma sahasında yaşayan nüfus kitlesinin ekonomik ve kültürel açıdan gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim ve gelir seviyesinin giderek yükselmesiyle birlikte, aile planlaması uygulamaları daha çok aileler tarafından benimsenmektedir (Özav, 2001: 62). Ölüm

oranının Manisa il merkezi ve geneline göre düşük olması, sahadaki yaşam ve çalışma koşullarının daha yüksek olduğunu gösterir. Araştırma sahasında doğurgan nüfus olarak kabul edilen 15 ila 49 yaş arasındaki kadın sayısı, 37960 kişi kadardır. Toplam doğum sayının bu aralıkta yer alan kadın sayısına bölünmesiyle elde edilen genel doğum hızı sahada ‰ 60,5 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu değerden genel doğum hızının ‰ 71,5 olduğu Türkiye verilerinden daha aşağıda olduğu görülmektedir. Toplumun kalkınmışlık düzeyini gösteren bebek ölüm oranına baktığımızda, sahada 0 ila 4 yaş arası 11176 bebek bulunmaktadır. Bu yaş grubu içerisinde 25 ölüm vakası gerçekleşmiştir. Elde bulunan verileri 0 ila 4 yaş grubunda yer alan kişi sayısı ile böldüğümüzde bebek ölüm hızı ise ‰ 2,2 dolayındadır. Türkiye 2010 yılı ortalaması ise ‰ 12,1 kadardır. Dolayısıyla araştırma sahası Türkiye'ye oranla oldukça düşük bebek ölüm hızına sahiptir. Sahada bebek ölüm oranlarının düşük olması, sağlık hizmetlerinin ve yaşam kalitesinin bölgede yüksek olduğunun bir göstergesidir.

1.3.2. İç Göçler

Nüfus hareketleri denilince akla ilk önce göçler gelmektedir. Göçler nüfusun azalmasında. Çoğalmasında ve ülke içinde dağılımında önemli rol oynar. Göçler insanların ailesiyle veya bireysel olarak ya da topluca yaşadıkları yerlerden sürekli veya geçici olarak ayrılıp, başka yerlere gitmesi eylemidir (Şahin, Doğanay ve Özcan, 2005: 301). İnsanlar yaşadıkları alanları zaman zaman terk ederek başka sahalara giderler. Bu hareketin temelinde çeşitli nedenler rol oynamaktadır. Zorunlu ve isteğe bağlı olarak gerçekleşen göç hareketi, birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Göç; coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir (Özer, 2004: 11). Ülkemizde her geçen gün göç hareketleri devam ederek büyümektedir. Kırsal alanların boşalması ve nüfusun şehirlere yönelmesi sonucu, kalabalıklaşan şehirler baş edemeyecekleri sorunlarla karşılaşmaktadır. Ülkemizde özellikle kırsal alandan kopan nüfusun şehirlere yönelmesi tarzında karşımıza çıkan göç, şehirselleşme ve kırsal iticilikten kaynaklanmaktadır (Özgür, 1998: 33). Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra başlayan kırdan kentte göç, alt yapı yetersizliği, toprak ve gelir dağılımındaki dengesizlikler, tarımda makineleşme gibi itici etmenlerin yanında azda olsa sanayileşme ile birlikte iş imkânlarının çekiciliği kaçınılmaz bir eğilim olarak

günümüze kadar devam etmiştir (Tandoğan, 1998: 33). Araştırma sahasında görülen iç göç hareketlerine bakıldığında yöreden dışarıya ve dışarıdan yöreye yönelik ilk göç hareketleri, 1960'lı yıllarda başlayıp artan bir hızla günümüzde de devam etmiştir. İç göçler genelde yurdumuzda kırsal alandan kentlere doğru olmaktadır. İç göçler ülkemizde bölge ve illerin nüfusunun değişimindeki en önemli etkenlerden biridir (Şahin ve Doğanay 2000: 167). Çalışma sahasında 1980, 1990 ve 2000 genel nüfus sayımları ve 2010 yılına ait adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarını incelediğimizde göçler hakkında detaylı bilgi edinmek mümkündür. Özellikle nüfus sayım sonuçlarında, Turgutlu ilçesinde yaşayanların nüfusa kayıtlı olduğu illere göre dağılımı bize göçler hakkında bazı bilgileri vermektedir.

Tablo 30. Sayım Yıllarında Çalışma Sahası Dışında Nüfusa Kayıtlı Olan İller.

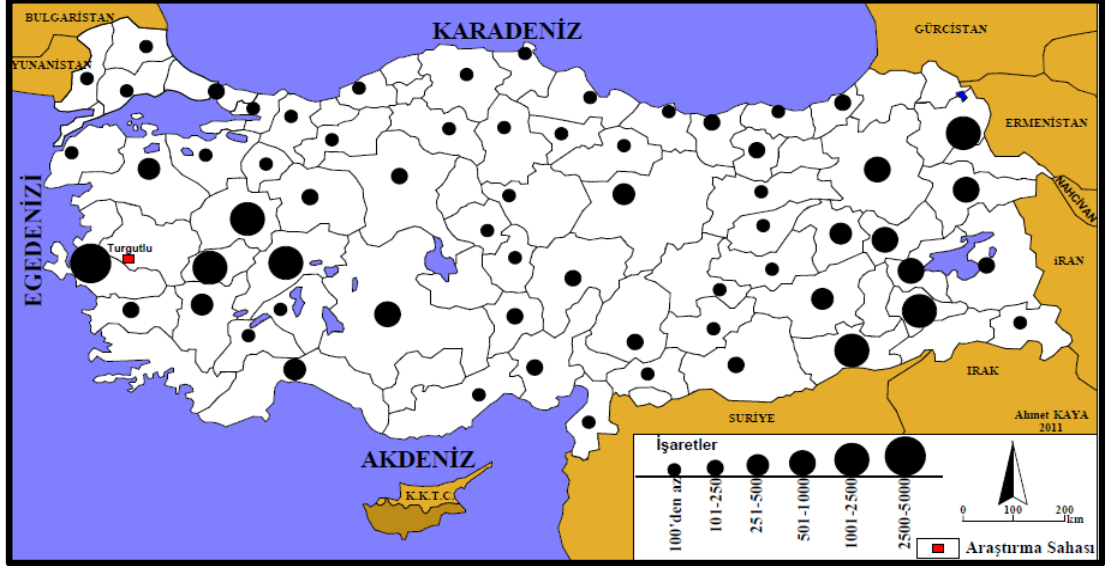
1985 Genel Nüfus Sayımı		1990 Genel Nüfus Sayımı	
İl Merkezi	Kişi	İl Merkezi	Kişi
İzmir	3177	İzmir	3613
Uşak	2274	Kars	2746
Kars	2206	Uşak	1830
Kütahya	1790	Mardin	1824
Afyonkarahisar	1688	Siirt	1757
Siirt	1686	Kütahya	1710
Mardin	1301	Afyonkarahisar	1215
Konya	878	Erzurum	1166
Erzurum	873	Bitlis	1053
Bitlis	834	Konya	913
İl Dışı Nüfusa Kayıtlılar	28637	İl Dışı Nüfusa Kayıtlılar	29074
Toplam Nüfus	108441	Toplam Nüfus	100697

Kaynak: TÜİK.

Genel nüfus sayımlarından 1985 yılı sonuçlarına göre Turgutlu ilçesinde yaşayan Manisa ili dışında nüfusa kayıtlı olanlarda en yüksek sayı 3177 kişi ile İzmir iline aittir. Bunun nedeni İzmir ilinin araştırma sahasına yakın olması, Kemalpaşa, Bayındır ve Ödemiş gibi İzmir iline bağlı ilçelerin çalışma sahasına komşu olmasıdır. Söz konusu ilçelerin kırsal yerleşmelerinden araştırma sahasının şehir merkezinde olan iş imkânları gibi nedenler bu durumun açıklaması olarak değerlendirilebilir. Bunun dışında aynı bölge içerisinde yer alan Uşak ili 2274 kişi ile ikinci sırada gelmektedir. Bölge illeri dışında üçüncü sırada yer alan il merkezi ise 2206 kişi ile Kars ilidir. Turgutlu ilçesinde 1985 yılı nüfus sayımına göre Manisa ili dışında nüfusa kayıtlı olan 28637 kişi bulunmaktadır. En fazla göçün alındığı on ilden gelen

nüfus ise 16707 kişiyi oluşturmakta ve bu da % 58'lik bir oranı temsil etmektedir. (Tablo 30).En fazla göç olayının yaşandığı on il içerisinde dört il Ege bölgesinde, üç il Doğu Anadolu bölgesinde, iki il ise Güneydoğu Anadolu bölgesinden iken bir il İç Anadolu bölgesinde yer almaktadır.

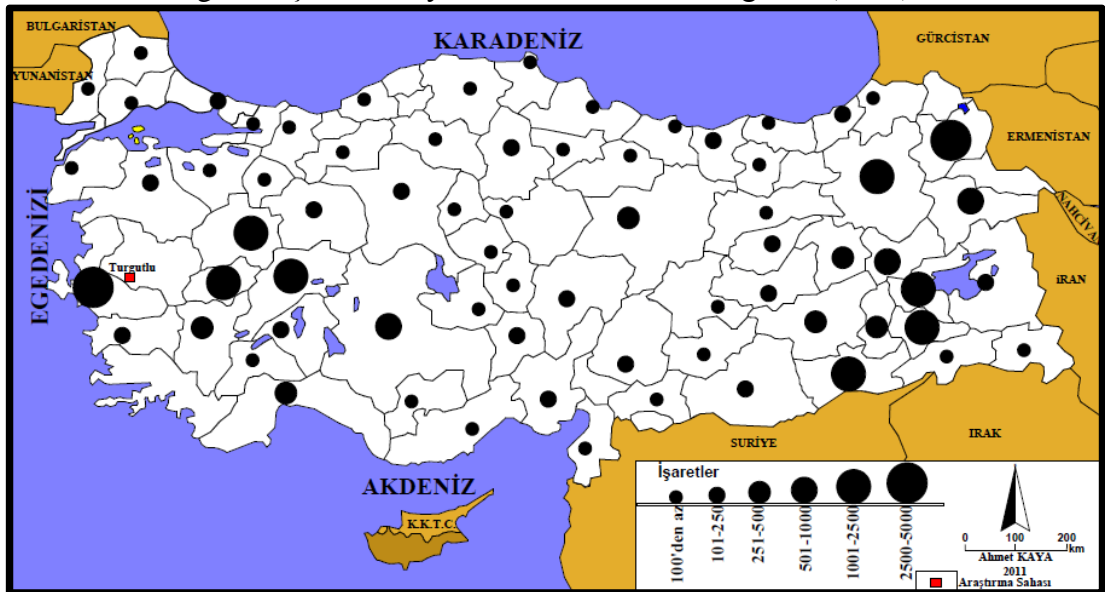
Harita 11. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (1985).

Kaynak: TÜİK.

Bir sonraki genel nüfus sayımında Manisa doğumlu olmayan nüfus artmaya devam etmiş ilçe ve nüfusu içerisinde % 29'luk oran ile 29074 kişiye ulaşmıştır. En yüksek sayısal değere 3613 kişi ile İzmir ili sahip olurken, ikinci sırada Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Kars doğumlular gelmektedir (Harita 12).

Harita 12. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (1990).

Kaynak: TÜİK.

Bir önceki dönem içinde bölgelere göre illerin dağılımında farklılık görülmemektedir. Ege Bölgesinden dört il, Doğu Anadolu Bölgesinde üç il, Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden iki il ve İç Anadolu bölgesinden bir il en fazla göç olayının yaşandığı ilk on ili meydana getirmiştir. En fazla göçün geldiği on ilden 17827 kişi sahada yaşamakta ve % 61'in üzerinde bir oransal değerle temsil edilmektedir.

2000 yılında yapılan genel nüfus sayımlarından elde edilen verilere bakıldığında araştırma sahası doğumlu olmayan nüfus miktarı 37740 kişiye ulaşmıştır. Toplam nüfus içerisinde ise oran % 31'i geçmektedir. İzmir ili 5200 kişi ile en fazla göçün meydana geldiği ili oluşturmaktadır. Verilen on il içerisinde toplam nüfus 21489 kişiyi oluşturmakta bu durumda araştırma sahasına göç edenler içerisinde % 57'lik bir oranı meydana getirmektedir. Çalışma alanında 2000 yılı genel nüfus sayım sonuçlarında özellikle ülkenin doğu ve güneydoğusundan giderek artan bir göç olgusu dikkati çekmektedir. Doğu Anadolu Bölgesinde Erzurum 1715 kişi, Iğdır 1602 kişi ile en fazla göç olayının görüldüğü illerdir.

Tablo 31. Sayım Yıllarında Çalışma Sahası Dışında Nüfusa Kayıtlı Olunan İller.

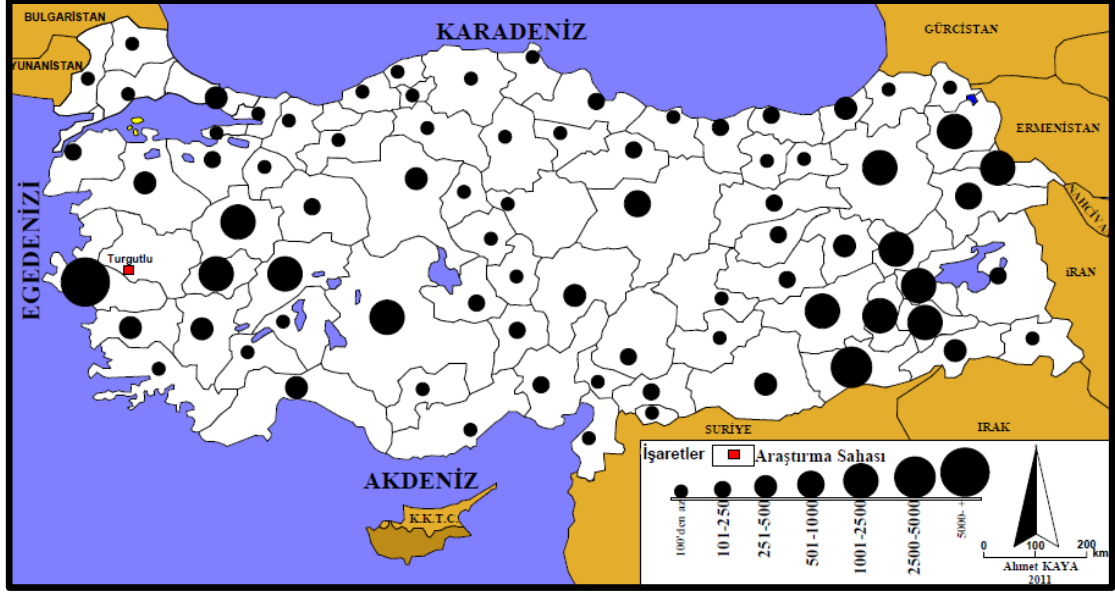
2000 Genel Nüfus Sayımı		2010 Genel Nüfus Sayımı	
İl Merkezi	Kişi	İl Merkezi	Kişi
İzmir	5200	Mardin	5022
Mardin	2948	İzmir	3999
Uşak	1986	Siirt	3075
Kütahya	1958	Erzurum	3040
Siirt	1900	Uşak	2989
Erzurum	1715	Kütahya	2900
Iğdır	1602	Konya	2505
Konya	1413	Bitlis	2395
Batman	1392	Iğdır	2261
Afyonkarahisar	1375	Muş	2089
İl Dışı Nüfusa Kayıtlılar	37740	İl Dışı Nüfusa Kayıtlılar	49996
Toplam Nüfus	121020	Toplam Nüfus	141976

Kaynak: TÜİK.

Bunlar dışında Bitlis, Muş ve Kars illeri nüfuslarına kayıtlı olanlar araştırma sahasına 1000 kişinin üzerinde göç veren diğer illeri oluşturmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi yoğun göç olayının olduğu diğer bölgedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Mardin 2948 kişi, Siirt 1900 kişi ve Batman 1392 kişi olmak üzere inceleme alanına oldukça yoğun göç veren diğer illeri teşkil etmektedir. Bu iller

dışında Diyarbakır ili nüfusuna kayıtlı olanlar sahada 1000 kişinin üzerindedir (Tablo 31). Ege Bölgesinde yer alan Uşak, Kütahya ve Afyonkarahisar, Turgutlu ilçesine göç veren iller arasındadır. Söz konusu illerden Uşak 1986, Kütahya 1958 ve Afyonkarahisar 1375 kişi ile önemli sayılacak göç vermiştir. Araştırma sahasında İç Anadolu illerinden Konya 1413 kişi ile sahaya göç veren önemli iller içerisindedir (Harita 13).

Harita 13. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (2000).

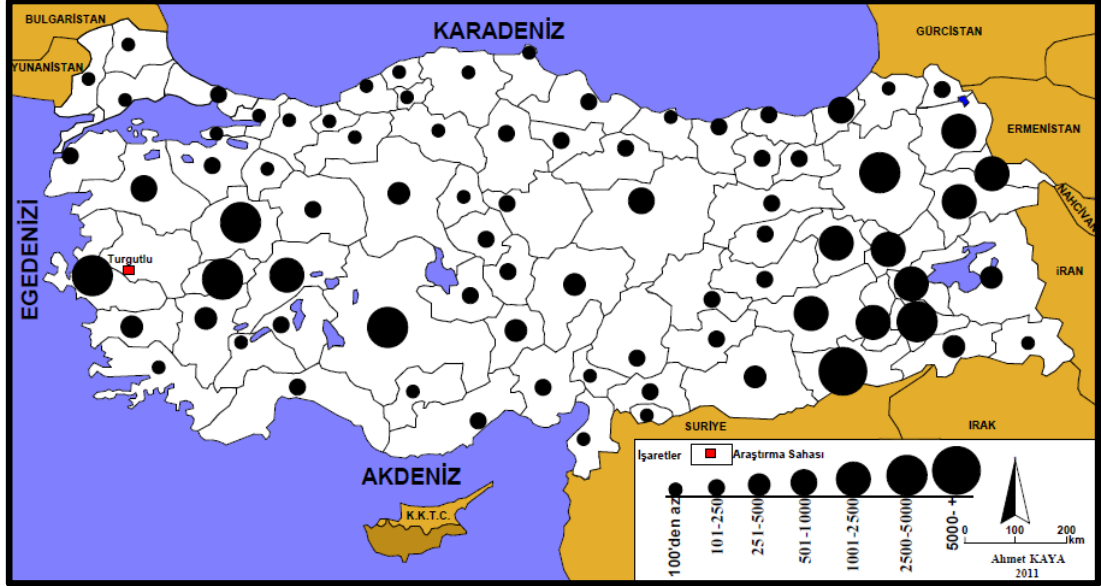
Kaynak: TÜİK.

2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına bakıldığında araştırma sahası nüfusuna kayıtlı olmayan kişi sayısı 49996 kişiye ulaşmıştır. İnceleme alanının toplam nüfusu içerisinde % 35'in üzerinde bir nüfusa sahip olurken Turgutlu şehir nüfusunda ise bu oran % 42'nin üzerine çıkmıştır. On yıllık sürede Turgutlu ilçesi (Manisa ili) nüfusuna kayıtlı olmayanların sayısı 12256 kişi artmıştır. Bu dönemler arasında % 32'den yüksek bir oranla dışardan göç gerçekleşmiş olduğu söylenebilir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Mardin 5022 kişi ile en yüksek sayıya ulaşmıştır. Daha önceki dönemlerde İzmir ili ilk sırada yer alırken, bu dönemde Mardin ilk sıraya yerleşmiştir. Mardin ili nüfusuna kayıtlı olanlar, en yakın sayısal değere sahip olan İzmir ilinden bile 1000 kişiden fazla değere sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Siirt nüfusuna kayıtlı olanlar 3999 kişiye ulaşmıştır. Mardin ve Siirt ili nüfusuna kayıtlı olanların İlçe toplam nüfusu içerisinde % 6'dan, Şehir merkez nüfusu içerisinde ise % 7'den daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Diyarbakır ve Batman

doğumlarda 1000 kişini üzerinde nüfusa sahiptirler. Çalışma sahasında Ege Bölgesi illerinden İzmir 3999 kişi, Uşak 2989 kişi ve Kütahya 2900 kişi ile araştırma sahası dışında doğumlu olan illerin başında gelir (Harita 14).

Harita 14. Turgutlu İlçesinde Sayılanların İllere Göre Dağılımı (2010).

Kaynak: TÜİK.

Araştırma sahasına göç eden nüfus saha içinde hemşerileri vasıtasıyla yerleşim yerini seçmekte veya bölgeye tarım işçisi olarak gelen nüfus daha sonraları bu alanı sürekli yaşam alanına dönüştürmektedir. Göç olayına katılan nüfus içerisinde aile fertleri önce kendileri inceleme alanına gelmişler ve daha sonra beraberinde ailelerini de yanına almışlardır. Göç ederek gelenlerin Turgutlu ilçesini yerleşim alanı olarak tercih etmelerinin nedenleri arasında yoğun bir şekilde tarımsal iş gücü ihtiyacı ve bununla birlikte sahada var olan sanayi tesisleridir.

Çalışma alanında özellikle göç olayına maruz kalan sahalar ise yeni gelişen Mustafa Kemal Paşa, İstasyonaltı ve Sevili Tepe mahalleleridir. Göç eden aileler hemşerilik olgusu sonucunda, aynı mahallelere yerleşmeleri ve buralarda oluşan kültürel birliktelik sahada çatışmanın etkisini bariz yansıtmaktadır. Örneğin Turgutlu yerli halkının yaptığı düğünlerde Ege Bölgesinin “zeybek” oyunları çalınırken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden gelenlerin düğünlerinde “halay” oyunlarının hâkimiyeti ortaya çıkmaktadır. Kültürel alanda çatışmanın en güzel örneğini ise mahalle aralarında uygun bir yere yapılan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan insanların kültürü olan ekmek pişirmek için kullanılan tandır ocakları oluşturmaktadır (Foto 32).

Foto 32. Doğu ve Güneydoğu İllerinden Gelen Nüfusun Mustafa Kemal Paşa Mahallesiinde Ekmek Pişirmek İçin Yaptıkları Tandır.

İnceleme sahasının bölgelere göre aldığı göçe bakıldığında Doğu Anadolu Bölgesi ilk sırada yer almaktadır. Doğu Anadolu bölgesinden sahaya 14944 kişinin geldiği ve % 30'luk göç oranını karşılamaktadır. Erzurum, Bitlis, Iğdır ve Muş gibi iller 2000 kişinin üzerinde araştırma sahasına göç veren iller arasındadır. Doğu Anadolu Bölgesinden sahaya Erzurum ilinden 3040 kişi gelirken, Hakkâri'den ise 4 kişinin geldiği görülmektedir. Bölgedeki bu farklılığın nedeni ise hemşehrilik anlayışının göç olayına etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Araştırma sahasına Ege bölgesindeki illerden gelenlerin oranı ve sayısal değerine bakıldığında 12970 kişi ile % 26'luk oranına sahiptir. Ege Bölgesi illerinden özellikle İzmir, Kütahya, Uşak ve Afyonkarahisar ilinden sahaya yerleşmeyi tercih etmişlerdir. İzmir 3999, Uşak 2989, Kütahya 2900 kişi iken Afyonkarahisar ili 1979 kişi olarak Ege Bölgesinde en çok göç veren illerdir. Ege Bölgesinin Aydın, Denizli ve Muğla illeri ise 500 kişinin altında araştırma sahasına göç veren illeri meydana getirmektedir. Ege Bölgesinin adı geçen illerinden daha az nüfus gelmesinin nedeni Aydın ve Denizli illerinin tarımsal ve sanayi potansiyelinin yüksek olmasıdır. Ayrıca Muğla ilinin turizm potansiyelinin yüksek olmasından söz edilebilir. Çalışma alanının en fazla göç aldığı bölgelerden biride Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi % 24'lük oran ve 12140 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

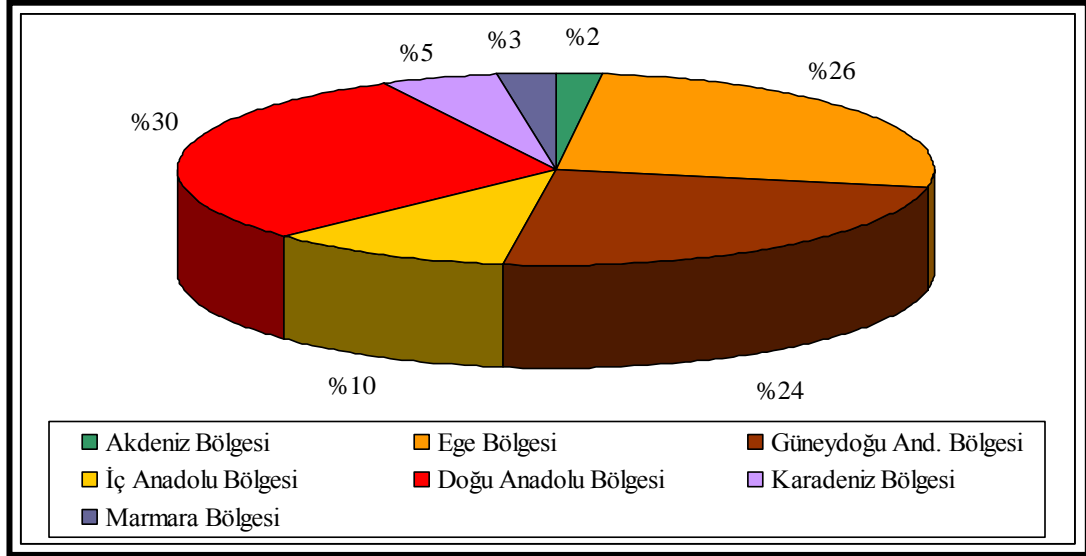
Mardin ili 5027 kişi ile sahaya genelde en fazla göç veren ildir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Siirt, Batman ve Diyarbakır illeri 1000 kişinin üzerinde göç verirken Kilis ise sadece 25 kişi ile en az göç veren ildir. İç Anadolu Bölgesi 5163 kişi ile % 10'luk bire yere sahiptir. Bölgeden araştırma sahasına gelenlerin yarıya yakını Konya ili nüfusuna kayıtlılar oluşturmaktadır. İç Anadolu bölgesi illerinden Çankırı nüfusuna kayıtlı 27 kişi yer alırken diğer bölge illeri ise toplamda 500 kişinin altındadır (Grafik 24, Tablo 32).

Tablo 32. Turgutlu'da Nüfusun Kayıtlı Olduğu Bölgelere ve İllere Dağılımı (2010).

Karadeniz Bölgesi		Çankırı	28	Ege Bölgesi	
Rize	547	Toplam	5163	İzmir	3999
Gümüşhane	248	Doğu And. Bölgesi		Uşak	2989
Trabzon	212	Erzurum	3040	Kütahya	2900
Tokat	205	Bitlis	2395	Afyonkarahisar	1979
Samsun	188	Iğdır	2261	Aydın	480
Amasya	172	Muş	2089	Denizli	469
Bayburt	162	Kars	1615	Muğla	154
Giresun	141	Ağrı	1167	Toplam	12970
Çorum	122	Bingöl	1156	Akdeniz Bölgesi	
Ordu	75	Van	342	Antalya	248
Artvin	71	Tunceli	229	Isparta	167
Kastamonu	54	Malatya	194	Adana	165
Sinop	54	Elazığ	193	Kahramanmaraş	145
Sakarya	46	Erzincan	141	Mersin	109
Zonguldak	34	Ardahan	118	Hatay	85
Karabük	31	Hakkâri	4	Burdur	64
Bartın	16	Toplam	14944	Osmaniye	42
Toplam	2378	Marmara Bölgesi		Toplam	1025
İç Anadolu Bölgesi		Balıkesir	528	Güneydoğu And. Bölgesi	
Konya	2505	İstanbul	175	Mardin	5027
Sivas	792	Bursa	170	Siirt	3075
Kayseri	326	Çanakkale	140	Batman	1735
Niğde	310	Bilecik	51	Diyarbakır	1333
Ankara	269	Tekirdağ	49	Şırnak	397
Aksaray	208	Edirne	45	Şanlıurfa	310
Eskişehir	192	Kocaeli	37	Gaziantep	132
Yozgat	175	Bolu	33	Adıyaman	106
Kırşehir	113	Kırklareli	30	Kilis	25
Nevşehir	106	Yalova	23	Toplam	12140
Kırıkkale	72	Düzce	18	Genel Toplam	49919
Karaman	67	Toplam	1299		

Kaynak: TÜİK.

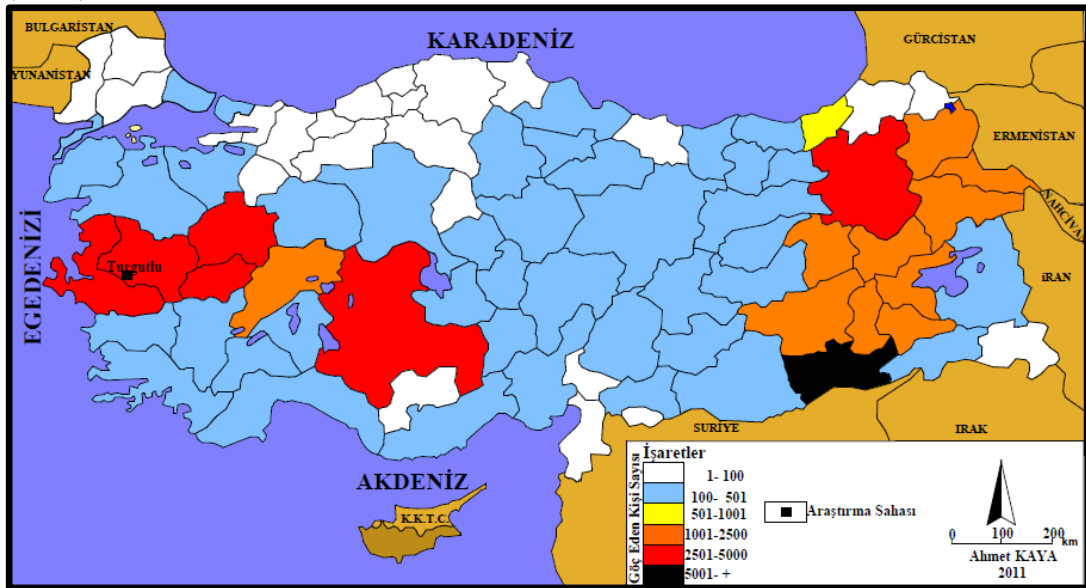
Grafik 24. Çalışma Alanında İkametgâh Edenlerin Bölgelere Göre Dağılımı (2010).

Kaynak: TÜİK.

Akdeniz ve Marmara Bölgesi illeri ile Karadeniz Bölgesi illerinde yaşayanların göç olayında Turgutlu ilçesini çok fazla tercih etmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu üç bölge içerisindeki illerden sadece Rize 500 kişinin üzerinde çalışma alanına nüfus gönderdiği görülmektedir. Yani söz konusu üç bölgede yer alan 38 il nüfusuna kayıtlı olan kişi sayısı 4702 kişi iken, sadece Mardin ili nüfusuna kayıtlı olan sahada yaşayan 5027 kişi bulunmaktadır (Harita 15).

Harita 15. Turgutlu'da Yaşayan Nüfusun Kayıtlı Olduğu İllere Göre Dağılımı (2010).

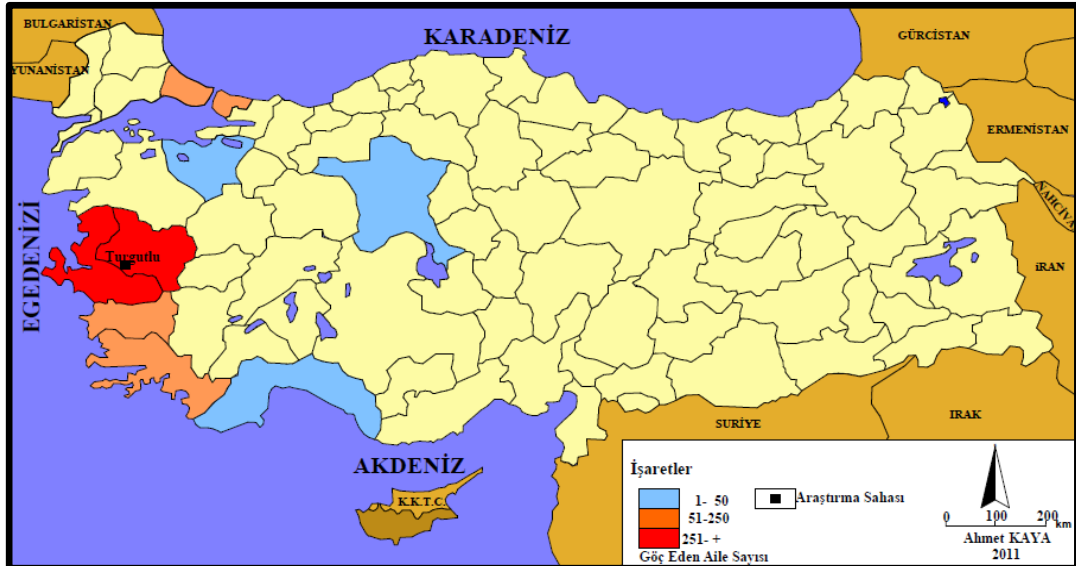

Kaynak: TÜİK.

Göçleri genel olarak ele aldığımızda Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Ege Bölgesinde yer alan belirli il merkezlerinden yapıldığı dikkati çekmektedir. Bunun dışında özellikle Selendi ve Kula ilçelerinden Turgutlu'ya göç yaşandığı bilinmektedir. Nitekim şehir merkezinde Selendililere ait dayanışma derneği bulunmaktadır. Bunun dışında Turgutlu ilçe merkezinde Erzurumlular, Sivashlılar, Karadenizliler, Ağrılılar, Iğdırlılar, Bitlisli ve Bingöllüler gibi hemşehri dernekleri de vardır. Bu dernekler hemşehrilik dayanışması göstererek belirli isimler altında kültür ve dayanışma birlikleri kurmuşlardır. Balkanlardan gelen göçmen nüfusun Turgutlu'da Bosna-Hersek Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği adı altında birliktelikleri bulunmaktadır. Söz konusu derneğin amacı Balkanlardan araştırma sahasına göç eden nüfusun dayanışmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Araştırma sahası içinde de göç hareketi görülmektedir. Kırsal alanda yer alan yerleşmelerden Turgutlu şehir merkezine yaşanan göç olgusu mevcuttur. Özellikle geçim kaynaklarının kısıtlı olduğu, topografik şartların uygun olmadığı sahalardan göç olayları yaşanmaktadır. Bunun en güzel örneği Kurudere köyünün Yardibi mahallesi oluşturmaktadır. Yardibi Mahallesi tamamen boşalmış, bir kısmı Çıkrıkçı köyüne, bir kısmı ise Turgutlu şehir merkezine göç etmiştir. Köylerde yaşayanların tercih ettiği yer Turgutlu şehridir.

Harita 16. Turgutlu İlçesinden İl Dışına Olan Göçlerin İllere Göre Dağılımı.

Kaynak: Çalışma Sahasında Bilirkişilere Uygulanan Anket ve Mülakat Sonuçları.

Turgutlu ilçesinden dışarıya yaşanan göçlere baktığımızda daha çok İzmir, Manisa ve İstanbul gibi iller gelmektedir. Çalışma alanında yaptığımız mülakat ve

gözlemlere dayanarak İzmir iline en fazla göç olayının yaşandığı görülmektedir. Bu durumun nedeni ise Ege Bölgesinin metropol kenti olan İzmir'in sahaya yakınlığı iş olanaklarının ve yaşam koşullarının rahatlığından kaynaklanmaktadır (Harita 16). Diğer taraftan Manisa il merkezine göç eden nüfus iş olanaklarının daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle son yıllarda emekli olan ailelerin daha sakin ve rahat yaşam koşullarına kavuşmak için. Kuşadası, Didim, Çeşme, Marmaris, Datça gibi sahaya yakın turizm merkezlerine yapılan göç hareketi dikkati çekmektedir. Söz konusu bu turizm alanlarında yapılan siteler turizm sezonu dışında emekli olan ailelerin sürekli yaşadıkları mekânları da oluşturmaktadır (Harita 16).

1.3.2.1. Mevsimlik İşçi Göçleri

Araştırmaya sahasına gerçekleşen bir diğer nüfus hareketini ise mevsimlik işçi göçleri meydana getirmektedir. Bu göç hareketi tarım ürünlerinin ekimi, dikimi, çapalanması, toplanması ve hasat edilmesi dönemlerinde Turgutlu ilçesine çeşitli illerden merkezlerinden tarım işçilerinin geldiği görülmektedir. Mevsimlik tarımsal iş gücü göçünü oluşturan bu işçiler Mayıs ayından Ekim ayına kadar araştırma sahasında kalmakta, çalışarak kazandıkları para ile memleketlerine geri dönmektedir. Mevsimlik iş gücü olarak sahaya göç eden nüfus, pamuk çapalama, toplama, tütün dikim, çapalama ve kırma dönemlerinde, domates dikim ve toplamasında, bağ yaprağı kırma ve bağ hasadında, çeşitli meyvelerin toplanmasında sahada çalışmaktadırlar. Turgutlu ilçesinde Urganlı, Sarıbey, Akçapınar, Avşar, Musacalı, İzzettin, Çampınar, Yeniköy gibi yerleşim yerleri ile Turgutlu ilçe merkezi yoğun iş gücü göçüne maruz kalmaktadır. Özellikle ova tabanı ve kenarında yer alan kırsal yerleşmeler işçi ihtiyacını dışardan gelen işçilerden karşılamaktadırlar. Araştırma sahasına en fazla mevsimlik işçi göçünün geldiği alan Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Güneydoğu Bölgesinde yer alan Mardin, Urfa ve Diyarbakır illerinden sahaya yaklaşık 5000 civarında işçi gelmektedir. Mardin ili 1850 kişi ile inceleme alanına gelen mevsimlik iş gücü göçünün % 26'sından daha fazlasını oluşturmaktadır. Urfa 1400 işçi ve % 20'ye yaklaşan oran ile sahaya en fazla iş gücü gönderen iller arasında ikinci sırada bulunmaktadır. Mevsimlik işçiler barınma alanına sahip olan işverenlerde iş sahibinin işçiler için yaptığı mekânlarda kalırken, barınma yerleri olmayan işçiler belediyelerin ve muhtarların gösterdikleri alanlarda kurdukları çardaklarda konaklamaktadırlar. Araştırma sahasında tarımsal iş gücü

olarak gelen nüfusun tütün dikimi, pamuk çapası, kiraz toplama, erik toplama, tütün kırımı, domates toplama, üzüm hasadı, pamuk hasadı, zeytin toplama işlerinde çalışmaktadır (Tablo 33).

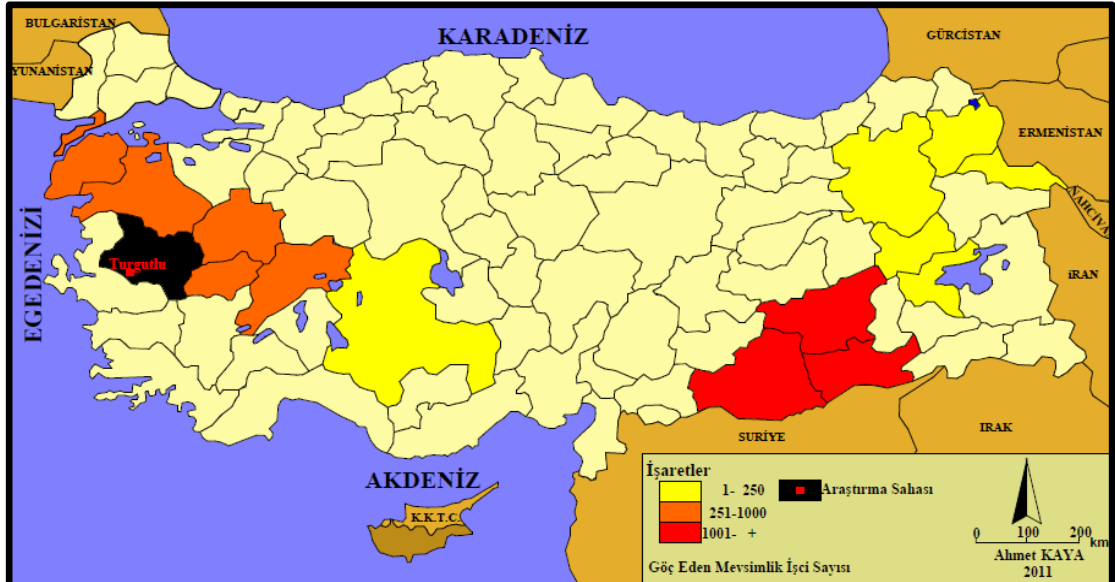
Tablo 33. Araştırma Sahasına Gelen Mevsimlik İşçi Sayılarının illere Göre Dağılımı.

İl	Nüfus Miktarı	%'si	İl	Nüfus Miktarı	%'si
Mardin	1850	26,1	Konya	230	3,3
Şanlıurfa	1400	19,8	Muş	220	3,1
Diyarbakır	1250	17,7	Bitlis	200	2,8
Kütahya	480	6,8	Erzurum	150	2,1
Uşak	350	4,9	Kars	100	1,4
Balıkesir	450	6,4	Iğdır	100	1,4
Çanakkale	300	4,2	Toplam	7080	100,0

Kaynak: Çalışma Sahasında Yapılan Anket ve Mülakatlar.

Araştırma sahasına komşu olan Uşak, Kütahya ve Balıkesir illerinin kırsalından sahaya çalışmak amacıyla mevsimlik işçi gelmektedir. Doğu Anadolu Bölgesinden Bitlis, Muş, Erzurum, Kars ve Iğdır ili mevsimlik işçi gelen diğer illerdir. İç Anadolu bölgesinden Konya ilinden mevsimlik işçi sahaya gelmektedir. Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde bulunan illerden ise, sahaya mevsimlik göç görülmemektedir. (Harita 17).

Harita 17. Araştırma Sahasının Mevsimlik İşçi Göçü Aldığı İller (2010).

Kaynak: Çalışma Sahasında Bilirkişilere Uygulanan Anket ve Mülakat Sonuçları.

Mevsimlik işçiler Dayı başı diye adlandırılan taşeron işverenler vasıtasıyla işçi bulmaktadır. Dayı başı tarla sahibinden işi almakta ve işçi başına belirli ücret

keserek çalıştırmaktadır. Çalışma alanında yoğun bir şekilde görülen mevsimlik iş gücü göçü sahada birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Barınma sorunlarıyla birlikte kaldıkları mekânların sağlıklı olmaması, salgın hastalıkların kolayca yayılmasına neden olmaktadır. Burada yaşayan insanların beslenme, temizlik gibi birçok sorunları görülmektedir (Foto 33).

Foto 33. Sarıbey Köyünde Mevsimlik İşçi Çadırlarından Bir Görünüş.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın "Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarını İyileştirme Projesi" kapsamında son yıllarda özellikle belirli noktalarda kurulan konteynerler, bu işçilerini barınma sorunlarını bir nebze çözmeye yöneliktir. Belirli alanlarda kurulan çadır, banyo ve tuvaletler sosyal yaşamlarına katkı sağlayacaktır. Mevsimlik işçilerin çocuklarının okul döneminde çevredeki okullara taşınarak eğitimlerinin aksamadan devam etmesi sağlanmaktadır (Foto 34).

Araştırma sahasında gerçekleşen diğer bir iç göç hareketi ise eğitim amacıyla yapılan göçler oluşturmaktadır. Turgutlu ilçesinde Fen Lisesi, Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinin bazı bölümleri ile Meslek Yüksek Okulu gibi eğitim kurumları şehir merkezinde bulunmaktadır. Çalışma sahasının kırsal kesimde okuyan öğrencilerin yanında çevre ilçe ve köylerden gününbirlik öğrenci servisleri ile taşınmalarının yanında, eğitim dönemi boyunca ilçe merkezindeki yurt ve evlerde kalma ile gerçekleşen göç hareketine de rastlanmaktadır.

Foto 34. Akçapınar Köyü Merasında Kurulan Çadırlar ve Mevsimlik İşçi Barınaklarının Görünüşü.

Sahaya gelen mevsimlik işçiler zamanla Turgutlu ilçesini sürekli yaşam alanı olarak seçmekte ve buraya yerleşmektedir. Çalışma alanına göç eden nüfus daha rahat yaşam koşullarına kavuşma, iş olanakları, çocuklarına daha iyi bir eğitim olanakları yanında sağlık ve evlenme gibi olaylarla göç olayına katılmaktadırlar. Göçe katılan kişiler, daha çok genç ve aktif nüfustan oluşmaktadır. İlçe dışından göçlere katılan nüfus, yerleşme yeri olarak akraba ve hemşehrilerinin yerleştikleri alanları tercih etmektedirler. Turgutlu ilçesinde iş imkânlarının geniş olması sahaya göç olayıyla gelen nüfusun başta tarım sektörü olmak üzere, sanayi ve hizmet sektöründe de iş imkânı bulabilmektedir sahip olmaktadır. Diğer taraftan iklimin yerleşme için oldukça uygun olması sahanın göç almasına teşvik eden diğer önemli bir faktördür.

1.3.3. Dış Göçler

II. Dünya Savaşından sonra gelişen Avrupa sanayisi ve sanayileşme hareketini tamamlayan Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Danimarka ve Norveç gibi ülkelerin sanayisine iş gücü bulmak için Türkiye'den iş gücü talebinde bulunması yine ülkemizden olduğu gibi Araştırma sahasından dışarıya olan göç hareketlerini destekleyici bir unsur olmuştur. Ekim 1961'de F. Almanya ve Türkiye arasında yapılan bir anlaşma ile Avrupa'ya göç hareketi başlamış ve günümüzde de devam etmektedir (Özgür, 1998: 54). Türkiye'den yurtdışına olan iş gücü göçü ekonomik nedenlere dayanır. Türkiye'de iş bulamayan kişilerin bir kısmı işçi talep eden Avrupa ülkelerine gitmiştir. Uluslararası göç hareketleri açısından da en önemli etkenlerden biri ekonomik faktörler olmakla birlikte bunların yanında, savaşlar, dini ve ideolojik baskı benzeri sosyal, psikolojik ve siyasal nedenler olabileceği gibi

deprem, sel vb. doğal olaylar da yer alabilmektedir (Mutluer, 2003: 13,16). Yurtdışına işçi gönderilmesi ülkemizdeki işsizliği azaltsa da göçe katılan nitelikli işçilerimiz bu ülkelerin kalkınmasına katkıda bulunmuşlardır (Şahin, Doğanay ve Özcan, 2005: 311). Araştırma sahasında başta Almanya olmak üzere Fransa, Avusturya, Norveç, Hollanda, İsviçre, İsveç ve Belçika gibi Avrupa ülkelerine dış göç hareketi yaşanmıştır. Batı Avrupa ülkeleri içerisinde 164 aile ile Almanya ilk sırayı almaktadır. Almanya ilk yurt dışı göçlerin yaşandığı ülkelerin başında gelmesinden dolayı göç olayının yoğun olarak yaşandığı ülkedir (Tablo 34).

Tablo 34. Araştırma Sahasından Yurt Dışına Göç Eden Aile Sayısı.

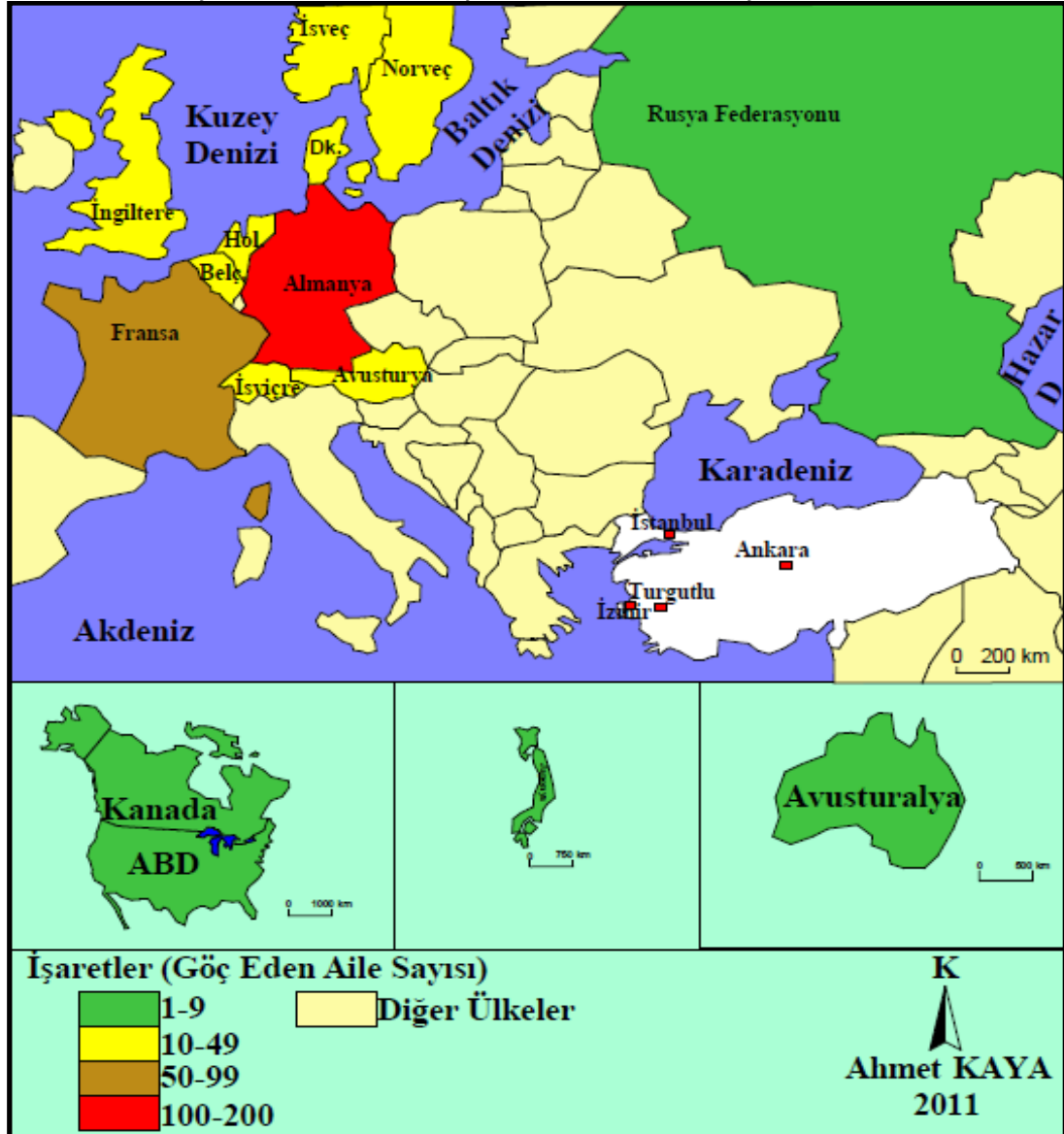
Göç Edilen Ülke	Göç Eden Aile Sayısı	%'si
Almanya	164	34,8
Fransa	86	18,2
Belçika	45	9,5
Hollanda	38	8,0
İsviçre	29	6,1
Norveç	27	5,7
Danimarka	22	4,7
İsveç	19	4,0
İngiltere	14	3,0
Rusya	8	1,7
ABD	7	1,5
Avusturya	4	0,8
Kanada	4	0,8
Japonya	3	0,6
Avustralya	3	0,6
Toplam	473	100.0

Kaynak: Çalışma Sahasında Bilirkişilere Uygulanan Anket ve Mülakatlardan Yararlanarak Hazırlanmıştır.

Batı Avrupa ülkeleri arasından Fransa en fazla göç alan diğer ülkeyi meydana getirmektedir. Avrupa ülkelerine dış göç hareketleri yörede yoğunluk azalsa da halen devam etmektedir. Evlenme yoluyla meydana gelen Avrupa ülkelerine yapılan son zamanlardaki göç hareketi aile birleşimi çerçevesinde meydana gelmektedir. Almanya, Fransa gibi ülkeler bu tür göç hareketlerini önlemek amacıyla vize şartı olarak dil bilgisini ölçmektedir. Yeterli derecede Almanca ve Fransızca bilmeyen kişilere aile birleşimi dâhilinde de olsa vize vermemektedir. İnceleme alanında ayrıca Amerika Birleşik Devletleri, Kanada gibi kuzey Amerika kıtasında, yer alan ülkelere de dış göç hareketi yaşanmıştır. Amerika Birleşik Devletlerine olan göç hareketi

diğerlerinden farklı bir özellik göstermektedir. Bu ülkelere göç eden kişiler, üniversitelerde öğretim görevlisi veya teknolojik çalışma alanlarında hizmet vermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ne olan göçü diğerlerinde ayırarak beyin göçü olarak nitelemek daha doğru olacaktır. Japonya ve Avustralya gibi ülkelere de dış göç hareketi görülmektedir. Sayıları azda olsa Avustralya da dört aile, Japonya'ya ise üç aile göç etmiştir. Rusya Federasyonuna göç edenler özellikle 1990 yılından sonra bu ülkeye yatırım yapan Türk firmalarında çalışmak için gidenlerden meydana gelir. Rusya Federasyonunda çalışanların bir kısmı işçi, bir kısmı ise mühendis olmak üzere kalifiyeli elamanlardan oluşur (Harita 18).

Harita 18. Araştırma Sahasından Dış Ülkelere Yönelik Göçler.

Kaynak: Çalışma Sahasında Bilirkişilere Uygulanan Anket ve Mülakat Sonuçları.

1.4. NÜFUSUN SOSYAL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1.4.1. Nüfusun Cinsiyet Yapısı

Dengesiz bir cinsiyet oranı birçok faktörün yansımasıdır. Göçler bir yerin cinsiyet oranında dengesizlik yaratarak etkili olurken, savaşlarda kadınlardan daha çok erkeklerin ölmesiyle aynı şekilde dengesizlik yaratmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 222). Belli bir nüfus kitlesinde 100 veya 1000 kadına isabet eden erkek sayısı genel cinsiyet oranını ifade etmektedir. Nüfusla ilgili sosyal ve ekonomik sorunların belirlenmesinde bu tip verilere ihtiyaç duyulmaktadır (Özav, 2002: 67). Bilindiği gibi erkeklerde hemen her yaşta ölüm oranı aynı yaştaki kadınlara nazaran daha yüksektir(Tandoğan, 1998: 110,111). Ülkemizde ve diğer toplumlarda her 100 kız çocuğuna karşılık 103-115 arasında erkek çocuğu doğmasına rağmen, sonraları meydana gelen sosyal olaylar, iş kazaları savaşlar ve erken ölümler sonucu erkek nüfus azalmakta ve kadın nüfusu artmaktadır (Güngördü, 2001: 6).

Turgutlu ilçesinde 1927 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımında 15577 erkek, 15529 kadın nüfus yaşamaktadır. Araştırma sahasında cinsiyet oranlarının sayım dönemlerine göre incelediğimizde 1927 yılında ilk sayımda kadın ve erkek cinsiyet oranları birbirine yakın değerler gösteriyordu.

Ülkemizde ilk yapılan resmi nüfus sayımında araştırma sahasının cinsiyet oranı 1927 yılında erkek lehine % 50,1 olan değer, 1935 yılındaki sayımda kadın nüfus lehine değişerek kadınlar % 50,4 gibi oransal üstünlüğü sağlamıştır. Kadın cinsiyet oranındaki üstünlük 1955 yılına kadar olan sayım dönemlerinde kendini korumuştur. Sonraki sayım dönemlerinde yani 1955 yılında tekrar erkek nüfus lehine değişmiş ve 2000 yılı sayım dönemine kadar bu şekilde devam etmiştir. Özellikle ülkemizde 1955 yılından itibaren iç göç hareketlerinin yaşanması ilçe toplam nüfusunu bu yönde etkilemiştir (Tablo 35).

En yüksek cinsiyet oranı değerine 1985 yılında ulaşılmıştır. Bu sayım döneminde % 51,3 erkek nüfus oranına karşılık % 48,7 kadın nüfus oranı bulunuyordu. Farklı bir ifade ile bu dönemde 100 kadın nüfusa karşılık 105 erkek nüfus düşüyordu. Özellikle 1985 sayım döneminde ilçeye olan göçler nedeniyle erkek nüfus oranının arttığı belli bir düzeyde görülmektedir (Grafik 25). En son 2000 yılında yapılan nüfus sayım sonuçları ile 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına bakıldığında ise erkek nüfusunda bulunan oransal fazlalık, kadın lehine

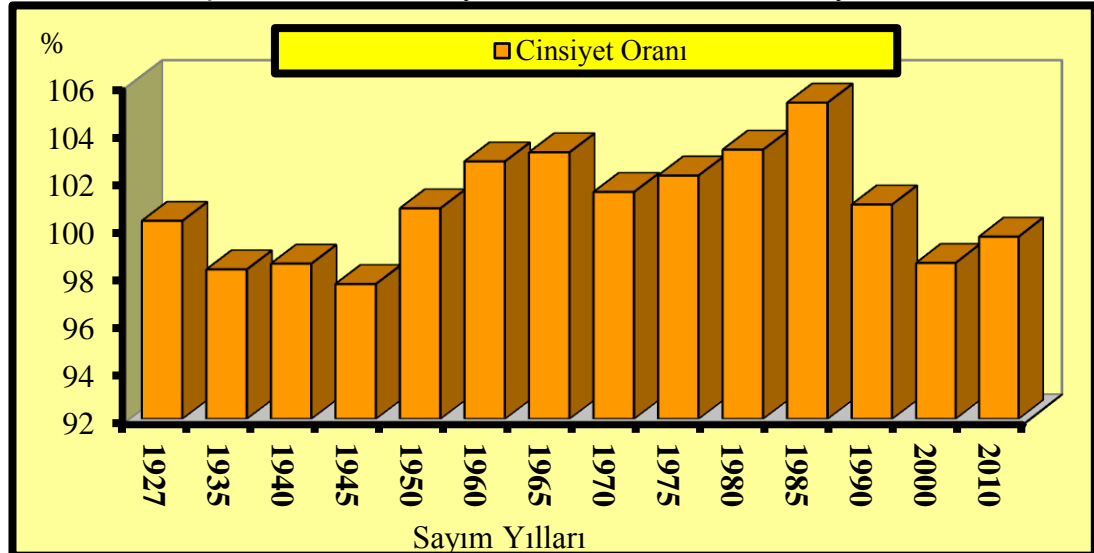
değişmiştir. Bu iki dönemden 2000 nüfus sayımında 98,5 olan cinsiyet oranı, 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçları göre 99,6'ya yükselmiştir. İlçe nüfusunda 2010 yılına göre cinsiyet oranında yüksek bir farklılık bulunmamakla birlikte, toplamda 252 kişi kadın nüfus fazlalığı bulunmaktadır.

Tablo 35. Turgutlu İlçesinin Toplam Nüfusunun Cinsiyet Durumu (1927–2010).

Sayım Yılı	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si	Cinsiyet Oranı
1927	15577	50,1	15529	49,1	31106	100	100,3
1935	20190	49,6	20545	50,4	40735	100	98,3
1940	20770	49,6	21083	50,4	41853	100	98,5
1945	21208	49,4	21715	50,6	42923	100	97,7
1950	*	*	*	*	48444	100	*
1955	27348	50,2	27121	49,8	54469	100	100,8
1960	32035	50,5	31426	49,5	63461	100	102,8
1965	36548	50,8	35422	49,2	71970	100	103,2
1970	40326	50,4	39724	49,6	80050	100	101,5
1975	44360	50,5	43402	49,5	88362	100	102,2
1980	49180	50,8	47618	49,2	96798	100	103,3
1985	55608	51,3	52833	48,7	108441	100	105,3
1990	50598	50,3	50099	49,7	100697	100	100,1
2000	60067	49,6	60953	50,4	121020	100	98,5
2010	70855	49,9	71107	50,1	141962	100	99,6

Kaynak: TÜİK.

Grafik 25. Araştırma Sahasında Sayım Dönemlerine Göre Cinsiyet Oranı.

Kaynak: TÜİK.

Şehir merkez nüfusunun cinsiyet oranlarında sayım dönemlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Sayım dönemleri arasında 1945, 1955, 2000, 2010 yılı nüfus sayım

sonuçlarında kadın nüfus oranı fazla iken diğer dönemlerde erkek nüfus fazlalığı söz konusudur. Özellikle 1985 yılı sayım döneminde Turgutlu şehrinde 100 kadına 108,2 erkek düşüyordu. Bahsi geçen dönemde Turgutlu şehir merkezinde erkek nüfus oranı en üst seviyeye ulaşmıştır (Tablo 36).

Tablo 36. Turgutlu Şehir Nüfusunun Cinsiyet Durumu (1927–2010).

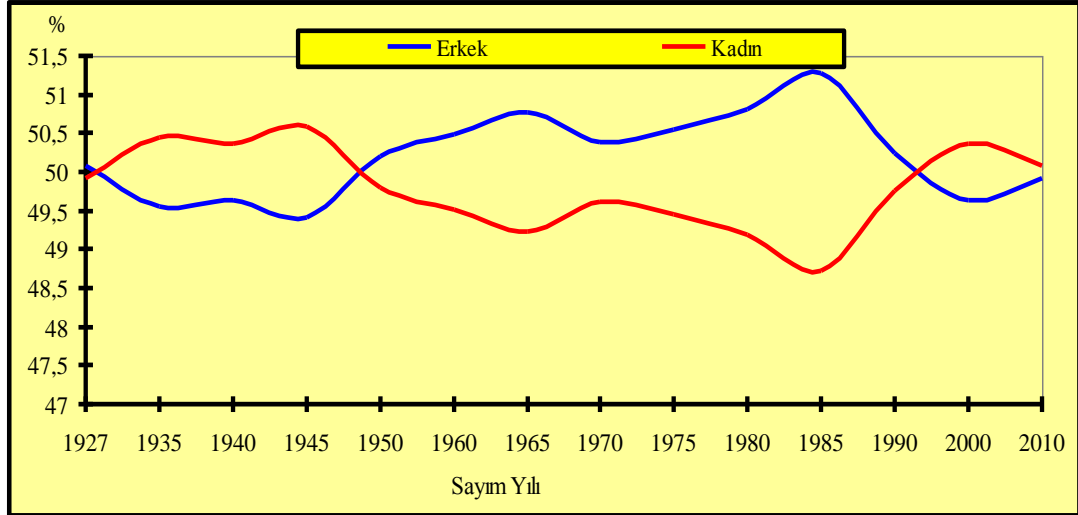
Sayım Yılı	İlçe Merkezi						
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si	Cinsiyet Oranı
1927	8433	51,2	8035	48,8	16468	100	104,5
1935	10988	50,7	10688	49,3	21676	100	102,8
1940	11518	50,2	11414	49,8	22932	100	100,9
1945	11200	49,3	11513	50,7	22713	100	97,3
1950	*	*	*	*	24916	100	*
1955	13564	49,7	13736	50,3	27300	100	101,3
1960	15776	50,2	15683	49,8	31459	100	100,6
1965	18070	50,7	17604	49,3	35674	100	102,6
1970	20723	50,6	20263	49,4	40986	100	102,3
1975	24006	51,1	23003	48,9	47009	100	104,4
1980	28344	51,2	27052	48,8	55396	100	104,8
1985	34169	52,0	31571	48,0	65740	100	108,2
1990	37062	50,3	36572	49,7	73634	100	101,3
2000	46433	49,5	47294	50,5	93727	100	98,2
2010	58616	49,8	59016	50,2	117632	100	99,3

Kaynak: TÜİK.

1985 sayım döneminde % 52 erkek nüfus oranına karşılık, % 48 kadın nüfus oranı bulunmaktadır. Şehir merkezinde 2600 kişiye yaklaşan erkek fazlalığı, Turgutlu şehrine olan göçün bu dönemde en üst seviyeye ulaştığını göstermektedir. Bu durum ilçe merkezinde bulunan sanayi kuruluşlarında çalışmak amacıyla erkek nüfusun göç olayına katıldığını göstermektedir. Diğer taraftan Turgutlu şehir merkezine daha çok eğitim amacıyla erkek nüfusun göç etmesiyle açıklanabilir. Araştırma sahasında nüfus sayım dönemlerinde kırsal yerleşmelerin cinsiyet oranını incelediğinde 1955 yılına kadar kadın nüfus oranında fazlalık dikkati çekmektedir. Kırsal yerleşmelerde erkek nüfus oranının düşük olması erkek nüfusun çalışmak amacıyla kırsal yerleşme dışında iş imkânı bulunan il veya ilçe merkezine göç etmesiyle izah edildiği gibi, askerlik veya eğitim amacıyla yerleşmeyi terk etmesiyle de açıklamak mümkün olabilmektedir. İnceleme alanında bulunan çoğu kırsal yerleşmelerde ilkokulların 1950 yılı sonrasında açılması bunu desteklemektedir.

Bunun dışında birinci dünya savaşı ve kurtuluş savaşı gibi olaylar cinsiyet dengesini etkilemiştir (Tablo 37).

Grafik 26. Sayım Dönemlerine Göre Kadın-Erkek Oranları.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 37. Araştırma Sahası Kırsal Nüfusunun Cinsiyet Durumu (1927–2010).

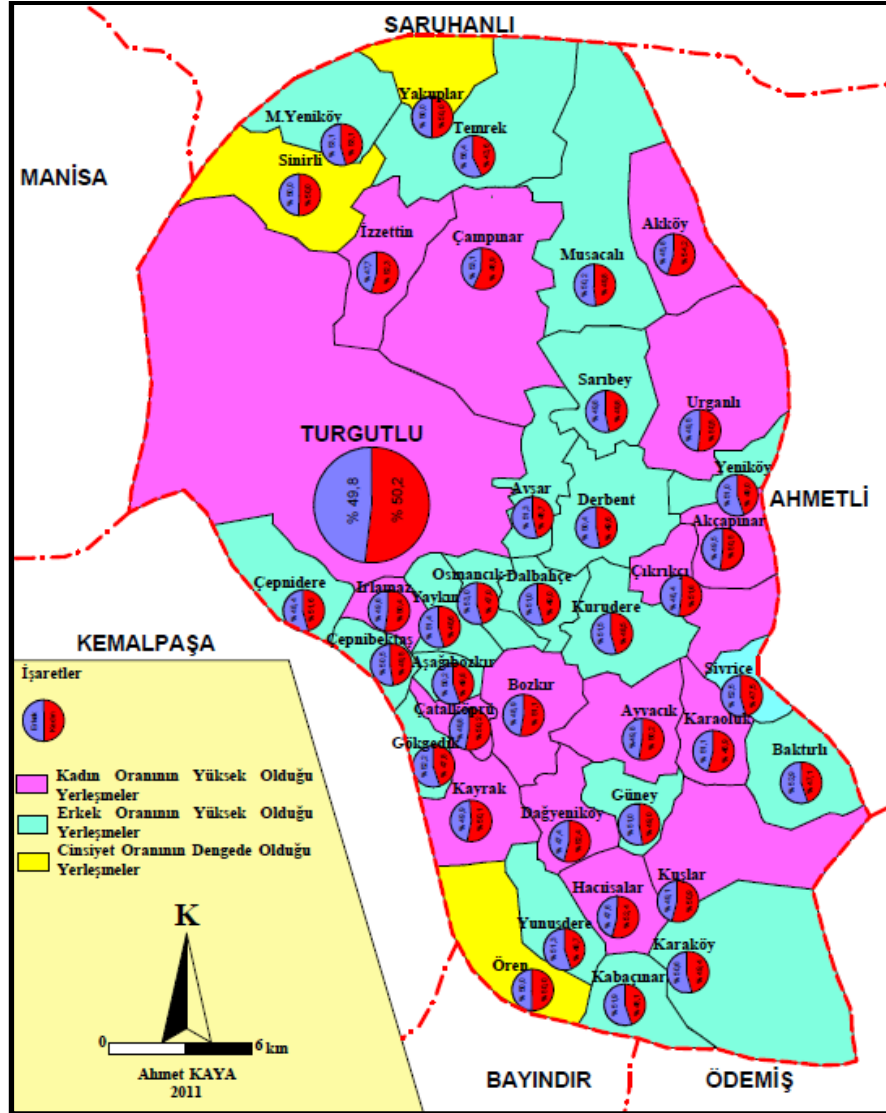
Sayım Yılı	Kırsal Yerleşmeler						Cinsiyet Oranı
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si	
1927	7144	48,8	7494	51,2	14638	100	95,3
1935	9202	48,3	9857	51,7	19059	100	93,4
1940	9252	48,9	9669	51,1	18921	100	95,7
1945	10008	49,5	10202	50,5	20210	100	98,1
1950	*	*	*	*	23528	100	*
1955	13784	50,7	13385	49,3	27169	100	103,0
1960	16259	50,8	15743	49,2	32002	100	103,3
1965	18478	50,9	17818	49,1	36296	100	103,7
1970	19603	50,2	19461	49,8	39064	100	100,7
1975	20345	49,2	21008	50,8	41353	100	98,8
1980	20836	50,3	20568	49,8	41404	100	101,3
1985	21439	50,2	21262	49,8	42701	100	100,8
1990	13533	49,9	13550	50,1	27063	100	99,9
2000	13634	49,9	13659	50,1	27293	100	99,8
2010	12239	50,3	12091	49,7	24330	100	101,2

Kaynak: TÜİK.

Çalışma alanında 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarını dikkate alındığında araştırma sahasında bulunan 40 yerleşim ünitesinde ilçe merkezide dâhil olmak üzere 16 yerleşimde kadın nüfus oranının fazla olduğu, 21 yerleşme ünitesinde erkek nüfus oranının fazlalığı dikkati çekmektedir. Yakuplar,

Sinirli ve Ören köylerinde ise kadın-erkek nüfus oranlarının dengede olduğu görülmektedir. Yerleşmeler arasında oransal farklılıklara bakıldığında, Temrek köyünde % 56,4 erkek nüfusa karşılık % 43,6 kadın nüfus oranı, Akköy'de ise % 45,8 erkek oranı ile % 54,2 kadın nüfus değerlerine rastlanmaktadır. Kırsal yerleşmelerin bir kısmında erkek fazlalığı bulunurken, bir kısmında ise kadın nüfus fazlalığı söz konusudur (Harita 19).

Harita 19. Araştırma Sahasındaki Yerleşmelerde Cinsiyet Oranı (2010).

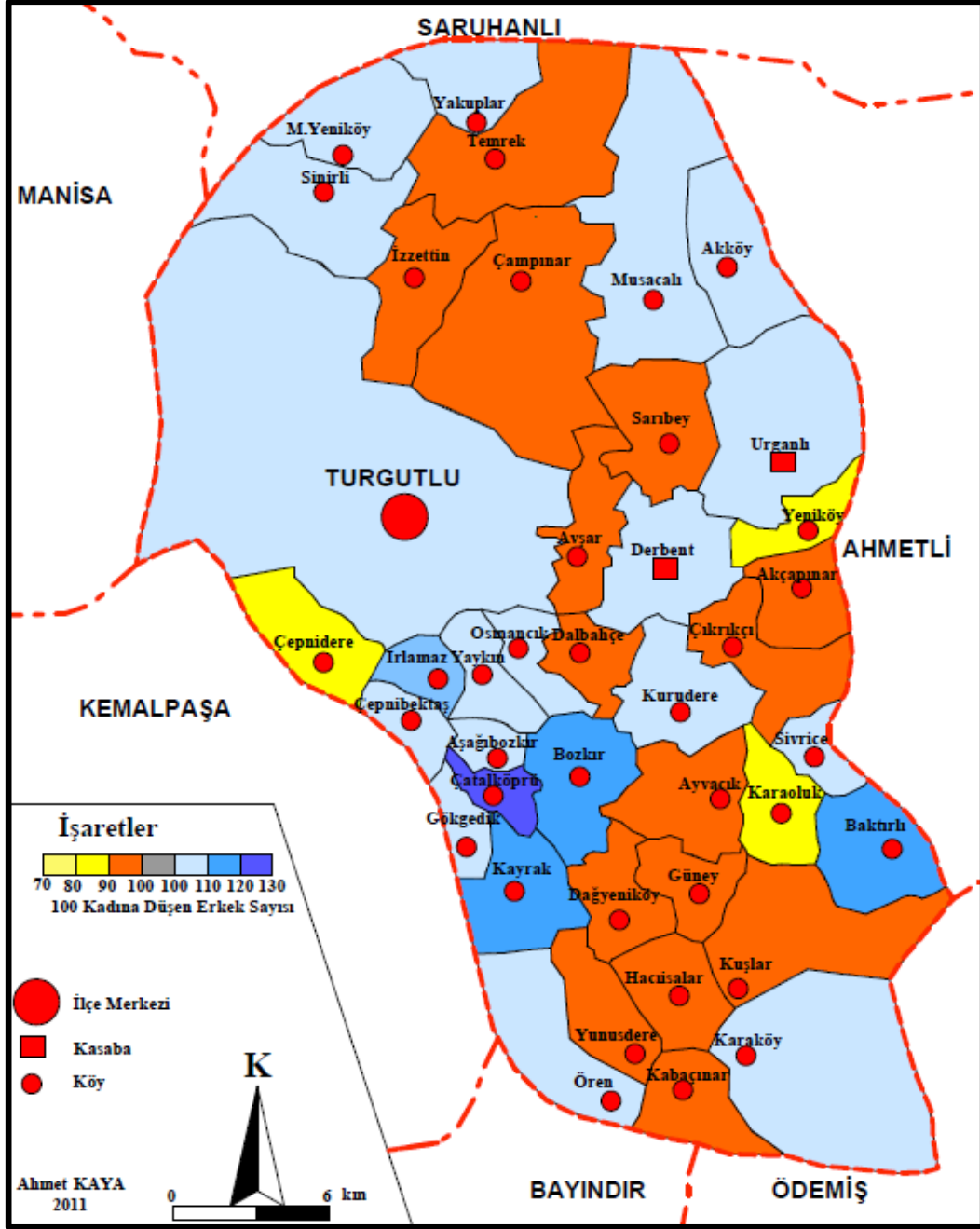

Kaynak: TÜİK.

1970 yılında yapılan nüfus sayım verilerinden elde edilen bilgilere dayanarak. Turgutlu şehir merkezinde erkek nüfus oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu dönemde Turgutlu ilçe merkezinde 100 kadına 100,3 erkek düşüyordu. Kırsal yerleşmeler içerisinde 100 kadına düşen erkek sayısı 83,7 Çepnidere Köyü ile 120,2

Çatalköprü Köyü arasında değişmektedir. Kırsal yerleşmeler içerisinde Bozdağlarda kurulmuş köylerde kadın oranının fazlalığı dikkati çeker (Harita 20).

Harita 20. 1970 Sayımı Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu.

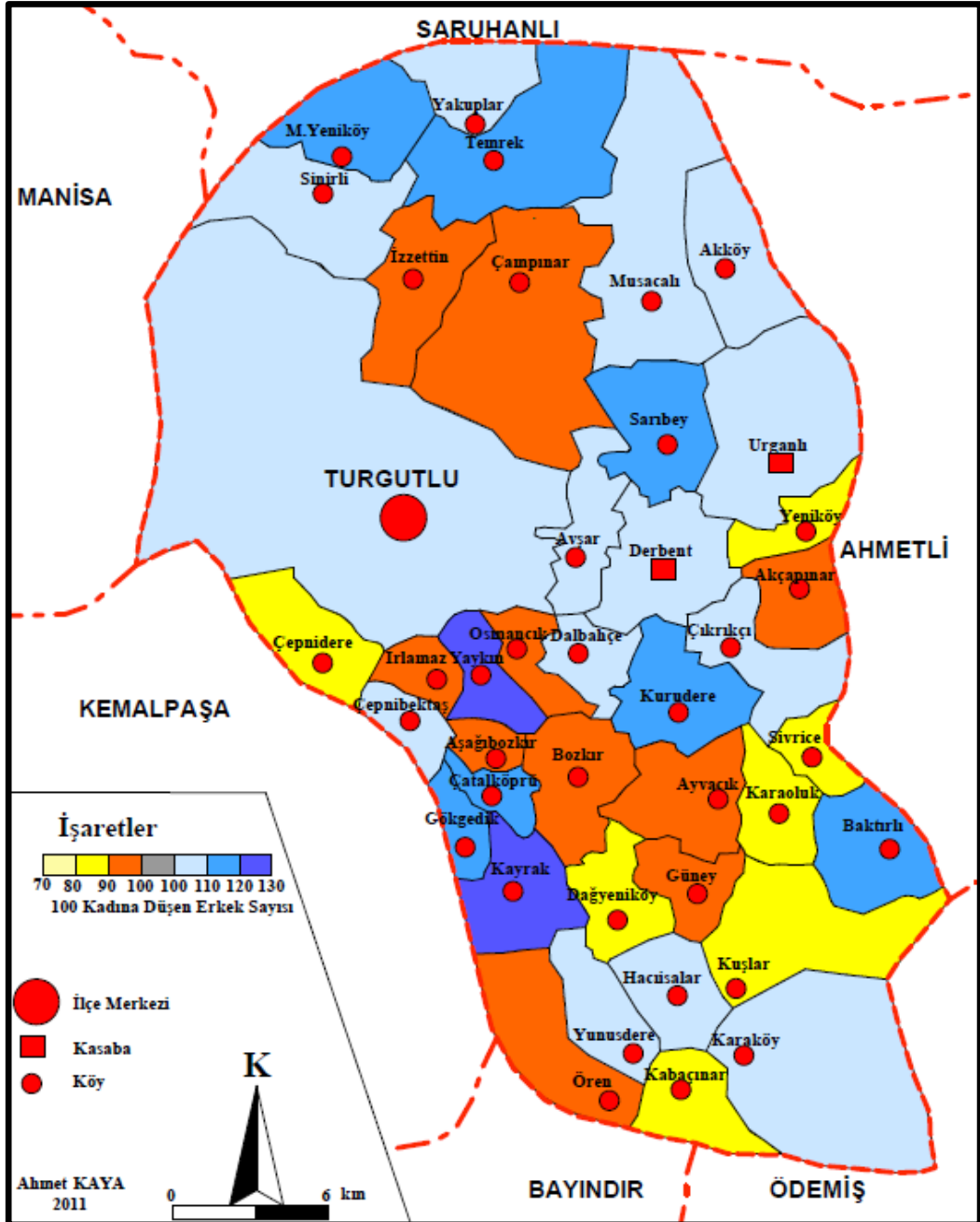

Kaynak: TÜİK.

Genel nüfus sayımlarından 1980 yılı nüfus sayım dönemini verilerini incelediğimizde Turgutlu şehir merkezinde erkek üstünlüğü hala devam etmektedir. Bu dönemde Turgutlu'da 100 kadına 104,7 erkek düştüğünü görülmektedir. Geçen on yıllık dönemde erkek sayısında ilçe merkezinde artış olduğu dikkati çekmektedir. Kırsal yerleşmeler içerisinde sayısal değerler, 100 kadına düşen erkek sayısı 82,5

Dağyeniköy ile 130 Yaygın arasında değişmektedir. 1970 yılı sayımına göre, 1980 yılı nüfus sayım döneminde Temrek, Sarıbey, Avşar, Çıkrıkçı, Bozkır, Dalbahçe, Yunusdere ve Hacısalar gibi kırsal yerleşmelerde erkek nüfus oranında artış meydana gelmiştir. Buna karşılık Irlamaz ve Ören köylerinde ise kadın nüfus sayısı artmıştır (Harita 21).

Harita 21. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (1980).

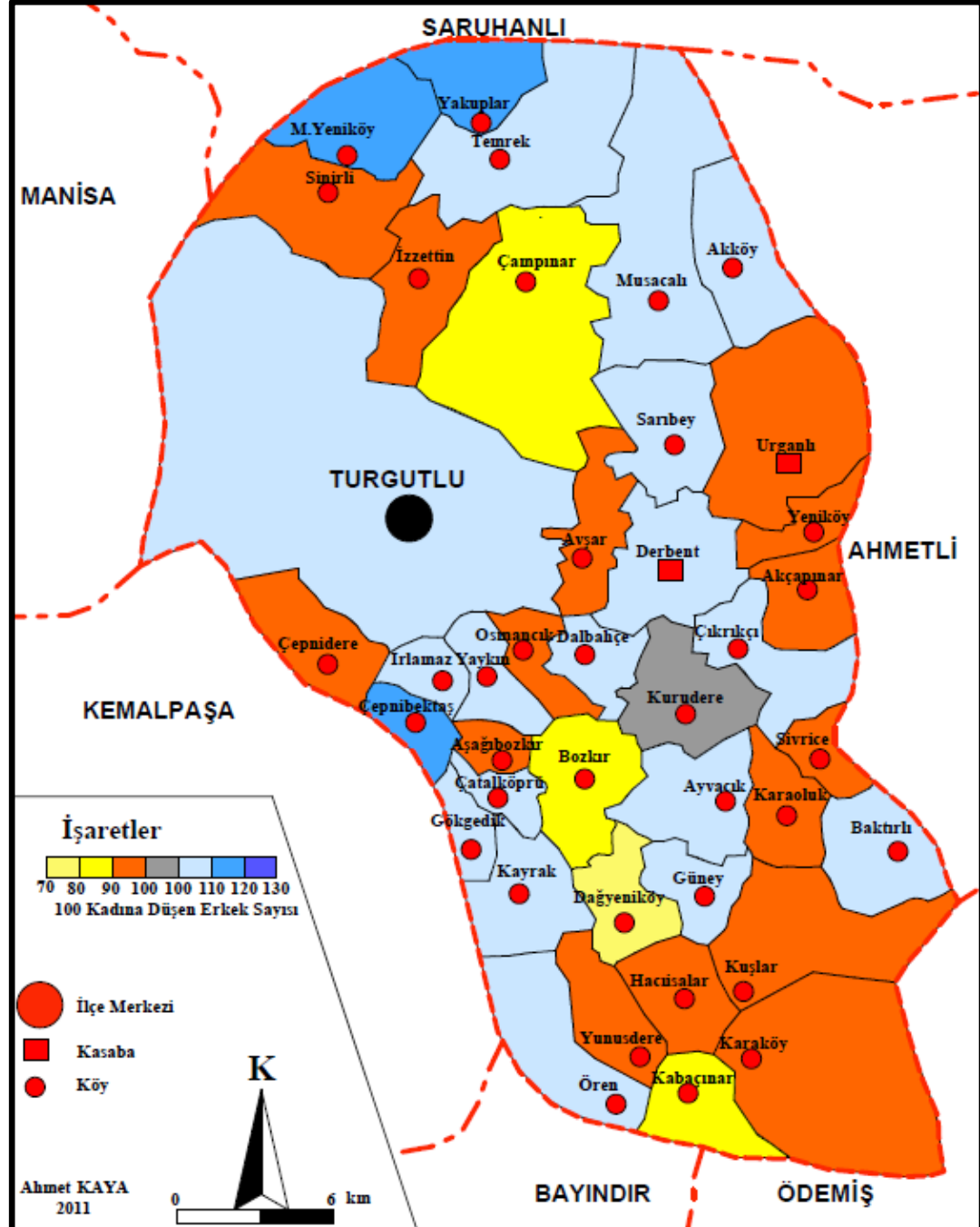

Kaynak: TÜİK.

Genel nüfus sayımlarından 1990 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarında Turgutlu şehir merkezinde erkek nüfus üstünlüğünün kendini koruduğu

görülmektedir. Bu dönemde Turgutlu şehir merkezinde 100 kadına 101,3 erkek düşmektedir. Sayım dönemlerinden 1980 yılı rakamlarına göre kadın-erkek nüfusu arasındaki farkın biraz daha azaldığı anlaşılır. Kırsal yerleşmelerde sayısal değer Dağyeniköy 74,0 ile Musalaryeniköy 117,8 arasında değişmektedir (Harita 22).

Harita 22. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (1990).

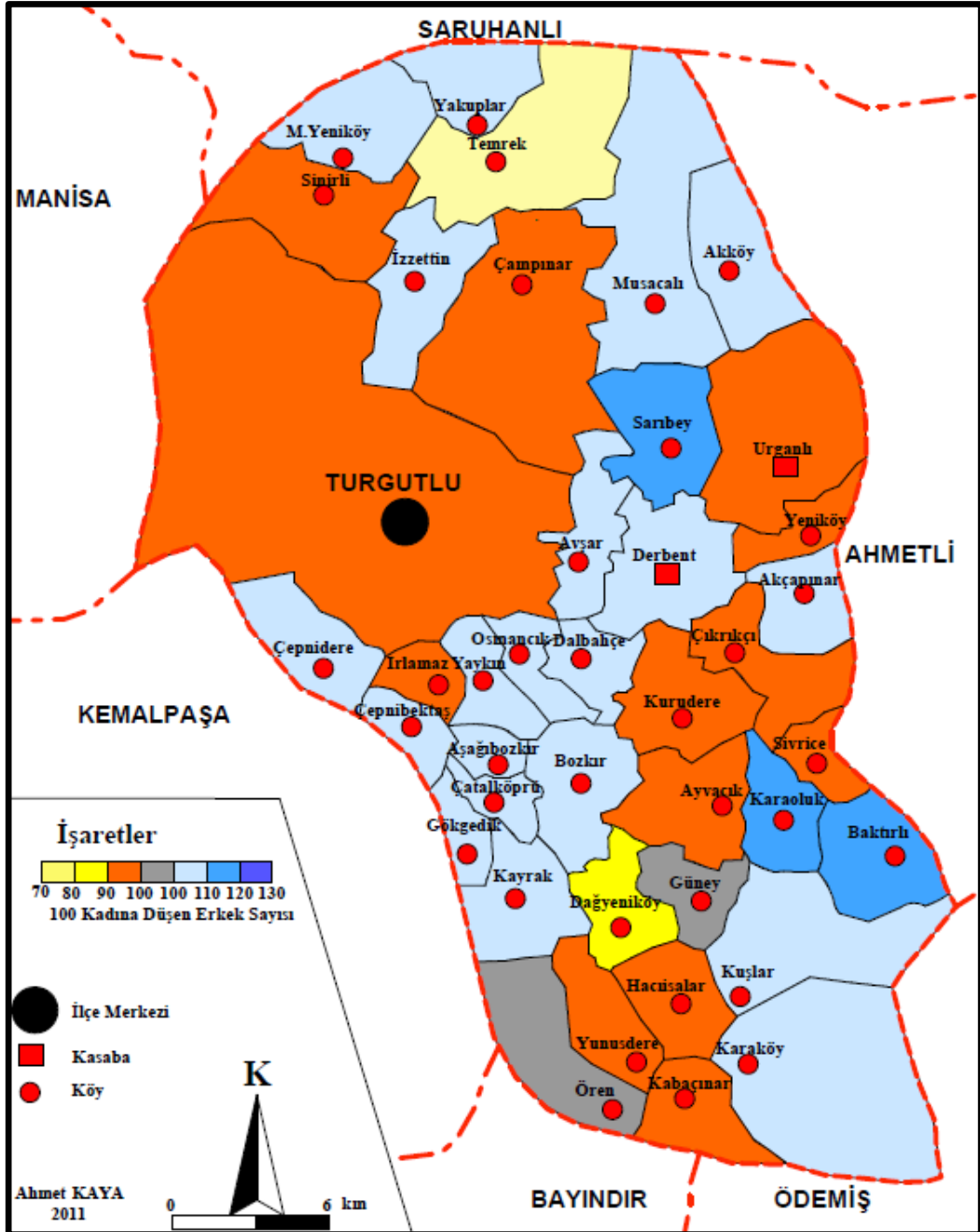

Kaynak: TÜİK.

On yıl önceki sayım dönemine göre Ören, Güney, Ayvacık ve Irlamaz köyünde nüfus erkekler lehinde değişirken. Karaköy, Hacısalar, Yunusdere, Urganlı,

Sinirli gibi yerleşim birimlerinde ise kadın nüfusun sayısal olarak artış gösterdiği anlaşılmaktadır. 2000 yılında yapılan nüfus sayımında ise Turgutlu şehir merkezinde erkek nüfus üstünlüğü kadın lehinde değişmiştir. Bu sayım döneminde Turgutlu’da 100 kadına 98,2 erkek düşüyordu. Kırsal yerleşmelere bakıldığında ise 77,0 Temrek köyü ile 144,6 Baktırlı köyü arasında bulunmaktadır (Harita 23) .

Harita 23. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (2000).

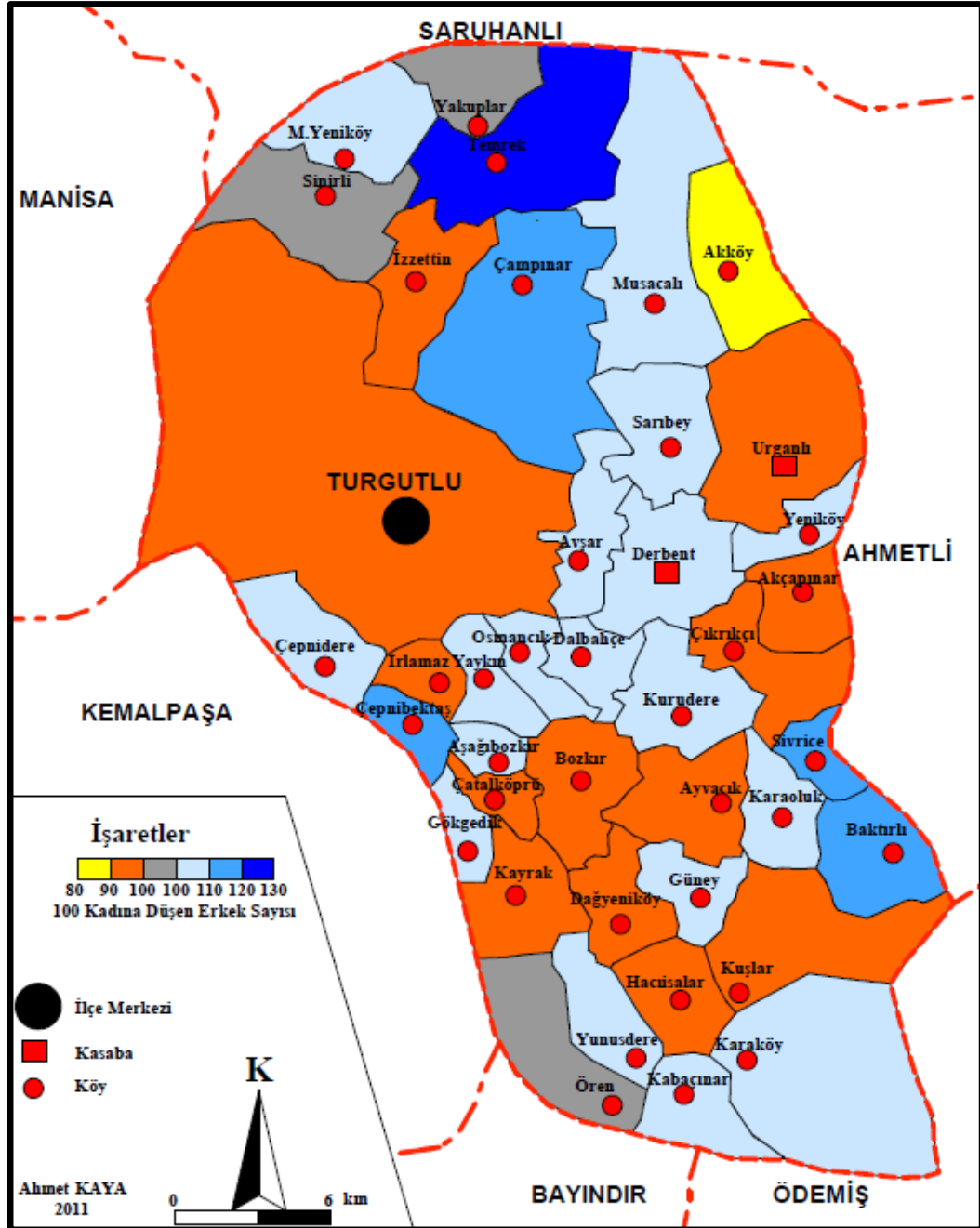

Kaynak: TÜİK.

On yıl önceki sayım dönemine baktığımızda ise İzzettin, Avşar, Akçapınar, Çepnidere, Oscancık, Karaoluk, Karaköy ve Kuşlar gibi kırsal yerleşme

birimlerinde nüfus erkek lehine gelişme gösterirken, Irlamaz, Çıkırıkçı ve Ayvacık köylerinde ise kadın nüfus artışı olmuştur. 2010 yılı nüfus sayımında araştırma sahasında bulunan 40 yerleşme biriminde, 14 yerleşmede kadın nüfusu, 23 yerleşmede erkek nüfusu fazla iken, 3 yerleşme biriminde ise cinsiyet oranları birbirine denklik gösteriyordu. (Harita 24).

Harita 24. Turgutlu İlçesinin Cinsiyet Durumu (2010).

Kaynak: TÜİK.

2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına bakıldığında ise Turgutlu ilçe merkezinde 100 kadına 99,3 erkek düşüyordu. Bu dönemdeki sayısal rakamlar 84,6 Akköy ve 129,1 Temrek arasında değişiyordu. Adı geçen kırsal yerleşim birimleri sahanın en az nüfuslu yerleşmeleridir. Akköy 72 kişinin. Temrek ise 55 kişinin yaşadığı birimlerdir. Göçün etkisi bu yerleşim birimlerinde cinsiyet dengesizliğini ortaya çıkardığını dikkati çekmektedir.

1.4.2. Nüfusun Yaş Yapısı

Yaş grubu yapısının demografik, askeri, siyasi, sosyal ve iktisadi bakımdan büyük önemi vardır (Tandoğan. 1998:115). Özellikle sosyal ve ekonomik amaçlı kararların alınabilmesi büyük ölçüde yaş yapısının bilinmesine bağlıdır. Turgutlu ilçesinde yaş grupları arasında oransal bazı farklılıklar görülmektedir. En fazla yaş grubuna sahip oran ilçe nüfusunda 25 ve 29 yaş grubu % 6,8'lik bir oranla temsil edilirken, en az orana sahip yaş grubunu ise 85 yaşın üstündekiler % 0,3'lik düşük bir orana sahip olduğu görülmektedir. İlçe genel nüfusunda yaş grupları içerisinde 60 ve 64 yaş aralığında kadın-erkek oranı dengeli görülmektedir (Tablo 38).

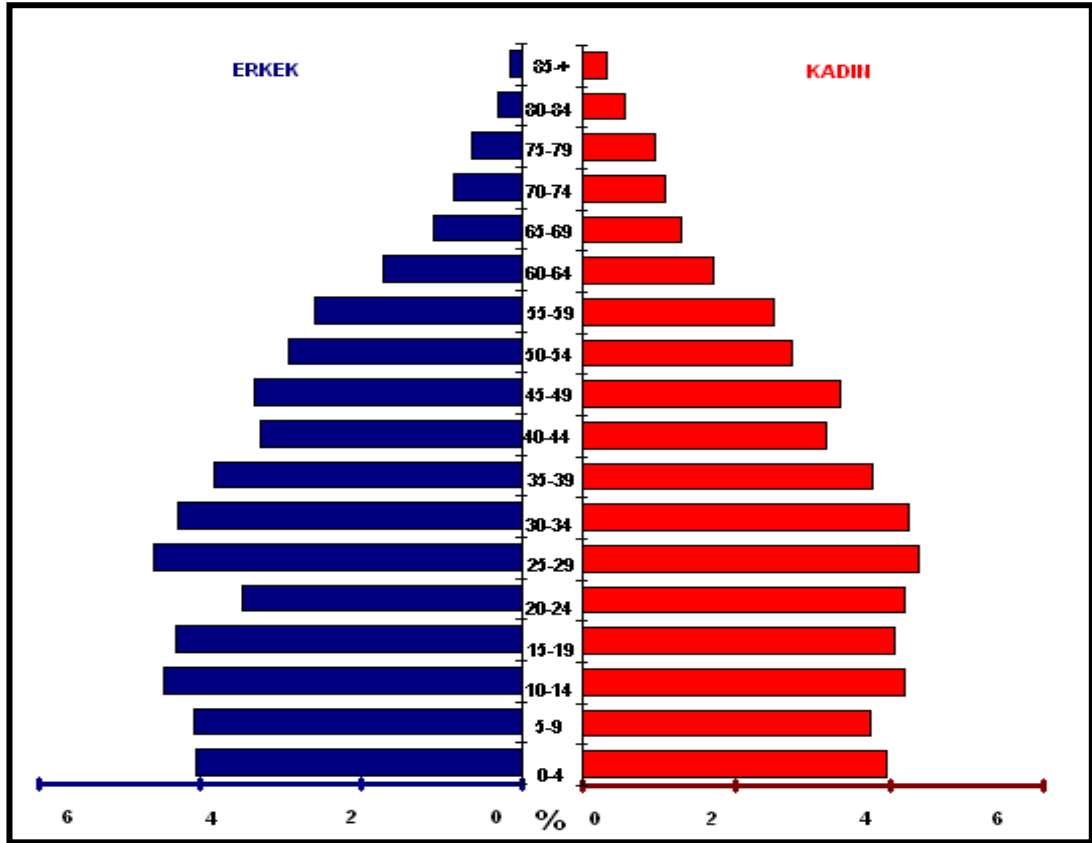
Tablo 38. Turgutlu İlçesi Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Birleşimi (2010).

Yaş Grupları	İlçe Nüfusu					
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-04	5660	4,0	5516	3,9	11176	7,9
05-09	5678	4,0	5214	3,7	10892	7,7
10-14	6139	4,3	5829	4,1	11968	8,4
15-19	6116	4,3	5729	4,0	11845	8,3
20-24	4823	3,4	5778	4,1	10601	7,5
25-29	6333	4,5	5956	4,2	12289	8,7
30-34	5869	4,1	5826	4,1	11695	8,2
35-39	5387	3,8	5302	3,7	10689	7,5
40-44	4653	3,3	4564	3,2	9217	6,5
45-49	4820	3,4	4805	3,4	9625	6,8
50-54	4251	3,0	3950	2,8	8201	5,8
55-59	3796	2,7	3636	2,5	7432	5,2
60-64	2576	1,8	2562	1,8	5138	3,6
65-69	1704	1,2	1984	1,4	3688	2,6
70-74	1335	0,9	1660	1,2	2995	2,1
75-69	1002	0,7	1449	1,0	2451	1,7
80-84	490	0,4	868	0,6	1358	1,0
85-+	223	0,2	479	0,3	702	0,5
Toplam	70855	49,9	71107	50,1	141962	100,0

Kaynak: TÜİK.

Yaş gruplarında içinde 0 ila 64 yaş arasına baktığımızda 20 ve 24 yaş arasında kadın nüfus fazlalığı, diğer yaş guruplarının tamamında erkek nüfusunun kadın nüfusa oranla yüksek olduğu görülmekte. Söz konusu denge 65 yaş üstü grupta kadınlar lehine değişmekte ve üst yaş guruplarında kadın erkek oranı yaklaşık olarak yarı yarıya bir rakama ulaşmaktadır. Yaşlı nüfus içerisinde kadın nüfus oranının yüksek olması ortalama yaşam süresinin kadınlarda daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır (Grafik 27).

Grafik 27. Turgutlu İlçe Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Piramidi (2010).

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu ilçesinin nüfus piramidi incelediğinde dikkati çeken özellik son yıllarda doğum oranını giderek azalmakta olduğudur. Özellikle son 30 yılda doğum oranlarının düşmesiyle birlikte, nüfus piramidinin giderek tabanının daralmaya başladığını gözlenmektedir. Turgutlu ilçesinin nüfus piramidinin 2010 yılı Türkiye nüfus piramidine büyük ölçüde benzediğini söylemek mümkündür. İnceleme alanının en büyük yerleşmesi olan Turgutlu'nun genel nüfus ve cinsiyet piramidine bakıldığında 20–24 yaş erkek nüfusunda ciddi bir daralmanın meydana geldiği görülmektedir. Söz konusu yaş grubunda 4823 kişi olan erkek nüfusu % 3,4'lık bir

oranla temsil edilirken, kadın sayısı 5778 kişi ve % 4,1'lik bir orana sahiptir. Yaş grubundaki dengesizliğin nedeni özellikle erkelerin askerlik, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle ilçe dışında bulunmalarından kaynaklanmaktadır. Turgutlu şehrinin yaş ve cinsiyet bileşimine bakıldığında, en yüksek nüfusa sahip yaş grubunun 25 ila 29 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. Söz konusu yaş grubu 10535 kişi ile Turgutlu şehri nüfusunun % 9,0'unu oluşturmaktadır. En az orana sahip grup ise 85 yaş ve üzerindeki grupta görülmektedir. En üst yaş grubunu meydana getiren 85 yaş üstü grupta 531 kişi bulunmakta ve ilçe toplam nüfusunun yaklaşık % 0,5'ini meydana getirmektedir. Turgutlu şehrinde 60 ila 64 yaş grubuna kadar erkek nüfus üstünlüğü yaş gruplarında üstünlük söz konusu iken sadece 20 ila 24 ve 45 ila 49 yaş grubunda kadın nüfusunun fazlalığı söz konusudur. Özellikle 65 yaş altı grupta erkek fazlalığı, 65 yaş üstü grupta kadın fazlalığı dikkati çekmektedir.

Tablo 39. Turgutlu Şehir Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Birleşimi (2010).

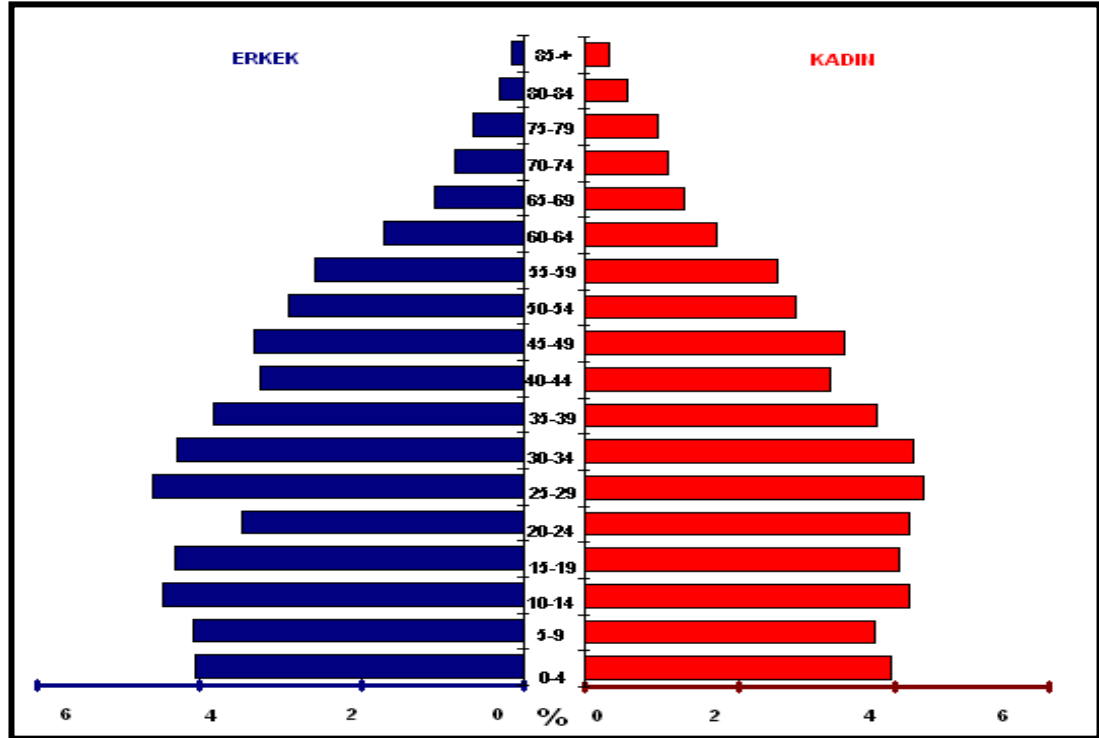
Yaş Grupları	İlçe Merkezi Nüfusu					
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-04	4778	4,1	4664	3,9	9442	8,0
05-09	4787	4,1	4419	3,7	9206	7,8
10-14	5238	4,4	4943	4,2	10181	8,6
15-19	5061	4,3	4773	4,1	9834	8,4
20-24	4083	3,5	4943	4,2	9026	7,7
25-29	5388	4,6	5147	4,4	10535	9,0
30-34	5030	4,3	4987	4,2	10017	8,5
35-39	4503	3,8	4442	3,8	8945	7,6
40-44	3813	3,3	3729	3,2	7542	6,5
45-49	3910	3,3	3942	3,4	7852	6,7
50-54	3404	2,9	3190	2,7	6594	5,6
55-59	3027	2,6	2917	2,5	5944	5,1
60-64	2037	1,7	2000	1,7	4037	3,4
65-69	1282	1,1	1517	1,3	2799	2,4
70-74	1003	0,8	1261	1,1	2264	1,9
75-79	749	0,6	1122	0,9	1871	1,6
80-84	358	0,3	654	0,6	1012	0,9
85-+	165	0,1	366	0,4	531	0,5
Toplam	58616	49,8	59016	50,2	117632	100,0

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu şehir nüfusunun yaş gruplarında görülen erkek-kadın nüfus oranlarındaki bu farklılığın toplam nüfusta nispeten ortadan kalktığı görülmekte.

Gerçekten de erkek nüfus oranı % 49,8 kadın nüfus oranı ise % 50,2 gibi bir değere ulaştığını ve sonuçta dengelendiğini söylemek mümkündür. Turgutlu şehrinin yaş ve cinsiyet piramidi incelendiğinde, araştırma sahası genelinde olduğu gibi 20 ila 24 yaş grubunda erkek nüfusunun azaldığı dikkati çeken önemli bir göstergedir. İlçe merkez nüfusunda son 30 yıl içerisinde doğum oranlarının giderek düştüğü ve bunun sonucu olarak piramidin tabanın giderek daralmaya başladığı dikkati çekmektedir. Turgutlu şehrinin yaş ve cinsiyet piramidinin 2010 yılı Türkiye nüfus yaş ve cinsiyet piramidine benzerlikler olduğu söylenebilir. Araştırma sahasında 25 yıl öncesinden doğum oranlarında başlayan azalış günümüzde de devam etmekte. Yaş gruplarında özellikle 25 ila 29 yaş grubundan itibaren nüfus piramidinde tabanda daralmanın varlığı 1970 yıllardan itibaren Türkiye’de uygulanan nüfus planlamasının etkilerinin sahaya yansıdığını görmek mümkün olmaktadır. Çalışma sahasının kırsal kesiminin yaş ve cinsiyet bileşimini incelediğinde en yüksek oranın araştırma sahasının geneli ve Turgutlu ilçe merkezinden farklı bir gruba ait olduğunu görülmektedir. Kırsal nüfusta en yüksek değer % 8,3'lük değer ile 15–19 yaş grubuna aittir. İnceleme alanının kırsal nüfusunda en az oran ise % 0,7'lik değer ile 85 yaş üstü grup oluşturmaktadır (Grafik 28).

Grafik 28. Turgutlu Şehir Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Piramidi (2010).

Kaynak: TÜİK.

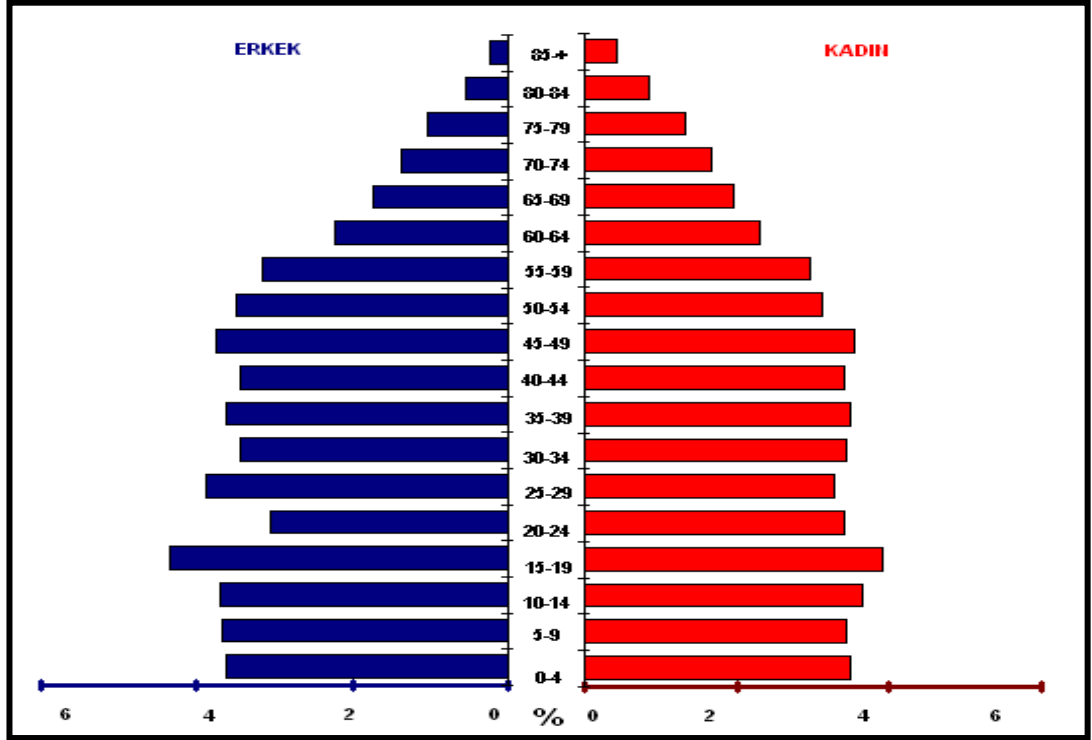
Kırsal kesimde 55 ila 59 yaş grubuna kadar olan tüm yaş guruplarında erkek nüfus fazlalığı bulunmaktadır. 60 ila 64 yaş grubundan sonra ise kadın nüfusun üstünlüğü söz konusu olmaktadır. Kırsal nüfusta 15 ila 19 yaş grubu en yüksek oran ile temsil edilmektedir. Kırsal yerleşmelerin genel nüfus piramidi incelendiğinde, araştırma sahası ile şehir merkezinin genel nüfus ve cinsiyet piramidine uygun bir görüntü verdiği söylenebilir. Turgutlu şehrinin, kırsal kesimden üst yaş guruplarında farklılaştığı görülmektedir. Özellikle 65 yaş üstü grupta hem kadın hem de erkek nüfus oranlarında dikkati çeken bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yaşlı nüfus oranlarına bakıldığında, kırsal kesimde önemli bir oransal üstünlüğün olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum kırsal kesimde ortalama yaşam süresinin ilçe merkezine göre daha yüksek olmasının bir sonucudur. Ortalama hayat süresinin kadın ve erkeklerde farklılık göstermesi, kadın ömrünün fazla oluşu biyolojik ve sosyal nedenlerle açıklanmaktadır. Bu durum erkeklerin daha ağır işlerde çalışması, iş kazaları ve erkek nüfusun sorumluluk alması nüfusta ortalama yaşam süresini kısaltmıştır (Tablo 40, Grafik 29).

Tablo 40. Turgutlu İlçesinde Kırsal Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Birleşimi (2010).

Yaş Grupları	Kırsal Nüfusu					
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-04	882	3,6	852	3,5	1734	7,1
05-09	891	3,7	838	3,4	1729	7,1
10-14	901	3,7	886	3,6	1787	7,3
15-19	1055	4,3	954	3,9	2009	8,2
20-24	740	3,0	829	3,4	1569	6,4
25-29	945	3,8	796	3,3	1741	7,1
30-34	839	3,5	834	3,4	1673	6,9
35-39	884	3,6	852	3,5	1736	7,1
40-44	840	3,5	832	3,4	1672	6,9
45-49	910	3,7	859	3,5	1769	7,2
50-54	847	3,5	760	3,1	1607	6,6
55-59	769	3,2	719	2,9	1488	6,1
60-64	539	2,2	561	2,3	1100	4,5
65-69	422	1,7	479	2,0	901	3,7
70-74	332	1,4	405	1,6	737	3,0
75-79	253	1,1	324	1,3	577	2,4
80-84	132	0,6	205	0,8	337	1,4
85-+	58	0,2	106	0,5	164	0,7
Toplam	12239	50,3	12091	49,7	24330	100,0

Kaynak: TÜİK.

Grafik 29. Turgutlu İlçesi Kırsal Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Piramidi (2010).

Kaynak: TÜİK.

1.4.3. Nüfusun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması

Nüfusun geniş aralıklarla gruplandırılması özellikle nüfusun bağımlılık oranlarının belirlenmesinde, yani aktif ve bağımlı nüfusun tespit edilmesi bakımından önemlidir. Araştırma sahasında nüfusun 0–14, 15–64 ve 65 ve üstü yaş şeklinde geniş aralıklarla gruplandırılması özellikle aktif ve bağımlı nüfusun tespit edilmesinde büyük önem taşır. Üretim faaliyetlerine katılmadığı varsayılan 0 ila 14 yaş grubu ile 65 ve üstü yaş grubu bağımlı nüfusu oluştururken, 15 ve 64 yaş gurubunda bulunanlar ise aktif nüfusu meydana getirir. Diğer taraftan 15 ve 64 yaş arasındaki çalışabilir nüfusa demografik aktif nüfus denilmektedir (Özav, 2002: 73). Türkiye’de çalışma çağındaki nüfusun yani aktif nüfusun 15 ve 64 yaş arasında alınması çok bir anlam taşımaz. Ülkemizde kırsal kesimde üretime katılma çağının daha küçük yaşlarda başladığı ve emeklilik olmadığı için 65 yaş üstü nüfusunda çalışmaya devam ettiği bilinmektedir (Doğanay, 1994: 158,159).

Nüfusun 2010 yılındaki toplam yaş bağımlılık oranı % 46,8 olarak hesap edilmiştir. Türkiye’de 2010 yılında toplam yaş bağımlılık oranı % 48,9’dur. Bu durum araştırma sahasının toplam yaş bağımlılık oranının Türkiye ortalamasının

altında bir değer taşıdığı söylenebilir. Yaşlı bağımlılık oranı ise 15 ila 64 yaş arasındaki her 100 kişi için 65 ve daha yukarısındaki kişi sayısıdır. Yaşlı bağımlılık oranı ise % 11,6'lık bir oran göstermektedir. Türkiye 2010 yılı yaşlı bağımlılık oranı % 10,8 dolayındadır. Araştırma sahasının yaşlı bağımlılık oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum sahada yaşam süresinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 41. Turgutlu İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması (2010).

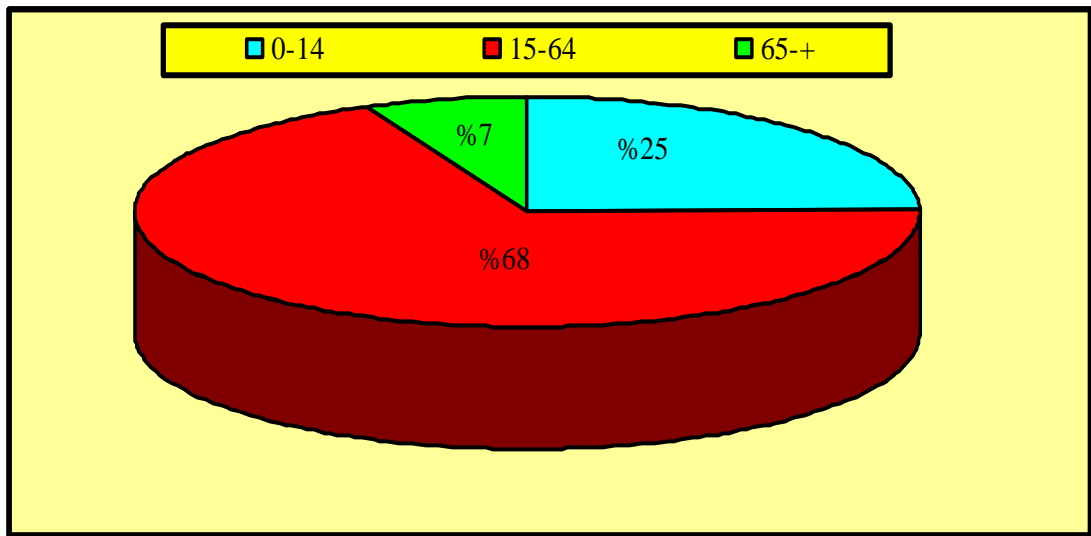
Yaş Grupları	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-14	17477	24,6	16602	23,3	34079	24,0
15-64	48624	68,6	48066	67,6	96690	68,1
65-+	4754	6,7	6439	9,1	11193	7,9
Toplam	70855	100.0	71107	100.0	141962	100.0

Kaynak: TÜİK.

Genç bağımlılık oranı % 35,2'tür, genç bağımlılık oranı ise 15 ila 64 yaş arası her 100 kişi için 0 ila 14 yaş arasındaki kişi sayısıdır. Ülkemizde 2010 yılı genç bağımlılık oranı ise % 38,8'dir. Yani 2010 yılı genç bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının altında bir değer göstermektedir.

Diğer bir ifade ile araştırma sahasında doğum oranlarının Türkiye ortalamasının altında kalması aynı zamanda genç nüfusun bağımlılık oranının da düşük kalmasına neden olmuştur (Tablo 41, Grafik 30).

Grafik 30. Turgutlu'da Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2010).

Kaynak: TÜİK.

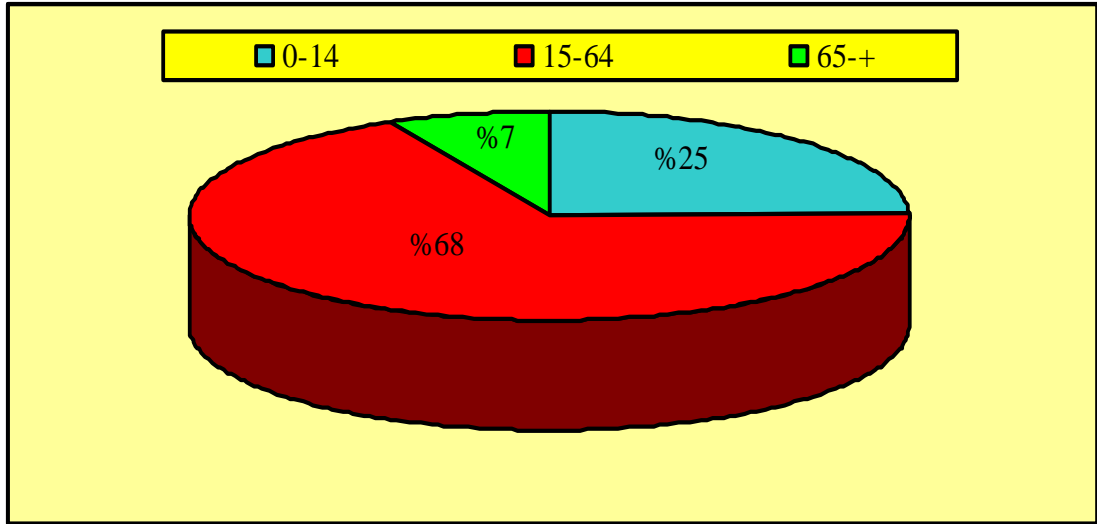
Turgutlu şehir nüfusunun % 24,5'i genç nüfustan, % 68,3'ü aktif nüfustan % 7,2 ise yaşlı nüfustan meydana gelmektedir. Toplam yaş bağımlılık oranı şehir merkezinde % 46,5'dir. Bu değer 2010 yılı Türkiye ortalamasının altındadır. Genç bağımlılık oranı ise % 35,9'dur. Bu değer yine saha genelinde olduğu gibi ilçe merkezinde de Türkiye ortalamasının altındadır. Yaşlı bağımlılık oranı ise % 10,6'dır. Yaşlı bağımlılık oranı Türkiye 2010 yılı ortalaması olan %10,8'den daha düşük değer göstermektedir. Bu durumda Turgutlu şehirde ortalama yaşam süresinin Türkiye ortalamasına göre daha kısa olduğu söylenebilir (Tablo 42).

Tablo 42. Turgutlu Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması (2010).

Yaş Grupları	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-14	14803	25,2	14026	23,8	28829	24,5
15-64	40256	68,7	40070	67,9	80326	68,3
65-+	3557	6,1	4920	8,3	8477	7,2
Toplam	58616	100,0	59016	100,0	117632	100,00

Kaynak: TÜİK.

Grafik 31. Turgutlu Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2010).

Kaynak: TÜİK.

Kırsal kesimde yaş gruplarının oransal dağılımına bakıldığında % 21,6'sını genç nüfus, % 67,3'ünü aktif nüfus ve % 11,1'ini yaşlı nüfus meydana getirmektedir. Kırsal kesimde toplam yaş bağımlılık oranı % 48,7'dir. Değer 2010 yılı Türkiye ortalamasının altındadır. Yaşlı bağımlılık oranı ise % 16,6 gibi bir değere sahip olmakla birlikte değerın Türkiye 2010 yılı yaşlı bağımlılık değeri olan % 10,8'nin

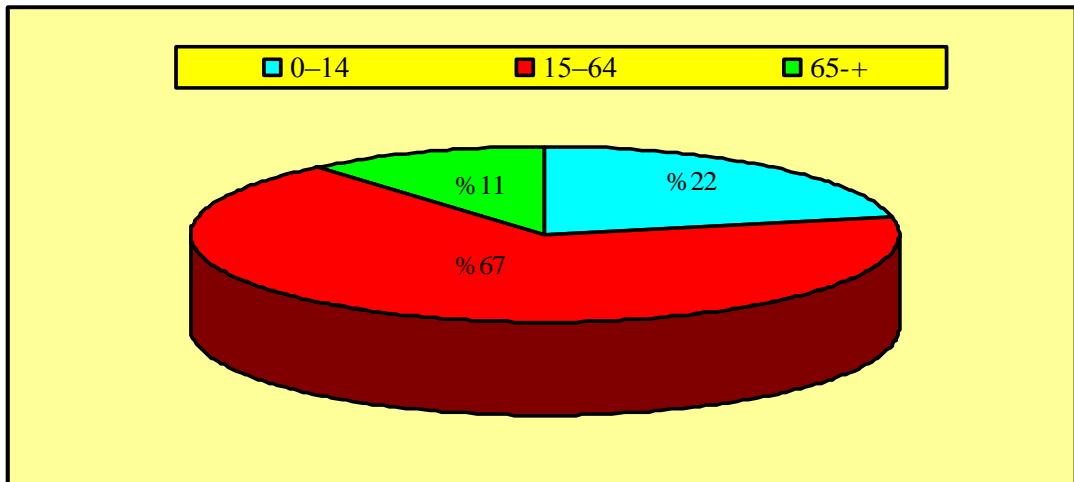
oldukça üzerindedir. Bu durum kırsal kesimde ortalama yaşam süresinin daha uzun olduğunu göstermektedir. Genç bağımlılık oranının % 32,1 dolayında olduğu araştırma sahasının genelinde genç bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının altında bir değere sahiptir. Yaş gruplarında dağılım toplumsal yapıyı ve toplumun hayatını her yönüyle etkilemektedir. 0 ila 14 yaş arası 65 yaş ve üstü gruplar bağımlı nüfus olarak değerlendirilse de, ülkemizde özellikle şehirlerde ve kırsal kesimde 14 yaş altı ve 65 yaş üstü nüfusun ekonomik hayata olan katkısı bilinmektedir. Turgutlu şehrinde kırsal yerleşmelere göre aktif nüfus oranı daha yüksek olmakla birlikte bağımlı nüfus oranının ise kırsal yerleşmelere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Her ne kadar sayısal ifadeler bu sonucu ortaya çıkarsa da ülkemizin kırsal kesiminde yaşayan bağımlı nüfus olarak değerlendirdiğimi 0 ila 14 ve 65 yaş üstü nüfusun şehir nüfusuna göre daha fazla ekonomik yaşamdaki iş bölümüne katıldığı bilinmektedir. Buradan hareketle kırsal kesimde yaşayan nüfusun bağımlılık oranı şehirde yaşayan nüfusa oranla düşük olduğunu söylemek mümkündür (Tablo 43, Grafik 32).

Tablo 43. Kırsal Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplandırılması (2010).

Yaş Grupları	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-14	2674	21,8	2576	21,3	5250	21,6
15-64	8368	68,4	7996	66,1	16364	67,3
65-+	1197	9,8	1519	12,6	2716	11,1
Toplam	12239	100,0	12091	100,0	24330	100,0

Kaynak: TÜİK.

Grafik 32. Kırsal Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2010).

Kaynak: TÜİK.

1.4.4. Nüfusun Eğitim Özellikleri

Eğitim nüfusun kalitesini belirleyen en önemli göstergelerden biridir. Nitelikli insan, kalifiyeli elaman, mesleki bilgi ve kabiliyet, bilimsel alanda elde edilen başarı eğitimle sağlanmaktadır.

Araştırma sahasında 2010 yılında 6 yaş ve üzeri toplam 125393 kişi yaşamaktadır. Altı yaş üzeri toplam nüfus içerisinde % 93,5'i okuryazar nüfusu meydana getirirken. % 6,5'ini okumayazma bilmeyen nüfus oluşturmaktadır. Nüfusun % 51,9'unu erkekler, geriye kalan % 48,1'ini kadınlar oluşturmaktadır. Kadın ve erkek nüfus içerisinde okuryazar oranları farklılık göstermektedir. İnceleme alanında erkek nüfusun % 97,7'si okuma-yazma bilirken, % 2,3'i okuma yazma bilmemektedir. Kadın nüfus içerisinde ise % 89,5'i okuryazarken. % 6,5'i okuryazar değildir.

Araştırma sahasında okulsuz okuryazar nüfus 24521 kişiden oluşmaktadır. Okulsuz okuryazar nüfusun % 20,9 gibi bir oranı teşkil etmesi okullaşmanın erken başladığı saha için aksi bir durum oluşturur. Bunun nedeni ise, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden sahaya yapılan göç olgusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan Turgutlu ilçe merkezinde 1927 yılında Cumhuriyet İlkokulu, köylerde ise 1932'de Irlamaz, 1935'de Sarıbey, 1936'da Urganlı ve Çepnidere ilkokullarının açılmış olması okullaşmanın inceleme alanında ne kadar erken başladığını göstermektedir. Araştırma sahasında altı yaş üstü nüfusun mezuniyet düzeyine bakıldığında, İlkokul mezunu oranı sahada % 35,9 dolayındadır. Bu oran araştırma sahasının mezuniyet düzeyinde en yüksek rakamıdır.

İlkokul mezunlarına bakıldığında kadın ve erkek oranının dengelendiğini görülmektedir. İlkokul mezunu erkek % 17,2 iken kadın oranı ise % 18,7 düzeyindedir. Kadın oranının İlkokul mezuniyet düzeyinde fazla olmasının nedeni, özellikle sekiz yıllık kesintisiz eğitime başlanmadan önceki dönemlerde ortaokula devam etmemelerinin bir sonucudur.

Ülkemizde 1997 yılından sonra sekiz yıllık temel eğitimin zorunlu olması ilköğretim düzeyinde mezuniyeti oluşturmuştur. Geçen zaman aralığında nüfusa ilköğretim düzeyinde mezun 21528 kişi dahil olmuştur. Toplam nüfus içerisinde

ilköğretim mezuniyet oranı % 18'i geçmiştir. Eğitim düzeyi içerisinde ilköğretim mezunu ilkokul mezunu nüfustan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Diğer taraftan ilköğretim ve ortaokul mezunlarının aynı sayacak olursak oran % 22,1 gibi bir değere sahip olmaktadır. İnceleme sahasında Lise mezunları % 15,0 gibi bir orana sahip olurken bu oranın % 8,4'ini erkek, % 6,6'sini kadınlar meydana getirir. Üniversite mezunu oranı sadece % 5,8 dolayında kalmaktadır.

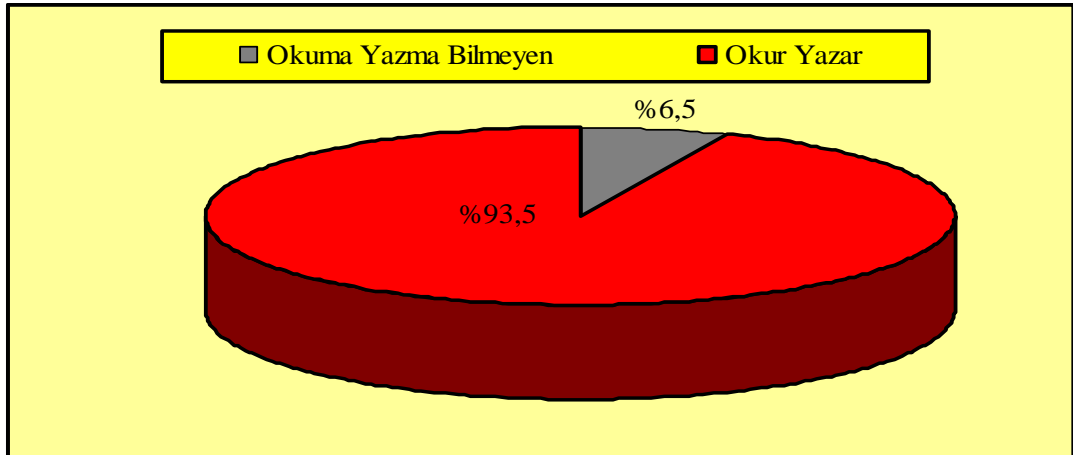
Lise mezunları ve üniversite mezunları içerisinde erkek oranı daha yüksektir. Üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip 7135 kişi yer almaktadır. Bunun 4349 kişisini erkek, 2786 kişisini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Yani üniversite ve üstü eğitim düzeyi düşünüldüğünde bu grup içerisinde % 61 oranında erkek nüfus. % 39 oranında kadın nüfus üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahiptir.

Tablo 44. Turgutlu İlçesi Genelinde Nüfusun Eğitim Durumu (2010).

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
Okuma Yazma Bilmeyen	1437	2,3	6661	10,5	8098	6,5
Okuryazar	60832	97,7	56463	89,5	117295	93,5
Toplam	62305	100,0	63124	100,0	125393	100,0
Okulsuz Okuryazar	11759	10,0	12762	10,9	24521	20,9
İlkokul Mezunu	20181	17,2	21920	18,7	42101	35,9
İlköğretim Mezunu	11808	10,1	9720	8,3	21528	18,4
Ortaokul Mezunu	2866	2,4	1522	1,3	4388	3,7
Lise ve Dengi Okul Mezunu	9859	8,4	7763	6,6	17622	15,0
Yüksekokul -Fakülte Mezunu	4122	3,5	2642	2,3	6764	5,7
Yüksek Lisans Mezunu	188	0,16	107	0,09	295	0,3
Doktora Mezunu	49	0,04	27	0,02	76	0,1
Toplam	60832	51,8	56463	48,2	117295	100,0

Kaynak: TÜİK.

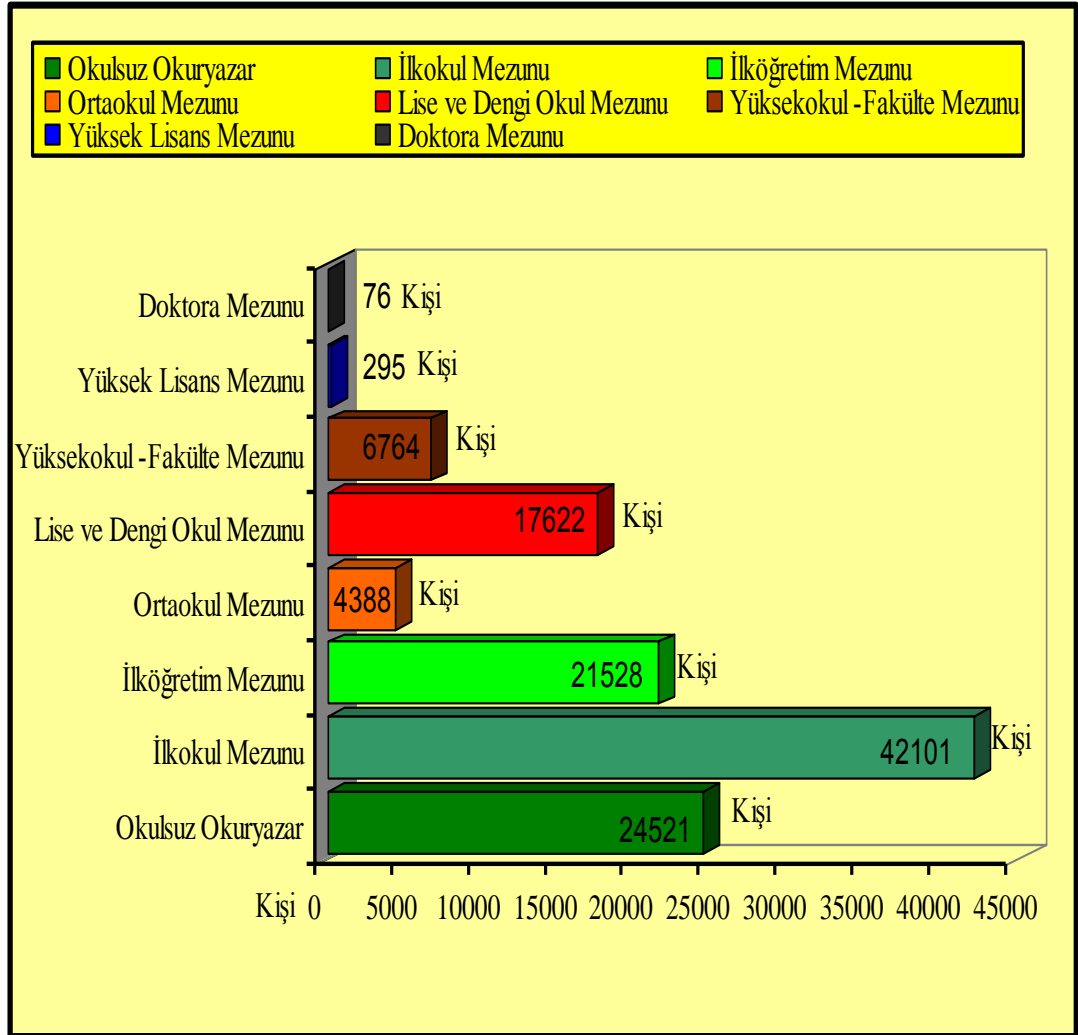
Grafik 33. Araştırma Sahası Genelinde Nüfusun Okuryazar Durumu (2010).

Kaynak: TÜİK.

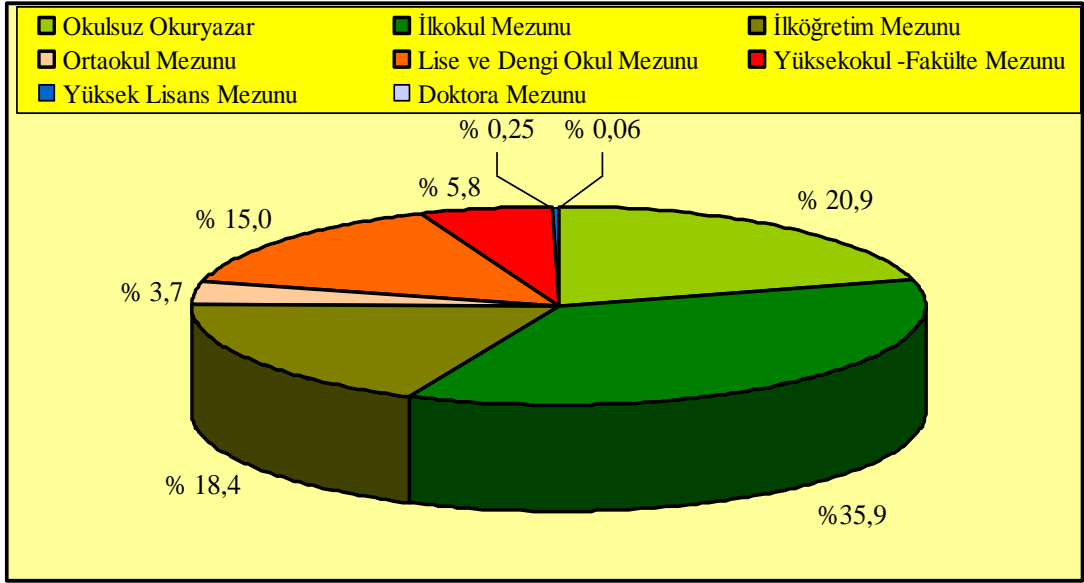
İlçe merkezinde 2010 yılında altı yaş ve üstü 97242 kişi bulunmaktadır. Altı yaş ve daha üst yaş gruplarında nüfusun % 51,6'sini erkekler, % 48,4'ünü kadın nüfus oluşturmaktadır. Erkek nüfusun % 97,9'u okuryazarken kadın nüfusun % 90,3'ü okuryazardır. Turgutlu şehir nüfusunun altı yaş ve üstü grupta nüfusun % 94,0 okuma yazma bilmektedir. Okulsuz okuryazar oranı ilçe merkezinde % 20,1 gibi yüksek bir orana sahiptir. Yani Turgutlu şehrinde 20313 kişi bir okula gitmeden okuma yazma öğrenmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi, sahada okullaşmanın erken başlamasına rağmen okulsuz okuryazarın bu kadar yüksek olmasının nedeni özellikle inceleme alanına Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan gelen göçmen nüfusla açıklamak daha doğru olacaktır. (Tablo 44, Grafik 34,35).

Grafik 34. Turgutlu İlçesinde Genelinde Nüfusun Eğitim Durumu (2010).

Kaynak: TÜİK.

Grafik 35. İlçe Genelinde Nüfusun Eğitim Durumunun Dağılışı (2010).

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu şehir nüfusunun eğitim durumuna bakıldığında, İlkokul mezunu 32145 kişi ve altı yaş üstü grubun % 33,1'ini meydana getirmektedir. En yüksek eğitim oranı ilkokul mezunlarındadır. İlkokul mezuniyetinde kadın oranı % 17,5 iken, erkek nüfusun % 15,6'sını ilkokul düzeyinde mezuniyete sahiptir. Söz konusu durum özellikle kız çocuklarının ilkokuldan sonra okula gönderilmemesi ile açıklanabilir. Ortaokul ve ilköğretim mezuniyet düzeyi % 22,3 dolayındadır. Bu oranın % 12,6'sını erkeler oluştururken, % 9,7'sini kadın nüfus meydana getirmektedir.

Turgutlu şehrinde, lise düzeyinde eğitim gören 16233 kişi bulunurken, bu nüfusun okuryazar nüfus içerisindeki oranı % 16,7'sini meydana getirir. Üniversite ve daha üst düzeyde eğitim gören 6869 kişi mevcuttur. Altı yaş üstü grupta erkelerin % 4,3'ü üniversite mezunu iken, kadın nüfusta bu oran % 2,7 dolayında kalmıştır. Araştırma sahasında ilçe merkezinde mezuniyet grupları içerisinde kadın oranının yüksek olduğu grup, İlkokul mezuniyeti düzeyinde bulunmaktadır. Diğer tüm mezuniyet gruplarında erkek üstünlüğü söz konusudur. Buradan anlaşılacağı gibi kuşkusuz bunun en önemli nedeni ülkemiz genelinde olduğu gibi Turgutlu kent merkezinde de kadın nüfusun eğitime devam etmesi, erkek nüfusa göre daha az gerçekleşmektedir (Tablo 45).

Tablo 45. Turgutlu Şehrinde Nüfusunun Eğitim Durumu (2010).

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
Okuma Yazma Bilmeyen	1097	2,1	5057	9,7	6154	6,0
Okuryazar	50152	97,9	47090	90,3	97242	94,0
Toplam	51249	100,0	52147	100,0	103396	100,0
Okulsuz Okuryazar	9692	10,0	10621	10,9	20313	20,9
İlkokul Mezunu	15131	15,6	17014	17,5	32145	33,1
İlköğretim Mezunu	9703	10,0	8032	8,3	17735	18,2
Ortaokul Mezunu	2538	2,6	1409	1,4	3947	4,1
Lise ve Dengi Okul Mezunu	8910	9,2	7323	7,5	16233	16,7
Yüksekokul -Fakülte Mezunu	3950	4,1	2567	2,6	6517	6,7
Yüksek Lisans Mezunu	183	0,19	100	0,10	283	0,29
Doktora Mezunu	45	0,05	24	0,02	69	0,07
Toplam	50152	51,6	47090	48,4	97242	100,0

Kaynak: TÜİK.

Araştırma sahasının kırsal kesiminde okuryazar nüfus oranı % 91,2 dolayındadır. Okuryazar nüfus içerisinde cinsiyet göre dağılımı incelendiğinde erkeklerin % 96,9'u okuryazar nüfustan oluştururken, kadınlarda ise bu oranın % 85,4 dolayında olduğu görülmektedir. Kırsal kesimde altı yaş ve üstü toplam 21997 kişi bulunmaktadır. Okulsuz okuryazar nüfusun oranı % 20'nin üzerine çıkmaktadır. İlkokul mezunlarının oranı kırsal kesimde yaşayan altı yaş ve üstü grubun yarısına yakın bir oran teşkil etmektedir. Kırsal kesimde yalnızca ilkokul mezunu 9959 kişi yer almakta erkeklerde % 47,3 ilkokul mezunu yer alırken, kadınlarda ise % 52,3 oranında bulunmaktadır (Tablo 46).

Tablo 46. Turgutlu İlçesi Kırsal Nüfusun Eğitim Durumu (2010).

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Okuma Yazma Bilmeyen	340	3,1	1604	14,6	1944	8,8
Okuryazar	10680	96,9	9373	85,4	20053	91,2
Toplam	11020	100,0	10977	100,0	21997	100,0
Okulsuz Okuryazar	2067	10,3	2141	10,7	4208	21,0
İlkokul Mezunu	5050	25,2	4906	24,5	9956	49,6
İlköğretim Mezunu	2105	10,5	1688	8,4	3793	18,9
Ortaokul Mezunu	328	1,6	113	0,6	441	2,2
Lise ve Dengi Okul Mezunu	949	4,7	440	2,2	1389	6,9
Yüksekokul -Fakülte Mezunu	172	0,9	75	0,4	247	1,2
Yüksek Lisans Mezunu	5	0,02	7	0,03	12	0,06
Doktora Mezunu	4	0,02	3	0,01	7	0,03
Toplam	10680	53,3	9373	46,7	20053	100,0

Kaynak: TÜİK.

Üniversite, yüksek lisans ve doktora düzeyinde mezun seviyesi sadece % 1,3 dolayında bulunmaktadır. Kırsal kesimde erkeklerin % 1,7'si, kadınların ise % 0,9'u yükseköğretim kurumundan mezun olmuştur. Yükseköğrenim kurumundan mezuniyet düzeyi oldukça düşüktür.

1.4.4.1. Yerleşmelere Göre Nüfusun Eğitim Durumu

Araştırma sahasında 2010 yılında genel okuryazar oranı % 93,5 dolayındadır, bu oran dokuz kırsal yerleşme ünitesinde % 93,5'in üzerinde değere sahipken, otuz yerleşme biriminde ise bu değer altındadır. Turgutlu şehri başta olmak üzere, Çampınar, Çepnidere, Derbent, Gökgedik, İzzettin, Musacalı gibi yerleşmeler okuryazar nüfusta Türkiye ortalamasının üzerinde değere sahiptir. Avşar köyü araştırma sahası değeri ile aynı sayısal rakama sahip iken, Kabaçınar köyü ise daha yüksek düzeydedir. Kırsal yerleşmeler içerisinde Temrek ve Yakuplar köyleri ise en düşük okuryazar nüfusa sahiptirler (Tablo 47).

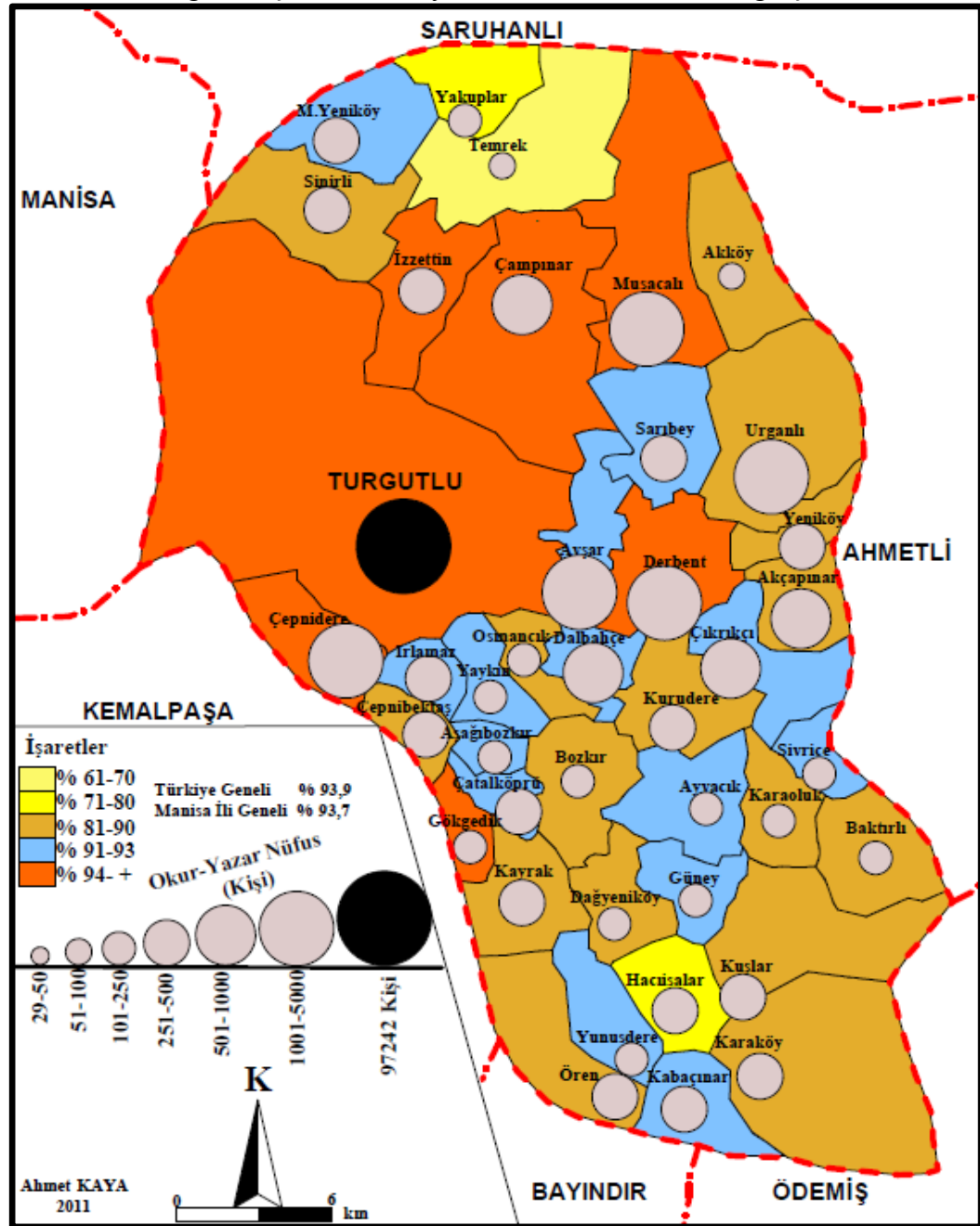
Tablo 47. Turgutlu'da Yerleşmelerde Cinsiyete Göre Okuryazar Oranları (2010).

Yerleşmenin Adı	Genel %'si	Erkek %'si	Kadın %'si	Yerleşmenin Adı	Genel %'si	Erkek %'si	Kadın %'si
Turgutlu	94,0	97,8	90,2	İzzettin	94,0	99,6	88,2
Akçapınar	92,3	98,1	86,5	Kabaçınar	93,7	96,6	90,7
Akköy	85,1	95,9	74,3	Karaköy	88,3	98,6	84,1
Aşağıbozkır	91,4	97,5	83,6	Karaoluk	86,5	92,6	84,1
Avşar	93,5	97,3	89,6	Kayrak	86,8	95,4	78,3
Ayvacak	91,7	99,1	84,6	Kurudere	86,8	96,9	76,0
Baktırlı	85,3	92,4	77,5	Kuşlar	80,3	94,8	75,1
Bozkır	84,5	95,4	73,1	Musacalı	95,6	98,9	92,3
Çampınar	94,5	98,1	90,1	M.Yeniköy	90,8	96,5	83,1
Çatalköprü	91,5	98,7	84,5	Osmancık	86,9	95,2	77,4
Çepnibektaş	88,2	95,4	80,2	Ören	90,3	95,7	85,1
Çepnidere	95,6	98,0	93,2	Sarıbey	92,5	96,8	87,7
Çıkrıkçı	91,2	97,3	85,5	Sinirli	89,9	94,7	83,1
Dağyeniköy	89,2	96,5	82,6	Sivrice	92,3	97,0	87,3
Dalbahçe	91,5	95,8	86,9	Temrek	64,4	70,8	57,1
Derbent	94,1	97,6	90,6	Urganlı	89,3	96,6	82,3
Gökgedik	97,8	100,0	95,6	Yakuplar	79,2	88,6	70,0
Güney	90,7	99,3	82,2	Yaykın	91,7	100,0	82,9
Hacısalar	87,1	93,9	80,1	Yeniköy	90,0	97,0	82,9
Irlamaz	90,5	97,8	83,6	Yunusdere	92,1	96,8	87,2

Kaynak: TÜİK.

Toplumun kalkınmasında etkili olan başlıca unsurların sermaye, teknolojik örgütlenme, doğal kaynaklar ve nüfus olduğu ifade edilmektedir. Nüfusun eğitim düzeyi ve kalitesi bir toplumu en olumsuz şartlarda dahi kalkınmasını gerçekleştirebilmektedir (Tandoğan, 1998: 139). Nüfusun kalitesini belirleyen unsur ise eğitim düzeyidir. Bir toplum ne kadar eğitilmiş ise o kadar kaliteli nüfustan meydana gelmektedir. Bundan dolayıdır ki araştırma sahasında eğitim faaliyetlerinin bilinmesi ve irdelenmesi oldukça önem taşımaktadır.

Harita 25. Turgutlu İlçesinde Okuryazar Nüfus ve Oransal Dağılışı.

Kaynak: TÜİK (2010).

Turgutlu'da eğitim faaliyetleri Cumhuriyet'ten sonra giderek önem kazanmıştır. Türkiye Cumhuriyetinde 1927'de yapılan ilk nüfus sayımında okuryazar oranına bakıldığında erkek nüfusun % 17,4'ü okuma yazma bilirken, kadın nüfusta ise bu oran % 4,6 kadardı. Ülkemiz genelinde 1965 yılında yapılan nüfus sayımında araştırma sahasının okuma yazma oranlarına bakıldığında, Turgutlu şehrinde ise 35674 kişi yaşamakta ve bu nüfusun 18621 kişisi okuma yazma biliyordu. Bu tarihte 22308 kişinin yaşadığı köylerde ise 8150 kişi okuryazar idi. Ahmetli bucağında 13988 kişiden 5441 kişi okuryazardır. Toplam nüfusu 71970 olan Turgutlu ilçesinde 1965 yılında 32212 kişi okuryazardı. Yani 1965 yılında toplam nüfusun % 44,6'sı okuryazar nüfustan oluşuyordu.

Araştırma sahasında okullaşma erken başlamıştır. Sahanın İlk İlkokulu 1927 yılında yapılan Cumhuriyet İlkokuludur, 1928 yılında Namık Kemal İlkokulu. 1930'da Hilal İlkokulu, 1940'da Lütfi Kırdar İlkokulu, 1954'de 19 Mayıs İlkokulu, 1959'da Bozkurt İlkokulu ve 1960'da Ülkü İlkokulu eğitim öğretime başlamıştır. 1962-1963 Eğitim-Öğretim yılında Turgutlu ilçe merkezinde 7 ilkokul yer alırken, 35 kırsal yerleşmelerin sadece 15'inde ilkokul yer almaktadır. O dönemde ilçe merkezinde 83 öğretmen 1838 kız öğrenci ve 2274 erkek öğrenci ile birlikte toplam 4112 ilkokul öğrencisi yer alıyordu. Köylerde ise 2401 erkek ve 1762 kız öğrenci olmak üzere toplam 4163 öğrenci ve 78 öğretmen görev yapmaktadır.

Çalışma alanında ise Ortaokul 1937'de, lise ise 1962 yılında açılmıştır. 1962-1963 eğitim-öğretim yılında ortaokulda 241, lisede ise 90 öğrenci öğretim görüyordu. Kız sanat enstitüsünde 298 öğrenci, erkek sanat enstitüsünün orta kısmında 183, lise kısmında 97 olmak üzere toplam 284 öğrenci sayısı mevcuttu. Okullaşmanın erken tarihlerde başlaması, Turgutlu ilçesinde okuryazar oranının yüksek olmasına neden olmuştur. Kırsal kesimde ise Irlamaz köyünde 1932 yılında ilkokul açılmıştır. Daha sonraki yıllarda, Sarıbey (1935), Urganlı, Çepnidere (1936), İzettin (1940), Avşar, Sinirli (1948), Akçapınar, Çampınar (1949), Çatalköprü (1950), Karaköy (1952), Dalbahçe (1956), Çıkrıkçı, Yeniköy (1960), Ören (1962), Musacalı (1963), Gökgedik (1964), Çepnibektaş, Kayrak (1967), Kabaçınar (1968) gibi köylerinde ilkokullar eğitim ve öğretime başlamıştır. İnceleme sahasında 2009-2010 eğitim öğretim yılında 71 adet çeşitli türlerde okul yer alıyordu. Aynı yıl araştırma sahasında 71 okulda toplam 29319 öğrenci öğrenim görüyordu. Bu

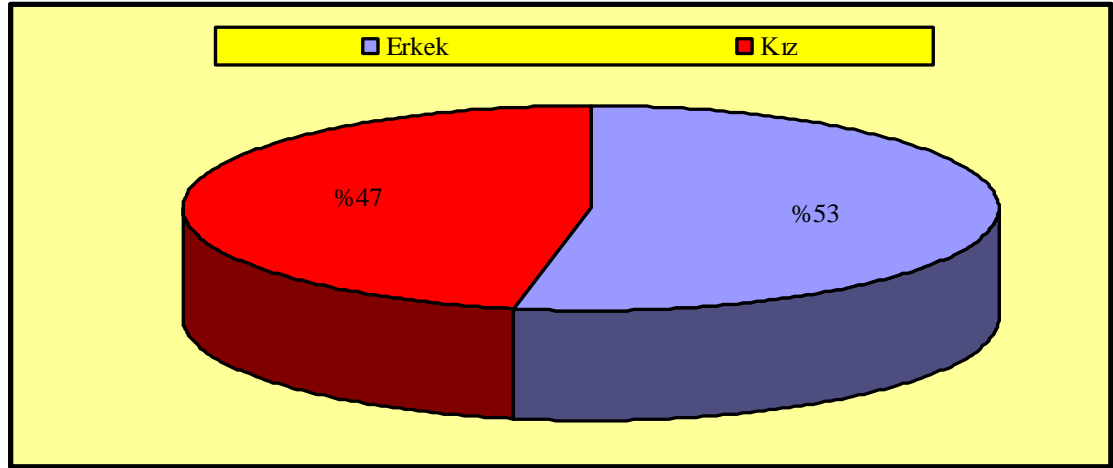
öğrencilerden 26424'ü ilçe merkezinde, 2895'ide kırsal yerleşmelerde eğitime katılmaktaydı. İlçe merkezinde 47 okulda 802 derslik yer alırken, kırsal yerleşmelerde 24 okulda 190 derslikte eğitim-öğretim yapılmaktadır. Kırsal yerleşmelerde bazı köy okulları kapatılarak taşınmalı eğitime geçilmesi tercih edilmiş. Bu tercihte neden olan en önemli faktör söz konusu yerleşmelerdeki öğrenci sayılarının azlığından kaynaklanmaktadır. Turgutlu İlçesinde toplam 1483 öğretmen görev yapıyordu. Öğretmenlerin 1277'si Turgutlu şehrinde görev yaparken, 206'sı ise kırsal yerleşmelerdedir. İlçe merkezinde öğretmen başına 20,7 öğrenci düşerken, kırsal yerleşmelerde öğretmen başına 14,1 öğrenci dolayındadır. (Tablo 48).

Tablo 48. Çalışma Alanında Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinin Dağılımı (2010).

Eğitim-Öğretim Faaliyetleri	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci sayısı		
				Erkek	Kız	Toplam
Turgutlu İlçe Merkezi	47	802	1277	14099	12325	26424
Kırsal Yerleşmeler	24	190	206	1470	1425	2895
Toplam	71	992	1483	15569	13750	29319

Kaynak: Turgutlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Grafik 36. Çalışma Sahasında Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (2010).

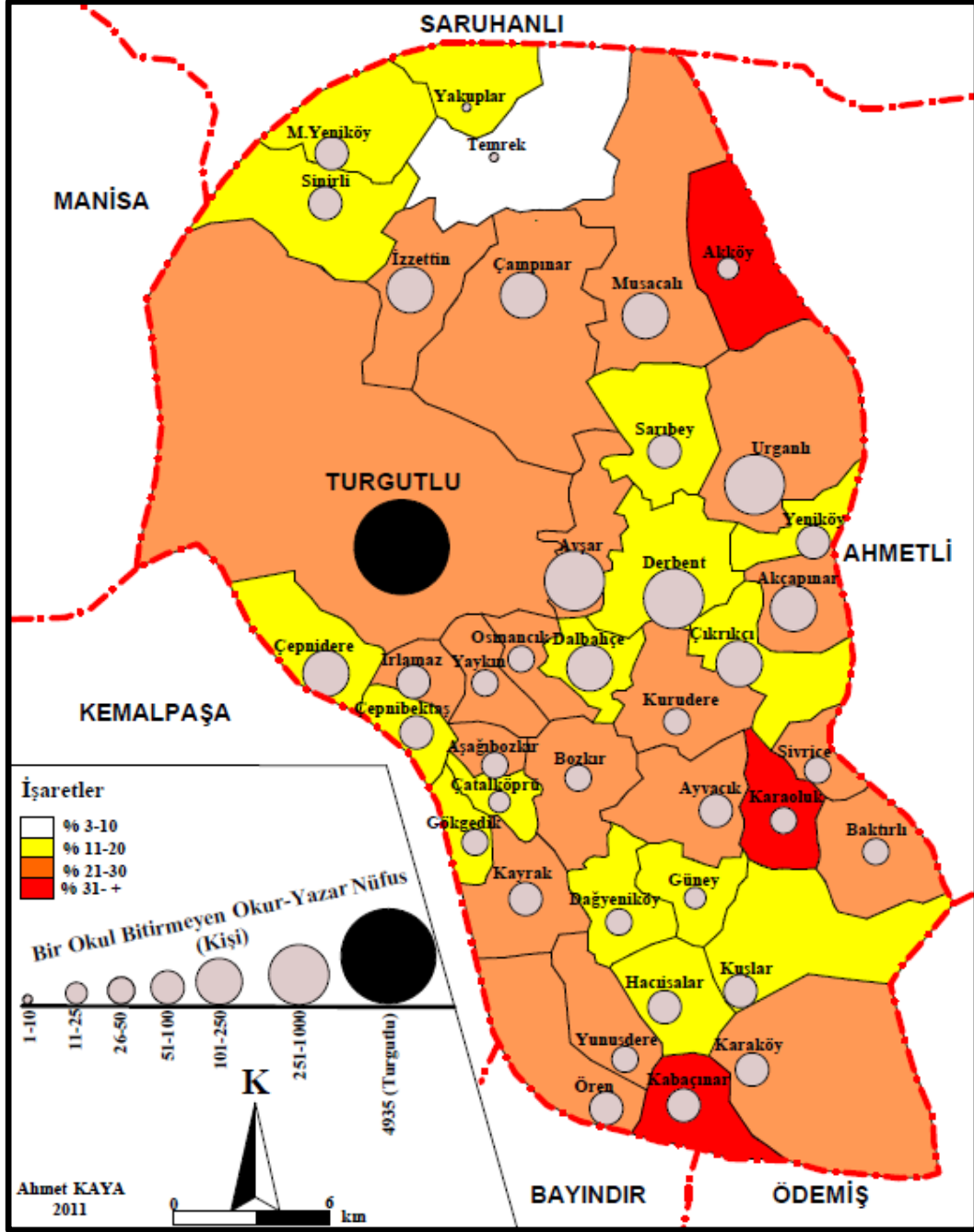

Kaynak: Turgutlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.

Araştırma sahasında okuryazar nüfus içerisinde bir okul bitirmeden okuma yazma bilen nüfusa bakıldığında bu oran % 3 (Temrek) ile % 32 (Akköy) arasında değişmektedir. Turgutlu ilçe merkezinde herhangi bir okul bitirmeyip okuma yazma bilen nüfusun % 20'nin üzerinde olması, sahaya olan göçlerle açıklana bilir. Turgutlu şehrinde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden yapılan göçler, söz

konusu oranın yükselmesine neden olmuştur. Akköy de altı yaş üstü 67 kişinin 17'si okuryazar olup bir okul bitirmemişlerdir (Harita 26).

Harita 26. Turgutlu'da Bir Okul Bitirmeyen Okuryazar Nüfusun Dağılışı ve Oranları.

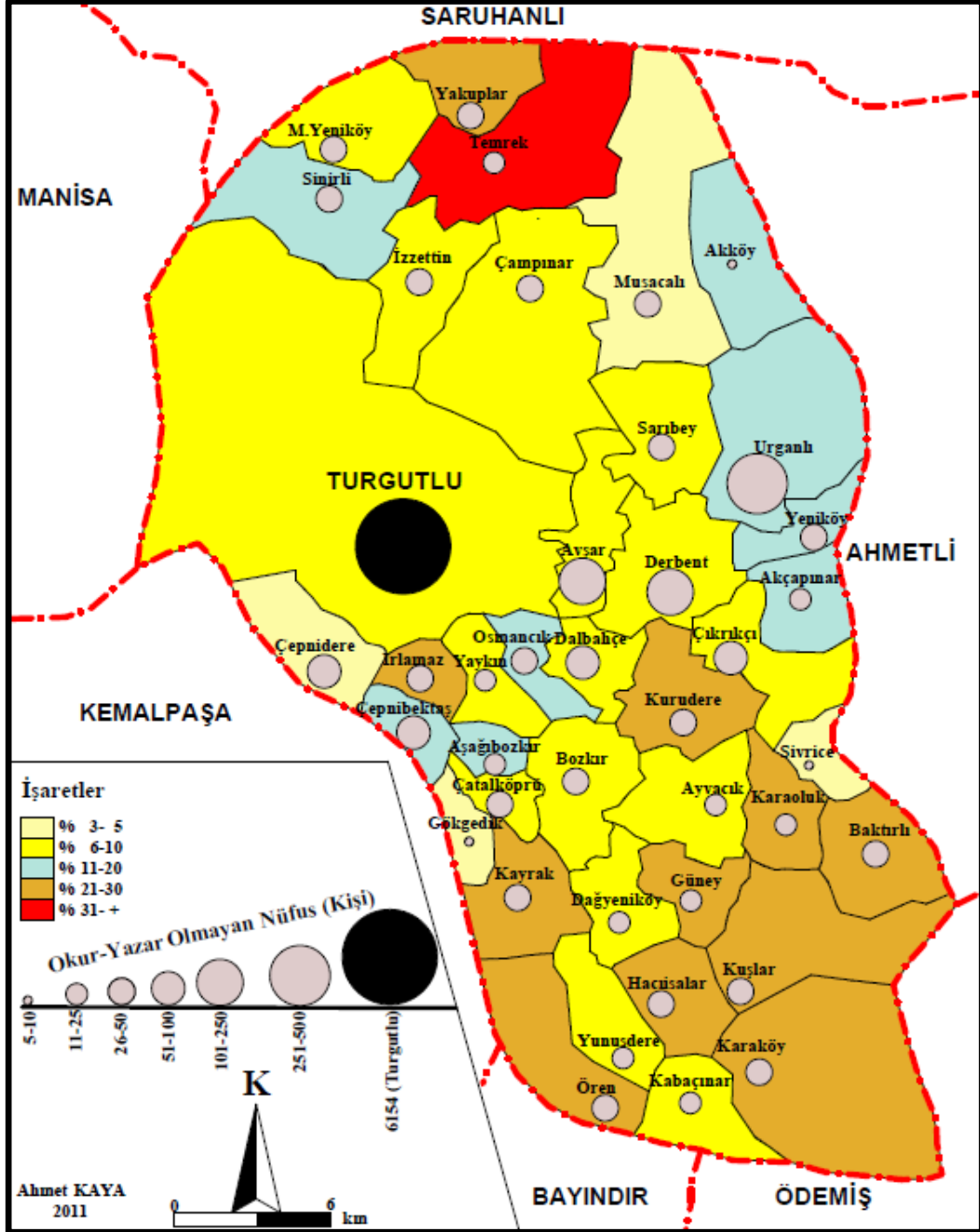

Kaynak: TÜİK (2010).

Okuryazar olmayan nüfus dağılımını incelediğinde en yüksek değer % 36,6 ile Temrek köyüne ait olduğu görülür. Temrek köyünde altı yaş üstü 45 kişinin 16'sı okuryazar değildir, Yakuplar köyünde ise bu oran % 21 dolaylarındadır. Sahanın kuzeyinde Çaldağı eteklerinde bulunan bu yerleşmelerde, okuryazar nüfusun

düşüklüğü bu iki yerleşim ünitesinin sürekli göç vermesi ve nüfusunu artıramaması ile ilgilidir. Bir okul bitirmeyen en yüksek okuryazar nüfus oranı ise Gökgedik köyüne aittir. Gökgedik köyünde altı yaş üstü 236 kişiden sadece 5'i okuryazar değildir. Turgutlu şehrinde ise okuryazar olmayan nüfus % 6 dolayındadır (Harita 27).

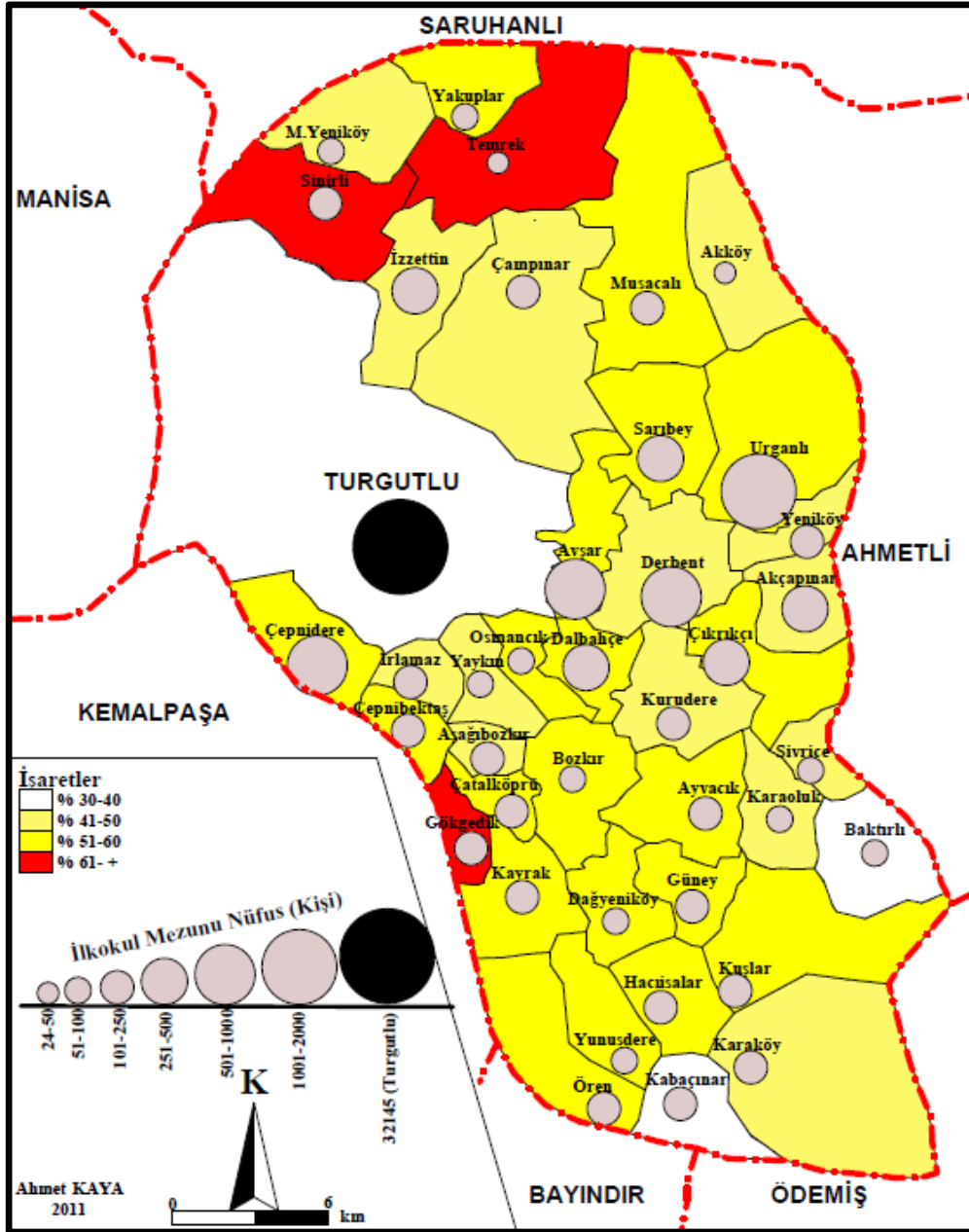
Harita 27. Turgutlu'da Okuryazar Olmayan Nüfusun Dağılışı ve Oranları.

Kaynak: TÜİK (2010).

Yerleşmelerde İlkokul mezunu nüfusun dağılışına bakıldığında % 33 ila % 69 arasında değiştii görülmektedir. En yüksek, ilkokul mezunu oranına sahip olan yerleşmeler Gökgedik, Sinirli ve Temrek gibi köylerdir. Turgutlu ilçe merkezinde % 33 civarında İlkokul mezunu bulunmaktadır. Turgutlu şehrinde, ilkokul mezununu yüksek olması veya bir üst öğrenime devam edilmemesi, sahanın aldığı göç ile yakından ilgilidir. En az ilkokul mezunu bulunan yerleşmeler içerisinde Turgutlu şehrinde ile Baktırlı ve Kabaçınar köyleri yer alır (Harita 28).

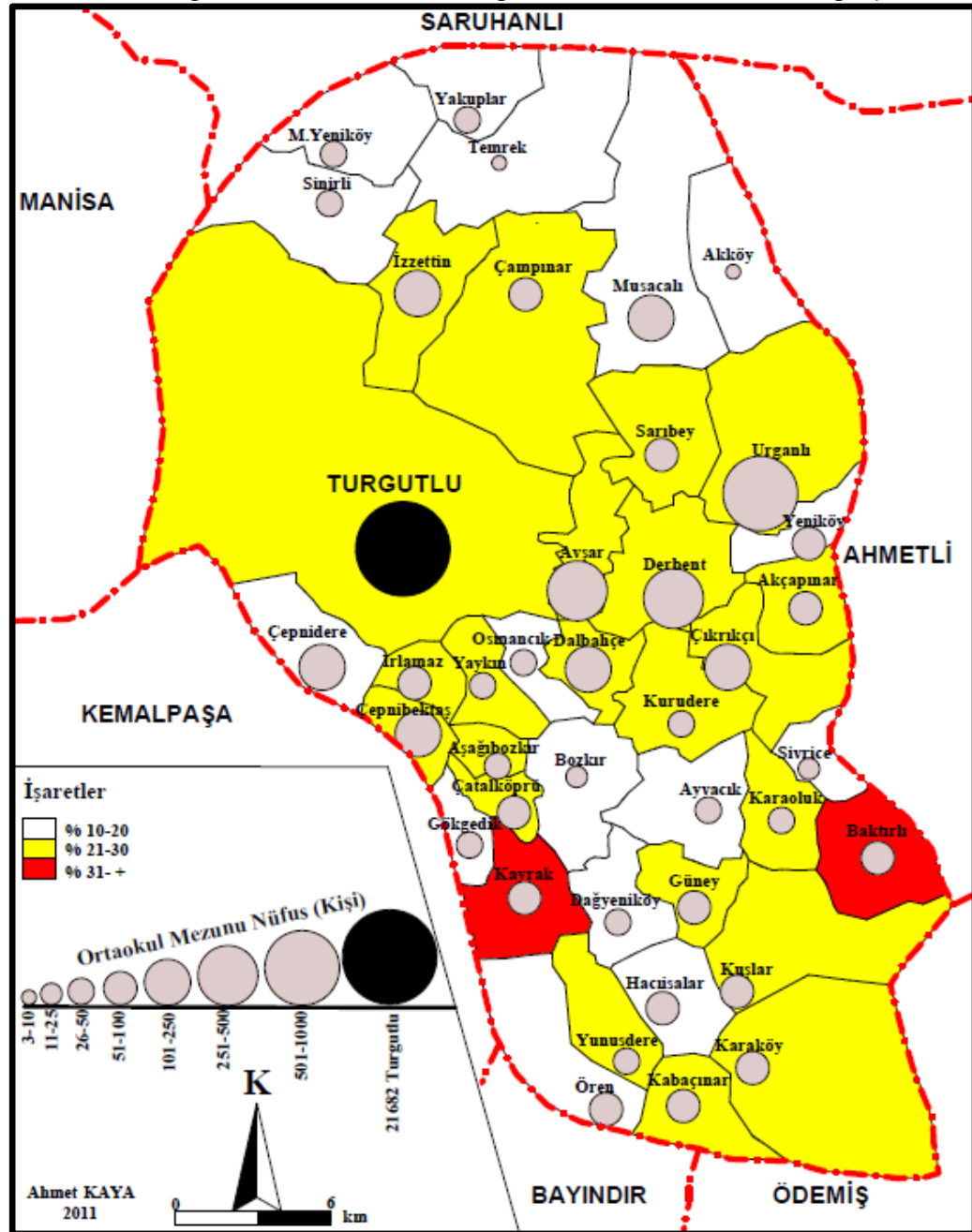
Harita 28. Turgutlu'da İlkokul Mezunu Nüfusun Dağılışı ve Oranları.

Kaynak: TÜİK (2010).

Ortaokul ve ilköğretim düzeyinde mezun olanların oransal dağılışı incelendiğinde % 10 (Temrek) ile % 33 (Baktırlı) arasında değişmektedir. Turgutlu şehrinde ortaokul ve ilkokul mezunlarının oranı % 22 dolayındadır. Yerleşmelerin % 50'den fazlasında ortaokul ve ilkokul mezunlarının oranı % 21 ile % 30 arasında değişmektedir. Baktırlı köyünde okuryazar olan 193 kişinin 64'ü ortaokul veya ilkokul mezunu iken, Temrek köyünde ise okuryazar olan 29 kişinin 3'ü ortaokul veya ilkokul mezunudur (Harita 29).

Harita 29. Turgutlu'da Ortaokul ve İlköğretim Mezunu Nüfusun Dağılışı.

Kaynak: TÜİK (2010).

Lise mezunu oranlarının merkeze yakın olan ve ulaşım imkânı bulunan kırsal yerleşmelerde yüksek olmasının nedeni, Turgutlu şehrine yakın olan bu yerleşmelerde ulaşım imkanının varlığı söz konusu yerleşmelerden, öğrenciler daha kolay bir şekilde Turgutlu'ya ulaşabilmektedir. Kırsal yerleşmelerde lise mezunu oranının düşük olmasının bir diğer nedeni ise söz konusu mezunların köyde yaşamayıp, daha büyük merkezlere göç etmesi ile yakından ilgilidir. Araştırma sahasında orta öğretim kurumlarından lise bulunan tek kırsal yerleşme Urganlı kasabasıdır. Kasaba merkezinde 1996 yılında Atatürk Ortaokulu'nun boşaltmış olduğu binada Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Urganlı Çok Programlı Lisesi açılmıştır.

Üniversite mezunu nüfusun Turgutlu şehrinde ve diğer yerleşmelerdeki oranına bakıldığında Turgutlu şehrinde % 6 oran ile en yüksek seviyede iken Çatalköprü köyünde ise % 0,2'ye kadar düşmektedir. Yakuplar, Temrek ve Akköy gibi kırsal yerleşmelerde üniversite mezunu bulunmamaktadır. Araştırma sahasında yer alan 30 kırsal yerleşmede üniversite mezunu nüfus 10 kişinin altındadır. Bazı yerleşmelerde üniversite mezunlarını köyde görev yapan öğretmen ve imam gibi kamu görevlileri oluşturmaktadır. Lise mezunları içerisinde en yüksek değerlere ova ve ova kenarında yer alan yerleşim birimlerinde rastlanmaktadır. Bunun yanında Bozdağ'ın ve Çaldağ'ın yüksek kesimlerinde yer alan yerleşim ünitelerinde oranlar en düşük seviyeye inmektedir.

Turgutlu şehrinde 2010 yılında üniversite mezunu olarak 6869 kişi bulunuyordu. Urganlı ve Derbent kasabalarında üniversite mezunlarının sayısal değer olarak diğer yerleşmelerden yüksek olması, bu beldelerde belediyelerin bulunması ve buralarda görev yapan personelin üniversite mezunu olması ile açıklanabilir. Bunun dışında lise ve ilköğretim okullarının kasabalarda varlığı sayısal değerlerin yükselmesine katkı sağlamıştır. Kırsal yerleşmelerin yarından fazlasında üniversite mezunu olan nüfusun sayısı oldukça düşüktür.

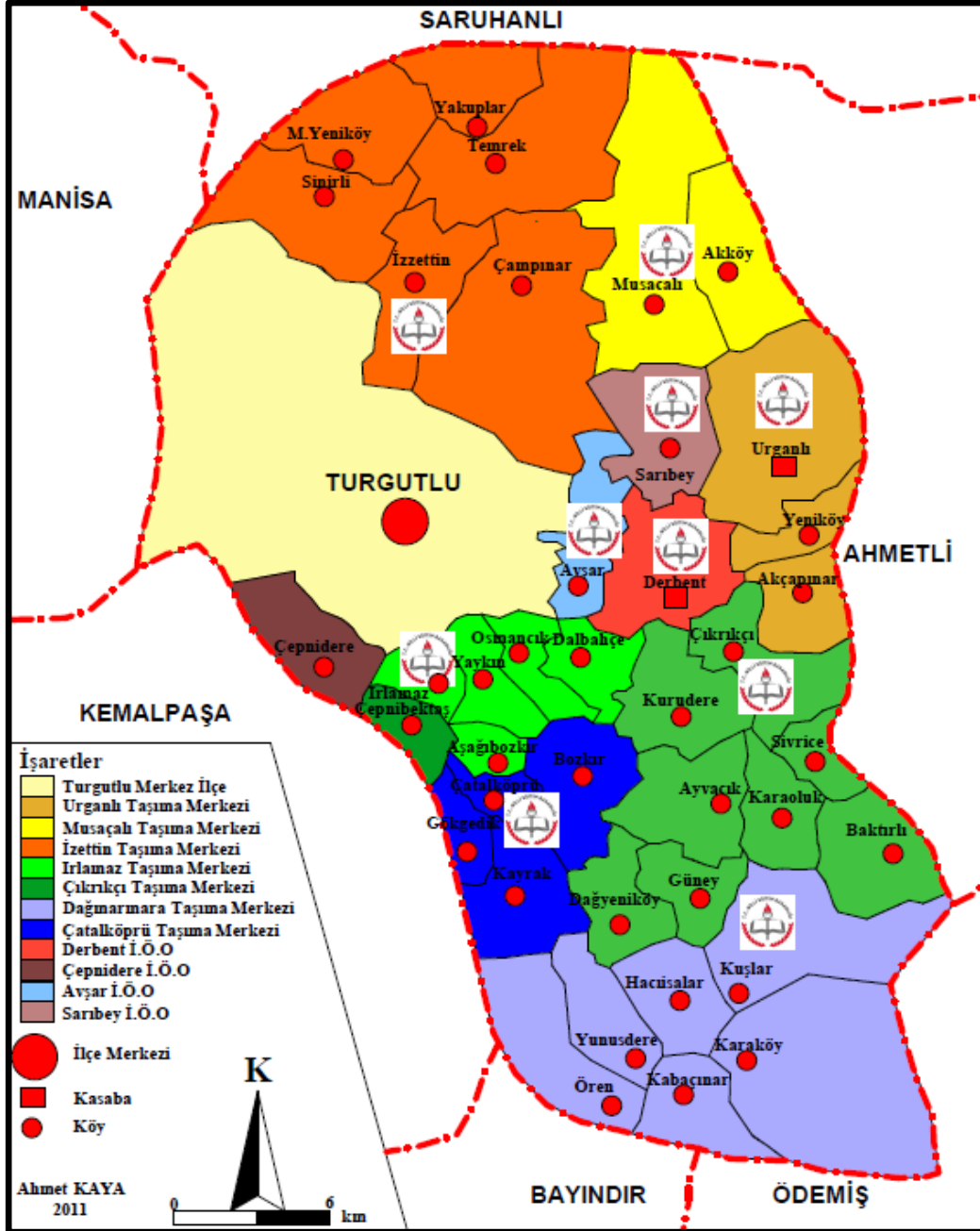
Söz konusu kırsal yerleşim birimlerinde üniversite mezunu olan kişi sayısının oransal dağılışı % 1'in altında kalmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi üniversite mezunu olan nüfusun köyde kalmayıp daha büyük yerleşim birimlerine göç etmesidir. Dolayısıyla üniversite mezunu olan kalifiyeli elemanlar daha iyi yaşamak

sağlanmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile birlikte 1997 yılında Turgutlu köylerinin bazılarında 1, 2, 3 bazılarında 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflar birleştirilerek birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretime devam edilmiştir. Köylerde yer alan 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ise taşıma merkezi olan okullara gönderilmiştir.

Turgutlu ilçesinde 1997 yılında 9 kırsal yerleşme ve bir İlçe merkezi olmak üzere toplam 10 taşıma merkezi oluşturulmuştur. Urganlı taşıma bölgesinde Yeniköy ve Akçapınar gibi kırsal yerleşmelerdeki öğrencilerden 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflar kendi köylerinde eğitim görürken 6, 7 ve 8. Sınıflar ise Urganlı kasabesindeki Besime İşildak ilköğretim okulunda eğitim görmektedir. Derbent kasabesindeki ilköğretim okuluna Sarıbey köyü öğrencileri, İzzetin köyü taşıma bölgesine Çampınar, Sinirli, Temrek, Yakuplar ve Musalaryeniköy köylerinin öğrencileri İzzetin 75. Yıl İlköğretim Okulunda eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Çampınar köyünde 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflar Çampınar ilköğretim okulunda eğitimini sürdürürken 6, 7 ve 8. sınıflar İzzetin köyünde okumaktadır. Sinirli köyünde 2 derslikli okul bulunmakta 1, 2 ve 3. sınıflar kendi köylerinde eğitim görürken, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar İzzetin köyüne taşınmaktadır. Temrek, Yakuplar ve Musalaryeniköy'de okullar tamamen taşınalıdır. Avşar köyünde bulunan öğrenciler Avşar ilköğretim okulunda eğitim görmektedirler. Çatalköprü taşıma merkezine 3 köy okulu öğrencileri taşınarak eğitime devam etmektedir. Kayrak ve Gökgedik köylerinde 1, 2, 3. sınıflar eğitim görürken, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri Çatalköprü İlköğretim okuluna gitmektedir. Bozkır köyünde ise öğrencilerin tamamı Çatalköprü köyüne taşınarak eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Çıkrıkçı köyü yedi kırsal yerleşmenin taşınalı eğitim merkezidir. Ayvacık, Baktırlı, Karaoluk, Sivrice, Güney, Dağyeniköy ve Kurudere köylerinin öğrencileri taşınalı eğitimle Çıkrıkçı köyünde yer alan ilköğretim okuluna gelirler. Çalışma sahasının en güneyinde bulunan Dağmarmara Niyazi Üzmez ilköğretim okulu altı köyün merkezine yapılmıştır. Kuşlar, Hacısalar, Karaköy, Yunusdere, Ören ve Kabaçınar köylerindeki öğrenciler taşınmaktadır. Adı geçen kırsal yerleşmelerden Karaköy, Kabaçınar ve Ören köylerinde birleştirilmiş sınıflarda 1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri eğitim görmekte. 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri Dağmarmara Niyazi Üzmez İlköğretim Okuluna taşınmaktadır. Musacalı köyünde 9 derslikli ilköğretim okulu bulunmakta ve Akköy'deki öğrencilerde bu okula gelmektedir. Diğer taşıma merkezlerinden biride Irlamaz köyünde bulunan 9 derslikli

ilköğretim okuludur. Irlamaz Refik Pınar İlköğretim Okulu taşıma merkezi olup Aşağıbozkır, Dalbahçe, Osmancık ve Yaykın köyü öğrencilerinin tamamı buraya taşınmaktadır (Harita 32).

Harita 32. Taşınmalı Eğitim Yapılan Okullar ve Eğitim Bölgeleri (2010).

Kaynak: TÜİK.

Çepnibektaş köyündeki okulda iki derslik bulunmakta ve bu okulda 1, 2 ve 3. sınıflara eğitim verilmektedir. Bu köyde yer alan 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri Turgutlu ilçe merkezinde yer alan Hasan Üzmez İlköğretim Okuluna taşınmaktadır. Çepnidere, Avşar, Sarıbey köyleri ile Derbent kasabasında bulunan öğrenciler bu

yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim okullarına devam etmektedir. Bu köyler taşıma sistemine dâhil değildir. Öğrenci sayısının yeterli olmasından dolayı ilköğretim okulları eğitim-öğretim faaliyetlerine sürdürmektedir.

Foto 35. Çıkrıkçı Yaşar-Kazimet Aybars İlköğretim Okulunun Görünüşü.

Urganlı Kasabasında üç ilköğretim okulu ve bir adet çok programlı lise bulunmaktadır. Urganlı kasabasında bulunan üç ilköğretim okulundan biri taşıma merkezi durumundadır (Foto 36).

Foto 36. Urganlı Çok Programlı Lisesinin Görünüşü.

1.4.5. Nüfusun Sağlık Durumu

Araştırma sahasında nüfusun sağlık hizmetlerinden yararlanması oldukça eski yıllara dayanır. Nitekim Turgutlu devlet hastanesi 1955 yılında hükümet tabipliği olarak açılmış ve 1956 yılın da devlet hastanesine dönüştürülmüştür. Cumhuriyet mahallesinde 1969 yılında sosyal sigorta kurumuna ait sağlık istasyonu faaliyete geçmiştir. 1994 yılında ise, 120 yataklı SSK Turgutlu hastanesi adı altında ikinci bir sağlık tesisi hizmete girmiştir. Ülkemizde sağlık alanında yapılan yeni düzenlemeler ile 11.11.2006 tarihinde tüm sağlık kurumlarının tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Bunun sonucu Sağlık Bakanlığına bağlı Turgutlu Devlet Hastanesi A ve B blok olarak hizmet vermeye başlamıştır. Çalışma sahasındaki devlet hastaneleri lokasyon olarak şehir merkezinde yer almaktadır. Sağlık bakanlığı ile TOKİ arasında yapılan anlaşma ile 300 yataklı yeni bir devlet hastanesi yapımı devam etmektedir (Foto 37).

Foto 37. Turgutlu Devlet Hastanesi Yeni Binasından Bir Görünüş.

Yeni yapılan hastane alanı Irlamaz spor vadisi olarak adlandırılan kentsel çalışma alanına yakın bir lokasyon'da yer almaktadır ve bu alan ise meskenlerin bulunmadığı, trafik yoğunluğu olmadığı için sağlık açısından elverişli bir mevkide bulunmaktadır. Turgutlu şehir merkezinde bir adet özel Ege Umut Hastanesi adında sağlık tesisi bulunmaktadır. Yıldırım mahallesindeki hastane 40 yatak kapasitesine sahiptir.

Foto 38. Yıldırım Mahallesi'ndeki Özel Ege Umut Hastanesinden Görünüş.

Turgutlu ilçesinde 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren Aile Hekimliği uygulamasına geçilmiş ve ilçede bulunan grup başkanlığı, toplum sağlığı merkezine dönüştürülmüştür. Araştırma sahasında toplum sağlığı merkezine bağlı 1 devlet hastanesi, Turgutlu merkezde 12 ve kırsal yerleşmelerde 6 olmak üzere toplam 18 aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Turgutlu şehrinde A ve B tipi olmak üzere 2 adet 112 acil sağlık hizmetleri istasyonu ile bir ağız diş sağlığı merkezi hizmet vermektedir. Toplum sağlığı merkezinde röntgen merkezi ve merkez laboratuvarı hizmet vermektedir. Turgutlu şehrinde bulunan 12 aile sağlığı merkezinde 32 aile hekimi, 32 hemşire ve ebe görev yapmaktadır. Turgutlu şehrinde nüfus temel alınarak aile hekimliği uygulaması başlatılmıştır. Turgutlu Devlet Hastanesi araştırma sahasının en büyük sağlık birimi olup toplam 388 personel çalışmaktadır. Çeşitli branşlarda 55 uzman hekim ve 19 pratisyen hekim görev yaparken, 125 hemşire hizmet vermektedir. Ağız ve diş sağlığı merkezinde 13 diş hekimi, 4 teknisyen ve 10 hemşire olmak üzere toplam 35 personel görev yapmaktadır. Ağız ve diş sağlığı merkezine 2010 yılında 45511 hasta başvurarak tedavisini yaptırmışlardır.

Kırsal yerleşmelerde 6 aile sağlığı merkezi yer almaktadır. 11 nolu aile sağlığı merkezi Avşar köyünde bulunmaktadır. Avşar ve Dalbahçe köyünde yaşayan nüfus birinci derece sağlık problemleri için 11 nolu Aile Sağlığı merkezinden hizmet

almaktadır. Avşar aile sağlık merkezinde ise 1 doktor, 1 hemşire görev yapmakta olup toplam 3085 nüfusa sağlık hizmeti sunmaktadır.

Çıkırıkçı köyünde 12 nolu Çıkırıkçı aile sağlığı merkezi bulunmakta ve 1 doktor ve 1 hemşire ile birim 2508 nüfusa hizmet vermektedir. Çıkırıkçı aile sağlığı merkezine Kurudere, Sivrice, Ayvacık, Dağyenicöy, Güney, Karaoluk ve Baktırlı köyleri bağlı ve bu kırsal yerleşmelerde yaşayanlar sağlık problemleri için ilk olarak Çıkırıkçı aile sağlığı merkezine başvurmuşlardır.

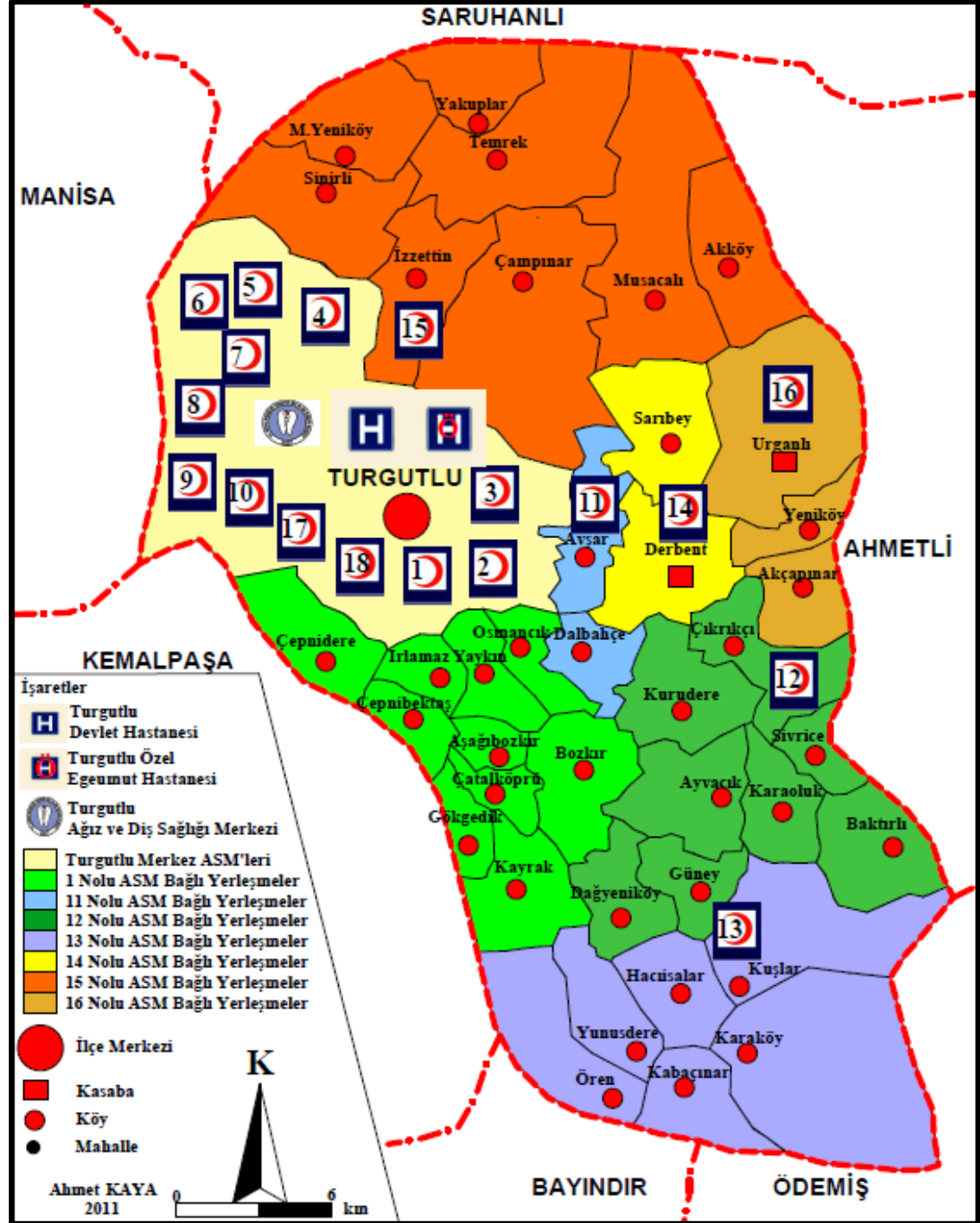

Foto 39. Dağmarmara 13 Nolu Aile Sağlık Merkezinin Görünüşü.

Kuşlar köyünde 13 nolu Dağmarmara aile sağlığı merkezi bulunmakta olup, merkezde 1 doktor, 1 hemşire görev yapmaktadır. Yaklaşık 2162 kişilik nüfusa hizmet verilmekte. Karaköy, Kuşlar, Hacısalar, Kabaçınar, Yunusdere ve Ören köylerinde yaşayan nüfusa 1. derece sağlık hizmetini bu merkezden almaktadırlar. Derbent kasabasında 14 nolu Derbent aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Derbent Aile Sağlığı merkezinde 1 doktor ve 1 hemşire görev yapmakta olup 2618 kişiye sağlık hizmeti sunmaktadır. Derbent aile sağlığı merkezine bağlı kırsal yerleşme ise Sarıbey köyüdür. İzzettin köyünde 15 nolu İzzetin aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. İzzetin Aile Sağlığı Merkezinde 1 doktor ve 1 hemşire görev yapmakta ve 2677 kişiye hizmet vermektedir. İzzetin aile sağlığı merkezine bağlı kırsal yerleşmeler ise Musacalı, Çampınar, Akköy, Yakuplar, Temrek, Sinirli ve

Musalaryeniköy'de yaşayan nüfus sağlık problemleri için İzzettin köyüne gelmektedir (Harita 33).

Harita 33. Aile Sağlık Merkezleri ve Hizmet Bölgeleri (2010).

Kaynak: Manisa İl Sağlık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Foto 40. İzzettin 15 Nolu Aile Sağlığı Merkezinden Görünüş.

Turgutlu'da 16 nolu aile sağlık merkezi Urganlı kasabasında bulunmaktadır. Urganlı aile sağlığı merkezinde 2 doktor ve 2 hemşire görev yapmakta ve 6352 kişiye hizmet vermektedir. Urganlı aile sağlığı merkezine Akçapınar ve Yeniköy nüfusu bağlıdır. Bu kırsal yerleşmelerde yaşıyanlar sağlık hizmeti için Urganlı aile sağlığı merkezine başvururlar (Foto 41).

Foto 41. Urganlı 16 Nolu Aile Sağlığı Merkezinden Görünüş.

Genellikle kırsal kesimde yaşayan nüfus ciddi olamayan sağlık problemleri için aile sağlığı merkezlerine başvuru yaparken, diğer sağlık sorunları için Turgutlu Devlet Hastanesine gitmektedirler. Araştırma sahasında 2 adet acil sağlık hizmeti veren 112 acil sağlık istasyonu bulunmaktadır. Acil sağlık istasyonunda dokuz parametrik ve 21 acil tıp teknisyeni ile 24 saat kesintisiz hizmet vermektedir. İnceleme alanında 1 özel hastane, 1 özel göz hastanesi ve birde özel diyaliz merkezi yer almaktadır. Tarım sezonunun açılması ile birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve diğer çevreden gelen mevsimlik işgücü göçü ile birlikte sahada yaşayan nüfus 150 bini geçmektedir. Dolayısıyla tarım sezonunda sağlık hizmetlerinde aksamalar yaşanmaktadır. Yıllık poliklinik sayısı 650 binin üzerinde gerçekleşen sahada acil poliklinik sayısı ise 210 binin üzerindedir. Araştırma sahasında günlük ortalama 2500 kişi devlet hastanesinde poliklinik hizmeti almaktadır. Çalışma alanının kendi idari sınırları dışında Manisa ve İzmir iline bağlı olan diğer ilçe merkezleri ve kırsal yerleşmelerde yaşayanlar Turgutlu şehir merkezinin yakın olmasından dolayı şehir merkezinde bulunan sağlık kuruluşlarına hizmet almak için gelmektedirler. Dolayısıyla inceleme alanındaki hastaneler kapasitelerinin üzerinde hizmet vermek zorunda kalmaktadırlar.

1.4.6. Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

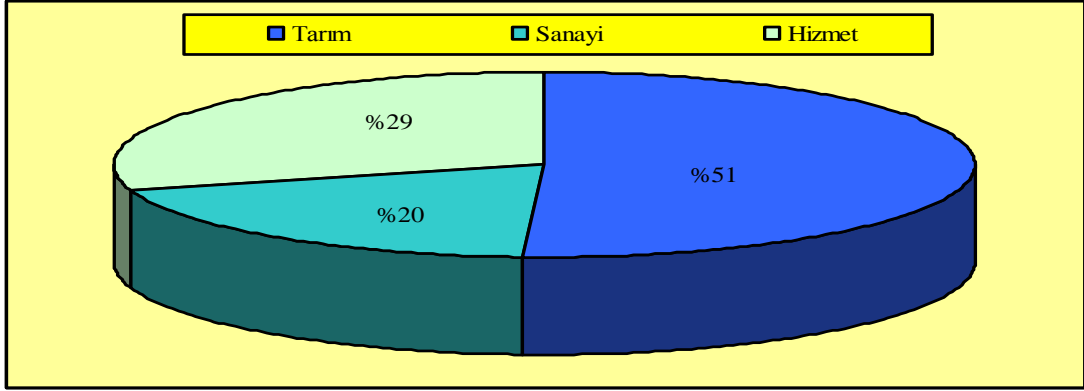
İnceleme alanında toplam nüfus içerisinde 40538 kişi, 1990 yılında yapılan nüfus sayımına göre iktisaden faal durumda idi İlçe toplam nüfusu içerisinde 1990 yılı genel nüfus sayım sonuçlarına göre 15 ila 64 yaş arasında aktif olarak kabul edilen nüfus sayısı 62877 kişi kadardı. Aktif nüfus içerisinde iktisaden faal olma durumu yaklaşık % 65 dolayındadır. Araştırma sahasının genelinde çalışanların ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımına baktığımızda ilk sırada % 51'lik bir oranla tarım sektörü gelmektedir. Tarım sektörünü % 29'luk oran ile hizmet sektörü temsil ederken, iktisaden faal nüfusun % 20'i kadarda sanayi sektöründe çalışmaktadır (Tablo 49, Grafik 37).

Tablo 49. Turgutlu'da Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Ekonomik Faaliyet Kolu	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
Çalışan Sayısı	20639	7965	11934	40538
%'si	51	20	29	100

Kaynak: TÜİK.

Grafik 37. Turgutlu’da Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Kaynak: TÜİK.

1990 yılı nüfus sayım sonuçlarına bakıldığında Turgutlu şehrinde 73634 kişinin yaşadığı merkez nüfusunun 22733 kişisi iktisaden aktif nüfus durumundaydı. Turgutlu şehrinin toplam nüfusu içerisinde aktif olarak kabul edilen nüfus 45772 kişi kadardı. Aynı yıl Turgutlu şehrinde aktif nüfusun yaklaşık % 50'si çalışıyordu. Turgutlu şehrinde çalışan nüfus içerisinde en yüksek oran % 46 ile hizmet sektöründe yer almaktadır (Tablo 50).

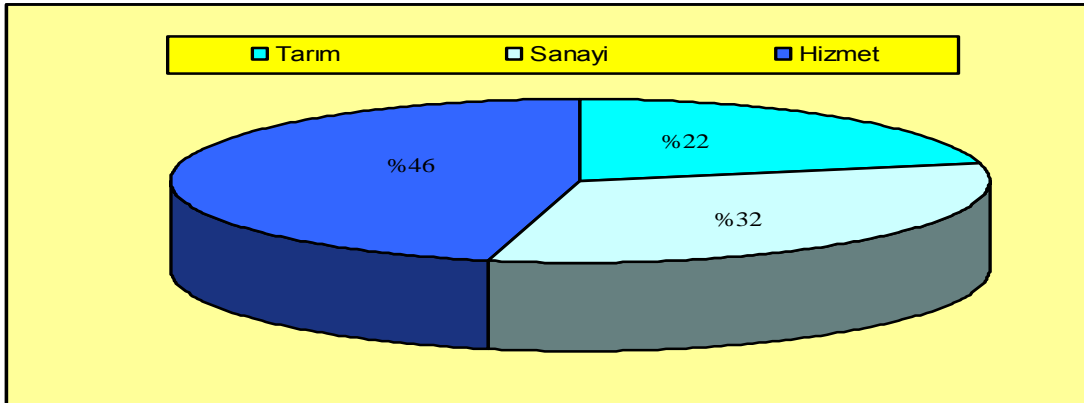
Tablo 50. Turgutlu Şehir Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Ekonomik Faaliyet Kolu	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
Çalışan Sayısı	4938	7228	10567	22733
%'si	22	32	46	100

Kaynak: TÜİK.

Ekonomik faaliyet kolları içerisinde sanayide çalışanların oranı % 32'lik kısmı meydana getirirken, tarım sektöründe çalışanlar % 22 ile ilçe genelinin aksine bir durum göstererek en az orana sahip olmaktadır.

Grafik 38. Turgutlu Şehrinde Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Kaynak: TÜİK.

Araştırma sahasında 10 yıllık aradan 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçe toplam nüfusu 121020 kişiye ulaştığı görülmektedir. Toplam nüfus içerisinde iktisaden aktif olan 43436 kişi bulunmaktadır. İktisaden faal olan nüfus içerisinde nüfusun sektörel dağılımı incelendiğinde 19609 kişi ve % 45'lik oranla tarım ilk sırada yer almaktadır. Tarım sektöründe çalışan oranı bir önceki döneme göre düşüş göstermiştir. Hizmet sektörü % 34'lük oranla ikinci sırada yer alan sektör olurken bir önceki döneme göre oransal olarak artış göstermiştir. Araştırma sahasında sanayi sektöründe çalışan oranı % 21'e ulaşarak bir önceki döneme göre oransal ve sayısal olarak artış göstermiştir (Tablo 51, Grafik 39).

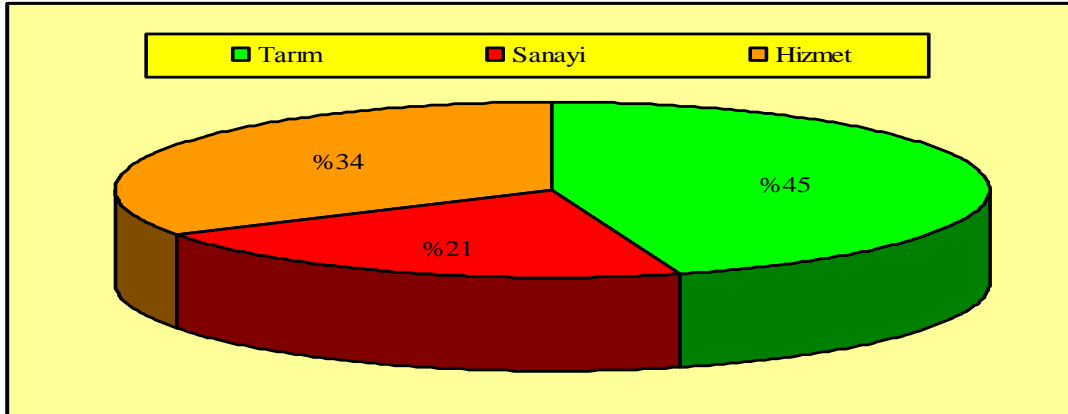
Tablo 51. Turgutlu İlçesinde Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

Ekonomik Faaliyet Kolu	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
Çalışan Sayısı	19609	9286	14541	43436
%'si	45	21	34	100

Kaynak: TÜİK.

Hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların sayısal ve oransal olarak artış göstermesi her geçen gün Turgutlu'da sanayinin gelişmesi ve buna paralel olarak nüfusun artışı ile birlikte hizmet sektörünün de giderek artmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 39. Turgutlu İlçesi Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000)

Kaynak: TÜİK.

İnceleme alanında Turgutlu şehrinin 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına bakıldığında 24880 kişi iktisaden faal nüfusu oluşturuyordu. Aktif nüfus ise 60667 kişi kadardı. Çalışma çağındaki olan 15-64 yaş arası nüfusun ilçe merkezinde ancak % 40'ı kadarı çalışmaktadır.

Turgutlu şehrinde 2000 yılında 93727 kişi yaşamaktadır. Bu nüfusun 60667 kişisi aktif nüfusu, 33060 kişisi ise bağımlı nüfusu oluşturmaktadır. Aktif nüfus içerisinde ise 35787 kişi ise işsiz nüfusu oluşturmaktadır. Çalışan nüfus içerisinde Turgutlu şehrinde en yüksek oran % 52 ile hizmet sektörüne aittir. Hizmet sektörü çalışan nüfus içerisinde sektörel olarak % 50'yi geçmiştir. Sanayi sektöründe çalışanların oranı bir önceki nüfus sayım dönemine göre artarak % 33'e ulaşmıştır. Tarım sektöründe çalışanların oranı giderek düşmekte ve 2000 yılında % 15'e gerilemiştir (Tablo 52, Grafik 40).

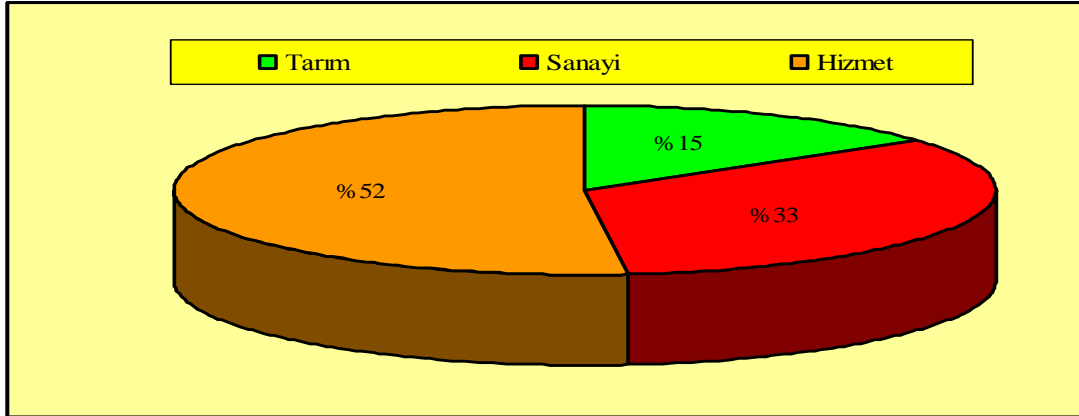
Tablo 52. Turgutlu Şehir Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

Ekonomik Faaliyet Kolu	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
Çalışan Sayısı	3716	8314	12850	24880
%'si	15	33	52	100

Kaynak: TÜİK.

Dolayısıyla Turgutlu'da her geçen gün tarımsal alanda çalışanların sayısı giderek azalırken, sanayi ve hizmet sektörlerinde çalışanların sayısı artmaktadır. Turgutlu'da yeni kurulan ve kurulmakta olan sanayi tesisleri bu durumu desteklerken, artan nüfus hizmet sektöründe çalışanların sayısında da artışı meydana getirmektedir.

Grafik 40. Turgutlu şehri Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

Kaynak: TÜİK.

Ekonomik faaliyet türüne göre istihdam edilen nüfus ele alındığında en fazla çalışan nüfusun ziraat sektöründe olduğu görülmektedir. Ziraat sektöründe çalışan 19609 kişinin, 9523 kişisi erkeklerden, 10086 kişisi ise kadınlardan meydana gelmektedir. Kırsal alanda tarım sektöründe kadın nüfusun daha fazla çalışma hayatı içerisinde yer aldığı bilinmektedir. İmalat sanayinde 2000 yılı itibarıyla 9203 kişi

çalışıyordu. Çalışanların sayısının 7276 kişisini erkek nüfus oluşturuyordu. İmalat sanayinde çalışan kadın sayısı ise 1927 kişi kadardır. Toplam istihdam içerisinde imalat sanayi % 21'i aşmaktadır (Tablo 53).

Tablo 53. Turgutlu İlçesinde Ekonomik Faaliyet Türüne Göre İstihdam Edilen Nüfus (2000).

Ekonomik Faaliyet	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	72	13	85	0,3
Ziraat	9523	10086	19609	45,1
Madencilik ve Taş Ocağı	80	3	83	0,2
İmalat Sanayi	7276	1927	9203	21,1
Elektrik Gaz ve Su	86	4	90	0,2
İnşaat	1907	25	1932	4,4
Toptan, Parekente, Ticaret ve Lokanta	4435	517	4952	11,4
Ulaşım, Haberleşme ve Depolama	1210	33	1243	2,8
Mali Kurum, Sigorta ve Yardımcı İş Hizmetleri	598	229	827	1,9
Toplum Hizmetleri Sosyal ve Kişisel Hizmetler	4181	1336	5497	12,6
Toplam	29368	14153	43521	100,0

Kaynak: TÜİK.

Ekonomik faaliyet türüne göre istihdam edilen nüfus içerisinde toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler 5497 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır. Araştırma sahası genelinde çalışan nüfus içerisinde % 67'sini erkekler geriye kalan % 23'lük kısmı ise kadınlar teşkil etmekteydi.

Turgutlu şehrinde ekonomik faaliyet türüne göre istihdam edilen nüfusa bakıldığında 8242 kişi ile imalat sanayi sektörel dağılım içerisinde % 33'lük paya sahiptir. İmalat sanayinde çalışan nüfusun 6421 kişisini erkek nüfus oluştururken, 1821 kişisi ise kadın nüfus meydana getirmektedir. Kadın nüfusun imalat sanayi içerisinde çalışma oranı % 22 dolayındadır. Kadın nüfus imalat sanayinde gıda ürünleri işleyen fabrikalarda ve tuğla-kiremit sanayinde çalışmaktadır. Turgutlu şehrinde ekonomik faaliyet türüne göre istihdam edilen nüfusun imalat sanayinden sonra en yoğun olduğu alanlardan biri de toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler sektörüdür. Eğitim kurumlarından, belediyeye, güvenlik birimlerinden, diğer kamu alanlarında çalışanları kapsayan bu sektörde 3529 erkek ve 1228 kadın olmak üzere 4757 kişi çalışmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin % 19'u bu alanda istihdam edilmektedir. Turgutlu ilçesinde toptan, parkende, ticaret ve lokanta gibi ticari mekânlarda çalışan sayısı 4418 kişi ile istihdam içerisinde % 17'nin üzerinde

bir paya sahip olmaktadır. Bu nüfusun 3924 kişisini erkekler, 494 kişisini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Turgutlu şehrinde iktisaden faal olan toplam nüfus içerisinde inşaat sektöründe çalışan nüfus elektrik, gaz ve su faaliyet kolu ile birlikte 1805 kişi kadar olup, bunun 1778 kişisini erkek ve geriye kalan 27 kişisini kadın nüfus meydana getirmektedir. Artan nüfus ile birlikte Turgutlu ilçesinde inşaat sektöründe çalışan nüfus artmıştır. Çok katlı modern yapılar yanında sanayi tesislerin inşasının artması bu sektörde çalışanların oranını toplam istihdam içinde % 7'nin üzerine çıkarmıştır.

Turgutlu şehrinde ekonomik faaliyet türleri içerisinde en az paya sahip olan ekonomik faaliyet kolunu ise maden ve taş ocağında çalışanlar meydana getirmektedir. Toplam istihdam içerisinde 72 kişinin çalıştığı bu iş kolu sahada % 3 gibi bir oranda kalmaktadır. Buda bize çalışan her 1000 kişiden sadece 3'ünün bu sektör içerisinde var olduğunu göstermektedir (Tablo 54).

Tablo 54. Turgutlu Şehrinde Ekonomik Faaliyet Türüne Göre İstihdam Edilen Nüfus (2000).

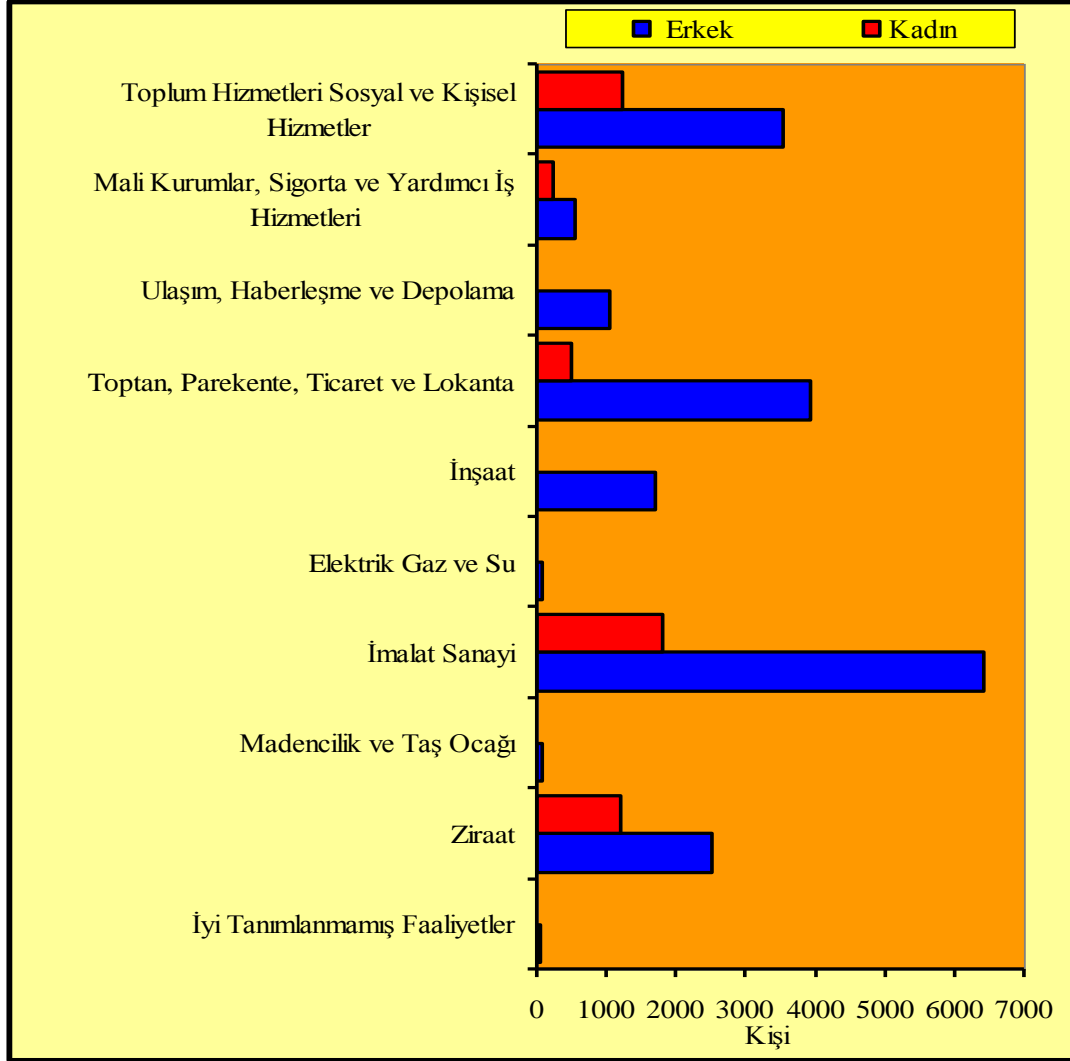
Ekonomik Faaliyet Türü	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	64	13	77	0,3
Ziraat	2511	1205	3716	14,9
Madencilik ve Taş Ocağı	69	3	72	0,3
İmalat Sanayi	6421	1821	8242	33,0
Elektrik Gaz ve Su	75	4	79	0,3
İnşaat	1703	23	1726	6,9
Toptan, Parkende, Ticaret ve Lokanta	3924	494	4418	17,7
Ulaşım, Haberleşme ve Depolama	1047	33	1080	4,3
Mali Kurum, Sigorta ve Yardımcı İş Hizmetleri	563	227	790	3,2
Toplum Hizmetleri Sosyal ve Kişisel Hizmetler	3529	1228	4757	19,1
Toplam	19848	5051	24957	100,0

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu ilçesinde 37 köy ve 2 belediye örgütlü kırsal yerleşmeyi değerlendirildiğinde 18576 kişinin iktisaden faal nüfus içinde olduğu görülmektedir. Genel nüfus sayımlarından 2000 genel nüfus sayımına göre kırsal nüfus içerisinde aktif nüfus olarak ele aldığımız 15 ila 64 yaş arası nüfus 17581 kişi kadardır. İktisaden faal olan nüfus ise 2000 genel nüfus sayım sonuçlarında 18576 kişi kadardır. İktisaden aktif nüfus dışında 995 kişi faal olarak çalışmaktadır. Ülkemiz gerçeklerinde hareketle çalışma çağında ele alınan 15 yaş altı ve 65 yaş üstü nüfusun ülkemizde halen çalışmakta olduğunu burada da görülmektedir. Yani 65 yaş üstü

nüfusun halen çalışmaya devam ettiği gibi 14 yaş ve altında yer alan grubunda iktisaden faal olduğunu kırsal alanda tarım sektöründe çalıştığı görülmektedir.

Grafik 41. Turgutlu’da Ekonomik Faaliyet Türüne Göre İstihdam Edilen Nüfusun Cinsiyete Göre (2000).

Kaynak: TÜİK.

Kırsal nüfus içerisinde çalışan 18576 kişinin 15893'ü tarım sektöründe çalışmaktadır. Kırsal nüfusta çalışan nüfusun % 85'den fazlası tarım sektöründe yer alırken, kadın nüfusun erkek nüfusa göre 1869 kişi daha fazla olduğunu görülmekte. Bu durum özellikle kadın nüfusun kırsal kesimde zorunlu eğitim dışında eğitimden yoksun bırakılmasından kaynaklandığı ve tarım sektöründe çalışan kadın nüfus oranını artırdığı gözlenmektedir. İkinci sırada yer alan diğer bir sektör ise, imalat sanayidir. İmalat sanayi içerisinde 961 kişi çalışmakta ve toplamda % 5'in üzerinde bir oran teşkil etmektedir. Özellikle Urganlı kasabası ve kalabalık nüfuslu diğer

kırsal yerleşmelerde bulunan fabrikalar, bu istihdam artışına neden olmaktadır. Toplum hizmetleri ve sosyal ve kişisel hizmetler sınıfı 760 kişinin çalıştığı önemli bir faaliyet kolunu oluşturmaktadır. Kırsal kesimde yer alan eğitim kurumları, din görevlileri, belediyeler de çalışan nüfus dışında serbest ticaret haneleri ve diğer hizmet sınıflarını dâhil edildiğinde bu alanda çalışanların oranı % 8'in üzerine çıkmaktadır. Sonuç olarak araştırma sahasının kırsal kesiminde 2000 yılı genel nüfus sayım sonuçlarına göre % 85'den fazla bir oranda tarım, % 8'in üzerinde hizmet ve % 5'den fazla bir oranda imalat sektörü görülmektedir. Kırsal kesimde çalışan nüfusun % 51'ini erkek nüfus meydana getirirken, geriye kalan % 49'luk kısmını ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Erkek ve kadın nüfusun iktisaden birbirine yakın oranlarda temsil edilmesi kırsal kesimde ekonomik faaliyet türünün % 85 gibi yüksek bir oranda tarım sektörünün varlığından kaynaklanmaktadır (Tablo 55).

Tablo 55. Turgutlu'da Kırsal Nüfusun Ekonomik İstihdama Göre Dağılımı (2000).

Ekonomik Faaliyet	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	8	0	8	0,04
Ziraat	7012	8881	15893	85,52
Madencilik ve Taş Ocağı	11	0	11	0,06
İmalat Sanayi	855	106	961	5,17
Elektrik Gaz ve Su	11	0	11	0,06
İnşaat	204	2	206	1,11
Toptan. Parekente. Ticaret ve Lokanta	511	23	534	2,87
Ulaşım. Haberleşme ve Depolama	163	0	163	0,88
Mali Kurum. Sigorta ve Yardımcı İş Hizmetleri	35	2	37	0,20
Toplum Hizmetleri Sosyal ve Kişisel Hizmetler	652	108	760	4,09
Toplam	9462	9122	18576	100,0

Kaynak: TÜİK.

Çalışma alanında 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına göre ekonomik faaliyet kollarına göre istihdam edilen nüfusa dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sahada yerinde yapılan gözlemler, brifing raporlarına göre elde edilen sonuçlar doğrultusunda bir tahmin ve değerlendirme yapılabilir. Adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına göre saha genelinde aktif nüfus 96732 kişi iken, bağımlı nüfus 45230 kişidir. Nüfusun % 68'i faal nüfustan meydana gelmektedir. Aktif nüfus içerisinde ise iktisaden faal durumda olan 48324 kişi bulunmaktadır. Yani aktif nüfusun % 47'si iktisaden faal durumda olduğu değerlendirilebilir. Turgutlu genelinde aktif durumda olan nüfusun % 39'unu hizmet sektörü

oluşturmaktadır. Hizmet sektöründen sonra saha genelinde 17924 kişi ve % 37'lik oranla tarım sektörü ikinci sırada yer almaktadır. Son yıllarda sanayi sektörünün gelişmesi ile birlikte 11680 kişi imalat sanayi içerisinde değerlendirilmekte ve % 24'ü sanayi sektöründe çalışmaktadır. Turgutlu şehrinde ise iktisaden faal olan nüfus 32990 kişi kadardır. Turgutlu şehrinde aktif nüfus 80326 kişi kadardır. 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına göre şehir merkez nüfusunun % 32'lik kısmı bağımlı nüfustan oluşurken % 68'i faal nüfustan meydana gelmektedir. Faal nüfus içerisinde iktisaden faal olan 32990 kişi ise % 41'lik bir kısmı oluşturmaktadır. Turgutlu ilçesinin kırsal kesiminde 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçlarına göre 15334 kişi iktisaden faal nüfusu meydana getirmektedir. Ekonomik olarak aktif olan nüfus içerisinde kırsal kesimde % 90 ile en yüksek oranı tarım sektörü meydana getirmektedir.

1.4.7. Aile Büyüklükleri

Yerleşmelerin nüfus özellikleri hakkında fikir edinmemizi sağlayan kriterlerden birisi de ailelerin sahip olduğu nüfus miktarıdır. Turgutlu ilçesinde 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına göre, 141962 kişi 58542 hanede yaşıyordu. Buna göre sahada ortalama aile büyüklüğü 2,4 kişi civarındadır. Yerleşmeler arasında hane halkı büyüklüğünün farklılık göstermesi çok çeşitli nedenlere dayanmaktadır.

Çoğu bölgelerde olduğu gibi sahada göç, tarımda makineleşme, doğum kontrol yöntemlerinin uygulanması ve artan gelir düzeyi hane halkı sayılarının azalmasına neden olmuştur (Özav, 2002: 153).

Çalışma alanında 1985 yılı ortalama hane halkı dağılışına bakıldığında en yüksek değer 6,6 kişi ile (Çampınar köyünde) en düşük değerin ise 3,6 kişi ile (Yeniköy köyü) arasında değişmektedir. Yerleşmelerin büyük çoğunluğunda yani 27 yerleşim biriminde ortalama hane halkı büyüklüğü 4,0 ile 5,0 arasında değişmektedir. (Tablo 56).

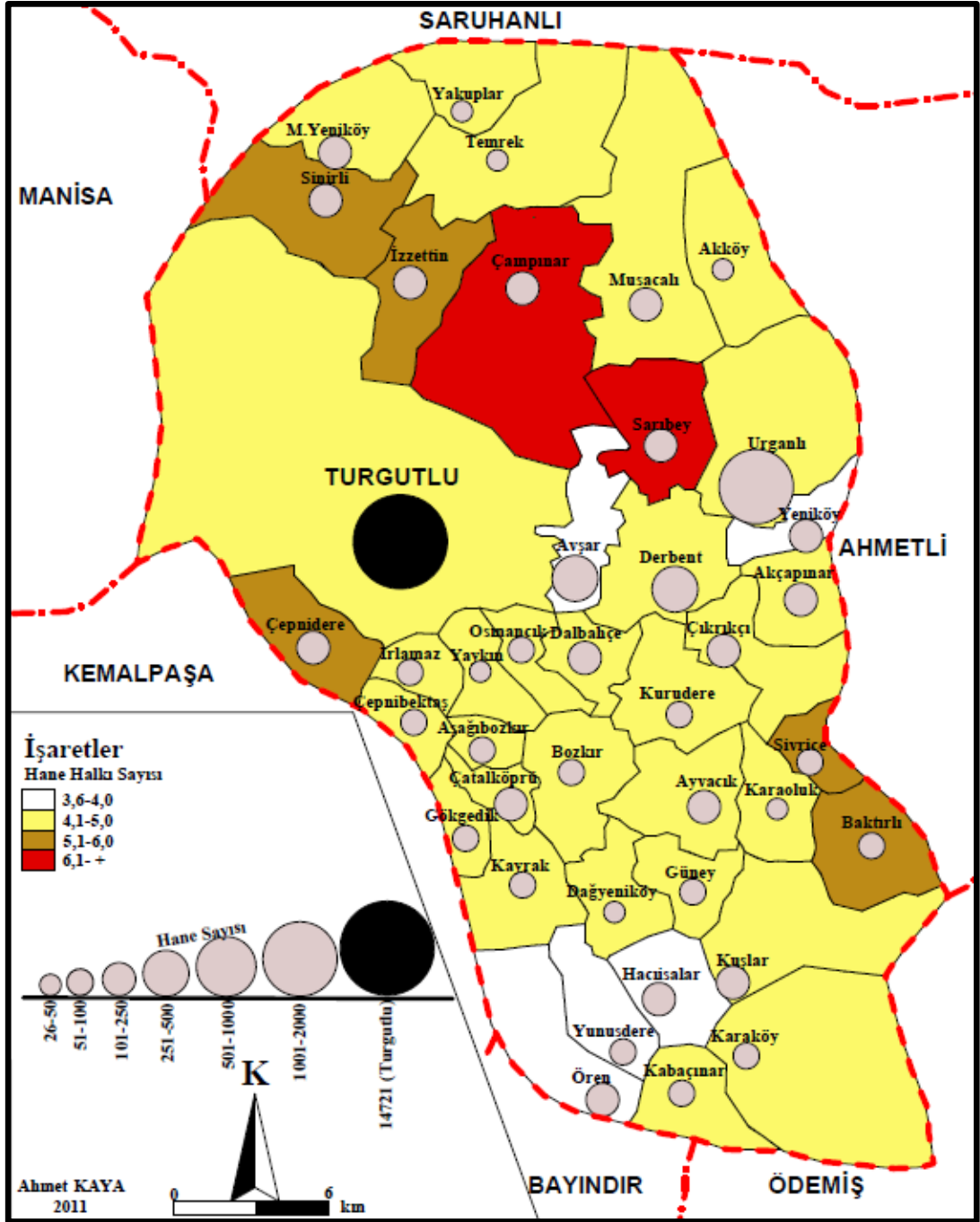
Çampınar ve Sarıbey köylerinde ortalama hane halkının yüksek olması, geleneksel aile yapısının kendisini koruduğunu göstermektedir. Ortalama hane halkı sayısının düşük olduğu yerleşim birimlerinde ise geleneksel aile yapısı yanında çekirdek aile yapısına geçildiği veya bu birimlerde göçün etkili olduğu söylenebilir (Harita 34).

Tablo 56. Turgutlu'da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (1985).

Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H. B.	Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H.B.
Turgutlu	65740	14721	4,5	İzzettin	640	117	5,5
Akçapınar	848	162	5,2	Kabaçınar	332	71	4,7
Akköy	*	*	*	Karaköy	455	90	5,0
Aşağıbozkır	257	55	4,7	Karaoluk	*	*	*
Avşar	1372	339	4,0	Kayrak	367	86	4,3
Ayvacak	496	118	4,2	Kurudere	329	76	4,3
Baktırlı	348	60	5,8	Kuşlar	540	125	4,3
Bozkır	277	59	4,7	Musacalı	1201	256	4,7
Çampınar	666	101	6,6	M.Yeniköy	550	112	4,9
Çatalköprü	503	122	4,1	Osmancık	309	73	4,2
Çepnibektaş	397	82	4,8	Ören	494	124	4,0
Çepnidere	1185	201	5,9	Sarıbey	1243	198	6,3
Çıkrıkçı	794	177	4,5	Sinirli	784	147	5,3
Dağyeniköy	210	48	4,4	Sivrice	441	84	5,3
Dalbahçe	796	189	4,2	Temrek	119	26	4,6
Derbent	2150	451	4,8	Urganlı	5912	1241	4,6
Gökgedik	315	74	4,2	Yakuplar	195	44	4,4
Güney	*	*	*	Yaykın	206	47	4,4
Hacısalar	471	120	3,9	Yeniköy	594	164	3,6
Irlamaz	478	103	4,6	Yunusdere	245	62	4,0

Kaynak: TÜİK.

Harita 34. Turgutlu’da Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (1985).

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu ilçesinde, 1990 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre sahada ortalama hane halkı sayısı bir önceki döneme göre tüm yerleşmelerde düşmüştür. Sarıbey köyünde ortalama hane halkı 6,0 kişi iken, Yunusdere köyünde ise 3,4 kişiye düşmüştür. İlçe merkezinde ortalama hane halkı sayısı 4,3 kadardır. Bir önceki sayım döneminde olduğu gibi Gediz grabenin kuzeyinde yer alan yerleşim birimlerinde özellikle Sinirli, İzzettin ve Çampınar köylerinde ortalama hane halkı

sayısı yüksek değerler göstermektedir. Bunun dışında Çepnidere ve Baktırlı köyleri değerinin saha ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Bu yerleşim birimlerinin özellikle tarımsal karakterinin ağır basması geleneksel aile yapısı yanında çocuk sayısını da etkilediğini söylememek mümkün olmaktadır (Tablo 57).

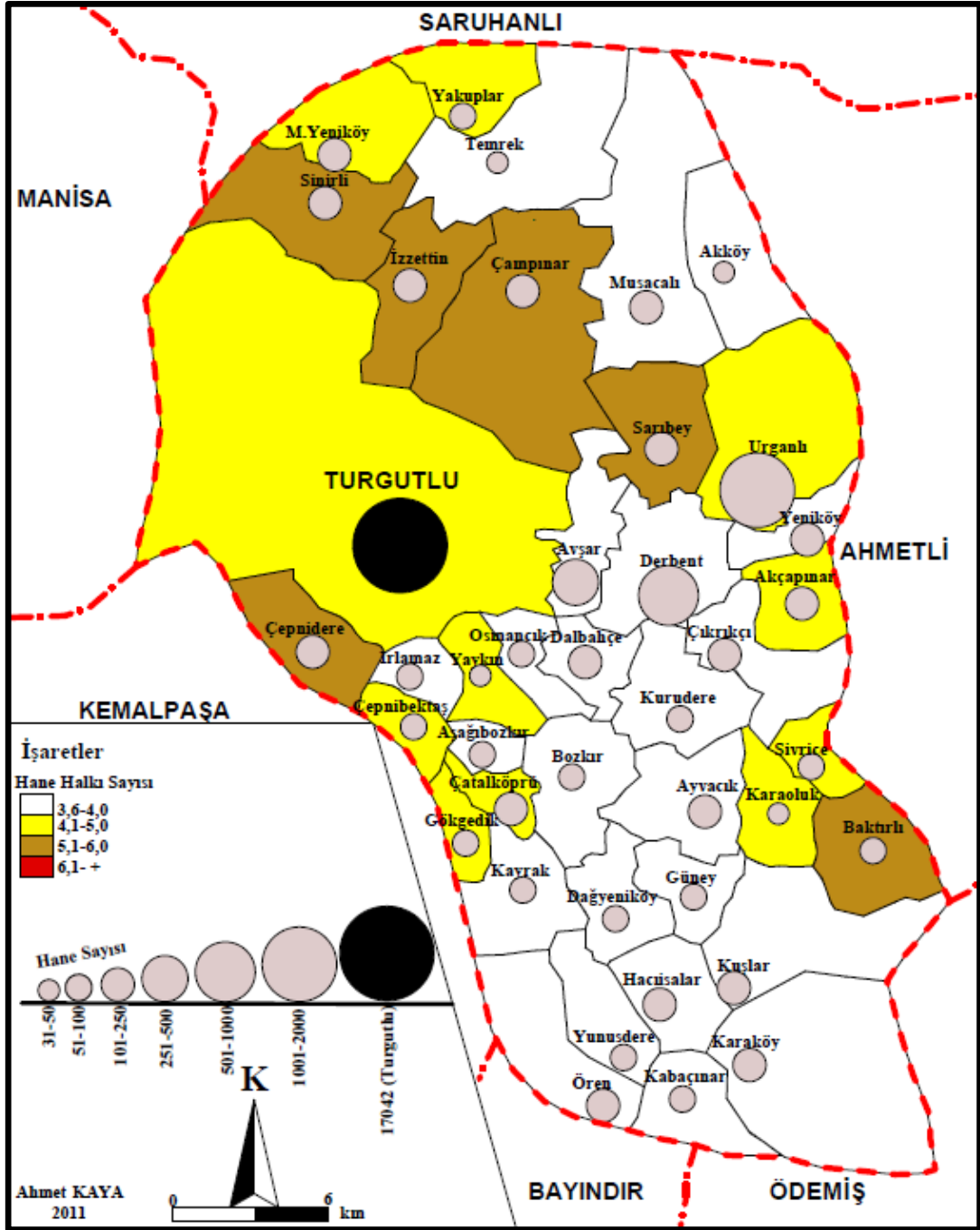
Tablo 57. Turgutlu'da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (1990).

Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H. B.	Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H.B.
Turgutlu	73634	17042	4,3	İzzettin	678	125	5,4
Akçapınar	862	172	5,0	Kabaçınar	314	84	3,7
Akköy	*	*	*	Karaköy	427	137	3,1
Aşağıbozkır	299	75	4,0	Karaoluk	*	*	*
Avşar	1578	425	3,7	Kayrak	375	96	3,9
Ayvacak	484	132	3,7	Kurudere	338	88	3,8
Baktırlı	360	70	5,1	Kuşlar	511	139	3,7
Bozkır	263	74	3,6	Musacalı	1386	344	4,0
Çampınar	624	108	5,8	M.Yeniköy	560	119	4,7
Çatalköprü	513	143	3,6	Osmancık	284	74	3,8
Çepnibektaş	420	100	4,2	Ören	494	143	3,5
Çepnidere	1288	247	5,2	Sarıbey	1112	185	6,0
Çıkrıkçı	814	204	4,0	Sinirli	770	151	5,1
Dağyeniköy	209	58	3,6	Sivrice	434	94	4,6
Dalbahçe	781	233	3,4	Temrek	113	31	3,6
Derbent	2230	569	3,9	Urganlı	6463	1387	4,7
Gökgedik	310	73	4,2	Yakuplar	212	51	4,2
Güney	*	*	*	Yaykın	211	52	4,1
Hacısalar	463	129	3,6	Yeniköy	567	151	3,8
Irlamaz	445	124	3,6	Yunusdere	228	68	3,4

Kaynak: TÜİK.

Çalışma alanının kuzeyindeki Çaldağının ve güneyinde Bozdağların daha yüksek arızalı alanlarında kurulan yerleşmelerde ortalama hane halkı sayısının nispeten düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun temel nedeni tarımsal arazi varlığının azlığıdır. Ayrıca bu yerleşim birimlerinden ilçe merkezine olan göçler ile diğer il ve ilçe merkezlerine verilen göçlerde bu durumu açıklamamak mümkün olmaktadır (Harita 35).

Harita 35. Turgutlu’da Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (1990).

Kaynak: TÜİK.

İnceleme alanında ortalama hane halkı değerlerinin en düşük olduğu yerleşim birimleri Dalbahçe ve Yunusdere köyleridir. Bu yerleşmelerde hane halkı sayısının düşük olması tarım topraklarının sınırlı olması yanında ekonomik çeşitliliğin bulunmaması gibi nedenlerle göç olaylarının yaşanmasıyla açıklanabilir. Turgutlu’da 2000 yılında yapılan son genel nüfus sayımı sonuçlarına bakıldığında tüm yerleşim birimlerinde ortalama hane halkı sayısının düştüğü görülmektedir. Bir önceki sayım

döneminde olduğu gibi İzzettin köyünde ortalama hane halkı değeri 5,3 kişi ile en yüksek değere sahiptir. Bu yerleşim biriminde nüfus bir önceki döneme göre artmıştır. Hane halkı sayısı bir önceki dönem 5,4 kişi iken, 2000 yılında 5,3 kişiye düşmüştür. Bu yerleşim birimi geleneksel aile yapısını korumasının yanında tarım yapılacak verimli topraklarının varlığı, yerleşmeden dışarıya olan göç olgusunu yaratmayarak hane halkı sayısının yüksek kalmasına neden olmuştur. Sahada yer alan 40 yerleşim biriminin 26'sında ortalama hane halkı büyüklüğü 4 kişinin altındadır (Tablo 58).

Tablo 58. Turgutlu'da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (2000).

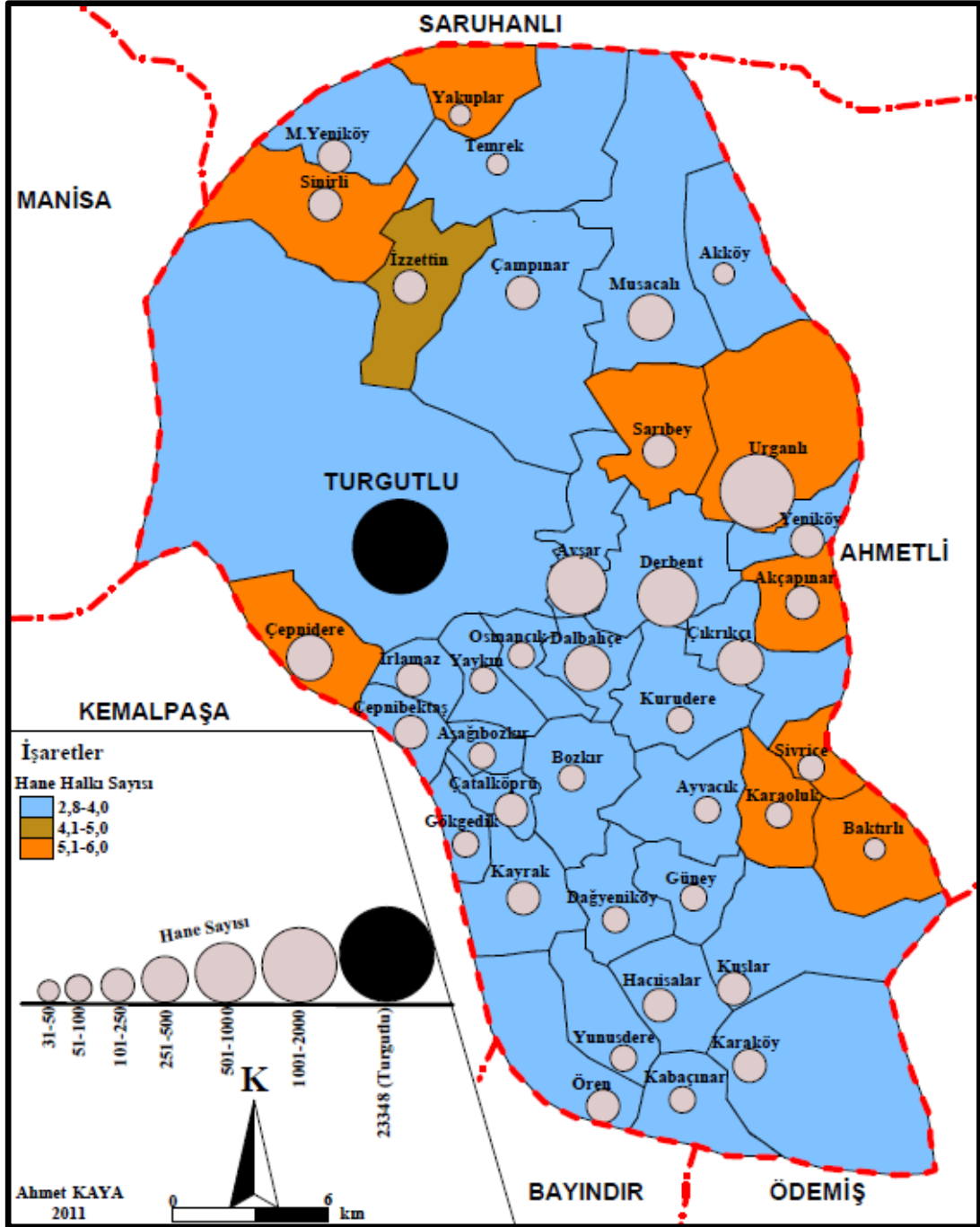
Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H. B.	Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H.B.
Turgutlu	93727	24348	3,8	İzzettin	824	155	5,3
Akçapınar	744	171	4,4	Kabaçınar	333	90	3,7
Akköy	121	30	4,0	Karaköy	405	130	3,1
Aşağıbozkır	272	78	3,5	Karaoluk	231	54	4,3
Avşar	1807	515	3,5	Kayrak	406	124	3,3
Ayvacak	230	65	3,5	Kurudere	300	88	3,4
Baktırlı	221	50	4,4	Kuşlar	467	143	3,3
Bozkır	253	74	3,4	Musacalı	1029	257	4,0
Çampınar	575	114	3,5	M.Yeniköy	468	117	4,0
Çatalköprü	544	165	3,3	Osmançık	276	77	3,6
Çepnibektaş	464	116	4,0	Ören	504	161	3,1
Çepnidere	1379	310	4,4	Sarıbey	848	168	5,0
Çıkrıkçı	911	263	3,5	Sinirli	645	141	4,6
Dağyeniköy	201	71	2,8	Sivrice	183	37	4,9
Dalbahçe	812	261	3,1	Temrek	108	31	3,5
Derbent	2279	591	3,9	Urganlı	6694	1465	4,6
Gökgedik	341	93	3,7	Yakuplar	193	44	4,4
Güney	308	96	3,2	Yaykın	226	58	3,9
Hacısalar	442	135	3,3	Yeniköy	529	147	3,6
İrlamaz	503	136	3,7	Yunusdere	217	68	3,2

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu şehri ise 3,8 kişi kadar ortalama hane halkı büyüklüğüne sahiptir. Ortalama hane halkı sayısının en düşük olduğu yerleşme ise Dağyeniköy köyüdür. Bu yerleşim biriminde ortalama hane halkı büyüklüğü 2,8 kişidir. Ortalama hane halkı sayısının düşük olmasının nedeni bir önceki sayım dönemine göre nüfus 8 kişi azalmasına rağmen hane sayısının bir önceki döneme göre artması hane halkı sayısını düşürmüştür. Bu yerleşim biriminde geleneksel aile yapısından çekirdek aile

yapısının hâkim olması ortalama hane halkı sayısının düşmesine neden olmuştur (Harita 36). Sarıbey, Urganlı, Sinirli, Akçapınar ve Çepnidere gibi yerleşim birimlerinde ortalama hane halkı sayısının dört kişinin üzerinde olmasında, tarım topraklarının varlığı etkili olurken Baktırlı, Sivrice ve Karaoluk köylerinde hayvancılık faaliyetlerinin ekonomik olarak yapıyor olması, bu yerleşmelerden göçü engellerken hane halkı sayısının da yüksek kalmasına neden olmuştur.

Harita 36. Turgutlu Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (2000).

Kaynak: TÜİK.

Çalışma sahasında 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemi sonuçları değerlendirildiğinde ortalama hane halkı sayısının tüm yerleşim birimlerinde düştüğü görülmektedir. Ortalama hane halkı sayısının en yüksek olduğu yerleşmelerin Çepnidere ve Baktırlı köyü olduğu görülmektedir. Baktırlı köyü diğer yerleşmelere göre göç olayının daha az yaşandığı bir yerleşme olması ortalama hane halkı sayısının yüksek olmasını sağlamıştır. Özellikle bu yerleşmede daha öncede ifade edildiği gibi yerleşim biriminde hayvancılığın ekonomik olarak katkısı yüksek olduğundan göçü engellemiştir. Çepnidere köyünün ise Turgutlu şehrine yakın olması, köyde yaşayan insanların tarımsal alanda çalıştığı gibi Turgutlu'da bulunan sanayi kollarında çalışma imkânının varlığı köyden göçü engellemiş ve hane halkı sayısının yüksek olmasına neden olmuştur. Turgutlu şehrinde ortalama hane halkı büyüklüğü 3,6 kişi kadardır. Ortalama hane halkı büyüklüğü Turgutlu merkezde diğer yerleşmelere göre yüksektir. Oysaki inceleme alanında bazı yerleşim birimlerinde ortalama hane halkı büyüklüğü 2 kişinin altına düşmüştür. (Tablo 59).

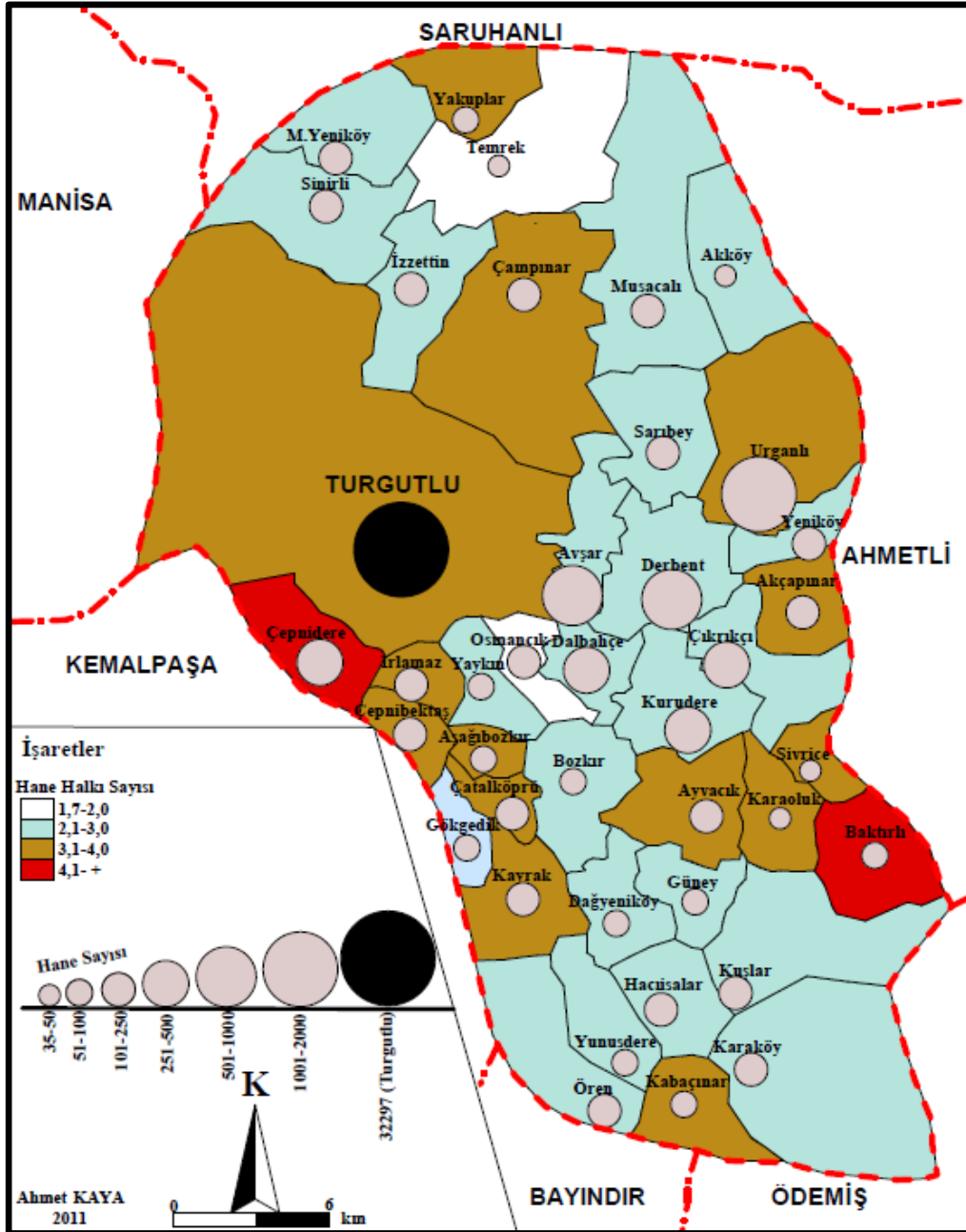
Tablo 59. Turgutlu'da Yerleşmelerin Hane Halkı Büyüklüğü (2010).

Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H. B.	Yerleşme Adı	Nüfusu	Hane Sayısı	Hane H.B.
Turgutlu	117632	32297	3,6	İzzettin	608	220	2,8
Akçapınar	798	216	3,7	Kabaçınar	314	100	3,1
Akköy	72	35	2,1	Karaköy	356	140	2,5
Aşağıbozkır	257	84	3,1	Karaoluk	188	56	3,4
Avşar	2364	850	2,8	Kayrak	435	133	3,3
Ayvacak	257	74	3,5	Kurudere	262	94	2,8
Baktırlı	257	62	4,1	Kuşlar	401	150	2,7
Bozkır	137	75	1,8	Musacalı	791	270	2,9
Çampınar	484	130	3,7	M.Yeniköy	346	140	2,5
Çatalköprü	494	212	2,3	Osmancık	217	118	1,8
Çepnibektaş	513	132	3,9	Ören	500	180	2,8
Çepnidere	1448	330	4,4	Sarıbey	508	194	2,6
Çıkrıkçı	924	370	2,5	Sinirli	360	175	2,1
Dağyeniköy	196	75	2,6	Sivrice	141	37	3,8
Dalbahçe	836	360	2,3	Temrek	55	33	1,7
Derbent	2181	826	2,6	Urganlı	5163	1680	3,1
Gökgedik	253	96	2,6	Yakuplar	186	55	3,4
Güney	298	100	3,0	Yaykın	179	70	2,6
Hacisalar	412	144	2,9	Yeniköy	424	167	2,5
Irlamaz	516	160	3,2	Yunusdere	199	72	2,8

Kaynak: TÜİK.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Turgutlu şehrine olan göçler şehirde ortalamama hanehalkı sayısının yüksek kalmasına neden olmuştur. En düşük değer 1,7 kişi ile Temrek köyünde görülmektedir. Çaldağının ormanlık arazisinde kurulan bu yerleşmede geçim kaynaklarının sınırlı olması, tarım topraklarının azlığı köyden göçü kaçınılmaz hale getirmiştir. Temrek (55) araştırma sahasının en düşük nüfusuna sahip yerleşmesidir. Osmançık köyünde ise ortalama hane halkı sayısının düşmesinin nedeni, köyden dışarıya olan göçlerle ilgilidir (Harita 37).

Harita 37. Turgutlu’da Ortalama Hane Halkı Sayısı ve Hane Sayıları (2010).

Kaynak: TÜİK.

Bunun dışında sahada dikkati çeken yerleşmelerden biri de Sarıbey köyüdür. Gediz graben alanının tabanında kurulu olan bu yerleşim birimi verimli tarım topraklarının varlığına rağmen nüfusu azalan yerleşme olmuştur. Söz konusu bu yerleşim biriminde mevsimlik işçilerin köy nüfusuna dâhil edilmeleri yanında, buradan yaşanan göçlerle açıklamak mümkün olmaktadır.

1.4.8. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunlukları

Nüfusun dağılışını yatayda, dikeyde ve zamanda olmak üzere üç şekilde incelemek gerekir (Özçağlar, 2006: 99). İnceleme Alanında ilk nüfus sayımında km²'ye 41,4 kişi kadar düşüyordu. Nüfusun mekân üzerinde dağılışı ve bunun nedenleri önemlidir. Nüfusun dağılışında genel olarak yer şekilleri, iklim, yükselti, litolojik yapı, bitki örtüsü, toprak ve su kaynaklarının yanında ekonomik olaylarda etkili bir faktör olarak ön plana çıkar.

Tablo 60. Turgutlu'da Seçilmiş Sayım Yıllarına Göre Nüfus Yoğunluğu.

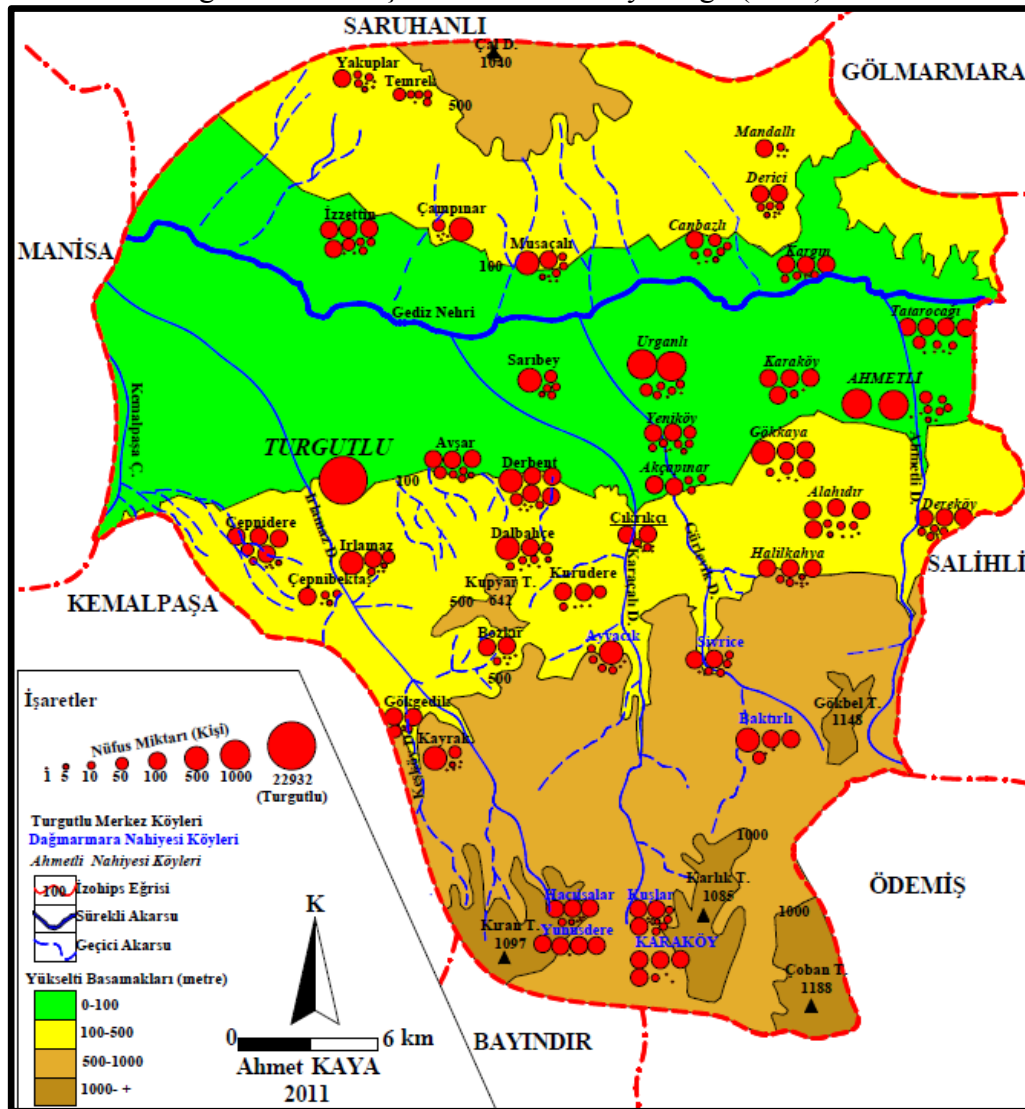
Yerleşmeler	1927	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Turgutlu Şehri	179,0	249,2	270,8	342,9	445,5	602,1	803,0	1022,1	1282,8
Yüzölçümü (km²)	92	92	92	92	92	92	91,7	91,7	91,7
Kırsal Yerleşmeler	24,9	28,6	35,6	49,2	59,1	62,7	70,6	71,1	63,4
Yüzölçümü (km²)	660	660	660	660	660	660	383,8	383,8	383,8
İlçe Toplamı	41,4	55,6	64,4	84,4	106,4	128,7	211,8	254,5	298,6
Yüzölçümü (km²)	752	752	752	752	752	752	475,5	475,5	475,5

Kaynak: 1935- 2010 Sayımı İstatistik Bültenlerinden Yararlanılmıştır.

Araştırma sahasını iki bölüme ayırmak mümkündür. Gediz ova tabanı ile ovaya inen Bozdağlar ve Çaldağı eteğindeki yerleşmeler ile Bozdağlar ve Çaldağı'nın yüksek kesimlerinde bulunan yerleşmeler şeklinde. Çalışma sahasında nüfusun dağılışı oldukça dengesizdir. Çalışma alanının idari yönetim görevini üstlenen Turgutlu şehri ve kırsal yerleşmelerden Urganlı kasabası, Yeniköy, Sarıbey köyü ova tabanında kurulmuştur. Ova ile dağlık kütlenin birleştiği yamaç düzlüklerinde kurulmuş olan Derbent kasabası, Avşar, Musacalı, İzzettin, Sınırlı Musalaryeniköy, Çampınar köyleri ile Irlamaz deresinin geniş vadi tabanının

yamaçlarında yer alan Irlamaz, Çepnidere, Çepnibektaş, Aşağıbozkır ve Çatalköprü köyleri nüfusun % 90'ından fazlasını barındırmaktadır. Bozdağların ve Çaldağının ovaya göre yüksek yamaçlarında kurulmuş yerleşim birimleri ancak nüfusun % 10'unu barındırmaktadır. Gediz nehrinin ikiye ayırdığı sahayı kuzey ve güney olarak değerlendirecek olursak kuzeyde kalan sahada nüfusun ancak % 2'si yaşarken, Gediz Nehrinin güneyinde bulunan sahada ise % 98'i yaşamaktadır. Turgutlu'da 1935 yılı nüfus sayımı sonuçlarına baktığımızda sahada 40735 kişi yaşıyordu. Şehirde ise 21676 kişi ikamet ediyordu. Turgutlu şehrinde km²'ye 236 kişi düşerken, kırsal yerleşmelerde ise bu sayı km²'ye 29 kişi kadardır. Araştırma sahasında genel olarak km²'ye 54 kişi düşmektedir.

Harita 38. Turgutlu'da Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğü (1940).

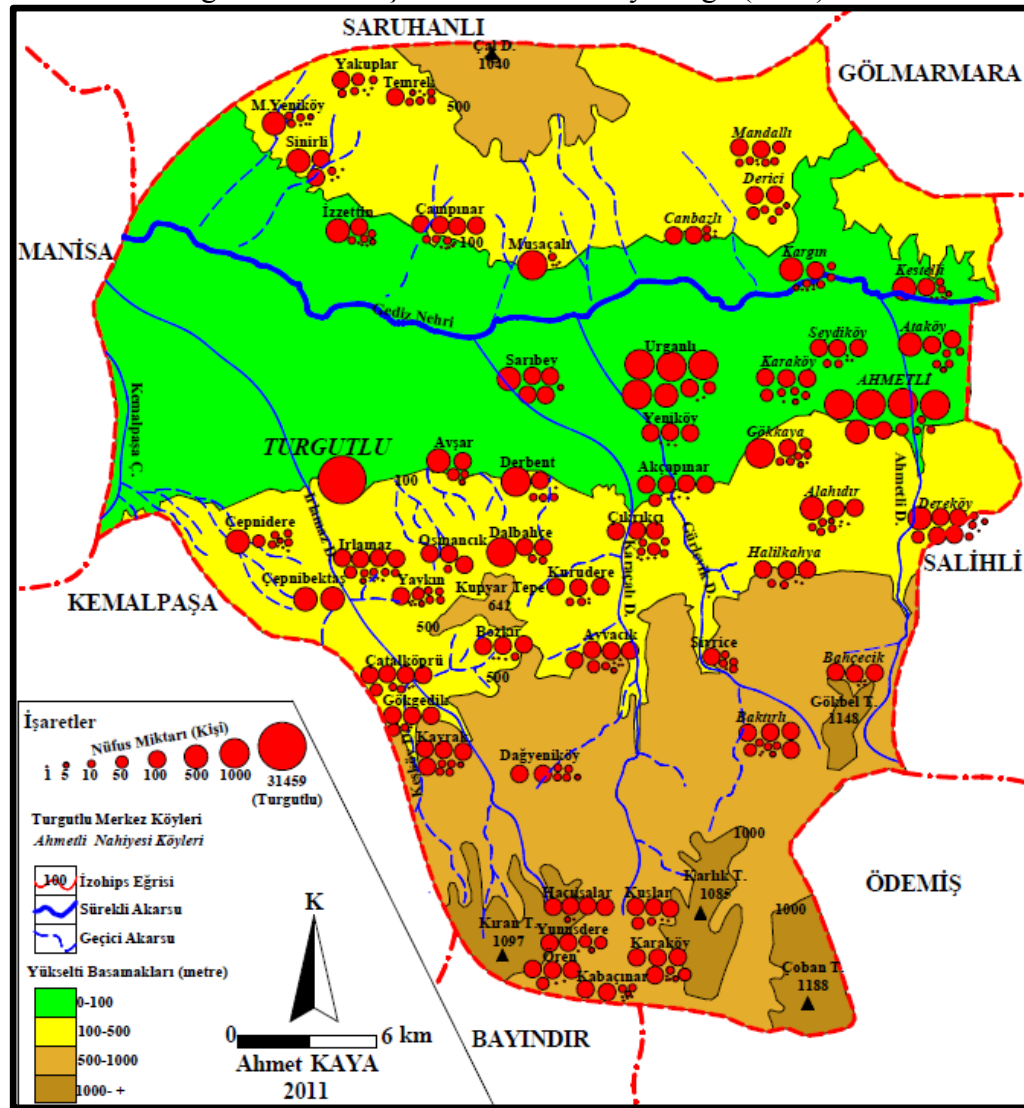

Kaynak: TUİK.

1935 yılında sahadaki yerleşmelerin genel dağılımı ise Turgutlu şehri ve ilçeye bağlı 17 köy ve bunlar dışında Ahmetli, Dağmarmara nahiye merkezi, nahiye merkezlerinden Ahmetli'ye bağlı 14 köy, Dağmarmara nahiyesine bağlı 9 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Çalışma sahasında 1940 yılında yapılan genel nüfus sayımında ise, bir ilçe merkezi, iki nahiye merkezi ve 39 köy yerleşmesi yer almaktadır. İlçe merkezinde ise 22932 kişi yaşamaktadır ve km²'ye 249 kişi kadar düşmektedir. Ahmetli ve Dağmarmara nahiye merkezlerini oluşturmakta, Ahmetli nahiyesine bağlı 14 köy, Dağmarmara nahiyesine bağlı 6 köy bulunmaktadır. Dağmarmara nahiyesinin merkezi Karaköy'dür. Kırsal kesimde 1940 nüfus sayımına göre, km²'ye düşen kişi sayısı bir önceki dönem 28 kişi kadar olduğu görülmekte iken Araştırma sahasının genelinde ise km²'ye düşen kişi sayısı 55 kişinin üzerine çıkmıştır. Genel nüfus sayımlarından 1945 yılında araştırma sahasında yaşayan kişi sayısı 43923 kişiye ulaşmıştır. Turgutlu şehir merkezinin nüfusu 22713 kişiye yükselmiştir. Turgutlu ilçesine bağlı köy sayısı 22'ye çıkmış, Dağmarmara nahiyesi kapatılarak nahiye merkezi sayısı bire düşürülmüştür. Ahmetli nahiye merkezi ve buna bağlı 16 köy yerleşmesi bulunuyordu. Bahsi geçen yılda Turgutlu ilçesinde km²'ye 247 kişi, kırsal yerleşmelerde 32 kişi, araştırma sahasının genelinde ise 58 kişi kadar düşmektedir. 1950 yılı genel nüfus sayımlarında Turgutlu ilçesinin 48444 kişiye ulaştığını ve ilçe merkezinde ise 24916 kişi yaşadığını görülmektedir. 1950 yılında Turgutlu ilçesine bağlı köy sayısı değişmemiş 22 köy yerleşme bir nahiye merkezi ve ona bağlı 17 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Toplamda bir ilçe merkezi, bir nahiye merkezi ve 39 köy yerleşmesi bulunmaktadır. İlçe merkezinde km²'ye 271 kişi, kırsal yerleşmelerde km²'ye yaklaşık 36 kişi ve araştırma sahasının genelinde ise km²'ye düşen kişi sayısı 64'e yükselmiştir. 1955 genel nüfus sayımında araştırma sahasında yaşayan kişi sayısı 54469 kişi ye ulaşmıştır. Turgutlu şehri nüfusu 27300 kişi kadardır. Bu dönem yapılan sayımda Turgutlu ilçesine bağlı köy sayısının arttığı da görülmektedir. Ahmetli Nahiyesine bağlı olan Urganlı Turgutlu'ya bağlanmış. Ayvacık köyünün mahallesi Dağyeniköy köy haline getirilmiştir. İzmir'in Bayındır ilçesine bağlı olan Ören köyü 1952 yılında Turgutlu ilçesine dâhil edilmiştir. 1960 yılında araştırma sahasında yerleşmelere bakıldığında bir şehir merkezi, bir nahiye merkezi ve 42 köy yerleşmesinden oluştuğu görülür. Turgutlu'ya bağlı 25 köy Ahmetli nahiyesine bağlı 17 köy yer almaktadır. Turgutlu şehir merkezinde km²'ye

düşen kişi sayısı 297'ye, kırsal yerleşmelerde ise 41 araştırma sahasının genelinde ise 72 kişiye ulaşmıştır. Nahiye merkezlerinden Ahmetli'de 1951 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. 1960 yılı genel nüfus sayımında araştırma sahasında yaşayan kişi sayısı 63461 kişiye yükselmiştir. Bu dönemde köy yerleşmelerinin sayılarında da artış meydana gelmiştir. Turgutlu ilçesine bağlı 34 köy, bir bucak merkezi ve Ahmetli bucak merkezine bağlı 14 köy yerleşmesi idari sınırlar içerisindeydi. Farklı bir ifade ile 1960 yılında araştırma sahasında bir şehir ve 49 kırsal yerleşme bulunuyordu. (Harita 39).

Harita 39. Turgutlu'da Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğü (1960).

Kaynak: TUİK.

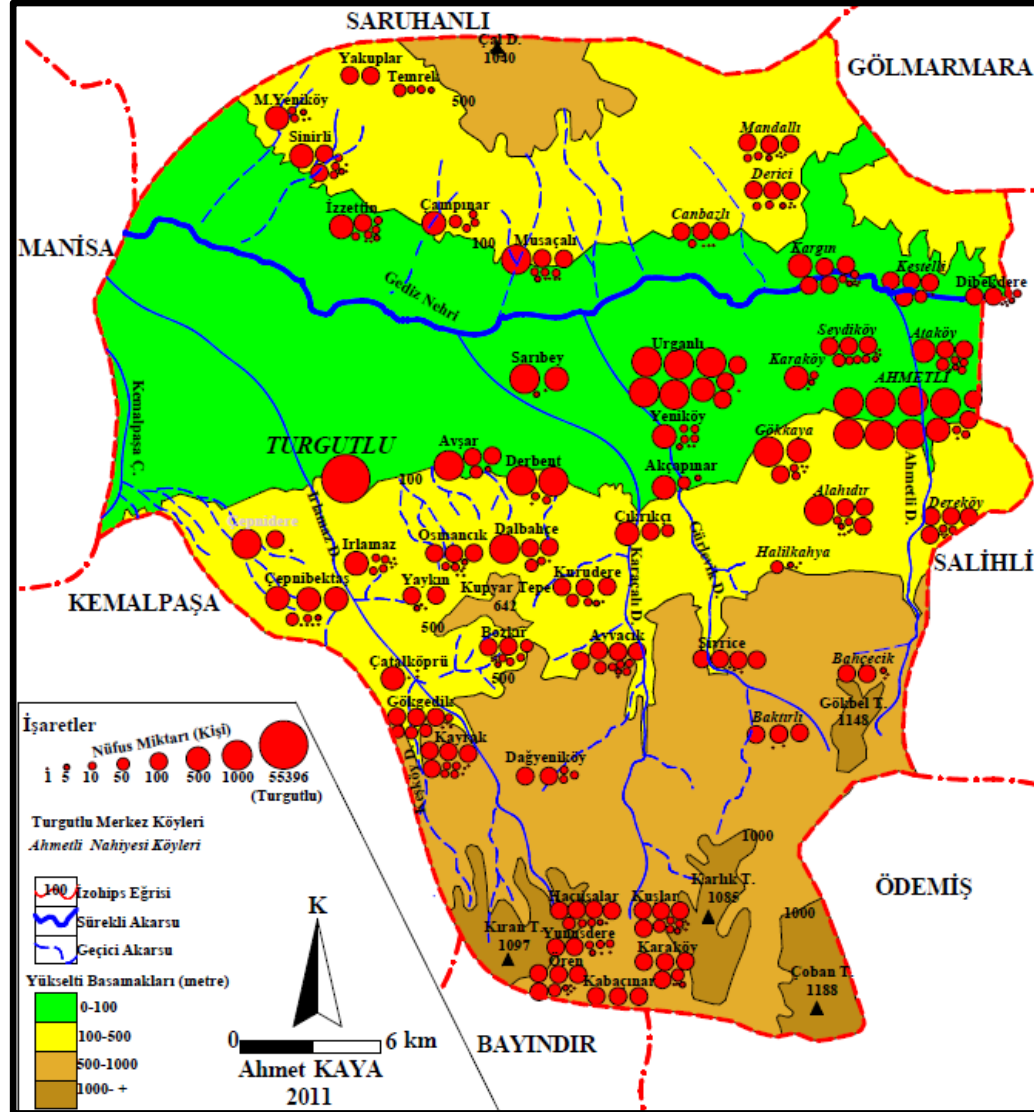
1956 yılında Irlamaz köyünün mahallesi olan Yaygın, Dalbahçe köyünün mahallesi olan Osmançık, Kayrak köyüne bağlı Çatalköprü, Yunusdere köyünün mahallesi olan Kabaçınar köy statüsüne kavuşmuştur. Manisa merkez ilçeye bağlı

olan Sinirli 1958 yılında ise Turgutlu ilçesine dâhil edilmiştir. 1960 yılında Turgutlu'da km²'ye 342,9 kişi, kırsal yerleşmelerde km²'ye 49 kişi ve ilçe genelinde km²'ye 84 kişi düşüyordu. 1960 yılında Urganlı köyünde belediye kurularak belediyeli köy yerleşmesi durumuna getirilmiştir. Turgutlu'da 1965 genel nüfus sayımında ise, inceleme alanında yaşayan kişi sayısı 71970 kişiye ulaşmıştır. Turgutlu ise 35674 kişinin yaşadığı bir şehir merkezi haline gelmiştir. Turgutlu ilçesine bağlı köy sayısı değişmemiştir. Ahmetli bucak merkezi ve buna bağlı 14 köy yerleşmesi bulunmaktaydı. 1965 sayım döneminde araştırma sahası yerleşme sayısı 1960 dönemindeki gibi aynı kalmıştır. Turgutlu şehrinde km²'ye düşen kişi sayısı 388'e, kırsal yerleşmelerde ise 55 kişiye, araştırma sahası genelinde ise 96 kişiye ulaşmıştır. İnceleme sahasında 1970 genel nüfus sayımında saha nüfusu bir önceki döneme göre artarak 80050 kişiye yükselmiştir. Aşağıbozkır köy statüsüne kavuşarak ilçeye bağlı köy sayısı 35 ulaşmıştır. Ahmetli nahiye merkezine bağlı Dibekdere köy statüsünü alarak Ahmetli bucağına bağlı köy sayısı 15'e çıkmıştır. Araştırma sahasında Turgutlu Ahmetli ve Urganlı'da belediye kuruluşları bulunmaktadır. 1970 genel nüfus sayımına göre Turgutlu şehrinde 40986 kişi yaşamaktadır ve km²'ye düşen kişi sayısı 446 kişiye ulaşmıştır. Kırsal yerleşmelerde ise 59 kişiye, ilçe genelinde 106 kişiyi geçmiştir. Araştırma sahasında 1975 yılında bir şehir, bir nahiye ve 50 köy olmak üzere toplam 52 yerleşim birimi bulunmaktadır. 1975 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçlarında ise ilçede toplam 88362 kişi yaşamaktadır. İlçe merkezi olan Turgutlu'da ise nüfus 47009 kişiye yükselmiş, Turgutlu ilçesine bağlı köy sayısı değişmemiş ve bir önceki dönem gibi 35 olarak kalmıştır. Ahmetli bucak merkezi 7504 kişinin yaşadığı araştırma sahasının ikinci büyük yerleşim merkezidir. Bu dönemde km²'ye düşen insan sayısı şehir merkezinde 510 kişiyi geçmiştir. Kırsal yerleşmelerde ise km²'ye düşen kişi sayısı 62'nin üzerine çıkmıştır. İlçe genelinde ise km²'ye düşen kişi sayısı 117'ye ulaşmıştır.

1980 yılında Turgutlu nüfusu 96800 kişiye ulaşmıştır. Turgutlu'ya bağlı 35 köy sayısında değişiklik olmamıştır. Aynı şekilde Ahmetli bucak merkezine bağlı köy sayısında değişme meydana gelmeyip inceleme alanında 50 köy, bir bucak merkezi ve bir şehir merkezi olmak üzere 52 yerleşim birimi bulunmaktadır. Turgutlu şehrinde yaşayan nüfus 55396 kişiye ulaşmış ve km²'ye düşen kişi sayısı 602 kişinin üzerine çıkmıştır. Kırsal yerleşmelerde ise km²'ye düşen insan sayısı bir

önceki döneme göre fazla bir değişme göstermemiş 62 kişinin üzerinde kalmıştır. İlçe genel toplamında km²'ye düşen insan sayısı bir önceki döneme göre artarak 129 kişiye ulaşmıştır (Harita 40).

Harita 40. 1980 Sayımına Göre Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü.

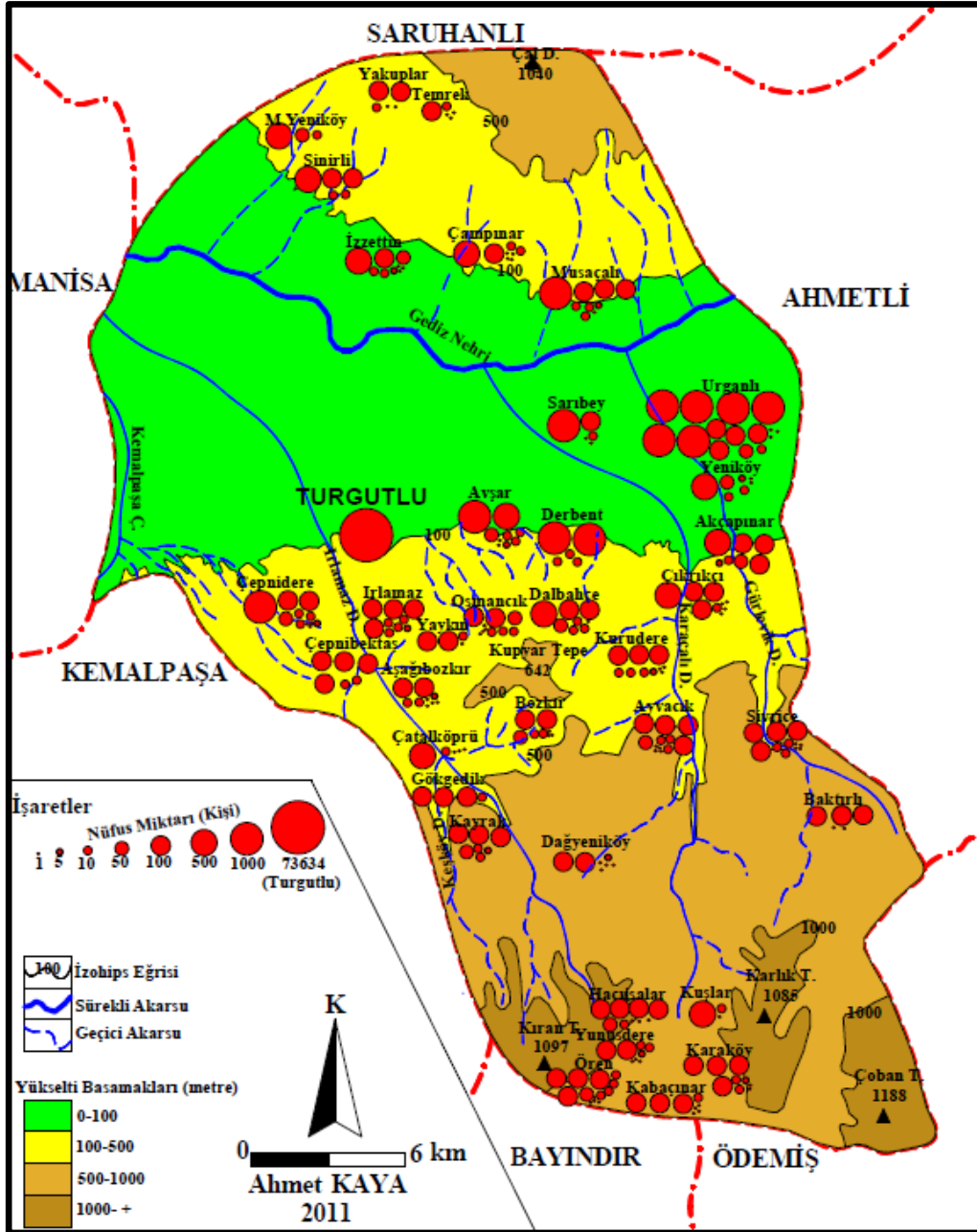

Kaynak: TÜİK.

İnceleme alanında 1985 genel nüfus sayımlarında araştırma sahasında yaşayan kişi sayısı 108441 kişiye yükselmiştir. İncelenme alanında yerleşme sayısında da bir değişme görülmemektedir. Bir önceki sayım dönemi gibi bir şehir, bir bucak merkezi ve 50 köy olmak üzere toplam 52 yerleşmeden oluşmuştur. Bu yerleşmeler içerisinde Turgutlu, Ahmetli ve Urganlı belediyelerin bulunduğu yerleşim birimleridir. Turgutlu şehrinde 65740 kişi yaşamakta ve km²'ye düşen kişi sayısı 715'e yükselmiş, kırsal yerleşmelerde ise 65 kişiye, çalışma sahasının

genelinde km²'ye düşen kişi sayısı ise 144 kişinin üzerine çıkmıştır. 1990 genel nüfus sayımında ise araştırma sahasının nahiye merkezi olan Ahmetli 1988 yılında Turgutlu ilçesinden resmen ayrılarak ilçe merkezi haline getirilmiştir. Araştırma sahasının toplam nüfusu 100697 kişiye düşmüş ve kırsal nüfusta azalma meydana gelmiştir (Harita 41).

Harita 41. 1990 Sayımına Göre Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü.

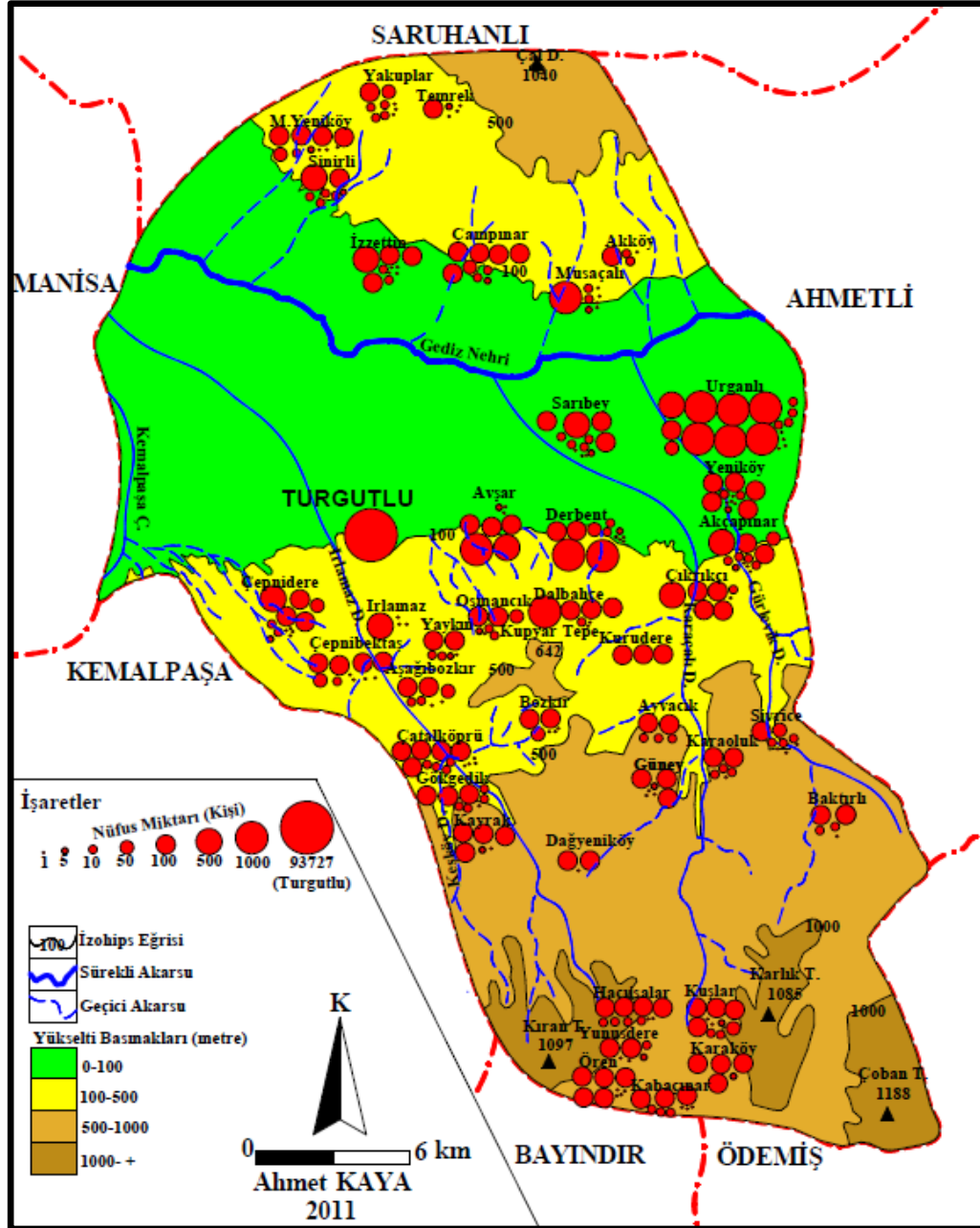

Kaynak: TÜİK.

Ahmetli'nin ayrılması ile birlikte araştırma sahasında yerleşme dağılımı bir şehir merkezi ve 35 köy yerleşmesinden oluşmuştur. Köy yerleşmelerinden Urganlı

ile birlikte 1986 yılında belediye kurulan Derbent kasabası ile birlikte, belediye örgütlü köy yerleşmesi ikiye çıkmıştır. Turgutlu şehrinde 73634 kişi yer alırken km²'ye 803 kişi düşmekte, kırsal yerleşmelerde ise sayı 71 kişinin üzerine çıkmıştır. Araştırma sahasının genelinde ise km²'ye düşen kişi sayısı 212'ye ulaşmıştır. İnceleme alanının nüfusu 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımında 121020 kişi olarak gerçekleşmiş ve köy yerleşme sayısı artarak 39'a çıkmıştır (Harita 42).

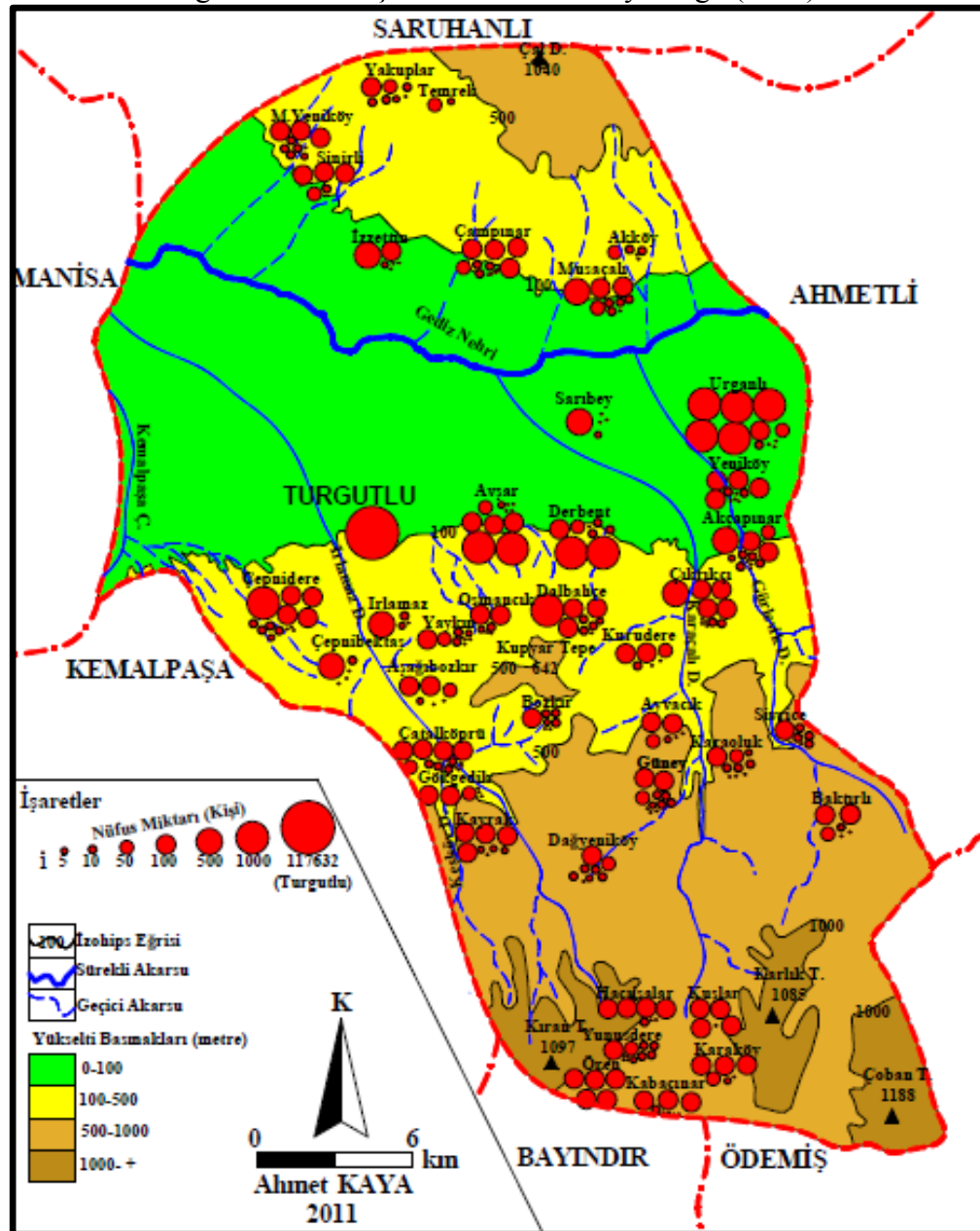
Harita 42. Turgutlu'da Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü (2000).

Kaynak: TÜİK.

Sivrice köyünün mahallesi olan Karaoluk köy statüsüne, Ayvacık köyünün mahallesi olan Güney ve Musacalı köyünün mahallesi olan Akköy 1996 yılında köy tüzel kişiliğine kavuşmuştur. Ahmetli ilçesine bağlı olan Baktırlı köyü Turgutlu İlçesine bağlanmıştır. Turgutlu'da 2000 yılında bir şehir merkezi, 39 kırsal yerleşme olmak üzere 40 yerleşme birimi bulunmaktadır. Kırsal yerleşmelerden Urganlı ve Derbent belediye örgütünün bulunduğu yerleşmelerdir. İlçe merkezinde km²'ye düşen kişi sayısı 1000 kişinin üzerine çıkarak 1022'ye ulaşmıştır. Kırsal yerleşmelerde ise 71 kişi olan sayısal değer ilçe genelinde ise 255 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Harita 43. Turgutlu'da Yerleşmeler ve Nüfus Büyüklüğü (2010).

Kaynak: TÜİK.

2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarını dikkate aldığımızda araştırma sahasında yaşayan nüfus toplam 141962 kişidir. Yerleşme sayısı değişmemiş saha bir ilçe merkezi ve 39 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Köy yerleşmelerinin ikisinde Urganlı ve Derbent belediye örgütüne sahip yerleşmelerdir. Turgutlu şehir merkezinde nüfus 117632 kişiye ulaşmıştır. İlçe merkezinde km²'ye 1282 kişi düşmektedir. Kırsal yerleşmelerde ise km²'ye düşen insan sayısı azalarak 63 kişiye düşmüştür. Araştırma sahasının kırsal yerleşmeleri 2000-2010 yılları arasında göç verdiğini göstermektedir. Kırsal kesimde göç olayının etkisi on yıllık sürede nüfusun 2963 kişi kadar azalması, km²'ye düşen kişi sayının 2000 yılına göre daha düşük olarak gerçekleşmesine neden olmuştur (Harita 43).

1.4.8.1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

Turgutlu'da aritmetik nüfus yoğunluğu değerlerini ortaya koyabilmek için araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin yüzölçümleri ile 2010 yılı nüfus miktarları dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır. Nüfus miktarının sayısal olarak ifade edilmesinin yanında km²'de ne kadar insanın yaşadığı da önemlidir. Toplam nüfusun yüzölçümüne bölünmesi ile en basit nüfus yoğunluğu kavramı olan matematiksel nüfus yoğunluğu elde edilir (Tandoğan, 1998: 61). Bir yerde yaşayan insan sayısının yerleşmelere göre değişmesi çeşitli nedenlere dayandırılabilir. Bu farklılıkların temel nedeni ekonomik etkinlik, tarım topraklarının verimliliği ve gelir seviyesi gibi çok çeşitli nedenlerden ileri gelmektedir (Özav, 2002: 82). Turgutlu ilçesinde aritmetik nüfus yoğunluğu sürekli olarak artış göstermektedir.

Turgutlu ilçesinin toplam yüzölçümü büyüklüğü 475,5 km² kadardır. Saha genelinde yaşayan toplam nüfus 141962 kişi olarak hesap edildiğinde 2010 yılında km²'ye düşen insan sayısı 298 kişiyi geçmektedir. Türkiye'de 2010 yılı aritmetik nüfus yoğunluğu 96 kişi olduğu düşünülürse sahanın Türkiye ortalamasının oldukça üstünde bir değer sahip olduğu görülmektedir. Farklı bir ifade ile araştırma sahasında km²'ye düşen insan sayısı 2010 yılı değerlerine göre Türkiye ortalamasının üç katından daha fazladır. Aritmetik nüfus yoğunluğunun en yüksek değere ulaştığı yer 1282 kişi ile Turgutlu şehridir. Sahanın en büyük yerleşmesi konumunda olan Turgutlu şehir merkezinde 117632 kişi yaşamaktadır. Aritmetik nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu yerleşim birimi ise 3,4 kişi ile Temrek köyüdür, Çaldağında

kurulmuş bir köy yerleşmesi olan Temrek köyü oldukça düşük nüfus miktarına karşılık 16 km²'yi geçen yüzölçümüne sahip olması kilometrekareye düşen insan sayısının azalmasına neden olmuştur. Temrek köyünün nüfusu 1935 genel nüfus sayımında 80 kişi iken sürekli göç vermesinden dolayı 2010 adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre 55 kişiye düşmüştür. Temrek köyü Turgutlu ilçesinin en az nüfus sayısına sahip yerleşmesidir. Çalışma sahasında Akçapınar, Avşar, Çatalköprü, Çepnidere, Dalbahçe, Derbent, Irlamaz, Urganlı ve Yeniköy aritmetik nüfus yoğunlukları Türkiye ortalamasının üzerinde değerlere sahiptirler (Tablo 61).

Tablo 61. Turgutlu İlçesindeki Yerleşmelerin Aritmetik Nüfus Yoğunlukları (2010).

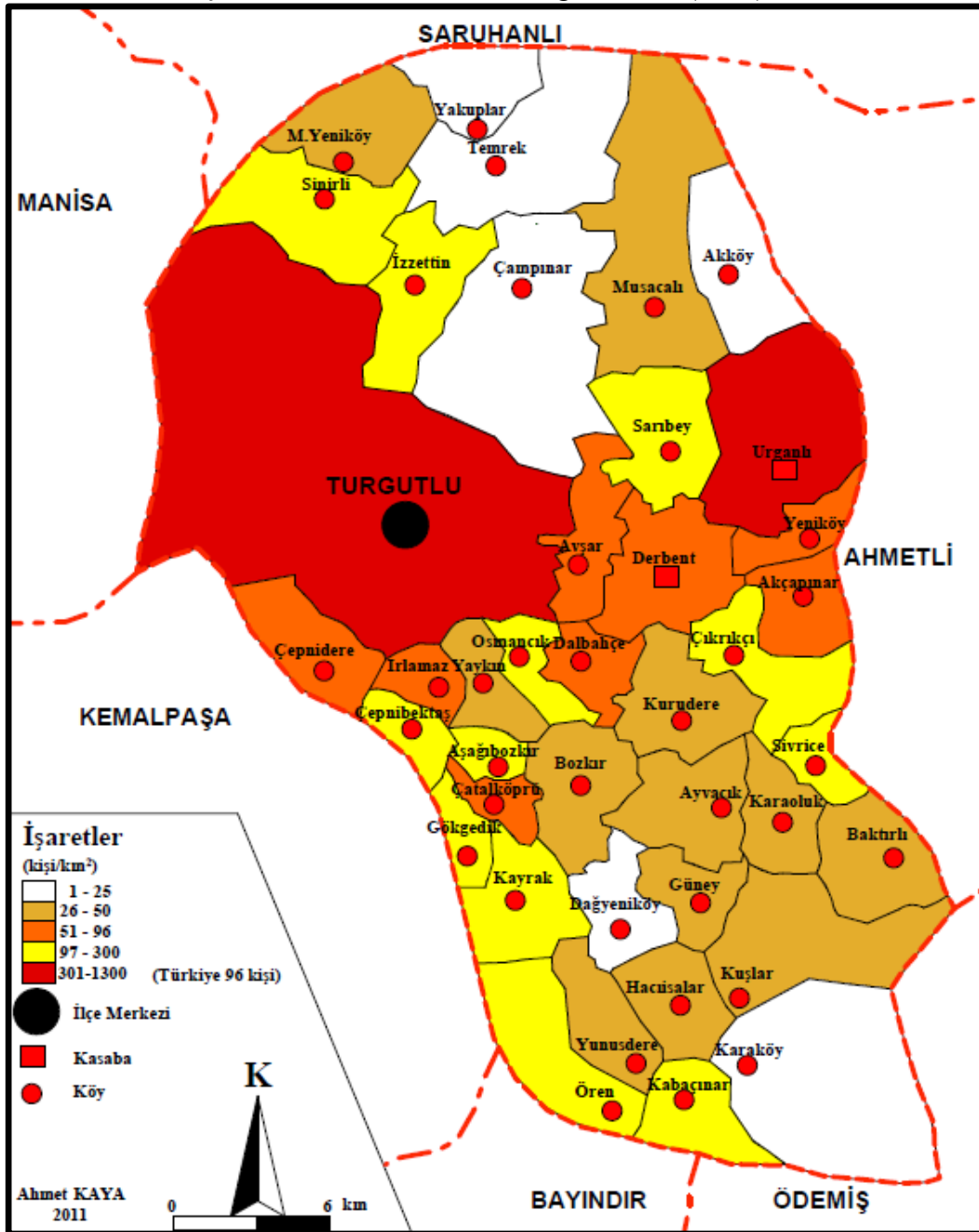
Yerleşmenin Adı	Nüfusu	Alan (km ²)	Aritmetik Yoğunluk	Yerleşmenin Adı	Nüfusu	Alan (km ²)	Aritmetik Yoğunluk
Turgutlu	117632	91,7	1282,8	İzzettin	608	11,6	52,4
Akçapınar	798	6,5	122,7	Kabaçınar	314	5,1	61,6
Akköy	72	11,6	6,2	Karaköy	356	17,6	20,5
Aşağıbozkır	257	2,8	91,8	Karaoluk	188	6,8	28,5
Avşar	2364	8,5	278,1	Kayrak	435	7,4	58,8
Ayvacak	257	11,1	23,1	Kurudere	262	11,1	23,6
Baktırlı	257	11,5	22,3	Kuşlar	401	14,1	28,4
Bozkır	137	10,3	13,3	Musacalı	791	25,0	31,6
Çampınar	484	26,2	18,5	M.Yeniköy	346	12,2	28,4
Çatalköprü	494	3,5	141,1	Osmancık	217	4,9	44,3
Çepnibektaş	513	6,6	77,7	Ören	500	8,3	60,2
Çepnidere	1448	10,3	140,6	Sarıbey	508	12,4	40,1
Çıkrıkçı	924	10,0	92,4	Sinirli	360	10,1	35,6
Dağyeniköy	196	8,7	22,5	Sivrice	141	3,9	36,2
Dalbahçe	836	5,4	154,8	Temrek	55	16,1	3,4
Derbent	2181	13,1	166,5	Urganlı	5163	20,9	247,0
Gökgedik	253	2,9	87,2	Yakuplar	186	13,8	13,8
Güney	298	6,4	46,6	Yaykın	179	6,1	29,3
Hacısalar	412	9,5	43,4	Yeniköy	424	3,2	132,5
Irlamaz	516	3,3	156,4	Yunusdere	199	7,5	26,5

Kaynak: TÜİK.

Çalışma alanında yer alan 40 yerleşim biriminden 30'unda aritmetik nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altında bir değer taşımaktadır. Aritmetik nüfus yoğunluklarının yüksek olduğu yerlere bakıldığında ulaşım olanaklarının elverişli olduğu, tarımsal potansiyelin yüksek ve şehir merkezine yakın kırsal yerleşmelerden meydana geldiği görülmektedir.

Diğer taraftan nüfus büyüklüğü fazla olmayan yerleşmelerin alansal büyüklüğü aritmetik nüfus yoğunluğunu düşürmüştür. Musacalı, İzzettin, Sarıbey, Çıkrıkçı ve Çepnibektaş gibi yerleşmeler 500 kişinin üzerinde nüfusa sahip iken, alansal genişliği nüfus yoğunluğunun Türkiye ortalamasının altında kalmasına neden olmuştur. Yakuplar, Temrek ve Akköy gibi Çaldağın eteklerinde kurulmuş yerleşmeler ise, 100 kişinin altında nüfusları ile kırsal yerleşmeleri içinde en düşük aritmetik nüfus yoğunluklarına sahip yerleşmelerdir (Harita 44).

Harita 44. Yerleşmelerin Aritmetik Nüfus Yoğunlukları (2010).

Kaynak: TÜİK.

1.4.8.2. Tarımsal Nüfus Yoğunluğu

Tarımsal alanlarla nüfus arasında bağlantıyı ortaya koymanın yollarından biride tarımsal nüfus yoğunluğudur. Tarımsal nüfus yoğunluğu tarım alanlarının çiftçi nüfusa bölünmesi ile ortaya çıkarılmaktadır. Türkiye’de 2010 yılında tarımsal nüfus yoğunluğu 78,3 kişi/km² kadardır. Turgutlu ilçesinde ise tarımsal nüfus yoğunluğu 25,9 kişi ile 268 kişi arasında değişmektedir (Tablo 62). En yüksek tarımsal nüfus yoğunluğu Avşar köyündedir. Avşar Ankara-İzmir karayolu üzerinde kurulan en büyük kırsal yerleşmelerden biri olmasıyla birlikte tarımsal nüfus yoğunluğunun bu kadar yüksek olmasının nedeni ise verimli topraklar üzerinde kurulmuş olmasıdır.

Tablo 62. Turgutlu İlçesindeki Tarımsal Nüfus Yoğunlukları (2010).

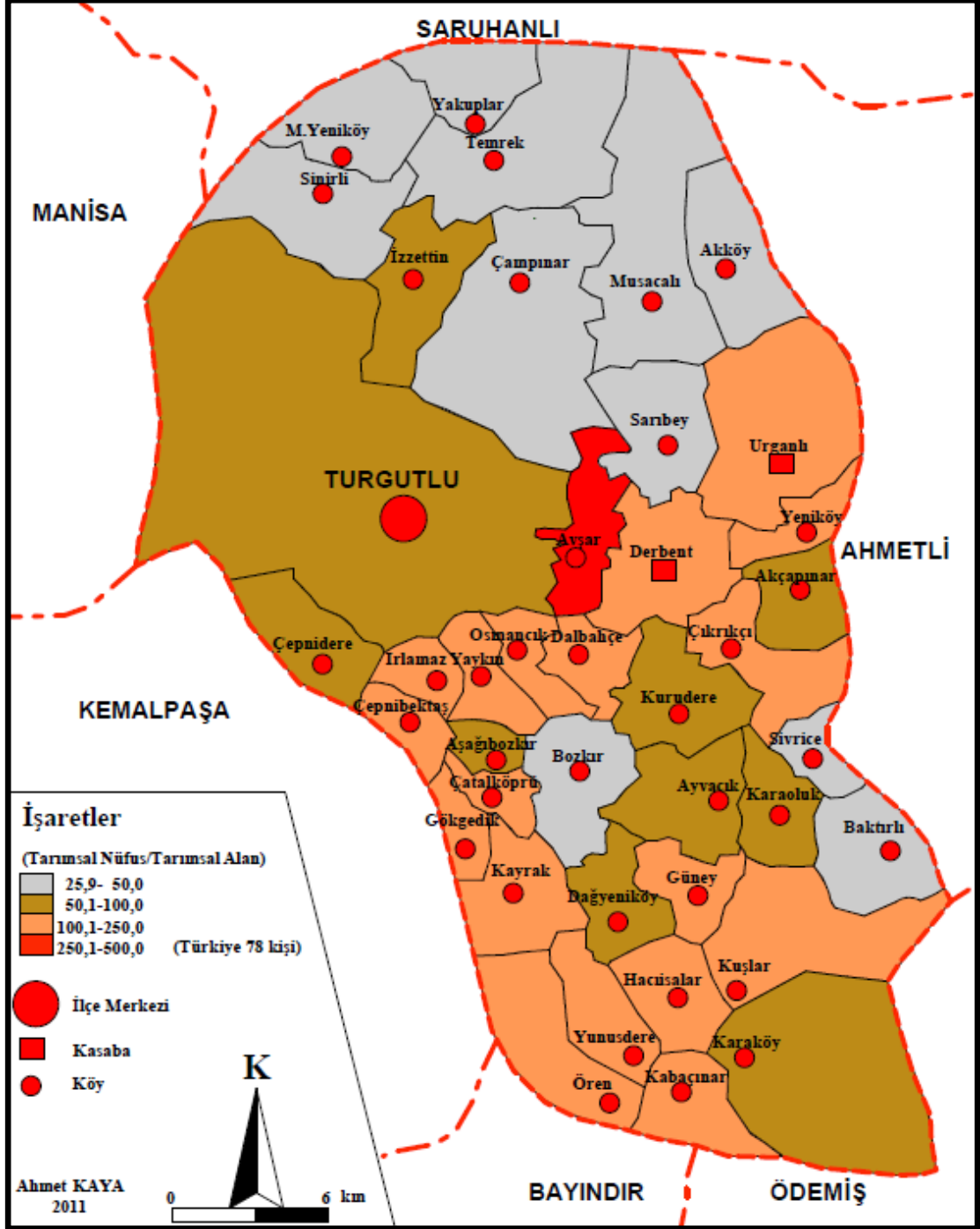
Yerleşmenin Adı	Tarımsal Nüfus	Tarım Alanı (km ²)	Tarımsal Yoğunluk	Yerleşmenin Adı	Tarımsal Nüfus	Tarım Alanı (km ²)	Tarımsal Yoğunluk
Turgutlu	4004	72,6	55,2	İzzettin	365	7,2	50,7
Akçapınar	480	5,2	92,3	Kabaçınar	192	1,9	101,1
Akköy	44	1,2	36,7	Karaköy	214	2,3	93,0
Aşağıbozkır	128	1,4	91,4	Karaoluk	114	1,9	60,0
Avşar	1420	5,3	268,0	Kayrak	270	2,5	108,0
Ayvacak	211	3,2	65,9	Kurudere	160	2,9	55,2
Baktırlı	155	3,8	40,8	Kuşlar	242	1,2	201,6
Bozkır	85	1,8	47,2	Musacalı	478	18,2	26,3
Çampınar	290	11,2	25,9	M.Yeniköy	210	7,5	28,0
Çatalköprü	251	1,3	193,1	Osmancık	135	1,3	103,8
Çepnibektaş	320	3,1	103,2	Ören	306	1,5	204,0
Çepnidere	390	5,4	72,2	Sarıbey	314	9,4	33,4
Çıkrıkçı	405	1,8	225,0	Sinirli	224	7,2	31,1
Dağyeniköy	120	2,3	52,2	Sivrice	87	2,1	41,4
Dalbahçe	352	2,1	167,8	Temrek	38	1,2	31,6
Derbent	1310	10,2	128,4	Urganlı	3050	13,4	227,6
Gökgedik	152	1,6	95,0	Yakuplar	102	2,1	48,6
Güney	184	1,8	102,2	Yaykın	115	1,1	104,5
Hacısalar	250	2,3	108,7	Yeniköy	302	2,7	111,9
İrlamaz	310	2,4	129,2	Yunusdere	145	1,2	120,8

Kaynak: TÜİK.

Çalışma alanında tarımsal nüfus yoğunluğunu incelenirken tarımsal arazinin niteliği bilinmelidir. Tarımsal nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu yerleşme ise 26,3 kişi ile Musacalı köyüdür. Musacalı köyünde tarımsal nüfus değerlerinin düşük

olmasının nedeni, tarım arazilerinin geniş olmasından kaynaklanmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu 12 yerleşimde 50 kişinin altında, 11 yerleşim biriminde 50,1–100,0 kişi arasında değişirken, geriye kalan 27 yerleşim biriminde ise 100,1 kişinin üzerine çıkmaktadır (Harita 45).

Harita 45. Yerleşmelerin Tarımsal Nüfus Yoğunlukları (2010).

Kaynak: TÜİK.

1.4.8.3. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu

Herhangi bir yerleşim biriminde yaşayan toplam nüfusun, o sahadaki ekili-dikili alanlara oranıdır. Genel nüfusun tarım alanları üzerindeki baskıyı ifade edebilmek açısından aritmetik nüfus yoğunluğuna göre daha çok anlam taşımaktadır (Güngördü, 2001: 30). İnsan-doğal ortam arasındaki etkileşimi sadece tarım yönünden değerlendirilmesi yüzünden, fizyolojik nüfus yoğunluğunun planlamaya yönelik coğrafi araştırmalarda ele alınabilmektedir (Özçağlar, 2006: 102). Fizyolojik nüfus yoğunluğunun önemli sakıncalarından biride tüm nüfusun tarımla uğraşıyor gibi değerlendirilerek hesaplanmasıdır (Doğanay, 1994: 208). Araştırma sahasının genelinde ekili-dikili alan miktarı 228,8 km² kadar, olup ilçenin fizyolojik yoğunluğu ise 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına göre 620,5 kişidir. Her geçen gün fizyolojik yoğunluk miktarı artmaktadır. Bunun nedeni sahaya olan yoğun göçle birlikte artan nüfus miktarıdır. Fizyolojik nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu yerler nüfusun kalabalık olduğu yerleşim birimlerinin yanında tarım toprakların sınırlı olduğu yüzölçümü geniş idari ünitelerdir (Tablo 63).

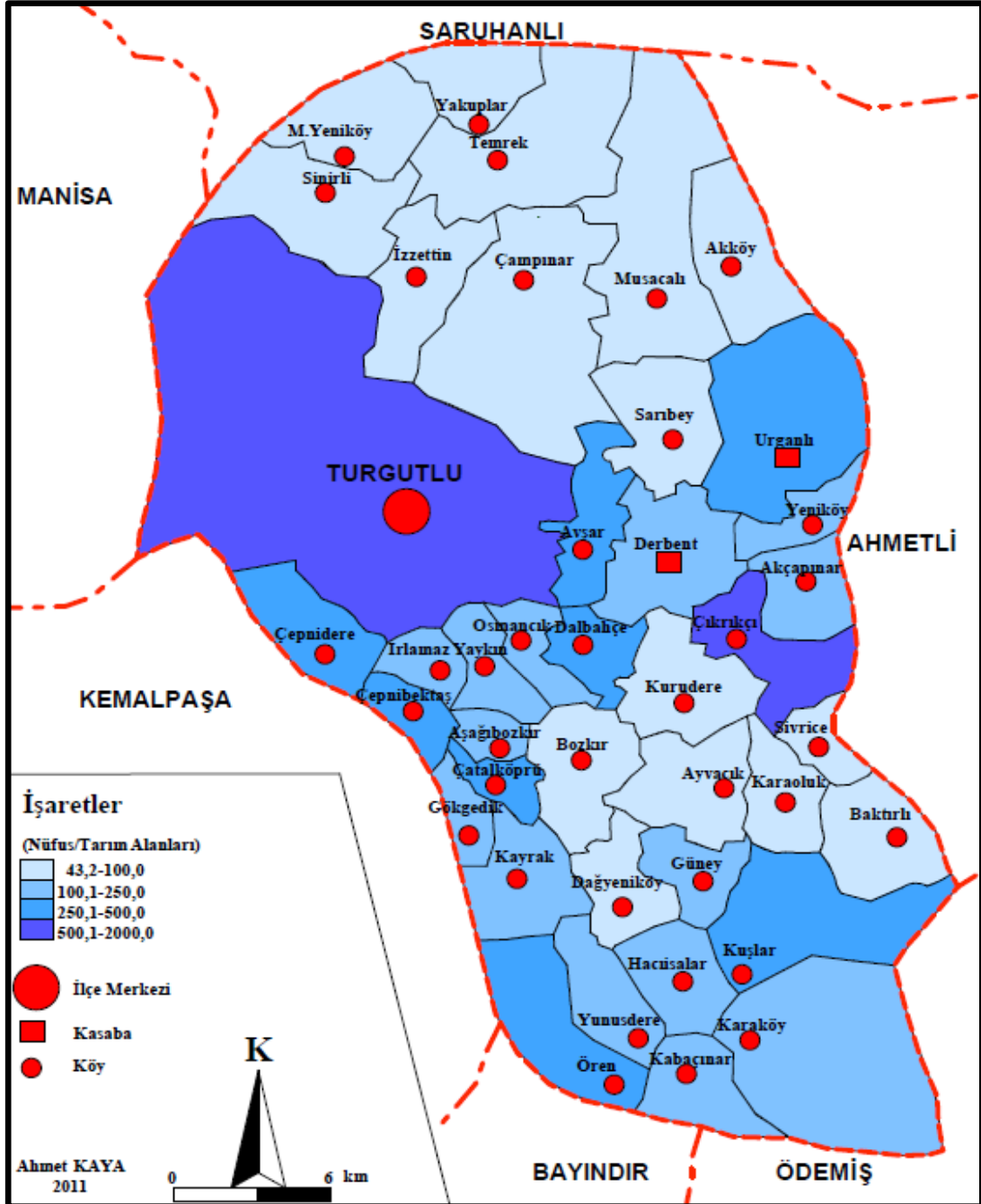
Tablo 63. Turgutlu İlçesindeki Fizyolojik Nüfus Yoğunlukları (2010).

Yerleşimin Adı	Nüfusu	Alan (km ²)	Fizyolojik Yoğunluk	Yerleşimin Adı	Nüfusu	Alan (km ²)	Fizyolojik Yoğunluk
Turgutlu	117632	72,6	1620,3	İzzettin	608	7,2	84,4
Akçapınar	798	5,2	153,5	Kabaçınar	314	1,9	55,0
Akköy	72	1,2	60,0	Karaköy	356	2,3	154,8
Aşağıbozkır	257	1,4	183,6	Karaoluk	188	1,9	98,9
Avşar	2364	5,3	446,0	Kayrak	435	2,5	174,0
Ayvacık	257	3,2	80,3	Kurudere	262	2,9	90,3
Bakırlı	257	3,8	67,6	Kuşlar	401	1,2	334,2
Bozkır	137	1,8	76,1	Musacalı	791	18,2	43,5
Çampınar	484	11,2	268,9	M.Yeniköy	346	7,5	46,1
Çatalköprü	494	1,3	380,0	Osmancık	217	1,3	166,9
Çepnibektaş	513	3,1	165,5	Ören	500	1,5	333,3
Çepnidere	1448	5,4	268,1	Sarıbey	508	9,4	54,0
Çıkrıkçı	924	1,8	513,3	Sinirli	360	7,2	50,0
Dağyeniköy	196	2,3	85,2	Sivrice	141	2,1	67,1
Dalbahçe	836	2,1	398,1	Temrek	55	1,2	45,8
Derbent	2181	10,2	213,8	Urganlı	5163	13,4	385,3
Gökgedik	253	1,6	158,1	Yakuplar	186	2,1	88,6
Güney	298	1,8	165,5	Yaykın	179	1,1	162,3
Hacısalar	412	2,3	179,1	Yeniköy	424	2,7	157,0
İrlamaz	516	2,4	215,0	Yunusdere	199	1,2	165,8

Kaynak: TÜİK.

Turgutlu şehir merkezinde fizyolojik nüfus yoğunluğu 1620 kişi kadar olup oldukça yüksek yoğunluk değerine sahiptir. En düşük fizyolojik nüfus yoğunluğu ise Musacalı köyü olup 43,5 kişi kadardır. Musacalı köyünde fizyolojik nüfus yoğunluğunun düşüklüğü tarımsal toprakların genişliği ile açıklamak daha doğru olacaktır. Kuzeyde Çaldağı eteklerinde kurulu olan kırsal yerleşmelerinin fizyolojik nüfus yoğunlukları 100 kişinin altında kalmaktadır (Harita 46).

Harita 46. Yerleşmelerin Fizyolojik Nüfus Yoğunlukları (2010).

Kaynak: TÜİK.

Çalışma alanının güneyinde kalan Bozdağlar üzerinde kurulu olan yerleşmeler içerisinde fizyolojik yoğunluklarının 100 kişinin altına düştüğü yerleşmeler olduğu görülmektedir. Çıkrıkçı Köyünün 500 kişinin üzerinde fizyolojik nüfus yoğunluğuna sahip olmasının nedeni ise tarım topraklarının azlığından kaynaklanmaktadır. Fizyolojik nüfus yoğunluğunun fazla olduğu alanlarda nüfusun artışına paralel olarak tarımsal alanlara olan baskı her geçen gün artmaktadır. Bunun yanında kırsal alanlarda nüfusun giderek azalması sonucunda daha önce tarımsal amaçlı kullanılan sahalar boş kalmakta ve ekonomik açıdan katkı elde edilememektedir.

2. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

2.1. YERLEŞMENİN TARİHİ GELİŞİMİ

Araştırma sahasının içinde bulunduğu Batı Anadolu, ilk çağlarda birkaç bölgeye ayrılmaktadır. anakkale bölgesinin içinde bulunduğu kesim Truas, Edremit körfezinden İzmir körfezine arasında kalan kısım Aeolya, İzmir'den Bafa gölüne kadar ise İonya, Muğla'dan Fethiye kadar olan bölge Karya bölgesi olarak ayrılmıştır. İç kısımlara bakıldığında kuzeyde Balıkesir-Bursa dolayları Mysia, Manisa-Uşak arasında kalan bölge ise Lidya bölgesi olarak adlandırılmaktadır. Turgutlu ve çevresi genel olarak Lidya bölgesi içerisinde yer almaktadır. Turgutlu civarında bulunan höyüklerde arkeolojik kazı yapılmadığından yörenin eski ağ tarihi hakkında bilgilere ulaşmamız mümkün olmamıştır. Manisa yöresinde 1960 ve sonraki yıllarda yapılan yüzey araştırmalarındaki buluntularda bölge tarihinin M.Ö. 4 bin yıllarına kadar uzandığı görölmektedir. İngiliz arkeolog David French'in 1969 yılında yayınladığı *Anatolien Studies* adlı çalışmasında, Manisa ve evresinin M.Ö. 5 bin yıllarında yerleşmeye sahne olduğu anlaşılmaktadır (Yıldırım, 1997: 30, 31). 1980'li yıllardan itibaren Ege Üniversitesi öğretim üyelerinin yaptığı çalışmalarda Turgutlu ve çevresinde bazı höyükler tespit edilmiş. Urganlı kasabasının kuzeyinde Gediz ırmağı kenarında yer alan Asartepe höyüğünün M.Ö. 2 bin yıllarında önemli bir yerleşme sahası olduğu tespit edilmiştir. Genç Bizans dönemine ait sur ve kalıntılar Asartepe'nin güneybatısında günümüzde de izlenebilmektedir. Ören köyü yakınında da Prehistorik yerleşim merkezleri belirlenmiştir. Bu yüzey araştırmalarından Turgutlu ve çevresinde en eski yerleşmelerin Neolitik döneme dayandığını söylemek mümkündür. M.Ö. 2 binde Ege Bölgesinde Arzawa ve Assuwa ölkeleri yer almaktadır. Assuwa Manisa, İzmir ve Balıkesir illerinin yer aldığı bölgedir. Assuwa bölgesinde bahsi geçen tarihte 20 kadar devlet yer almaktadır. Turgutlu'nun yer aldığı bölgenin bilinen ilk sahiplerinin Luwi'ler olduğu bilinmektedir (Tepekaya, 2008: 1). Hitit kralı II. Tuthalia Assuwa ölkesine sefer düzenlediği Hitit kayıtlarından anlaşılmaktadır. Kemalpaşa ve Manisa Spil dağında yer alan Kybele kabartmasının tasvir edildiği kaya anıtı araştırma sahasında Hitit egemenliğinin olduğunu göstermektedir. M.Ö. XV. Yüzyılda bölge Hitit egemenliğine girmiştir. M.Ö. XII. yüzyılın başlarından itibaren devam eden deniz kavimlerinin göçü bölgede Hitit egemenliğini ortadan kaldırmıştır (Yıldırım, 1997:

32,33). Lidya devletinin yükselmesiyle birlikte Turgutlu ve çevresi Lidyalıların hâkimiyetine girmiştir. M.Ö. 547'de Lidya devleti ile Pers ordusu karşılaşır. Lidya ordusunun yenilmesiyle bölgede Lidya hâkimiyeti sona erer. Perslerin hâkimiyetine giren bölge Makedonya kralı Büyük İskender'in Asya seferi sırasında Persleri yenmesiyle Pers egemenliği yörede son bulur. Daha sonra Selevkos egemenliğine giren bölge Bergama krallığının müttefiki Romalılarla Selevkoslar arasında yapılan savaşla Bergama krallığının idaresine geçmiştir. Bergama krallığının topraklarını miras yoluyla Roma devletine bırakmasıyla bölge, M.Ö. 126 yılında Romalıların egemenliğine girmiştir (Yıldırım, 1997: 35).

Araştırma sahasının Türklerin hâkimiyetine girişi XIII. sonlarında uç boylarında meydana gelen gelişmelerle olmuştur. Anadolu'daki Moğol istilası ile Türkmen boyları batıya doğru hareket ederek uç bölgelerdeki Bizans şehir ve kasabaları Türklerin eline geçmiştir. Saruhan beyliği tarafından bölgenin ele geçirilmesi 1300'lü yıllar içerisinde olmuştur (Emecen, 1997: 55). Saruhan Bey 1308 yılında Manisa ve civarındaki tüm köy ve kasabaları ele geçirmiştir. Manisa ve çevresinde 80 yıllık Saruhan oğulları hâkimiyeti Yıldırım Beyazıt'ın 1389'da çıktığı Batı Anadolu seferi ile Osmanlı devletinin egemenliğine girmiştir. 1402 yılında meydana gelen Ankara savaşı sonunda Saruhanoğlu Beyliği tekrar kurulsa da 1410 yılında tekrar Osmanlı devletine bağlanmıştır (Tepekaya, 2008: 1,12)

Turgutlu'nun Saruhanoğulları ile birlikte meskûn bir mahal halinde bulunduğu ve bölgeye yerleşen Türkmen boyları, Turudlu adını taşıyan bir yerleşme kurmuşlardır. Turudlu bir Türkmen cemaatinin adıdır ve dolayısıyla Turgutlu Türkmenler tarafından kurulmuş bir yerleşim birimidir. Osmanlı hâkimiyeti döneminde gelişmeye başlayan Turgutlu verimli tarım arazileri yanında, Manisa'yı iç bölgelere bağlayan yol üzerinde yer almasıyla ekonomik bakımdan önemli bir yere sahip olan yerleşmenin oldukça gelişmesini sağlamıştır (Emecen, 1997: 55). Turgutlu XVI. yüzyılın başlarında Manisa'dan sonra bölgede en büyük yerleşim birimlerinden birimini oluşturmuştur. Saruhan sancağına bağlı bulunan Yengi adı verilen bir nahiye köyleri arasında adı geçmektedir. Manisa köyleri arasında en büyüğünün Turgutlu olmasına rağmen, nahiye adının Turgutlu olmaması dikkati çeken bir husustur. XVI. yüzyılın otuzlu yıllarına ait tahrir defterinde 120 hane yerleşik ve 100 hane civarında Yörük nüfusunun olduğu ifade edilmiştir. Buradan hareketle o tarihte

Turgutlu nüfusunun 1300 ila 1500 civarında nüfusu olduğunu söylemek mümkündür. Aynı tarihlerde Manisa'nın 7000, İzmir'in ise 1100 civarında nüfusu bulunuyordu (Emecen, 1997: 57). XVI. yüzyılın ikinci yarısının son çeyreğinde Turgutlu'nun Menteşe ve Yeni Mescit adlarını taşıyan iki mahallesi yer almaktadır. Turgutlu artık bir Yörük yerleşmesi karakterinden çıkıp kasaba yerleşmesi halini almaya başlamıştır. 1575 tarihli tahrir defterlerinde Turgutlu'nun daha da büyüyerek beş mahalleden oluştuğu yer almaktadır. Bu mahalleler Cami, Orta, Sinan, Veled-i Menteşe ve Yeni Mescid isimli beş mahalleden oluşmaktadır. Nüfusunun bu dönemde 1530 yıllarına oranla iki katına çıktığını 2000 ila 2500 civarına ulaştığı söylenebilir (Günay, 2011: 715). XVII. yüzyıl başlarına kadar Turgutlu köy olarak geçmektedir. XVII. yüzyıl içerisinde daha da gelişerek kasaba haline gelmiştir.

2.2. YERLEŞME ŞEKİLLERİ

Beşeri coğrafyanın ana araştırma konularından birisi olan Yerleşme coğrafyası kır ve şehir yerleşmeleri olarak incelenmektedir. Kır ve kent yerleşmeleri arasında şehirlerin alt basamağını oluşturan kasabalar, köy ile şehir arasında köprü oluşturmaktadır (Özçağlar, 2006: 88). İnceleme alanında kır yerleşmeleri çoğunluğu meydana getirmektedir. Kırsal yerleşmeler tarım ve hayvancılığın birlikte yapıldığı yâda birinin diğerine göre ön plana çıktığı yerleşmelerdir (Atalay, 1994b: 308). Yerleşim birimindeki insanların çoğu geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlıyorsa bu yerleşme kırsal yerleşmedir. Buna karşılık nüfusun çoğu geçimini sanayi ve hizmet sektöründe çalışarak sağlıyorsa kent yerleşmesi olarak tanımlanır (Şahin, Doğanay, Özcan, 2000: 331). Araştırma sahasında 40 yerleşme birimi yer almaktadır. Bu yerleşmelerden biri kent yerleşmesi olarak Turgutlu, ikisi belediye örgütlü yerleşme ve 37 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Kasaba özelliği taşımayan, belediyesi bulunsun veya bulunmasın sürekli kır yerleşmelerine köy denir (Özçağlar, 2006: 85). Ayrıca köy yerleşmelerine ait on mahalle yerleşmeleri bulunmaktadır. Kır yerleşmelerini devamlı, geçici, köy-köyaltı, ya da il idaresi kanunda belirtildiği gibi köy ve köy bağılısı olarak sınıflandırmak mümkündür (Tümertekin, 1973: 54,55). Bu tür sınıflama yerine köy idari alanındaki kır yerleşmeleri ifadesinin kullanılması daha doğru olacaktır (Özçağlar, 2006: 83). Bu bilgilerden yola çıkarak sahada yer alan yerleşmeler sınıflandırılacaktır.

2.2.1. Devamlı Kır Yerleşmeleri

2.2.1.1. Köy Yerleşmeleri

Araştırma sahasında kır yerleşmelerini oluşturan köyler 1924 tarihli ve 442 sayılı köy kanununda belirtildiği gibi, ekonomik yapısı büyük ölçüde tarıma dayanan, kendine özgü toplumsal ilişkileri bulunan cami, otlak, baltalık gibi ortak malları bulunan, toplu ya da dağınık evlerde oturan sınırları belli bir yerleşim alanı içerisinde nüfusu 2000'e kadar olan yerleşmelerdir diye tanımlanmaktadır (Doğanay, 1994: 246). Belli bir idari sınır içerisinde devamlı geçici yerleşmeleriyle ekonomik faaliyet alanlarından oluşan, nüfusu 2000'den az veya fazla, tarımsal faaliyetlerin egemen olduğu, seçimle iş başına gelen muhtarın veya ihtiyar heyetinin yönettiği, tüzel kişilik kazanmış en küçük idari ünedir (Özçağlar, 1996: 8). 24 Aralık 2004 tarihinde yürürlüğe giren yasa ile 5000 ve üzerinde nüfus bulunan yerleşmelerde belediye kurulabileceği koşulu gelmiştir. İnceleme alanında 2010 yılı itibarıyla 37 köy ve 2 belediye örgütlü köy yerleşmesi bulunmaktadır.

2.2.1.1.1. Kuruluş Yerlerine Göre Köyler

Turgutlu ilçesinin genel morfolojik görünümüne bakıldığında, kuzey ve güneyinde yer alan dağlık kütleler ve bunlar arasında yer alan Gediz Grabeni sahanın genel görünüşünü meydana getirir. Bozdağlar ve Çaldağı çevresi genel olarak çok fazla yüksek olmayan yapıya sahiptirler. Köylerin kuruluş yeri araştırma sahasının morfolojik görünümünde etkilenmiştir. Yerleşmenin kuruluş yerini belirleyen önemli faktörler iklim, toprak, bitki örtüsü ve su kaynaklarıdır. Yerleşmelerin kuruluş yerlerinin günümüz koşulları dışında kuruldukları dönemin sosyo-ekonomik koşullarını dikkate almak daha doğru olacaktır. Yerleşmenin kuruluşunda hayvancılık amacıyla tercih edilen dağlık, engebeli topografya günümüzde çekiciliğini yitirmiş olabilir. Tespitlerimizde araştırma sahasında yerleşme yerinin seçimi öncelikle su kaynakları ve bunun yanında tarımsal potansiyelin yüksek olduğu topraklar ile hayvancılık için uygun sahalara ön plana çıkmıştır. Ulaşım koşulları yerleşmenin kuruluşu üzerinde ve gelişiminde etkili olan diğer bir faktördür. Gerçekten de sahada köy yerleşmeleri tarım ve hayvancılık potansiyeli açısından uygun sahalarda seçildiği dikkati çekmektedir. İnceleme alanında yerleşmeleri ova, sırt, vadi, yamaç ve eteklerde kurulan köy yerleşmeleri olarak ayırabiliriz. Turgutlu

ilçesine bağlı köy yerleşmelerden üçü ova tabanını yerleşme alanı olarak seçmiştir. Verimli tarım arazilerinin ortasında kurulan bu yerleşmelerden birisi kasaba olan Urganlı diğer yerleşmeleri ise Sarıbey ve Yeniköy oluşturmaktadır (Şekil 12). Etek köylerine ise güneyde Bozdağların hafif eğimli yamaç eteklerinde kurulan Derbent kasabası, Avşar ve Akçapınar köyleri meydana getirir. Kuzeydeki Çaldağı eteklerinde ise İzzettin, Çampınar, Musacalı, Musalaryeniköy ve Sinirli köyleri dağların ovayla birleşen etek kısımlarındaki yerleşme üniteleridir. Bozdağlar eteklerinde kurulmuş Akçapınar, Avşar köyleri ile Derbent kasabası birikinti konileri üzerinde kurulmuşlardır. Bu yerleşim birimleri Ankara-İzmir (D-300) karayolunun geçtiği güzergâh üzerinde kurulu oldukları için yerleşmenin gelişme olanakları oldukça fazla olmuştur (Tablo 64).

Tablo 64. Araştırma Sahasında Köy Yerleşmelerinin Kuruluş Yerleri.

Yerleşmeler	Kuruluş Yeri	Yerleşmeler	Kuruluş Yeri
Akçapınar	Etek	Kabaçınar	Yamaç
Akköy	Yamaç	Karaköy	Vadi
Aşağıbozkır	Yamaç	Karaoluk	Sırt
Avşar	Etek	Kayrak	Yamaç
Ayvacık	Sırt	Kurudere	Vadi
Baktırlı	Sırt	Kuşlar	Yamaç
Bozkır	Yamaç	Musacalı	Yamaç
Çampınar	Yamaç	M.Yeniköy	Yamaç
Çatalköprü	Vadi	Osmancık	Yamaç
Çepnibektaş	Yamaç	Ören	Yamaç
Çepnidere	Yamaç	Sarıbey	Ova
Çıkrıkçı	Vadi	Sinirli	Yamaç
Dağyeniköy	Sırt	Sivrice	Sırt
Dalbahçe	Yamaç	Temrek	Yamaç
Derbent	Etek	Urganlı	Ova
Gökgedik	Yamaç	Yakuplar	Yamaç
Güney	Sırt	Yaykın	Yamaç
Hacısalar	Yamaç	Yeniköy	Ova
Irlamaz	Yamaç	Yunusdere	Yamaç
İzzettin	Yamaç		

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritaları.

İnceleme alanında sırt köylerine de rastlanmaktadır, Baktırlı, Sivrice, Dağyeniköy ve Ayvacık köyleri bu tip yerleşmelere en güzel örnekleri meydana getirirler. Adı geçen yerleşmelerde hayvancılık temel ekonomik faaliyeti

oluşturmaktadır. Araştırma sahasında diğer bir yerleşim formunu da vadi içerisine kurulmuş köyler meydana getirir. Çatalköprü köyü Irlamaz deresinin açtığı vadi içerisine kurulmuş bir yerleşim birimidir. Bu yerleşim birimi daha önceleri Kayrak köyünde yaşayanların tarımsal faaliyetlerini yürütmek amacıyla kurdukları geçici yerleşim ünitesi durumunda iken daha sonraki yıllarda sürekli bir birleşim birimi halini alarak köy statüsüne kavuşmuştur (Şekil 12, Foto 42).

Foto 42. Irlamaz Deresi ve Kollarının Oluşturduğu Vadi İçerisine Kurulmuş Çatalköprü Köyünün Görünüşü.

Foto 43. Çalışma Sahasının Güneyindeki Ören Köyünden Bir Görünüş.

Araştırma sahasının güneyinde bulunan Yunusdere, Hacıisalar ve Ören köylerinde de yerleşim yerinden dolayı ortaya çıkan problemler bulunmaktadır (Şekil 12). Toprak kayması önemli bir doğal problemi oluşturmakta ve köy içi ulaşım zorlukları bu yerleşme ünitelerinin belli başlı sorunlarıdır.

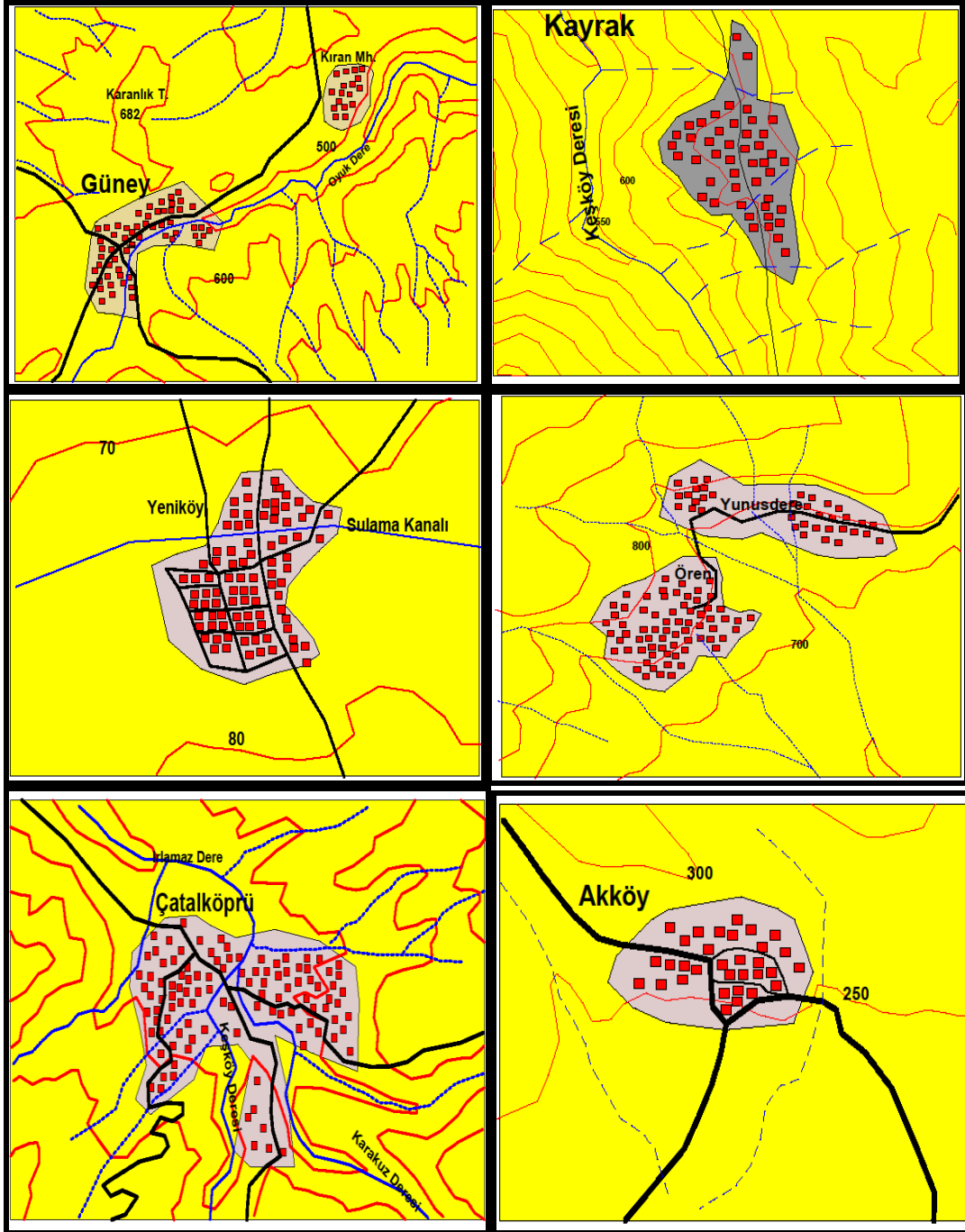
Foto 44. Araştırma Sahasının Güneyinde Yer Alan Kuşlar Köyünün Görünüşü.

Çalışma sahasında yamaç köyleri ise kuzeyde Akköy, Temrek ve Yakuplar köyleri ile güneyde Bozdağların yamaçlarında kurulmuş Yaykın, Osmancık, Dalbahçe, Irlamaz, Çepnidere, Çepnibektaş, Gökgedik, Kayrak, Bozkır, Irlamaz, Aşağıbozkır, Güney, Karaoluk, Kuşlar, Kabaçınar, Yunusdere, Hacıislar gibi yerleşmeler oluşturmaktadır. Bu köylerin bir kısmı Gediz graben alanına açılan yerleşmelerdir. Ayrıca vadi yamaçlarında kurulmuş yerleşim birimleri de yer alır.

Çıkrıkçı köyü Kurudere ve Karaçalı deresinin açtığı vadi içerisinde yerleşmiş bir köydür. Kurudere köyü aynı adı taşıyan derenin kenarında kurulmuş bir yerleşmedir. Mahalleli yerleşme özelliği taşıdığı için Orta mahalle köy merkezini oluşturmaktadır. Araştırma sahasının güneyinde yer alan eski nahiye merkezi konumundaki Karaköy’de vadi içi yerleşmesi şeklindedir.

Köy yerleşme yerlerinin seçiminde ekonomik etkinlikler ön plana alındığı için söz konusu yerleşme ünitelerinde zaman zaman yerleşim yeri ile ilgili problem yaşanmaktadır. Özellikle zemin yapısı sağlam olmayan Bozdağlar depoları üzerine

kurulmuş yerleşmeler toprak kayması gibi doğal olaylara maruz kalmaktadır. Bu durum yerleşim yeri seçiminde ön plana çıkan olumsuz durumun bir sonucudur.

Şekil 12. Araştırma Sahasında Köy Yerleşme Formlarından Örnekler.

Kayrak köyü Keşkoy deresinin açtığı vadi yamacında kurulan bir yerleşim birimidir. Oldukça eğimli bir yamaç üzerinde kurulduğu için köy içerisinde meydan özelliği taşıyacak bir düzlüğe rastlanmaz. Ulaşım açısından oldukça sıkıntılı bir durum yaşanmakta ve yerleşim birimlerine giden yol kapasitesi oldukça düşüktür.

Hayvancılığın önceki yıllarda birincil ekonomik faaliyet olduğu Kayrak köyünde ise günümüzde Keşköy deresinin yamaçları kiraz bahçeleri ile kaplı ve meyvecilik ön plandadır (Şekil 12).

Foto 45. Eğimli Bir Yamaç Üzerine Kurulu Bulunan Kayrak Köyünün Görünüşü.

Foto 46. Planlı Köy Yerleşmelerinden İzzettin Köyünün Görünüşü.

2.2.1.1.2. Yükselti Basamaklarına Göre Köyler

Araştırma sahasında yerleşmelerin dikey yönde dağılışına bakıldığında Gediz graben tabanında yer alan Sarıbey 59 metre ile güneydeki Bozdağların üzerindeki 820 metre yükselti basamağında yer alan Yunusdere köyü arasında değişmektedir. Yerleşmelerin ortalama yükseltileri yaklaşık 361,5 metre olduğu araştırma sahasında 850 metre yükseltiden sonra herhangi bir yerleşim birimine rastlanmamaktadır. Çalışma sahasında nüfusun yoğunlaştığı alanlar Gediz Graben tabanı ile hafif eğimli alçak yamaçlar, yerleşmenin ve nüfusun yoğunlaştığı alandır. Turgutlu ilçesindeki kırsal yerleşmelerin 17'si 250 metreye kadar olan yükselti basamağında kurulmuştur. Sahadaki kırsal yerleşmelerin % 44,6'sı ve nüfusun % 74,7'si 250 metreye kadar olan yükselti basamağında yer alır. Yükselti basamağının alt katında nüfusun ve yerleşmelerin yoğun bir şekilde toplanması, sulu tarım imkânları yanında hayvancılık içinde elverişli alanların bulunmasıdır. Bundan dolayıdır ki 0 ila 250 metreye kadar olan sahada kırsal yerleşmelerin yarıya yakını yer alır. Onun için bu saha nüfusun % 75'inin toplanmasına neden olmuştur (Tablo 65).

Tablo 65. Kırsal Yerleşmelerin Kuruluş Sahalarının Yükselti Ortalamaları.

Yerleşmeler	Yükseltisi (m.)	Yerleşmeler	Yükseltisi (m.)
Sarıbey	59	Temrek	310
Urganlı	65	Yaykın	340
İzzettin	80	Bozkır	350
Yeniköy	75	Dalbahçe	360
Akçapınar	100	Osmançık	350
Avşar	110	Gökgedik	450
Çampınar	110	Sivrice	580
Sinirli	110	Ayvacak	590
M.Yeniköy	120	Karaoluk	570
Çepnidere	120	Güney	625
Musacalı	125	Kayrak	700
Çıkrıkçı	130	Dağ Yeniköy	660
Derbent	140	Kabaçınar	665
Irlamaz	180	Karaköy	715
Çepni Bektaş	210	Hacısalar	740
Aşağı Bozkır	210	Yunusdere	760
Çatalközü	215	Kuşlar	770
Kurudere	256	Örenköy	780
Akköy	260	Baktırlı	810
Yakuplar	300	Ortalama Yükselti	361,5

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritaları.

İnceleme alanındaki kırsal yerleşmelerin % 23'ünün toplandığı yükselti basmağı 251 ila 500 metreler arasındadır. Bozdağların ve Çaldığının fazla yüksek olmayan yamaçlarında kurulu bu yerleşmeler kırsal nüfusun % 10,7'sini barındırır. Tarım yapılacak arazilerin burada nispeten bir alt basamağa göre azaldığı ve aynı zamanda sulama imkânlarının kısıtlandığı ortadadır. Çayır ve meraların artış gösterdiği bu yükselti basamağında hayvancılık faaliyetlerde yapılmaktadır. Dolayısıyla tarım ve hayvancılık faaliyetleri bir arada sürdürülmektedir (Tablo 66).

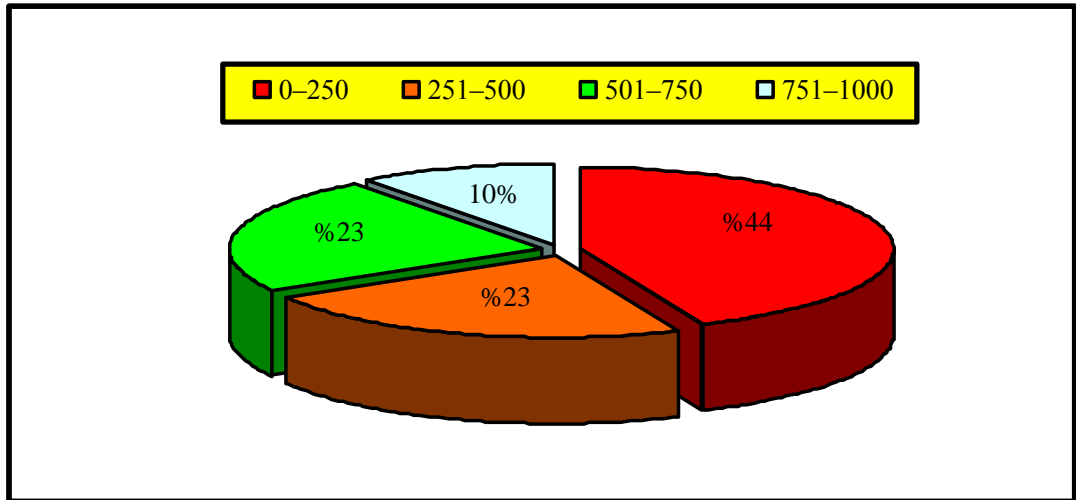
Tablo 66. Kırsal Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı.

Yükselti Basamağı (metre)	Yerleşme Sayısı	%'si	Nüfus	%'si
0-250	17	43,6	18179	74,7
251-500	9	23,1	2197	9,0
501-750	9	23,1	2597	10,7
751-1000	4	10,2	1357	5,6
Toplam	39	100,0	24330	100,0

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritaları.

Turgutlu ilçesinde 501 ila 750 metreler arasında 9 yerleşme yer almaktadır. Bu yerleşmelerin tamamı Bozdağların eteklerinde kurulmuştur. Sahadaki yerleşmelerin % 23'ü bu yükselti basamağında yer alırken, nüfusun ise % 10,7 'si söz konusu kısımlarda toplanmıştır. Bir sonraki yükselti basamağında yani 751 metreden sonra sadece 4 yerleşme bulunmaktadır. Bu yerleşmeler % 10,3 'lük bir orana sahipken sahadaki kırsal nüfusun sadece % 5,6'sını barındırmaktadır (Grafik 42).

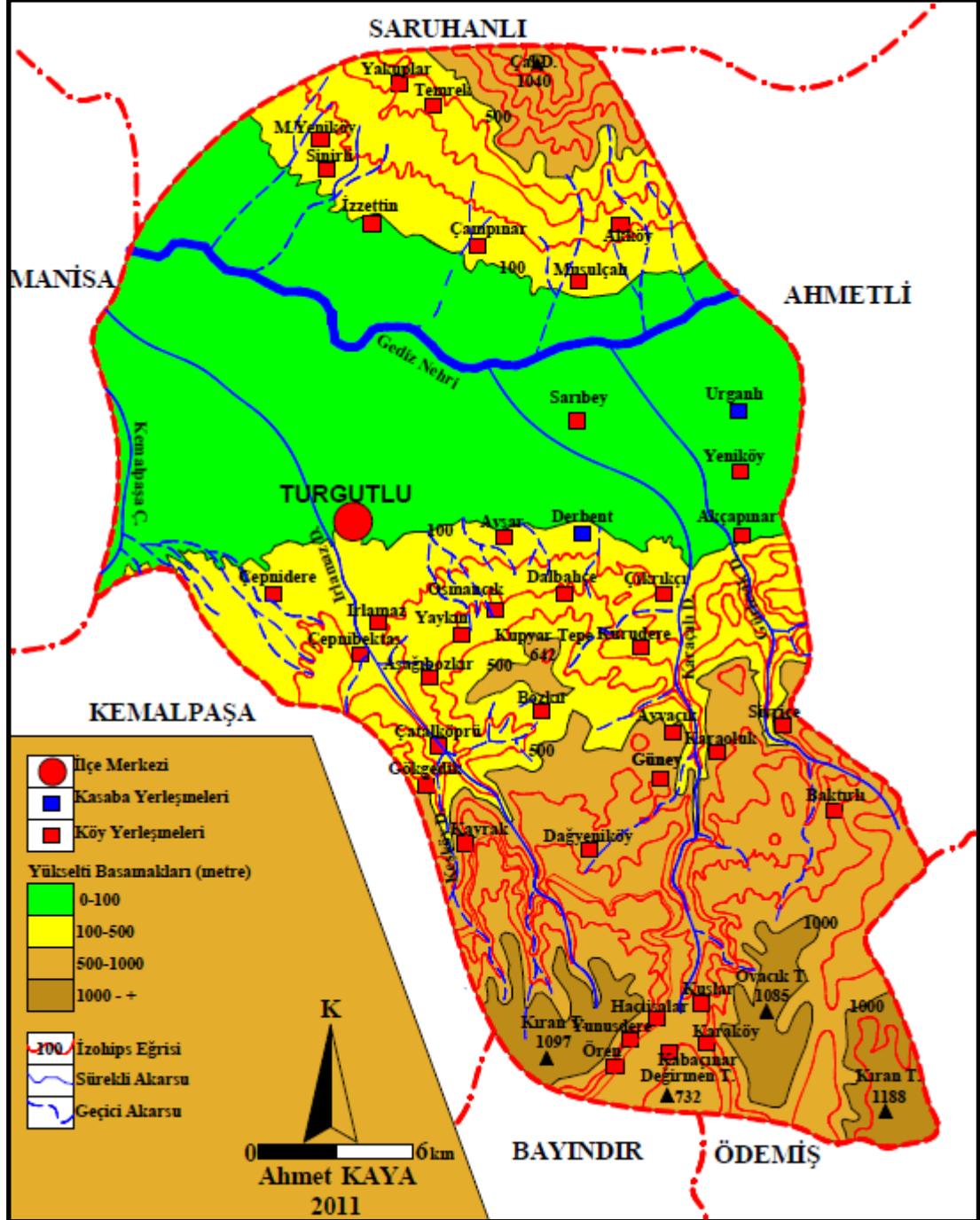
Grafik 42. Kırsal Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı.

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritaları.

Yerleşmelerden Baktırlı köyünde tarla tarımı ve küçükbaş hayvancılık diğer yerleşmelere göre biraz daha ön plana çıkmıştır. Kuşlar, Örenköy ve Yunusdere köylerinde meyvecilik ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği gibi ekonomik faaliyetler geçim kaynaklarını oluşturmaktadır.

Harita 47. Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı (2010).

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritaları.

2.2.1.1.3. Yerleşme Dokularına Göre Köyler

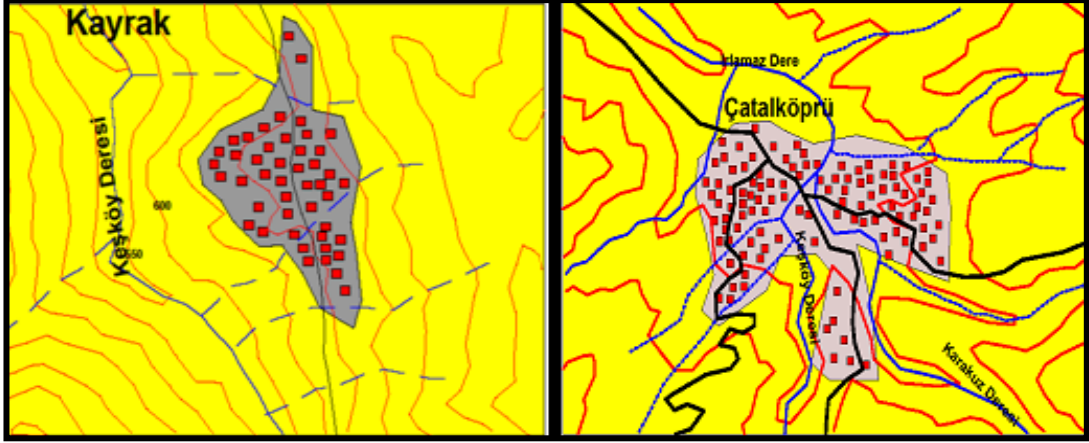
Yerleşmelerin şekil özellikleri yerleşmenin ana unsuru olan konutların arazi üzerindeki dağılımları ile ilgilidir. Bu açıdan Türkiye'deki köyler toplu, gevşek ve dağınık dokulu köyler olarak ayırmak mümkündür. Ev ve eklentilerinden oluşan yerleşme çekirdekleri bir arada inşa edilmiş ise toplu, belli bir oranda birbirinden uzak yapılmış ise dağınık yerleşme olarak ifade edilir (Doğanay, 1994: 254). Yerleşmenin şekil özellikleri üzerinde yer şekilleri, eğim, yükselti, toprak, su, doğal bitki örtüsü gibi fiziki faktörlerin yanında, yerleşmede yaşayan insanların birbirleri ile ilişkileri, mülkiyet durumu, ekonomik faaliyetler ve nüfus durumu gibi beşeri faktörlerde yerleşimin şekli üzerinde etkili olmaktadır (Özçağlar, 2006: 79), (Doğanay, 1994: 257).

Araştırma sahasında Gediz Graben alanı ile Bozdağlar ve Çal dağı üzerindeki yerleşmelerin dokuları toplu özellik göstermektedir. Yerleşmelerin toplu özellik göstermesinde sahada yeryüzü şekillerinin uygunluğu, su kaynaklarının dağılışı ve iklim faktörünün etkisi vardır. Gediz Graben tabanında yer alan köylerde toplu yerleşme özeliği gözlenir. Su probleminin olmadığı bu alanda yerleşme çekirdeğinde dağılma olmamıştır. Ev ve eklentileri birbirine yakın inşa edilmişlerdir. Ova tabanında yerleşim birimlerindeki dağılma, bağ ve bahçe evlerinde görülebilmektedir. Fakat bu meskenler geçici bir süre kullanıldığı için yerleşme çekirdeğinin ana formunu yansıtmazlar.

Bozdağların ve Çaldağının eteklerinde yer alan köy yerleşmeleri toplu doku özelliği gösterirler. Bozdağların eteklerindeki birikinti konisi üzerinde kurulan yerleşmeler doğudan itibaren Akçapınar, Avşar köyleri ile Derbent kasabasında yerleşme çekirdeği toplu özellik yansıtır. Bununla birlikte Çaldağı eteklerinde var olan yerleşmeler batıdan itibaren Musacalı, Çampınar, İzzetin, Sinirli ve Musalaryeniköy toplu doku yerleşmesine sahip olan diğer yerleşmelerdir. Bozdağların yüksek yamaçları ve vadilerinde kurulmuş köyler toplu yerleşme özelliğindedir. Keşköy Deresinin vadi yamaçlarındaki eğimli arazi üzerine kurulmuş Kayrak köyü toplu dokulu özellik yansıtmamasına rağmen, son yıllarda yeni yapılaşmalarla birlikte mesken ve eklentilerinde dağılma görülmektedir. Irlamaz deresinin ve kollarının birleştiği vadi içerisinde kurulan Çatalköprü köyü farklı yönlerden gelen akarsulara uymuş İhinsal dokulu bir form özelliği yansıtır (Şekil 13).

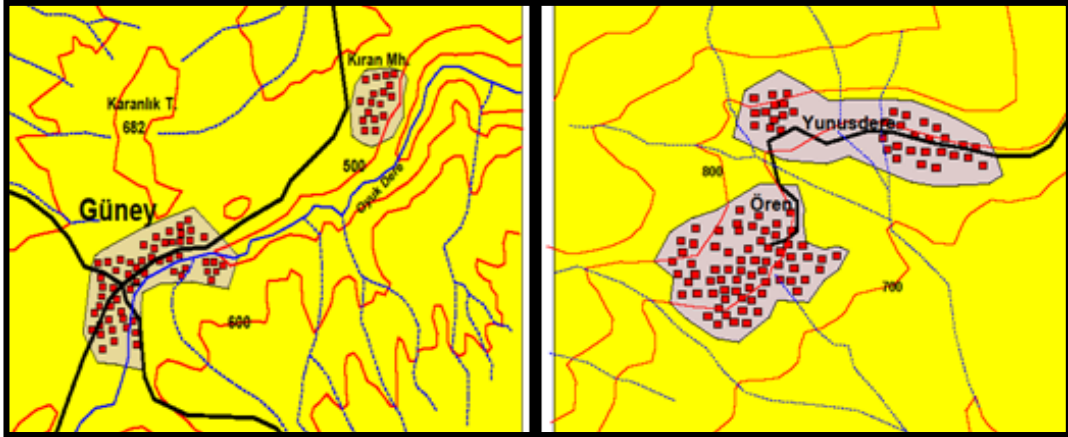
Çatalköprü köyüne bugünkü şeklini akarsular ve yollar kazandırmışlardır (Doğanay, 1994: 263).

Şekil 13. Kayrak ve Çatalköprü Köylerinde Meskenlerin Dağılışı.

Bunun yanında Bozdağlar üzerinde kurulan bazı köylerde yerleşme dokularında dağılma göze çarpar. Güney köye ait Kırancık mahallesinin asıl köy merkezine 2 kilometre gibi uzakta yer alması yerleşmenin dağıldığını gösterir. Aynı şekilde Yunusdere köyünde topografik şartlardan dolayı yerleşme çekirdeğinde dağılma meydana gelmiş ve köy meskenleri arasındaki mesafelerde artış yerleşmenin dağılmasına neden olmuştur (Şekil 14).

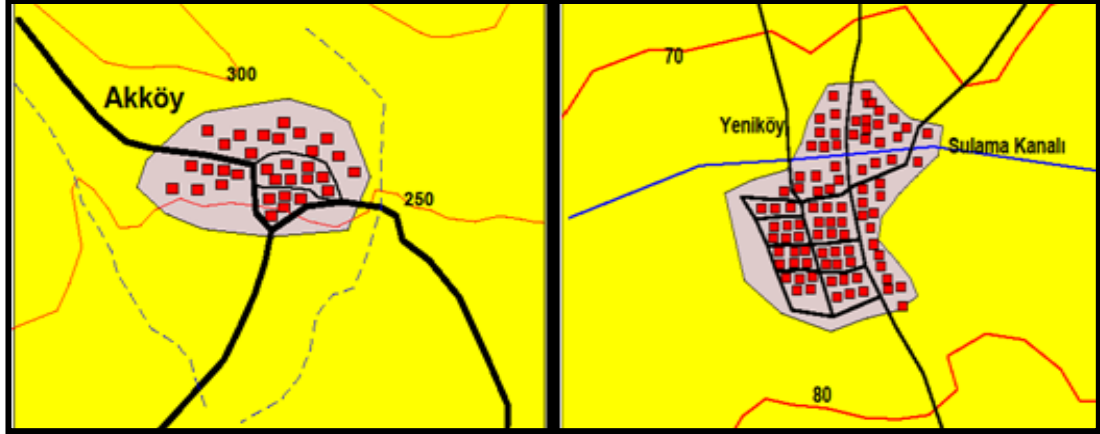
Şekil 14. Yerleşme Çekirdeklerinin Topografyaya Dağılımı.

Araştırma sahasında yer alan köyleri yerleşme planına göre incelediğimizde ise planlı köy tipine pek rastlanmaz. Doğal ve beşeri faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan köyler, küme, yığın, dairesel şekilli ve yol boyu köylerine rastlamak mümkün olmaktadır.

Bozdağlar ve Çaldağı eteklerinde kurulmuş köyler izohipslere paralel uzanan elips biçimli yerleşme şeklerini meydana getirmişlerdir. Ova tabanında kurulan köyler de elips biçimli form oluştururlar (Şekil 15). Ova köyleri ve etek köylerinde köy meydanı çevresinde toplanan konutlar, meydan etrafında toplandıkları için dairesel özellik gösterirler. Köylerde yerleşme çekirdekleri yan yana ve birbirlerine yakın inşa edilmişlerdir. Bu köylere küme köyleri de denir (Doğanay, 1994: 259).

Şekil 15. Akköy ve Yunusdere Köylerinde Yerleşme Formları.

Yol boyu gelişmiş köylerden biriside İzzettin köyüdür. İzzettin köyünde yerleşme çekirdekleri bir yol boyunca sıralanmıştır. Çalışma alanındaki düzenli form özelliği gösteren köy yerleşmesidir. İzzettin köyü heyelan sonrasında eski yerleşim alanından yeni yerleşme sahasına taşınmıştır. Bundan dolayı düzenli bir yerleşme ortaya çıkmıştır. Yerleşme alanının eni çok az boyu ise dikkat çekici şekilde uzundur. Yerleşme çekirdekleri bir ana yolun ikinci ve üçüncü derece yolun bir veya her iki cephesinde de sıralanırlar (Doğanay, 1994: 263). Bu açıdan İzzettin köyü güzel bir örnek oluşturmaktadır.

2.2.1.1.4. Toponimik Açından Köy Yerleşmeleri

Yerleşmelerin sahip olduğu adlar yerleşmelerin geçmişteki durumu hakkında fikir vermekle birlikte coğrafi özelliklerin ve tarihi coğrafyası hakkında fikir vermesi açısından büyük bir önem taşımaktadır (Karaboran, 1984: 98). Yer adları bir yerin coğrafi ve tarihi özelliklerinin tanınması ve tanıtılmasında önem taşımaktadır (Alagöz, 1984: 11,23). Yer adları ortamın doğal, kültürel ve sosyal durumlarının etkisi ile ortaya çıkmış ve insanda sürekli olarak merak uyandırmasından dolayı kültür çalışmalarının önemli konularından biri olmuştur (Koca ve Yazıcı, 2011: 1).

Yer adları bir toplumun sosyal ve kültürel yapısı ile buldukları, kullandıkları mekânın tarihi geçmişi ve coğrafi özellikleri hakkında önemli ipuçları taşırlar (Tuncel, 2000: 24). Doğanay'ın sistematik olarak ayırdığı gibi; adlarını fiziki coğrafya bilim konularından alanlar, beşeri ve iktisadi coğrafya bilim alanlarından alanlar şeklinde iki grupta incelenecektir (Doğanay, 1994: 333). İnsanlar üzerinde yaşadıkları mekânı isimlendirirken yerleşmelerin kurulduğu yerin fiziki özellikleri yanında beşeri ve ekonomik özelliklerini dikkate alarak yerleşmelere kendi dil, kültür, örf ve adetlerine uygun isimler vermektedir (İbret, 2003: 53). Turgutlu ilçesinde yer alan köy yerleşmelerinin adlarında çeşitlilik fazladır. Adını sahanın doğal çevre özelliklerinden alan yerleşmelerin yanında, ekonomik, kültürel ve sosyal yapıdan kaynaklanan adlarda yer almaktadır. İlçeye bağlı 37 köy ve 2 kasaba yerleşmesi yer almaktadır. Köy yerleşmelerden ikisinin ismi 1956 yılında kurulan ad değiştirme ihtisas kurulu tarafından değiştirilmiştir. Bu köyler Araplıtepe (Çampınar) ve Ermenas (Irlamaz) köyleridir. Cumhuriyetin ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında Turgutlu ilçe merkezi Kasaba olarak geçmekte. 1935 yılında yapılan sayımda Kasaba ismi değiştirilerek, Turgutlu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Araştırma sahasında yerleşmelerin önemli bir bölümü adını şahıs, boy, aşiret, cemaat kökenlidir. Avşar, Çepnibektaş ve Çepnidere gibi köyler Oğuz türklerinin 24 boyundan biridir. Kasaba yerleşmesi olan Urganlı'nın Orhan Bey tarafından kurulduğu ve 1922 yılında yerleşmenin isminin Urganlı olarak değiştirildiği bilinmektedir. Bunun dışında Hacısalı, İzzettin, Musacalı, Musalaryeniköy, Osmancık, Sarıbey ve Yakuplar köyleri adlarını şahıs, boy, aşiret, cemaatten alan yerleşmelerdir (Tablo 67).

Tablo 67. Adını Beşeri Coğrafya Özelliklerinden Alan Yerleşmeler.

Yerleşmenin Kökeni	Sayısı	%'si
Yerleşme Özellikleri	8	32,0
Şahıs, Boy, Aşiret, Cemaat Özellikleri	16	64,0
Ekonomik Özellikler	1	4,0
Toplam	25	100,0

Çalışma alanında adlarını hidrografik özelliklerden alan yerleşmelerde bulunmaktadır. Söz konusu yerleşmeler Akçapınar, Çampınar, Irlamaz ve Karaoluk gibi köylerdir. Irlamaz türk dil kurumu sözlüğünde suyu az olan akarsu olarak tanımlanmaktadır. Gerçekten de adını aldığı Irlamaz dere yaz aylarında kuruyan veya

oldukça az su taşıyan akarsulardandır. İnceleme alanında yer adları üzerinde jeomorfolojik özelliklerin etkisi de söz konusudur. Dağyeniköy, Kurudere, Sivrice ve Yaygın gibi köyler adını doğal çevre faktörlerinden almıştır. Dağyeniköy Bozdağlar üzerinde yer alan bir köydür. Kurudere köyü, Karaçalı deresinin kollarından birisi olan Kurudere kenarında kurulmuş bir yerleşme olmasından dolayı ismini buradan almıştır. Sivrice, Bozdağlar üzerinde yer alan bir tepede kurulmuştur. Yaygın türk dil kurumu sözlüğünde dağ eteği veya dere kıyısı gibi yerlerde bulunan küçük düzlük olarak tanımlanmakta. Yaygın köyü de Bozdağların ovaya inen yamaç düzlüğünde kurulmuş bir yerleşmedir. Turgutlu ilçesinde adını bitki örtüsü özelliklerinden alan yerleşme birimleri mevcuttur. Kabaçınar köyünde yer alan çınar ağaçları bu köye adını vermiştir. Dalbahçe ise Turgutlu'nun hemen güney doğusunda yer alan daha bahçelik alan olduğundan dolayı bu adla anılmıştır. Ayvacık adı yine bitki kökenli bir isim olmuştur (Tablo 68).

Tablo 68. Adını Fiziki Coğrafya Özelliklerinden Alan Yerleşmeler.

Yerleşmenin Kökeni	Sayısı	Yüzdesi
Hidrografik Özellikler	4	26,7
Jeomorfolojik Özellikler	4	26,7
Bitki Örtüsü Özellikleri	3	20,0
Litolojik Özellikler	2	13,3
Zoolojik Özellikler	2	13,3
Toplam	15	100,0

Adını hayvan adlarından alan iki köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bunlar Turgutlu'nun güneyinde yer alan Kuşlar ve Yunusdere köyleridir. Adını litolojik özelliklerden alan iki köy yerleşmesinden biri Kayrak, diğeri ise Akköy'dür. Kayrak köyü sahada bulunan kayrak taşından adını almıştır. Akköy ise sahada yer alan kireçtaşları köyün bu isimle anılmasına neden olmuştur. Araştırma sahasında adını yerleşme yeri özelliklerinden alan köy adları da bulunmaktadır. Çatalköprü, Derbent, Gökgedik, Güney, Karaköy, Ören, Bozkır, Aşağı Bozkır, Yeniköy ve Derbent kasabası oluşturmaktadır.

2.2.1.1.5. Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Köyler

İnceleme alanında yer alan köy yerleşmelerini yüzölçümü büyüklüğüne göre sınıflandırıldığında, yerleşmelerin yüzölçümlerinin 2,8 km²'lik alana sahip olan Aşağıbozkır köyü ile 26,2 km²'lik alana sahip Çampınar köyü arasında

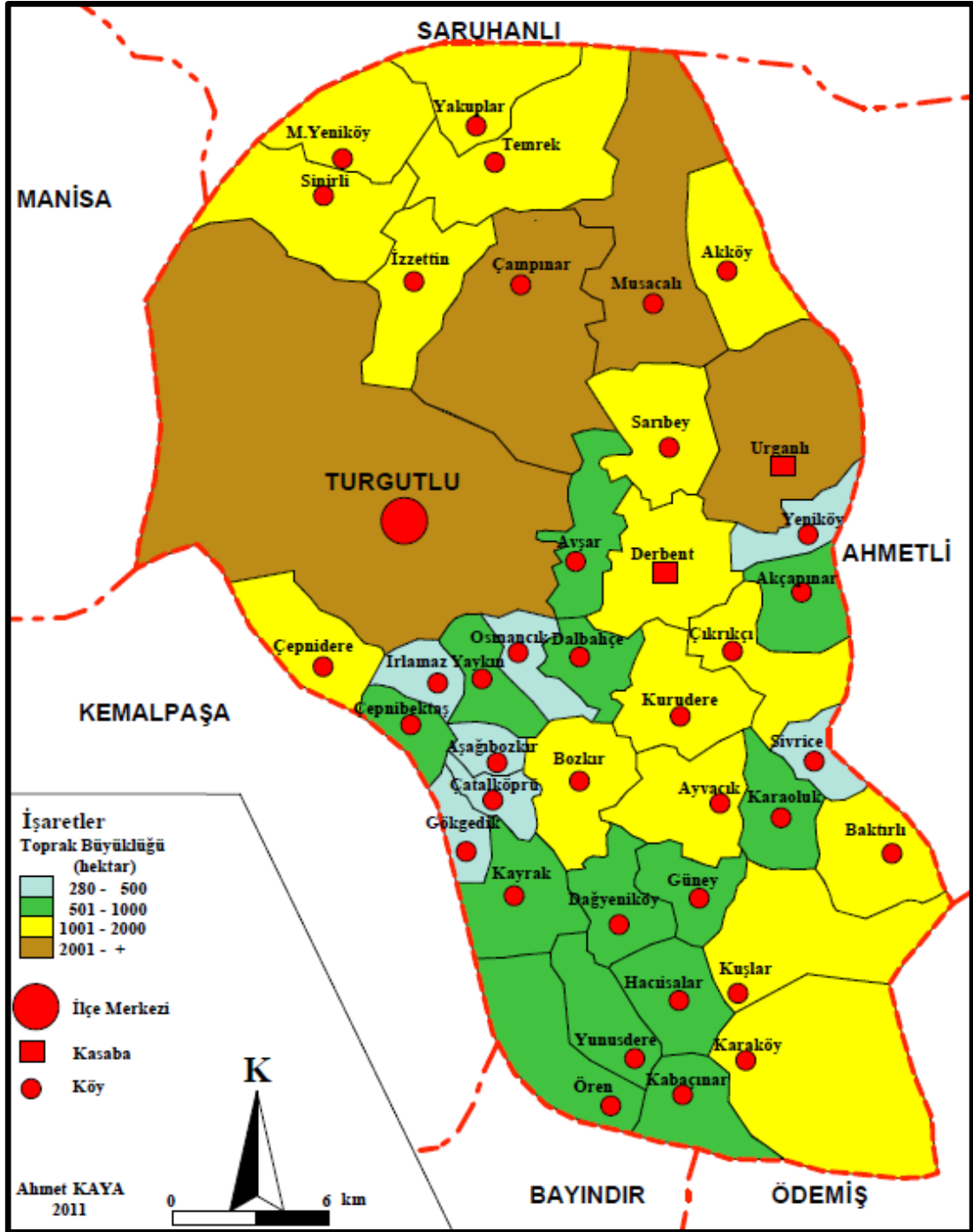
değişmektedir. Sahada 39 köy yerleşmesi bulunmakta ve köy başına ortalama 9,8 km² arazi düşmektedir. Köy yerleşmelerinin arazi büyüklükleri arasında önemli farklar bulunmaktadır. Yapılan bu gruplandırmada araştırma sahasındaki köy yerleşmelerinin % 18'inin arazi varlığı 500 hektarın altında, % 33'ünü arazi varlığı 500 ile 1000 hektar arasında iken, % 41'inin 1000 hektarın üzerinde araziye sahip olduğu görülmektedir. İnceleme alanında arazi varlığı 2000 hektarın üzerinde sadece üç yerleşme bulunmaktadır. Söz konusu yerler ise % 7,7'lik bir oranla temsil edilmektedir. Kırsal yerleşmelerde arazi varlığı tarımsal açıdan önem taşımaktadır. En büyük arazi varlığına sahip yerleşmeler genellikle Gediz Grabeninin ova tabanında ve Çaldağı eteklerinde yer almaktadır (Tablo 69).

Tablo 69. Yerleşmelerin Toprak Büyüklüğü.

Yerleşmenin Adı	Alan (km ²)	Yerleşmenin Adı	Alan (km ²)
Turgutlu	91,7	Hacısalar	9,5
Çampınar	26,2	Dağyeniköy	8,7
Musacalı	25,0	Avşar	8,5
Urganlı	20,9	Ören	8,3
Karaköy	17,6	Yunusdere	7,5
Temrek	16,1	Kayrak	7,4
Kuşlar	14,1	Karaoluk	6,8
Yakuplar	13,8	Çepnibektaş	6,6
Derbent	13,1	Akçapınar	6,5
Sarıbey	12,4	Güney	6,4
M.Yeniköy	12,2	Yaykın	6,1
Akköy	11,6	Dalbahçe	5,4
İzzettin	11,6	Kabaçınar	5,1
Baktırlı	11,5	Osmancık	4,9
Ayvacak	11,1	Sivrice	3,9
Kurudere	11,1	Çatalköprü	3,5
Çepnidere	10,3	Irlamaz	3,3
Bozkır	10,3	Yeniköy	3,2
Sinirli	10,1	Gökgedik	2,9
Çıkrıkçı	10,0	Aşağıbozkır	2,8

Kaynak: Manisa Tapu Kadastro Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Harita 48. Turgutlu İlçesindeki Yerleşmelerin Toprak Büyüklükleri.

Kaynak: Manisa Tapu Kadastro Müdürlüğü.

Arazilerin nispeten az olduğu yerleşmeler, Bozdağların yamaçlarında kurulmuş veya Bozdağların yüksek sahalarında var olan yerleşmelerdir. Aşağıbozkır, Sivrice ve Gökgedik gibi yerleşmeler araştırma sahasında en az toprağa sahip köylerdir. Bu köylerin kuruluş yerlerine baktığımızda Bozdağlar üzerinde arazilerin parçalandığı yüksek sahalarında kurulmuş yerleşmelerdir.

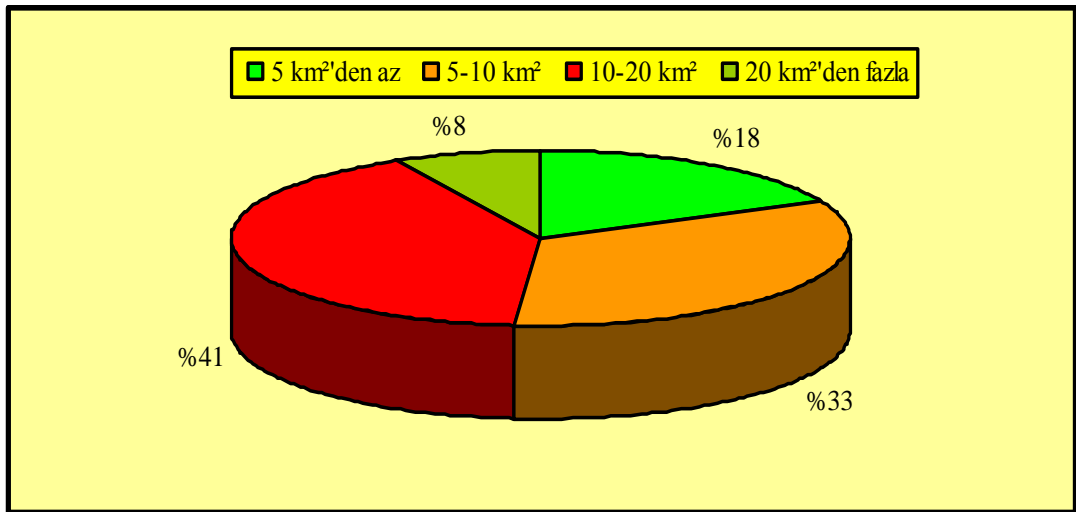
Tablo 70. Kırsal Yerleşmelerin Toprak Büyüklüğüne Göre Dağılışı (2010).

Yüzölçümü Büyüklüğü (Hektar)	Köy Sayısı	%'si
280-500	7	18,0
501-1000	13	33,3
1001-2000	16	41,0
2001- +	3	7,7
Toplam	39	100,0

Kaynak: Manisa Tapu Kadastro Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Bununla birlikte Gediz Grabeni ve çevresinde yer alan köyler arazilerini tarımsal faaliyet için kullanabilirken, Kayrak gibi vadi yamacında bulunan yerleşmeler ancak eğimin müsait olduğu arazileri işleye bilmektedirler. Diğer taraftan dağlık arazilerde topraklar tarım dışı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu araziler mera, çayır veya ormanlık arazileri meydana getirmektedir. Dolayısıyla Kayrak gibi köylerde araziler önemli yer tutsa da söz konusu köylerde topografik şartların uygun olmamasından dolayı arazi işlenememektedir.

Grafik 43. Yerleşmelerin Toprak Büyüklüğüne Göre Oransal Dağılışı (2010).

Kaynak: Manisa Tapu Kadastro Müdürlüğü.

2.2.1.1.6. Ekonomik Fonksiyonuna Göre Köyler

Araştırma sahasında yer alan köylerde ekonomik faaliyetler birden fazla ve birbirini tamamlayıcı olarak yürütülmektedir. Köylerde ekonomik faaliyetlerin birbirini tamamlaması yanında, öne çıkan en önemli faaliyet kolları ve halkın geçiminde birinci dereceden öncelikli olan etkinliği dikkate alarak bir sınıflandırma yapılabilir. Köyler, temel ekonomik faaliyet ya da geçim kaynağının ekip biçmeye

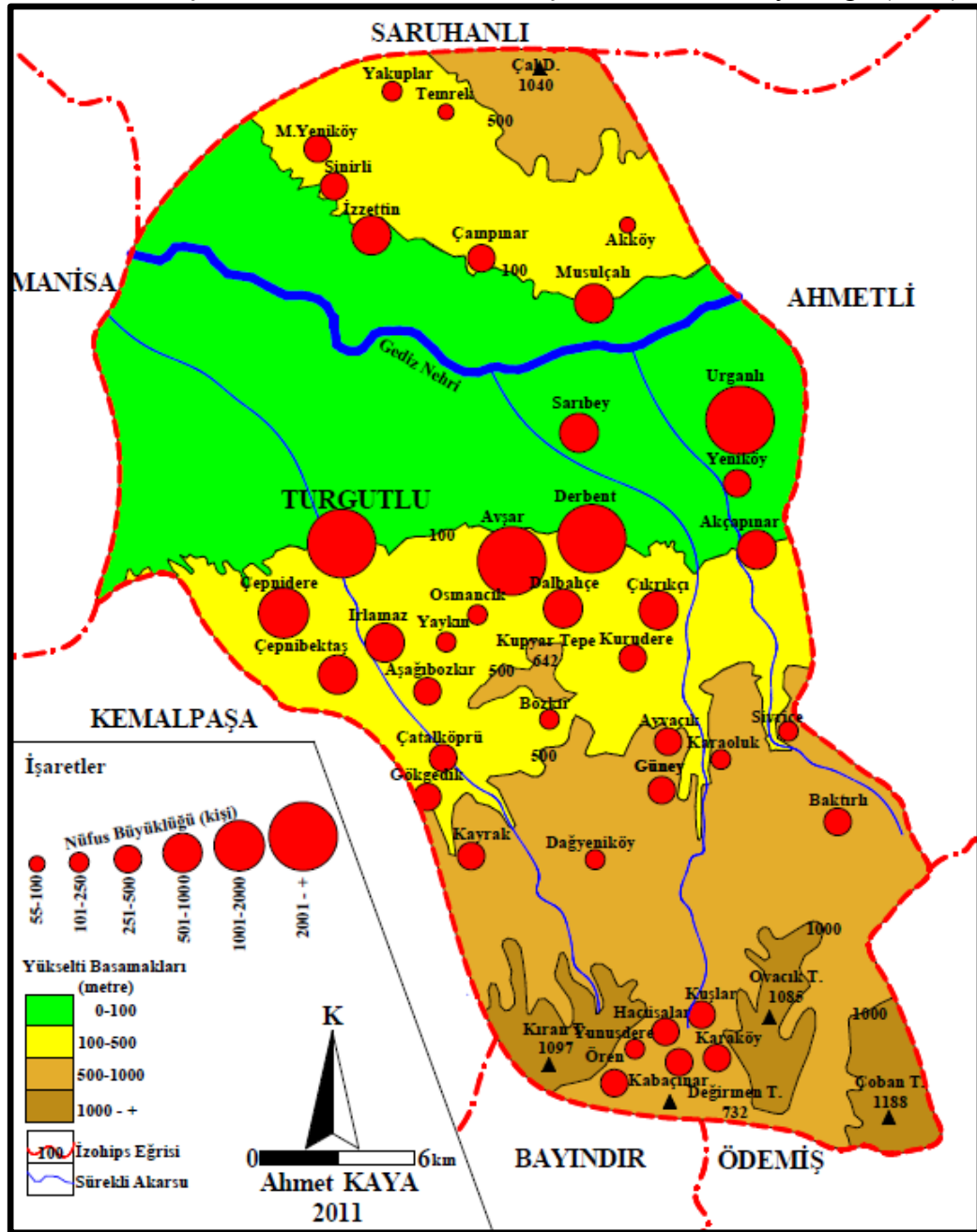
Kırsal alanda tarla tarımı ile birlikte hayvancılık, sebzeçilik ile birlikte hayvancılık meyvecilik ile birlikte hayvancılığın yapıldığı görülmektedir. Bazı yerleşim birimlerinde kümes hayvancılığının temel ekonomik faaliyet olarak yapıldığı ve bunun yanında süt ve besi hayvancılığının ikinci ve üçüncü derecede önemli olduğu görülmektedir. Tarımsal faaliyetler yanında ormancılık faaliyetlerinde yapıldığı yerleşmelerde bulunmaktadır. Onun için sahada yer alan kırsal yerleşim birimlerini tek bir ekonomik faaliyet türüne bağlı kalarak sınıflama yapmak oldukça zordur. Yapılan sınıflandırmada birincil ekonomik faaliyet yanında, ikincil ve üçüncül faaliyetlerin de katılmasından sonra böyle bir sınıflandırma yapılması daha doğru olacaktır.

2.2.1.1.7. Nüfus Büyüklüğüne Göre Köyler

Kırsal yerleşmelerde ekonomik faaliyet türü genel olarak tarıma dayanmaktadır. Buna bağlı olarak kırsal yerleşmelerin bulunduğu konum, tarım alanları bakımından dar ve geniş olması ve sulama olanakları gibi faktörler kırsal yerleşmelerin nüfus büyüklüğü üzerinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte topografyanın parçalı, kuru tarım yöntemlerinin bulunduğu kesimlerde ise kırsal yerleşmelerin nüfus büyüklüğü azalmaktadır. Araştırma sahasında kırsal yerleşmelerin nüfus büyüklüğü (Temrek köyü) 55 kişi ile (Urganlı kasabası) 5163 kişi arasında değişmektedir. İnceleme alanında 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sistemine göre, kırsal kesimde 24330 kişi yaşamaktadır. Dolayısıyla köy başına düşen ortalama nüfus büyüklüğü 624 kişi kadardır. Turgutlu ilçesinde 27 köyün nüfusu 500 kişinin altındadır. Kırsal alandaki toplam nüfusun % 69,2'si 500 altında nüfusa sahip olan yerleşmelerde yaşarlar. Sahada iki köyün nüfus büyüklüğü 100 kişinin altındadır. Bu yerleşmeleri Temrek ve Akköy oluşturur. Akköy Musacalı'ya bağlı bir mahalle iken, 1996 yılında köy statüsüne kavuşmuştur. Ancak Çaldağı eteklerinde kurulan bu köy, tarım alanları yeterince bulunmadığı için nüfusunu geliştirememiştir. Temrek, Turgutlu ilçesine 1935 nüfus sayımından bu yana bağlı olan bir köy olmasına rağmen 1935'te 80 olan nüfusu 2010 yılında 55 kişiye düşmüştür. Köy yerleşmeleri içerisinde 101 ila 250 kişi arasında nüfusa sahip olan kırsal yerleşme sayısı sekizdir. Kırsal nüfusun % 20,5'i bu yerleşmelerde oturmaktadırlar. Köy yerleşmelerinden 101 ila 250 kişi arasında nüfusa sahip olan kırsal yerleşmeler, Bozdağlar ve Çaldağının akarsular tarafından çok fazla

yarılmamış yamaçlarında yer alırlar. Bozkır, Yaygın, Osmancık, Karaoluk, Sivrice, Dağyeniköy, Yunusdere ve Yakuplar köyleri ise 250 kişinin altında nüfusa sahip olan kırsal yerleşmelerdir. Araştırma sahasındaki kırsal yerleşmelerden 17 köyün nüfusu 251 ile 500 kişi arasında değişmektedir. Sahadaki yerleşmelerin % 43,6'sını oluşturan bu grupta kırsal nüfusun % 25,1'i yaşamaktadır. Bu yerleşmeler tarımsal arazilerin daha elverişli olduğu sahalarda yer almakta olup, dolayısıyla nüfus büyüklüğü nispeten fazlalık göstermektedir (Harita 50).

Harita 50. Araştırma Sahasında Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğü (2010).

Kaynak: TUİK.

Nüfus büyüklüğü 501 ila 1000 kişi arasında sekiz kırsal yerleşme bulunmaktadır. Bu yerleşmeler Bozdağların ve Çaldağının Gediz Ovasına açılan yamaçlarında, ova tabanında ve vadi içlerine kurulmuş yerleşmelerdir. Çaldağının graben sahasıyla birleştiği yerde İzzettin, Musacalı gibi köyler, ova tabanında Sarıbey köyü, Irlamaz vadisinin ovaya açılan yamaçlarında kurulan Irlamaz ve Çepnibektaş köyü, Bozdağların Gediz Ovası ile birleştiği yerde kurulan Akçapınar, Bozdağların eteklerinde yer alan Dalbahçe ile Karaçalı vadisine kurulmuş Çıkrıkçı köylerinde nüfus 501 ila 1000 kişi arasında değişmektedir. Bu yerleşmeler tarımsal olanakların diğer yerleşmelere göre oldukça müsait olduğu yerleşim birimleridir.

Nüfus büyüklüğü 1001-2000 kişi arasında olan bir tek yerleşme bulunmaktadır. Turgutlu şehrinin güneybatısında yer alan Çepnidere köyü 1448 kişinin yaşadığı bir kırsal yerleşmedir. Turgutlu şehrinin güneybatısında yer alan Çepnidere köyü ilçe merkezine yakın olması, müsait yerleşim alanı, tarımsal imkânlar gibi nedenlerden dolayı nüfusunu sürekli artırmıştır.

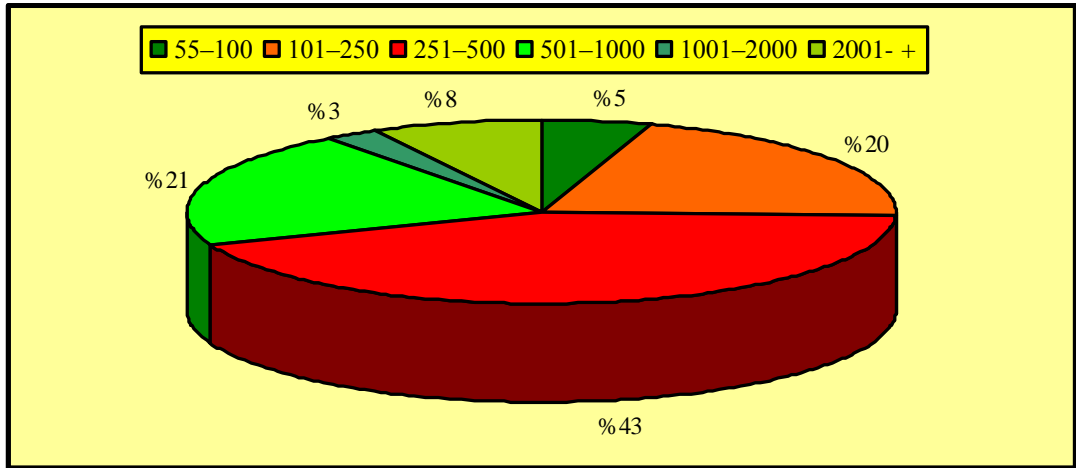
Nüfusu 2001'in üzerinde olan 3 yerleşme bulunmaktadır. Bunlardan Derbent ve Urganlı kasaba Avşar ise köy yerleşmesidir. Derbent kasabası ve Avşar köyü Gediz Ovası kenarında kurulması yanında Ankara-İzmir karayolunun yerleşmelerin içerisinden nüfusunu geliştiren kırsal yerleşmelerden olmasına neden olmuştur. Ova tabanında kurulan Urganlı, geçmişten beri araştırma sahasının en büyük kırsal yerleşmesini oluşturmaktadır. Gediz Ovasının verimli toprakları üzerinde kurulan bu yerleşim birimi kasaba olmanın avantajını da kullanarak 5000'in üzerinde bir nüfus büyüklüğüne sahip olmuştur (Tablo 71, Grafik 44).

Tablo 71. Kırsal Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüğüne Göre Dağılışı.

Nüfus Dilimi	Köy Sayısı	%'si	Toplam Nüfus	%'si
55-100	2	5,1	127	0,5
101-250	8	20,5	1443	5,9
251-500	17	43,6	6110	25,1
501-1000	8	20,5	5494	22,6
1001-2000	1	2,6	1448	5,9
2001- +	3	7,7	9708	40,0
Toplam	39	100,0	24330	100,0

Kaynak: TÜİK.

Grafik 44. Nüfus Büyüklüğüne Göre Kırsal Yerleşmelerin Oransal Dağılışı (2010).

Kaynak: TÜİK.

2.2.1.1.8. Ormana Göre Köyler

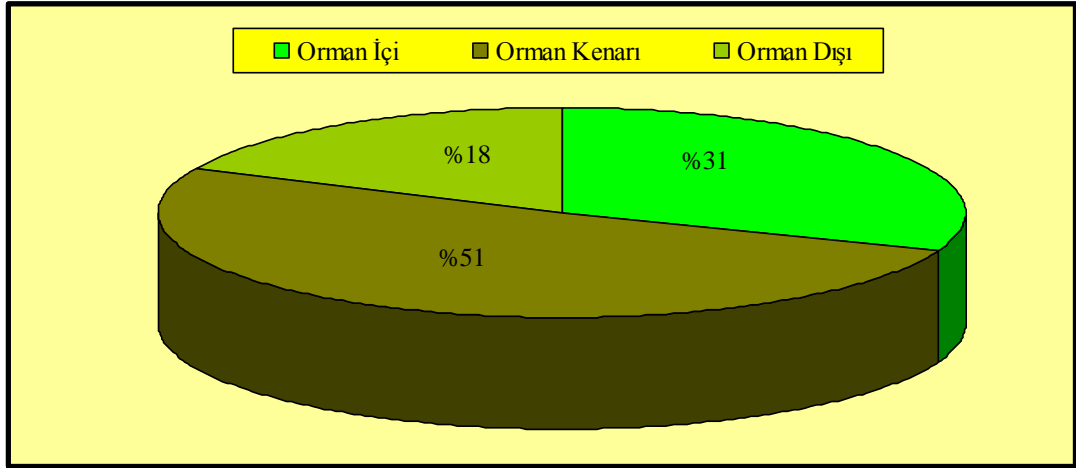
Ormanla ilişkisi bakımından köyleri orman içi, orman kenarı yerleşmeler, orman dışı yerleşmeler ve orman uzağı şekline sınıflandırmak mümkündür (Doğanay, 1994: 254). Ormanların özellikleri köylerin kuruluş yeri, köylerde yer alan konut tipleri ve ormanlardan elde edilen ürünler üzerinde etki olmaktadır. Araştırma sahasında 19273 hektar alan orman arazisi durumundadır. Orman varlığı araştırma sahası arazisinin % 40,5'ini kaplar. Türkiye ortalama değeri % 26 dolayında olup araştırma sahasının orman varlığı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ormanlar Bozdağlar ve Çaldağında önemli yer tutar. Sahada yerleşme tarihinin çok eski olması antropojen faktörlerin etkisi ile ormanlık alanların tahrip edilmesini ve giderek daralmasına neden olmuştur. İnceleme alanında yer alan 39 kırsal yerleşmenin ormanla ilişkisine bakıldığında ova tabanında ve kenarında yer alan yedi kırsal yerleşme orman dışı üniteleri meydana getirirler. Orman dışı yerleşim ünitesini meydana getiren yedi köyde kırsal nüfusun % 37'si yaşar. Özellikle Urganlı (5163 kişi) kasabasının orman dışı yerleşim ünitesini meydana getirmesi, nüfusun oransal olarak yükselmesine neden olmuştur. Bunun dışında Yeniköy, Sarıbey, İzzettin, Sinirli, Çepnidere ve Çepnibektaş köyleri orman dışı diğer yerleşmeleri oluştururlar. Adı geçen yerleşmeler çevresi tamamen tarım alanları ile kaplıdır. Orman dışı kırsal yerleşmelerin bazılarında küçükbaş hayvancılık ekonomik faaliyet olarak yapılmamakta, söz konusu bu köyler ise Sarıbey, Yeniköy ve Çepnidere köyleridir.

Tablo 72. Turgutlu İlçesinde Köylerin Ormana Göre Konumu.

Kuruluş Yeri	Yerleşme Sayısı	%'si	Nüfus	%'si
Orman İçi	12	30,8	2711	11,1
Orman Kenarı	20	51,3	12595	51,8
Orman Dışı	7	17,9	9024	37,1
Toplam	39	100,0	24330	100,0

Orman kenarı olan yerleşmeler ise graben ile dağlık alanın birleştiği sahalarda bulunmaktadır. Turgutlu ilçesinde yirmi yerleşim birimi orman kenarı üniteleri meydana getirir. Sahadaki yerleşmelerin % 50'den fazlası orman kenarı yerleşim ünitelerini oluşturur. Araştırma sahasında yaşayan nüfusun % 50'den fazlası bu gruba dâhildir. Orman kenarı yerleşmeler içinde nüfus bakımından en büyük yerleşim birimini kasaba yerleşmesi olan Derbent (2181 kişi) meydana getirir. En küçük yerleşim birimini ise Çaldağı eteklerinde kurulu olan Akköy (72 kişi) oluşturur. Orman kenarı yerleşmelerin bazılarında zirai faaliyetler yanında hayvancılık da önemli bir ekonomik faaliyeti meydana getirmektedir. Çampınar köyü 1716 küçükbaş ve 692 büyükbaş hayvan varlığı ile hayvancılığın önemli olduğu yerleşmelerdendir (Tablo 72, Grafik 45).

Grafik 45. Turgutlu İlçesinde Köylerin Ormana Göre Konumu.

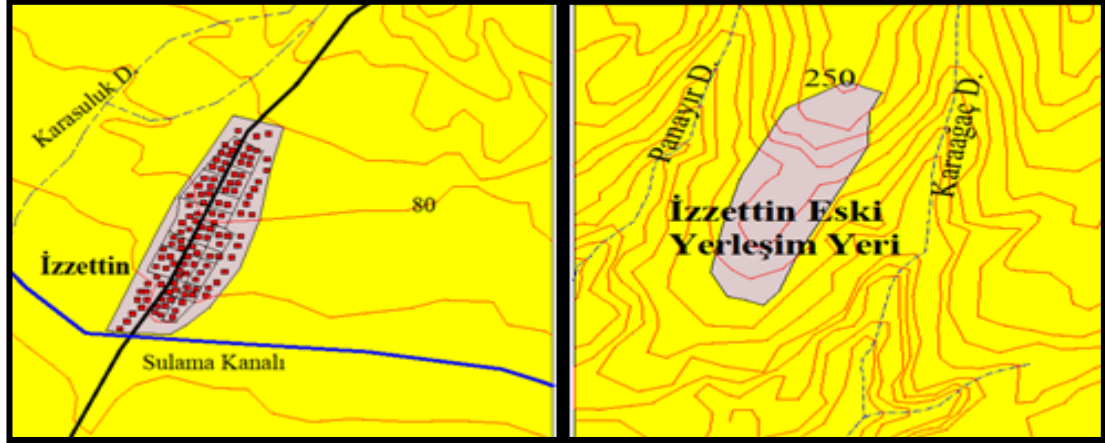

2.2.1.1.9. Yer Değiştiren Köyler

Sahada bazı yerleşmelerin doğal nedenlere bağlı olarak yerlerinin değiştirildiği görülmektedir. Nitekim inceleme alanında sadece bir köy bütünüyle bulunduğu yerden başka bir alana taşınmıştır. Çal dağı eteklerinde kurulu olan İzzettin köyünde 1950'lerde meydana gelen heyelan sonucu köy 2 kilometre kadar güneye bu günkü bulunduğu alana taşınmıştır. Daha önce eğimli yamaçta kurulan

köyde meydana gelen heyelan sonucu, yerleşme için topografyanın daha uygun olduğu Gediz Ovasına yakın bir alanda yeni yerleşim birimi oluşturulmuştur. İzzetin köyü yakın bir zamanda kurulduğu için planlı bir yerleşim özelliği gösterir. Bir yolun her iki cephesi boyunca yeni yerleşim birimleri oluşturularak kurulan köy yol boyu yerleşim özelliği kazanmıştır (Şekil 16).

Şekil 16. İzzetin Köyünün Yeni ve Eski Yerleşme Yerinin Durumu.

Araştırma sahasında heyelan olaylarının görüldüğü diğer yerleşim birimleri ise Akçapınar ve Ören köyleridir. Akçapınar köyünde 1966 yılında meydana gelen heyelan sonucu 15 hane yer değiştirmiştir. Ören köyünde 2012 yılı Ocak ayının 26'sında meydana gelen heyelan 16 meskeni etkilemiştir. Sınırlı köyü heyelan olayının gerçekleştiği diğer yerleşim birimidir.

Foto 47. İzzetin Köyünün Eski Yerleşim Alanı.

Sahadaki köylerin veya meskenlerin yer değiştirmesine neden olan faktör jeolojik yapıdan kaynaklanan heyelanlardır. Bozdağların eteklerinde özellikle Tmolos depoları üzerinde ve Çaldağı eteklerinde arızalı arazilerde kurulan yerleşim birimleri zaman zaman heyelan olayına maruz kalmaktadır.

2.2.1.2. Mahalle Yerleşmeleri

Mahalle kırsal alanın temelini oluşturan, kasaba ve şehirlerde yerleşme kademesinin ilk basamağını meydana getirirler. Mahallenin oluşabilmesi için evlerin toplu, dağınık ve gevşek dokuda olması yanında, iskân üniteleri arasında sosyo-ekonomik ilişkinin bulunması gerekir (Tunçdilek, 1967: 107, 108). Eğer bir köyün idari sınırları içerisinde köy özellikli sürekli yerleşme bulunuyorsa, bu yerleşmelerin her biri mahalle olarak adlandırılır. Mahalle bir köy idari alanı içerisinde aynı muhtarlığa bağlı olup, sürekli olarak ikamet edilen yerleşim birimidir (Özçağlar, 2006: 83). Araştırma sahasında kırsal yerleşmeler arasında köyden sonra rastlanan yerleşme şeklidir. Mahallelerdeki mesken sayıları 15 ila 50 arasında değişmektedir. İnceleme alanındaki mahalle yerleşmelerin tamamı Bozdağlar üzerinde bulunmaktadır. Sahada altı köy yerleşmesi içinde devamlı yerleşme ünitesi yer alan on mahalle bulunmaktadır. Turgutlu ilçesinin güney kesiminde yer alan topografyanın engebeli oluşu sahada mahalle yerleşmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bozdağlar kütesinin engebeli alanlarında kurulan mahalle yerleşmelerinin ortaya çıkmasında ekonomik fonksiyonlar neden olmuştur. Bu mahalleler daha çok Yörüklerin oluşturduğu yerleşim birimleridir. Hayvancılığın geçim kaynağını oluşturduğu yerleşmeler, eskiden beri mahalle yerleşmesi olarak bulunmaktadır.

Araştırma sahasında en fazla mahalleye sahip yerleşme Dalbahçe köyüdür. Bu köy üç mahalleden oluşmuştur. Bunlar Hacıveli, Gökali ve çürüklü mahalleleridir. Bozdağların kuzeye bakan yamaçlarında kurulmuş bu mahalleler birbirlerine oldukça yakın iskân ünitelerini meydana getirirler. İnceleme alanında Kurudere köyü iki mahalleye sahip olan diğer bir yerleşmedir. Kurudere köyü, Yardibi ve İğneci Mahallelerinden oluşur. Yardibi mahallesi sürekli göç veren bir yerleşim ünitesidir. Söz konusu mahalle Turgutlu şehrine ve Çıkırıkçı köyüne verdiği göçlerle bugün büyük ölçüde boşalmış durumdadır. İğneci mahallesi ise 25 meskenin bulunduğu sürekli bir yerleşim ünitesi durumundadır.

Bozkır köyünün Karadizli mahallesi, Ayvacık köyünün Gökçalan mahallesi, Güney köyünün Kıran, Yunusdere Çayıralan mahallesi ve Hacısaların Asallar mahallesi olmak üzere on mahalle yerleşmesi bulunmaktadır.

Şekil 17. Mahalleli yerleşmelerden Dalbahçe ve Kurudere Köyleri.

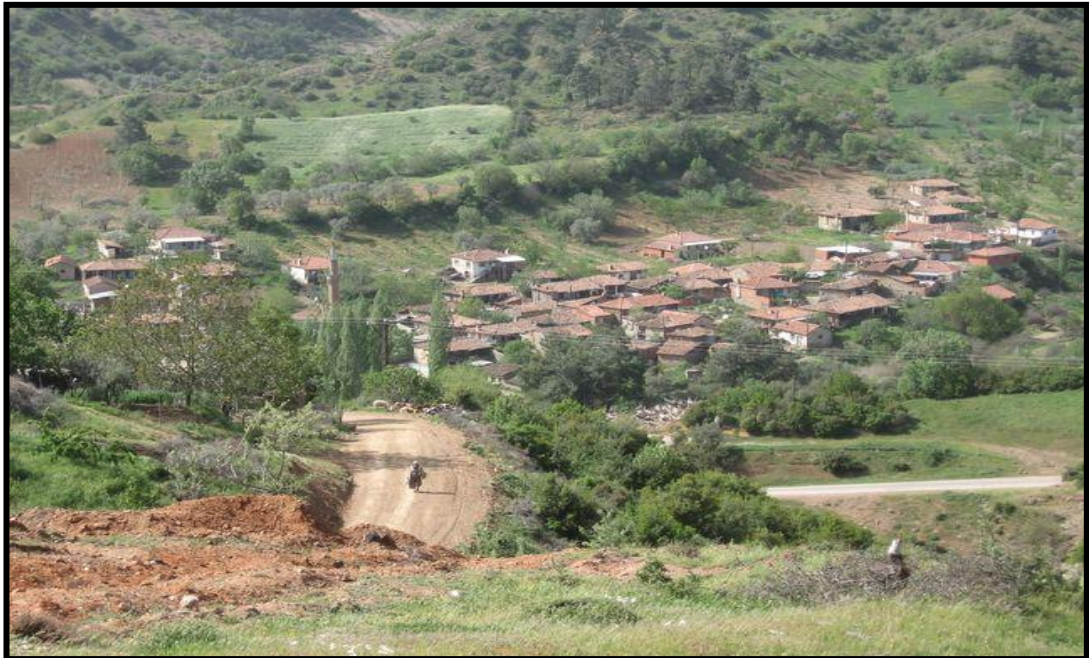
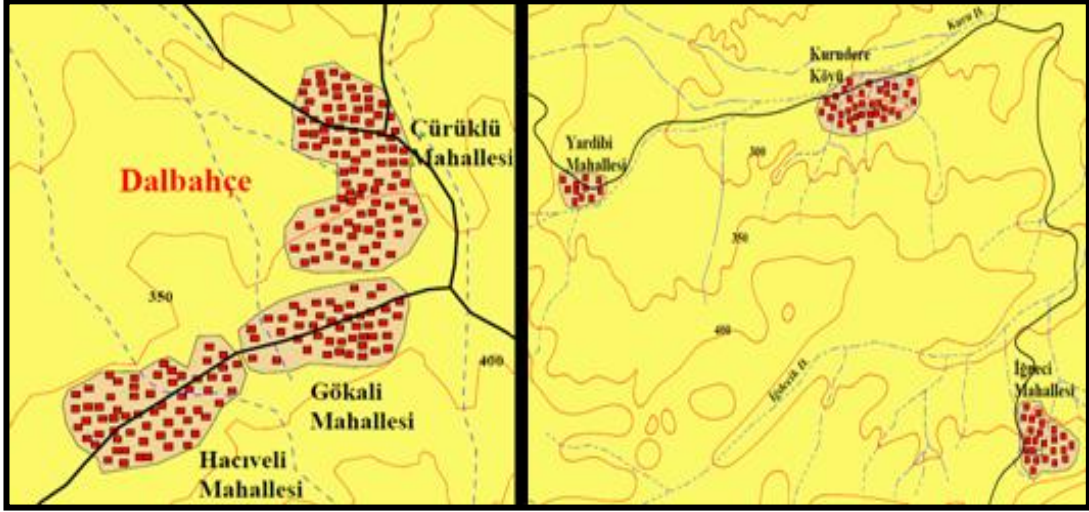

Foto 48. Bozkır Köyünün Karadizli Mahallesinin Görünüşü.

2.2.1.3. Geçici Kır Yerleşmeleri

2.2.1.3.1. Bağ-Bahçe Evleri

Bağ ziraatının yoğunluk kazandığı Turgutlu ve köylerinde, bağ evlerine oldukça sık rastlanır. Gediz Graben tabanında yoğunluk kazanan bağ ziraatına bağlı olarak, bağ evleri de yaygın bir şekilde yapılmışlardır. Bağ ziraatının yoğunluk kazandığı diğer yerleşmelerde de bağ evlerinin yer aldığı görülmektedir. İki katlı ve tek katlı olarak inşa edilen bağ evleri, yazlık mekânlar olarak ta kullanılmaktadır. Bağ evleri yörede rekreasyon faaliyetleri ve bu faaliyetlere bağlı olarak ailelerin zaman geçirdiği alanlardır. Bağ evleri ilkbahar başlangıcında göç edilip, bağ bozumundan sonra asıl yerleşmelere dönülen geçici yerleşmeler idi. Günümüzde ulaşımın kolay olmasından dolayı bağ evleri her zaman kullanılmaktadır. Nitekim geçmişte olduğu gibi aileler ilkbaharda bağ işlerinin başlamasıyla göç edip bağ bozumu zamanına kadar kalmamaktadır (Foto 49).

Foto 49. Gediz Ovasında İki Katlı Olarak İnşa Edilmiş Bağ Evinin Görünüşü.

Bağ evleri iki ve tek katlı olarak yapılabilmektedir. İki katlı olanlarda alt kat mutfak, tuvalet ve banyo gibi bölümlere ayrılırken üst kat yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bağ evine bitişik bağ aletlerinin konulduğu bir depo yer alırken, bağ evinin kenarında üzümlerin kuruması için sergilik alan yer almaktadır. Tek katlı olan bağ evlerinde ailelerin yemek yedikleri bir oda ve yatmak için kullandıkları bir oda bulunmaktadır. Banyo genelde içerde olmakla birlikte tuvalet meskende ayrı bir

yere yapılabilir. Araştırma sahasında bağ ziraatının yoğunlaştığı yerlerde arazi sahipleri tarafından bağ evlerinin yapıldığı gözlenmektedir.

Bahçe evleri ise meyve bahçeleri içerisinde yapılmış geçici meskenlerdir. Özellikle son yıllarda yörede varlıklı aileler tarafından yapılan bahçe evleri yer almaktadır. Turgutlu ilçesinin Bozdağ eteklerinde yer alan yerleşim birimlerindeki arazilerde bu tür yapıları görmek mümkündür. Bahçe evleri, şehir merkezinde yaşayan ailelerin, sıcak yaz günlerinde serinlemek amacıyla daha yüksekte yer alan sahalarda bulunan söz konusu meskenlerde zaman geçirmek için yararlanmaktadırlar.

Foto 50. Ayvacık Köyünün Gökçealan Mahallesiinde Bahçe Evinin Görünüşü.

Bahçe evleri daha lüks konutlardan meydana gelmekle birlikte, yapılış tarzı olarak turizm merkezlerinde yer alan yazlık sitelerdeki konutları andırmaktadır. Bahçe evleri tek katlı, dublex veya triplex olarak inşa edilmektedir. Bahçe evleri olarak yapılan meskenlerde her türlü lüks bulunmaktadır. Özellikle sahada bu tür mekânlar bütün yıl kullanılmaktadır. Maddi durumu iyi olan aileler hafta sonlarını bu meskenlerde geçirmektedir (Foto 50,51).

Son yıllarda Bozdağlar üzerinde kurulan köylerde bunların mahallelerinde bu tür meskenler yaygınlaşmaktadır. Ailenin gelir durumu bahçe evlerinin ne kadar lüks yapıda olacağını belirlemektedir. Ailenin gelir durumu iyiye meskenler daha lüks yapılmakta ve kat sayısı artmaktadır.

Foto 51. Gökçealan Mahallesiindeki Bahçe Evinden Bir Görünüş.

2.2.1.3.2. Çardaklar

Çardak araştırma sahasında sıkça rastlanan geçici yerleşme şekillerinden biridir. Terim olarak çardak bağ, bahçe gibi yerlerde ağaç dallarından oluşturulmuş gölgelik bir yer anlamına gelmektedir (İzbirak, 1992: 66). Çardaklar özellikle mevsimlik işçilerin yoğun olarak yer aldığı, Sarıbey, Urganlı, Akçapınar, Yeniköy, Musacalı, Çampınar, Sinirli ve İzzettin gibi ova üzerinde veya kenarında kurulmuş köylerin çevresinde görülmektedir. Ahşap direkler üzeri inşa edilmiş oldukça basit barınaklardır. Ahşap direklerle çevrilen alanda direklerin arasını kapatmak amacıyla, akarsu kenarlarından temin edilen kamışlar kullanılır. Bazıları ise naylon kullanılarak kapatılmaktadır. Çardakların bir kenarına ya da ön tarafına yanları kapalı olmayan gölgelik yapılır. Bu kısım boş zamanlarda dinlenmek amacıyla kullanılmaktadır. Mevsimlik işçilerin kullandıkları barınaklar oldukça sağlıksız bir ortam yaratmaktadır. Sağlıksız ortamda kalan bu işçilerin yaşam koşulları oldukça zordur.

Araştırma sahasında bunun dışında daha basit olarak yapılmış çardaklar yer alır. Bunlar bağ ve bahçe içlerinde özellikle sıcaktan korunmak amacıyla yapılmışlardır. Bahçenin veya bağın sulaması yapılırken işçi veya mülk sahibinin kendini sıcaktan korumak amacıyla, kamıştan yaptığı önü ve arkası açık iki tarafı kapalı daha basit olarak yapılan geçici meskenlerdir (Foto 52,53).

Foto 52. Akçapınar Deresinin Kenarında Kurulmuş Mevsimlik İşçilere Ait Barınaklardan Bir Görünüm.

Araştırma sahasında sıkça rastlanan çardaklar çalışmak amacıyla gelen mevsimlik işçilerin aileleri ile birlikte kaldıkları mekânlardır. Oldukça sağlıksız olan bu geçici meskenlerde tuvalet ve banyo gibi birimler bulunmaz. Aileler tek odalı olan bu yapılarda birlikte yaşamlarını sürdürmektedir (Foto 53).

Foto 53. Sarıbey Köyünde Karaçalı Deresinin Kenarında Kurulmuş Mevsimlik İşçilere Ait Yerleşmelerinden Bir Görünüm.

İnceleme alanında Sarıbey köyünün girişinde Karaçalı deresinin kenarına kurulmuş çardaklardan oluşan yerleşmede 50 civarında bulunan geçici meskenlerde 300 civarında kişi yaşıyordu. Çardakların bir kısmında kamış kullanılırken, bir kısım çardaklar naylon malzeme kullanılarak inşa edilmişlerdir. Bir köy kadar nüfusun bulunduğu bu yerlerde yaşam koşulları oldukça zordur. Tuvalet ve banyo gibi eklentiler çardağın kenarında dört direk dikilerek etrafı naylon malzeme ile kapatılmış daha küçük yapılardan oluşmaktadır. Son yıllarda Turgutlu kaymakamlığı yılda 4 ila 5 bin civarında mevsimlik işçinin yöreye çalışmak amacıyla geldiklerini, bunların barınma sorununu çözmek amacıyla çadır ve konteynırlardan oluşan geçici sosyal tesisler yapmaktadır. Ailelerin kaldıkları çadırlardan ayrı ihtiyaçlarının karşılayabilecekleri tuvalet ve banyo gibi eklentileri de yaparak, barınma sorununu azda olsa çözmek için bu tür çalışmalar yapılmaktadır. Çalışma alanında görülen bu çağdışı barınaklar zamanla ortadan kalkarak, yerini daha çağdaş barınma mekânlarına bırakacaklardır. Mevsimlik tarım işçilerinin kaldığı yerleşmelerde sağlıksız ortamın ortaya çıkardığı salgın hastalıklarda görülmektedir. Beslenme ve barınma şartlarının kötülüğü bazı sağlık problemlere neden olmaktadır. Toplumsal sorunlarında yaşandığı bu barınma alanlarında kalanlar daha çok Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen mevsimlik tarım işçilerinden oluşmaktadır (Foto 54).

Foto 54. Akçapınar Köy Merasında Köylere Hizmet Götürme Birliği Tarafından Kurulan Mevsimlik İşçi Çadırları ve Eklentilerinden Görünüm.

Urganlı beldesinde, Akçapınar, Sarıbey, Musulcalı, İzzettin, Sinirli ve Çampınar köyleri yakınlarında mevsimlik gezici tarım işçilerinin çalışma ve sosyal hayatlarının iyileştirilmesi projesi (METİP) kapsamında il özel idaresi ve Turgutlu kaymakamlığı tarafından içerisinde tuvalet ve banyosu bulunan 21 konteynır inşa edilmiştir. Ayrıca gündüzleri çocukların eğitimi ve oyun oynayacakları ve akşamları da büyüklerin kahvehane ve benzeri sosyal faaliyetlerini gerçekleştirecekleri 15 genel maksat çadırı yaptırılarak belirtilen köylere dağıtılmıştır. Sayısal olarak yeterli olmayan bu yapılar zamanla yenileri eklenerek ihtiyaca çözüm bulunacaktır. Oluşturulan bu yaşam alanlarına su, elektrik ve parke taşı döşenerek alt yapı çalışmalarını az da olsa yerine getirilmeye çalışılmıştır (Foto 55).

Foto 55. Urganlı Kasabasında Mevsimlik Geçici İşçiler İçin Yapılmış Çadır ile Tuvalet ve Banyo Eklentilerinin Görünümü.

2.2.1.3.3. Diğer Geçici Kır Yerleşmeleri

Çalışma alanında görülen diğer geçici kır yerleşmelerinden biri de çiftliklerdir. Sahada önceki yıllarda daha çok çiftlik yerleşmeleri görülürken günümüzde büyükbaş ve kanatlı hayvanların beslendikleri çiftliklere rastlanmaktadır. Türkiye'de çiftlikler sosyal ve ekonomik yapıları ile üç grupta toplanırlar. Bunlar tamamen hayvancılığın yapıldığı, hem hayvan yetiştiren, hem de ziraat yapan çiftlikler ve sonuncusu tamamen ziraat yapılan çiftliklerdir (Tunçdilek, 1967: 121,122). Araştırma sahasında yükseltisi az olan kesimlerde ve ova tabanında

büyükbaş hayvan yetiştiren çiftliklere rastlanırken, yükseltinin arttığı Bozdağlarda ise daha çok kanatlı hayvanların beslendiği çiftlikler yer almaktadır.

Foto 56. Ova Tabanında Kurulmuş Büyükbaş Hayvan Çiftliğinden Bir Görünüm.

Büyükbaş hayvan çiftlikleri hayvanların barındıkları dam ve eklentilerden meydana gelir. Bu çiftliklerde bakıcı ailelerin kaldıkları ev eklentileri yer alır. Bu meskenler tek katlı olabildikleri gibi çift katlı olarak da yapılmaktadırlar. Çift katlı çiftlik evlerinde birinci katlar bakıcı aileler için ayrılırken, ikinci kat çiftlik sahibinin belirli zamanlarda gelip kaldıkları mekânlardır. Büyükbaş hayvan çiftliklerinde aynı zamanda zirai faaliyetlerinde yapıldıkları yerleşmelerdir.

Hayvanların yem ihtiyacının bir kısmını karşılamak amacıyla silajlık mısır, yonca, fiğ gibi yem bitkilerinin ekimi yapılır. Çiftliklerde kalan ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sebze dikimi yaptıkları küçük bahçelerde yer alır. Bu bahçeler ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayamaya yönelik olduğu için, pazara dönük üretim yapılmaz (Foto 56).

Tavuk ve hindi çiftlikleri yörede oldukça fazladır. 2010 yılı itibariyle 91 adet işletmede 180 kümes bulunuyordu. Sahada yılda ortalama 10 milyondan fazla piliç ve 1 milyondan fazla hindi beslenmektedir.

Foto 57. Bozdağların Eteklerin Kurulu Tavuk Çiftliklerinden Görünüm.

Kanatlı hayvanların beslendiği kümeslerde ev eklentisi yer almaktadır. Bir ailenin barınacağı standartlara sahip olan bu meskenlerde bakıcı aileler kalmaktadır. Ayrıca çiftliklerde yem siloları ve su tanklarda bulunmaktadır. Bu çiftlikler bir kümeden oluşabildikleri gibi 3 ila 5 kümesinde bulunduğu işletmeler şeklinde de olabilmektedir (Foto 57,58).

Foto 58. Bozdağların Eteklerin Kurulmuş Kanatlı Hayvan Çiftlikleri.

Araştırma sahasında diğer geçici yerleşme şekillerini benzin istasyonları, maden işletme sahaları ve İzmir-Ankara, Manisa-Turgutlu karayolunun sağına ve soluna yerleşmiş meyve, zeytin, turşu ve süs eşyaları satan yol boyu ticari işletmeleri oluşturmaktadır. İnceleme alanında benzin istasyonları sayısı oldukça fazladır. Bunun nedeni İzmir-Ankara karayolu ile Manisa il merkezine giden yolun Turgutlu'dan geçmesi ve diğer taraftan Manisa il merkezi ne giden karayolunun Akhisar, Çanakkale, Balıkesir, Bursa ve İstanbul gibi Türkiye'nin önemli il merkezine bağlantı yolunun olmasıdır. Benzin istasyonları özellikle İzmir-Ankara karayolunun sağına ve soluna oldukça yoğun bir şekilde yerleşmişlerdir. Trafik yoğun olması günlük 20000'nin üzerinde araç trafiğine sahne olması benzin istasyonlarının sayısını artıran bir başka nedendir. Benzin istasyonları aynı zamanda içerisinde otel, eğlence tesisleri, lokanta, market ve oto lastiği tamir bulunduğu yapılardır. Çalışma alanında maden işletmesi olarak Çaldağında Sardes madenciliğe ait nikel maden işletmesi bulunmaktadır. Sardes madenciliğinin faaliyetlerine ait çeşitli yapılar Çaldağında ve Çaldağı eteklerinde yer almaktadır. İnceleme alanında beşeri ve fiziki özelliklerin ortaya çıkardığı geçici kır yerleşmelerine rastlanmaktadır. Yerleşme coğrafyası açısından önem arz eden bu üniteler, zamanla ortadan kalkabildikleri gibi, gelişerek köy formuna da kavuşabilmektedirler.

2.3. MESKENLER

2.3.1. Köy Meskenleri ve Eklentileri

Köy yerleşme şekillerinin oluşmasında etkili olan coğrafi faktörler, köy konutları üzerinde de etkili olmakta ve onların çevre koşullarını yansıtan bazı özellikler kazanmasına neden olmaktadır (Özav, 2002: 113). İnsanların doğal peyzaj üzerinde oluşturdukları en önemli unsurlardan biri olan konutlar, çok çeşitli faktörlerin izlerini taşıyan yeniden inşa ve tanzim edilen beşeri yapılardır (Güney, 1967: 112,113). Köy konutları içerisinde yer aldıkları coğrafi çevresinin ekonomik ve sosyal yapılarına göre şekillenmişlerdir. Konutları meydana getiren insanın yaşadığı çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarına bağlı olarak şekillenmekte ve bu bağlamda farklı özellikler kazanabilmektedir (Sergün, 1967: 94,95). Konutların coğrafi açıdan taşıdıkları önem yapı malzemelerinin çevreden sağlanarak konutların yapımı ve şekillenmesi üzerinde etkisi yanında, konutların coğrafi çevreye

uyumudur. Bu durumdan dolayı çevreye en iyi uyum sağlayan, buldukları coğrafi çevrenin özelliklerini doğrudan yansıtan meskenler daha çok kır meskenleridir (Denker, 1977: 60). Turgutlu ilçesinde de doğal çevre faktörleri ve çevreden sağlanan yapı malzemelerinin konutlar üzerindeki etkisinin açık bir şekilde yansıtılmaktadır. Kırsal alanda yer alan meskenlerin şekillenmesinde yüzey şekilleri, jeolojik yapı, litoloji, iklim, bitki örtüsü yanında meskenler coğrafi çevre ile birlikte insanların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşantılarının meydana getirdiği bir yapının sonucu oluşan özellikleri yansıtırlar (Tunçdilek, 1967: 51). Konut kültürünün peyzaj üzerinde en somut yansımasıdır. Kültürümüzün maddi olarak mekâna yansıyan en önemli unsurlarından biri evdir (Köse, 2005: 160).

Araştırma sahası ve çevresindeki kırsal alanda meskenler taş, kerpiç veya ikisinin karışımı sonucunda ya da meskenlerin yapımında günümüzün modern yapı araç ve gereçleri kullanılmıştır. İnceleme alanının güneyinde ve kuzeyinde yer alan dağlık alanda meskenlerin yapı malzemesini doğal çevreden sağlanan taşlar meydana getirirken, ova tabanında ve ovaya açılan yamaçlar üzerinde kurulan yerleşmelerde yer alan meskenlerde birincil yapı malzemesini ise kerpiç oluşturmaktadır. Sahada Neojen kil depolarının varlığı yörede hem meskenlerin yapımında kullanılan kerpice hammadde iken, diğer taraftan Turgutlu da sanayinin temelini meydana getiren toprak sanayisi içinde hammadde kaynağını oluşturmuştur. Turgutlu'da taş meskenlerde genelde şist yapı malzemesini meydana getirir. Çalışma alanı köyleri arasında yer alan Kayrak köyü adından da anlaşılacağı gibi yapı malzemesi olarak meskenlerde taşın kullanıldığı yerleşmelerden biridir.

2.3.2. Yapı Malzemesine Göre Meskenler

Araştırma sahasında kırsal meskenlerde yapı malzemesi kerpiç, taş ve her ikisinin birlikte kullanıldığı meskenler yer almaktadır. Kırsal yerleşmelerde yoğun olarak toprak yapı malzemesinin kullanılması yörede yer alan Neojen çökellerinin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Killi, marnlı yapıya sahip olan ve kolayca temin edilebilen neojen çökelleri meskenlerde sıkça kullanılan yapı malzemesini oluşturmuştur. Toprak tek başına bir meskende yapı malzemesi olarak kullanılmaz. Meskenlerin neme karşı dayanıklı olması için temel kısmı taş kullanılarak inşa edilir. Temel kısmı 80 ila 100 santimetre arasında değişen yükseklikte taş ile örülerek daha

dayanıklı olması sağlanır. Kerpiç killi toprağın sap, saman gibi otsu malzeme ile suyla karıştırılması ile elde edilir. Hazırlanan harç ahşaptan yapılmış kalıplara dökülerek kurumaya bırakılır. Toprak meskenlerde duvar kalınlığı 50 santimetreyi geçmekte ve pencerelerin ebatları ise küçük tutulmaktadır. Toprak meskenlerin duvar kalınlığının fazla olması, kışın içerdeki ısıyı korumasının yanında, yaz mevsiminde ise dışarıdaki ısıyı içeriye geçirmeyip serin olmasını sağlamaktadır. Kerpicingin kolay elde edilmesi sıkça kullanılan yapı malzemesi olmasına neden olmuştur. Toprak meskenler araştırma sahasının her tarafında görülmesine rağmen, sıkça rastlandığı yerler ise ova tabanları ile yükseltinin fazla olmadığı sahalarda kurulan kırsal ünitelerde bulunmaktadır.

Foto 59. Aşağı Bozkır Köyünde İki Katlı Geleneksel Toprak Meskenin Görünüşü.

Taş meskenler araştırma sahasının kuzey ve güneyinde kalan dağlık kesimlerinde rastlanır. Kayrak, Dağyeniköy, Sivrice, Güney, Ören, Yakuplar, Temrek ve Baktırlı gibi köyler taş meskenlerin sıkça görüldüğü yerleşmelerdir. Taş meskenlerin duvar kısımları taş malzeme ile örülürken, çatı kısımlarının oluşturulmasında ahşap ve topraktan faydalanılır. Bu meskenlerde harç olarak taşların birbirine tutturulmasında toprak kullanılmaktadır. Günümüzde ve son yıllarda taş ve toprağın meskenlerde yapı malzemesi olarak kullanılması günümüzde büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Kırsal alanda yer alan meskenlerin yapımında modern yapı malzemeleri kullanılmaktadır. Erişebilirliğin kolay olması, ulaşım

sistemlerinin gelişmesi kırsal alanlarda bulunan konutların yapı malzemelerinin daha kolay temin edilmesini sağlamıştır. Meskenlerde modern yapı malzemelerinin kullanılması kırsal alanda ve kent merkezinde yer alan konutların birbirinden farksız yapılmasını ortaya çıkarmıştır. Modern betonarme meskenler ülkemizin genelinde görülen betonarme meskenlerle aynıdır. Bu meskenler tek katlı olarak inşa edildikleri gibi çok katlı olarak ta yapılmaktadırlar. Köy konutlarında modernleşme ile birlikte meskenler beton karkas veya betonarme yığma şeklinde inşa edilmektedir. Birincisinde temel taş ile yapılmakta ve üstüne tuğlaların yığılması ile oluşturulan yığma betonarme evlerin inşası gerçekleştirilmektedir. İkincisinde ise beton bir iskelet oluşturulmakta ve iskeletin araları tuğla ile örülmektedir. Modern betonarme meskenler, şehirlerdekiyle aynı plan özelliklerini taşırlar. Kullanım amaçları ve planları arasında çok büyük bir fark yoktur. Bu tür meskenler tarımla uğraşan aileler tarafından kullanılıyorsa ev eklentileri de bulunmaktadır.

Araştırma sahasında yer alan kırsal yerleşmelerde sokaklar dar ve yüksek bahçe duvarları ile çevrilidir. Evler yapılırken 60 ila 80 santimetrelilik temel kazılmakta, büyük köşe taşları temele yerleştirilmektedir. Temelden itibaren 50 ila 60 santimetre daha yükseltilecek yapı eğer ev topraktan yapılacaksa buradan itibaren kerpiç yapı malzemesi olarak kullanılarak inşa edilir, mesken taştan olacaksa yapıya devam edilir. Birinci kat oluşturulduktan sonra beden duvarlarının üzerine halk arasında koşma veya döver denilen kirişler atılır. Kiriş dayanıklı olması için ardıç, meşe veya melengiç ağacı tercih edilir. Kirişlerin üzerine yine halk arasında mertek olarak adlandırılan daha küçük ahşap malzemeler kapatılır. Bu ahşap malzemenin üzerine daha küçük maki bitki örtüsünün dallarıyla kapatılarak üstü killi toprak ile kapatılır. Düz damlı olarak inşa edilen meskenlerde, halk arasında sürgü taşı olarak adlandırılan yuvarlak silindirik şeklindeki mermerden elde edilen taş ile kış aylarında dam üstünün akmaması için toprak süngülenerek sıkıştırılır. Meskenler iki katlı olarak inşaat edilecekse merteklerin üzeri döşeme diye adlandırılan ahşap malzeme ile kapatılarak ikinci katın inşaatı yapılır. İkinci katta odalar yapıldıktan sonra çatı aynı şekilde kapatılır. Günümüzde düz damlı meskenler kalmamıştır. Önceden düz damlı olarak yapılan meskenler daha sonraki yıllarda ikametgâh olarak kullanılmaya devam edilmişse çoğunlukla kiremit örtü ile kapatılmıştır. Kiremit örtü olarak kapatılan çatılar kırma ya da beşik çatı olarak inşa edilmektedir.

Kırsal meskenlerde arazinin düz olduğu alanlarda konut ve eklentileri geniş alana sahip ve avlu duvarları ile çevrilirken, arazinin engebeli olduğu sahalarda konutlar birbirine daha yakın mesafelerde inşa edilmişlerdir. Geleneksel ve kırsal Türk meskenlerde evin ve avlunun biçimlenmesinde mahremiyet anlayışı etkilidir. Avlu duvarı özel mekânı genel mekândan ayıran, iç dünyayı dış dünyadan, aile hayatını toplumsal hayattan ayıran sınırdır (Köse, 2006: 166). Özellikle yerleşim alanının müsait olduğu alanlarda köy meskenleri geniş arsalar üzerine inşa edilmişlerdir. Avlu ise 2 metre civarında yüksek duvarlarla çevrilmişlerdir. Avlu duvarlarının bu kadar yüksek olması savunma amacı olmaksızın ailelerin kendine ait olan mekânları dış dünyadan izole etmesini sağlamaktadır. Avlular kırsal alanda çeşitli amaçlara hizmet etmektedir. Avlu kapısı yaklaşık 3 metre genişlikte ve 2,5 metre yükseklikte yapılır. Avlu kapılarının bu kadar yüksek ve geniş yapılması daha önceleri at arabası, öküz kağnılarının geçmesi kullanılan kapılar, günümüzde traktörlerin yükleri ile birlikte kolayca geçebildiği yapılardır (Foto 60).

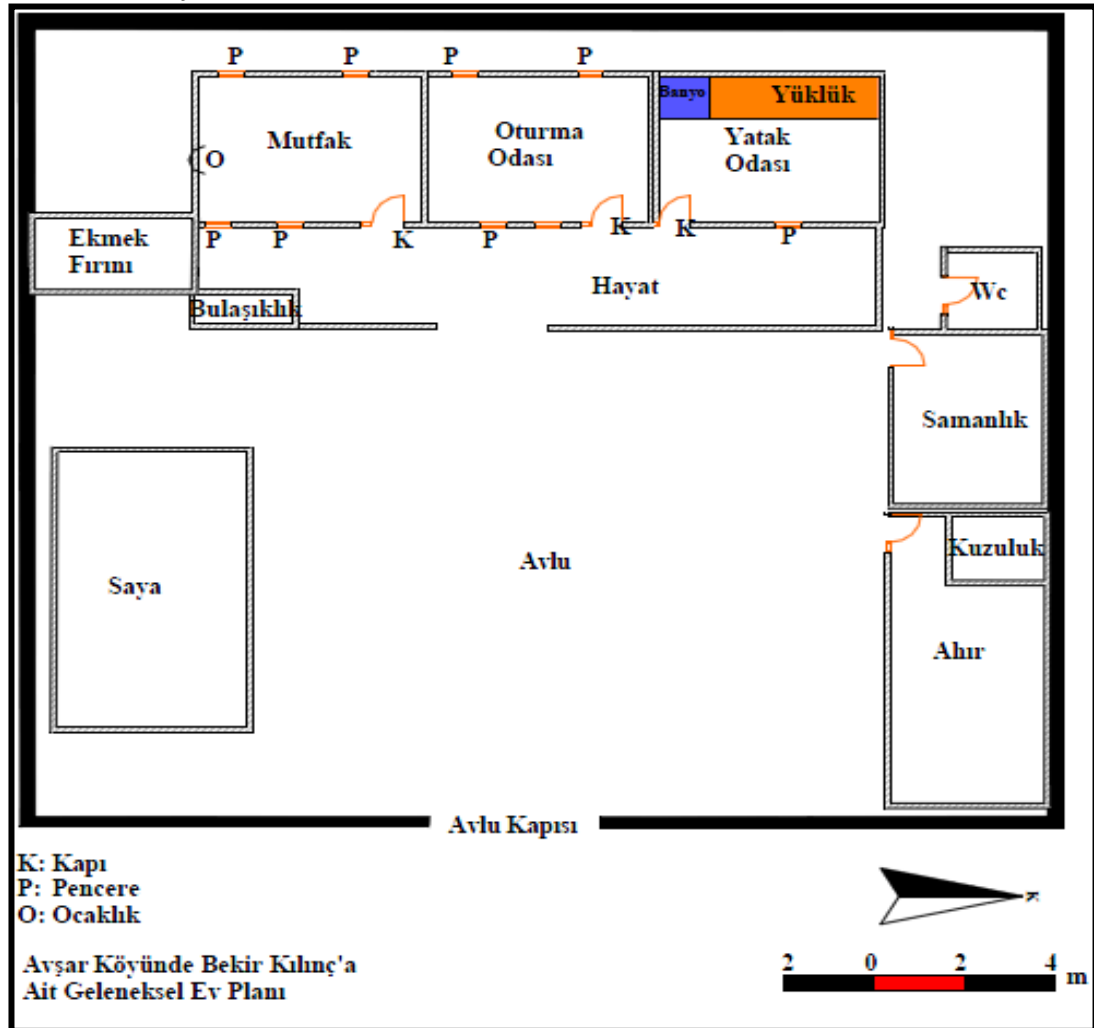

Foto 60. Çıkrıkçı Köyünde Meskenin Bahçesine Girildiği Kocakapının Görünüşü.

Araştırma sahasında tek katlı meskenlere “ev”, iki katlı olanlara “haney ev” denilmektedir. İki katlı evlerde alt kat ahır, samanlık ve kiler olarak kullanılırken, tek katlı evlerde ev eklentileri avlu içerisine yerleştirilmiştir. İnceleme alanında geleneksel kırsal meskenler tek katlı ve iki katlı olarak inşa edilmişlerdir. Oda sayıları geleneksel meskenlerde aile büyüklüklerine göre değişir. Meskenler genel

olarak iki ve daha fazla oda sayısına sahiptir. Geniş ailelerde odalardan biri evli olan erkek evlada aittir. İnceleme alanında tek katlı meskenlerin planları birbirine benzemekle birlikte bazı farklılıklar görülmektedir. Tek katlı meskenlerde bütün kapılar hayat denilen bölüme açılır. Hayat bazı meskenlerde önü açık olarak yapılmışlardır. Bazılarında ise bu kısım kapatılmıştır. Hayat özellikle sıcak dönemde ev halkının yaşam alanını meydana getirir. Hayatta bulaşıklık, çiçeklik, abdestlik gibi bölümler yer alır. Mutfak olarak kullanılan odada ocaklık yer alır. Ocaklık yemek pişirilen yerdir. Ocaklık 80 ila 60 santimetre ebatlarına sahip dikdörtgen bir yapı oluşturmaktadır. Ocaklığın yapıldığı duvar diğer duvarlara göre daha kalındır. Mutfakta ayrıca eşyaların konulduğu ahşaptan yapılmış raflar yer alır. Yatak odası olarak kullanılan odada ahşaptan yapılmış bir dolap bulunmaktadır. Bu dolabın bir köşesinde yaklaşık 1 metreye 1,5 metre ebatlarında olan banyo vardır. Halk arasında bu bölme gusülhane olarak adlandırılmaktadır (Şekil 18).

Şekil 18. Araştırma Sahasında Tek Katlı Geleneksel Mesken Planı.

Tek katlı meskenlerin eklentileri ise ahır, samanlık, saya, ekmek fırını ve tuvalet oluşturmaktadır. Bu eklentiler avlu içerisinde çeşitli alanlara konularak dağılmışlardır. Saya olarak tanımlanan bölüm çeşitli tarım aletlerinin bulunduğu yer olmakla birlikte, aynı zamanda üstü örtülü olan saya çeşitli ürünlerin saklandığı gibi toplantı, mevlit, düğün gibi toplu etkinliklerin yapıldığı zamanlarda yemek pişirmek için kullanılan korunaklı yerdir.

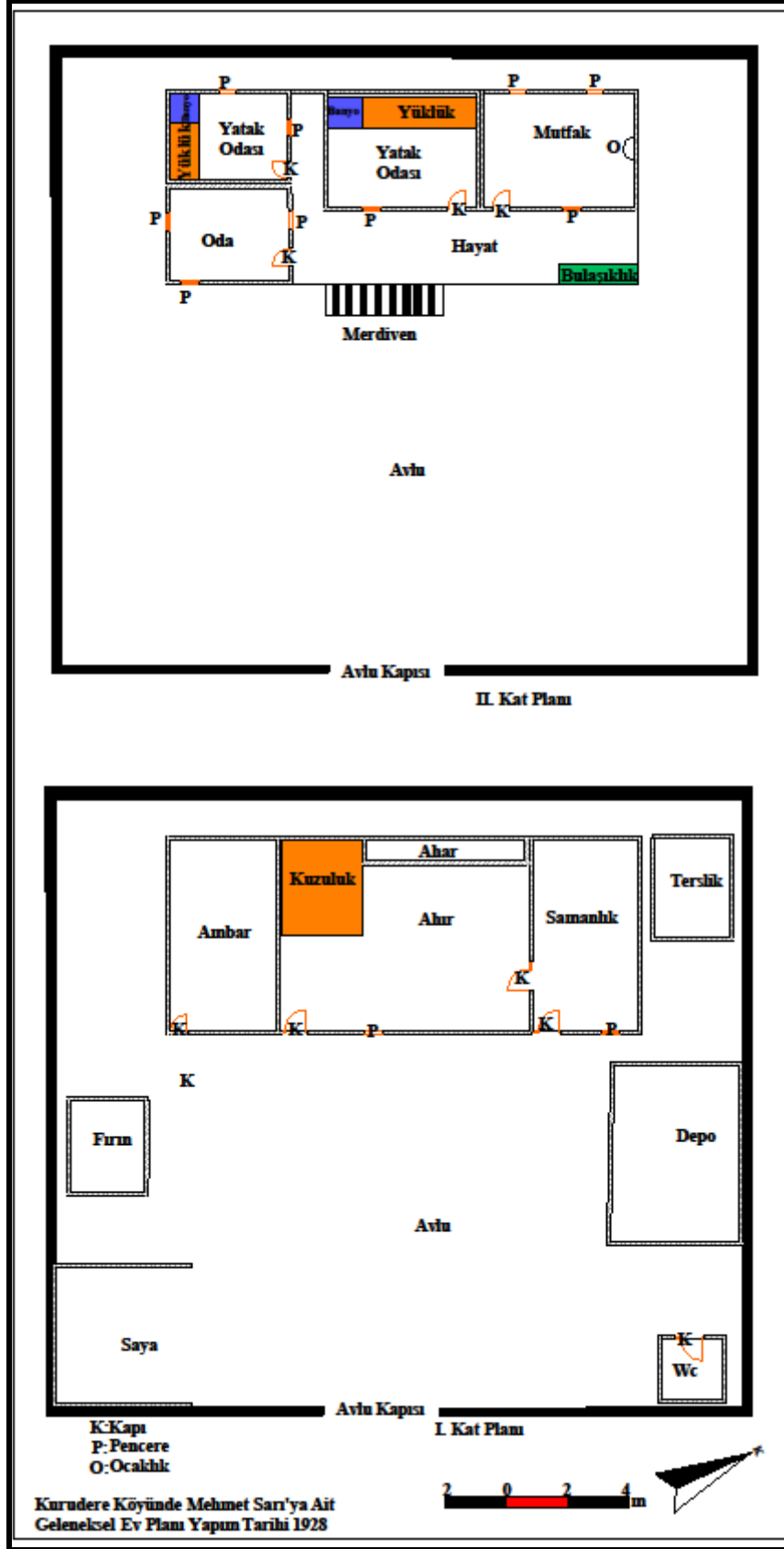

Foto 61. Kurudere Köyünde Bulunan İki Katlı Geleneksel Bir Meskenin Görünüşü.

Geleneksel iki katlı yapılan meskenlerde birinci kat ahır, ambar (hambar), kuzuluk ve samanlıktan meydana gelir. Samanlık birinci katta yer aldığı gibi avlu içerisinde farklı bir noktaya da yerleştirilebilir. Ahır içerisinde köşede, kuzuluk bulunmakta, kuzuluk yavruların büyüyünceye kadar belli bir zaman içerisinde ayrı bulunduğu bölmedir. Ahar ise hayvan yemlerinin dökülüp hayvanların beslendiği yerdir. Samanlığın avluya açılan bir penceresi bulunmaktadır. Bu pencere traktörle getirilen samanları içeriye daha kolay aktarabilmek için kullanılır. Ambar buğdayın depolandığı bölmenin adıdır.

Avlu içerisinde bir kenarda ekmek fırını yer alır. Geleneksel meskenlerde tuvalet meskenden ayrı avlu içerisinde yer alır. Avlu içerisinde yer alan diğer bir alan ise tersliktir. Terslik hayvanların gübrelerinin biriktirildiği yerdir. Belirli zamanlar içerisinde terslikte biriken gübreler buradan alınarak tarlaya götürülür (Şekil 19).

Şekil 19. Kurudere Köyünde İki Katlı Geleneksel Bir Mesken Planı.

İki katlı meskenlerde üst kata ahşap veya taştan yapılmış merdivenden çıkılır. Merdiven hayat denilen bölüme çıkar. Hayat tüm odaların kapılarının açıldığı ana bölmedir. Hayatın bir kenarında bulaşıklık, abdestlik ve çiçeklik gibi bölümler yer alır. Hayat sıcak dönemde hane halkının ortak yaşam alanını meydana getirir. Oturma, dinlenme yemek yemek gibi birçok eylem bu alanda gerçekleşir. Odaların bir kaçı yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bu odalarda ahşaptan dolap ve dolabın bir köşesinde banyo bulunur. Banyo tek bir odada olduğu gibi diğer odalarda da bulunabilir. Mutfak olarak kullanılan odada ocaklık bulunmaktadır. Ocaklıkta yemek pişirildiği gibi, fırın olmayan meskenlerde saç ekmeği yapımında da yararlanır. Ocaklık bulunan odanın yüksek kesimlerinde odada duvarın üzerinde yerel olarak çanaklık gibi isimlerle anılan ahşap dolaplar inşa edilmiş yer alır.

2.3.3. Turgutlu Şehrinde Meskenler

Meskenlerin şekillenmesinde yaşanan doğal çevrenin etkisi kadar, içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik çevrede etkili olmaktadır. Ekonomik ve sosyal durumun etkisi hem yapı malzemesinde hem de şekil ve plan üzerinde görülür (Denker, 1977: 61). Şehirde bulunan meskenlerin çoğu geçmiş dönemlerde yunan ordularının kaçışları sırasında yakılmış ve Turgutlu'da bulunan meskenlerin % 80'i kül olmuştur. Turgutlu'nun geçirdiği bu yangın sonrasında şehir tekrar inşa edilmiştir. Şehrin eski yerleşim çekirdeğini oluşturan Bozkurt ve Albayrak mahallelerinde yerleşme plansız bir şekilde yapılmış, dar sokaklı yerleşim alanlarında evlerin avluları veya meskenlerin duvarları birbirine bitişik şekilde oluşturulmuştur. Şehrin eski çekirdeğini oluşturan meskenler, genellikle tek katlı olarak yapılmışlardır. Yapı malzemesi olarak tuğla ve taş kullanılmıştır. Genellikle bahçeli olan bu meskenlere avludan giriş yapılır. Avlu yüksek duvarlarla çevrili olup ailelerin özellikle yaz aylarında yaşam alanını meydana getirir. Yüksek duvarlarla çevrilmesinin nedeni dışarıdan mahremiyeti korumaktır. Meskenlerin iki katlı olarak inşa edilenleri de bulunmaktadır. Meskenlerin iki katlı oluşu daha çok ekonomik durum ile ilgilidir. Maddi durumu iyi olan ailelerin yaptığı meskenler daha geniş avluya sahiptirler. Bu meskenlere yine avludan giriş yapılır. Ekonomik faaliyete uygun olarak avlu kapısı traktör ve benzeri tarım aletlerinin girebileceği gibi daha yüksek ve geniş yapılmıştır. Avlu içerisinde ekmek yapımı için kullanılan fırın bulunmaktadır. Bu meskenlerde birinci kat ailenin mutfak ve ambar olarak

kullandıkları mekânları oluştururken, ikinci kat daha çok oturma odası ve yatak odası olarak kullanılmaktadır. Meskenlerde tuvalet avlunun bir kenarında oturan yapıdan ayrı olarak yapılmışlardır. Banyo ise mesken içerisinde yer alır.

Foto 62. Albayrak Mahallesinde Dar Sokaklardan Oluşan Yerleşme Alanları.

Foto 63. Turgutlu Şehrinde Tuğla İle İnşa Edilmiş İki Katlı Meskeninin Görünüşü.

Şehrin çekirdeğini oluşturan Bozkurt ve Albayrak mahallelerinden dışarıya doğru çıkıldıkça modern binalar yerini almaktadır. Şehrin güneydoğusunda yeni kurulan konut alanları modern binaların yapıldığı yerlerdir. Turgutlu şehrinde yer

alan konutlar çoğunlukla günümüzde modern binalardan oluşmaktadır. Son yıllarda özellikle Turgutlu şehrinde yapılaşma daha çok ilçenin güneydoğusunda yer alan Ergenekon mahallesine doğru kaymaktadır. Özellikle bu mahallede bulunan meskenler daha çok site şeklinde yapılan oldukça modern yapılardan meydana gelmektedir.

Foto 64. Turgutlu İlçe Merkezinde Köşe Çeşmeli Türkölmez Evinin Görünüşü.

Turgutlu'da geleneksel meskenlerde ailenin maddi durumunun iyi olması konutlara da yansımaktadır. Bunlardan biri Türkölmez evidir. Köşe çeşmeli olarak yapılan bu ev, 1929 tarihinde inşa edilmiş yapılardan biridir. Halkın yaralanması için köşesinde çeşme bulunmaktadır. İki katlı olarak inşa edilmiştir, Türkölmez evine giriş avludandır.

Site içerisinde yapılan konutlar avlu duvarıyla çevrildikleri için bu yapılarda çocuk oyun alanları, otopark ve çeşitli sosyal tesislerinde içinde olduğu kompleks yapılardır. Bu tür yapılar girişte güvenlik hizmeti vermekte ve kimlik bilgisi isteyip ziyaretçiyi içeri almaktadır.

Foto 65. Ergenekon Mahallesiinde Yer Alan Yeni Tip Bir Konut.

Foto 66. Turgutlu'da TOKİ Tarafından inşa Edilen Konutlardan Bir Görünüş.

2.4. BELEDİYE ÖRGÜTLÜ KIRSAL YERLEŞMELERİ

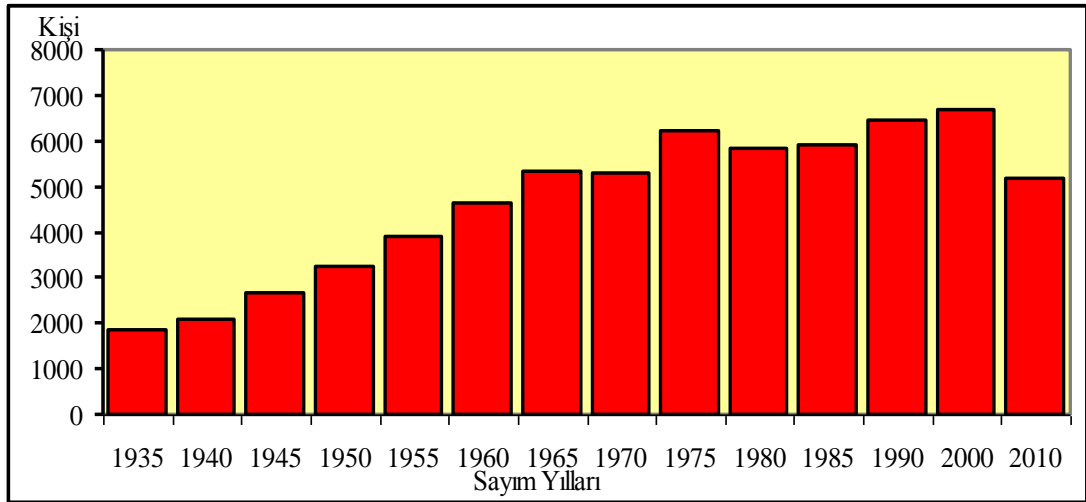
Araştırma sahasında belediye örgütü bulunan iki kırsal yerleşme bulunmaktadır. Bunlardan biri Urganlı diğeri ise Derbent kasabasıdır. Diğer kırsal yerleşmelere göre fazla nüfus barındıran bu yerleşmelerin, 2010 yılı Adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına göre nüfusu, Urganlı 5163 kişi, Derbent ise 2181 kişidir. Urganlı belediyesinin kuruluşu 1960 yılında gerçekleşmiş. Derbent köyünde belediye kurulması için 1986 yılında referandum yapılmış ve 1989 yerel seçimlerinde belediye kurulmuştur. Her iki yerleşme uygun iklim koşulları, verimli toprakları, ulaşım olanakları gibi avantajları kullanarak nüfusunu artırmışlar ve günümüzde belediye örgütü bulunan kırsal yerleşmelerden biri haline gelmişlerdir. Söz konusu yerleşmelerde nüfus artışının nedeni daha çok göçle gelen nüfusun fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Urganlı kasabasına gelen mevsimlik iş gücü sayısı yılda ortalama 3 bin kişiyi bulmaktadır. Özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen işçiler zamanla yöreyi daimi yerleşim yerleri olarak seçmektedirler (Tablo 73).

Tablo 73. Urganlı Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi (1935-2010).

Sayım Yılı	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010
Urganlı	1839	2092	2652	3236	3885	4652	5324	5283	6222	5841	5912	6463	6694	5163

Kaynak: TÜİK.

Grafik 46. Urganlı Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.

Kaynak: TÜİK.

Belediye örgütlü kırsal yerleşmelerin kuruluş yerleri önemli ulaşım güzergâhları üzerindedir. Urganlı kasabası İzmir-Uşak demiryolu duraklarından birini meydana getirirken, Derbent kasabası ise İzmir-Ankara (D-300) karayolu

üzerinde kurulmuştur. Ulaşım avantajının oldukça üst düzeyde olduğu bu yerleşmelerin kuruluş yerleri verimli topraklara üzerinde bulunmaktadır. Urganlı Gediz Graben tabanını işgal ederken, Derbent kasabası ise Bozdağların Gediz Grabeni ile bulunduğu etek kısmında yer alan ko

lüvyal depolar üzerine kurulmuştur. Urganlı ve Derbent kasabalarında belediye örgütü bulunmasına rağmen alt ve üst yapı hizmetleri tamamlanmış değildir. Urganlı kasabasında 2010 yılında 5163 kişi yaşıyordu, kasabada birçok programlı lise ve üç ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bunun dışında aile sağlığı merkezi yer almaktadır. Aile sağlık merkezinde 2 doktor ve 2 hemşire görev yapmaktadır. Urganlı kasabasında yaşayan nüfus dışında, Yeniköy ve Akçapınar köylerinde yaşayanlarda Urganlı aile sağlık merkezinden hizmet almaktadırlar.

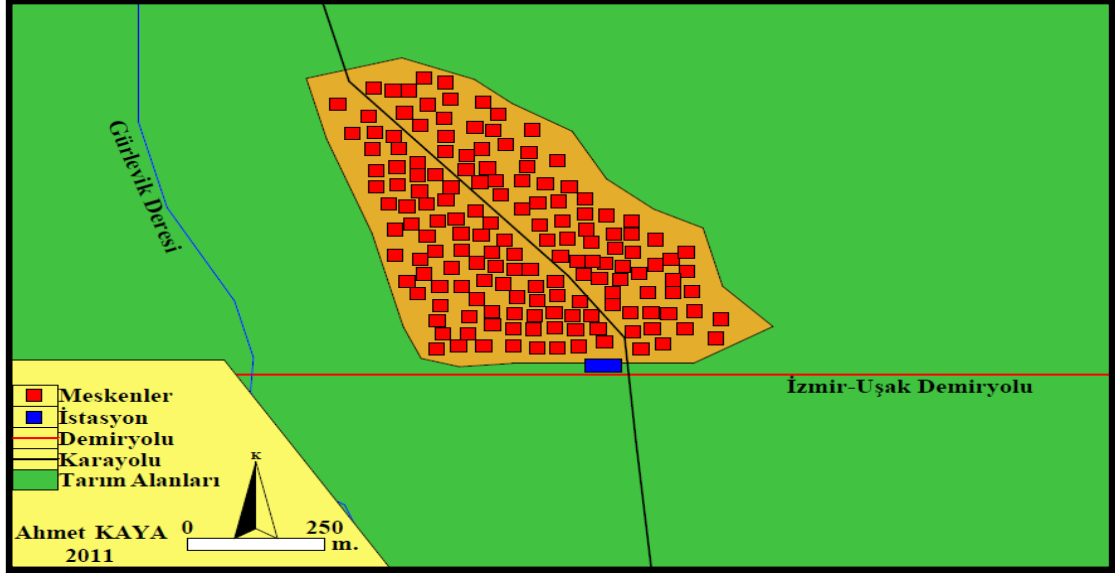

Foto 67. Urganlı Kasabasında Yer Alan Tren İstasyonunun Görünümü.

Diğer taraftan ulaşım olanakları oldukça gelişmiş düzeyde olan Urganlı kasabası günlük 3 tren seferinin olduğu istasyon bulunur. Bunlardan ikisi İzmir-Uşak arası, biri ise İzmir-Konya hattının olduğu tren seferi iken, ikisi Manisa-Alaşehir bölgesel tren seferleri oluşturmaktadır. Bölgesel tren hatlarından sabah 5:30'da Alaşehir'den hareket eden tren tekrar 18:05'de Manisa'dan Alaşehir'e hareket etmektedir. Tren seferleri ile il ve ilçe merkezine ulaşımı sağlanırken, diğer yandan farklı il merkezlerine de ulaşımı sağlamaktadır. Urganlı kasabasının 1957 yılındaki yerleşim planına baktığımızda, yerleşme ünitelerinin demiryolu hattının kuzeyinde

yer aldığı görülmekte. Günümüzde ise demiryolunun güneyinde yerleşme birimlerinin oluştuğu ve Gürsel mahallesi adında bir yerleşmenin oluştuğu görülmektedir (Şekil 20,21).

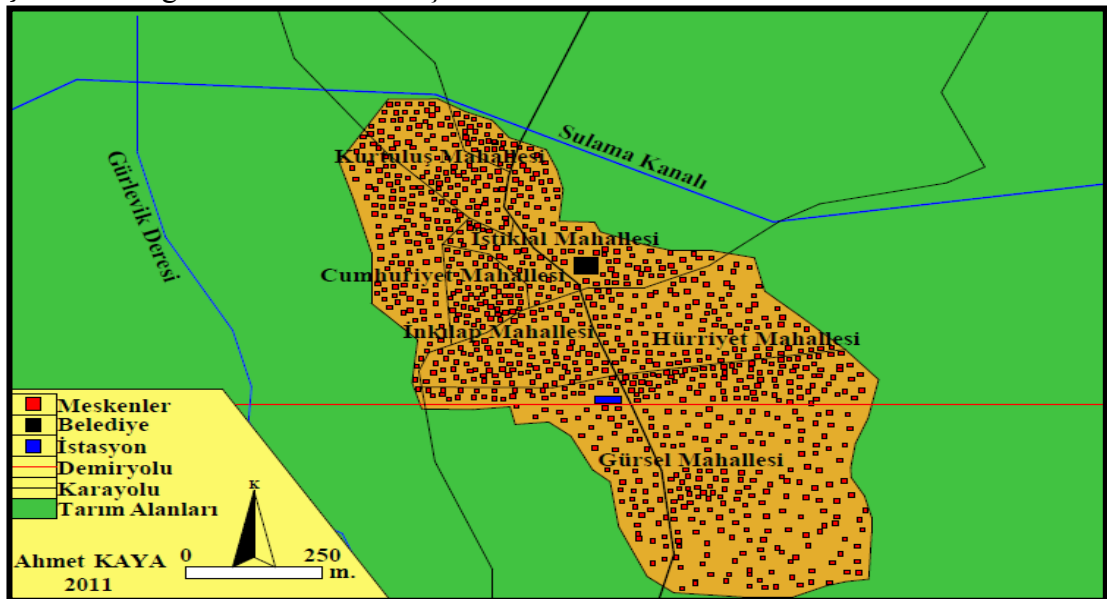
Şekil 20. Urganlı Kasabasının 1957 Yılına Ait Yerleşim Planı.

Kaynak: Ceylan 2010'dan Yararlanılarak Çizilmiştir.

Urganlı kasabası altı mahalleden meydana gelmektedir. Söz konusu Gürsel, Hürriyet, İnkılâp, İstiklal, Cumhuriyet ve İstiklal mahallesidir. 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayımına göre Gürsel mahallesi 1181 kişinin yaşadığı en fazla nüfus barındıran yer iken, İstiklal mahallesi 435 kişi ile en az nüfusu sahiptir.

Şekil 21. Urganlı Kasabası Yerleşim Planı.

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritası.

Diğer mahalle nüfusları ise şu şekildedir; Cumhuriyet (855), Hürriyet (848), İnkılâp (947) ve Kurtuluş (897) kişilik nüfusa sahiptirler. Gürsel mahallesi İzmir-Uşak demiryolunun güneyindeki yerleşim alanını meydana getirirken, diğer beş mahalle ise demir yolunun kuzeyinde kalmaktadır. Urganlı belediyesinde 2010 yılında 44 personel görev yapıyordu. Urganlı kasabasında Daştan gıdaya ait iki fabrika yer almaktadır. Bunlardan biri tarım ürünleri işleyen sanayiye oluştururken diğeri tarımsal ürün için çeşitli ebatlarda plastik kasa üretimi yapan sanayi kuruluşudur. Sanayi tesislerinde çalışan kişi sayısı 2010 yılında 100'den fazladır.

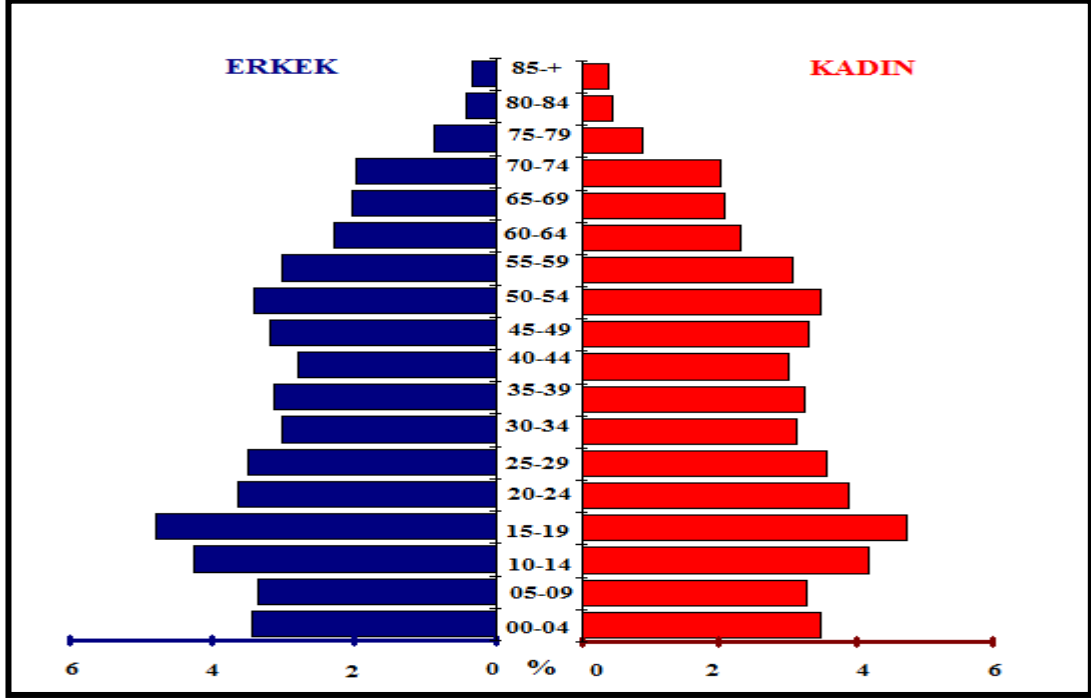
Urganlı'da yaşayan nüfusun % 50,6'sını kadın nüfus oluştururken, % 49,4'ünü erkek nüfus meydana getirmektedir. Urganlı kasabasının nüfus ve yaş grafiğini incelediğimizde % 9,5 ile 15 ve 19 yaş aralığı grupta olduğu görülmektedir. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç doğum oranlarının bu dönemde artış gösterdiği ve günümüze kadar giderek azaldığını ortaya koymaktadır (Tablo 74, Grafik 47).

Tablo 74. Urganlı 2010 Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.

Yaş Grupları	URGANLI					
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-4	178	3,4	180	3,5	358	6,9
5-9	173	3,4	170	3,3	343	6,6
10-14	220	4,3	216	4,2	436	8,4
15-19	247	4,8	245	4,7	492	9,5
20-24	187	3,6	201	3,9	388	7,5
25-29	180	3,5	184	3,6	364	7,1
30-34	156	3,0	162	3,1	318	6,2
35-39	162	3,1	168	3,3	330	6,4
40-44	144	2,8	155	3,0	299	5,8
45-49	165	3,2	171	3,3	336	6,5
50-54	176	3,4	180	3,5	356	6,9
55-59	156	3,0	158	3,1	314	6,1
60-64	118	2,3	119	2,3	237	4,6
65-69	104	2,0	108	2,1	212	4,1
70-74	102	2,0	104	2,0	206	4,0
75-79	45	0,9	46	0,9	91	1,8
80-84	22	0,4	23	0,4	45	0,9
85-+	18	0,3	20	0,4	38	0,7
Toplam	2553	49,4	2.610	50,6	5163	100,0

Kaynak: TÜİK.

Grafik 47. Urganlı Nüfus Piramidi (2010).

Kaynak: TÜİK.

Derbent Kasabasında 2010 adrese dayalı nüfus sayımına göre 2181 kişinin yaşadığı kırsal bir yerleşmedir. Aynı yıl kasabada Cumhuriyet ve İstiklal mahallesi adı altında iki mahalle bulunmaktadır. Cumhuriyet mahallesinin nüfusu 1294 kişi iken 887 kişi ise İstiklal mahallesinde yaşıyordu. Derbent kasabasında 1935 yılı nüfus sayımında 995 kişi olan nüfusu 2010 yılında 2181 kişiye ulaşmış ve yaklaşık 85 yıllık sürede nüfusunu 2 kattan fazla artırmıştır (Tablo 75, Grafik 48).

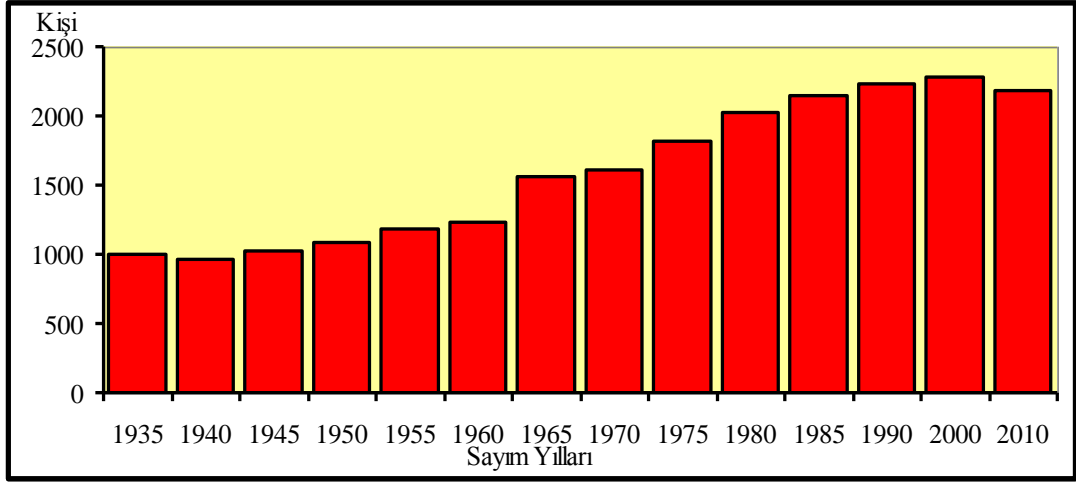
Tablo 75. Derbent Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.

Sayım Yılı	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010
Derbent	995	964	1023	1082	1180	1231	1562	1612	1823	2021	2150	2230	2279	2181

Kaynak: TÜİK.

Derbent kasabası Bozdağların Gediz Graben alanı ile buluştuğu hafif eğimli düzlük üzerinde kurulmuştur. Vadi içerisine kurulan yerleşme zamanla İzmir-Ankara karayolunun (D-300) kuzeyine yayılma göstermiştir (Şekil 22). Belediye teşkilatı 1989 yılında kurulmuş olan Derbent kasabası, İzmir-Ankara karayolu üzerinde kurulmasına rağmen yeterince gelişme gösterememiştir. Alt yapı hizmetlerinin yeterince yerine getirilmemesinin yanında bir imar planı dâhilinde gelişme göstermemesi dar sokakların varlığı kasabayı köy formunda kalmasına neden olmuştur.

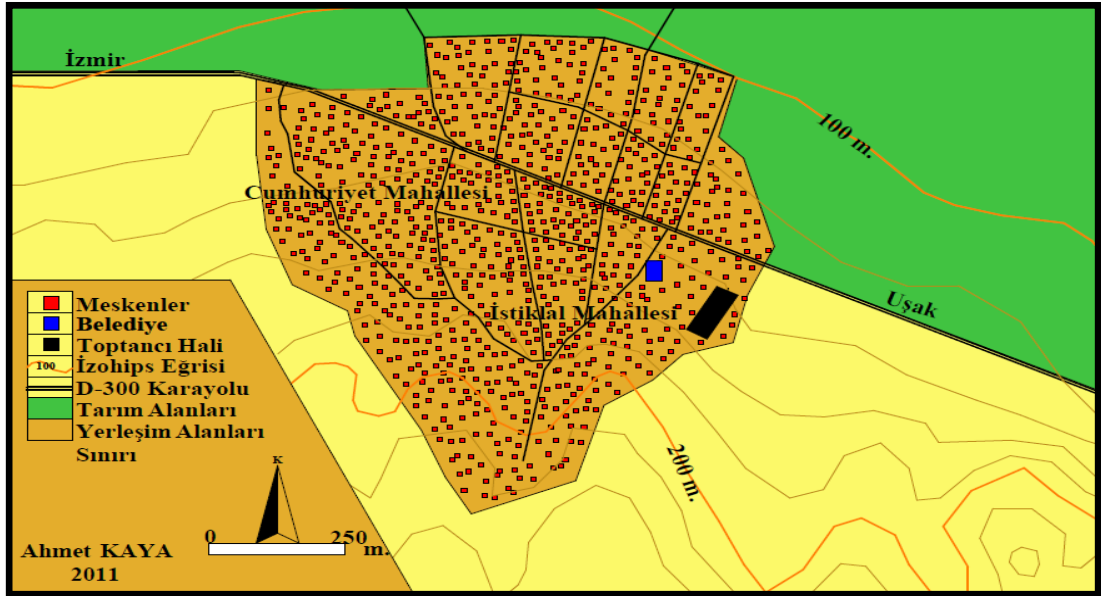
Grafik 48. Derbent Kasabasının Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.

Kaynak: TÜİK.

İzmir-Ankara karayolu üzerinde kurulu olan yerleşme yol boyu gelişmiş bir yerleşme özelliğindedir. Karayolunun her iki kenarı boyunca lokanta, bakkal, kasap, fırın gibi ticarethaneler yer almaktadır. Derbent kasabasında iki zeytinyağı fabrikası bulunmaktadır. Bu fabrikalardan biri 50 ton diğer ise 40 ton kapasiteye sahiptir. İstihdam açısından fazla önem taşımayan fabrikaların her birinde dört kişi çalışmaktadır. Belediyeye ait olan toptancı hali mevsiminde çeşitli sebze ve meyvelerin pazarlandığı yerdir. Urganlı belediyesi 2010 yılında 11 personel görev yapıyordu.

Şekil 22. Derbent Kasabası Yerleşme Planı.

Kaynak: 1/25000 Ölçekli Topografya Haritası.

Foto 68. Derbent Kasabasının Güneyinden Bir Görünüş.

Foto 69. Derbent Kasabasında Yeralan Toptancı Halinin Görünüşü.

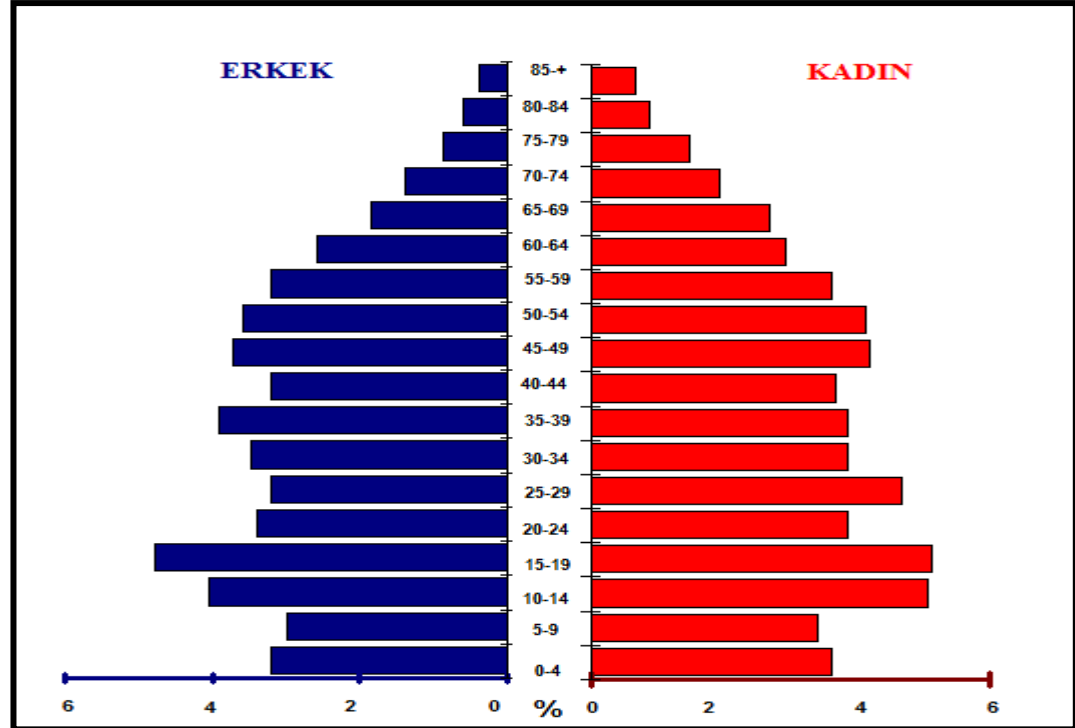
Derbent kasabasının geniş aralıklı yaş gruplarına göre nüfus dağılışına baktığımızda 2010 yılı nüfus sonuçlarına göre nüfusun % 50,3'ünü erkek nüfus oluştururken, % 49,7'sini kadın nüfus meydana getirmektedir. En yüksek yaş grubu 15 ila 19 yaş aralığında görülmekte 65 yaş üstü gruplarda ise kadın oranı daha yüksektir (Tablo 76, Grafik 49).

Tablo 76. Derbent 2010 Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına (2010).

Yaş Grupları	DERBENT					
	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-04	70	3,2	66	3,0	136	6,2
05-09	65	3,0	62	2,8	127	5,8
10-14	88	4,0	92	4,2	180	8,3
15-19	104	4,8	93	4,3	197	9,0
20-24	74	3,4	70	3,2	144	6,6
25-29	70	3,2	85	3,9	155	7,1
30-34	76	3,5	70	3,2	146	6,7
35-39	85	3,9	70	3,2	155	7,1
40-44	70	3,2	67	3,1	137	6,3
45-49	81	3,7	76	3,5	157	7,2
50-54	78	3,6	75	3,4	153	7,0
55-59	70	3,2	66	3,0	136	6,2
60-64	56	2,6	53	2,4	109	5,0
65-69	40	1,8	49	2,2	89	4,1
70-74	30	1,4	35	1,6	65	3,0
75-79	19	0,9	27	1,2	46	2,1
80-84	13	0,6	16	0,7	29	1,3
85+	8	0,4	12	0,6	20	0,9
Toplam	1097	50,3	1084	49,7	2181	100,0

Kaynak: TÜİK.

Grafik 49. Derbent Kasabasının Nüfus Piramidi (2010).

Kaynak: TÜİK.

2.5. ŞEHİR YERLEŞMESİ

Küçük yerleşmelerin çeşitli nedenlerle geliŐmeleri sonucunda Şehirler ortaya çıkmıştır. Yerleşme coğrafyasının önemli araştırma konularından birini kent coğrafyası oluşturmaktadır. Ülkemizde Şehir ve kıy ayırımında ortaya atılan çeşitli kriterler bulunmaktadır. Ortak bir anlayıŐla coğrafyacılar arasında Türkiye de Şehir ve kıy ayırımını noktasında birliktelik ortaya konulamamıŐtır. Őehirleri diğer yerleşmelerden ayıran özelliklerin başında nüfuslarının fazlalığı, kapladıkları alanların genişliği, ekonomik fonksiyonunu tarım dışı sektörlere dayanması ve planlama kriteri gibi özellikler kent ve kıy ayırımında kullanılmaktadır. Kent tanımında idari, iktisadi, demografik, sosyal ve coğrafi kriterlerin ağır bastığı yaklaŐımlara rastlanılmaktadır (Tandoğan, 1998: 122).

Kent ayırımında en çok kullanılan kriterlerden biri nüfus kriteridir. Darkot, 3000 nüfus miktarını temel almıştır. Nüfusu 3000'den az olan yerleşmelerin köy, 3000 ila 10000 arasındaki yerleşme ünitelerini kasaba, 10000'inin üzerinde nüfusa sahip olan yerleşmeleri ise Şehir olarak ele almıştır. Nüfus artışı ile birlikte iş bölümünün gelişmesi ve tarımsal fonksiyonların giderek gerileyeceğini ifade etmiştir (Darkot, 1967: 7). Tümertekin, Türkiye de kıy ve Şehir yerleşmelerin ayırımında 10000 nüfus kriterinin isabetli olduğunu savunmuŐ ve 10000'den daha az nüfusa sahip olan yerlerde faal nüfusun ziraatta çalışan kısmının daha fazla olduğunu ifade etmiştir (Tümertekin, 1973: 27). Sergün sayım sonuçlarında idari kriterlerin esas alınması sonucunda, Devlet İstatistik Enstitüsünün il ve ilçe merkezlerini Őehirli nüfusa dahil etmesi dışında çalışmasında 10000 nüfus kriterini ölçüt almıştır (Sergün, 1993: 39).

Doğanay ise; kent ve kıy ayırımı yapılırken nüfusun alt ve üst sınırlarının belirlenmesinin nüfusun ne olacağı konusunda belli bir nüfus limiti belirlemenin çoğu kez yanıltıcı olduğu görüŐünü öne sürmüŐtür. Türkiye için bu limitin Devlet İstatistik Enstitüsünün değerlendirmeleri dâhil 10000 olarak kabul etmek gerektiğini öne sürer (Doğanay, 1994: 411). Tandoğan, Türkiye'nin kendine özgü daha küçük yerleşme birimlerine dayalı fiziki yapısı dikkate alındığında 20000 nüfus kriterinin kent alt nüfus eŐiĖi olarak belirlenmesinin daha gerçekçi olacağını ifade eder (Tandoğan, 1998: 125). Özçağlar ise nüfus limitini 30000 olarak ele almakta,

ülkemizde 20000'in altında hatta 30000'in altında nüfusa sahip olan yerleşmelerin kasaba özelliği gösterdiğini savunmakla birlikte 20000'in altında nüfusa sahip yerleşmelerinde nadiren de kent özelliği kazanmış yerleşmeler olduğunu ifade etmektedir (Özçağlar, 2006: 89, 90). Yazıcı şehir yerleşmeleri ile kırsal yerleşmeleri ayıran özelliklerin başında nüfusun yanında, fonksiyonel özelliklerin olduğu gibi, şehirlerin çevrelerindeki nüfusa hizmet veren özellikte olmasını belirtmektedir (Yazıcı, 1995: 200). Ülkemizde yapılan çalışmalar 10000 nüfus kriterinin esas alındığını göstermektedir.

Kır ve Kent ayrımında kullanılan kriterlerden biri ve coğrafyacıların en çok üzerinde durduğu yerleşmenin fonksiyonel özelliği temel alınarak yapılan belirlemedir. Yerleşme ünitesinde yaşayan faal nüfusun yarıdan fazlasının geçimini tarım dışı sektörlerden sağlaması o yerleşme için kent özelliği kazandırırken, yerleşme ünitesinde yaşayan nüfusun yarıdan fazlası geçimini tarımsal uğraşından sağlıyorsa kırsal yerleşme olarak tanımlanmaktadır.

Doğanay fonksiyonel sınıflandırmada aktif nüfusun tarım dışı fonksiyonel alanlarda faaliyet gösteren miktar ve yüzdeleri esas almak gerektiğini ifade eder. Çalışan nüfusun % 50'den fazlası tarım dışı sektörlerde çalışıyorsa kent saymak gerektiğini ifade eder (Doğanay, 1994: 411). Ekonomik fonksiyon kriteri coğrafyacıların nüfus kriteri dışında üzerinde duracakları tek kriterdir. Yerleşme ünitesinde yaşayanlar içinde faal nüfusun tamamı ya da büyük bir kısmı hiç değilse, yarıdan fazlası geçimini geniş anlamıyla topraktan sağlıyorsa o yerleşme noktası kırsal bir yerleşmedir. Eğer faal nüfusun geçim kaynakları arasında yer tutmuyorsa, ya da yarıdan az kalıyorsa geçim daha ziyade endüstri, ticaret serbest meslek ve hizmet sektöründen sağlanıyorsa yerleşme noktası kentsel bir yerleşme şehir veya kasabadır diye ele almaktadır (Darkot, 1967: 4).

2.5.1. Turgutlu Şehri

Turgutlu Ege bölgesinin en önemli liman şehri olan İzmir ilini İç Anadolu bölgesine bağlayan karayolu ve demiryolu üzerinde kurulmuş Manisa iline bağlı bir ilçedir. Osmanlı döneminden önce bölgede bu isimle alınan herhangi bir yerleşim sahasına rastlanmamaktadır. II. Beyazıt dönemine ait tahrir defterlerinde tımar tahsis edilen adı da Turudlu olarak geçen büyükçe bir köy durumundadır. Türkmen cemaati

adı olan Turudlu yerleşim yerinin de Türkmenler tarafından kurulduğunu göstermektedir. Turgutlu'yu kuran Türkmen cemaatinin bölgeye Saruhan oğulları zamanında geldiği söylenebilir. Turgutlu XV. yüzyıl başlarında Manisa'dan sonra bölgenin en büyük yerleşim yerinden biri idi. Turgutlu Saruhan bölgesinde Yengi/Yeni adı verilen bir nahiyenin köyleri arasındadır.

Turgutlu hakkındaki bilgilere XVI. yüzyılın ortalarına doğru rastlanmakta. 1530'lu yıllarda bir köy olan Turgutlu 120 hane ve 1200 civarında bir nüfusa sahiptir. 1575 tarihli tahrir defterinde Turgutlu'nun büyüyüp geliştiğini Cami, Orta, Sinan ve Veled- Menteşe ve Yeni Mescid isimli beş mahallesi ve nüfusunun ise 1530'lu yıllara nazaran iki katına çıktığı ifade edilmektedir. III. Mehmed döneminde ise Valide Sultan haslarına dâhil edilmiştir. Turgutlu için 1610 yılı bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü bu tarihte Turgutlu'da pazar kurulma kararı alınarak, ekonomik bir merkez haline gelmesi temin edilmiştir (Günay, 2011: 714,715).

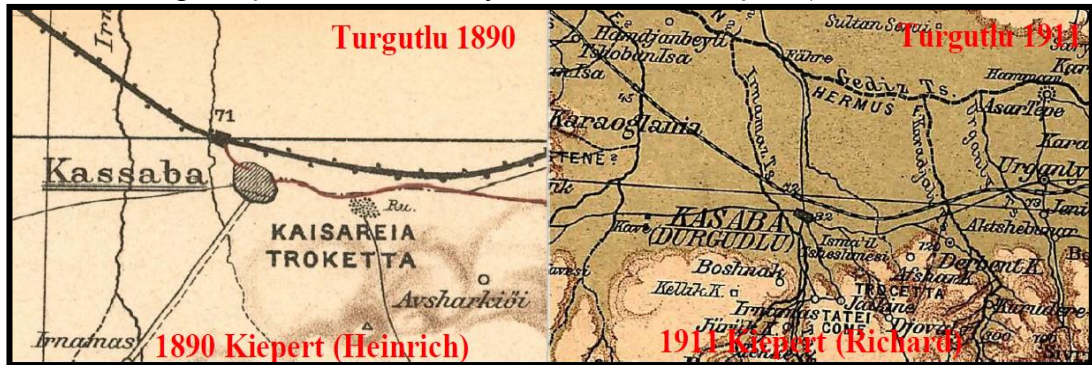
Turgutlu, 1531 tarihli tahrir defteri 'ne göre 117 haneli bir köy olup, Yengi (Yeni) Nahiyesinin merkezidir. 1575 Tarihli Tahrir Defteri'ne göre Turgutlu'da 5 mahallede 273 haneden oluşuyordu. Bu tarihte köyde 1 cami, 4 mescit, 1 hamam, 1 muallimhane ve 2 zaviye bulunuyordu. 1660 Tarihli Mevkufat Defteri'nde ise yine nahiyeye merkezi olan Turgutlu'da 1175 hanenin kaydedildiği görülür (Emecen, 1989: 213). Turgutlu'nun bu dönemde hızlı gelişmesinde, Gediz Nehri üzerine II. Bayezit devrinde (1481–1512) inşa edilen ve kışında nehri geçmeye imkân veren Kısmalı (Kız) Köprüsü'nün önemli bir rolü olmuştur. Yaklaşık 3,5 km kuzeyde yer alan bu büyük köprü nedeniyle Turgutlu uzun bir süre “köprübaşı yerleşmesi” özelliği kazanmıştır. Nehrin aşağı kesiminde başka böyle büyük bir taş köprüünün olmaması, sahanın ulaşım yönünden önemini artırıyordu (Ceylan, 2010).

Evliya Çelebi Seyahatname 'de "Şehir, düz bir sahranın tam ortasında Gediz Nehri kıyısındadır. 1500 kiremit örtülü güzel konaklar vardır 21 mihraptır, beşi cumadır, üç hamam, on bir han vardır. En büyüğü Semerciler Hanı, Pazaryeri'nde Voyvoda Hanı ve Yeniçeri Hanı'dır. Pazaryeri'nde yirmişer taş sütunlu üzeri örtülü Tahıl Pazarı geniş meydandadır. Yedi kahvehanesi var, oyuncuları, hanendeleri (şarkıcıları), çökörcüleri (büyük keman çalanları) var, 300 dükkân vardır" şeklinde yerleşmenin büyüklüğünü yansıtan bazı bilgiler vermiştir (Çelebi. akt. Ceylan, 2010:

6). Mevkufat Defteri ve Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre, Turgutlu XVII. yüzyılın ikinci yarısında kasaba özelliğini kazanmış, uzun bir dönemde halk arasında ve resmi kayıtlarda "Kasaba" adıyla anılmıştır. Dolayısıyla Turgutlu'nun bir yerleşme olarak kasaba büyüklüğüne ulaşması, esasen demiryolu ulaşımının başlamasından yaklaşık iki yüzyıl öncesine rastlamaktadır. Turgutlu, Saruhan sancağının 1842 Tarihli Nüfus Yoklama Defteri'nde, Manisa kazasına bağlı bir nahiyenin merkezi olarak kaydedilir, nahiyenin merkezi dışında bir köyü vardır. 1842'de Turgutlu kaza merkezi yapılır, ancak bağlı köy sayısı değiştirilmez. Sancağın yüzölçümü bakımından en küçük kazası olan Turgutlu, nüfus bakımından ise beşinci sıradadır. Bu dönemde 6 mahalleden oluşan Turgutlu'da 2013 hane ve 4069 erkek nüfus mevcuttu. Demiryolu hattı Turgutlu'ya 22 Ocak 1866'da ulaşmış ve kasaba 1866–1875 yılları arasında kısa bir süreliğine (9 yıl) “son durak” görevi üstlenmiştir. Demiryoluyla birlikte Turgutlu, daha hızlı gelişmeye başlamış ve kısa bir süre sonra şehir özelliği kazanmıştır. (Ceylan, 2010: 6).

Yerleşmenin 1890'lı yıllardaki durumu hakkında bilgiler veren Vital Cuinet, Turgutlu'nun nüfusunun 23 bin olduğunu ve bunun 19900'ünü Müslüman, 1500'ünü Rum, 1000'inin Ermenilerden ve 600'ünün ise Yahudilerin oluşturduğunu söylemektedir. İstasyonun ise şehrin 1 km doğusunda bulunduğunu ve şehre karayolu ile bağlı olduğunu ifade etmektedir. Heinrich Kiepert'in 1890 yılında basılan haritasında yerleşim sahası ile istasyon arasındaki mesafe Turgutlu'nun durumunu göstermektedir. Richard Kiepert'in 1911 yılında basılan haritasında Turgutlu ile İstasyon arasındaki mesafenin olduğu görülmektedir. Şehir özellikle istasyonun yapımından sonra gelişmeye başladığı ve kuzeye doğru istasyonun bulunduğu yöne doğru yatay olarak gelişme göstermiştir (Ceylan, 2010, Şekil 23).

Şekil 23. Turgutlu Şehrinin ve Demiryolunun Tarihi Gelişimi (1890-1911).

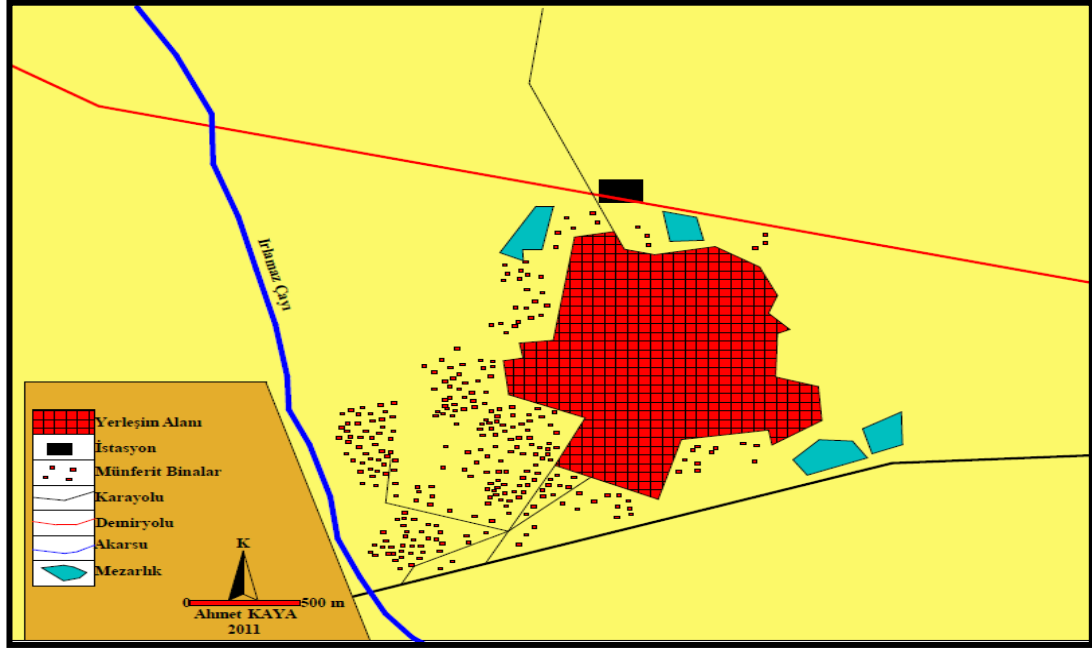
Kaynak: Ceylan 2010'dan Yararlanarak Hazırlanmıştır.

Turgutlu yerleşim olarak demiryoluna doğru yani istasyonun bulunduğu yöne gelişmeye doğru gelişme göstermiştir. İstasyon şehrin ulaşım imkânını geliştirdiği için, ekonomik anlamda çeşitli malların ve yolcuların taşındığı bu yöne doğru şehir gelişmeye devam etmiştir. Turgutlu şehri Yunanlıların işgaline uğramış ve Yunanlılar kaçarken şehri yakıp yıkmışlar ve zarar vermişlerdir. Turgutlu'nun yerleşim sahası, XX. yüzyılın başında demiryoluna doğru gelişmeye devam etmiş ve İstasyon, şehirde ulaşım, ekonomik faaliyetler ve yerleşme bakımından bir çekim merkezini teşkil etmiştir. Bu durumun Cumhuriyetin ilk yıllarında da devam ettiği konusunda bazı örnekler mevcuttur. Nitekim kurtuluş savaşında, Yunanlılar tarafından yakılan ve birkaç mahalle dışında, büyük bir kısmı kül haline gelen şehir, bir heyet tarafından hazırlanan kadastro haritasına göre, planlı bir şekilde yeniden kurulmuştur. Planda yerleşim sahasının ana eksenini ise, kuzeyde İstasyondan güneyde Subaşı'na kadar uzanan 20 metre genişliğinde olan ve çeşitli meydanlardan geçen Atatürk bulvarı'dır. Bulvarın ortası ve iki kenarı ağaç dikili ve parke döşelidir. Buna paralel uzanan batıda 15 metre genişliğindeki Turan caddesi ile doğuda 12 metre genişliğindeki Piyaleoğlu caddesi'nin düzenlenmesi, 1940'ların başında henüz tamamlanmamıştır. Adı geçen caddeleri dikine kesen 15 metre genişliğindeki Manisa-Salihli yolu, daha sonra Cumhuriyet caddesi adını almıştır. Diğer tali yollar 10 ila 8 metre genişliğinde olup, bu ana yol ve caddelere paralel uzanmaktadır (Gönen, 1941; 18).

Kısaca Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni bir şehir planı yapılırken, ana caddelerin İstasyona doğru uzanması, bu dönemde demiryolu ulaşımının önemli olduğuna ve de İstasyon' un şehir içindeki rolünün devam ettiğine işaret etmektedir. Şehrin yerleşim sahası, arada bazı boşluklar olsa da 1960'lı yıllarda İstasyona kadar genişlemiştir (Şekil 24).

Şehrin eski çekirdeğini oluşturan ve Yiğitler ve Bozkurt mahalleri dar ve çıkmaz sokakları içine alır. Eski çekirdeğe katılarak kuzey, batı istikametinden güneye Bozdağların yamaçlarına doğru uzanan nispeten yeni kurulmuş ve kurulmakta olan mahaller yer almaktadır. Bunlar eskiden yeniye doğru Özyurt, İstiklal, Yıldırım, Albayrak, Turgutlar, Şehitler, Acarlar, Kurtuluş, Yılmazlar, Subaşı, Cumhuriyet, 7 Eylül, Turan, Altay ve Yeni mahalle olmak üzere 1960'larda mahallelerin toplam sayısı 17'yi bulmaktadır (Sürel, 1963: 28,29).

Şekil 24. Turgutlu Şehrinde Yerleşim Durumu (1960).

Kaynak: Ceylan 2010'dan Yararlanarak Çizilmiştir.

Diğer taraftan söz konusu yıllarda demiryolu hattı, yerleşim sahasının kuzey sınırını büyük ölçüde belirlemiş, hattın kuzeyinde birkaç bina dışında herhangi bir yapılaşma olmamıştır. Bugün ise yerleşim sahasının demiryolu hattının kuzeyinde, özellikle Kısmalı yolu boyunca geliştiği, idari bakımdan İstasyonaltı ve Albayrak adında iki mahalleye ayrıldığı görülür. Yer yer demiryolunun güneyine de uzanan bu iki mahallenin 2010 yılı nüfusu 10 binin üzerindedir. Turgutlu'da Cumhuriyet dönemine genel olarak bakıldığında, şehrin yerleşim sahasının kuzey kesiminin, güney kesimine oranla daha yavaş geliştiği dikkati çekmektedir. Bunda özellikle şehir planı yapılırken, yerel yöneticilerin, kuzeydeki verimli tarım arazilerinin yerleşmeye açılmasının doğru olmayacağı düşüncesinden hareket etmelerinin rolü büyüktür. Çünkü güneyde bulunan hafif engebeli geniş alanlar, yerleşme ve sanayinin gelişmesi bakımından daha doğru bir yer seçimini oluşturur. Şüphesiz bunda şehrin güneyinden geçen ve trafik yoğunluğunun yüksek olduğu İzmir-Ankara karayolunun (D 300) da önemli bir etkisi vardır (Ceylan, 2010).

Turgutlu'nun yerleşim alanı genel olarak kuzey, güney, güneydoğu ve doğu kısımları konut, kuzeydoğusu ve batısı sanayi alanıdır. Şehrin kuzeybatısını, yani demiryolunun alt taraflarını verimli tarım alanları sınırlar. Bu alanlar şehrin gelişmesine uygun değildir. Turgutlu'nun gelişip büyümesi için en uygun alanlar

doğu ve güney yöndedir. İstasyonaltı mahallesi, Atatürk mahallesi ve Albayrak mahalleleri konut yerleşim alanı olarak imar planına göre kurulmuş iseler de, bunlar hatalı oluşumlardır. Şehrin doğusu her yönüyle yeniden ele alınıp ileriye dönük planlanmalıdır. Özellikle batıda organize sanayi bölgesi ile kuzeyde demiryoluna kadar olan alanların her türlü imkânının ne olduğu ve şehir gereksinimine nasıl ve ne kadar süre yetebileceği kesinlikle bilinmelidir (Meşe, 2005).

Günümüzde Belediye'ye ait alanda inşa edilen "Turgutlu Meslek Yüksek Okulu" Turgutlu'nun önemli kazanımlarındandır. Şehrin atıl durumdaki kuzey tarafında konumlandırılan bina, büyük ölçüde önemini yitirmiş olan demiryolunun eski canlılığını kazanmasında etkili rol oynayacaktır. Ayrıca zaman içinde şehrin güneye doğru büyümesiyle merkez olma özelliğini yavaş yavaş kaybeden Turgutlu'nun tarihi çekirdeğine, yapılan üniversite binasıyla geçmişteki canlılığı kazandırılmaya çalışılmıştır (Meşe, 2005). Çalışma sahasında yerleşimin tek gelişme olasılığı güney yönde olabileceken, buranın da eğimli arazi niteliği yansıtması büyümenin durmasına neden olmuştur.

2.5.1.1. Turgutlu Şehrinin Nüfus Gelişimi

Nüfus bölümünde Turgutlu'nun nüfus gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde Turgutlu şehrinin nüfus gelişimini 10'ar yıllık dönemlere ayırıp nüfusun büyüme frekansı daha kısa bir şekilde açıklanacaktır. Ülkemizde ilk resmi nüfus sayımı 1927 yılı ekim ayında yapılmıştır. Yapılan ilk sayım sonuçlarına göre Turgutlu şehrinin nüfusu 16468 kişi olarak tespit edilmiştir. 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına göre Turgutlu şehrinde 117632 kişi yaşamaktadır. Geçen 83 yıllık dönemde şehrin nüfusu 7 kat artış göstermiştir (Tablo 77).

Tablo 77. Cumhuriyet Döneminde Turgutlu Kentinin Nüfus Gelişimi (1927, 2010).

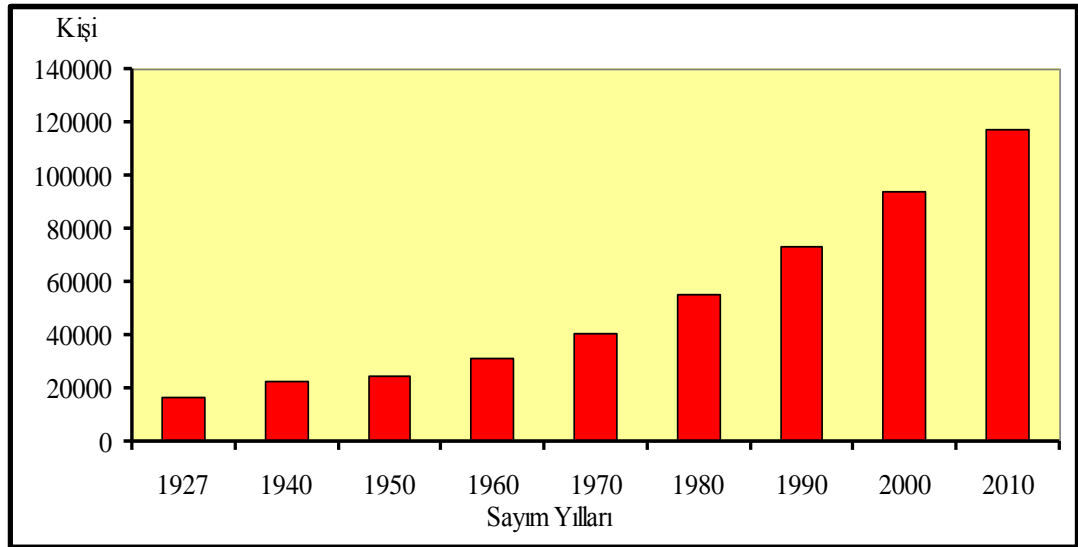
Sayım Yılı	1927	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Nüfus Miktarı	16468	22932	24916	31459	40986	55396	73634	93727	117632
Artan Nüfus	-	6464	1984	6543	9527	14410	18238	20093	23905
Artış Yüzdesi	-	28,2	8,0	20,8	23,2	26,0	24,8	21,4	20,3

Kaynak: TÜİK.

İlk nüfus sayımının yapıldığı tarih ile 1940 yılları arasındaki 13 yıllık dönemde Turgutlu şehrinin nüfusu 6464 kişi artarak 22932 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde % 28,2 oranında artış meydana gelmiştir. Nüfus artış oranında 1940-50 yılları arasında en az artış görülmüştür. Bu dönemde nüfusa 1984 kişi katılırken artış oranının % 8 olarak gerçekleştiği bir artışın dönem olmuştur. Nüfus artışının diğer 10'ar yıllık dönemler içerisinde en az bu zaman aralığında gerçekleşmesi temel nedeni, ikinci dünya savaşının toplum üzerindeki sosyal ve psikolojik etkisinin ortaya çıkardığı durumdur.

Sonraki dönem 1950'den sonra nüfus tekrar toparlanarak 1960 yılına kadar devam etmiştir. Bu dönemde nüfus 6543 kişi artarak Turgutlu şehrinin nüfusu 31459 kişiye ulaşmıştır. Nüfus artışının % 20,8 oranında olduğu araştırma sahasının 1960 yılından sonrada nüfus artışı devam etmiş ve 1970 yılına kadar olan dönemde şehir nüfusuna 9527 kişi katılmıştır. Turgutlu şehir nüfusu on yıllık dönemde % 23,2 oranında bir artış göstermiştir. 1970-80 yılları arasında nüfusun en yüksek artış oranına sahip olduğu dönem olmuştur. Bu dönemde 14410 kişi artarak şehir nüfusu 1980 yılında 55396 kişiye ulaşmıştır. Artış oranının % 26 olduğu 1970-80 arası 83 yıllık zaman içerisinde en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Ülkemizde 1950'li yıllarda başlayan kırdan-kentte olan göç hareketinin zirveye ulaştığı dönem olmasından kaynaklanan durum sahadaki nüfus artışı ile kendini göstermiştir (Grafik 50).

Grafik 50. Seçilmiş Yıllara Göre Turgutlu Şehir Nüfusunun Gelişimi.

Kaynak: TÜİK.

1980-90 yılları arasındaki dönemde nüfus artışı devam etmiş ve bir önceki döneme göre nüfusa katılan kişi sayısı daha fazla olmuştur. Turgutlu şehir nüfusuna 18328 kişinin katıldığı bu dönemde artış oranı % 24,8 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'deki iç göç hareketinin giderek yoğunlaştığı ve bununla birlikte araştırma sahasının nüfusu her geçen gün artmaya devam ettiği gözlenmektedir. Nitekim 1990 ila 2000 yılları arasında artamaya devam eden nüfusla birlikte şehir nüfusu 93727 kişiye ulaşmış, 20093 kişinin şehir nüfusuna katıldığı bu dönemde artış % 21,4 olarak gerçekleşmiştir. Turgutlu şehirde 2000 ila 2010 yılları arası nüfus artışı hızla devam etmiştir. Turgutlu şehir nüfusu 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayımına göre 117632 kişi olarak sayılmıştır. Belirtilen dönemde artış oranı % 20'nin altına düşmemiş ve % 20,3 olarak gerçekleşmiştir. Turgutlu şehri Bozdağların eteğinde, verimli Gediz ovasının kenarında kurulmuştur, yaşanabilir uygun iklim şartlarının varlığı, Ankara-İzmir karayolu gibi Türkiye'nin en önemli ulaşım ağlarından biri olan karayolu üzerinde yer alması. Anadolu'da ilk kurulan demiryolunun Turgutlu'dan geçmesi, iş olanaklarının varlığı ve sanayinin gelişmesi gibi faktörler şehri bölgenin olduğu gibi Türkiye'nin önemli şehirlerinden biri olmasına yol açmıştır.

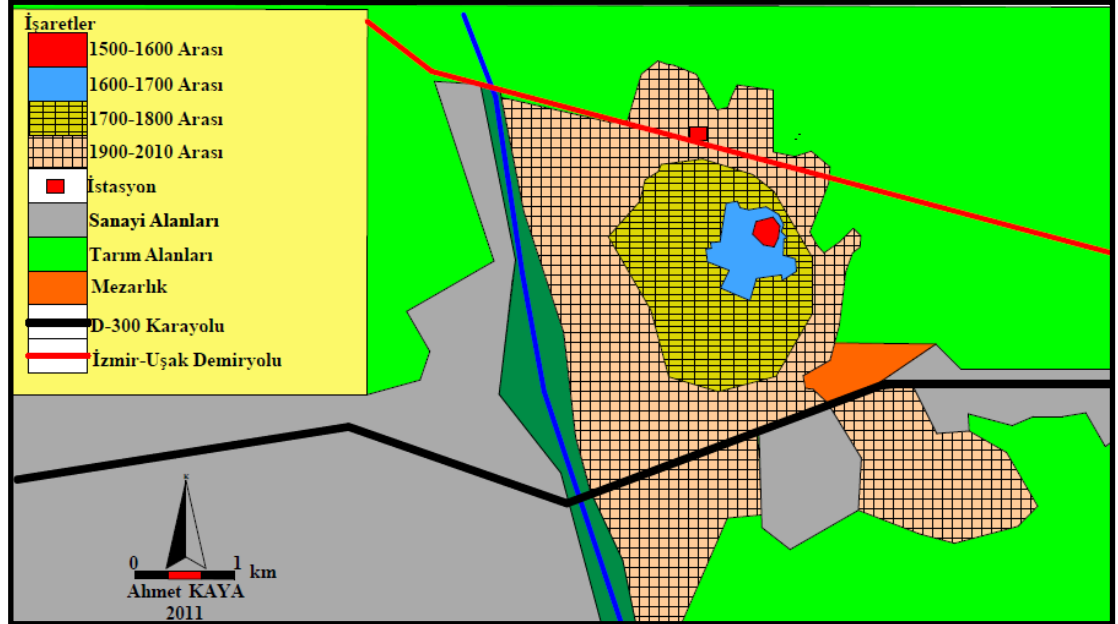
2.5.1.2. Şehrin Yatay ve Dikey Büyümesi

Turgutlu şehri Bozdağların kuzey eteklerinde Irlamaz deresinin ve diğer küçük derelerin oluşturduğu birikinti yelpazesi üzerinde kurulmuş Ege Bölgesinde Manisa iline bağlı bir ilçe merkezidir. Şehrin yatay gelişimi daha çok güney, güneydoğu ve batı yönünde meydana gelmiştir. Şehrin kuzey yönünde gelişmemesinin nedeni ise, burada yer alan tarım alanlarının varlığıdır. Turgutlu bir Osmanlı dönemi yerleşmesi olmasıyla birlikte, Osmanlı imparatorluğunda önce Turgutlu adında yerleşim birimine rastlanmamaktadır. II. Bayezid dönemine ait bir icmâl tahrir defterinde tımar olarak tahsis edilen büyükçe bir köy durumunda olup adı da “Turudlu” olarak geçmektedir. Bir Türkmen cemaati adı olan Turudlu ismi yerleşim yerinin Türkmenler tarafından kurulduğunu, muhtemelen bu Türkmen cemaati bölgeye Saruhanoğulları döneminde gelmiş olmalıdırlar. XV. Yüzyıl başlarında Turgutlu, Manisa'dan sonra Saruhan bölgesinin bu kesiminde en büyük iskân birimini oluşturmuştur ve Yengi/Yeni adı verilen bir nahiyenin köyleri arasındadır. Turudlu'nun bir Türkmen cemaati adı olduğu göz önüne alınarak bu

iskân birimini kuranların da bu adı taşıyan Türkmenler olduğu düşünülmektedir. Saruhanoğulları döneminde bölgeye yerleşmiş olma olasılıkları yüksektir (Açıkgöz, 1997: 57). Turudlu köyünün ilk kurulduğu yerin bugünkü Hacı Zeynel Camii dolayı olması olasıdır. Caminin minaresi XIV. yüzyıl mimari özelliklerini taşımaktadır. Bu köy etrafında kurulmuş bulunan diğer köylere oranla daha çabuk gelişerek ve Saruhan Sancağının Merkez kazasına bağlı Yengi Nahiyesinin idare merkezi olmuştur. Turgutlu hakkındaki detaylı bilgilere XVI. yüzyılın ortalarına doğru rastlamaktadır. Tahrir defterlerindeki bilgilere nazaran 1530'lu yıllarda bir köy olan Turgutlu 120 haneye yaklaşan yerleşik, bir o kadar da Yörük nüfusa sahiptir. Bu da yaklaşık olarak 1200 civarında bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. 1575 tarihli tahrir defterleri ise Turgutlu'nun bu dönemde bir hayli gelişip büyüdüğünü Câmî, Orta, Sinan, Veled-i Menteşe ve Yeni Mescit isimli beş mahallesindeki toplam nüfusun 1530'larda nispeten arttığı ve iki katına ulaştığı bilinmekte, III. Mehmed döneminde ise Valide Sultan haslarına dâhil edilmiştir. 1575 tarihli tahrir defterine göre Turgutlu'da 5 mahallede 273 hane vardır. Bu tarihte köyde 1 cami, 4 mescit, 1 hamam, 1 muallimhane ve 2 zaviye bulunyordu. 1610 yılı Turgutlu için bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihte Turgutlu'da Pazar kurulması kararı alınmış ve Turgutlu bölge için ekonomik bir merkez oluşturmuştur (Günay, 2011: 714, 715). XVI. yüzyıldan itibaren giderek büyüyen Orta ve Batı Anadolu Bölgesi'nde Osmanlı Devleti döneminde gelişen küçük kır yerleşmesinin tipik örneklerinden birisi olmuştur (Bilgi, 1999: 260). 1660 Tarihli Mevkufat Defteri'nde ise yine nahiyeye merkezi olan Turgutlu'da 1175 hanenin bulunduğu kaydedilmiştir (Emecen, 1989: 213). Turgutlu XVII. yüzyılın ikinci yarısında bir kasaba özelliğini kazanmış, uzun bir dönemde halk arasında ve resmi kayıtlarda "Kasaba" adıyla anılmıştır. Dolayısıyla Turgutlu'nun bir yerleşme olarak kasaba büyüklüğüne ulaşması, esasen demiryolu ulaşımının başlamasından yaklaşık iki yüzyıl öncesine rastlamaktadır. 1842 tarihli nüfus yoklama defterinde Turgutlu Saruhan'a bağlı Kasaba-i Turgutlu kazası olarak kayıtlara geçmiştir. Kaza bir Yörük yerleşimi olarak kurulmuş (Emecen, 1989). Turgutlu, Saruhan sancağının 1842 tarihli nüfus yoklama defterinde, Manisa kazasına bağlı bir nahiyenin merkezi olarak kaydedilir. Nahiyenin merkezi dışında bir köyü vardır. 1842 yılında Turgutlu kaza merkezi yapılır, ancak bağlı köy sayısı değiştirilmez. Sancağın yüzölçümü bakımından en küçük kazası olan

Turgutlu, nüfus bakımından ise beşinci sıradadır. Bu dönemde 6 mahalleden oluşan Turgutlu'da 2013 hane ve 4069 erkek nüfus mevcuttur. Nüfus miktarına göre Rumlar, Yahudiler ve Ermeniler şeklinde sıralanan gayr-ı müslimlerin toplam sayısı da 892 kişiye ulaşıyordu (Bilgi, 2001: 116). Demiryolu hattı Turgutlu'ya 22 Ocak 1866'da ulaşmış ve kasaba 1866 ila 1875 yılları arasında kısa bir süreliğine “son durak” görevi üstlenmiştir. Demiryoluyla birlikte Turgutlu, daha hızlı gelişmeye başlamış ve kısa bir süre sonra şehir özelliği kazanmıştır. 1835'te Manisa kazasının bir nahiyesi durumunda olan Turgutlu'nun 6 mahallesi bulunmaktadır. Bunlar Mahalle-i Zeytincik, Mahalle-i Menteş Baba, Mahalle-i Orta, Mahalle-i Camii Cedit, Mahalle-i Yenice ve Mahalle-i Çömlekçidir (Telci, 1997: 10).

Şekil 25. Turgutlu'nun Tarihsel Süreçte Gelişim Aşamaları (1500-2010).

1908 aydın vilayeti salnamesinde ise Turgutlu'nun nüfus bilgilerine rastlanmaktadır. 1908 tarihinde ilçe merkez nüfusunun % 73'ü Türk nüfusundan oluşuyordu. Geriye kalan % 27'lik bölümü oluşturan Rumlar, Yahudiler ve Ermeniler Turgutlu'ya XVII. yy'dan sonra gelmeye başlamışlardır. Mora yarımadasında çıkan isyanın bastırılmasından sonra firar eden Rum, Ermeni ve Yahudiler batı Anadolu'daki çeşitli merkezlere yerleşmişler bunlardan biride Turgutlu'dur. Turgutlu'da o tarihlerde yer alan çeşitli çiftliklerde tarım işçisi olarak çalışmaya başlamışlardır. Kaza olarak 1842'de kaydedilen Turgutlu'dan, 1835'de Manisa kazasına bağlı bir nahiye olarak söz edilmektedir (Turgutlu Sanayi ve Ticaret Odası Yıllığı: 2011). Turgutlu tarihi süreç içerisinde gelişimini sürdürmüştür. Kaza

statüsünde bulunan Turgutlu'da belediyenin kuruluş tarihi, 1872'dir. Turgutlu belediye teşkilatı, ilk imar planını 1950 yılında yaptırmıştır. 1985, 1988, 1989, 1997 ve 2010'da revize edilen imar planlarıdır. Günümüzde Turgutlu'da merkezinde 22 mahalle, 2 belde ve 37 köy bulunmaktadır.

Foto 70. Şehrin Eski Yerleşim Çekirdeğini Oluşturan Bozkurt Mahallesinden Bir Sokak Görüntüsü.

Foto 71. Yeni Gelişen Ergenekon Mahallesinde Fatih Caddesinden Bir Görünüm.

Şehrin eski çekirdeğini oluşturan ve Yiğitler ve Bozkurt Mahalleri dar ve çıkmaz sokakları içine alır. Eski çekirdeğe katılarak kuzey, batı istikametinden güneye Bozdağların yamaçlarına doğru uzanan nispeten yeni kurulmuş ve kurulmakta olan mahaller yer alır. Bunlar eskiden yeniye doğru Özyurt, İstiklal, Bozkurt, Yıldırı, Albayrak, Turgutlar, Şehitler, Acarlar, Kurtuluş, Yılmazlar, Subaşı, Cumhuriyet, 7 Eylül, Turan, Altay, İstasyonaltı, Ergenekon, Yeni, Yiğitler, Atatürk, Mustafa Kemal ve Sevilitepe mahalleleri olmak üzere 22 mahalleden meydana gelir.

2.5.1.3. Kentsel Fonksiyonlar

Kentler, temel gıda ve hammadde ihtiyaçlarının çevreden sağlandığı ve bunun karşılığında çevredeki yerleşmelere çok çeşitli hizmetlerin ve ürünlerin sunulduğu yerleşim birimleri olarak belirtilmektedir. Şehirlerde görülen çok çeşitli hizmetler yer almakta sanayi, idari, ticari, askeri, dini ve kültürel alanda gösterdikleri fonksiyonlar şehirlerin gelişmesini ve önem kazanmasına neden olmaktadır (Göney, 1984: 6,14).

2.5.1.3.1 Yönetim Fonksiyonu

Yönetim fonksiyonu şehir ile çevre arasındaki ilişkileri geliştirip ve şehrin merkeziet gücünü artıran önemli bir özelliğe sahiptir (Yazıcı. 1995:201). Yönetim fonksiyonunun uygulayıcısı durumunda bulunan devlet kuruluşları şehrin merkezindedir. XV. Yüzyıl başlarında Turgutlu, Manisa'dan sonra Saruhan bölgesinin bu kesiminde en büyük iskân birimini oluşturuyordu. Şehir Yengi/Yeni adı verilen bir nahiyenin köyleri arasındadır. XVII. yüzyıl başlarından itibaren Yengi adı bırakılmış, yerleşim 'Kasaba' olarak anılmaya başlanmıştır. 1842 tarihli nüfus yoklama defterinde Turgutlu Saruhan'a bağlı Kasaba-i Turgutlu kazası olarak kayıtlara geçmiştir. Kaza bir Yörük yerleşimi olarak kurulmuştur (Emecen, 1989). 1835 yılında Manisa'nın bir nahiyesi durumunda olan Turgutlu, 1842 yılındaki nüfus sayımında ayrı bir kaza olarak kaydedilmiştir (Bilgi, 1999: 260). Kaza statüsünde bulunan Turgutlu'da belediyenin kuruluş tarihi 1872'dir. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte 1923 yılında Manisa iline bağlı bir ilçe merkezi duruma gelmiştir. Turgutlu şehri 37 köy ve 2 kasaba yerleşmesi ile birlikte 39 kırsal yerleşmeye sahiptir. Turgutlu ilçesinde yönetim fonksiyonu için ayrılan bir alan yoktur. Devlet kuruluşları şehrin çeşitli yerlerine dağılmıştır. Kaymakamlık, belediye, milli eğitim müdürlüğü, adliye, ilçe emniyet müdürlüğü, ilçe jandarma komutanlığı, tapu müdürlüğü, icra

müdürlüğü, vergi dairesi, toplum sağlığı müdürlüğü, PTT, telekom, gıda tarım ve hayvancılık müdürlüğü, orman işletme şefliği, devlet hastanesi, devlet hastanesi poliklinikleri, eğitim kurumları, müftülük, bankalar şehrin çeşitli alanlara dağılmışlardır. Şehirde yönetim fonksiyonu olarak kullanılan belli bir alan mevcut değildir.

Kaymakamlık, belediye, tapu müdürlüğü, icra müdürlüğü, halk eğitim merkezi ve kültür merkezi şehrin merkezi olarak kabul edilen Atatürk Bulvarı ve Akçakmak sokak arasında kalan sahaya konumlanmıştır. Müftülük (Yakıcı sokak), gıda tarım ve hayvancılık müdürlüğü (Hat sokak), Turgutlu devlet hastanesi poliklinikleri (Alankuyu sokak), milli eğitim müdürlüğü (Cevdet Öktem caddesi), emniyet müdürlüğü (Piyaleoğlu caddesi) ve benzeri kuruluşlar şehrin çeşitli yerlerine konumlanmıştır. Bu durum yönetim fonksiyonuna sahip birimlerin şehrin farklı lokasyonlara dağılması yönetimle ilgili işlerin yürütülmesinde gecikme ve aksamalara neden olmaktadır (Yazıcı, 1995: 203). Turgutlu'da yer alan kamu kuruluşları içerisinde en fazla istihdam olan kurumlara bakıldığında Milli Eğitim Müdürlüğü (1695), Toplum Sağlığı Müdürlüğü (528), Emniyet Müdürlüğü (250), İlçe Müftülüğü (155), Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü (40) gibi kurum ve kuruluşlar ön sıralarda yer almaktadır.

2.5.1.3.2. Kültürel Fonksiyonlar

Şehirlerin çevresine verdiği hizmetlerden biride kültürel hizmetlerdir. Geçmişten beri önemli bir yerleşim alanı olan Turgutlu şehri ile ilgili kayıtlar eski dönemlere kadar inmektedir. Nitekim 1884 yılı Aydın vilayeti salnamesinde Turgutlu'da 6102 hane olan yerleşme ünitesi ile 1 kütüphane, 1 rüştiye, 26 sübyan mektebi, 5 medresenin olduğu kaydedilmiştir (Köklü, 1992: 11).

Günümüzde Turgutlu şehrinde 1 Lise, 1 Fen Lisesi, 4 Anadolu Lisesi, 2 Kız Meslek Lisesi (bünyesinde Anadolu Kız Meslek Lisesi), 2 Endüstri Meslek Lisesi (bünyesinde Anadolu Teknik ve Teknik Lise), 1 Ticaret Meslek Lisesi (bünyesinde Anadolu Ticaret Meslek Lisesi), 1 İmam-Hatip Lisesi, 2 Özel Lise, 1 Sağlık Meslek Lisesi, 1 Halk Eğitim Merkezi, 1 Mesleki Eğitim Merkezi, 1 Eğitim-Uygulama İş Merkezi ve 22 ilköğretim okulu yer almaktadır. Bunlardan ikisi özel ilköğretim okuludur.

Turgutlu Meslek Yüksekokulunda 1686 öğrenci eğitim görmekte olup kurumda ise 37 öğretim elamanı bulunmaktadır. İlköğretimde öğrenim gören öğrenciler genelde Turgutlu şehrinde yaşayan öğrenciler iken orta öğretim ve yükseköğretim öğrencileri Türkiye'nin çeşitli illerinden gelmişlerdir. Turgutlu Meslek Yüksekokulu şehre önemli katkı sağlamaktadır. Yaklaşık 1600 kişinin üzerindeki öğrenci sayısı ile şehrin ekonomik olarak canlanmasına neden olmaktadır. Bunun yanında üniversite Turgutlu şehrinin kültürel anlamda gelişmesine katkı sağlamaktadır. Celal Bayar Üniversitesi'ne bağlı Turgutlu meslek yüksekokulu 1994 yılında açılmış olup 2010 yılı itibariyle 7 bölümde 11 programda eğitim yapılmaktadır (Foto 72). Orta Öğretim kurumlarında 8090 öğrenci eğitim görmektedir. İlköğretim kurumlarında ise 16097 öğrenci bulunmaktadır. Turgutlu şehrinde 2010 yılı itibariyle ilk ve orta dereceli okullarda toplam 24187 öğrenci eğitim görmektedir.

Foto 72. Celal Bayar Üniversitesi Turgutlu Meslek Yüksek Okulunun Görünüşü.

Turgutlu Halil Kale Fen Lisesi Turgutlu ilçesinin olduğu gibi Ege Bölgesinin de en önemli eğitim kurumlarından biridir. Gerçekten de fen lisesinde çok sayıda Turgutlu dışından da öğrenci okumaktadır. Anadolu liseleri öğrencileri de hem Turgutlu'nun kırsal kesiminden hem de diğer il ve ilçe merkezlerinden öğrencilerin okumak için geldiği okullardan biridir (Foto 73).

Foto 73. Turgutlu'nun ve Ülkemizin Önemli Eğitim Kurumlarından Biri Olan Halil Kale Fen Lisesinin Görünüşü.

Meslek liselerinde okuyan öğrenciler Anadolu liselerini kazanamayan öğrenci grubunu oluşturduğu için bu okullar Turgutlu şehri olmak üzere kırsal kesime de hitap etmektedir. Özellikle sağlık meslek lisesinde iş bulma imkânının yüksek olması son yıllarda Anadolu liselerinden daha fazla tercih edilir duruma gelmesine neden olmuştur. Turgutlu meslek yüksekokulunda öğretim gören 1686 öğrencinin % 50'den fazlası il dışından gelmektedir. Toplamda 25873 öğrencinin bulunduğu Turgutlu'nun ticari hayatı üzerinde eğitim hizmetlerinin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Aynı yıl Turgutlu şehrinde Milli Eğitim Müdürlüğünde 1695, Turgutlu Meslek Yüksekokulunda 37, özel eğitim kurumlarında ise 170 olmak üzere 1902 kişi eğitim hizmet kolunda çalışıyordu. Turgutlu şehrinde kültürel hayatı destekleyen çeşitli derneklere bağlı 4 adet orta öğrenim öğrenci yurdu. Turgutlu Lisesine bağlı 1 adet ve imam-hatip lisesine bağlı 1 adet erkek orta öğrenim yurdu ve ayrıca Halil Kale fen lisesine bağlı 1 adet öğrenci pansiyonu bulunmaktadır. Yükseköğrenim öğrencilerinin barınacağı Yurt Kur'a bağlı 321 yatak kapasiteli erkek öğrenci yurdu hizmet vermektedir. Şehirde 6 adet özel dersane, 3 adet özel motorlu taşıt sürücü kursu, 1 adet bilgisayar ve İngilizce dil kursu bulunmaktadır. Turgutlu'da şehirde 2, milli eğitime bağlı kurumlarda ise 35 adet kütüphane olarak yararlanılan birim yer almaktadır. Şehirde yer alan kütüphanelerden biri belediyeye diğeri ise kültür müdürlüğüne aittir. Belediye kütüphanesinde 29495 kitap yer alırken, Turgutlu ilçe

halk kütüphanesinde 17718 kitap okuyucuyla buluşmaktadır. Halk eğitim merkezi müdürlüğü tarafından 2010 yılında 359 kurs açılmış bu kurslara 9338 kursiyer katılmıştır.

2.5.1.3.3. Sağlık Fonksiyonu

Turgutlu da sağlık hizmetleri toplum sağlığı merkezi tarafından yürütülmektedir. Toplum sağlığı merkezine bağlı 1 devlet hastanesi, 12 merkez aile sağlığı merkezi birimi, 2 adet 112 acil sağlık hizmeti istasyonu ve ağız diş sağlığı merkezi yer almaktadır. Toplum sağlığı merkezinde laboratuvar ve röntgen merkezi bulunmaktadır. Yine şehir merkezinde yer alan sağlık meslek lisesi ve bunun dışında 1 özel hastane, 1 göz merkezi ve 1 diyaliz merkezi hizmet vermektedir.

Turgutlu şehrinin en önemli sağlık kuruluşu Turgutlu devlet hastanesidir. Turgutlu devlet hastanesinde enfeksiyon hastalıkları, kadın-doğum, çocuk, dermatoloji, kulak-burun-boğaz, dâhiliye, nöroloji, üroloji, genel cerrahi, çocuk cerrahi, göğüs hastalıkları, ortopedi, göz, beyin cerrahi, anestezi, klinik mikrobiyoloji, radyoloji, biyokimya ve patoloji alanları olmak üzere 20 ana dalda hizmet verilmektedir (Foto 74).

Foto 74. Turgutlu Devlet Hastanesinin Görünüşü.

Turgutlu Devlet Hastanesinde 55 uzman hekim, 19 pratisyen, 125 Hemşire ve diğerleri olmak üzere toplam 388 personel sayısı ile sahanın en büyük sağlık

kuruluşlarından biridir. Turgutlu devlet hastanesinde 2010 yılında 646986 hasta başvuru yaparak tedavi ve diğer hizmetlerinden yararlanmıştır. Aynı yıl hastanede 8793 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Buradan anlaşılacağı gibi Turgutlu devlet hastanesini çevre ilçelerden gelen hastalarında başvurduğu sağlık kuruluşu olduğu için hinterlandı oldukça geniştir. Turgutlu şehrinde yer alan özel umut hastanesi diğer önemli bir sağlık kuruluşudur. Gar sokakta bulunan Özel Umut hastanesinin yatak kapasitesi 30 olup, 50 personelle hizmet vermektedir. 2010 yılında özel Umut hastanesinde 53410 poliklinik yapılarak tedavi hizmeti verilmiştir. Bunun dışında şehirde özel odak göz dal merkezi ve özel Renalege diyaliz merkezi bulunmaktadır.

Foto 75. Yapımı Tamamlanan Yeni Devlet Hastanesinin Görünüşü.

Acarlar mahallesinde hizmet veren diğer bir sağlık kuruluşu da Ağız Diş Sağlığı merkezidir. Ağız Diş Sağlığı merkezinde 13 diş hekimi, 10 hemşire ve diğer personel olmak üzere toplam 35 personelle hizmet vermektedir. Ağız Diş sağlığı merkezine 2010 yılı içerisinde 45511 kişi başvurarak tedavilerini yaptırmışlardır.

Turgutlu şehrinde 12 adet aile sağlığı merkezinde 32 aile hekimi, 32 hemşire ve ebe ile hizmet vermektedir. Aile sağlığı merkezleri şehrin çeşitli mahallelerinde daha önce kurulu bulunan sağlık ocaklarında faaliyet göstermektedir. 112 Acil Sağlık Hizmetleri 3 birim olarak konumlanmışlardır. Bunlardan 1 nolu acil sağlık hizmetleri Ergenekon mahallesinde, 2 ve 3 nolu acil sağlık hizmetleri Cumhuriyet mahallesindeki devlet hastanesi bahçesinde bulunmaktadır. Söz konusu birimlerde 4

doktor ve 37 acil tıp teknisyeni görev yapmaktadır. Turgutlu Sağlık Meslek Lisesi sağlık alanında yardımcı personel yetiştiren önemli bir eğitim kurumudur. Son yıllarda sağlık personeline duyulan ihtiyaçtan dolayı rağbet gören eğitim kurumları arasında yer almaktadır. Turgutlu şehrinde 2010 yılı itibariyle halkın ilaç ihtiyacını karşılayan 36 eczane bulunuyordu. Eczaneler özellikle hastaneler, aile sağlık merkezleri ve işlek ana akslarına yerleşmişlerdir.

2.5.1.3.4. Ulaşım Fonksiyonu

Turgutlu kenti ulaşım yönünden büyük olanaklara sahip bir yerleşim birimidir. Gediz Nehri üzerine II. Bayezid devrinde (1481–1512) inşa edilen ve kış aylarında nehri geçilmesinde büyük katkısı olan Kısmalı (Kız) köprüsü'nün geçmiş dönemlerde önemli bir rolü olmuştur. Şehrin yaklaşık 3,5 kilometre kuzeyinde yer alan bu büyük köprü nedeniyle Turgutlu uzun bir süre “köprübaşı yerleşmesi” özelliği kazanmıştır (Ceylan, 2010). Kısmalı köprüsünün yapılması ve Gediz nehri üzerinde önemli bir geçiş yeri olması Turgutlu'nun ulaşım bakımından önemi geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ettirmektedir. İzmir-Kasaba demiryolunun 22 Ocak 1866'da açılması Turgutlu'nun ulaşım açısından değerini oldukça artırmıştır. Demiryolunun 1874 yılında Salihli'ye kadar uzatılması ulaşım fonksiyonunun yerleşme için yeni bir önem kazanmasına neden olmuştur. Günümüzde İzmir-Uşak-Afyon ve Manisa-Alaşehir arasında yapılan tren seferleri, demiryolu ulaşımının Turgutlu için önemini ortaya koymaktadır. Turgutlu ilçesinden geçen tren seferlerine bakıldığında, Mavi Tren; İzmir (Basmene)-Ankara, İzmir Ekspresi; İzmir (Basmene)-Ankara, Ege Ekspresi; İzmir (Basmene)-Eskişehir, Uşak Ekspresi; İzmir (Basmene)-Uşak, Posta Treni; İzmir (Basmene)-Diyarbakır hatları üzerindeki trenler Turgutlu garından da yolcu almaktadır. Diğer taraftan İzmir (Basmene) garından hareket eden 12 yük treni 'de bu hattı kullanmaktadır. Ayrıca Manisa-Alaşehir banliyö treni ilçe merkezi ve Urganlı istasyonundan yolcu alan bir başka tren seferidir. Ülkemizin önemli karayollarından birisi olan İzmir-Ankara (D-300) karayolunun Turgutlu şehrinden geçmesi, karayolu ulaşımının kentin gelişmesine katkısının ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ankara-İzmir (D-300) karayolu Türkiye'nin iki önemli şehrini birbirine bağlamaktadır. Söz konusu karayolu bölünmüş yol özelliğine sahiptir. Ankara-İzmir karayolu günlük 24000 civarında karayolu aracının yol güzergâhını oluşturmakta ve oldukça yoğun bir trafik

yükü bulunmaktadır. Manisa ile Turgutlu'yu birbirine bağlayan D-250 karayolu da bölünmüş yol özelliğinde olup günlük ortalama 7500 araç söz konusu karayolunu kullanmaktadır. Turgutlu şehrinin ülkemizin önemli karayolu bağlantıları üzerinde olması, erişebilirlik özelliğini artırmıştır. Turgutlu otobüs terminali Ankara-İzmir karayolu üzerinde bulunmaktadır. Daha önce yine İzmir-Ankara karayolu üzerinde şehir içinde yer alırken, şehrin dışına yine aynı karayolu üzerinde yeni yapılan otobüs terminaline taşınmıştır. Yeni otobüs terminali 15500 m² alan üzerine kurulmuş olup modern bir yapıya sahiptir (Foto 77).

Foto 76. İzmir-Ankara D-300 Karayolu Turgutlu Şehrini Kuzey-Güney Olarak İkiye Bölmetedir.

Şehir içi taşımacılığı Turgutlu şehrinde yer alan 40 adet minibüslerle gerçekleştirilmektedir. Bu minibüsler şehrin çeşitli mahallelerine yolcul taşımacılığı yapmaktadırlar. Ayrıca şehir merkezinde yer alan taksi durakları şehir içi, ilçe içi ve ilçe dışı yolcu taşımacılığını yerine getirmektedir. Turgutlu'dan Manisa il merkezine sabah 6;15 ve gece 22;15 saatleri arasında 20 ve 25 dakika aralıklarla seyahat firmaları tarafından minibüs seferleri düzenlenmektedir. Turgutlu otoparkında 50'den fazla ulusal otobüs firmalarının temsilcileri yer almaktadır. Günün çeşitli saatlerinde İzmir, Ankara, İstanbul, Denizli, Uşak, Afyon ve Aydın başta olmak üzere ülkemizin diğer bölgelerinde bulunan il merkezlerine otobüsle ulaşmak mümkün olmaktadır. Türkiye'nin nüfus bakımından üçüncü büyük şehri olan İzmir il merkezine yakın

olması ve ulaşım güzergâhı üzerinde bulunması önemini giderek artırmıştır. Demiryolu ulaşımı ile Manisa, Uşak, İstanbul, Afyon gibi il merkezlerine kolayca ulaşılabilir. Yine aynı şekilde yol güzergâhı üzerinde yer alan Manisa ili, Salihli ve Alaşehir ilçe merkezleri ile demiryolu bağlantısı mevcuttur.

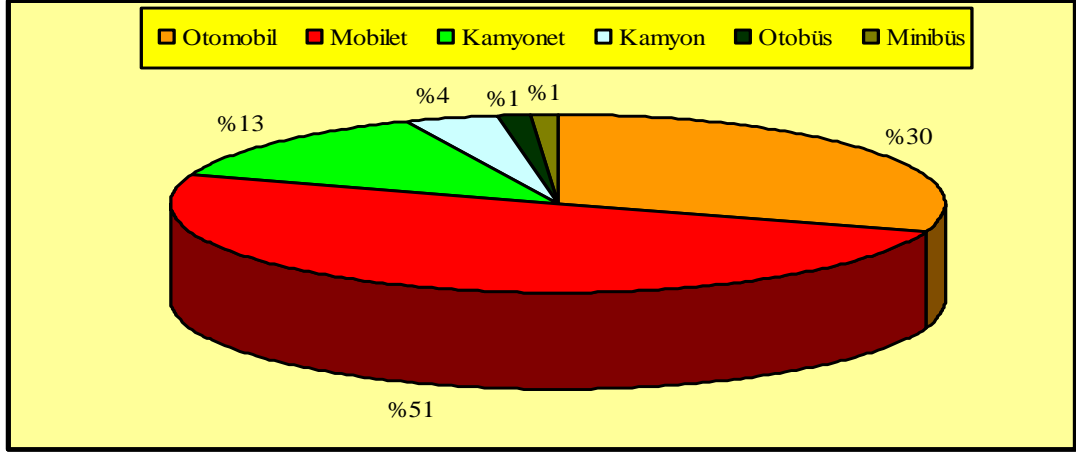
Foto 77. İzmir-Ankara (D-300) Karayolu Üzerinde Yer Alan Turgutlu Otobüs Terminalinin Görünüşü.

Foto 78. Turgutlu Garından Bir Görünüm.

Şehir içi yolların bir kısmı parke yol, bir kısmı ise asfalt yol niteliğindedir. 2010 yılı itibariyle Turgutlu şehrinde 10822 otomobil, 470 otobüs, 394 minibüs, 4786 kamyonet, 1402 kamyon, 18260 motosiklet bulunuyordu. Turgutlu şehri için ulaşım önemli bir fonksiyonu oluşturduğunu söylememek çok doğru olacaktır. Şehrin düz arazi üzerinde kurulması şehir içi ulaşım kolay bir şekilde yapılmasına olanak sağlamıştır (Grafik 51).

Grafik 51. Turgutlu İlçesindeki Araçların Oransal Dağılımı (2010).

Kaynak: Turgutlu Sanayi ve Ticaret Odası Verilerinden Derlenmiştir.

2.5.1.3.5. Turizm Fonksiyonu

Turgutlu şehri turizm potansiyeli bakımından fazla zengin değildir. Turgutlu kent merkezinde yer alan bazı alanlar rekreasyon faaliyetleri için kullanılabilir. Bunlardan en önemlisi yeşil alan durumunda olan kent içi park ve bahçelerdir. Turgutlu belediyesi park ve bahçeler müdürlüğünden alınan bilgiler ve Turgutlu şehir imar planı üzerinde yapılan incelemeler sonucu kent merkezinde 89 park ve yeşil alan olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan en büyüğünü Irlamaz çayı kenarında yapılan Irlamaz Spor Vadisi oluşturmaktadır. Turgutlu kentinde konaklama ihtiyacına cevap verecek Turizm Bakanlığının belirlediği yıldızlı bir otel yoktur. Bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla Turgutlu belediyesi ve Palm otelleri zinciri arasında yapılan protokolle tarım müdürlüğünün kullanmadığı daha önceki hizmet binasının bulunduğu alana Palm City otel yapılmasına karar verilmiştir. Dört yıldızlı olacak otel yap, işlet ve devret modeli ile inşa edilmektedir ve 2012 yılında hizmete girmesi planlanmıştır. Atatürk bulvarı şehir girişindeki ilçe tarım müdürlüğü eski binasının bulunduğu yere yapılmakta olan otel binasının kaba inşaatı tüm hızıyla devam etmektedir. İnşaatın tamamlanarak otelin faaliyete başlamasıyla birlikte

Turgutlu şehrinin en büyük gereksinimlerinden birisi olan dışarıdan gelen konukların konaklama sorununun da büyük ölçüde çözüme kavuşmuş olacaktır (Foto 79).

Foto 79. Yapımı Devam Eden Palm City Otel'in Görünüşü.

(<http://www.beyazmanset.com/yerel/turgutluya-dort-yildizli-modern-otel-44765>)

Gerçekten de şehirde konaklama ihtiyacı için bu tür yapılara ihtiyaç duyulmaktadır. Şehrin konaklama sorununun karşılanabilmesi amacıyla doğan ihtiyacın kendini belli etmesi ve Ankara-İzmir karayolu üzerine üç yıldızlı yeni bir otel inşaatının başlamasına neden olmuştur. Yapımına başlanan yeni üç yıldızlı otel Ege Sevilen otel adıyla inşa edilecek ve otel bünyesinde Turgutlu şehrinde gerçekleştirilecek kongre ve sempozyum gibi etkinliklere cevap verebilecek toplantı salonları da yer alacaktır. İnşaat halinde olan Ege Sevilen Otel İzmir-Ankara karayolu cephe üç yıldızlı bir otel olup 28 oda ve 60 yataktan oluşacak, 200 kişilik kongre salonu ile ilçenin diğer bir ihtiyacına cevap verecektir. Turgutlu kentinde 2010 yılı itibariyle konaklama ihtiyacını karşılayabilen diğer önemli bir yapı öğretmenleri misafirhanesidir. Turgutlu öğretmen evi 26 otel odası ile konaklama ihtiyacını karşılayamamakta ve şehir için yeterli olmamaktadır. Şehirde bu standartlarda otel yoktur. Palm City otelin ve Ege Sevilen otelin inşaatının tamamlanıp devreye girmesi ile şehrin konaklama sıkıntısı bir nebze ortadan kalkacaktır. Turgutlu kentinde önemli sayılabilecek ve turizm fonksiyonu açısından değerlendirilecek bir aktivitenin varlığı söz konusu değildir. Turizm kaynakları arasında değerlendirilebilecek tarihi yapılar şehrin içinde oldukça azdır. Tarihi

dönemlerden, Saruhanoğulları ve Osmanlı imparatorluğu zamanından kalma yapılar günümüze pek ulaşmamıştır. Özellikle Yunan işgali sonrasında şehrin yakılması kültürel mirasın günümüze taşınmasını engellemiştir. Turgutlu'da Saruhanoğulları beyliği eseri bulunduğunu kanıtlayan bir belge ya da yapı yoktur. Fakat Saruhan Bölgesi'ndeki belli başlı şehirlerden biri olarak gösterilen Turgutlu'nun herhangi bir vakıf eserine sahip olmaması mümkün değildir. Gerek Celali İsyanlarıyla, gerekse eşkıya saldırılarıyla veya yaşlıların sözünü ettiği XVIII. yüzyıldaki koca yangınla Turgutlu ne yazık ki pek çok mimari mirasını yitirmiştir (Meşe, 2005: 52).

2.5.1.3.6. Ticaret Fonksiyonu

Turgutlu şehri ticaret fonksiyonun oldukça geliştiği yerleşmelerden biridir. Turgutlu şehirde kalabalık nüfusu ticaretin gelişmesini sağlayan en önemli etken olmuştur. Turgutlu şehrinin yakın çevresinde yer alan Manisa ve İzmir iline bağlı yerleşmelerde, ticari merkez olarak Turgutlu'yu kullanmaktadır. Diğer yerleşmelerde olduğu gibi Turgutlu merkezinde de ticarete konu olan başlıca işyerlerini gıda satış işletmeleri oluşturmaktadır. Turgutlu şehirde 695 adet gıda satışı yapan işletme bulunmaktadır. Bu iş yerleri arasında en çok ticari iş yeri olarak faaliyet gösteren 390 adet bakkal yer almaktadır. Söz konusu işleri içinde ilçede gıda satışı yapan işletmelerin % 50'den fazlasını oluşturmaktadır. Gıda satışı yapan market 54 adet olup iş yerlerinin yaklaşık % 8'ini oluşturmaktadır. Gıda satışı yapan yerler içerisinde en az iş yeri ise bakliyat satışı yapan işletmelerdir. Şehir merkezinde iki adet bakliyat satışı bulunmaktadır (Tablo 78).

Tablo 78. Turgutlu Şehirde Gıda Satış Yerleri (2010).

Fonksiyon	Sayısı	%'si	Fonksiyon	Sayısı	%'si
Gıda Satış Yeri			Gıda Satış Yeri		
Baharatçı	5	0,4	Sakatatçı	2	0,3
Bakliyat Satış	2	0,1	Şarküteri	32	4,6
Kuruyemişçi	9	0,6	Tavukçu	12	1,7
Manav	28	2,0	Bakkal	390	56,1
Sebze-Meyve	19	1,4	Büfe	53	7,6
Tekel Bayii	18	1,3	Ekmek-Unlu M.	5	0,7
Toprak Mhs. Tic.	10	0,7	Toptancı	13	1,9
Yufka Satışı	3	0,2	Market	54	7,8
Balık Satışı	4	0,3	Süper Market	4	0,6
Kasap	32	2,3	Toplam	695	100,0

Kaynak: Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarından Derlenmiştir.

Turgutlu şehrindeki gıda tüketim yerlerine bakıldığında 571 adet iş yeri olduğu görülmektedir. Gıda tüketimi bulunan iş yerlerinin yarısını kahvehaneler meydana getirmektedir. Şehirde 304 adet kahvehane bulunmakta ve % 50'nin üzerinde bir oran teşkil etmektedir. Çalışma alanının şehir merkezinde oldukça çok sayıda kahvehanenin bulunması halkın zamanının çoğunu bu mekânlarda geçirdiğini göstermektedir. Gıda tüketim yerleri arasında lokanta ve köftecilerde oldukça fazla bulunmaktadır. Lokanta 73 adet olup, 52 adette köfteci bulunmaktadır. Gıda tüketim yerleri arasında yiyecek satışı yapan işletmelere bakıldığında, 196 adet işletmenin yer aldığı görülür. Gıda tüketim yerleri arasında en az işletmeyi ise dernek lokali oluşturmaktadır (Tablo 79).

Tablo 79. Turgutlu Şehrinde Gıda Tüketim Yerleri.

Fonksiyon Gıda Tüketim Yeri	Adet	%'si	Fonksiyon Gıda Tüketim Yeri	Adet	%'si
Birahane	9	4,6	Kahvehane	304	53,2
Börek Salonu	3	1,5	Kebap Salonu	6	1,1
Büfe	2	1,0	Kokoreç Salonu	7	1,2
Çay Bahçesi	3	1,5	Köfteci	52	9,1
Çay Ocağı	49	25,3	Pastane	15	2,6
Dernek Lokali	1	0,5	Pide Salonu	17	3,0
Döner Satışı	23	11,9	Lokanta	73	12,8
Fast Food	7	3,6	Toplam	571	100,0

Kaynak: Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarından Derlenmiştir.

Turgutlu şehrinde ticarete konu olan gıda üretim yerleri bulunmaktadır. Gıda üretim yerlerine bakıldığında toplam 157 adet işletme yer almaktadır. Bu işletmeler arasında en yüksek iş yeri 44 adet ile ekmek fırınları oluşturmaktadır. Ekmek üretimi yapan fırınlar şehir merkezinde çeşitli mahallelere dağılmıştır. Sahanın ekmek ihtiyacını karşılayan bu tür işletmeler tüketiciye daha yakın olmak için mahalle aralarında nüfusun kalabalık olduğu lokasyonlara yerleşmişlerdir. Diğer taraftan pasta üretimi yapan pastane işletmeleri 40 adet olup fırınlardan sonra en fazla olan işletmelerdir. Pastaneler genellikle şehirde nüfusun daha kalabalık olduğu ana akslara yerleşmişlerdir. Gıda üretimim yapan işletmeler içerisinde 1 alkollü içki, 1 kuru sebze-meyve paketleme, 1 sucuk üretimi ve 1 işletmede bal paketleme yapan iş yerleri bulunmaktadır (Tablo 80).

Tablo 80. Turgutlu Şehrinde Gıda Üretim Yerleri (2010).

Fonksiyon Gıda Üretim Yeri	Adet	%'si	Fonksiyon Gıda Üretim Yeri	Adet	%'si
Alkollü İçkiler	1	0,6	Şekerleme	2	1,3
Bakliyat Paketleme	2	1,3	Pastacılık	40	25,5
Bal Paketleme	1	0,6	Soğuk Hava Deposu	4	2,5
Ekmek Üretimi	44	28,0	Sucuk Üretim	1	0,6
Salamura Yaprak	2	1,3	Süt ve Süt Ürünleri	8	5,1
Salamura Ürün	12	7,6	Tabldot Yemek	4	2,5
Meşrubat	4	2,5	Un Fabrikası	5	3,2
Kuru Sebze Paketleme	1	0,6	Yufkacı	3	1,9
Kuru Kahve Paketleme	3	1,9	Yumurta Paketleme	1	0,6
Kuru Üzüm Paketleme	5	3,2	Zeytin Yağı Fabrikası	6	3,8
Kuru Yemiş Paketleme	4	2,5	Zeytin Yağı Paketleme	2	1,3
Yaş Sebze Meyve Paket.	2	1,3	Toplam	157	100

Kaynak: Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarından Derlenmiştir.

Turgutlu ilçe merkezinde 2010 yılında 15 adet banka şubesi bulunuyordu. Banka şubelerinin özellikle şehrin ana aksı olan Atatürk Bulvarı üzerinde yerleşmişlerdir. Şehrin en kalabalık caddesi olan Atatürk Bulvarı halkın yoğun olarak gün içinde hareket ettiği bir mekân durumundadır. Bu cadde üzerinde kaymakamlık, belediye gibi yönetim merkezlerinin bulunması şehrin en kalabalık noktasının oluşmasına neden olmuştur. Eczaneler Atatürk Bulvarının her iki tarafında yer aldıkları gibi hastane, aile sağlık merkezlerinin buldukları lokasyonları tercih etmişlerdir. Şehirde Pazartesi, Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günleri semt pazarları kurulmaktadır. Semt pazarlarında 1226 esnaf sergi açmaktadır. Şehrin çeşitli mahallerinde kurulan semt pazarlarında sebze-meyve ihtiyaçları dışında, hayvansal gıda ürünleri, çeşitli tuhafiyeye ürünleri ve mutfak araç-gereçleri satılmakta ve ticarete konu olmaktadır. Turgutlu şehrinde Atatürk Bulvarı ve ona paralel ve dik olan sokaklar ile Cevdet Öktem Caddesi ticari işletmelerin yoğun olarak buldukları alanlardır. Şehrin ana aksını meydana getiren Atatürk Bulvarı her türlü ticaret hanenin toplandığı yerdir. Turgutlu ilçe merkezi 2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına göre, 117 bini aşan merkez nüfusu çalışma alanının idari sınırları içinde 141 bini aşan ve çevredeki yerleşmelerle birlikte 300 bine yaklaşan nüfusa pazar oluşturmaktadır. Şehir, çevresindeki yerleşmelerinde pazar yeri konumundadır. Bundan dolayı ticari faaliyetler oldukça yüksek bir seviyede gelişmiştir ve her geçen gün gelişmeye devam etmektedir.

2.5.1.3.7. Tarım Fonksiyonu

Turgutlu şehri tarımsal açıdan gelişmiş merkezlerden biridir. Şehirde 2010 yılı itibariyle tarımsal nüfusa bakıldığında 4004 kişi bulunuyordu. Turgutlu merkezde 72000 dekarın üzerinde tarımsal arazi mevcuttur. Tarım topraklarının oldukça yüksek olduğu Turgutlu şehre üretim değerleri açısından da önem arz etmektedir. Turgutlu genelinde olduğu gibi şehir merkezinde de tarımsal ürün olarak yöreyle özdeşleşmiş bağ ziraatı ilk sırayı almaktadır. Turgutlu merkezde yaklaşık 19428 dekar arazide bağcılık yapılmakta olup çalışma alanında olduğu gibi şehir merkezine de önemli katkı sağlamaktadır. Turgutlu'da bulunan bağ alanlarının % 25'i Turgutlu şehrinin idari sınırlarında bulunur. İlçede önemli derecede ticarete konu olan Sultaniye cinsi üzüm, ihraç edilen ürünlerin başında gelmektedir. Sultaniye üzüm gibi sahayla özdeşleşen bir diğer tarımsal ürün Dumanlı Papaz adıyla meşhur olan papaz eriğidir. İlçe merkezinde 11000 dekar arazi üzerinde dikili olan papaz eriği, üretim ve dikili alan bakımından saha genelinin % 86'sını oluşturur. Özellikle eriğin piyasaya erken çıkması ekonomik değerini artırmakta ve Turgutlu için önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Tarım ürünleri içerisinde 14000 dekar arazinin üzerinde ekili olan mısır ilçe merkezi için önemli olan diğer tarımsal ürünü meydana getirir.

Turgutlu şehrinde, 1967 yılında açılan Tukaş fabrikasına hammadde üretimi sağlamak amacıyla yörede başlayan domates ziraatı günümüzde Tukaş'ın Turgutlu fabrikasını kapatmasına rağmen önemini devam ettirmektedir. Turgutlu'da yer alan ekim alanının % 25'inden fazlası ilçe merkezinde bulunmaktadır. Turgutlu merkez sınırlarında kalan tarımsal arazilerde 4000 dekarın üzerinde domates ziraatı yapılmaktadır. Günümüzde araştırma sahasında yer alan tarımsal gıda işletmeleri dışında domates kurutulularak da ihracat yapılmaktadır. Turgutlu ilçe merkezinde diğer tarımsal ürünlerinde ziraatı yapılmaktadır. Hayvancılık önemli bir faaliyet kolunu meydana getirmekle birlikte özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliği önemlidir. Turgutlu'daki hayvan varlığının % 32'sinden fazlası Turgutlu merkezdedir. Şehir merkezinin çevresindeki tarımsal araziler üzerinde kurulan büyükbaş hayvan çiftliklerinde önemli derecede hayvancılık yapılmaktadır.

2.5.1.3.8. Sanayi Fonksiyonu

Turgutlu şehrinde tarım fonksiyonunun etkisi gibi sanayi fonksiyonunda önemi oldukça fazladır. Turgutlu şehri geçmişte Saruhan sancağının merkez kazası konumunda bulunması, yerleşmenin önemini artırmıştır. Şehrin sanayisinin ana temelini toprağa dayalı sanayi olan tuğla ve kiremit sanayisi meydana getirmektedir. Tuğla-kiremit fabrikaların sahada yoğunluk kazanması, Turgutlu'yu Türkiye'nin en büyük üretim merkezi konumuna taşımıştır. Geçmişte ülkemizde 498 adet tuğla-kiremit üretimi yapan fabrika bulunmakta olup bunun 67'si Turgutlu ilçesinde faaliyet gösteriyordu. Son yıllarda üretim yapan tesis sayısı ise 39'a düşmüştür. Tarıma dayalı sanayi tesislerinden Tukaş'ın ilçe merkezinde fabrika açması tarıma dayalı sanayinin ilçede gelişmesini sağlamıştır. Günümüzde Turgutlu'da tarıma dayalı üretim yapan sanayi tesislerinin sayısı 20'ye yaklaşmaktadır.

2.5.1.4. Turgutlu İlçesinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişliği

Turgutlu ilçesinin coğrafi gelişmişlik sıralamasına bakıldığında 2000 yılı idari bölünüş esas alınarak n2004 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 81 il merkezi ve 872 ilçeyi kapsayan il ve ilçelerin ekonomik ve sosyal yapısını doğrudan yada dolaylı olarak etkileyen 32 adet değişken kullanılarak yapılan sınıflamada, Türkiye genelinde il ve ilçe merkezleri içinde 82. sırada yer almakta ve 2. dereceden gelişmiş ilçeler kademesi içerisinde değerlendirilmektedir.

Birinci dereceden gelişmiş ilçeler çoğunlukla ülkemizin batı kesiminde yer almakla birlikte, ülkemizin çeşitli bölgelerine dağıldığı görülmektedir. İlk grupta İstanbul, İzmir ve Adana gibi il merkezlerini art bölgesinde yer alan ilçe merkezleri meydana getirmektedir. İkinci dereceden gelişmiş ilçeler ise Batı ve Orta Anadolu'da yer alırken, ülkenin doğusunda bulunan ilçe merkezleri genelde il merkezlerinin oluşturduğu merkez ilçelerden oluşmaktadır. İkinci derecede gelişmiş ilçelerin sosyo-ekonomik göstergeleri incelendiğinde, birinci derecede gelişmiş ilçelerde olduğu gibi, ülke ortalamalarının üzerinde değerler almakla beraber, birinci derecede gelişmiş merkezlerin performansına ulaşamadıkları görülmektedir. Üçüncü dereceden gelişmiş ilçeler ise ülkemizin Orta ve Kuzey Anadolu bölgelerinde kümelenmiştir. Dördüncü dereceden gelişmiş ilçeler ise İç Anadolu'dan Kuzey Anadolu'ya doğru uzanan bir hat üzerinde yoğunlaşmıştır. Beşinci dereceden

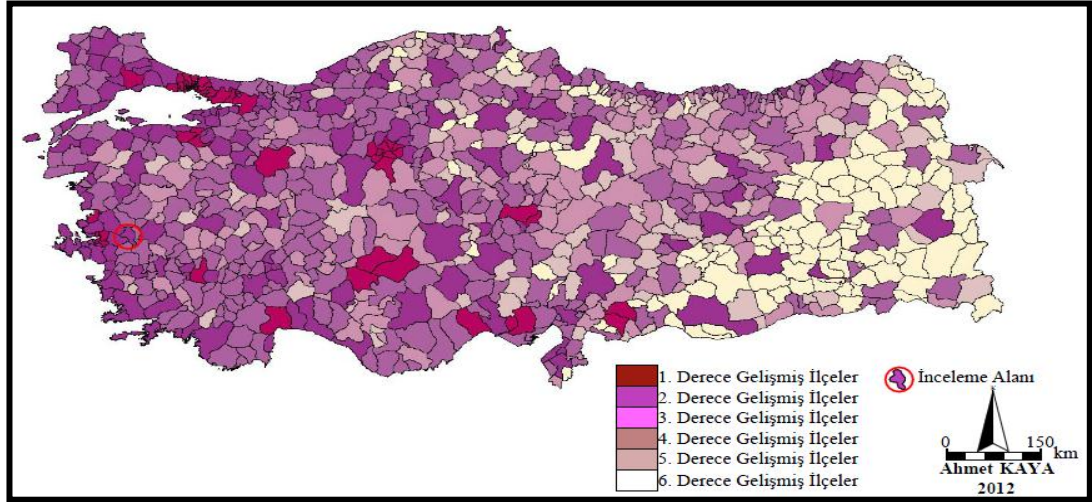
gelişmiş ilçeler ise başta İç ve Doğu Anadolu olmak üzere ülkemizin çoğu bölgesinde görülür. Altıncı dereceden gelişmişlik seviyesine sahip ilçe merkezlerine Marmara ve Ege bölgesi ilçeleri bulunmazken çoğunlukla Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerindeki ilçeler yer almaktadır. Beşinci ve altıncı dereceyi oluşturan ilçelerin ortak özelliği tarım ağırlıklı ekonomik yapıları bulunmaktadır (Harita 51). Manisa merkez ilçe ve ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik derecesine bakıldığında merkez ilçe olan Manisa, Türkiye genelinde 24'üncü sırada yer alırken, Turgutlu 82'inci sırada bulunmaktadır. İkinci dereceden gelişmiş ilçe özelliğini gösterir. Manisa ilinin ilçeleri arasında en gelişmiş olanıdır (Tablo 81). Harita 52 incelendiğinde ikinci derecede gelişmiş ilçeler grubunun ülkenin batı ve orta kesimlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ülkenin doğu kesimlerinde bulunan ikinci derecede gelişmiş ilçelerin ise, özellikle merkez ilçelerden oluşmakla birlikte az gelişmiş doğu bölgelerinde gelişme adacıkları olarak ortaya çıktıkları gözlenmektedir. Dikkat çeken bir başka oluşum ise özellikle ülkenin kıyı kesimlerindeki özellikle Ege ve Akdeniz Bölgesindeki turizm merkezlerinin bu grupta yer almıştır. Turizm sektörü, bu gruptaki ilçelerin üst sıralara çıkmasında sürükleyici bir işlev görmüştür (Harita 52).

Tablo 81. Manisa ve İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2004).

Yerleşme Adı	Gelişmişlik Sıralaması	Gelişmişlik Grubu	Gelişmişlik Endeksi
Manisa	24	2	2,46533
Turgutlu	82	2	1,23913
Soma	117	2	1,01445
Salihli	136	2	0,82197
Akhisar	178	3	0,54044
Alaşehir	284	3	0,11107
Ahmetli	300	3	0,06626
Gölmarmara	354	3	-0,06818
Saruhanlı	363	3	-0,08950
Kula	366	3	-0,09144
Kırkağaç	398	3	-0,14244
Demirci	439	3	-0,20870
Sarıgöl	446	3	-0,21863
Köprübaşı	539	4	-0,39239
Gördes	594	4	-0,49382
Selendi	689	5	-0,65702

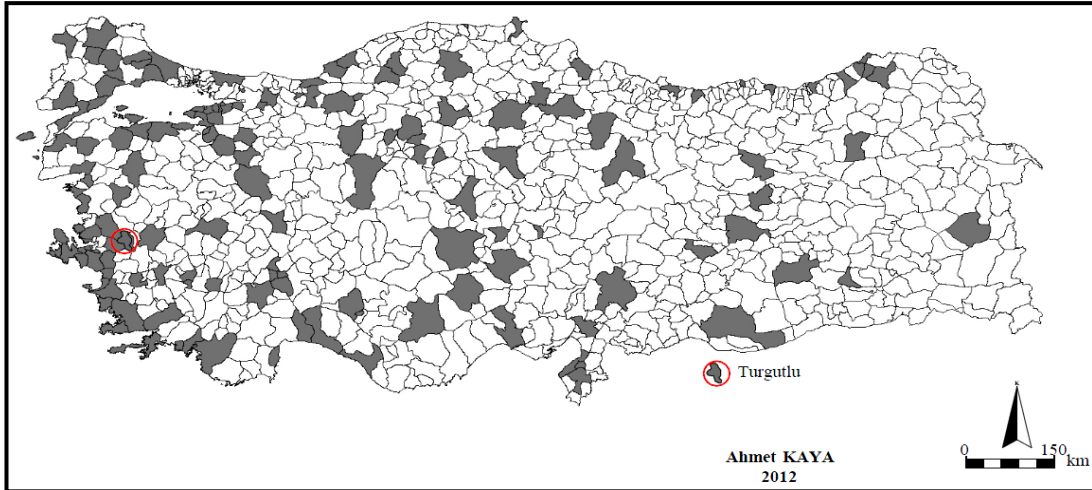
Kaynak: Manisa İli ve İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2004). (<http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce>).

Harita 51. Türkiye’de İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2004).

Kaynak: DPT 2004'den Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Harita 52. İkinci Dereceden Gelişmiş İlçe Merkezlerinin Ülke Geneline Dağılışı.

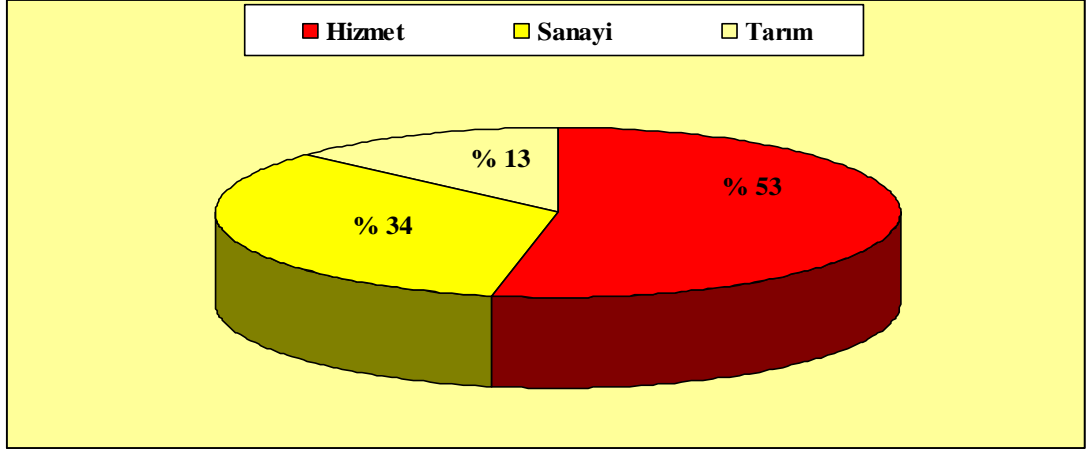

Kaynak: DPT 2004'den Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Grup genelinde şehirleşme oranı yüzde 66,21 1990–2000 yılları arasında yıllık ortalama nüfus artış hızı binde 22,3'dür. Nüfus bağımlılık oranı ve ortalama hane halkı büyüklüğü ülke genel seviyesinin altındadır. İstihdamın sektörel dağılımı, çalışan kesimin tarım ve hizmetler sektörlerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Toplam istihdamın % 45'i tarım, % 13'ü sanayi ve % 42'si hizmetler sektörlerinde çalışmaktadır. İstihdamın yüzde 47'sini ücretli çalışanlar, % 2,5'sini işverenler oluşturmaktadır. Turgutlu ilçe merkezinin 2000 genel nüfus sayımına göre çalışanların sektörel dağılımına bakıldığında tarım sektöründe çalışanlar % 13'ü, sanayi sektöründe çalışanların % 34'ü ve hizmet sektöründe çalışanlar ise % 53 gibi

bir oran meydana getirmekle birlikte ikinci dereceden gelişmiş ilçeler içerisinde üst seviyelerde yer aldığı görülmektedir (Grafik 52).

Grafik 52. Turgutlu Şehrinde 2000 Genel Nüfus Sayımına Göre Çalışanların Sektörel Dağılımı.

Kaynak: TÜİK.

Eğitim düzeyi ülke ortalamasının üzerindedir. Toplam nüfusun okuryazar oranı % 88,6'sı kadın nüfusun okuryazar oranı % 82,2'dir. Üniversite ya da yüksekokul bitirenlerin oranı ise % 9,2 seviyesindedir. İkinci derecede gelişmiş ilçelerde ekonomik faaliyetler tarım ve hizmetler sektöründe yoğunlaşmakla beraber, küçük ve orta ölçekli sanayiler de gelişmiştir. Bu grubun ülke tarımsal üretim değeri içindeki payı % 29,5'dir. Büyükşehir kapsamındaki ilçeler hariç olmak üzere, orta ve büyük ölçekli imalat sanayi işyerlerinin yüzde 40'ı grubu oluşturan ilçelerde faaliyet göstermektedir. Turgutlu ilçesinin 2000 yılına ait ekonomik faaliyet alanlarına bakıldığında imalat sanayinde çalışanların % 34 gibi yüksek bir oran teşkil etmektedir. Diğer taraftan tarım sektöründe çalışanların ise % 13 dolaylarında kalmaktadır.

2.5.1.5. Kentsel Arazi Kullanımı

Turgutlu şehrinde arazi kullanım özelliklerini dikkate aldığımızda fonksiyon alanlarının kullanımının da farklılıklar olduğu görülmektedir. Yerleşmelerin strüktürünü, fonksiyonlarını mekân üzerindeki dağılımları belirlemektedir (Denker, 1976: 24). Bundan dolayıdır ki kent içi fonksiyonların nereye ve nasıl dağıldığının bilinmesi gerekmektedir. Turgutlu kentinde fonksiyonel arazi kullanımının tespitinde 2010 revize imar planı dikkate alınmıştır. Yürürlükte bulunan imar planına göre, yaklaşık 2568 hektar olan Turgutlu yerleşim planında 374 hektar konut alanı ve 362

hektar konut gelişim alanı olarak planlanmıştır. Konut alanı yaklaşık % 28'lik oran ile en yüksek değeri oluşturmaktadır. Konut alanı çalışma alanları daha önceki yıllarda Ankara-İzmir karayolu ile İzmir-Uşak demiryolu arasında yer alırken günümüzde Ankara-İzmir karayolunun güneyine kaymaya başlamıştır. Demiryolunun kuzeyinde yer alan İstasyonaltı Mahallesi tarım alanlarının varlığından dolayı gelişme imkânı bulamamıştır.

Foto 80. Turgutlu Şehrinin Doğudan Görünüşü.

Son yıllarda konut gelişim alanları olarak ilçe yerleşmesinin güneyinde bulunan Ergenekon ve Sevilitepe mahalleleri kentsel gelişim alanı olarak tercih edilmektedir. Özellikle Ergenekon Mahallesi site içerisinde lüks konutların yapıldığı yeni yerleşim alanıdır. Şehrin gelişme yönünün daha çok güney olarak tercih edilmesi tarım dışı sahayı meydana getirmesinden kaynaklanmaktadır. Kuzeyinde kalan saha ise tarım alanlarından oluşmaktadır. Turgutlu imar planında sanayi alanları 543 hektar ile yerleşim alanlarından sonra en yüksek araziye sahiptir. Sanayi alanları toplam arazi içerisinde % 21'lik pay teşkil etmektedir. Sanayi alanlarının seçiminde daha önceki yıllar özellikle İzmir-Ankara karayolunun sağ ve sol tarafı tercih edilirken sonraki yıllarda sanayi alanları Irlamaz Deresinin batı yakasında yoğunlaşmıştır (Tablo 82). Ticaret haneler genellikle şehirde ana arterlerin bulunduğu caddelerin her iki cephesinde yoğunlaşmıştır. Spor için yaklaşık 28 hektar

alan ayrılmıştır. Irlamaz Spor Vadisi Turgutlu'da her türlü spor tesislerinin bulunduğu bir kompleksi meydana getiren yapılandıdır.

Tablo 82. Turgutlu Şehrinde Kent İçi Arazi Kullanımının Dağılımı.

Arazi Kullanışı	Arazi Miktarı	%'si	Arazi Kullanışı	Arazi Miktarı	%'si
Konut Alanı	374,4	14,6	Spor Alanları	27,9	1,1
Konut Gelişim	362,5	14,1	Mezarlık	6,5	0,3
Yönetim Tesisler	36,2	1,4	Dere-Su Kanalı	18,5	0,7
Eğitim-Kültür	62,2	2,4	Park Alanları	366,2	14,3
Askeri Alan	1,4	0,1	Genel Otopark	7,9	0,3
Sanayi	543,2	21,1	Fuar Alanı	1,7	0,1
Ticaret	84,4	3,3	Çöp Toplama	7,4	0,3
Sağlık	10,2	0,4	Karayolu	430,6	16,8
Dini Tesisler	4,6	0,2	Demiryolu	7,4	0,3
Sosyal Tesisler	7,1	0,3	Diğerleri	186,7	7,3
Tarım Alanı	21,7	0,8	Toplam	2568,7	100,0

Kaynak: Turgutlu Belediyesi İmar Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

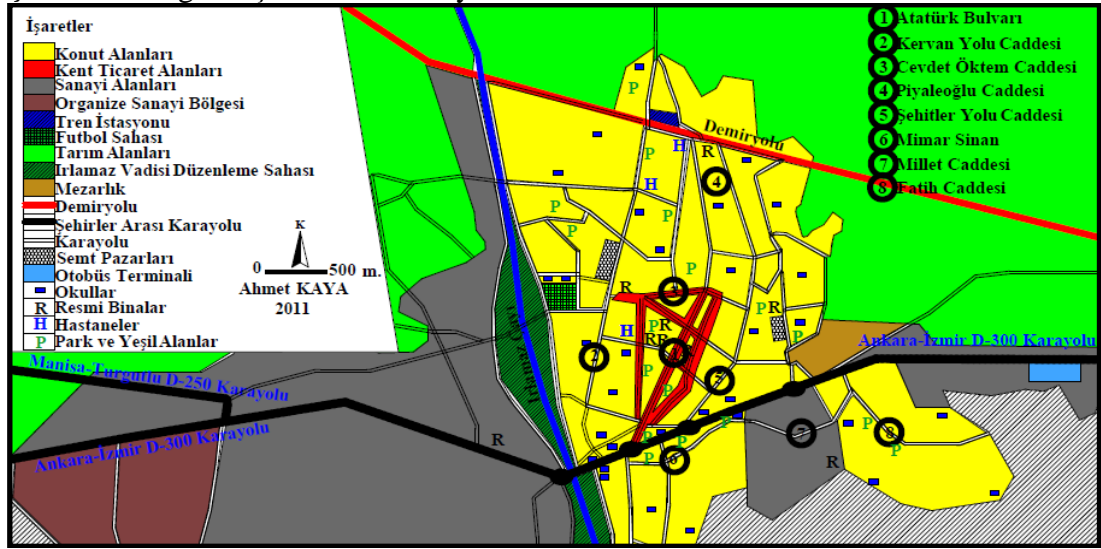

Foto 81. Ergenekon Mahallesinde Site İçerisindeki Konutlardan Bir Görünüş.

Organize Sanayi bölgesinin de İzmir-Ankara yoluna cephe oluşturacak şekilde kurulması sanayinin özellikle şehrin batısında toplanmasına neden olmuştur. Küçük Sanayi Sitesi şehrin içerisinde kalmış olmamakla birlikte Ergenekon ve Sevilitepe Mahallelerini birbirinden ayırmaktadır (Şekil 26). Kent içi arazi kullanımında yeşil alanların varlığı ve bunlara ayrılan alanların oranı modern kent

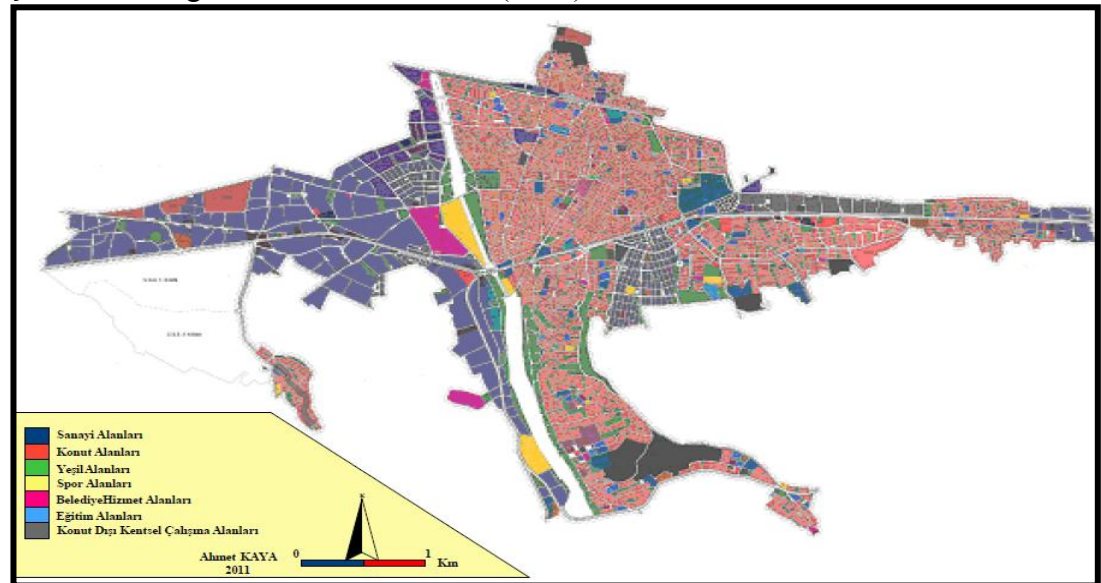
özelliğini yansıtır. Turgutlu ilçesinde kent içi yeşil alan varlığı 366 hektar ile yeterli miktarda olduğu söylemek doğrudur. Kentsel arazi kullanımını içerisinde yaklaşık % 16'lık oran teşkil etmektedir. Gerçekten de şehir içi park ve yeşil alanlar halkın zaman geçirdiği mekânlardır. Özellikle bahar ve yaz aylarında Turgutlu halkı yoğun olarak park alanlarını kullanmaktadır. Kent içinde her mahallede park ve yeşil alan için ayrılan mekânlar mevcuttur. Eğitim-kültür sahaları için 62 hektar alan ayrılmıştır. Eğitim alanı olarak ayrılmış ve yoğun olarak okulların bulunduğu bir alan mevcut değildir.

Şekil 26. Turgutlu Şehrinin Fonksiyonel Arazi Kullanım Haritası.

Kaynak: Turgutlu 2010 Revize İmar Planı.

Şekil 27. Turgutlu Revize İmar Planı (2010).

Kaynak: Turgutlu Belediyesi İmar Müdürlüğünden Alınmıştır.

Foto 82. Turgutlu Şehrinde Halkın Zamanını Geçirdiği Orta Parktan Bir Görünüm.

Foto 83. Şehrin Ana Aksını Oluşturan Atatürk Bulvarının Genel Görünüşü ve Geri Planda Çaldağı Görülmektedir.

Kent içi arazi kullanımında en yüksek paya sahip ulaşımı sağlayan karayollarıdır. Karayolları 430 hektarlık alan ile % 16'lık oran oluşturmaktadır. Şehir içi yolların bir kısmı asfalt ile kaplanırken diğer kısmı ise parke taşlarla kaplanmıştır. Okullar şehrin çeşitli mahallesine dağılmıştır. Ticaret alanları ise 82 hektar sahayı kaplamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. GENEL BAKIŞ

Araştırma sahasının Türkiye'nin en verimli topraklarından biri olan Gediz Nehri'nin oluşturduğu Gediz Ovasında bulunması, saha için tarımsal etkinliklerin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı adı taşıyan ovayı doğu batı doğrultusunda kat eden Gediz Nehri sahanın ekonomik can damarını oluşturur. Sahadaki yerleşmenin kurulup gelişmesinde Gediz Ovası ve nehrinin katkısı oldukça önemlidir. Çalışma alanının kırsal kesiminde ve şehir merkezi olan Turgutlu'da yaşayan halkın temel geçim kaynakları arasında tarımsal üretim oldukça önemlidir. Şehirde birincil geçim kaynağını meydana getirmese de kırsal kesimde yaşayan halkın temel geçim kaynağı tarımdır. Tarımın oldukça geliştiği sahada tarımsal ürün işleyen sanayi oldukça gelişmiştir. Türkiye'nin önemli sanayi kuruluşlarından bir olan TUKAŞ'ın 1961 yılında Turgutlu'da açılması tarımı destekleyen önemli unsur olmuştur. Sahanın en önemli tarımsal ürünleri arasında olan Sultaniye cinsi çekirdeksiz üzüm, Papaz eriği (Dumanlı Papaz) ve kiraz iç piyasa için önem arz ettiği gibi ihraç ürünleri arasında da yer almaktadır. Geçmişte pamuk ve tütün ziraatının yoğun olarak yapıldığı çalışma alanında, günümüzde bu ürünler önemini yitirmiş ve ekim alanları oldukça daralmıştır.

Bozdağlar üzerindeki aşınmaya bağlı olarak binlerce yıldır biriken kil tabakaları sahayı Türkiye'nin en önemli toprak sanayi merkezlerinden bir haline getirmiştir. Turgutlu'da önceki yıllarda 80'e yaklaşan tuğla-kiremit fabrikaları günümüzde ise 30 civarına düşmüştür. İnceleme alanında gıda sanayi, makine sanayi ve tarımsal alet üreten sanayi gelişmiştir. Turgutlu'da hayvancılık önemli bir faaliyettir. Özellikle büyükbaş ve kümes hayvancılığı yakın çevre ve sahada yaşayan nüfusun ihtiyacına cevap vermektedir. Sahada üretimin gelişmesi ticareti de önemli kılmıştır. Bu gün çalışma alanında birçok mal iç ve dış ticarete konu olmakta ve ülkemize döviz girdisi sağlamaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan sınıflamada ülkemizde 872 ilçe merkezi içinde 82. Sırada ve 2. dereceden gelişmiş ilçeler arasında yer alan Turgutlu şehrinin gelecekte daha önemli bir konumda olacağı kuşkusuzdur.

2. GENEL ARAZİ KULLANIŞI

Araştırma sahası yaklaşık 475 km² yüzölçümüne sahiptir. Turgutlu'da toprak özelliklerinin belirlenmesi, kullanım tarzının tespiti ve tarımsal alan için ayrılan toprakların hangi özelliklere sahip olduğunun bilinmesi, arazinin kullanım kabiliyetinin ne olduğu ve günümüzdeki faydalanma şekli genel arazi kullanımı açısından önem arz etmektedir. Arazi kabiliyet sınıflandırılması yapılırken yapısal özellikleri yanında eğim, sulama, drenaj ve toprak erozyonu gibi faktörler dikkate alınmaktadır. Çalışma alanını kapsayan toprakların 10601 hektarını I. sınıf araziler oluşturmaktadır. Söz konusu araziler ilçe yüzölçümünün yaklaşık % 23,3'ünü meydana getirmektedir. I. sınıf araziler her türlü tarımsal ürünün yetiştirilmesi için en uygun olan arazilerdir. Araştırma sahasında I. sınıf tarım arazileri graben tabanında yer alır. Gediz Nehrinin güneyinde kalan araziler birinci sınıf tarım arazilerinin yer aldığı kesimlerdir. Her türlü tarımsal ürünün kolay şekilde yetiştirilebildiği bu araziler alüvyon ve kolüviyal topraklardan oluşmaktadır. Sahada iklim şartlarının uygunluğu söz konusu araziler üzerinde yoğun bir tarımsal faaliyeti ortaya çıkarmıştır. I. sınıf araziler bağ ziraatı yanında çeşitli meyve ve sebzenin yetiştirildiği arazilerdir. Turgutlu ilçesinde II. sınıf araziler 7127 hektar ile saha topraklarının yaklaşık % 15'ini oluşturmaktadır. II. sınıf araziler yoğun olarak Gediz Nehrinin kuzeyinde kalan kısımda bulunurlar. II. sınıf araziler hafif ya da orta derecede erozyon yanında, zaman zaman sel ve taşkınların yaşandığı topraklardır. Söz konusu topraklar graben alanında yer almaktadır. Bu topraklarda pamuk, sebze ve çeşitli meyve ziraatı yapılmaktadır. Ayrıca sulanmayan alanlarda zeytin bahçelerinin dağılışı gösterdiği gözlenmektedir. Çalışma alanının kuzeyinde yer alan Musacalı, Çampınar, İzzettin, Musalaryeniköy ve Sınırlı köylerinin toprakları II. sınıf tarımsal arazilerden oluşmaktadır (Tablo 83).

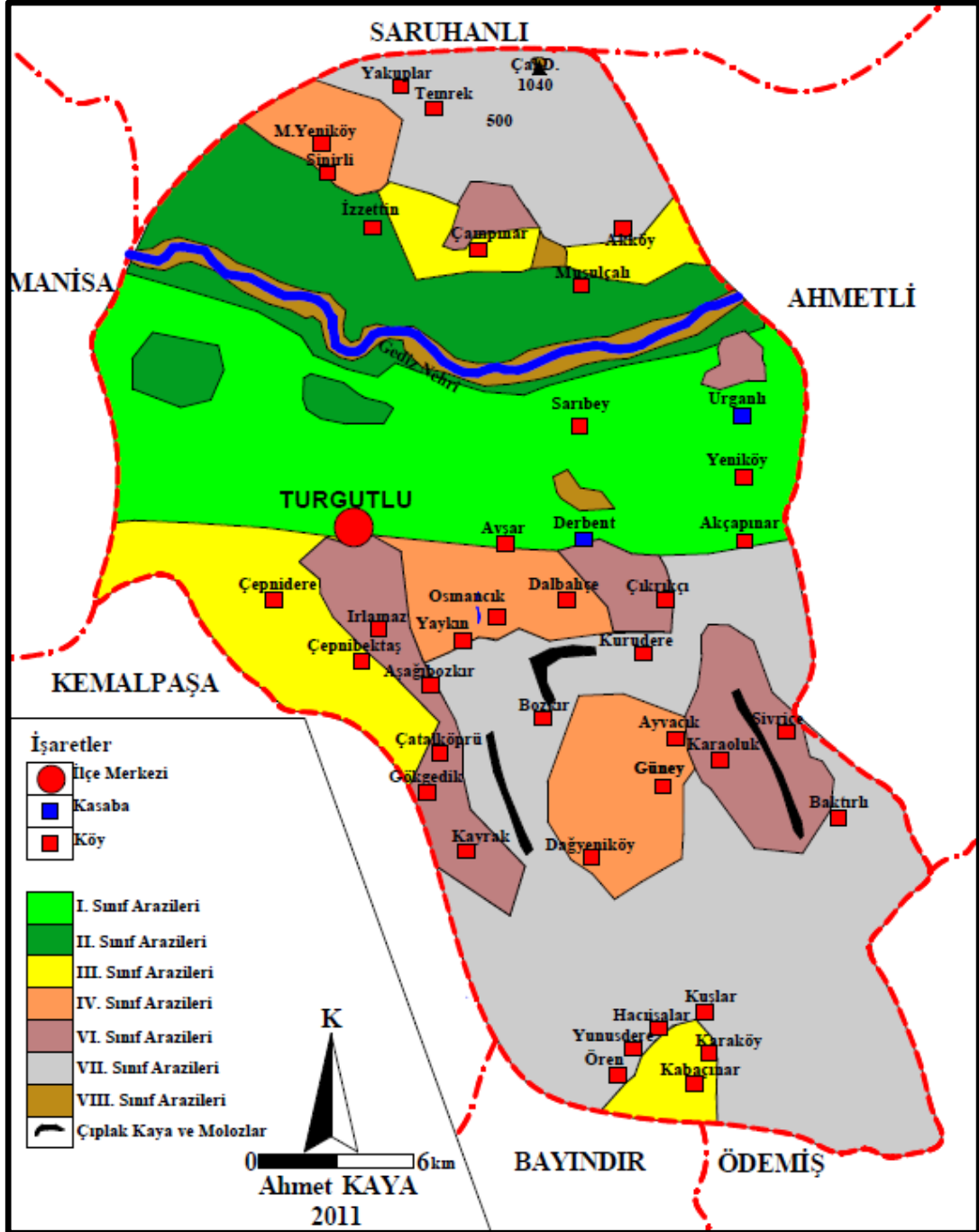
Tablo 83 . Araştırma Sahası Topraklarının Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı.

Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları								Toplam
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Alan (ha.)	10601	7127	4320	4065	0	7784	11103	2555	47555
%'si	22,3	15,0	9,1	8,5	0	16,4	23,3	5,4	100,0

Kaynak: 1998. Manisa İli Arazi Varlığı. Ankara: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları İl Rapor No.45. s.13.

Turgutlu'da III. sınıf tarımsal araziler 4320 hektar olup, saha yüzölçümünün yaklaşık % 9'unu meydana getirirler. III. sınıf araziler taşlılık, erozyon, eğim gibi problemlerin olduğu arazilerdir ve hafif eğimli yamaçlar üzerinde yayılış gösterirler.

Harita 53. Turgutlu'nun Arazi Kabiliyet Sınıfları (1998).

Kaynak: 1998, Manisa İli Arazi Varlığı. Ankara: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları İl Rapor No.45.

Kuzeyde Akköy ve Çampınar köyleri, güneyde Çepnidere ve Çepnibektaş köyleri ile sahanın en güneyinde yer alan Kuşlar, Karaköy, Kabaçınar, Hacısalar,

Yunusdere ve Ören köylerinin tarımsal toprakları III. sınıf arazilerden oluşur. Söz konusu arazilerde sulama imkânı olan yerlerde bağ, sebze ve meyve ziraatı yapılırken, sulama imkânı olmayan yerlerde ise zeytin, tütün ve tahıl ziraatı yapılmaktadır. Çalışma alanında 4065 hektar IV. sınıf arazi bulunmaktadır. Sahanın % 8'inden fazlasını meydana getirmektedir. IV. sınıf arazilerde kısıtlamalar III. sınıf arazilerden daha fazla ve bitki seçiminde sınırlıdır. IV. sınıf araziler sahanın güneyinde ve kuzeyinde fazla yüksek olmayan tepelik alanlarda yayılış göstermektedir. Bu araziler Sahanın kuzeyinde Musalaryeniköy ve Sınırlı köylerinin kuzeyinde, Osmancık, Yaykın ve Dalbahçe köyleri ile Ayvacık, Güney ve Dağyeniköy toprakları IV. sınıf arazilerden oluşmaktadır. Bu araziler üzerinde meyvecilik, zeytin ve tahıl ziraatı yapılmaktadır. Araştırma sahasında V. sınıf arazilere de rastlanmamaktadır. VI. sınıf araziler ise 7784 hektar alan ile % 16'nın üzerinde bir orana sahiptir. Zirai faaliyetler için çok fazla uygun olmayan VI. sınıf araziler sahanın güneyinde daha geniş alan kaplamaktadır. Çalışma alanında bu gruba giren araziler üzerinde mera, fundalık ve ormanlık sahalar yaygın olarak görülür. Söz konusu arazilerde hayvancılığın yanında, kuru tarım yapılmaktadır. Ayrıca Kayrak köyü gibi bazı yerleşim birimlerinde taraçalama yöntemi kullanılarak kiraz yetiştiriciliği yapılmaktadır. Turgutlu'da VII. sınıf araziler 11103 hektar yer kaplamakta ve sahada en büyük araziye gurubunu teşkil etmektedir. Toplam arazi içerisinde % 23'den fazla orana sahiptir. Tarımsal faaliyetlere çok uygun olmayan bu araziler, VI. sınıf araziler gibi mera ve ormanlık alanları oluşturmaktadır. Araziler içerisindeki ormanlık alanlardan elde edilen alanlarda sınırlıda olsa tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. VII. sınıf araziler üzerinde çok dik alanların yer alması nedeniyle erozyon sorunu bulunmaktadır. Sahada VIII. sınıf araziler 2555 hektar olup, % 5'den fazla bir oranda temsil edilmektedirler. VIII. sınıf araziler üzerinde erozyon, taşlılık gibi problemler oldukça fazladır ve üzerinde tarım yapmayı sınırlandıracak birçok problem görülmektedir. Gediz Nehrinin meydana getirdiği yatak kenarında, ova tabanında Çakalazmağı diye adlandırılan yerde bu tür arazilere rastlanmaktadır. Gediz nehrinin yatağının sağ ve sol sahilinde bulunan bu araziler zaman zaman taşkınlara maruz kalmaktadır. Çakalazmağı olarak adlandırılan saha 1980'li yıllara kadar Turgutlu ilçesindeki tuğla-kiremit sanayi için hammadde temin edilen bir alan olmuştur. Günümüzde bu arazide toprak alınmasından sonra irili

ufaklı 30'a yakın gölcük oluşmuş sonuçta saha ve çevresi tarıma uygun olmayan arazileri ortaya çıkmıştır. Bunun dışında Musacalı köyünün kuzeybatısında VIII. sınıf araziler yer almaktadır (Tablo 83, Harita 53).

3. TARIM

3.1. TARIMIN GENEL ÖZELİKLERİ

Ülkemizde olduğu gibi Turgutlu ve köylerinde yaşayan nüfus için de tarım önemli bir ekonomik faaliyeti oluşturmaktadır. Gediz Grabenin oluşturduğu çöküntü alanı içerisinde, Türkiye'nin en önemli tarım alanları yer alır. Bu tarım alanlarında modern yöntemlerle yapılan tarımsal faaliyetler yörede olduğu gibi ülkemiz içinde önemli bir yer teşkil eder. Araştırma sahasında üretilen ürünler, bölgesel ve küresel ölçekte ihtiyaca karşılık vermektedir. Sahada var olan gıda sanayisi için ayrıca hammadde kaynağı oluşturmaktadır. Konserve ve yağ sanayi gibi kuruluşları sahanın zengin tarımsal alanlarından elde edilen hammaddelerle üretim sağlamaktadır.

Turgutlu ilçesinde yer alan toprakların yarıya yakın kısmı tarımsal alan için uygundur. İlçe topraklarının 22881 hektarı ve % 48,1'i tarımsal arazilerden oluşur. Sahanın güneyinde Bozdağların oluşturduğu dağlık araziler ve kuzeyinde yer alan Çaldağı kütlesinin bulunduğu yer dışında, orta kısmı Gediz Ovasının verimli tarım arazilerinden meydana gelir. Araştırma sahası doğal koşullar bakımından ülkemizin tarıma en uygun sahalardan birini oluşturmuştur. Doğal faktörlerden yüzey şekilleri, toprak, su durumu, iklim ve bunun yanında beşeri koşullardan ulaşım, sanayi, insan faktörü, tarımsal donanım ve sermaye koşullarının uygunluğu sahanın tarımsal potansiyelini de oldukça geliştirmiştir.

Turgutlu ilçesinin kuzey ve güney kesiminde yer alan engebeli sahalarda son yıllarda meyveciliğin gelişmesi ile birlikte söz konusu arazilerinde tarımsal potansiyelini yükseltmiştir. Yüz ölçümü 475 km²'yi bulan ilçe topraklarının yaklaşık 228 km² olan kısmını tarımsal araziler meydana getirmektedir. Bu durum sahanın oldukça uygun yeryüzü şekillerine sahip olduğu göstermektedir. Oransal olarak % 48,1 gibi yüksek bir değer arz eden tarımsal arazilerin varlığı sahanın bitkisel üretim potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Orman arazilerinin çoğunluğu araştırma sahasının kuzeyinde yer alan Çaldağı kütlesi ile güney kesiminde yer alan Bozdağların uzantısını oluşturan dağlık kütleler

üzerinde yer alır. Sahanın orta kısmı ise Gediz Grabeninin bulunduğu kesimdeki araziler kültür bitkileri ile kaplanmıştır. Ormanlık alanlar 19273 hektar arazisi ile saha yüzölçümünün % 40,5'lik kısmını oluşturur. (Tablo 84, Grafik 53).

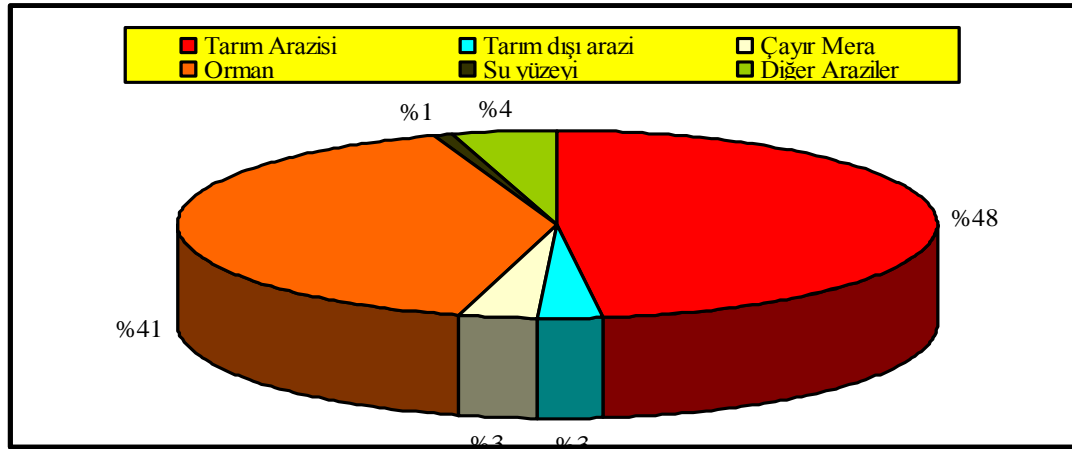
Tablo 84. Araştırma Sahasında Arazilerin Dağılımı ve Yüzdeleri.

Arazi Dağılımı	Alanı (hektar)	%'si
Tarım Arazisi	22881	48,1
Tarım dışı arazi	1282	2,7
Çayır Mera	1564	3,3
Orman	19273	40,5
Su yüzeyi	440	0,9
Diğer Araziler	2115	4,4
Toplam	47555	100,0

Kaynak: 1998, Manisa İli Arazi Varlığı, Ankara: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları İl Rapor No.45'den Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Çayır ve mera arazileri araştırma sahasında 1564 hektarlık alan ile yaklaşık % 3,3'ü gibi bir oran teşkil etmektedir. Çayır ve meralar hayvancılık için önemlidir. Söz konusu araziler sahanın güneyini kaplayan Bozdağların eteklerinde yer alır.

Grafik 53. Araştırma Sahasında Arazi Türlerinin Dağılışı ve Oranları (1998).

Kaynak: Manisa İli Arazi Varlığı, Ankara; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları İl Rapor No.45'den Yararlanılmıştır.

Gediz Nehri ilçe topraklarını kuzey ve güney olmak üzere iki kısma ayırır. İlçenin orta kısmından geçen nehir doğu batı doğrultusunda kıvrımlar yaparak akar ve sahayı terk eder. Gediz nehrinin yatağı bazı kısımlarda 50 metreyi geçen bir yatak genişliğine sahiptir ve 440 hektarlık alan ile ilçe topraklarının su yüzeyini oluşturur. Tarım dışı araziler 1282 hektar ile sahanın % 2,7'lik alanını kaplar. Tarım alanlarının kullanım durumuna bakıldığında tarımsal ürünler içerisinde 79900 dekarlık alan ile

bağ sahaları en geniş dikili alanı teşkil eder. İlçenin ve ülkemizin önemli tarım ürünü olan bağlık sahalar % 34,9'luk oranla oldukça geniş alan içerisinde bulunmaktadır. En düşük ekim alanı ise 3000 dekar ile endüstri bitkilerine aittir. Özellikle son on yılda endüstri bitkilerine uygulanan kota ve sınırlamama bu bitkilerin ekim alanını da oldukça düşürmüştür. Sebze son yıllarda sahada oldukça fazla ziraatı yapılmakta ve 37650 dekar dikim alanı ile % 16,5'lik oranında temsil edilmekte. Meyvelikler dikili alanlar içerisinde oldukça yüksek ve 31610 dekar ile % 13,8 oran ile tarımsal potansiyeli oldukça yüksektir. Zeytinlikler ise % 5,1'lik oran ile 11610 dekar arazide yer almaktadır (Tablo 85).

Tablo 85. Araştırma Sahasında Tarım Ürünlerinin Ekilişleri ve Oranları (2010).

Arazi Dağılımı	Alanı (da)	%'si
Tahıllar	30000	13,1
Endüstri Bitkileri	3000	1,3
Yem Bitkileri	16250	7,1
Bağ	79900	34,9
Meyvelik	31610	13,8
Zeytinlik	11610	5,1
Sebze	37650	16,5
Diğer Ürünler	18790	8,2
Toplam	228810	100,0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Foto 84. İlkbaharda Turgutlu Ovasını Çiçek Bahçesini Andıran Görüntüsü.

3.2. EKİLİ ALANLAR

Turgutlu ilçesinde tarım arazilerinin yaklaşık % 50'si ekili arazilerden oluşmaktadır. 2010 verilerine göre bu tip arazilerinin miktarı 105610 dekarı bulmaktadır.

3.2.1. Mısır

Sıcak iklim bölgesi tahıllarındandır. Tohumlanma döneminde 9 ila 10 °C yetiştirme döneminde ise 20 °C'nin üzerinde sıcaklık ister. Olgunlaşma döneminde ise sıcaklık değeri 25 ila 30 °C'nin arasında olmalıdır. Sıcaklığın 30 °C'nin üzerine çıktığı dönemlerde mutlaka sulanmalıdır. Mısır tarımında nem sıcaklık önemlidir. Yıllık yağış tutarı 500 ila 600 mm. civarında olmalı ve optimum şartlarda ise 8000 ila 10000 mm. civarındadır. Toprak isteği fazla değildir, ancak humusça zengin topraklar en iyi yetiştirme ortamını oluşturur. Yetime döneminde 2 defa çapalanmamalı, çapa ise mısırdaki boy artışının daha fazla olmasına neden olur (Doğanay, 2007: 130,131). Araştırma sahasında 2010 yılında 18536 dekar arazi mısır ziraatına ayrılmıştır. 18536 dekar araziden 183872,2 ton mısır üretilmiştir (Tablo 86).

Tablo 86. Yerleşmelerde Göre Mısır Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

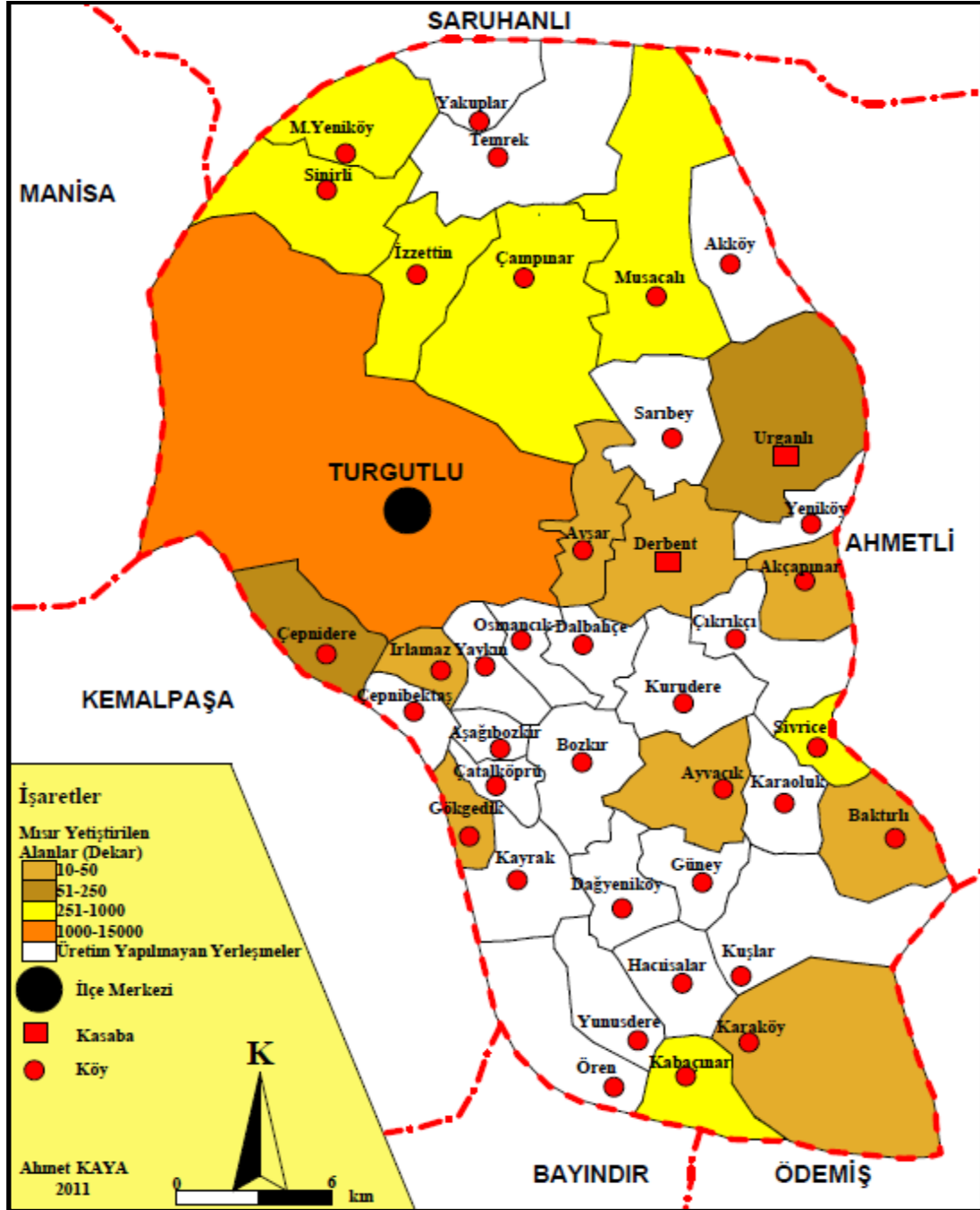
Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)
Turgutlu	14390	14274,8	Urganlı	202	200,6
Sinirli	980	972,1	Çepnidere	60	59,5
Çampınar	785	778,7	Akçapınar	22	21,8
İzzettin	670	664,7	Ayvacık	19	18,8
Baktırlı	18	17,8	Baktırlı	18	17,8
Çepnidere	60	59,5	Karaköy	12	11,9
Çampınar	785	778,7	Avşar	10	9,9
M.Yeniköy	532	527,7	Ören	10	9,3
Sivrice	410	406,8	Toplam	18536	183872,2
Musacalı	300	297,8			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Mısır'dan dekarda elde edilen verim 992 kilogramdır. Araştırma sahasında 18 yerleşim biriminde mısır ziraatı yapılmaktadır. En yüksek ekim alanı 14390 dekar arazi miktarı ile Turgutlu merkeze aittir. Turgutlu şehrinde 2010 yılında 14390 dekar araziden 14272,8 ton ürün elde edilmiştir. Üretimi yapılan sahalar içerisinde mısır ekiminin en az yapıldığı yerleşim yeri ise 10 dekar arazi ile Ören köyüdür. Önemli

ekim alanına sahip yerleşim birimleri ise Sinirli 980 dekar, Çampınar 785, İzzettin köyünde ise 670 dekar arazi mısır ziraatına ayrılmıştır. Mısırın üretim alanları daha çok sulama imkânının var olduğu yerleşmeler üzerinde yoğunlaşmıştır. İnceleme alanının güney yarısını oluşturan Bozdağların bulunduğu kesimde yer alan köylerde mısır ziraatı yapılmamaktadır. Yine kuzey kesimde Çal dağının eteklerinde kurulan Yakuplar ve Temrek gibi köylerde mısır ziraatına pek rastlanmaz (Harita 54).

Harita 54. Yerleşmelere Göre Mısır Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.2.2. Buğday

Temel besin maddesini oluşturan buğdayın Turgutlu merkez dahil olmak üzere diğer yerleşmelerde de ziraatı yapılmaktadır. Araştırma sahasında kışlık buğday ekime yapılır. Ekim-Kasım aylarında ekilen buğdayın, Mayıs ayının ikinci haftasından itibaren hasadı yapılır. Ekim yapıldığı sırada hava sıcaklığının 5 °C'den az olmaması gerekir. Başak bağlama ve dane oluşturma sırasında kesinlikle yağış istemez ılıman bölgelerde 400 ila 600 mm. arasında yağış yeterlidir. Buğday tarımı yapılacak topraklar azot, fosfor, potasyum, demir, manganez ve klor elementlerince zengin olması gerekir. Makine kullanımı, sulama, gübreleme ve tohum kalitesi verimi yükseltir (Doğanay, 2007: 101,102). Buğday ziraatı 10130 dekar arazide yapılmakta ve sahada yıllık ortalama 3192 ton ürün elde edilmektedir. Dekardan elde edilen verim 315 kg/dekardır (Tablo 87).

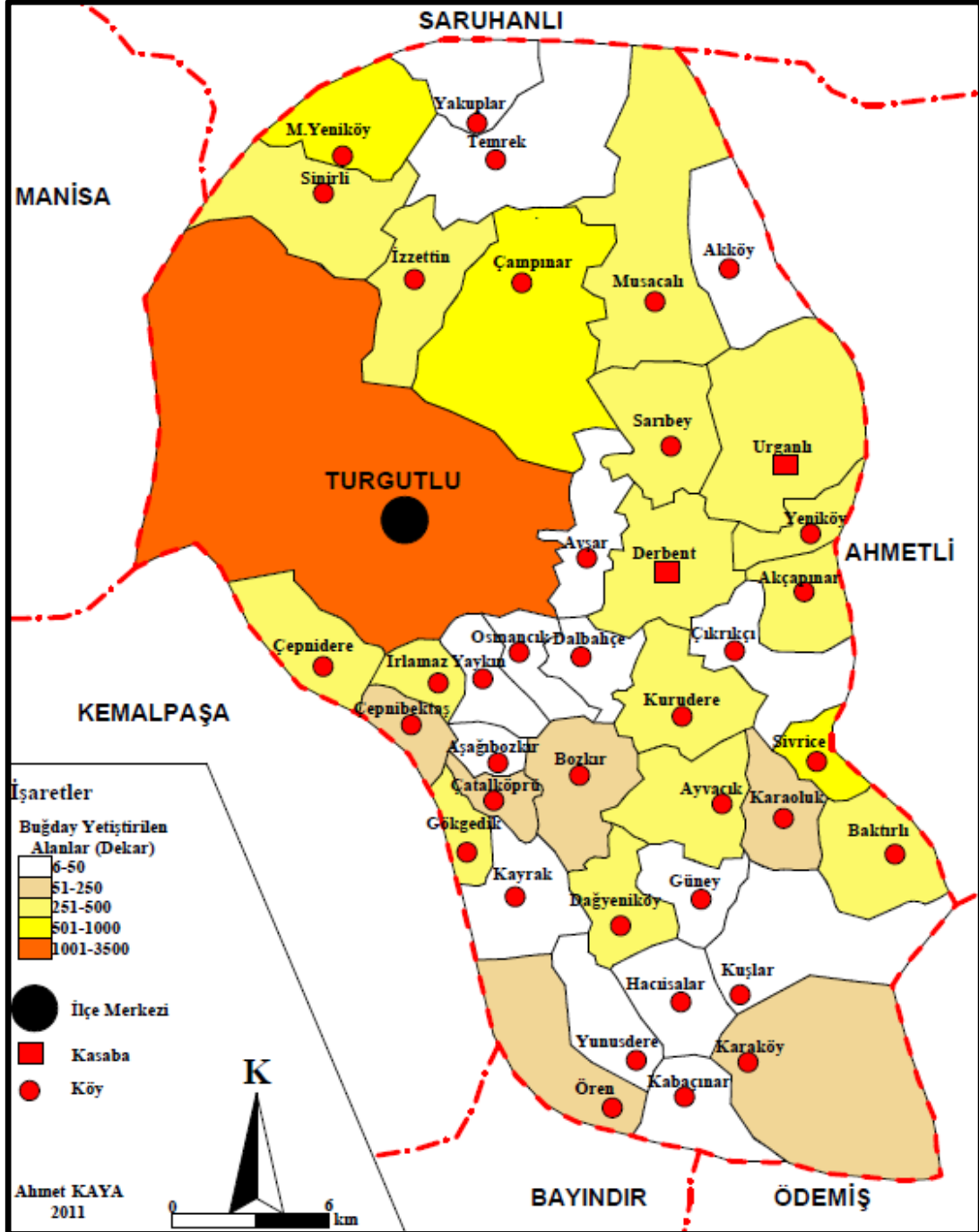
Tablo 87. Yerleşmelere Göre Buğday Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)
Turgutlu	3300	1040,0	Kuşlar	52	16,4
M.Yeniköy	764	240,6	Bozkır	40	12,6
Sivrice	680	214,2	Kayrak	40	12,6
Çampınar	578	182,0	Karaoluk	38	12,0
Baktırlı	492	155,0	Çepnibektaş	32	10,1
Musacalı	481	151,6	Ören	32	10,1
Urganlı	420	132,3	Dalbahçe	28	8,8
İzzettin	401	126,3	Çatalköprü	26	8,2
Çepnidere	370	116,6	Güney	24	7,6
Ayvacak	362	114,0	Hacısalar	22	6,9
Sinirli	305	96,1	Osmancık	22	6,9
Dağyeniköy	270	85,5	Yaykın	18	5,7
Sarıbey	210	66,2	Avşar	16	5,0
İrlamaz	180	56,7	Aşağıbozkır	15	4,7
Gökgedik	170	53,5	Yunusdere	15	4,7
Derbent	165	51,2	Temrek	14	4,4
Yeniköy	125	39,4	Kabaçınar	12	3,8
Kurudere	112	35,2	Akköy	6	1,9
Karaköy	97	30,6	Kuşlar	52	16,4
Çıkrıkçı	72	22,7	Toplam	10130	3191,2
Akçapınar	67	21,1			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

Buğday ziraatının en fazla yapıldığı yer 3300 dekar arazi ile Turgutlu şehridir Köyler içerisinde en fazla ekim alanı 764 dekar arazi ile Musalaryeniköy köyünde yer almaktadır. Turgutlu ilçe merkezinde 2010 yılında 3300 dekar arazide yıllık ortalama 1040 ton ürün elde edilmiştir. (Harita 55).

Harita 55. Yerleşmelere Göre Buğday Ekiliş Alanları ve Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Sahada en az ekim alanı 6 dekar arazi ile Akköy'dür. Önemli üretim alanına sahip yerleşmeler Sivrice 680 dekar, Çampınar 578 dekar, Baktırlı 492 dekar,

Urganlı 420 dekar ve 401 dekar ile İzzettin köyleridir. Yakuplar, Temrek, Çıkrıkçı, Yaygın, Osmancık, Dalbahçe, Avşar, Çıkrıkçı, Güney, Kayrak, Kuşlar, Yunusdere ve Kabaçınar gibi yerleşim birimlerinde ise ekim alanı 50 dekarın altındadır.

Foto 85. Araştırma Sahasında Buğday Ekim Alanlarından Bir Görünüş.

Araştırma sahasında ova tabanında cumhuriyet 75, Ceyhan 99, Basri bey, Kaşif bey ve panda buğday tohumu ekilmektedir. Taban araziler dışındaki sahalarda ise Gediz 75 cinsi buğday ekimi yapılmaktadır.

3.2.3. Arpa

Başlıca tahıllardan biri olan arpa hayvan yemi yanında asıl alkollü içecek sanayinin hammaddesidir. Hayvan yemi üretimi için sahada yer alan yem fabrikalarında kullanılır. Bundan dolayı besi hayvancılığı için önemlidir. İklim isteği fazla değildir. Tahıllar arasında yatay ve dikey sınırı en geniş olan ürünlerden biridir (Doğanay, 2007: 38). Yörede hayvancılığın önemli bir yere sahip olması, arpa ve mısır tarımının yapılmasına neden olmuştur. Araştırma sahasında elde edilen arpa önce sahada hayvancılığın ihtiyacını karşılamakta geri kalan kısmı ise ticari gelir elde edilmek amacıyla değerlendirilmektedir.

Arpada dekardan elde edilen verim ortalama 277 kilogram kadardır. Araştırma alanında 2010 yılında 1250 dekar arazide arpa ziraatı yapılmıyordu. Aynı yıl elde edilen ürün miktarı ise 346 ton civarında idi. İnceleme alanında 18 yerleşmede arpa ziraatı yapılmaktadır. Sahanın kuzeyinde yer alan yerleşmelerde arpa ziraatı

daha yaygın yapılırken, özellikle güneyde yer alan yerleşmelerden bir kaçı dışında arpa ziraatı yapılmamaktadır (Tablo 88).

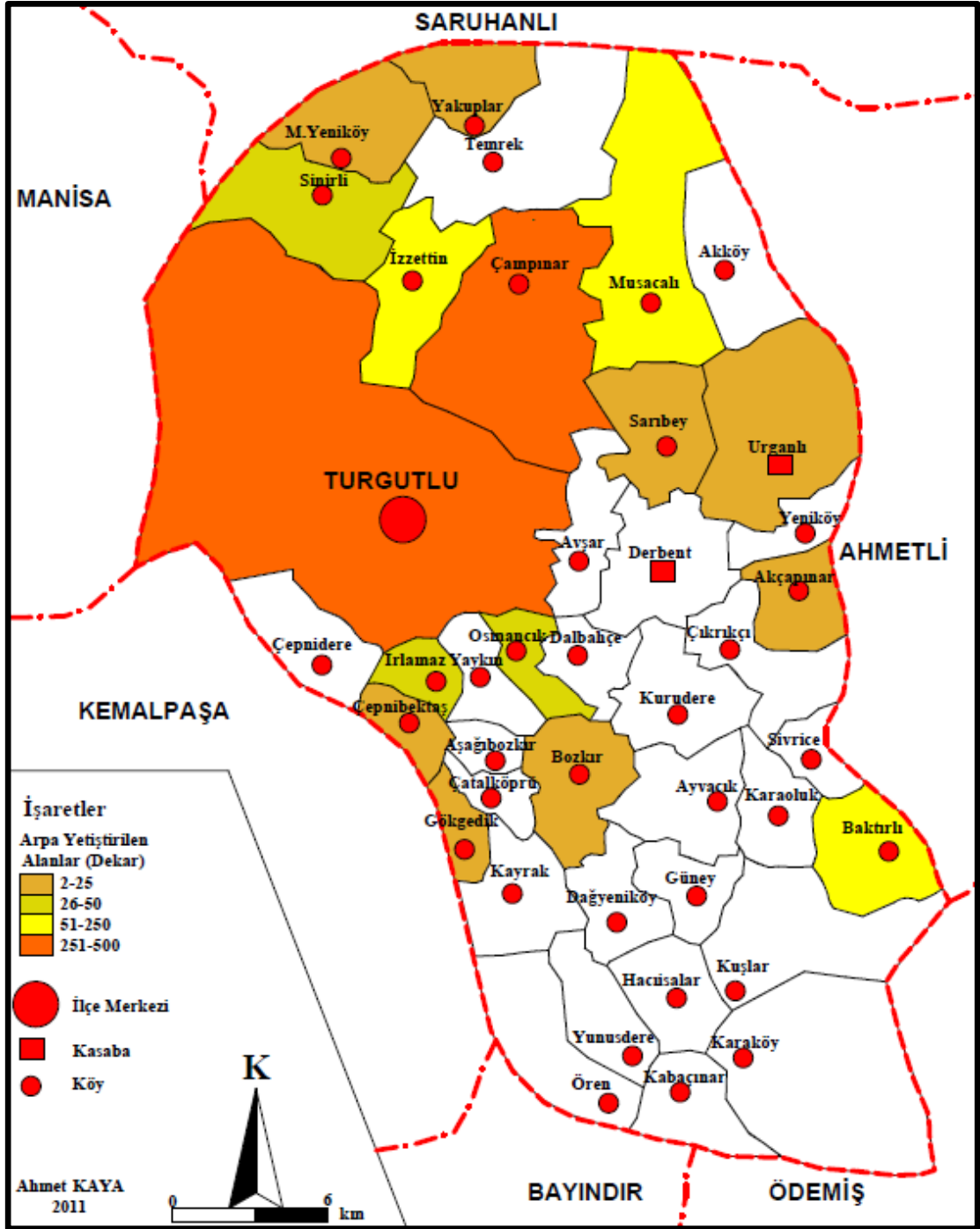
Tablo 88. *Yerleşmelere Göre Arpa Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).*

Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)
Turgutlu	436	120,8	Gökgedik	12	3,3
Çampınar	251	69,6	M.Yeniköy	12	3,3
Musacalı	210	58,2	Bozkır	11	3,1
İzzettin	112	31	Akçapınar	8	2,2
Baktırlı	54	15	Derbent	8	2,2
İrlamaz	35	9,7	Çepnibektaş	5	1,4
Osmançık	30	8,3	Yakuplar	3	0,8
Sinirli	28	7,8	Urganlı	2	0,5
Sivrice	18	5,0	Toplam	1250	346,4
Sarıbey	15	4,2			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

Ekim alanları içerisinde 436 dekar arazi ile ilçe merkezi ilk sırada yer almaktadır. En az arpa ziraatının yapıldığı yer ise 1,4 dekar arazi ile Çepnibektaş köyüdür. Çampınar 251 dekar, Musacalı 210 dekar gibi yüksek ekim alanına sahip yerleşmelerdir. Turgutlu ilçe merkezi, Çampınar ve Musacalı saha üretiminin yaklaşık % 70'ini karşılayan yerleşmelerdir. Bu yerleşmeler Gediz Graben sahasında yer almaktadır. Baktırlı köyü 54 dekar arazi ve 15 ton üretim miktarı ile sahanın güney yarısında en fazla üretim yapan yerleşmelerdendir (Harita 56). Araştırma sahasında arpa ziraatı yapılan arazilerde Tokak 157 ve Tokak 37 cinsi arpa ekimi yapılmaktadır.

Harita 56. Yerleşmelere Göre Arpa Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.2.4. Yem Bitkileri

3.2.4.1. Silajlık Mısır

Araştırma sahasında hayvancılık önemli faaliyet kolunu meydana getirir. Yem bitkileri içerisinde silajlık mısır en fazla ekim alanına ve üretim miktarına sahiptir. 2010 yılında yaklaşık 11505 dekar arazide ekimi yapılan mısır 46018 ton ile önemli üretim miktarına sahip olmuştur. Dekardan ortalama 4 ton civarında ürün alınmaktadır. Silajlık mısır ekimi Turgutlu merkez ve 13 kırsal yerleşmede yapılmaktadır. En fazla üretim alanı 6801 dekar ile Turgutlu merkezine aittir. Turgutlu merkez saha üretiminin yaklaşık % 60'ını karşılamaktadır. En az üretim alanı ise 12,5 dekar arazi ile Yakuplar köyündedir. Yakuplar köyünde 2010 yılında 12,5 dekar araziden 50 ton ürün elde edilmiştir. Bu miktar inceleme alanında üretilen ürünün % 0,1'ini oluşturmaktadır (Tablo 89).

Tablo 89. Yerleşmelere Göre Silajlık Mısır Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarları Dağılışı (2010).

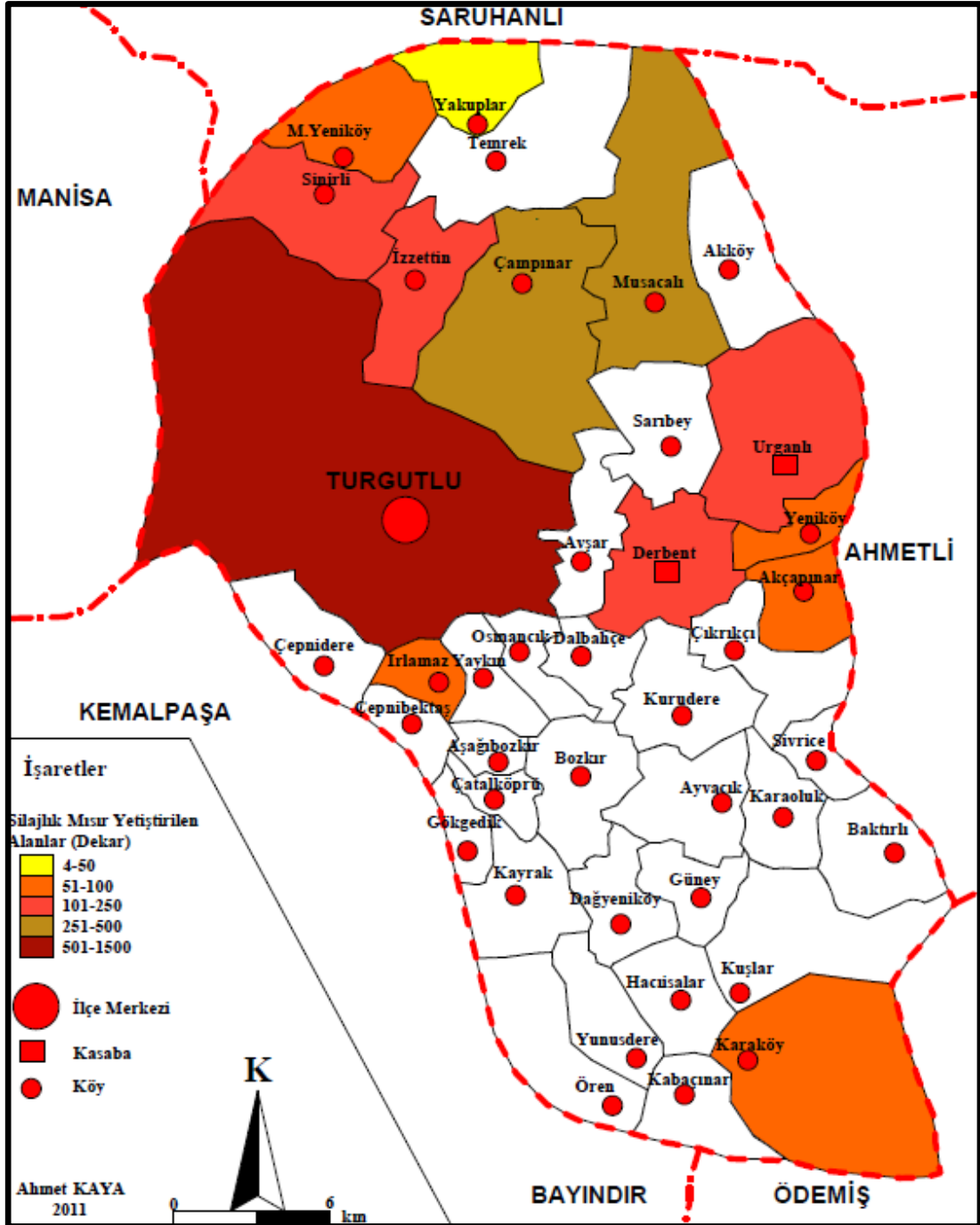
Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Turgutlu	6801,7	59,1	27489,0	59,7
Çampınar	1414,5	12,3	5714,6	12,4
Musacalı	802,5	7,0	3242,1	7,0
Urganlı	475,1	4,1	1919,4	4,2
Sinirli	465,8	4,0	1881,8	4,1
Derbent	296,2	2,6	1196,6	2,6
İzzettin	264,7	2,3	1069,3	2,3
Irlamaz	210,5	1,8	850,4	1,8
M.Yeniköy	198,1	1,7	800,3	1,7
Yeniköy	183,1	1,6	739,7	1,6
Karaköy	140,3	1,2	566,8	1,2
Çepnidere	122,5	1,1	49,9	0,1
Akçapınar	118,2	1,0	447,5	1,0
Yakuplar	12,5	0,1	50,5	0,1
Toplam	11505,7	100,0	46018,0	100,0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

Silajlık mısır üretimi genelde sulu tarımın hâkim olduğu araziler üzerinde yapılmaktadır. Turgutlu ilçesinin güneyinde kalan dağlık alanlarda sulama imkânının az olması bu alanda silajlık mısır ekim alanlarının sınırlı kalmasına neden olmuştur. Araştırma sahasının kuzeyinde yer alan Çampınar ve Musacalı gibi kırsal

yerleşmeler önemli üretim ve ekim alanlarına sahiptir. Çampınar köyü 1414 dekar ekim alanı ve yaklaşık 5714 ton üretim ile önemli sahalardan biridir (Harita 57). Söz konusu köy hayvan sayısı bakımından araştırma sahasında 1716 küçükbaş ve 692 adet büyükbaş ile hayvancılığında önemli bir faaliyet olduğu yerleşmeler arasındadır.

Harita 57. Yerleşmelere Göre Silajlık Mısır Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Musacalı 802 dekar, Urganlı 475 dekar, Sinirli 465 dekar silajlık mısır ekiminin yapıldığı diğer önemli kırsal yerleşmelerdendir. Özellikle Urganlı kasabası 1828 adet büyükbaş ile hayvancılığın önem taşıdığı yerleşmelerden biridir.

Foto 86. Silajlık Mısır Ekim Alanları ve Gerisinde Bir Büyükbaş Hayvan Çiftliğinden Görünüş.

3.2.4.2. Fiğ

Fiğ 3000 dekar ekim alanı ile silajlık mısırdan sonra sahada en fazla ekimi yapılan yem bitkisidir. Fiğ üretim alanlarına bakıldığında çalışma alanının kuzey yarısını oluşturan yerleşmeler üzerinde görülmektedir. Turgutlu ilçe merkezi ve 8 kırsal yerleşmede fiğ üretilir ve dekardan 400 kilogram ürün elde edilmektedir.

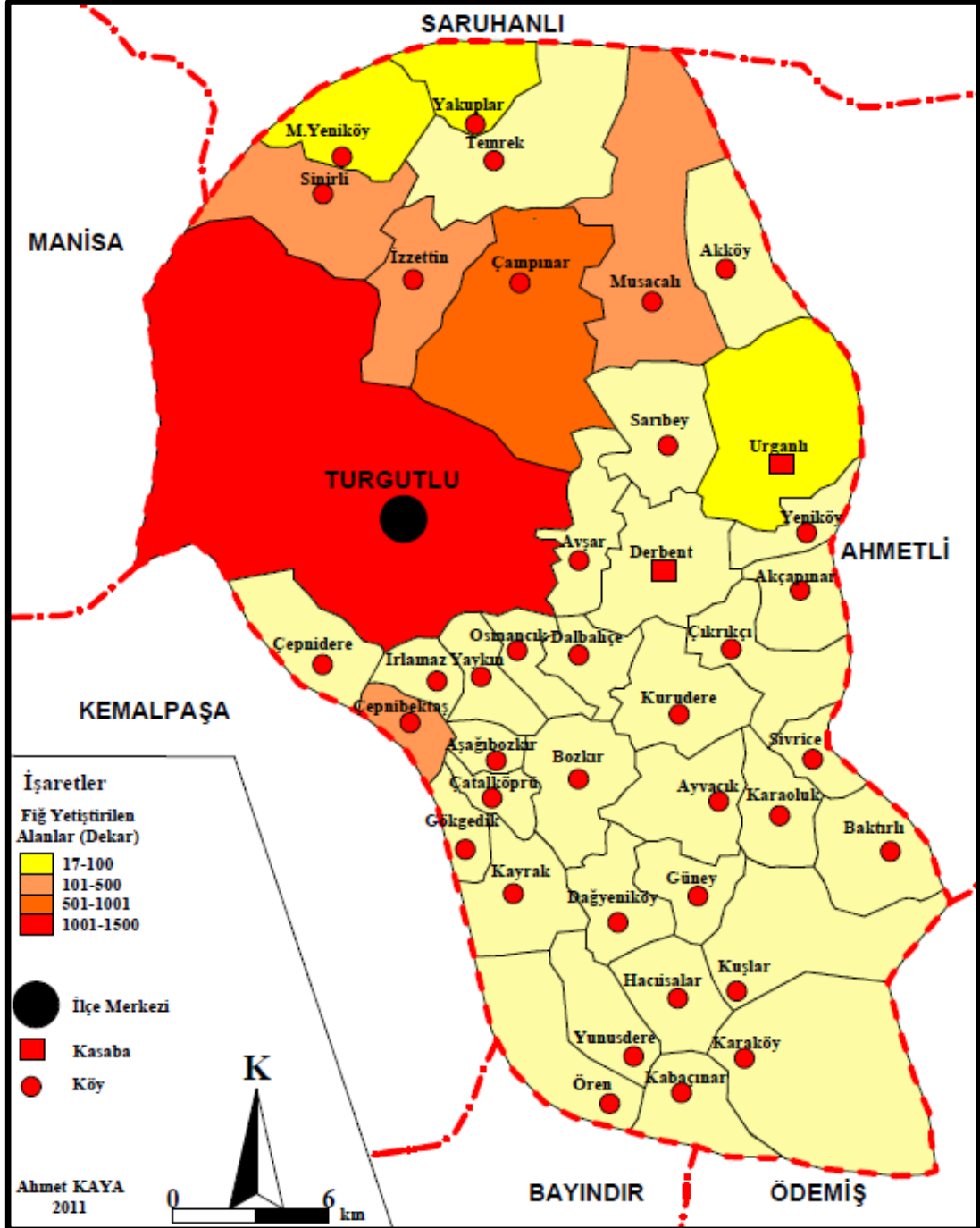
Tablo 90. Yerleşmelere Göre Fiğ Ekiliş ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Turgutlu	1243,2	41,4	497,3	41,1
Çampınar	807,8	26,9	323,1	26,7
İzzettin	280,2	9,3	121,1	10,0
Çepnidere	276,2	9,2	110,5	9,1
Sinirli	193,7	6,5	77,5	6,4
Musacalı	115,7	3,9	46,3	3,8
Urganlı	36,6	1,2	14,6	1,2
Akçapınar	29,6	1,0	11,8	1,0
M.Yeniköy	17,4	0,6	7,0	0,6
Toplam	3000,4	100,0	1209,0	100,0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Çampınar köyü 808 dekar arazi ile sahada ikinci önemli üretim birimidir. Söz konusu yerleşim biriminde 2010 yılında 323 ton ürün elde edilmiştir ve üretim saha genelinin yaklaşık % 27'sini karşılamaktaydı. Bu yerleşmeler dışında İzzettin (280 dekar), Çepnidere (76 dekar), Sinirli (193 dekar), Musacalı (115 dekar) ve Akçapınar köyünde (29 dekar) üretimi yapılmaktadır (Tablo 90, Harita 58).

Harita 58. Yerleşmelere Göre Fiğ Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.2.4.3. Yonca

Yem bitkileri içerisinde sahada ekimi yapılan bir diğer ürün de yoncadır. Yonca 1500 dekar arazi ile yem bitkileri içerisinde en az üretim alanına sahiptir. Araştırma sahasında 6 yerleşim biriminde yonca ziraatı yapılmaktadır. Dekardan alınan ortalama üretim yaklaşık 2 ton civarındadır. Turgutlu merkez 994 dekar arazi ile en yüksek ekim alanına sahiptir. Turgutlu merkezinde 2010 yılında 1988 ton üretim gerçekleşmiştir. Turgutlu ilçe merkezi saha üretim alanların % 66'sına sahip olup aynı zamanda üretimin % 66'sını meydana getirmektedir. En az üretim alanı ise 20 dekar ile Sinirli köyünde yer almaktadır (Tablo 91).

Tablo 91. Yerleşmelere Göre Yonca Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Turgutlu	994,2	66,2	1988,4	66,2
Çampınar	284,5	18,9	140,4	4,7
Musacalı	82,5	5,5	569,0	18,9
Akçapınar	70,2	4,7	165,5	5,5
Urganlı	50,1	3,3	40,2	1,3
Sinirli	20,1	1,3	100,2	3,3
Toplam	1501.6	100.0	3004.0	100.0

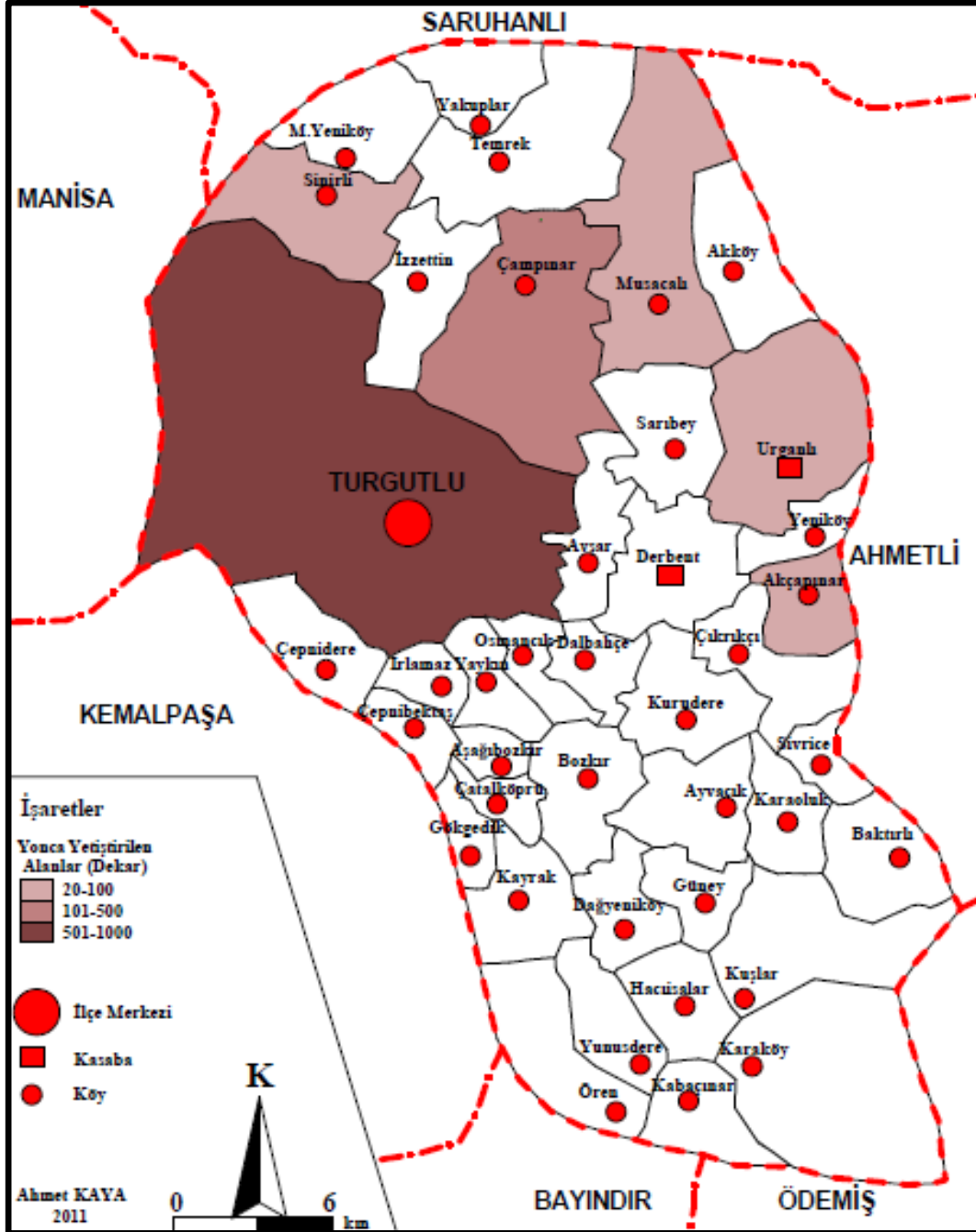
Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Foto 87. Hayvan Yemi Olarak Kullanılan Yonca Ekim Alanlarından Görünüş.

Sinirli köyünde yılda 40 ton civarında yonca elde edilmektedir. Çampınar, Akçapınar, Musacalı ve Urganlı yonca üretimi yapılan diğer yerleşmelerdir (Harita 59).

Harita 59. Yerleşmelere Göre Yonca Ekiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.2.5. Pamuk

Tropikal bölge ürünü olan pamuk sulama yoluyla subtropikal bölgelerde ve ılıman kuşakta da yetiştirilir. Yetiştirme dönemi yaklaşık 120 ila 160 gün arasında değişir. Yetiştirme devresi boyunca sıcaklık değerlerinin 0 °C'nin altına düşmemesi ve 18- 20 °C civarında olması gerekir. Sıcaklığın 25 °C'yi geçtiği zamanlarda mutlaka sulanmalıdır. Yıllık yağış miktarı 500 ila 600 mm. arasında olan yerlerde sulamaya ihtiyaç duyulmaz. Kozalar açıldıktan sonra hem sulama, hem de doğal yağış çok zararlıdır. Yaz sonları ve sonbahar başları hasat dönemi olduğundan kesinlikle yağış düşmemelidir. Toprak isteği oldukça seçicidir, genellikle derin nemi rahatlıkla koruyabilecek, killi, hafif kumlu, milli topraklar en uygun ortamdır. Yetiştirme devresi boyunca tarla 3 veya 4 kez çapalanmalıdır (Doğanay, 2007: 195, 196, 197).

Pamuk inceleme alanında daha önceleri önemli bir ekim alanına sahip ve oldukça önemli bir ürün iken günümüzde ise önemini giderek kaybetmiştir. 1995 yılında 55000 dekar arazide ekimi yapılırken, 2000 yılında 35000 dekara, 2010 yılında ise yaklaşık 1500 dekar arazide ziraatı yapılır duruma gelmiştir. Pamuk ziraatının 15 yıllık sürede giderek azalması, ekonomik getirisinin yeterli olmamasından dolayı yöre insanının pamuk ekimine ilgisinin giderek ortadan kalkmasına neden olmuştur.

Tablo 92. Yerleşmelere Göre Pamuk Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

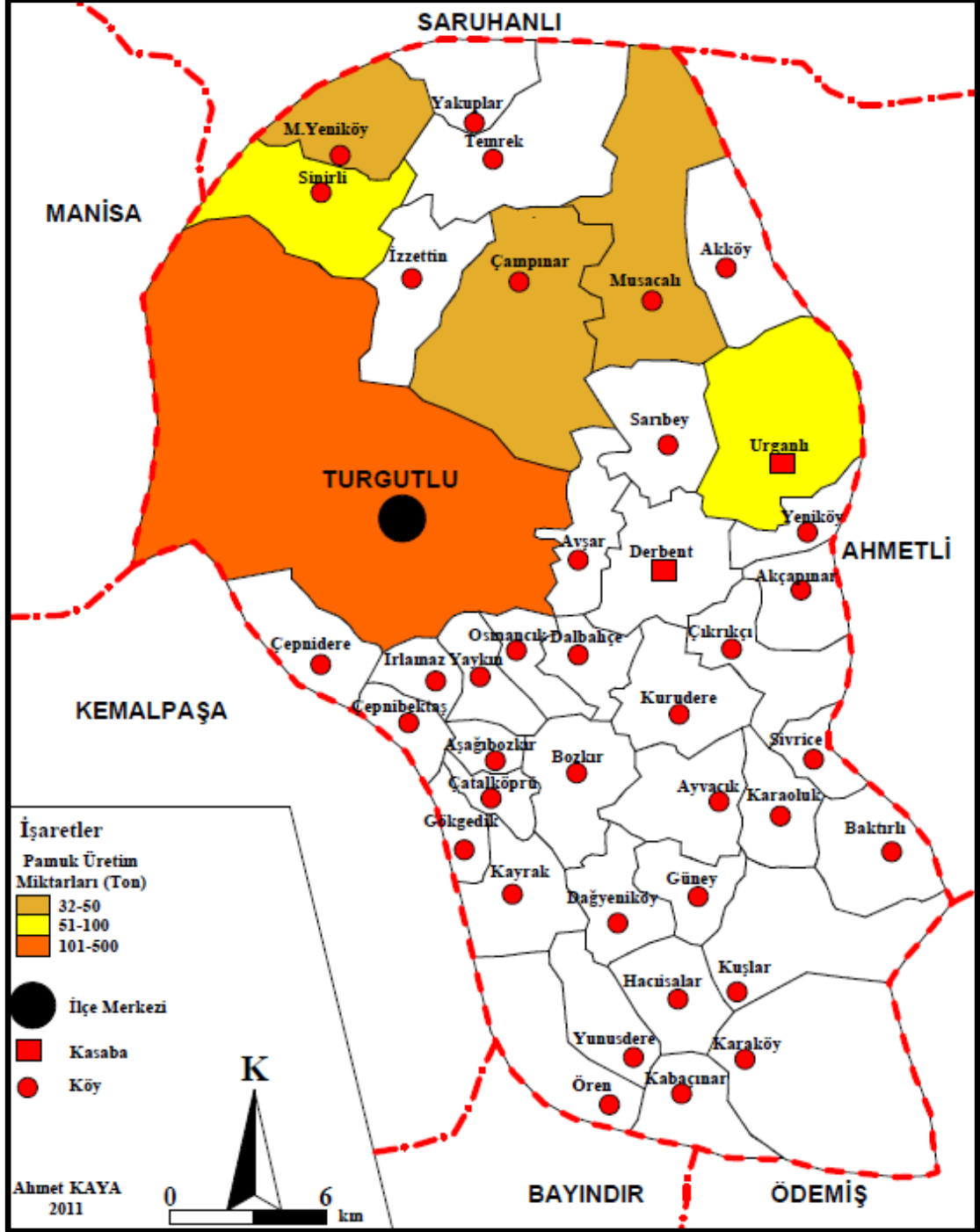
Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Turgutlu	906	60,5	353,3	60,5
Sinirli	170	11,4	66,3	11,4
Urganlı	146	9,7	56,9	9,7
Musacalı	98	6,5	38,2	6,5
M.Yeniköy	96	6,4	37,4	6,4
Çampınar	82	5,5	32	5,5
Toplam	1498	100,0	584,0	100,0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Araştırma sahasının yıllık ortalama sıcaklık değeri 16,7 °C ve ortalama yağış miktarı ise 476,3 mm. kadardır. En sıcak ay ortalaması ise 27,6 °C'yi bulur. Pamuk bitkisinin yetiştirilmesinde sıcaklık ve yağış koşulları önemlidir. Pamuğun yetiştirme döneminde 150 ila 200 gün ortalama sıcaklık değerlerinin 0 °C'nin üzerinde olması

gerekmektedir. Yine yetiştirme döneminde sıcaklık değerlerinin 25 °C'yi aşması birkaç kez sulanmasını söz konusudur (Doğanay, 1995: 137).

Harita 60. Yerleşmelere Göre Pamuk Üretim Miktarları (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

İnceleme alanında pamuk ekimi Mayıs ayında başlar ve Haziran ayı sonuna kadar devam etmektedir. Pamuk ekimi traktör arkasına takılan mibzer ile yapılır ve ekildikten 15 ila 20 gün sonra tarlada seyreltme işlemi gerçekleştirilir. Çapalama

işleminde sonra pamuk tarlalarında sulama da yapılır. Araştırma sahasında yaklaşık 1500 dekar arazide 2010 yılı itibariyle üretimi yapılmaktadır. Dekardan ortalama 390 kilogram ürün elde edilir, sahada 1498 dekarlık arazide ziraatı yapılan pamuk 'tan 584 ton civarında ürün elde edilmiştir. En fazla üretim Turgutlu ilçe merkezinde olup 906 dekar arazide ekimi yapılmıştır. İlçe genelinde pamuk ekim alanının % 60,5'ini oluşturan Turgutlu merkezde yaklaşık 354 ton yıllık ürün elde edilmektedir. Turgutlu merkez dışında beş kırsal yerleşmede de ziraatı mevcuttur. Başta Sinirli (170 dekar) yıllık 66, 3 ton üretim miktarı, Urganlı (146 dekar) 56,9 ton yıllık üretim miktarı, Musalaryeniköy (96 dekar) 37,4 ton üretim, Musacalı (98 dekar) 38,2 ton yıllık üretim miktarı, Çampınar (82 dekar) 32 ton yıllık üretim miktarına sahiptir. İnceleme sahasında ova tabanında pamuk ziraatında Nazilli 84 ve Carmina cinsi pamuk tohumu kullanılmaktadır (Tablo 92, Harita 60).

3.2.6 Tütün

Sıcak bölge tarım ürünü olan tütünün anayurdu tropikal bölgelerdir. Ortalama yetiştirme süresi 100 ila 110 gün arasındadır. Bu dönem boyunca özellikle dikim safhasında günlük ortalama sıcaklık değerlerinin 12-15°C'den az 26- 28°C'den fazla olmamalıdır. Tütün için yıllık yağış miktarı 500 ila 600 mm. ile 800 ila 1000 mm. arasında değişir. Yağışlar çoğunlukla ilkbahar ve yaz başlarına rastlamalıdır. Olgunlaşma devresinde hiç yağış istemez. Killi topraklar tütünde ticari değeri düşürdüğü için tarlalar hafif eğimli yüzeylerde olmalıdır. Yoğun emek isteyen bir tarım ürünüdür. Dikim genellikle mart sonu ve nisan ayının ilk haftası gibi yapılır. Dikimden yaklaşık 20 gün sonra ilk çapa, 15 ila 20 gün sonrada ikinci çapa gerçekleştirilir. Yaklaşık 2 ila 2,5 aylık yetiştirme döneminden sonra tütün kırılır, dizilir ve kurutmaya bırakılır. Tütün kırma işlemi sabah erken saatlerde başlayıp saat 8'e kadar bitirilmelidir. Diğer şartlarda yapılan tütün kırma işi nikotin oranını yükseltir ve renginin sarı olmasını engeller (Doğanay, 2007).

Araştırma sahasında tütün eskiden beri önemli bir tarımsal ürün olarak dikkati çekmektedir. Günümüzde ise tütün önemini oldukça yitirmiştir. Daha önceki yıllara baktığımızda 1995 yılında 8000 dekar arazide dikim yapılan tütün, 2000 yılında 10000 dekar arazide üretim gerçekleştirilmiş, 2010 yılında ise araştırma sahasında 218 dekara kadar düşmüştür. Sahada yılda 17,6 ton tütün elde edilir. Yörede

yetiştirilen tütünler şark tipi kaliteli Türk tütünleri olarak tanınır. Nikotin oranları düşük, altın sarısı, yaprak yüzeyleri küçük iyi aromalı tütünlerdir (Doğanay, 1995: 132, 133). Kuzeyde Çaldağı eteklerinde yer alan yerleşmelerde ve ova tabanında bulunan Urganlı kasabasında tütün ziraatı yapılmaktadır. Şubat ayında hazırlanan fidanlıklarda yetiştirilen fideler nisan ayı içerisinde tarlalarda açılan oluk şeklinde hazırlanan yerlere dikilir.

Tablo 93. Yerleşmelere Göre Pamuk Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Ekim Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Yakuplar	116	53,2	9,3	52,8
Urganlı	45	20,6	3,6	20,5
Musacalı	27	12,4	2,2	12,5
M.Yeniköy	22	10,1	1,8	10,2
Sinirli	8	3,7	0,7	4,0
Toplam	218	100,0	17,6	100.0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

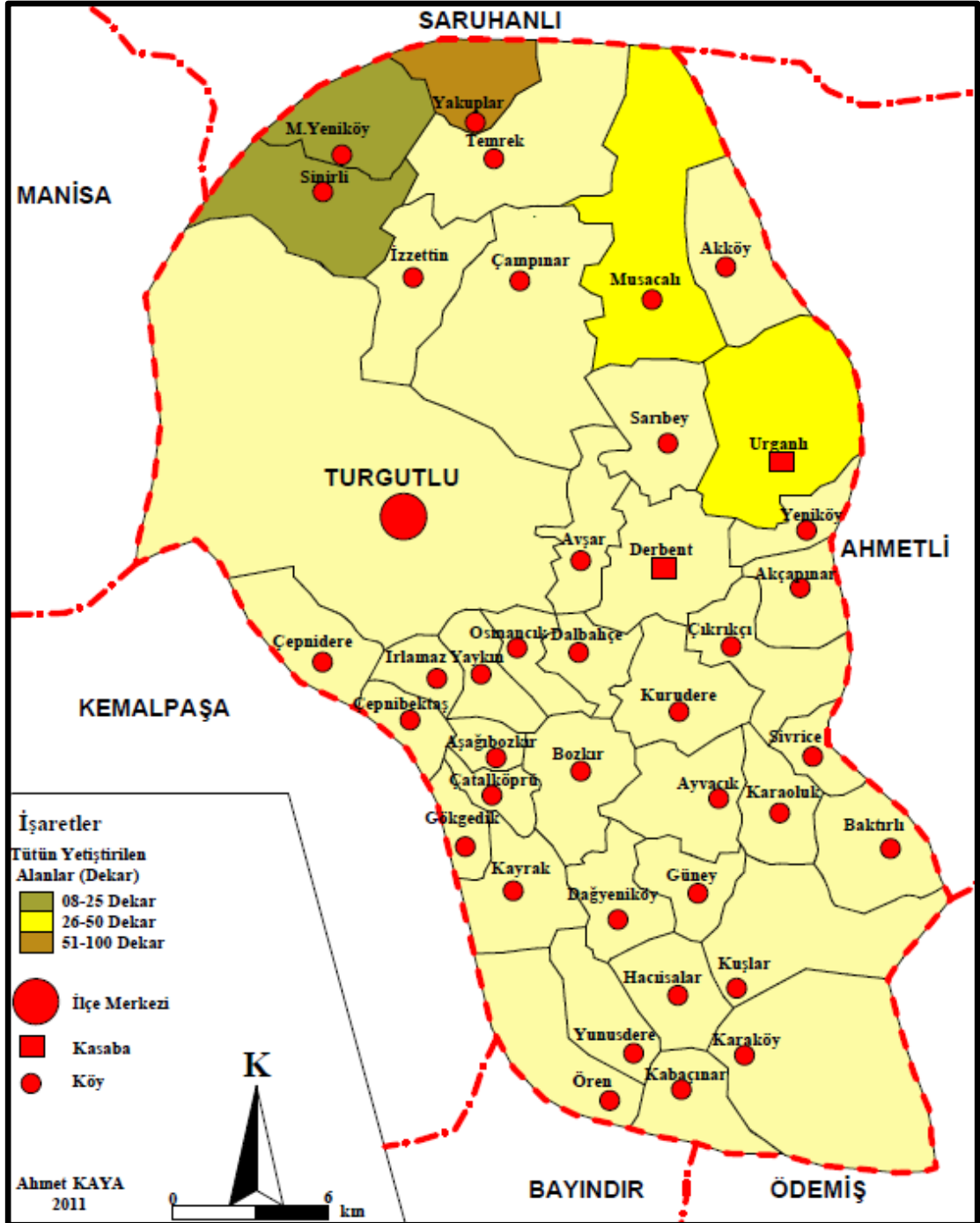

Foto 88. Araştırma Sahasında Tütün Ekim Yapılan Alanlardan Bir Görünüş.

Tütün dikildikten sonra su verilir ve 15 ila 20 gün sonra çapalama işlemi yapılır ve 2 hafta sonra ise ikinci çapa gerçekleştirilir. Haziran ayında olgunlaşmaya başlayan tütün, alt yapraklarından itibaren toplanmaya başlar. Sabah erken saatte toplanan tütün iplere dizilerek kurutulmaya bırakılır. Yaprak kırımı Eylül ya da Ekim

ayına kadar devam eder. Tütünler 100 kiloluk balya haline getirildikten sonra kurutulmuş halde daha önceleri Tekel'e teslim edilirdi. Günümüzde ise üretilen tütün daha çok tüccarlara satılmaktadır.

Harita 61. Yerleşmelere Göre Tütün Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Dekar başına ortalama 80 kilo ürün veren tütün ziraatı, özellikle kuzeyde Çaldağı eteklerinde yer alan kırsal yerleşmelerde yetiştirilmektedir. Hafif eğimli

araziler üzerinde ziraatı yapılan tütün, daha önceleri yörenin önemli geçim kaynaklarından birinin oluşturmaktaydı. Tekelin 1998 yılında özelleştirilmesi ve devlet desteğinin çekilmesiyle üretim büyük ölçüde önemini kaybetmiştir. Sahada yaklaşık 218 dekar arazide tütün ziraatı yapılmaktadır. En fazla üretim sahası 116 dekar arazi ile Yakuplar köyünde bulunmaktadır. Araştırma sahasında % 53 ekim alanına sahip olan Yakuplar köyü, aynı zamanda saha üretiminin yarısını karşılamaktadır. Urganlı 45 dekar arazi ile ikinci önemli Tütün üretim alanına sahiptir. Urganlı kasabası % 20,6'lük ekim alanına sahip olup yıllık 3,6 ton civarında üretimi gerçekleştirmektedir. Musacalı (27 dekar), Musalaryeniköy (22 dekar) ve Sinirli (8 dekar) köylerinde üretim alanını bulunuyordu (Tablo 93, Harita 61).

3.2.7. Domates

Domates çalışma sahasının ekonomisinde önemli bir gelir kaynağını meydana getirir. Özellikle son yıllarda tütün ve pamuk alanlarında daralma domates ekim alanlarının genişlemesine neden olmuştur. Dünyaya Peru'dan yayılan domates bitkisi ülkemize ise Adana ilinden girmiştir. İnceleme alanında domates sebzesinin işleyecek sanayinin 1960'lı yıllarda (Tukaş) kurulması domates ziraatını geliştiren temel nedenlerdendir. Araştırma sahasında üretim miktarının artışına paralel olarak domates işleyen sanayi kuruluşlarının sayısında da artış görülmüştür. Domates bitkisi düşük sıcaklıklara dayanamaz -2 veya -3 °C'de bitki donar ve ölür. Fidelerin dikim döneminde don tehlikesi ortadan kalkmalıdır. Domates en iyi gelişimini 15–28 °C derece arasındaki sıcaklıklarda gelişme gösterir. Su tutma kabiliyeti yüksek, humuslu ve besin maddeleri açısından zengin, tınlı topraklarda en iyi sonuç elde edilir. Turgutlu'da bulunan yerleşmelerin tamamında domates ziraatı yapılmaktadır. Yerleşmelerden bazıları ticari amaçla sanayi tipi domates üretirken, bazıları ise sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla domates üretmektedir. İnceleme alanında 2010 yılında 15742 dekar arazide üretim yapılmakta ve yıllık 88000 tonun üzerinde ürün elde edilmektedir. En fazla üretim alanı Turgutlu merkezdir. Turgutlu merkezinde 2010 yılında 4077 dekar arazide domates ziraatı yapılmakta ve yıllık 22832 ton ürün elde edilmiştir. Çampınar, Musacalı, Derbent, Sinirli, Akçapınar ve Urganlı gibi yerleşim üniteleri önemli üretim alanlarını oluşturur. Özellikle graben tabanı ve graben kenarındaki yerleşim ünitelerinde yetiştirilmesi, sulama ihtiyacından kaynaklanmaktadır. En az üretim alanı ise Çatalköprü köyündedir.

Üretimin az olduğu köyler genellikle kendi ihtiyaçlarını karşılama amacını taşıırken sanayi tipi domates üretimi gerçekleştirmezler (Tablo 94).

Tablo 94. Yerleşmelere Göre Domates Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
Turgutlu	4077	22832	Aşağıbozkır	6	34
Çampınar	2342	13115	Çıkrıkçı	6	34
Musacalı	1596	8938	Karaoluk	6	34
Akçapınar	1343	7521	Kurudere	6	34
Derbent	1329	7442	Çepnidere	5	29
İzzettin	1243	6961	Güney	5	29
Sinirli	1070	5992	Kabaçınar	5	29
Urganlı	968	5421	Yunusdere	5	29
Sarıbey	928	5197	Dağyeniköy	4	23
M.Yeniköy	497	2783	Dalbahçe	4	23
Ayvacak	83	465	Gökgedik	4	23
Yeniköy	50	280	Irlamaz	4	23
Avşar	37	207	Kayrak	4	23
Akköy	18	101	Baktırlı	3	17
Ören	17	95	Bozkır	3	17
Sivrice	15	84	Yakuplar	3	17
Karaköy	14	79	Yaykın	3	17
Osmançık	8	45	Çepnibektaş	2	11
Temrek	8	45	Yunusdere	5	29
Çatalköprü	7	39	Toplam	15742	88166
Hacısalar	7	39			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Araştırma sahasında özellikle son yıllarda domates ziraatının oldukça gelişmesi pamuk ve tütüne alternatif ürün olarak görülmesinin yanında bu sebzei işleyen sanayi tesislerinin sayısal olarak artmasından kaynaklanmaktadır. Domates üretiminin yapıldığı köyler için önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır. Domates taze olarak tüketilebildiği gibi, domates suyu, salça, turşu, kurutulmuş ve dondurularak tüketilebilmektedir. Sahada Tukaş fabrikasının kapatılmasından sonra, özellikle kurutmalık domates üretimine yönelik faaliyetler fazlaşmıştır. Sinirli, İzzettin ve Çampınar köylerinde açık arazide domatesler kurutulmaktadır. Tuz ve kükürtle kurutma yapılmaktadır. Kurutulan domateslerden tuzla kurutulanları İtalya ve Almanya'ya kükürtle kurutulan domatesleri ise Amerika Birleşik Devletleri,

Hollanda, Danimarka ve İsveç gibi ülkelere ihraç edilmektedir (Turgutlu Sanayi Odası Kayıtları, 2010) (Foto 89, 90).

Foto 89. Akçapınar Köyünün Kuzeyinde Domates Dikim Alanlarından Bir Görünüş.

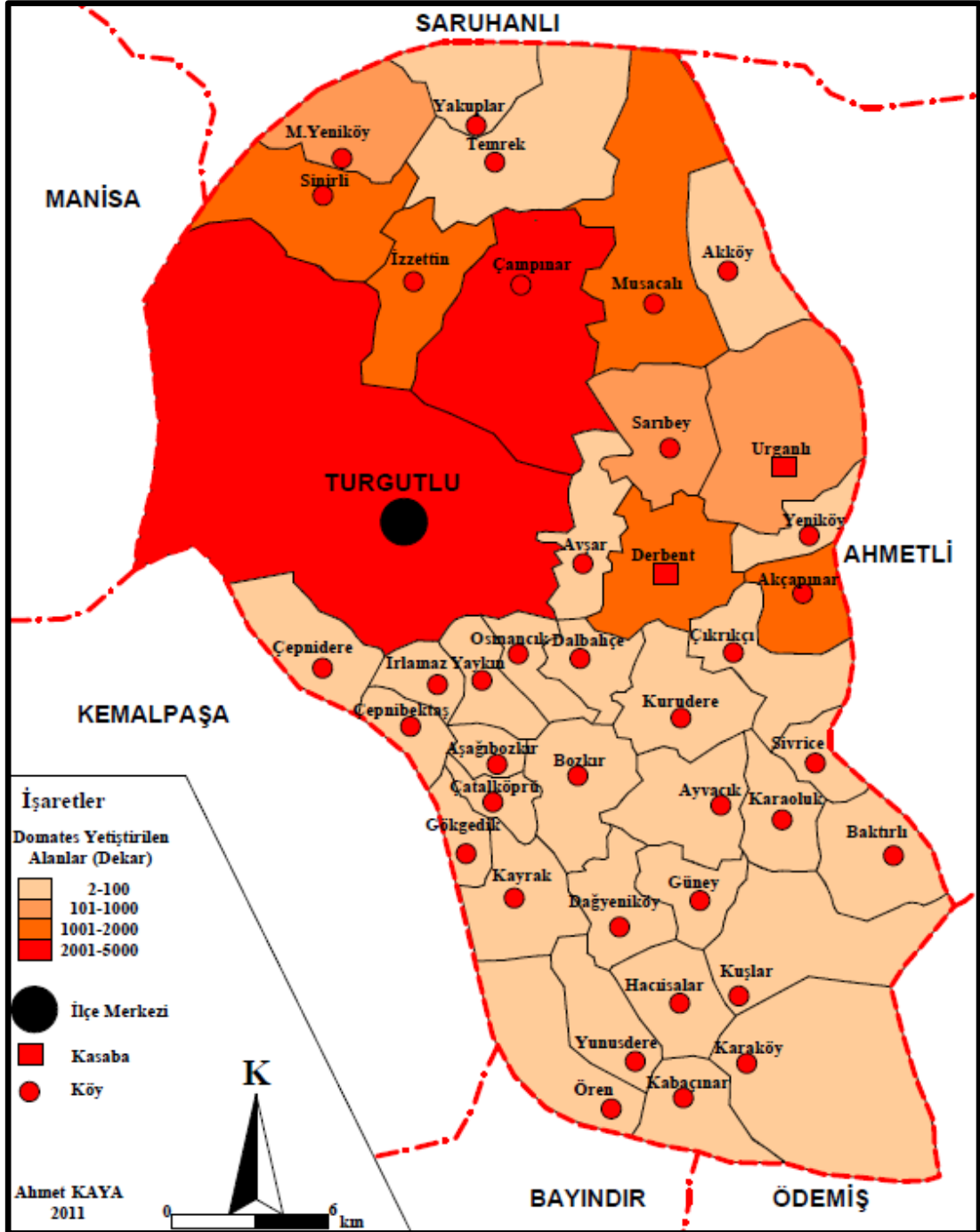

Foto 90. Açık alanda Kurumaya Bırakılan Domateslerden Bir Görünüş.

Domates kurutma işinde sahaya mevsimlik olarak gelen işçiler çalışmaktadır. Araştırma sahasında yıllık 50 bin ton civarında kurutmalık domates alımı yapılmaktadır. Domates kurutulunca 15 kiloya 1 kilo kuru domates elde edilmektedir. Kurutulan domateslerin yaklaşık 180 tonu ihracat edilmektedir. Ayrıca

iç piyasaya da kurutulmuş domates satışı gerçekleştirilir. Tuz ile kurutma yapılan domatesler kükürtte göre 1 ila 2 lira daha fazlaya satılmaktadır.

Harita 62. Araştırma Sahasında Yerleşmelere Göre Domates Ekim Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.2.8. Biber

Araştırma sahasında sebze işleyen tesislerin varlığı aynı zamanda biber ziraatının gelişmesine katkı sağlamıştır. Son yıllarda üretim alanları pamuk ve tütün ziraatının azalmasına bağlı olarak genişlemiştir. Sahada yaklaşık olarak 3607 dekar arazide biber ziraatı yapılmakta ve dekar başına ortalama 1000 kilogram ürün elde edilmektedir. Turgutlu'da yıllık, 3600 tonun üzerinde üretim gerçekleştirilmiştir. Domates gibi biberde Amerika kökenli bir sebzedir. Vejetasyon döneminde sıcaklık değerlerinin 15 °C'nin üzerinde olması gerekir. Optimum sıcaklık isteği ise 18 ila 26 °C arasında değişmektedir. Donlara karşı oldukça hassas olan bitki, sıcaklığın 2 ila 3 °C'nin altına düştüğü zaman bitki genellikle ölmektedir. Toprakta nem miktarının % 60 ila 70 civarında olması gerekir. Organik maddelerce zengin, su tutma kapasitesi yüksek, tınlı, derin geçirgen iyi drene edilmiş toprakları sever. Araştırma sahasında en fazla üretim alanına sahip yerleşme Sinirli, İzzettin ve Çampınar köyleridir. Özellikle Çaldağı eteklerindeki köylerde biber ziraatının bu kadar yoğun yapılmasının nedeni ise tütün ve pamuğa alternatif ürün olarak dikilmesinden kaynaklanmaktadır.

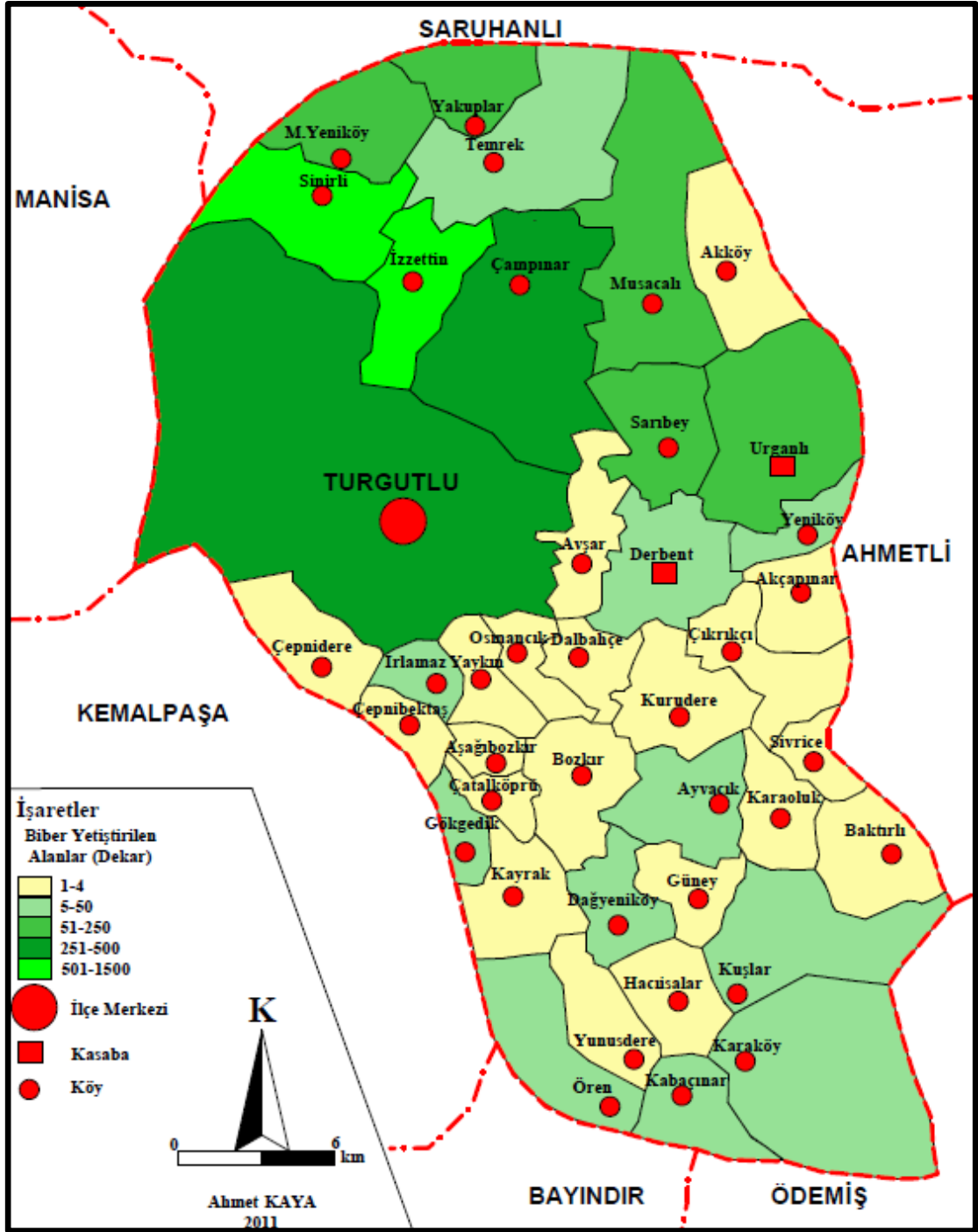
Tablo 95. Yerleşmelere Göre Biber Dikim Alanları ve Oransal Dağılışı.

Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	%'si	Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	%'si
Sinirli	1122	31,2	Ayvacık	24	0,2
İzzettin	700	19,5	Kuşlar	21	0,6
Çampınar	492	13,7	Karaköy	12	0,3
Turgutlu	320	8,9	Kabaçınar	9	0,3
M.Yeniköy	186	5,2	Gökgedik	8	0,2
Yakuplar	186	5,2	Ören	8	0,2
Urganlı	152	4,2	Dağyeniköy	7	0,2
Musacalı	98	2,7	Yakuplar	186	5,2
Temrek	80	2,2	Yeniköy	42	1,2
Sarıbey	73	2,1	Toplam	3607	100,0
Yeniköy	42	1,2			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Yörede sanayi tipi olarak adlandırılan kırmızıbiber üretimi oldukça yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Turgutlu'daki sebze işleyen fabrikalarda biber salçası yapımında da kırmızıbiber daha çok tercih edilmektedir (Tablo 95, Harita 63).

Harita 63. Yerleşmelere Göre Biber Ekim Alanları ve Oransal Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Foto 91. Sanayi Tipi Biberin Açık Alanlarda İşlenmesi Faaliyetlerinden Bir Görünüş

3.3. DİKİLİ ALANLAR

3.3.1. Bağ

Araştırma sahasında bağcılık çok eskiden beri önemli bir tarımsal faaliyet olarak yerini almıştır. Üzüm bitkisine bağ veya asma denilmektedir. Asmanın iklim isteği fazla özellik arz etmez. Yıllık sıcaklık ortalamasının 10 °C ve en düşük sıcaklığın -30 °C'yi bulduğu alanlarda bağ ziraatını yapmak mümkündür. Bağcılık yörede önemli bir tarımsal faaliyettir. Ürünün hasat edilmesi zamanında insan emeğine yoğun bir şekilde ihtiyaç duyulmaktadır (Özav, 2002: 150). İnsan emeğine yoğun ihtiyaç duyulan dönemlerde bağ budama ve bozumu işlerinde çalışmak ve bu dönemde konaklama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bağ evleri yapılmıştır.

Bağ evleri aynı zamanda ürünün toplanıp kurutulduğu ve pekmez yapıldığı mekânlardır. Bağ ziraatı Gediz ova tabanında oldukça geniş dikim alanına sahip olurken kuzey ve güneyde yer alan dağlık kütleler üzerinde kurulan yerleşmelerde oldukça sınırlı dikim alanı yer almaktadır. Araştırma sahasında toplam 79900 dekar arazide bağ ziraatı yapılmakta ve bu arazilerde yılda ortalama 56730 ton ürün elde edilmiştir. Araştırma sahasında yaklaşık 80 bin dekar bağ alanının 71200 dekarında kurutmalık çekirdeksiz üzüm üretimi yapılmıştır. Bunun dışında 3900 dekar arazide

şaraplık üzüm, 3800 dekar arazide çekirdeksiz sofralık üzüm üretimi yapılırken, 790 dekar arazide çekirdekli kurutmalık üzüm üretimi gerçekleşmiştir.

En fazla üretim alanına sahip olan Turgutlu merkezde 19428 dekar arazi bağ ziraatına ayrılmıştır. Bunun dışında Musacalı (11154 dekar), Urganlı (9425 dekar), Sarıbey (8150 dekar) gibi köylerde en fazla bağ dikim alanına sahip yerleşim birimleridir. Yöreye özdeşleşen üzüm cinsi ise Sultaniye cinsi çekirdeksiz üzümdür. Güney ve Baktırlı gibi engebeli ve dağlık arazilerin bulunduğu alanlardaki yerleşim birimleri en az üretim alanına sahiptir. Nitekim söz konusu yerleşmelerde 10 dekarlık bağ dikim alanına bulunmaktadır (Tablo 96, Harita 64).

Tablo 96. Yerleşmelere Göre Bağ Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Dikiliş Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Dikiliş Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)
Turgutlu	19428	13794	Gökgedik	142	100,8
Musacalı	11154	7919,3	Kuşlar	141	100,1
Urganlı	9425	6691,8	Çıkrıkçı	130	92,3
Sarıbey	8150	5786,5	Sivrice	115	81,7
Derbent	6550	4650,5	Kabaçınar	105	74,6
Akçapınar	4002	2842	Bozkır	61	43,3
M.Yeniköy	3510	2492,1	Yakuplar	60	42,6
Çepnidere	3441	2443,1	Akköy	46	32,7
Çampınar	2720	1931,2	Yaygın	40	28,4
İzzettin	2670	1895,7	Aşağıbozkır	33	23,4
Sinirli	2375	1686,3	Karaoluk	25	17,7
Yeniköy	1950	1384,5	Dalbahçe	22	15,6
Avşar	1126	799,5	Temrek	20	14,2
Irlamaz	519	368,5	Hacısalar	17	12,1
Kurudere	510	362,1	Çepnibektaş	15	10,7
Ayvacak	373	265	Çatalköprü	14	9,9
Ören	342	242,8	Baktırlı	12	8,5
Yunusdere	180	127,8	Güney	10	7,1
Karaköy	165	117,2	Kayrak	10	7,1
Dağyeniköy	148	105,1	Toplam	79900	56730
Osmancık	144	102,2			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Üzüm bağda toplandıktan sonra bir kısmı pazarlara gönderilmek için kasalama işlemi yapılarak iç pazarlara sunulur. Diğer taraftan kurutmalık üzümler için ise posalanma işlemi yapılır ve bağların içinde yer alan sergilik diye adlandırılan

betondan yapılmış alanlarda kurutma işlemi yapılır. Sergilerde kurutulmuş üzümler depolamak amacıyla çuvallanır ve yerine yeni üzümler bırakılır. Kurutulma işlemi sona erdikten sonra çuvallanan ürün satılmak için yörede kuru üzüm işleyen fabrikalara gönderilir (Foto 92).

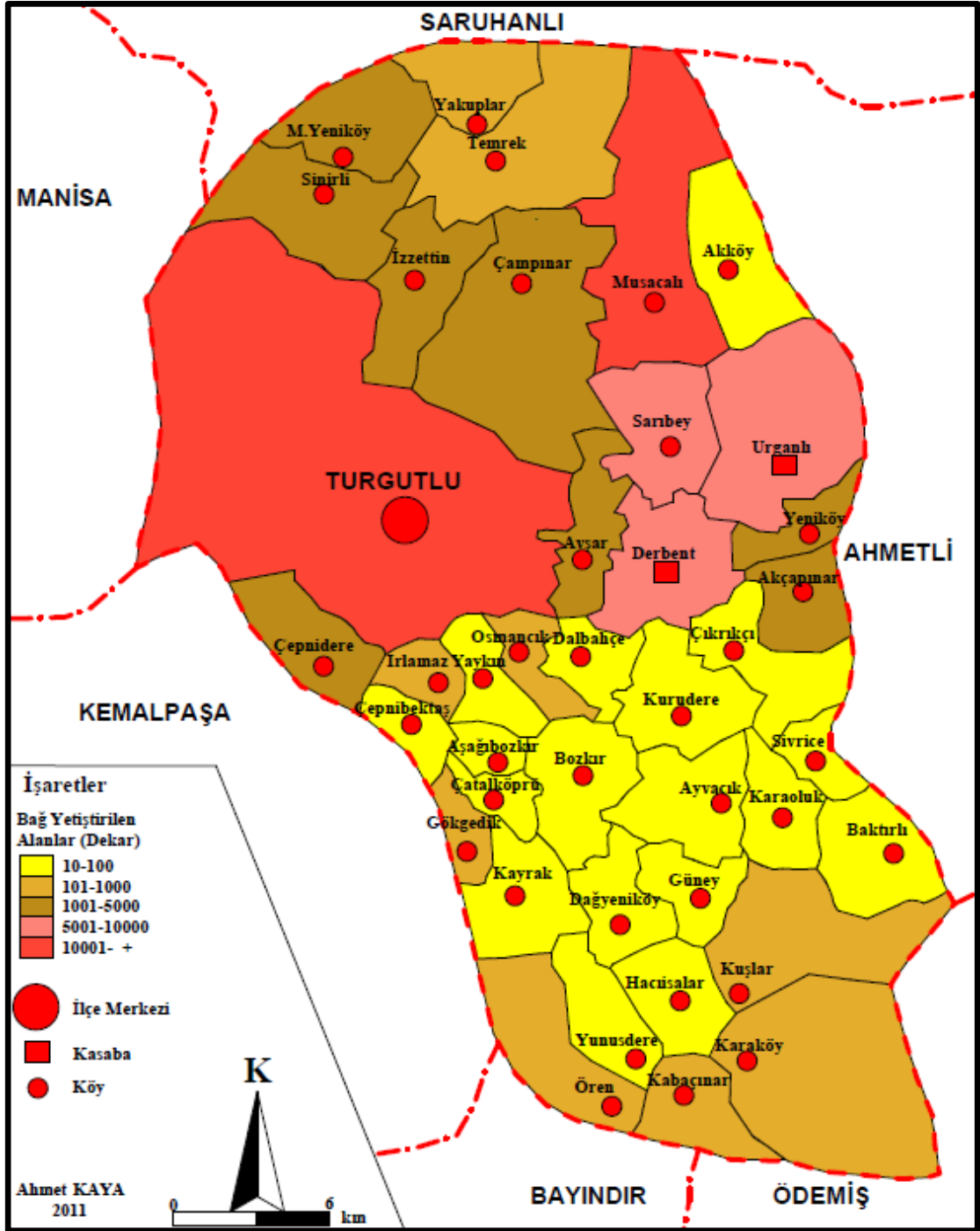

Foto 92. Üzümlerin Posalanması İşleminin Bir Görünüşü.

Foto 93. Gediz Ova Tabanında Yer Alan Sultaniye Cinsi Bağ Alanlarından Bir Görünüşü.

Harita 64. Yerleşmelere Göre Bağ Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.3.2. Zeytin

İnceleme alanının önemli tarım ürünlerinden biri de zeytindir. Sahada önemli bir tarımsal ürün olan zeytin, 2010 yılında yaklaşık 11510 dekar arazide dikimi yapılmıştır. Son yıllarda Turgutlu ve köylerinde zeytin ziraatına olan ilgi artmıştır. Daha önceleri tütün ve pamuk ziraatına ayrılan alanlar, günümüzde zeytin bahçelerine dönüştürülmektedir. Bunun temel nedeni ise özellikle tütün ziraatına getirilen kota bölgede tütün ve pamuk ekim alanlarını daraltırken zeytinin üretim alanlarının çoğalmasına neden olduğu görülmektedir.

Foto 94. Çaldağı Eteklerinde Bulunan Zeytin Bahçelerinden Bir Görünüş.

Turgutlu'da zeytin üretim alanlarını genişletmek için fide dağıtmıştır. İlçe tarım müdürlüğü 2006 yılında 8890 adet zeytin fidanı, 2007 yılında 12490 adet, 2008 yılında 8800 adet, 2009 yılında 9885 adet ve 2010 yılında 30000 adet zeytin fidanı dağıtmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi giderek Turgutlu ve köylerinde zeytin dikim alanları genişlemektedir. Sıcaklık ve yağış koşulları bakımından uygun şartların yer aldığı araştırma sahasında zeytin bahçeleri daha çok yamaçlarda ve eğimli araziler üzerinde yayılış göstermektedir. Sahada zeytin ziraatı oldukça yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Araştırma sahasının bütün yerleşmelerinde zeytin ziraatına rastlanır. Toplam 2010 yılında 11610 dekar arazide ziraatı yapılan zeytinden, aynı yıl yaklaşık 3830 ton ürün elde edilmiştir. Ortalama verim ağaç başına 22 kilogram, dekar başına

330 kilogram kadardır. Zeytin ziraatının en fazla yapıldığı yerleşme Musacalı köyü olup, 2010 yılında 1350 dekar zeytin bahçesi bulunuyordu. Son yıllarda özellikle sahanın kuzeyinde yer alan yerleşim birilerinde zeytin bahçeleri alan olarak artış göstermektedir. Bunun temel nedeni daha önceleri bu köylerde tütün ve pamuk ziraatına ayrılan arazilerin günümüzde zeytin bahçelerine dönüştürülmeye başlanmasıdır. Turgutlu'da 1995 yılında 4000 dekar arazide zeytin üretimi gerçekleştirilirken, 2010 yılında bu miktar 11610 dekar araziye ulaşmıştır. Yaklaşık 15 yıllık dönem içerisinde zeytin bahçelerinin alanı % 250 oranında artış göstermiştir. Sahada en fazla üretim alanları Musacalı (1350 dekar), Kurudere (1054 dekar), Musalaryeniköy (970 dekar), ve Sinirli gibi köylerde (920 dekar) yapılırken. (Tablo 97).

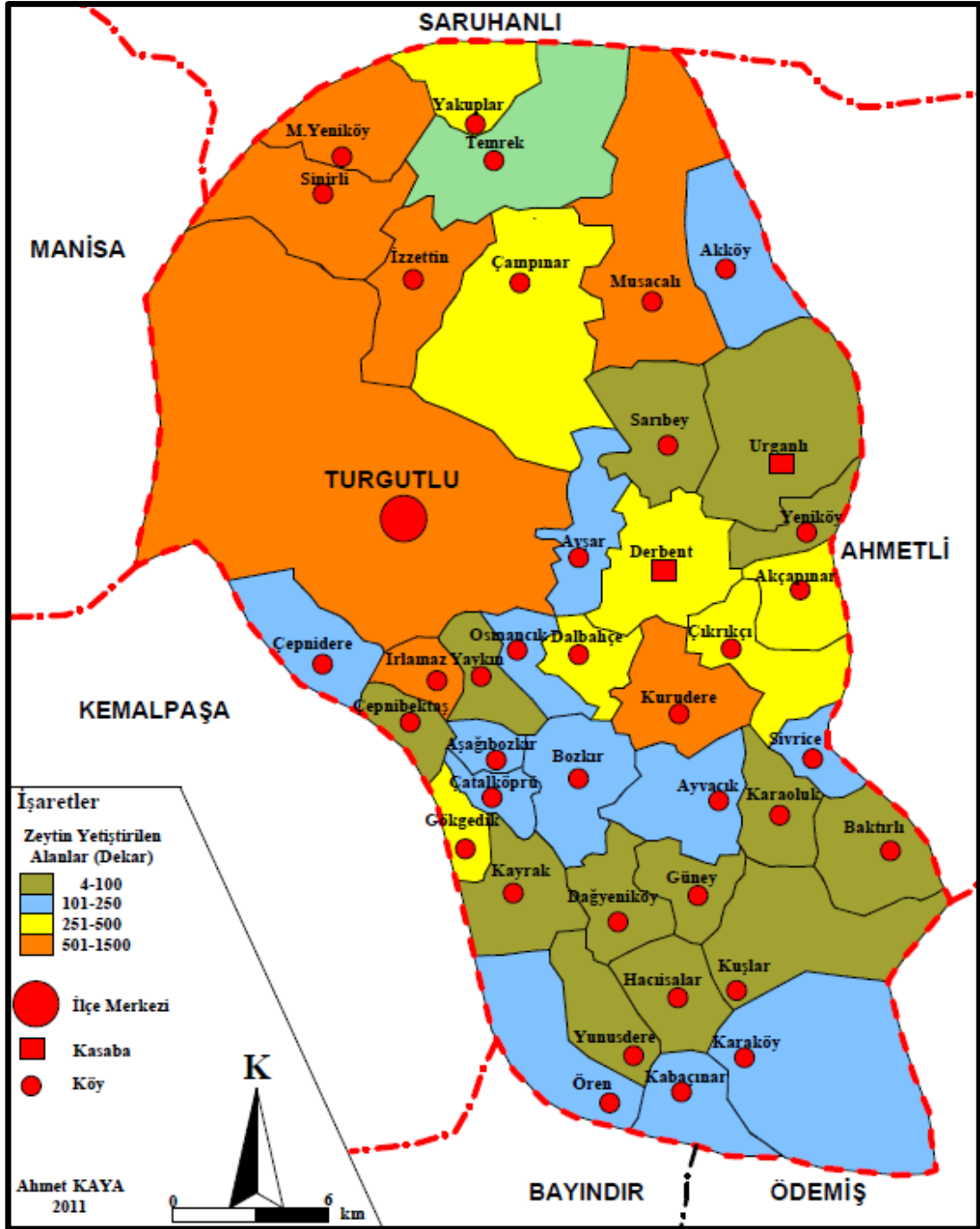
Tablo 97. Yerleşmelere Göre Zeytin Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
Musacalı	1350	445,5	Akköy	152	50,2
Kurudere	1054	347,8	Sivrice	147	48,5
Turgutlu	970	320,1	Kabaçmar	135	44,6
M.Yeniköy	970	320,1	Karaköy	125	41,3
Sinirli	920	303,6	Ören	123	40,6
Irlamaz	751	247,8	Temrek	105	34,7
İzzettin	686	226,4	Sarıbey	48	15,8
Dalbahçe	422	139,2	Yaykın	45	14,9
Derbent	390	128,7	Dağyeniköy	36	11,9
Yakuplar	318	104,9	Hacısalar	32	10,6
Çampınar	312	103,0	Yeniköy	23	7,6
Çıkrıkçı	307	101,3	Kayrak	22	7,3
Bozkır	302	99,7	Çepnibektaş	17	5,6
Akçapınar	268	88,5	Karaoluk	12	4,0
Avşar	264	87,1	Urganlı	12	4,0
Gökgedik	261	86,1	Kuşlar	8	2,6
Aşağıbozkır	238	78,5	Güney	5	1,7
Çepnidere	232	76,6	Baktırlı	4	1,3
Çatalköprü	193	63,7	Yunusdere	4	1,3
Ayvacak	184	60,7	Toplam	11610	3831,6
Osmancık	163	53,8			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

En az üretim ise Baktırlı (4 dekar), Yunusdere (4 dekar), Güney (5 dekar) ve Kuşlar (8 dekar) olmak üzere söz konusu köylerde üretim alanı 10 dekarın altında yer almaktadır. Araştırma sahasında yetiştirilen zeytin cinslerinden yağlık olanlar ayvalık, memecik ve uslu, sofralık çeşitlerden ise trilye ve domat cinsi zeytin yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Harita 65. Yerleşmelere Göre Zeytin Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.3.3. Kiraz

Araştırma sahasında meyvecilik önemli bir tarımsal faaliyettir ve 31600 dekar arazide meyvecilik faaliyetleri yapılmaktadır. Meyveler içerisinde en çok üretilenler ise kiraz, erik ve şeftali oluşturur. Kiraz 12502 dekar, erik 12825 dekar ve şeftali ise 4017 dekar arazi üzerinde dikim alanına sahiptir. Söz konusu meyvelerin toplam 29344 dekar olup, meyveciliğin yaklaşık % 93'ünü teşkil etmektedir. Bunlar dışında ceviz, badem, kestane, kayısı, nar, elma, incir gibi meyveler sahada dikili olan diğer meyve ağaçlarını meydana getirirler. Kiraz çalışma alanının önemli tarımsal ürününü oluşturur. Kirazın sahada daha erken olgunlaşması, piyasa değerini artırmaktadır. Pazara erken giren kiraz, yüksek fiyatlardan alıcı bulmakta ve çiftçilere önemli gelire sağlamaktadır. Dekardan ortalama 320 kilogram verim elde edilmekte ve ağaç başına ortalama verim ise 13 kilogram civarındadır. Sahada meyve veren 300000 kiraz ağacı yer almaktadır. Meyve vermeyen 50000 civarında kiraz ağacı bulunmakta ve toplamda 350000 civarında ağaç yer almaktadır. Yıllara ve iklim şartlarına bağlı olarak, Türkiye kiraz üretiminde dünyada ilk sırada yer alır. Çiçeklenme döneminde sıcaklık değerlerinin -2 °C'den aşağıya düşmemesi gerekir. Sıcaklık değerleri düşerse, meyve tamamen zarar görür. Su tutma kapasitesi yüksek iyi drene edilmiş topraklar kiraz yetiştiriciliği için oldukça uygun arazilerdir.

Foto 95. Ayvacık Köyünde Bulunan Kiraz Bahçelerinden Bir Görünüş.

Araştırma sahasında yerleşim birimlerinin tamamında kiraz ziraatı yapılmaktadır. Kiraz sahada ihraç edilen tarım ürünlerinden birini oluşturur. Dünya pazarında Türk kirazı olarak tanınan 0900 çeşidi, en çok üretimi yapılan kiraz cinsidir. İklim ve çevresel şartlar özellikle çiçeklenme ve hasat dönemlerinde önemli etkiye sahiptirler. Araştırma sahasında en fazla dikim ve üretim alanına sahip yerleşme Turgutlu ilçe merkezidir. Turgutlu'da 2010 yılında 1140 dekar arazide dikim yapılmış olup aynı yılı toplam kiraz üretimi yaklaşık 365 ton kiraz üretimi gerçekleşmektedir. Bozdağlar üzerinde kurulu olan yerleşim birimleri kiraz üretimi açısından önemlidir. Ayvacık, Bozkır, Dağyeniköy, Karaköy, Dalbahçe, Kurudere ve Kuşlar köylerinde dikim alanı büyüklüğü 500 dekar üzerine çıkmaktadır. Kiraz hasatı oldukça zahmetli ve zaman alıcıdır.

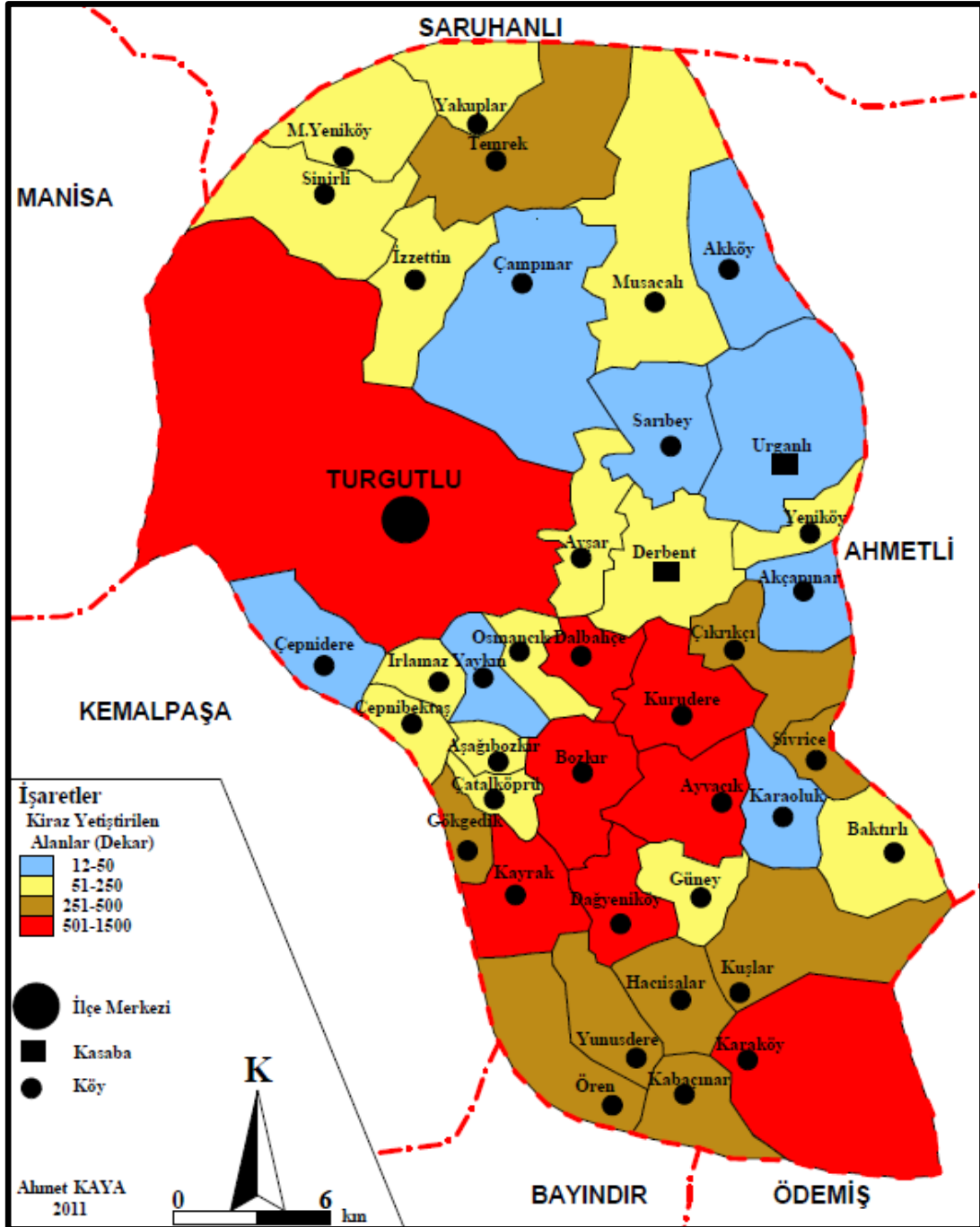
Tablo 98. Yerleşmelere Göre Kiraz Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
Ayvacık	1682	538,3	M.Yeniköy	152	48,6
Turgutlu	1140	364,8	Çıkrıkçı	143	45,8
Karaköy	930	297,6	Osmançık	136	43,5
Dağyeniköy	805	257,6	İzzettin	133	42,6
Kayrak	720	230,4	Baktırlı	128	40,1
Bozkır	635	203,2	Derbent	128	40,1
Dalbahçe	610	195,2	Avşar	123	39,4
Kurudere	540	172,8	Yeniköy	122	39,0
Kuşlar	495	158,4	Çatalköprü	121	38,7
Sivrice	480	153,6	Sinirli	112	35,8
Ören	450	144,0	Yakuplar	105	33,6
Hacısalar	370	118,4	Urganlı	42	237,4
Gökgedik	330	105,6	Çampınar	32	10,3
Kabaçınar	320	102,4	Yaygın	30	9,6
Temrek	270	86,4	Akçapınar	29	9,3
Yunusdere	255	81,6	Sarıbey	24	7,7
İrlamaz	195	62,4	Karaoluk	22	7,0
Güney	182	58,2	Çepnidere	14	4,5
Aşağıbozkır	170	54,4	Akköy	12	3,8
Çepnibektaş	160	51,2	Toplam	12502	4222,7
Musacalı	155	49,6			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir.

Hasat zamanı yoğun emeğe ihtiyaç duyulur. Kiraz toplanırken saplarıyla birlikte toplanmalı ve sonraki yılın meyve gözlerine zarar verilmemelidir. Toplandıktan sonra serin bir yerde muhafaza edilmelidir. Araştırma sahasının önemli gelir kaynağını oluşturan kiraz, yurt dışına ihraç edildiği için hasat ve paketlenmesi de özenli bir şekilde yapılır (Tablo98, Harita 66).

Harita 66. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Kiraz Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Foto 96. Araştırma Sahasının Güneyinde Bulunan Karaköy’de Meyve Alımı İçin İnşa Edilmiş Depolardan Bir Görünüş.

3.3.4. Erik

Çalışma alanının önemli tarımsal gelir kaynaklarından birini de eriktir. Kış soğukluklarına dayanıklı olan erik, ilkbahar aylarından itibaren soğuğa daha duyarlı olmaktadır. Yıllık yağış miktarı 750 mm.'yi geçen bölgelerde, sulamaya ihtiyaç duyulmadan erik yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Yağış miktarı yanında yağış rejiminin yıl içinde dağılışı da önemlidir. Sahada toplam 12825 dekar arazide ve 20 yerleşim biriminde erik ziraatı yapılmaktadır. Dumanlı papaz adıyla meşhur olan papaz eriği mayıs ayından itibaren satışa sunulmaktadır. 2010 yılında ortalama üretim ise 4600 tonu geçmektedir. İklim şartlarının uygun olmayan koşullar göstermesi hem erik üretim miktarlarını hem de ekonomik değerinin de düşürmektedir. Dekar başına ortalama 365 kilogram ve ağaç başına ise 18 kilogram civarında ürün elde edilmektedir. Araştırma sahasında 20 yerleşim biriminde erik üretimi yapılmaktadır, en fazla dikim alanı 11125 dekar ile Turgutlu merkezde bulunmaktadır. Yine aynı şekilde üretimin % 85'den fazlasını Turgutlu merkezi oluşturmaktadır (Tablo 99, Harita 67). Derbent, Irlamaz gibi köyler diğer merkezlere göre erik üretimimin fazla yapıldığı yerleşmelerdir. En az dikim alanı ve üretim miktarı ise 4 dekar arazi ve 1,5 ton üretim miktarı ile Çatalköprü köyüdür.

Tablo 99. Yerleşmelere Göre Erik Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
Turgutlu	11125	4060,6	Aşağıbozkır	48	17,5
Derbent	450	164,2	Gökgedik	48	17,5
Irlamaz	220	80,3	M.Yeniköy	38	13,9
Urganlı	130	47,5	Kurudere	28	10,2
Dalbahçe	125	45,6	Ayvacık	16	5,8
Avşar	120	43,8	Bozkır	14	5,1
Sarıbey	102	37,2	Çepnibektaş	12	4,4
Sinirli	101	36,9	Musacalı	11	4
Akçapınar	94	34,3	Çatalköprü	4	1,5
Osmancık	84	30,7	Toplam	12825	4681
Yeniköy	55	20,1			

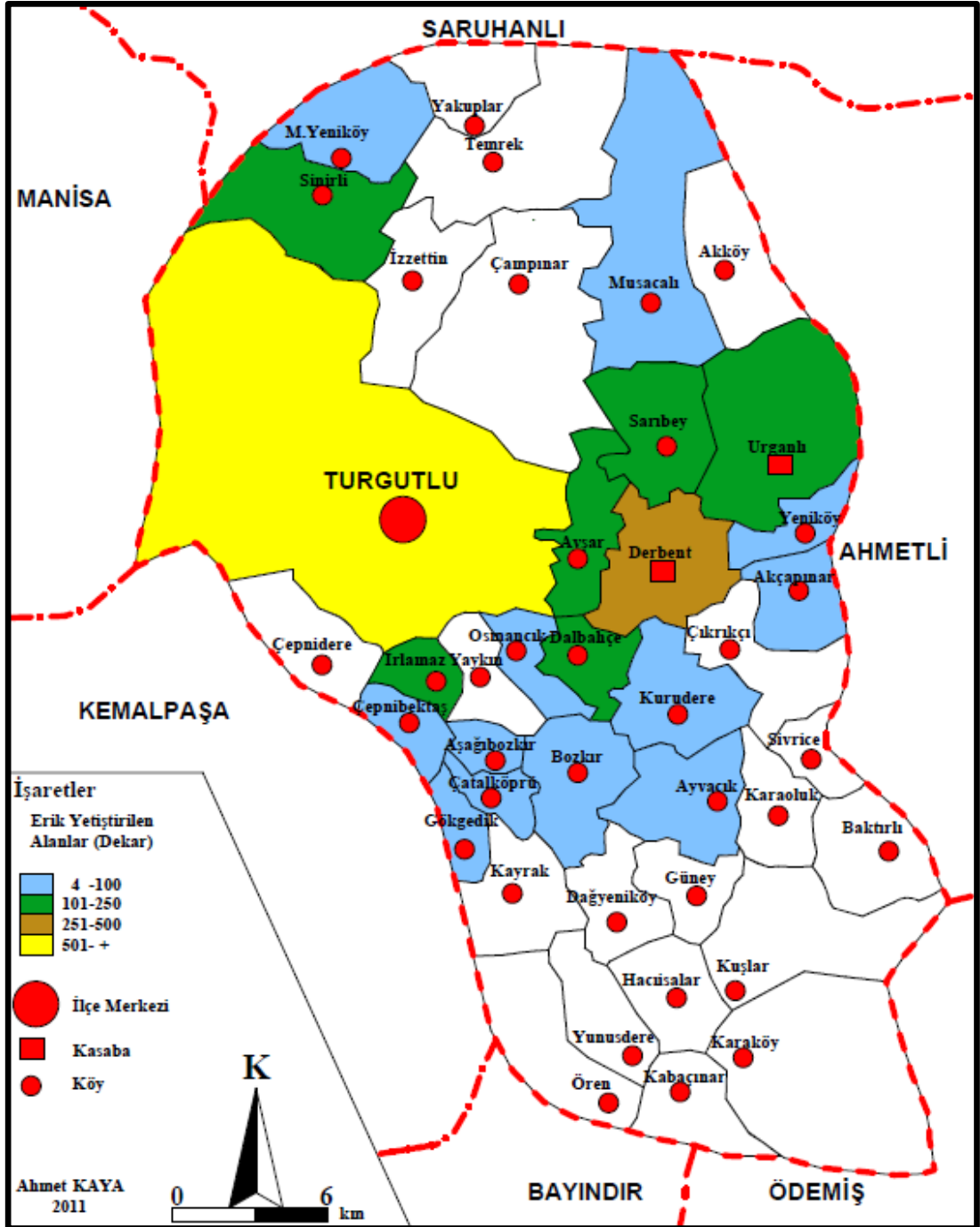
Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir.

Erik hasat zamanında yoğun emek istemektedir. Araştırma sahasında erik üretimi için önemli iş gücü ihtiyacı duyulmaktadır. Erik hasadı dikkatli bir şekilde yapılmalı ve meyveye zarar verilmemelidir. Özellikle eriğin sahada erken olgunlaşp diğer bölgelerden önce piyasaya sürülmesi, ekonomik değerini artırmaktadır. Hava şartlarının soğuk geçmesi eriğin olgunlaşmasını geciktirmekte ve sahada üretim yapan yetiştiriciler zarar etmektedir.

Foto 97. Irlamaz Köyünde Erik Bahçeleri ve Üretimde Çalışan Kadın İşgücünden Bir Görünüşü.

Harita 67. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Erik Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Foto 98. Erik Üretiminin Fazla Gerçekleştiği Yıllarda Ürün Çöpe Dökülmektedir. (<http://www.manisahaberleri.com/haber-detay.aspx?id=13001>)

3.3.5. Şeftali

Şeftali farklı iklim tiplerine uyum sağlayan meyvelerden biridir. Kış sıcaklıklarının $-18\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'nin altına düşmemesi gerekmektedir. Şeftali erken çiçek açan meyvelerden biridir. Çiçek açıldıktan sonra meydana gelen ilkbahar aylarındaki donlardan zarar görür. Toprak isteği ise killi, milli, tınlı, çakıllı ve çabuk ısınan alüvyon toprakları sever. Taban su seviyesi düşük olan topraklarda iyi sonuç alınır. Araştırma sahasında önemli sayılabilecek miktarda şeftali yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dekardan yaklaşık 600 ila 700 kilogram civarında ürün elde edilmektedir. İnceleme alanında şeftali ziraatı 13 yerleşim biriminde yapılmaktadır. Turgutlu ilçe merkezi ekiliş ve üretim açısından ilk sırada yer alır.

Sahada yıllık ortalama 1611 ton civarında şeftali üretimi gerçekleşmektedir. Üretimin % 85'lik kısmı Turgutlu merkez tarafından yerine getirilmektedir. Derbent, Urganlı Sinirli gibi yerleşim birimleri üretim açısından önem arz eden diğer yerleşim birimleridir. En az üretim 2 dekar ile Dalbahçe köyünde yapılmaktadır. Araştırma sahasında erken olgunlaşan şeftali pazarlara sunulmak üzere meyve ve sebze hallerinden ülkemizdeki pazarlara ulaştırılmaktadır (Tablo 100, Harita 68).

Tablo 100. Yerleşmelere Göre Şeftali Dikiliş Alanları ve Üretim Miktarlarının Dağılışı (2010).

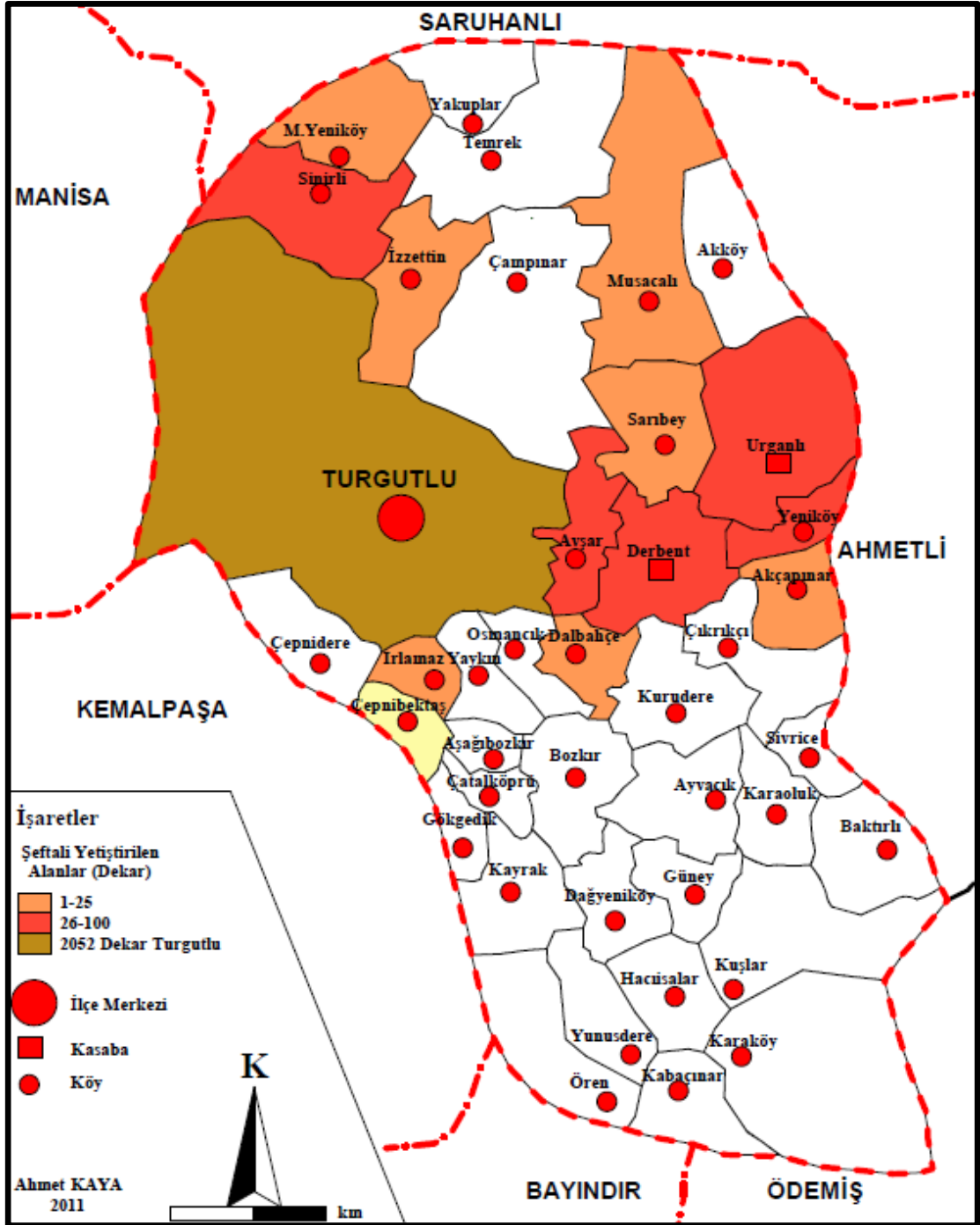
Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Turgutlu	2052	85,3	1375	85,3
Derbent	92	3,8	61,6	3,8
Urganlı	68	2,8	45,6	2,8
Sinirli	48	2,0	32,2	2,0
Yeniköy	37	1,5	24,8	1,5
Avşar	26	1,1	17,4	1,1
M.Yeniköy	25	1,0	16,8	1,0
Sarıbey	22	0,9	14,7	0,9
Musacalı	13	0,5	8,7	0,5
İzzettin	8	0,3	5,4	0,3
Akçapınar	6	0,2	4,0	0,2
Irlamaz	6	0,2	4,0	0,2
Dalbahçe	2	0,1	1,3	0,1
Toplam	2405	100,0	1611,5	100,0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir.

Foto 99. Araştırma Sahasında Yer Alan Şeftali Bahçelerinden Bir Görünüş.

Harita 68. Yerleşmelere Göre Şeftali Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.3.6. İncir

Çalışma alanının önemli tarım ürünlerinden biride incirdir. İncir sahada yerel olarak yediveren olarak adlandırılır. Mayıs ayından itibaren ilk hasadı yapılan incir eylül ayına kadar ürün vermeye devam eder. Ağaç başına ortalama verim 40 kilogram kadardır. Araştırma sahasında 2010 yılında meyve veren yaşta 5100 adet

ağaç bulunuyordu. Sahada en fazla üretim Dalbahçe köyünde gerçekleştirilir. Dalbahçe köyünde 2010 yılında 80 dekar arazide 77 ton incir üretilmiştir. Dolayısıyla Turgutlu'da üretiminin % 40'a yakını Dalbahçe köyü gerçekleştirir. En az üretim alanı ise 6 dekar arazi ile Çepnibektaş köyünde gerçekleşmiştir. İncir Turgutlu'da ticarete konu olan ürünler arasındadır. Mayıs ayından itibaren araştırma sahasında meyve veren incir, Türkiye pazarlarına dağıtılır (Tablo 101, Harita 69).

Tablo 101. Araştırma Sahasında İncir Dikiliş Alanlarının Dağılışı (2010).

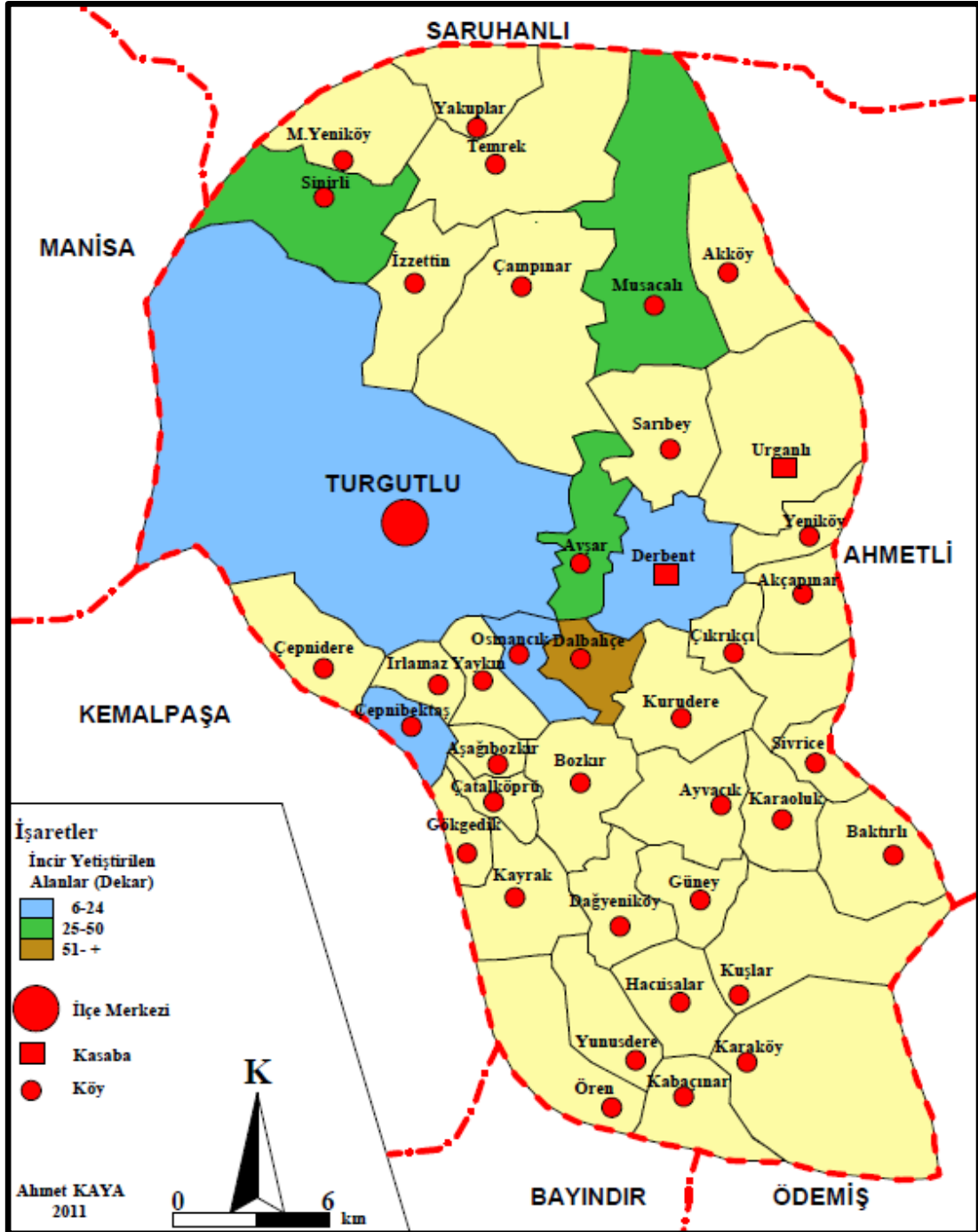
Yerleşme Adı	Dikili Alan (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Dalbahçe	80	38,1	77	38,5
Musacalı	40	19	38	19,0
Sinirli	29	13,8	28	14,0
Avşar	26	12,4	25	12,5
Turgutlu	11	5,2	10	5,0
Osmançık	11	5,2	10	5,0
Derbent	7	3,3	6	3,0
Çepnibektaş	6	2,9	6	3,0
Toplam	210	100.0	200	100.0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verilerden Derlenmiştir.

Foto 100. Araştırma Sahasında İncir Bahçesinden Bir Görünüş.

Harita 69. Yerleşmelere Göre İncir Dikiliş Alanlarının Dağılışı.

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

3.3.7. Kestane

Araştırma sahasının güneyinde yer alan yerleşmelerde kestane üretimi yapılır. Özellikle doğal ortamda yer alan kestane ağaçlarından verim alınabilmesi için aşılama yapılması gerekmektedir.

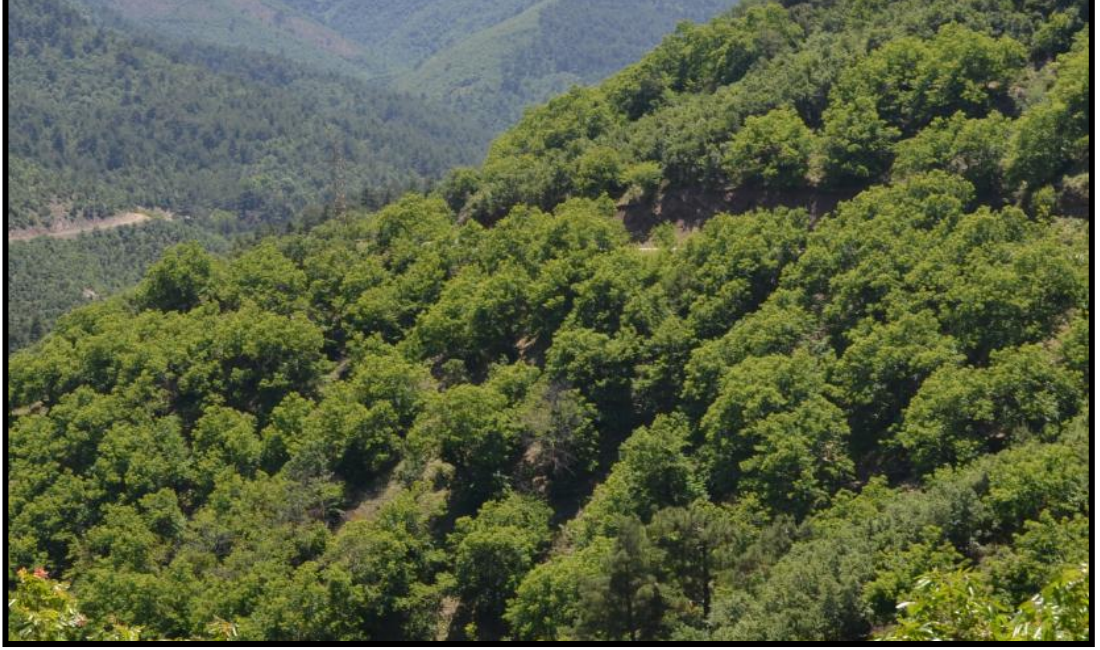
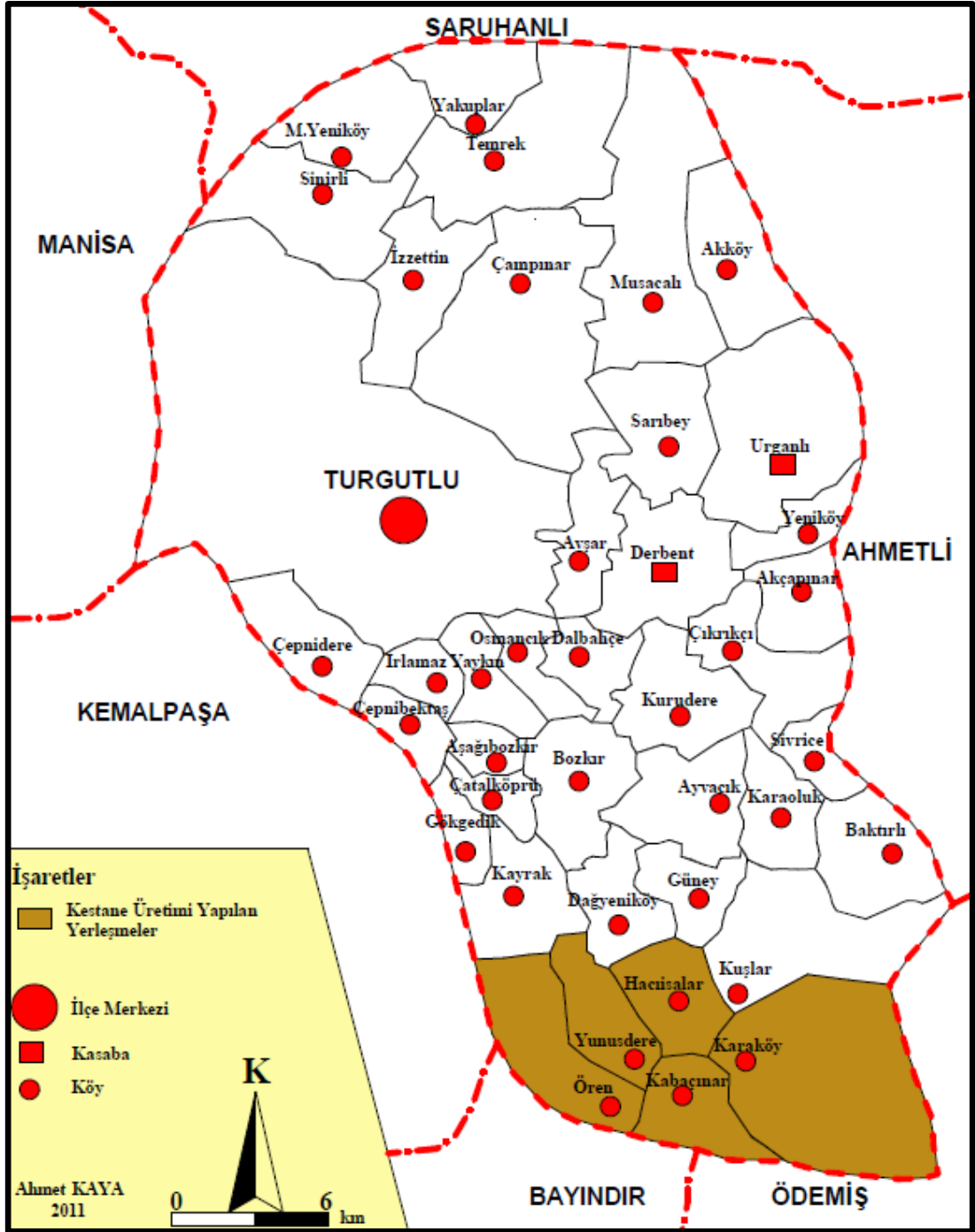

Foto 101. Karacalı Deresinin Batı Yamaçlarında Yer Alan Kestane Ormanlarından Bir Görünüş.

Turgutlu'da 2010 yılında yaklaşık 360 dekar arazide kestane ağaçları bulunuyordu. Kestane ağaçlarından ortalama üretim 30 kilogramdır. Arazide yaklaşık 9500 civarında kestane ağacı bulunmakta ve bu ağaçlardan yılda 285 ton kestane üretimi sağlanmaktadır. Hacıisalar, Yunusdere, Ören, Kabaçınar, Kuşlar ve Karaköy en önemli kestane üreticisi yerleşmelerdir (Harita 70).

Çalışma alanının güneyinde yer alan bu köyler, dağlık sahanın yamaçlarında bulunan doğal ortamdaki kestane ağaçlarını aşilayarak ekonomik olarak yararlanmaya başlamışlardır. Çoban Tepe, Ovacık Tepe ve Kıran Tepenin yamaçlarında kümeler halinde kestane ağaçları yayılış göstermektedir.

Harita 70. Araştırma Sahasının Güneyinde Kestane Alanlarının Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

4. HAYVANCILIK

Turgutlu'da kırsal kesimde zirai faaliyetlerden sonra önemli geçim kaynaklarından bir diğerini de hayvancılık faaliyetleri meydana getirir. Turgutlu'da hayvancılık faaliyetleri geçmişten beri önemli bir geçim kaynağıdır. Çalışma alanının tarım alanlarını meydana getiren graben sahası dışında yer alan dağlık kesimler, hayvancılık faaliyetleri açısından uygun alanları oluşturur. Bozdağların yamaçlarında ve yükseltinin arttığı yerlerde tarım alanlarının darlığı, yine Çaldağının yamaçlarında kurulan kırsal yerleşmelerde tarım topraklarının azlığı hayvancılık faaliyetlerinin ön plana çıkmasına neden olmuştur.

İnceleme alanı yaklaşık 475 km²'lik bir alan kaplamaktadır. Bu alan içerisinde çayır ve mera alanı 1564 hektar ile saha yüz ölçümünün % 3,3'ünü oluşturmaktadır. Mera hayvancılığı için oldukça düşük olan arazi miktarı, sahadaki hayvancılığın daha çok ahır hayvancılığı şeklinde gelişmesine neden olmuştur. Sahada hayvan başına ortalama 0,07 hektar mera arazisinin düşmesi otlak miktarının oldukça yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla inceleme alanı içinde mera hayvancılığının yapılması oldukça zordur.

Araştırma sahasında otlak alanlarının geniş yer kaplamaması, hayvancılığı sınırlandıran başlıca sorundur. Gerçekten de çoğu bölgelerimizde çayır-mera hayvancılığının genişliği ile hayvan sayısı arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Hayvan sayısı çayır-mera alanları ile doğrudan ilişki içerisinde (Özav, 2002: 153). Turgutlu'da 2010 yılı itibariyle 11580 (% 52,6) büyükbaş ve 10095 (% 45,9) küçükbaş hayvan bulunuyordu. Bunun dışında 279'u at ve 57'si merkep olmak üzere 336 (% 1,5) yük ve çeki hayvanı bulunmaktadır (Tablo 102, Grafik 54).

Tablo 102. Turgutlu'da Büyükbaş Hayvan Varlığının Dağılışı (2010).

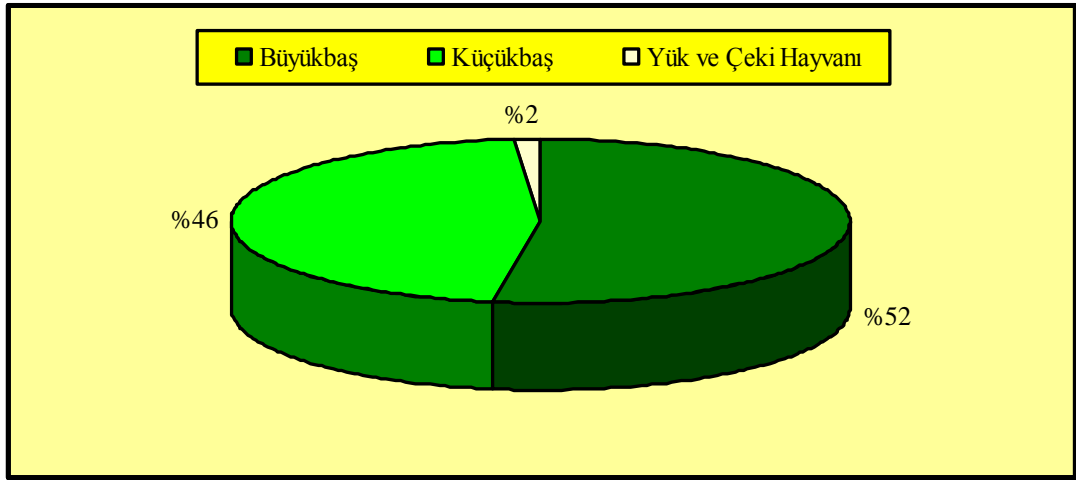
Hayvan Türü	Sayısı	%'si
Büyükbaş	11580	52,6
Küçükbaş	10095	45,9
Yük ve Çeki Hayvanı	336	1,5
Toplam	22011	100,0

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Sahada 2010 yılı itibariyle her 100 kişiye 15,3 büyükbaş ve küçükbaş hayvan düşüyordu. Bu sayılara bakıldığında 100 kişiye ortalama 8,2 baş sığır, 4,7 baş koyun

ve 2,4 baş keçi düşmektedir. Turgutlu'da özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliği son yıllarda hızlı bir şekilde değişmektedir. Karasığır olarak adlandırılan yerli ırkların yerini, sahada kültür ırkları almıştır. Kültür ırklarında et ve süt veriminde elde edilen yüksek değer, yerli ırkların yerine kültür ırklarının almasına neden olmuştur. Bunun yanında yeni yapılan besihaneler ve hayvan çiftlikleri modern bir şekilde inşa edilmesi verimliliği artırmaktadır. Ayrıca son yıllarda uzun süreli kredi ve düşük faizli finansmanların sağlanması büyükbaş hayvancılık faaliyetlerinin modern yöntemlerle yapılmasını teşvik etmektedir.

Grafik 54. Turgutlu İlçesinde Yetiştirilen Hayvaların Türlerine Göre Dağılışı.

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

4.1. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

Araştırma sahasında küçükbaş hayvan varlığına bakıldığında 2010 yılı itibariyle 10095 baş küçükbaş hayvan bulunuyordu. Aynı yıl inceleme alanında 6709 baş koyun ve 3386 baş keçi besleniyordu. Küçükbaş hayvanların % 66,5'ini koyun, % 33,5'ini ise keçi varlığı meydana getiriyordu. Ülkemizin genelinde olduğu gibi sahada da keçi varlığı her geçen gün azalmaktadır. Nitekim keçi varlığı 2005 yılında 5870 baş iken günümüzde bu sayı 3386 başa kadar düşmüştür. Yaklaşık % 42 oranında meydana gelen azalmanın en önemli nedeni olarak küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin açık orman arazisinde yapılmasına izin verilmemesidir. Aynı şekilde 2005 yılında 9480 olan koyun sayısı % 29 oranında azalarak 6709 başa düşmüştür.

Küçükbaş hayvancılık faaliyetleri çalışma sahasında ilçe merkezi ile birlikte 26 yerleşmede yapılmaktadır. Küçükbaş hayvancılığın en yoğun yapıldığı yerlerden biri de büyükbaş hayvancılıkta olduğu gibi Çampınar köyüdür. Çampınar köyünde

1716 baş küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. Söz konusu yerleşme % 17'lik oranla sahada en fazla küçükbaş hayvanın beslendiği kırsal yerleşmedir.

Bunun dışında Baktırlı 1245 küçükbaş hayvan sayısı ile önemli bir yere sahiptir. Baktırlı Bozdağlar üzerinde kurulu bir kırsal yerleşme olup küçükbaş hayvancılık için uygun bir araziye yapısına sahiptir. Yine Gediz grabeni kenarında kurulu Musalaryeniköy 1100 küçükbaş hayvan varlığı ile ekonomik anlamda hayvancılık yapılan diğer bir yerleşim sahasıdır.

Temrek, Kurudere, Yaygın ve Aşağıbozkır köyleri küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılan yerleşmeler içerisinde en az sayıya sahip olan köylerdir. Çaldağı yamaçlarında kurulu olan Temrek Köyü'nde sadece 5 küçükbaş hayvan varlığı mevcuttur. En az küçükbaş hayvan mevcudu bulunan Temrek köyünde, hayvancılık yapan aile hemen hemen yok gibidir. Bununla birlikte buradan da anlaşılacağı gibi bir ailenin küçükbaş hayvan beslediği bunu da ekonomik olarak yapmadığını söylemek doğru olur (Tablo 103).

Tablo 103. Küçükbaş Hayvan Varlığının Yerleşmelere Göre Dağılışı (2010).

Yerleşme Adı	Küçükbaş	%'si	Yerleşme Adı	Küçükbaş	%'si
Çampınar	1716	17,0	Sivrice	219	2,2
Baktırlı	1245	12,3	Irlamaz	197	2,0
M.Yeniköy	1100	10,9	Kabaçınar	152	1,5
Yakuplar	812	8,0	Dağyeniköy	140	1,4
Sinirli	587	5,8	Karaoluk	134	1,3
Bozkır	572	5,7	Akçapınar	130	1,3
Akköy	450	4,5	Avşar	122	1,2
Urganlı	432	4,3	Aşağıbozkır	72	0,7
Derbent	350	3,5	Yaygın	65	0,6
Çepnidere	334	3,3	Kuşlar	40	0,4
Musacalı	315	3,1	Kurudere	36	0,4
İzzettin	310	3,1	Temrek	5	0,0
Turgutlu	309	3,1	Toplam	10095	100,00
Ayvacak	251	2,5			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

Turgutlu'da 14 yerleşmede küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmamaktadır. Bu yerleşmeler Sarıbey, Çepnibektaş, Çatalköprü, Gökgedik, Kayrak, Hacısalar, Yunusdere, Ören, Karaköy, Güney, Çıkrıkçı, Yeniköy, Osmanlık ve Dalbahçe köyleridir. Sahadaki köylerin hemem hemen tamamında geçmişte küçükbaş

hayvancılık yapılırken, günümüzde söz konusu ekonomik faaliyet büyük ölçüde bırakılmıştır. Hatta bu yerleşmelerden Kayrak, Gökgedik, Çıkrıkçı, Güney gibi köylerde geçmiş yıllarda küçükbaş hayvancılık yoğun bir şekilde yapıyor iken günümüzde ise bu faaliyet büyük ölçüde ortadan kalmıştır.

Özelikle Kayrak köyü bir Yörük yerleşmesi olarak kurulmuş olup, gelişmesini uzun yıllar hayvancılığa bağlı olarak sürdürmüştür. Kuruluş yeri olarak Keşköy Deresinin eğimli yamaçlarda bulunan yerleşmede günümüzde küçükbaş hayvan yetiştiriciliği tamamen bırakılmıştır. Günümüzde Keşköy Deresinin eğimli yamaçlarında kiraz yetiştiriciliği yapan köylüler ekonomik anlamda küçükbaş hayvan yetiştiriciliğini bırakmışlardır. Nitekim Kayrak köyünde 2010 yılında küçükbaş hayvan bulunmuyordu. Keçi yetiştiriciliği son yıllarda önemini giderek yitirmektedir. Bunun nedeni de keçinin ormanlık alanlara zarar vermesinden dolayı, yetiştiriciliğinin kontrol altında yapılmasına neden olmuştur. Ağaçların yapraklarını yiyerek beslenen keçi gerçekten de ormanlara büyük zarar vermektedir.

Koyun ülkemizde ekstansif olarak yetiştirilme koşullarına en iyi şekilde uyum sağlayan küçükbaş hayvanların başında gelmektedir. Mera hayvancılığı olarak adlandırılan bu usul ülkemizde oldukça yaygındır (Özav, 2002: 156).

Foto 102. Araştırma Sahasında Merada Otlatılan Koyunlar ve Koyun Ağılından Bir Görünüş.

Foto 103. Turgutlu Şehrinde Irlamaz Vadisi Boyunca Otlatılan Koyun Sürülerinden Bir Görünüş.

4.2. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

Turgutlu'da büyükbaş hayvancılık önemli bir ekonomik faaliyettir. Büyükbaş hayvan sayısının en yüksek olduğu yer Turgutlu merkezdir. Turgutlu şehri 3752 büyükbaş hayvan ile araştırma sahasındaki büyükbaş hayvan varlığının % 32,7'sini barındırmaktadır. Turgutlu merkezde yer alan hayvan sayısı saha ortalamasının altında bir değere sahiptir. Turgutlu ilçe merkezinde her 100 kişiye 3,2 büyükbaş hayvan düşmektedir. Bu durum ilçe merkezi için büyük baş hayvancılığın diğer sektörler gibi önemli bir yere sahip olmamasında kaynaklanmaktadır. Turgutlu şehir merkezi içerisinde kırsal saha gibi hayvan besleme imkânının bulunmaması diğer önemli faktörlerden biridir. Şehir yerleşim alanı dışında yer alan sahalarda, kurulan hayvan çiftliklerinde büyükbaş süt ve besi hayvancılığı yapılmaktadır. Kırsal yerleşmeler içerisinde Urganlı kasabası 1828 büyükbaş hayvan sayısı ile sahadaki hayvan varlığının % 15,9'unu barındırır. Urganlı kasabasında 100 kişiye 35,4 büyükbaş hayvan düşmektedir. Araştırma sahasında bulunan diğer yerleşmelerin üzerinde bir değer olmasından dolayı büyükbaş hayvancılık Urganlı kasabası için önemli bir yere sahiptir. Çampınar köyü 692 büyükbaş hayvanın bulunduğu ve büyükbaş hayvan varlığı açısından sahanın % 6'sını meydana getirdiği kırsal yerleşmelerden birisidir. Çampınar köyünde her 100 kişiye 143 büyükbaş hayvan

düşmektedir. Gediz grabeni kenarında kurulmuş olan bu köyde zirai faaliyetler yanında hayvancılıkta önemli bir ekonomik faaliyet durumundadır. Bu kırsal yerleşmede hem besi, hem de süt sığırcılığı yapılmaktadır. Çampınar köyü saha ortalamasından 9,5 kat daha yüksek bir değer oluşturduğundan dikkati çekmektedir. İzzettin köyü 603 büyükbaş hayvan sayısı ile saha toplamının % 5,3'lük bir oranına sahiptir. Dolayısıyla bu kırsal yerleşmede büyükbaş hayvancılık önemli bir geçim kaynağı oluşturmaktadır. Nitekim 100 kişiye 99,2 büyükbaş hayvan düşmektedir. Saha ortalamasının 6 kat üzerinde bir değer söz konusudur (Tablo 104).

Tablo 104. Turgutlu'da Yerleşmelere Göre Büyükbaş Hayvan Varlığının Dağılışı (2010).

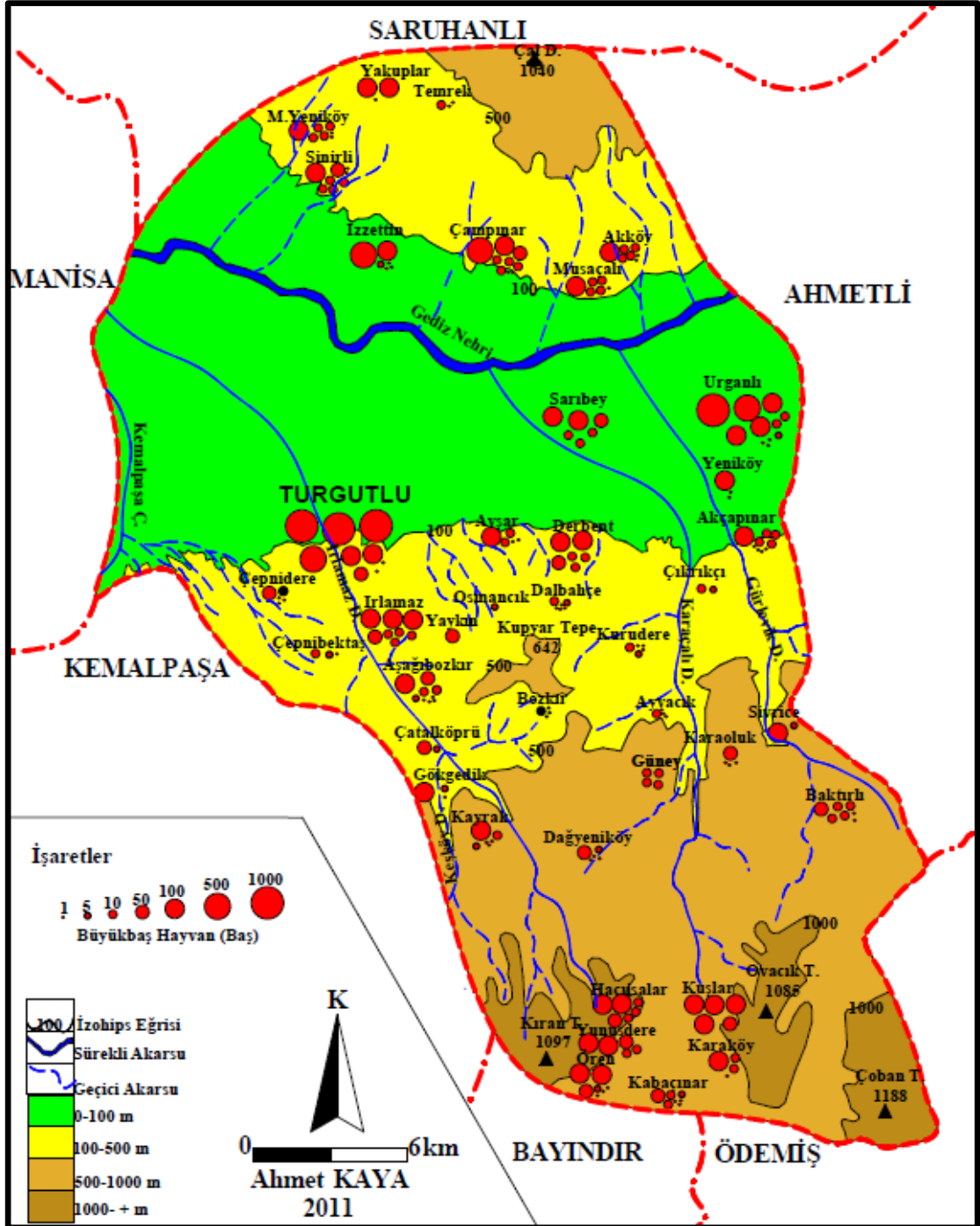
Yerleşme Adı	Büyükbaş	%'si	Yerleşme Adı	Büyükbaş	%'si
Turgutlu	3752	32,7	Sivrice	105	0,9
Urganlı	1828	15,9	Yeniköy	102	0,9
Çampınar	692	6,0	Baktırlı	92	0,8
İzzettin	603	5,3	Avşar	85	0,7
Kuşlar	450	3,9	Kabaçınar	78	0,7
Irlamaz	390	3,4	Çepnidere	63	0,5
Derbent	280	2,4	Dağyeniköy	58	0,5
Hacısalar	280	2,4	Çatalköprü	55	0,5
Sarıbey	280	2,4	Karaoluk	53	0,5
Yunusdere	270	2,4	Yaykın	50	0,4
Ören	258	2,2	Güney	40	0,3
Yakuplar	201	1,8	Ayvacık	33	0,3
Sinirli	191	1,7	Dalbahçe	19	0,2
Aşağıbozkır	179	1,6	Kurudere	18	0,2
Akçapınar	144	1,3	Çepnibektaş	16	0,1
Akköy	142	1,2	Çıkrıkçı	15	0,1
M.Yeniköy	142	1,2	Bozkır	13	0,1
Musacalı	141	1,2	Temrek	12	0,1
Karaköy	121	1,1	Osmancık	5	0,0
Kayrak	118	1,0	Genel Toplam	11585	100,0
Gökgedik	106	0,9			

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtlarından Derlenmiştir.

En az büyükbaş hayvan varlığına sahip olan kırsal yerleşme Osmancık köyüdür, Osmancık köyünde bir aile hayvancılıkla uğraşmakta ve toplam 5 büyükbaş hayvan beslemektedir. Söz konusu kırsal yerleşmede her 100 kişiye düşen büyükbaş hayvan sayısı 2,3 baş kadardır. Osmancık dışında Temrek, Bozkır, Çıkrıkçı,

Çepnibektaş ve Kurudere köylerinde de büyükbaş hayvan varlığı oldukça düşük değerlere sahip olduğu görülmektedir (Harita 72).

Harita 72. Turgutlu'da Büyükbaş Hayvan Varlığının Yerleşmelere Göre Dağılışı (2010).

Kaynak: Turgutlu Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Büyükbaş hayvancılığın ekonomik olarak yapıldığı yerleşmelere bakıldığında sulu tarım imkânı bulunan yerleşmeler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu

yerleşmeler silajlık mısır, yonca ve fiğ ekimi yaparak büyükbaş hayvanlara beslenme kaynağı oluşturmaktadır. Bu da suni yeme ödenen miktarı düşürmekte ve maliyet oranının düşmesi ekonomik getiriye de artırmaktadır. Kuru tarım yöntemlerinin hâkim olduğu ve arazilerinin engebeli bir yapıya sahip olduğu yerleşmelerde, büyükbaş hayvan besiciliği tercih edilmemektedir. Özellikle yem fiyatlarının yüksek olması gibi nedenlerin yanında silajlık mısır ve yonca gibi hayvan yemi oluşturacak bitkisel ürünlerin yetiştirilememesi, bu alanlarda büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin ekonomik olarak yapılamamasının bir diğer nedeni oluşturur. Sahada büyükbaş hayvancılığın yapıldığı işletmelerde, genellikle açık besi metodu uygulanmaktadır. Hayvanların kapalı ahırlarda beslenmesi yerine, yarı açık besihaneler yapılarak daha yüksek verim elde edilmeye çalışılmaktadır. Söz konusu çiftliklerin bazılarında hayvanlar bakan bir aileler belirli bir ücret karşılığı hayvan bakıcılığı yapmaktadır. İşletmelerin içerisinde hayvanların barındığı ahırlar, samanlık, çeşitli aletlerin konulduğu ambar ve bunun yanında ailenin barınacağı ev eklentisi yer almaktadır. Son yıllarda 50 ila 100 arasında büyükbaş hayvan beslenen çiftliklerin, modern şekilde yapıldığı göze çarpmaktadır. Köylerde ise ya evlerin alt katları ya da ev eklentisi ahır oluşturmaktadır. Köylerde tarımın yanında ailelerin yapmış olduğu büyükbaş hayvancılık özellikle zirai faaliyetlerden elde edilen kazanç miktarının az olduğu zamanlarda destekleyen ikincil bir ekonomik faaliyet durumundadır.

Foto 104. Araştırma Sahasında Modern Yöntemlerle Büyükbaş Hayvan Besiciliğinin Yapıldığı Hayvan Çiftliğinden Bir Görüntü.

4.3. KÜMES HAYVANCILIĞI

İnceleme alanında önemli geçim kaynaklarından bir diğerini de kümes hayvancılığı meydana getirir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık gibi önemli bir ekonomik değere sahiptir. Araştırma sahasında kümes hayvancılığı ailelerin kendi kümeslerinde beslediği geleneksel yöntemlerle yapılan kümes hayvancılığı ve modern kümeslerde ticari amaçla yapılan kümes hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır.

Geleneksel yöntemlerle yapılan kümes hayvancılığı ailelerin kırsal kesimde ailelerin kendi yumurta ve et ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yaptıkları etkinliktir. Araştırma sahasında 2010 yılı itibariyle 180 kümes yer almaktadır. Bu kümeslerin 140'ı etlik piliç, 40'ı ise etlik hindi besleyen kümeslerdir. Modern kümeslerde beslenen piliç ve hindiler 45 ila 60 gün arasında değişen dönemlerde kesim için hazır hale gelmektedir. Turgutlu'da 140 etlik piliç kümesinden bir dönemde yaklaşık 2239000 adet hayvan kesim haneye gönderilmektedir. Yılda 6 dönem halinde bu işlem tekrarlanmaktadır. Etlik hindi besleyen kümes sayısı ise 2010 yılında 40 idi ve dönemsel olarak yaklaşık 109850 hindi kesim için hazır hale gelmektedir (Foto 105,106). Genellikle söz konusu kümesler tüccarlar için besi yapmakta ve dönem sonunda beslenen hayvanlar satıcılara teslim edilmektedir. Pazarlama firmaları kümesler için yavru, yem ve veteriner desteği sağlamaktadır.

Foto 105. Araştırma Sahasında Yer Alan Modern Kanatlı Hayvan Kümeslerinden Bir Görüntü.

Araştırma sahasına İzmir ve Manisa gibi büyük şehirlerin yakın olması yanında, diğer taraftan Kemalpaşa, Salihli, Alaşehir gibi büyük nüfuslu ilçe merkezlerinin bulunması kümes hayvancılığının gelişmesine katkı sağlamıştır. Beslenen hayvanların büyük bir kısmı söz konusu yerleşmelere pazarlanmaktadır. Talep nedeniyle pazarlama sorunu da pek yaşanmamıştır.

Foto 106. Bozkır Köyünde Bulunan Kanatlı Hayvan Çiftliklerinden Bir Görünüş.

Etlik piliç besiciliği 21 merkezde, etlik hindi yetiştiriciliği ise 10 yerleşim birimi dâhilinde yapılmaktadır. Tavuk ve hindi çiftliklerinde modern yöntemler kullanılmaktadır. Beslenme elektronik olarak kontrol edilmektedir. Tavuk çiftliklerinde genellikle bakıcı bir aile bulunmaktadır. Aileler kümese eklenti olarak yapılan meskende barınmakta ve kümes hayvanlarının bakımı ile uğraşmaktadırlar. Son yıllarda çalışma alanında kanatlı hayvan yetiştirilen çiftlik sayısında artış görülmüştür. Bu durumun başlıca nedeni özellikle beyaz etin kırmızı ete oranla daha ucuz olması, kanatlı hayvan besiciliğinden elde edilen gelirin yüksek olması, pazarlama sorununun olmaması gibi faktörler oluşturmaktadır.

4.4. DİĞER HAYVANCILIK FAALİYETLERİ

Araştırma sahasında doğal çevre şartlarının uygunluğu, bitki çeşitliliği arıcılık için önemli bir potansiyel meydana getirmektedir. Sahada arıcılık yeteri kadar gelişmemiştir. İnceleme alanında 2010 yılında 10 yerleşim biriminde 4353 kovanda arıcılık yapılıyordu. Kovan başına ortalama verim 12 kilogram civarındadır. 2010

yılı itibariyle yaklaşık 45 ton bal elde edilmiş ve 3 ton civarında bal mumu üretilmiştir.

Foto 107. Bozdağlarda Yer Yer Yaygın Olan Arı Kovanlarından Bir Görünüş.

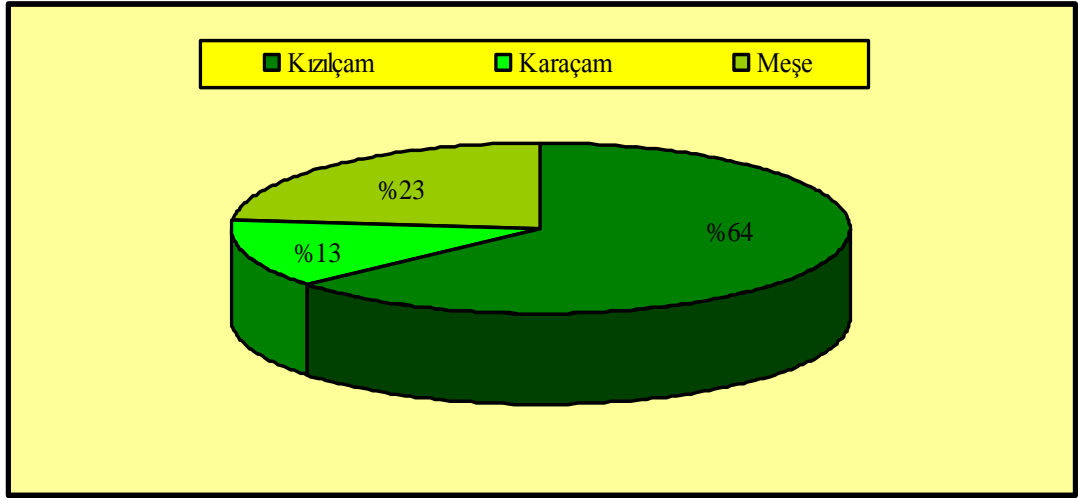
Sahada bal paketleme yapan 1 işletme yer almaktadır. Turgutlu ve çevresinde yapılan arıcılık faaliyeti, genellikle ailelerin temel geçim kaynağını oluşturmamaktadır. Aileler kendi ihtiyaçları dışında ürettikleri balın az bir kısmını satışa sunmaktadır. Buda ekonomik anlamda bir değer yaratmamaktadır. Araştırma sahasında arıcılık faaliyetlerini geliştirmek için arı yetiştiriciliği ve zararlılarla mücadele kursu açılmış ve kursa 57 çiftçi katılmıştır. İnceleme alanında yapılan diğer bir ekonomik faaliyet ise kültür balıkçılığıdır. Sahada sadece 1 işletmede kültür balıkçılığı yapılmaktadır. Yılda 3 ton alabalık üretimi yapılmakta olup, saha için önem arz eden bir ekonomik faaliyet oluşturmaz.

5. ORMANCILIK

Araştırma sahasının 19273 hektarını ormanlık alanlar meydana getirir. Ormanlık alanlar saha yüz ölçümünün yaklaşık % 40,5'ini oluşturur. Sahada Bozdağlar ve Çaldağı'nın yüksek arızalı alanları ormanlık alanlarla kaplıdır. Alçak sahalar ve tarım için açılan arazilerde antropojen etkiler sonucu ormanlar yok edilmiştir. Sahanın ormanlık alanlarında kızılçam, karaçam ve çeşitli meşe türlerinden oluşan ağaçlar toplulukları bulunmaktadır.

Turgutlu ve çevresinde yer alan ormanlardan ekonomik olarak da yararlanılmaktadır. Çalışma alanında 19273 hektar orman arazisinin 12279 hektarını kızılçam, 2475 hektarını karaçam, 4519 hektarını meşe ormanları meydana getirmektedir. Sahanın orman varlığının % 64'ünü kızılçam ormanları, % 23'ünü meşe ormanlar ve geri kalan % 13'lük kısmı ise karaçam ormanları meydana getirmektedir (Grafik 55).

Grafik 55. Araştırma Sahasında Orman Örtüsü Ağaç Türleri Oranları.

Kaynak: Turgutlu Orman İşletme Şefliği Kayıtlarından Derlenmiştir.

İnceleme alanında ormanlardan önemli miktarda ürün elde edilmektedir. Bu ürünlerin başında tomruk, tel direği, maden direği, sanayi odunu, kâğıtlık odun, lif-yonga odunu, yapraklı yakacak odun gibi ürünler elde edilmektedir. Turgutlu orman işletme şefliği tarafında budama, ağaç kesimi, ağaç dikimi ve gençleştirme gibi faaliyetler yürütülmektedir. Söz konusu faaliyetlerde az sayıda da olsa orman işçisi çalışmaktadır.

Çalışma sahasında 2010 yılında ormanlardan elde edilen ürünlere bakıldığında 3404 m³ tomruk, 256 m³ tel direği, 133 m³ maden direği, 826 m³ sanayi odunu, 2192 m³ kâğıtlık odun elde edildiği görülür. Bu ürünler dışında 7677 ster kabuklu kâğıtlık odun, 8974 ster lif-yonga odunu, 257 ster ibrelî yakacak odunu, 9760 ster yapraklı yakacak odun üretimi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen orman ürünleri ihtiyaç sahiplerine orman işletme şefliği veya il müdürlüğü tarafından satışa sunulmaktadır (Tablo 105).

Tablo 105. Araştırma Sahasında Ormanlardan Elde Edilen Ürünler (2010).

Ürün	Miktar
Tomruk	3404 m ³
Tel Direği	256 m ³
Maden Direği	133 m ³
Sanayi Odunu	826 m ³
Kâğıtlık Odun	2192 m ³
Kabuklu Kâğıtlık Odun	7677 ster
Lif-Yonga Odunu	8974 ster
İbrelî Yakacak Odun	257 ster
Yapraklı Yakacak Odun	9760 ster

Kaynak: Turgutlu Orman İşletme Şefliği Kayıtlarından Derlenmiştir.

Foto 108. Bozdağlar Üzerinde Yer Alan Çam Ormanlarından Bir Görünüş.

Turgutlu ve çevresinde 2010 yılında 67,5 hektar kızılçam, 28,5 hektar karaçam ormanı gençleştirme programına tabii tutulmuştur. 2010 yılında yapılan

çalışmalardan biri de ağaç dikme çalışmalarıdır. Araştırma sahasındaki müsait alanlara 2010 yılında 57000 kızılçam, 15000 karaçam, 11500 fıstıkçamı ve 5000 kara selvi fidanı dikimi yapılmıştır. Ormanlık alanlardan başka ürünlerde elde edilmektedir. Özellikle Yunusdere, Hacısalar, ren, Kabaçınar ve Karaköy gibi köylerde bulunan kestane ağaçlarından önemli miktarda kestane üretimi gerçekleştirilmektedir (Foto 109). Bunun dışında Kayrak ve Yunusdere köylerinde meşe kömürü üretimi gerçekleştirilmektedir. Bu köyler orman köyü olduğu için, orman işçiliği halkın geçim kaynağını oluşturan diğer bir ekonomik etkinliktir.

Foto 109. Yunusdere Köyünün Kuzey Yamaçlarında Bulunan Kestane Ormanlarından Bir Görünüş.

6. MADENCİLİK

Araştırma sahası maden yatakları bakımından pek zengin değildir. Sahanın en önemli maden yataklarından olan nikel sahaları Turgutlu ilçesinin kuzeyinde yer alan Çaldağında bulunmaktadır. Bu saha aynı zamanda ülkemizin önemli nikel yataklarından biri durumundadır. Çaldağı nikel yataklarının ortalama tenoru % 1,37 civarındadır. Sahanın muhtemel rezervi 50 milyon ton civarındadır. Yataktaki metal içerik miktarı ise 685 bin tondur. İnceleme alanında 1970'li yıllarda Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün yaptığı araştırma sonucunda Çaldağında nikel yatakları tespit edilmiştir. Ancak çıkarım maliyetinin yüksek olmasından dolayı maden hemen işletmeye açılmamıştır. Daha sonra 2004 yılında Sardes madencilik adlı yabancı bir şirket maden çıkarmak için ruhsat almıştır. Söz konusu şirket 19 Ocak 2006 yılında Orman Bakanlığında aldığı ÇED raporu ile sahada pilot tesis kurarak maden çıkarma izni almıştır. Turgutlu'da maden çıkarma işleminin tamamen devreye girmesi ile sahada yaklaşık 1000 kişilik bir istihdam yaratılacaktır. Bu durum kuşkusuz yörede yeni bir iş kolunun ortaya çıkmasına neden olacaktır. Araştırma sahasında nikel madeninin çıkarımı ve işletilmesine duyulan tepkiler ve açılan davalarda yatakların işletilmesini olumsuz yönde etkileyecektir (Foto 110).

Foto 110. Çaldağında Nikel Madeni Çıkarılan Sahalarda ve Sardes Madencilik Tesislerinden Bir Görünüş.

Turgutlu ve çevresinde diğer önemli yeraltı kaynağını ise toprağa dayalı tuğla ve kiremit sanayinin hammaddesini oluşturan kil yatakları meydana getirmektedir. Turgutlu için geçmişten beri en önemli sanayi kollarından birini oluşturan tuğla-kiremit sanayinin hammaddesi olan kil daha çok Kısmalı ve Çakalazmağı mevkiinden sağlanmaktaydı. Günümüzde ise söz konusu yerlerden sağlanan hammadde kaynağının azalması ve ayrıca bu sahaların tarım alanları içerisinde yer

almasından dolayı yeni hammadde arayışına girişilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu Turgutlu ilçe merkezinin 2-3 kilometre güneyinde 242 bin ton muhtemel rezerv alanı saptanmıştır. Sahada yer alan iyi, orta kalitede kil hammaddesi Turgutlu tuğla-kiremit sanayi için 50 yıllık rezervi meydana getirmektedir (Foto 111).

Foto 111. Turgutlu İlçesinin Güneyinde Yer Alan Kil Yataklarından Bir Görünüş.

7. SANAYİ

7.1. CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA SANAYİ FAALİYETLERİ

Araştırma sahasında sanayi faaliyetleri Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlamıştır. Turgutlu'da 1930'lu yıllarda en önemli meslekleri terzilik, marangozluk, kalaycılık, semercilik, tenekecilik, nalbantlık, değirmencilik, bakırcılık ve demircilik oluşturuyordu. Meslekler o dönemlerde usta çırak ilişkisiyle ahilik geleneklerine göre yapılıyordu. 1930'lu yıllarda Turgutlu'da eski sanayi çarşısı olarak bilinen demirciler çarşısı inşa edilmiştir. Söz konusu yapılanma, Türkiye'nin ilk imar planı projeli sanayi çarşısı olma özelliğini taşımaktadır (Turgutlu Tanıtım Rehberi, 2004: 13). Dokumacılık Turgutlu'da halkın önemli geçim kaynağını oluşturmaktaydı. Evlerdeki tezgâhlarda pamuk bezi dokuması yapılırken, 1920'li yıllardan itibaren önemini kaybetmeye başlamıştır. Turgutlu'da önemli ekonomik işlerden biri de kundura imalat haneleri oluşturmakta ve bunun yanında 20 civarında deri tabakhaneleri (debbağlar) bulunmaktadır (Gönen, 1941: 52).

Sanayinin Turgutlu'da tarihsel gelişimine bakıldığında 1887 yılında kurulmuş olan İsmail Ağazade Nuri'ye ait olan yıllık 7600 kg. un ve 7200 kg. tahin imalatı bulunan imalathane yörenin en eski sanayi kuruluşlarından birisini meydana getiren işletme Çınarlı handa faaliyet gösteriyordu. Bahri Efendiye ait günlük 100 kg. üretim yapan un fabrikası, 1923 yılında istasyon caddesi üzerindeki alanda kurulmuştur. Ahmet Sabri Efendi tarafından istasyon caddesi üzerinde günlük 100 kg zeytin ve susam yağı üretimi yapan fabrika ise 1924 yılında faaliyete geçmiştir. Aynı yıl istasyon caddesinde yörük Ali Efeye ait 100 kg. pamuk ve 52 kg. un işleyen pamuk ve un fabrikası üretime başlamıştır.

Poyrazzade Mehmet Efendiye ait İbrahimci Bulvarında günlük 300 kg un üretimi yapan un ve elektrik fabrikası 1924 yılında açılmıştır. 1925 yılında ise kısmalı mevkiinde yurtdışı ortaklı kurulan fabrika sonradan Turgutlu Kooperatif Şirketi'ne devredilerek Marsilya tipi kiremit üretimine başlamıştır. Yıllık üretim kapasitesi ise 75000 adet tuğla, 4000 adet kiremit kapasitesine sahiptir. Aynı yıl İbrahimci Bulvarında Mehmet Emin Efendi tarafından günlük 25 m³ kereste imalatı yapan fabrika açılmıştır. Kırkağaçlı Ragıp Bey tarafından 1925 yılında İstasyon Caddesinde pamuk işleyen ve elektrik imalatı yapan fabrika kurulur. Bu fabrikada

günlük 500 kg. un ve 15.000.000 kw. elektrik üretimi yapıyordu. Bosnalı Mustafa Efendiye ait un fabrikası, 1926 yılında faaliyete geçmiştir. Fabrika yıllık 8400 kg. un üretim kapasitesine sahiptir (Şentürk, 2008: 141).

Demirci çarşısı ustalarından Büyük İsmail adı ile anılan İsmail Demirdöven ilk pulluk yapma denemesinde başarılı olmuş, yerli yapımı olarak ürettiği pullukları Türk insanının hizmetine sunmuştur. Zafer marka adı ile üretilen ilk tarım pulluğu bu usta tarafından imal edilmiştir. Zafer pullukları, Atatürk'ün önderliğinde İzmir'de gerçekleştirilen 1. İktisat Kongresi'nde sergilenmiştir (Meşe, 2005: 16).

7.2. TUĞLA VE KİREMİT ÜRETİM SANAYİNİN TARİHÇESİ

Turgutlu'da tuğla-kiremit endüstrisi tarihi oldukça eski dönemlere kadar uzanmaktadır ve saha için önemini günümüzde de korumaktadır. Ancak Turgutlu halkı 1970'li yıllardan sonra verimli toprakların etkisi ile tarımsal faaliyetlere ağırlık vermiştir. Tarıma dayalı bir ekonomi oluşturan ilçe daha sonraki yıllarda toprak sanayi ile tanışmıştır. Süreç içerisinde tarımın yanı sıra sanayide de kendini gösteren ilçe hem tuğla ve kiremit imalatında, hem de yan sanayi kollarında Türkiye'nin önemli imalat merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Turgutlu'da 1925 yılında Kısmalı mevkiinde kurulan Turgutlu Kooperatif Şirketi'ne ait tuğla kiremit fabrikası yer almaktadır. Daha sonraki yıllarda pişmiş kil çalışmaları endüstriyel anlamda 1935'li yıllara tarihlenmektedir. Bu dönemlerde çok küçük çapta da olsa, Urganlı'da saksı, kiremit, harman tuğla üretimleri mevcuttur. 1940'lı yılında ise Zincirlikuyu mevkiinde Hasan Kemalaki adlı kişiye ait harman tuğla tesisleri açılmıştır (Açıkgöz, 1997: 87).

Turgutlu'da endüstriyel anlamdaki ilk tesis, 1935 yılında "Kısmalı" denilen yörede kurulmuştur. Almanların kurduğu bu tesisin bir özelliği de, yöredeki yabancı sermaye ile kurulan ilk tesis olmasıdır. Tesisin Kısmalı yöresinde kurulmasının nedeni, burada bulunan zengin hammadde kaynaklarının varlığıdır. Hammaddeyi oluşturan killi toprak tuğla-kiremit yapımına son derece elverişli idi. Tesisin yakma ünitesi Bulgar Fırını denilen sistem ile çalışıyordu. Söz konusu dönemde yurt içindeki kısıtlı üretim, kiremidi yurt dışından ithal etmeyi zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla tamamen kiremit üreten Kısmalı yöresindeki tesisler ayrı bir önem kazanmıştır. Daha sonra 1950 yılında Kısmalı yöresine yakın olan İstasyon civarında

tuğla üretimi yapan Leylek fabrikası, 1951’de ise günümüzdeki Fen Lisesi binasının yerinde Yıldırım Kiremit fabrikası hizmete girmiştir. Zamanla tesisler giderek yukarı bölgelere, karayoluna yakın yerlere kurulmaya başlanmıştır. Hilmi Pekcan 1953 yılında İzmir-Ankara karayolu üzerinde ilk fabrikayı kurmuştur. Harman tuğla üretimi, kiremide paralel olarak 1950’li yıllardan sonraya tarihlenmektedir. Ayrıca bu yıllarda duvarlarda “Mihra Duvar” denilen sistem uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistemde, iki kalas arasına toprak sıkıştırılarak duvar üretilmektedir. Kısmalı yöresindeki hammaddenin gittikçe azalması ve niteliğini kaybetmesi sonucu yeni hammadde arayışlarını ortaya çıkarmıştır. Turgutlu’nun 1980 yılından öncesine kadar toprak çektiği ve kaliteye damgasını vuran Çakalazmağı toprak hammadde havzası, 1958’de keşfedilmiştir. Daha sonraki yıllarda yeni fabrikalar açılarak üretim miktarı artırılmıştır. Günümüzde tuğla ve kiremit sanayi daha önceki önemini kaybetmiş, önceki yıllarda açılarak 80 civarına çıkan fabrika sayısı yarıya kadar düşmüştür (Meşe: 2005).

7.3. GÜNÜMÜZDE SANAYİ FAALİYETLERİ

Turgutlu ilçesinin doğal özellikleri ve beşeri faktörlerinden dolayı sanayinin ekonomik olarak gelişmesi oldukça üst düzeydedir. Sahanın elverişli konumu, uygun iklim şartları ve verimli Gediz Ovasının varlığı gibi faktörler nüfuslanmasını hızlandırırken sanayi tesislerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Turgutlu’da sanayi tesislerinin kurulmasında sahada yetişen tarımsal ürünlerin büyük katkısı olmuştur. Özellikle tarımsal ürünlere bağlı sanayinin gelişmesi sahada endüstrileşmenin temelini oluşturmuştur.

Turgutlu bazı tarımsal ürünlerin üretimi yönünden ülkemizin en zengin sahalarından biridir. Tarım ürünlerinden üzüm, domates, zeytin, biber ve salatalık gibi ürünler tarıma dayalı sanayinin hammaddesini meydana getirir. Özellikle iklim ve verimli topraklar sahanın nüfuslanmasına etki yaparak sanayinin ihtiyacı olan iş gücünün sağlanmasını mümkün kılmıştır. 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında sahada 24000 civarında insan yaşarken 2010 yılında saha nüfusu 141962 kişiye ulaşmış ve Turgutlu şehri ise 117962 kişiye ulaşan nüfusu ile kentsel bir görünüme sahip olmuştur. Türkiye’nin üçüncü büyük kenti olan İzmir iline yakınlığı bu durumu destekleyen en önemli unsurlardan biridir.

İnceleme alanında ulaşım şartlarının uygunluğu, Anadolu'nun ilk demiryolu bağlantılarından biri olan İzmir-Kasaba (1866) demiryolu hattının açılması, günümüzde İzmir-Ankara karayolunun Turgutlu şehrinin içinden geçmesi, sahada üretilen sanayi ürünlerinin İzmir limanından dış satım olanağının bulunması yörenin hızla gelişmesine zemin hazırlamıştır. Aynı şekilde sahada üretilen tarımsal ürünlerin Türkiye'nin çeşitli bölgelerine dağıtımını destekleyen elverişli ulaşım olanakları da gelişmeyi hızlandırmaktadır.

Bugün Turgutlu'da üretim faaliyetlerini gerçekleştiren fabrikalardan bir kısmı tamamen yabancı yatırımcılara aittir. Örneğin kimya sanayisi alanında üretim yapan Advance Pharma sanayi tesisinin % 99,9'u İngiliz yatırımcıya ait bir işletmedir. Aynı şekilde tarımsal alanda faaliyet göstermekte olan Burakcan Gıda ve % 100'ü Alman yatırımcıya ait olan bir tesistir. Suni hayvan yemi üretimi yapan C.P. Standart Gıda firması % 100'ü Taylandlı yatırımcıya aittir. Kartal otomotiv otomobil yedek parça üretmekte ve % 100'ü Fransız yatırımcılara ait olan bir işletmedir. Söz konusu bu fabrikalarda yaklaşık 500 kişiye iş imkânı oluşturmuştur.

7.3.1.Turgutlu Organize Sanayi Bölgesi

Turgutlu organize sanayi bölgesi, 2 Ocak 1995 yılında, 22159 sayılı resmi gazetede ilan edilerek yatırım programı içerisine dâhil edilmiştir. 1996 yılında yer seçimi yapılarak Çepnidere mevkiinde kurulmuştur. İlçe merkezine uzaklığı yaklaşık 3 kilometre kadardır. Organize sanayi bölgesinde işletme arsalarında parseller 4000 m²'den başlamakta ve çeşitli ebatlarda arsaların bulunduğu organize sanayi bölgesi yaklaşık 1620000 m² alana kurulmuştur.

İzmir-Ankara (D 300) karayolu üzerine 27000 m cephesi olan organize sanayi bölgesi İzmir'e 45 kilometre, Manisa il merkezine 26 kilometre, Adnan Menderes hava limanına 60 kilometre ve İzmir serbest bölgesine ise 65 kilometre uzaklıktadır. Turgutlu devlet demiryolları istasyonuna ise, 4 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Organize sanayi bölgesi 162 hektar alana kurulmuş olup, 101 hektarı sanayi alanına, organize sanayi bölgesinin 61 hektarı ise sosyal tesisler, arıtma tesisi, yeşil alanlar, sağlık koruma bandı ve imar yollarına ayrılmıştır. Organize sanayi bölgesinde 48 yatırımcıya imar durum belgesi, 65 katılımcıya yapı ve tadilat ruhsatı ve 33 yatırımcıya yapı kullanma izin belgesi verilmiştir (Şekil 28).

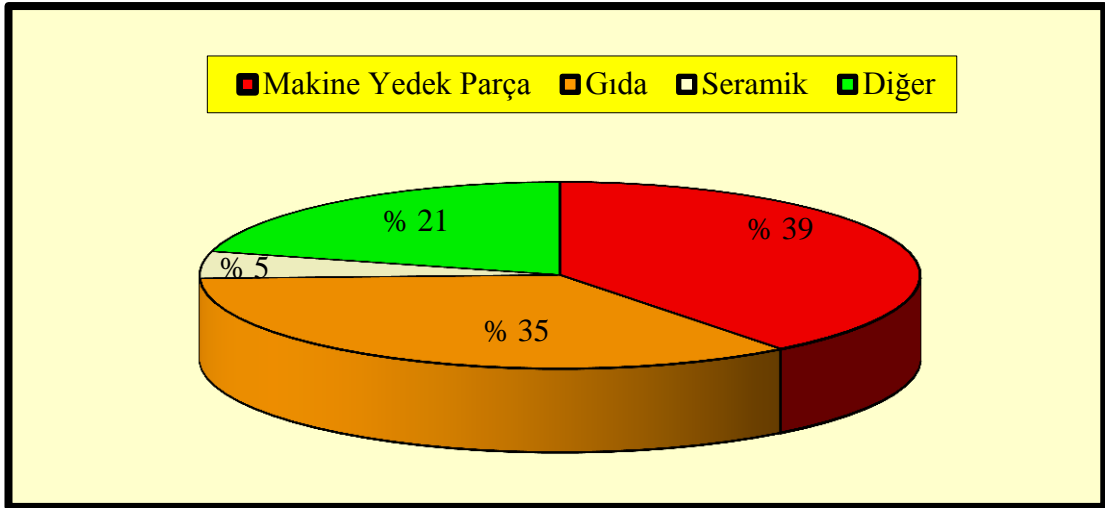
Şekil 28. Turgutlu Organize Sanayi Bölgesi Yerleşim Planı (2010).

Kaynak: Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası Yıllığından Alınmıştır.

Organize sanayi bölgesinde sektörel olarak 2010 yılında 15 gıda, 17 makine ve yedek parça, 2 seramik ve 9 diğer sektörlerde olmak üzere toplam 43 firma faaliyetini sürdürmektedir. Sanayi bölgesinin konum itibariyle uygun olması her geçen gün yatırımcı sayısını artırmaktadır (Grafik 56).

Grafik 56. Turgutlu Organize Sanayi Bölgesinde Fabrikaların Sektörel Dağılımı (2010).

Kaynak: Turgutlu Sanayi ve Ticaret Odası Kayıtlarından Derlenmiştir.

Foto 112. Turgutlu Organize Sanayi Bölgesinde Yer Alan Fabrikalardan ve Değişik Görüntüler.

7.3.2. Küçük Sanayi Sitesi

Küçük sanayi sitesi Turgutlu şehrinde 1988 yılında faaliyete geçmiştir. Küçük sanayi sitelerinin kuruluş amacı başta küçük işletmeler olmak üzere esnaf ve sanatkârları, şehrin ara sokaklarından kurtarıp daha planlı, düzenli bir saha içerisinde faaliyetlerini sürdürebilmelerini sağlamaktadır. 1988 yılında hizmete açılan birinci kısımda 143, 1998 yılında hizmete açılmış ikinci kısımda 439 ve 2002 yılında hizmete giren üçüncü kısımda ise 335 iş yeri bulunmaktadır. İzmir-Ankara karayoluna cephe olan küçük sanayi sitesinde 211 adet soğuk demir işlemesi yapan atölye, 232 adet oto tamircisi, 107 adet marangozhane, 50 adet elektrikçi, 18 adet tornacı, 18 adet sobacı, 2 adet ayakkabı imalatçısı ve 35 adet mobilya imalathanesi faaliyet göstermektedir (Tablo 106, Grafik 57).

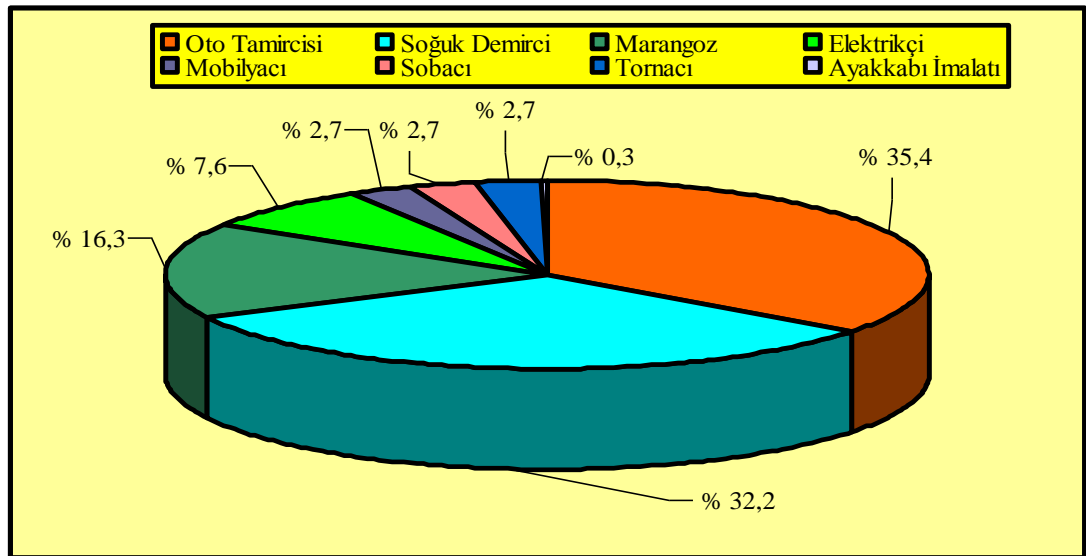
Tablo 106. Küçük Sanayi Sitesinde İşletmelerin Dağılımı (2010).

Oto Tamircisi	Soğuk Demirci	Marangoz	Elektrikçi	Mobilyacı	Sobacı	Tornacı	Ayakkabı İmalatı
232	211	107	50	18	18	18	2

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Odası Kayıtlarından Derlenmiştir.

Küçük sanayi sitesinin 1. ve 2. kısımlarında yer alan işletmeler % 100 doluluk oranına sahip iken 3. kısımda ise doluluk oranı % 75 civarındadır. Bu iş yerlerinde 2010 yılında 2771 işgücü çalışıyordu. Dolayısıyla araştırma sahasında küçük sanayi sitesi önemli iş alanı yaratan sahalar içerisinde yer almaktadır.

Grafik 57. Küçük Sanayi Sitesinde İşletmelerin Oransal Dağılımı (2010).

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Odası Kayıtlarından Derlenmiştir.

7.3.3. Hammaddesi Toprağa Dayalı Sanayi

Turgutlu'da toprak sanayinin tarihi oldukça eski olmakla birlikte araştırma sahasında ilk kurulan sanayi kollarından birini meydana getirir. 1925 yılında Kısmalı mevkiinde Almanya ortaklı kurulan ilk fabrikanın kurulması ile birlikte 1960'lı yıllarda 200 civarını bulmuştur. Mevcut fabrika sayısı ile Türkiye ihtiyacının % 7'ine cevap vermektedir. 1979 yılında Turgutlu tuğla sanayicileri derneği adı altında birleşen sektör, bugün % 80 oranında gerilemiş ve 2010 yılı itibariyle araştırma sahasında fabrika sayısı 39'a düşmüştür.

Günümüzde Türkiye ihtiyacının % 15'ini karşılayan sahada her geçen gün tuğla-kiremit üretimi yapan fabrika sayısı giderek azalmaktadır. Geçmişte 5000 civarında iş gücünün istihdamını sağlayan sektörün, fabrikaların giderek kapanması sonucunda 2010 yılı itibariyle istihdam edilen kişi sayısı 3000 kişiye kadar düşmüştür. Üretim Turgutlu tuğlası olarak Türkiye genelinde tanınmış ve markalaşmıştır. Ülke ihtiyacının % 15'ini karşılayan saha Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, İtalya ve Irak gibi ülkelere de tuğla ve kiremit ihracatı yapılmaktadır.

Kısmalı yöresindeki tuğla hammaddesinin gittikçe azalması ve niteliğini kaybetmesi, yeni hammadde alanlarının arayışını hızlandırmıştır. 1981 yılından öncesi döneme kadar toprak çektiği ve kaliteye damgasını vuran hammaddenin daha çok Çakalazmağı havzasından temin edildiği görülmektedir. Söz konusu havza 1958 yılında bulunmuştur. Toprağa dayalı sanayinin hammadde ihtiyacı, tarımsal arazi içerisinde yer alan Çakalazmağı denilen mevkiden 1981'den sonra durdurulmuştur. Bu sahanın tarıma elverişli olması nedeniyle İmar-İskân Bakanlığı, Manisa Bölgesi Toprak Su Gediz Planlama Müdürlüğü duruma müdahale etmiştir. Tuğla ve kiremit sanayine hammadde araması yapılmış, şehir merkezine 3 kilometre uzaklıktaki, güneybatısında yer alan sahada 242 bin ton muhtemel rezervli orta ve iyi kalitede kil yatakları tespit etmiştir. Sahada yer alan hammadde üretim için 50 yıllık ihtiyaca cevap verecek şekildedir. Çalışma alanında tuğla kiremit fabrikalarının dağılımına bakıldığında günümüzde tesislerin daha çok Turgutlu şehrinin yerleşim alanı dışında yer aldığı gözlenmektedir. Fabrikalar çoğunlukla İzmir-Ankara karayolunun çevresinde toplanmıştır. Ayrıca Irlamaz Çayı kenarını takip eden Çatalköprü köy

yolu kenarında kurulmuş çeşitli işletmeler konumlanmış durumdadır. Fabrikaların birçoğu günümüzde atıl olduğu için üretim yapılmaktadır (Harita 73).

Harita 73. Araştırma Sahasında Tuğla-Kiremit Fabrikalarının Dağılımı (2010).

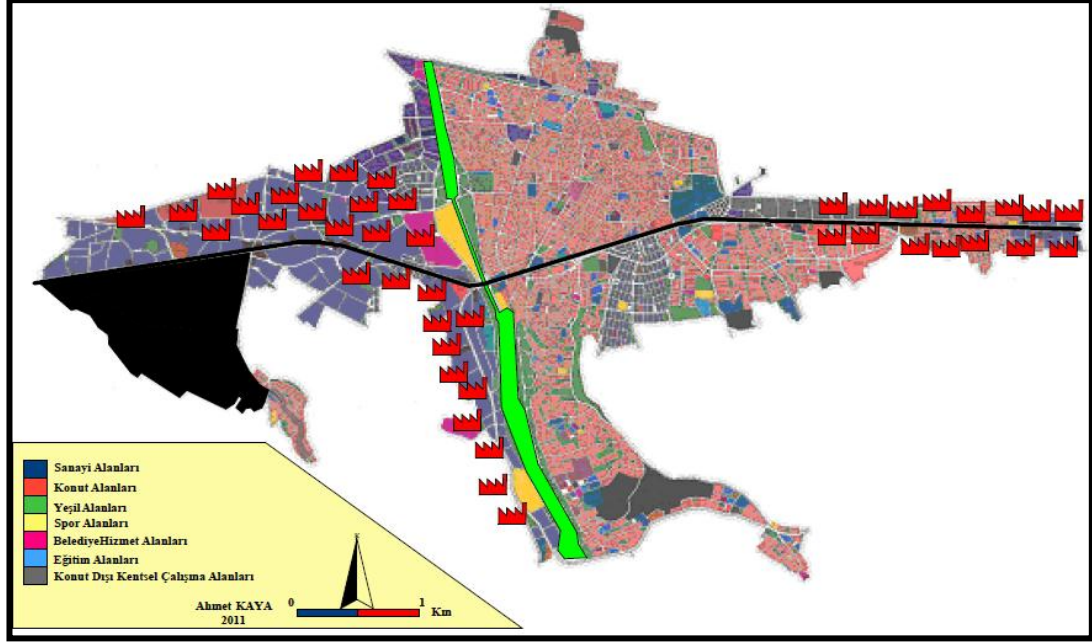

Foto 113. Kurumaya Bırakılan Tuğlalar ve Tuğla Hammaddesi.

Turgutlu'da hammaddesi toprağa dayalı sanayi kuruluşlarının başında gelen seramik sanayi, Bloksan tuğla kiremit fabrikasının ortakları tarafından 1990 yılında kurulmuştur. Seramiksan 1994 yılında üretime başlamış olup, yıllık 28 milyon m³ üretim kapasitesine sahiptir. Fabrika Turgutlu Organize Sanayi bölgesi içinde faaliyet gösterir. Fabrikada yer karosu, duvar karosu, sırlı granit, porselen, bordür ve dekoratif ürünler, dış cephe kaplaması ve yapı kimyasalları üretimi yapılmaktadır.

Üretilen ürünler yurt dışı ve yurt içinde pazarlanmaktadır. Çalışma alanında önemli bir istihdama sahip olan fabrikada yaklaşık 1000 işgücü çalışmaktadır (Foto 114).

Foto 114. Turgutlu'nun Önemli Toprak Sanayi Kuruluşu Olan Seramiksan.

7.3.4. Tarıma Dayalı Sanayi

Çalışma sahasında domates salçası üretmek amacıyla ilk tesis 1962 yılında 5 girişimci tarafından kurulmuştur. Tesisler Mustafa Kemal Paşa mahallesi kervan yolu üzerinde yer almaktadır. Söz konusu fabrika, 1969 yılında Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) tarafında satın alınmıştır. Turgutlu için önemli olan işletme, 23 Ekim 2009 tarihine kadar üretime devam etmiştir. Fabrika yönetim kurulunun aldığı karar ile kapatılmıştır. Turgutlu'da önemli bir istihdam yaratan fabrikanın kapatılmasının en önemli nedeni işletmede meydana gelen patlama, fabrikanın şehir içinde kalması ve gelişme olanaklarının bulunmaması yeniden faaliyet geçirilmesini engellemiştir.

Turgutlu Tukaş fabrikasında yıllık 80 bin ton üretim kapasitesi bulunmaktaydı. Fabrikada salça, sebze ve meyve konserveleri, hazır yemek konserveleri, reçel ve sos ürünleri üretilmektedir. Hammaddesi mevsimsel yaş sebze ve meyveye dayalı olan fabrikada, idari ve işçi kadrolarında 1000 işgücü çalışmaktaydı. Tukaş fabrikasının kapatılması araştırma alanında önemli bir iş alanının ortadan kalkmasına neden olmuştur (Foto 115).

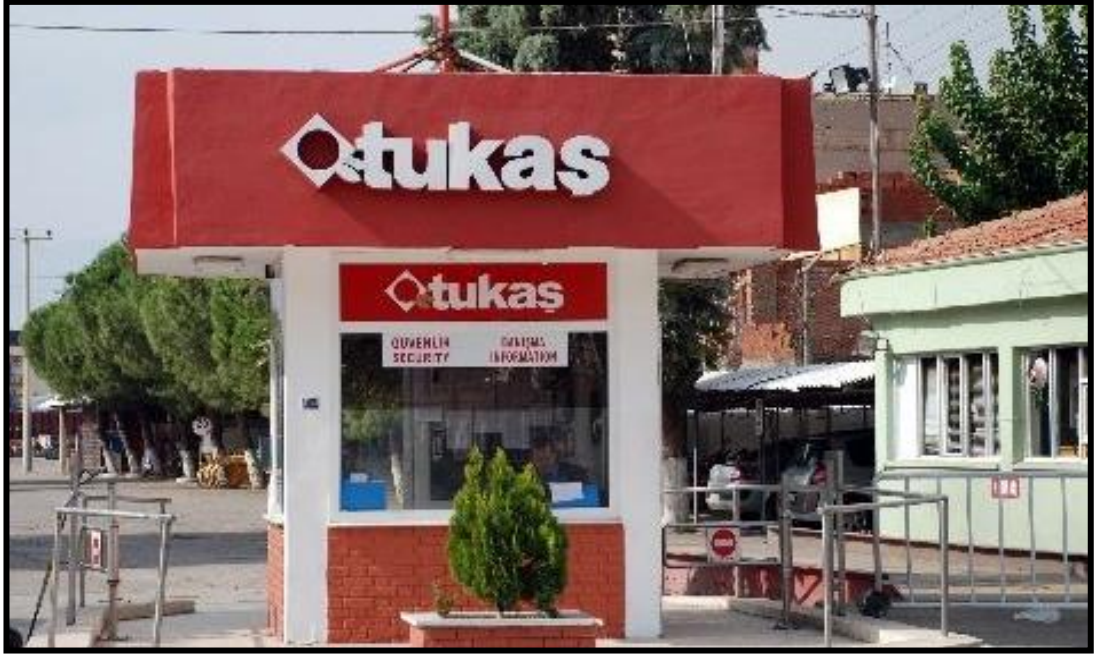

Foto 115. Kervanyolu Mevkii Üzerinde Kurulan Tukaş Tesislerinden Bir Görünüş.

Çalışma alanında faaliyet gösteren tarımsal sanayilerden biri de Lidya konserve fabrikasıdır. 1989 yılında kurulan tesisler bugün 82000 m²'lik açık alan ve 30000 m²'lik kapalı alanda üretim faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Fabrikada yıllık 13 bin ton sebze işlenmektedir. Sahanın önemli sanayi tesislerinden biri olan Lidya konserve fabrikasında 520 civarında işgücü çalışıyordu (Foto 116).

Foto 116. Sahanın Önemli Tarımsal İşletmelerinden Biri Olan Lidya Konserve Fabrikasının Görünüşü.
(www.panoromio.com)

İnceleme sahasında tarımsal ürün işleyen fabrikalardan biri de Aktad'tır. Fabrika organize sanayi bölgesinde yer almakta olup 3 bin m²'si kapalı, 20 bin m²'si açık alana sahiptir. İşletmede 120 civarında işgücü çalışmaktadır. Tesislerde ketçap, mayonez, yaprak sarma ve turşu üretimi yapılmaktadır. Turgutlu'da tarımsal hammaddeye dayalı üretim yapan tesislerden biri de Baktad gıdadır. Fabrika 2006 yılında Turgutlu organize sanayi bölgesinde 20 bin m² kapalı ve 23 bin m² açık alana sahiptir. İşletmede 2010 yılı itibariyle 500 kişi çalışıyordu. Fabrikada daha çok hazır yemek üretimi yapılmaktadır.

Gıda sanayi tesislerinden bir diğerini ise Natürel konserve tesisleri oluşturmaktadır. Fabrika 2006 yılında kurulmuş olup çeşitli türde sebze ve meyve konservesi üretilmektedir. İşletme 2010 yılı itibariyle 100 kişilik işgücü istihdam ediliyordu. Üretilen ürünlerin % 95'i başta Almanya, Fransa, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, İsveç, Macaristan, Bulgaristan ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok ülkeye ihraç edilmektedir.

Foto 117. Tarımsal Hammaddeye Dayalı Tesislerden Biri Olan Ertan Un Fabrikasının Bir Görünüşü.(www.panoramio.com)

İnceleme alanında üretim faaliyetleri içerisinde yer alan sanayi kollarından birini de un fabrikaları meydana getirmektedir. Faaliyette olan dört un fabrikası bulunmaktadır. Tesislerde önemli işgücü İstihdam edilmemekle birlikte, yöre sanayisi için önemli bir yere sahiptir. Diğer taraftan yem fabrikaları da yöre hayvancılığı için önemlidir. Suni hayvan yemi üretimi yapan fabrikalardan C.P.

Standart Gıda firması yabancı yatırımcıya ait olup tamamı Taylandlı girişimcilere aittir. Diğer taraftan 2010 yılı itibariyle Abalıoğlu, Sargın, Proyem ve Ertan suni yem fabrikaları faaliyet göstermektedir.

Sahada diğer tarımsal tesisleri de üzüm işleyen fabrikalar oluşturmakta. Bu fabrikaların başında Orka tarım gelmektedir. Kuru üzüm işleyen ve paketleyip satan bu fabrikada 2010 yılında yaklaşık 250 kişi istihdam ediliyordu. Üretilen ürünler başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere dünyanın farklı ülkelerine pazarlanmaktadır. Fabrika 1997 yılında kurulmuş olup 2500 m²'lik bir alan üzerinde kurulmuştur. Fabrika da ön temizleme, depolama, yıkama, mekanik temizlik, lazer tarama ve paketleme gibi çeşitli üniteler yer almaktadır (Foto 118).

Foto 118. Kurutulan Üzümlerin Fabrikalara Taşınmasında Kullanılan Traktörlerin Görünüşü.

Orka tarım üzüm işletmesi sezonda günlük üreticilerden 500 ton civarında üzüm almakta ve fabrikanın günlük kuru üzüm işleme kapasitesi ise 200 tondur. Orka Tarım İstanbul sanayi odası tarafından açıklanan ikinci en büyük 500 firma arasında 45. sırada yer almıştır. Manisa ilinde ise birinci sırada gelmektedir. Daşkan tarım ürünleri isimli tesiste kuru üzüm işleme yapılmakta, tesislerde yaklaşık 103 işgücü çalışmaktadır. Urganlı kasabasında kurulu olan fabrikada çekirdeksiz kuru üzüm işlemektedir. Daşkan gıda tarım ürünleri yıllık ortalama 22000 ton civarında üzüm ihracatı gerçekleştirmektedir. Fabrikalardan birinde tarımsal ürün toplamada

kullanılan plastik kasa, sele ve sepet imalatı yapılmaktadır. Kuru üzüm işleyen diğer bir firma ise Murat Kaşıkçı adlı sanayiciye aittir. Yakamoz sirke Turgutlu organize sanayi bölgesinde 21000 m² açık 6000 m² kapalı alana sahiptir. Tesislerde sirke, limon suyu, şalgam suyu, ketçap, mayonez, acı biber sosu, salata sosu gibi ürünler üretmektedir. Üretilen ürünler yurt içi satışları dışında yurt dışına da pazarlanmaktadır. Anatolia konservecilik Turgutlu Organize Sanayi Bölgesi içinde yer almaktadır. Tesislerde yıllık 50000 ton konserve, 18000 ton reçel ve marmelat ve 5000 ton salamura zeytin üretimi gerçekleştirilmektedir.

7.3.5. Tarım Alet ve Makine Sanayi

Turgutlu'nun Türkiye'nin önemli tarımsal üretim alanlarının başında gelmesi aynı zamanda tarım alet ve makine sanayinin de gelişmesini teşvik etmiştir. Turgutlu'da 25'in üzerinde tarım alet ve makine yapan işletmeler bulunmaktadır. Bu işletmeler pulvazitör, kültivatör, çizel, dipkazan ve araçpa imal eden atölye tipi işletmeler şeklindedir. İşletmelerden elde edilen ürünler çalışma alanının ihtiyacı dışında Türkiye'nin birçok yerine pazarlanmaktadır. Turgutlu'da önemli tarımsal alet ve makine yapan kuruluşlardan biri de Başak Pulvazitör tesisleri olup üretim faaliyetlerini 12 kişilik işgücü ile sürdürmektedir. Tesislerde tarımsal alanda ilaçlama makineleri imalatı ve diğer firmalara fason üretimde yapılmaktadır.

7.3.6. Makine Sanayi

Turgutlu'da önemli sanayi kollarından birini de makine sanayisi meydana getirmektedir. Özellikle otomotiv sanayi için yedek parça üretimi oldukça gelişmiştir. Firmalardan bir kaçını tamamen yabancı yatırımcı veya Türk ortak tarafından kurulmuş olup işletilmektedir. Makine sanayi içerisinde değerlendirilen kuruluşlardan önemli olan işletmelere baktığımızda, bunlardan Üstün otomat makine sanayi bugün organize sanayi bölgesinde yer alan tesisler yaklaşık 1000 m²'lik alanda faaliyet göstermektedir. İşletmede 2010 yılı itibarıyla yaklaşık 62 kişilik işgücünün çalıştığı tesislerde otomotiv ve mekanik yedek parça imalatı yapılmaktadır. Üretim ağırlıklı olarak hassas sanayi parçaları, tarım makineleri yedek parçası, piston, burç, pim ve çok eksen gerektiren parça imalatı şeklindedir. Atılğan Otomotiv oto yedek parça üretimi ve metal saç işleme yapan diğer bir firmayı oluşturur. Fabrikada 2010 yılında toplam 23 personel çalışıyordu. Direksiyon kutusu,

tavuk kafesi, mobilya metal aksamları ve otomotiv otomatik kapı üretimi yapılmaktadır. Atalay Makine isimli firmada yaklaşık 10 kişi çalışmaktadır. Fabrikada eleme makineleri imalatı yapılmaktadır. Klasik eleme makinelerinin etkili olmadığı ve iş yapmadığı alanlarda devreye giren mikronize eleme makineleri üretilmektedir. Kal-Mak. makine 21 kişilik işgücü kadrosu ile üretim gerçekleştirmektedir. Fabrikada beton yapı kalıp sistemleri üretilmektedir (Foto 119).

Foto 119. Önder Lift Çelik-Makine Sanayi Tesisleri ve Üretilen Ürünlerden Bir Görünüş.

Önder lift çelik makine sanayi makaslı, eklemi, teleskopik, araç üstü personel platformları, her çeşit makaslı yük platformları, yükleme rampaları, yük asansörleri, transpalet, istif makineleri, endüstriyel çalışma ve depolama ekipmanları, hareketli takım dolapları, çekmeceli takım dolapları, çalışma tezgâhları, hareketli takım arabaları gibi makine üretimi yapmaktadır. İşletme 2010 yılı itibariyle 24 ülkeye

ihracat gerçekleştirmektedir. Ülkeler arasında Avrupa, Orta Doğu, Güney Amerika, Türk Cumhuriyetleri yer almaktadır. İşletme yarattığı istihdam ile Turgutlu için önemli sayılan sanayi tesislerinden biridir.

Venco isimli firma havalandırma sistemleri üretmekte ve fabrikada 50 kişilik personel istihdam edilmektedir. Organize sanayi bölgesinde 3300 m²'lik kapalı alanda üretim faaliyetini sürdürmektedir. İşletme 2009 yılında iklimlendirme ve sanayi meslek grubunda Ege bölgesinde en yüksek ihracatı gerçekleştiren ikinci firma olmuştur.

8. TURİZM

Turgutlu turistik değerler açısından çok zengin değildir. Saha Neolitik dönemden itibaren bir yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. Turgutlu yöresinde kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarına önem verilmemiştir. Kazılar ve yüzey araştırmaları Salihli-Alaşehir arasında ve sahasının batısında yer alan Kemalpaşa ilçesinde yoğunlaşmıştır. Söz konusu araştırmalar sırasında Turgutlu çevresinde bazı höyükler tespit edilmiştir. Bu tespit edilen höyüklerden biri Urganlı kasabasının kuzeyinde Gediz ırmağı kenarında Asartepe höyüğüdür. Höyüğün M.Ö. II binli yıllarda önemli bir yerleşim merkezi olduğu belirlenmiştir. Höyükte Genç Bizans döneminde bir kale inşa edilmiştir. Kale kalıntıları halen yüzeyde izlenebilmektedir. Ören köyü yakınlarında yer alan Çatal Tepe höyüğü, M.Ö. II binlerde yerleşmeye sahne olmuştur. 1959 yıllarında David French tarafından belirlenen höyükler, sahada yoğun şekilde yapılan tarımsal faaliyetler nedeniyle günümüzde tahrip olmuş ve tarla haline getirilmiştir. Yörede yeterli kazı çalışmalarının yapılmaması, tespiti yapılan eski yerleşim birimlerinin günümüzde tarımsal etkinliklerle ortadan kaybolmasına neden olmuştur (Yıldırım, 1997: 30, 31, 32).

Tarihi eser olarak çalışma sahasında tarihi köprülere rastlanmaktadır. Bunlardan biri Kısmalı köprüsü, diğeri ise Çıkrıkçı köprüsüdür. Tarihi köprüler kültür turizminin gelişmesine katkılar sağlayacak önemli maddi kültür kalıntılarıdır. Turizme çeşitlilik kazandırması açısından ayrı bir değer oluşturmaktadır (Ceylan, 2011: 107).

Kısmalı köprüsü Turgutlu ilçesinin kuzeyinde Kısmalı olarak adlandırılan mevkiinde bulunmakta büyük ölçüde tahrip olmuş köprünün bugün için sadece surları izlenebilmektedir. Osmanlı döneminin büyük mimari eserlerinden olan köprüyü, Sultan Beyazıt'ın XV. yüzyılda Mimar Hayrettin'e yaptırmıştır. Beyazıt'ın Gediz Nehri üzerinde 19 kemerli taş bir köprü yaptırdığı bilinmesi dışında hakkında çok bir bilgi bulunmamaktadır (Ceylan, 2011: 111). Tarım arazileri içerisinde kalan köprünün ayakları toprak malzeme ile örtülmüştür. Günümüzde yüzeyde köprü kemer kalıntıları görülmektedir (Foto 120).

Foto 120. Gediz Nehrinin Eski Yatağı Üzerine Yapılan Kısmalı Köprüsünün Görünüşü.

Çıkrıkçı köyünde yer alan diğer bir köprü ise Çıkrıkçı köprüsü 1750 yıllarında yapıldığı tahmin edilmekte Çıkrıkçının Mostar'ı olarak adlandırılan köprü 10 metre yüksekliğinde, 15 metre uzunluğunda ve 3 metre genişliğinde yapılmıştır. Kaya zemin üzerine oturtulan ayaklarla yıkılmadan günümüze kadar gelmiştir (Foto 121).

Foto 121. Çıkrıkçı Köprüsünün Görünüşü.

Foto 122. Urganlı Kaplıcalarından Değişik Görüntüler.

Turgutlu'da turizme kaynak oluşturacak varlıklardan biri de Urganlı kaplıcalarıdır. Turgutlu şehir merkezinin 13 kilometre kuzeydoğusunda yer alan Urganlı kaplıcaları aynı isimli kasabanın yaklaşık 5 kilometre kuzeyinde bulunmaktadır. Ulaşım bakımından oldukça elverişli konumda olan kaplıca sahasında, su kaynaklarının kaynak sıcaklığı 50-75°C derece arasında değişmektedir. Açılan kuyularda ise sıcaklık 62-83 °C'ye kadar çıkmaktadır. Gediz Grabeninin kuzeyini sınırlandıran Kargın köyünden Akköy'e doğru uzanan Cambazlı fayı sahanın önemli faylarından biri olup sıcak ve mineralli su kaynakları bu fay boyunca yeryüzüne çıkmaktadır.

Ülkemizde ve dünyada enerji kaynaklarının fiyatlarının yükselmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarına olan ilgiyi giderek artırmaktadır. Sıcak su kaynaklarının değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Urganlı termal kaynakları bölgede yer alan termal tesislerin su ihtiyaçlarına karşılarken aynı zamanda sahada kurulan seraların ısıtılmasında da kullanılmaktadır. Urganlı kaplıcaları. Turgutlu, Ahmetli, Urganlı belediyeleri ile Turgutlu Ticaret ve Sanayi odasının ortak olduğu TUR-KAP AŞ. tarafından işletilmektedir. Kaplıca yılda ortalama 15 bin kişi ziyaret etmektedir.

Urganlı kaplıcaları, romatizma, kadın hastalıkları egzama, siyatik, hemaroid, cilt hastalıkları, sinir hastalıkları, kireçlenme, ortopedik hastalıklara iyi gelmektedir. Ayrıca, içme olarak da mide, bağırsak ve böbrek hastalıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Soğutularak içildiğinde nütrisyon bozukluklarına, safra kesesi rahatsızlıklarına, aç karnına içildiğinde ise karaciğer ve metabolizma hastalıklarını

iyileştirici yönde etki yapmaktadır. Urganlı kaplıcasında toplam 200 yatak kapasitesi mevcut olup lüks A, B ve C tipi ve 2. sınıf olmak üzere ayrılmıştır. Lüks tipler süit şeklinde olup 6 oda ve 18 yatak kapasitelidir.

Foto 123. Urganlı Kaplıcalarından Bir Görüntü.

Turgutlu Hacı Zeynel cami, bünyesindeki yatırların varlığı inanç turizmi açısından önem taşımaktadır. Cami her Cuma günü dileğinin gerçekleşmesi için adakta bulunmaya gelenlerle dolup taşmaktadır. Ayrıca dileği gerçekleşip adaklarını getirenler tarafından tekrar ziyaret edilmektedir. Bu bağlamda Hacı Zeynel Cami'nin inanç turizmi yönünden ele alınması çalışma alanında bu tür bir faaliyetin yapılması turizmine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Hacı Zeynel Caminin önümüzdeki yıllarda inanç turizmi açısından önemli bir potansiyel olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle gerekli tanıtımların yapılması ve ziyaretçiler için uygun konaklama tesislerinin inşa edilmesi sahaya gelen turist sayısının artmasına neden olacaktır.

9. ULAŞIM

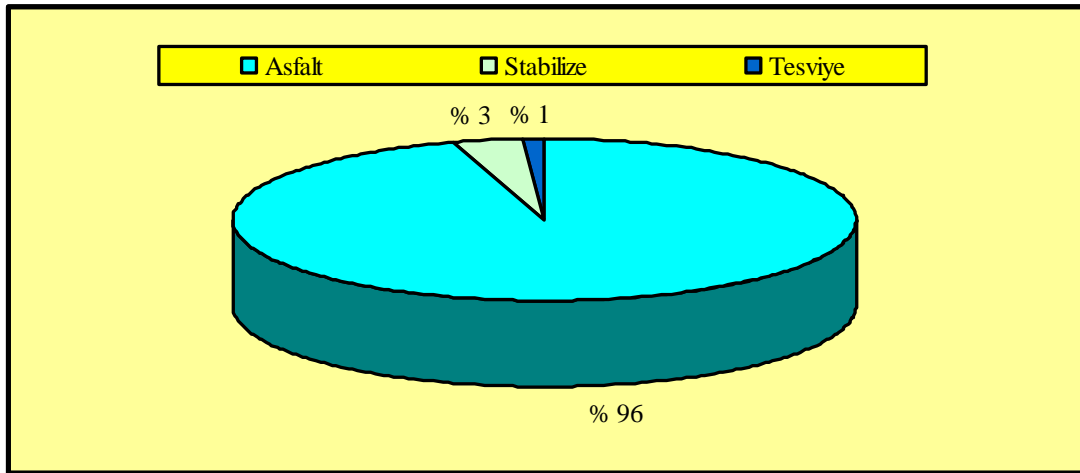
Turgutlu, bulunduğu konum itibariyle geçmişten günümüze kadar ulaşım imkânının varlığı, sahanın kolay erişilebilir bir yapıya sahip olmasına neden olmuştur. Ulaşım ağları yeryüzü şekillerine uygunluk sağlayarak graben sahasını takip etmiştir. İzmir-Ankara (D-300) karayolu ve İzmir-Afyon demiryolunun uzanışına bakıldığında, karayolu doğu-batı doğrultusunda sahayı kat ederek eğim kırıklığının olduğu ovaya inilen yamaç buyuncadır, demiryolu ise ova tabanından geçirilmiştir. Araştırma sahasında 2010 yılı itibariyle toplam 205 kilometre uzunluğunda karayolu ağı yer alıyordu. Aynı yıl bu yolların 195,5 kilometresini asfalt, 7 kilometresini stabilize ve 2,5 kilometresi ise tesviye yoldan meydana geliyordu (Tablo 107, Grafik 58).

Tablo 107. Turgutlu'da Köylerinin Yol Tipleri ve Uzunlukları (2010).

Yolların Niteliği	Uzunluk(km)	%'si
Asfalt	195,5	95,4
Stabilize	7,0	3,4
Tesviye	2,5	1,2
Toplam	205	100

Kaynak: Manisa İl Özel İdaresi.

Grafik 58. Turgutlu'da Köylerinin Yol Tipleri ve Uzunlukları (2010).

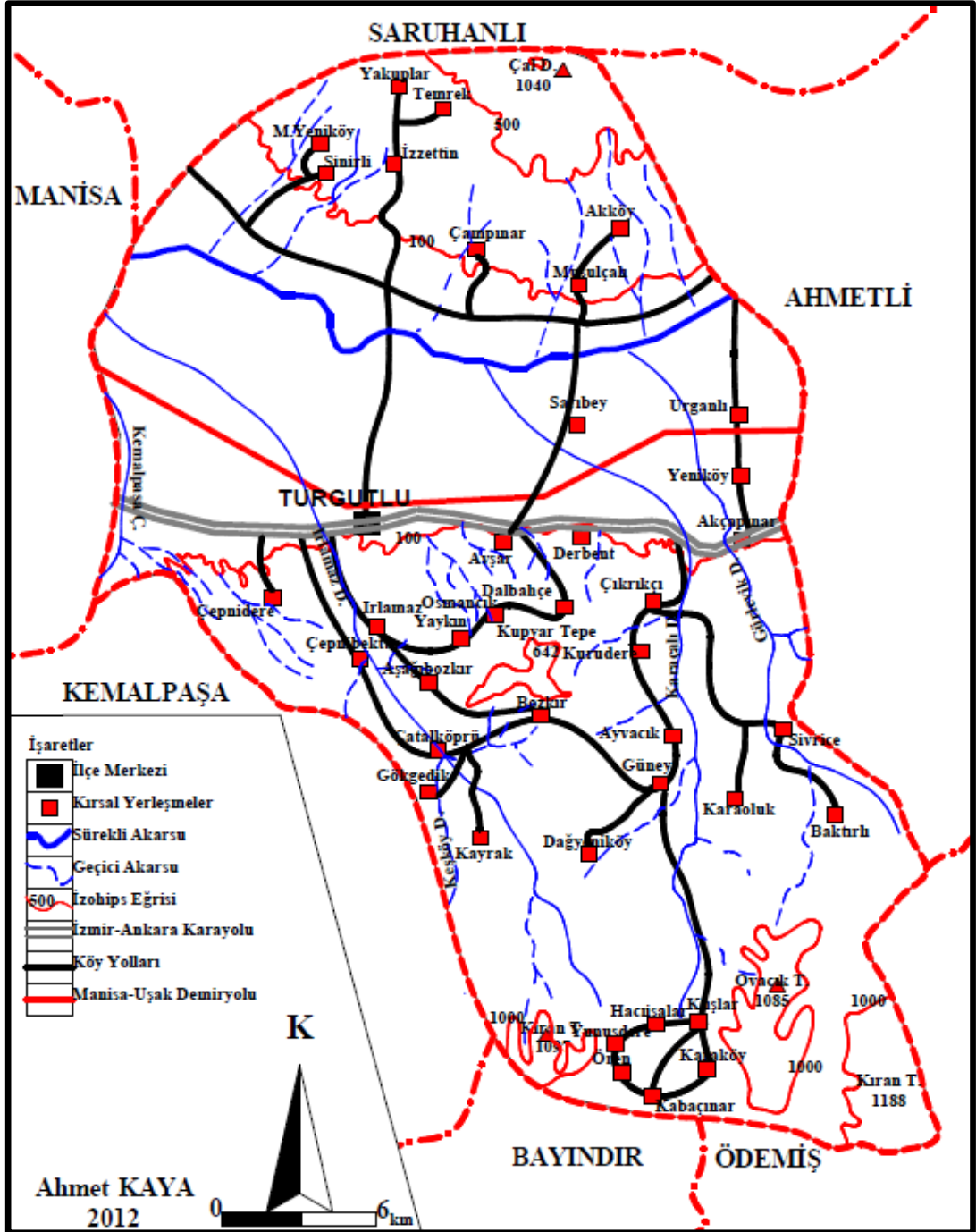

Kaynak: Manisa İl Özel İdaresi.

Köy yollarının tamamı asfalt yollardan oluşmaktadır. Köylerden ilçe merkezine günün belirli saatinde kalkan minibüsler kırsal kesimde yaşayan halkı ilçe merkezine taşımaktadır. Kayrak köy yolu köyler arasında ulaşım imkânının en zor olduğu yollardan birisidir. Bozdağlarda Keşköy deresi vadisinin eğimli yamaçlarında kurulan Kayrak köyünün yolu iki taşıtın rahatlıkla geçemeyeceği kadar dar ve virajlı bir

yapıdadır. Turgutlu şehrine en uzak yerleşme Kabaçınar köyüdür. İlçe merkezine yaklaşık 38 kilometre uzaklıktadır. En yakın kırsal yerleşme ise Turgutlu'nun güneyinde yer alan ve şehre uzaklığı 4 kilometre civarında olan Irlamaz köyüdür. İlçe merkezine 7 kilometre uzaklıkta yer alan Derbent kasabası İzmir-Ankara (D-300) karayolu üzerinde bulunur. Urganlı kasabası ise Turgutlu şehrine 15 kilometre uzaklıkta yer almaktadır.

Harita 74. Araştırma Sahasının Ulaşım Haritası.

Kaynak: Turgutlu Kaymakamlığı.

İnceleme alanının en işlek ulaşım hattını İzmir-Ankara arasını birbirine bağlayan ve Turgutlu şehir merkezinden geçen İzmir-Ankara (D-300) karayolu meydana getirmektedir. Oldukça işlek olan bu yol bölünmüş karayolu niteliğindedir. İzmir-Ankara karayolunun günlük araç trafik yüküne baktığımızda ortalama 20795 araç geçtiği tahmin edilmektedir. Oldukça yoğun bir ulaşım işlekliliğine sahip olan bu yol, Turgutlu şehrinin yerleşme ünitesini de ikiye ayırmaktadır.

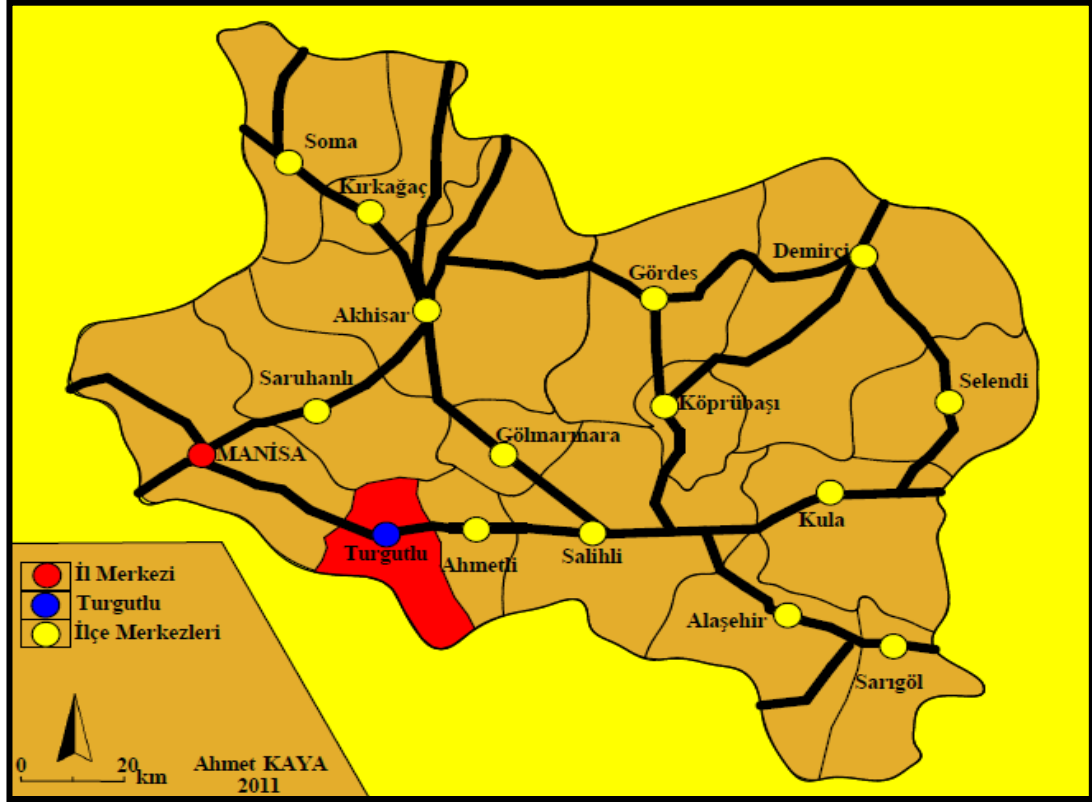
Turgutlu otogarını şehirlerarası otobüs terminallerin bulunduğu bir merkezdir. İzmir-Ankara karayolu üzerinde yer alan bu terminale, şehirlerarası otobüsler yolcu almak için uğramaktadır. Sahada önemli bir trafik akışına sahip olan diğer bir yol ise Manisa-Turgutlu (D-250) karayoludur. Manisa Turgutlu arası 31 kilometre uzaklıktadır. Manisa-Turgutlu (D-250) karayolu da bölünmüş yol özelliğindedir. Manisa-Turgutlu karayolu günlük ortalama 7214 araç tarafından kullanılmaktadır. İzmir, Manisa ve diğer ilçe merkezlerine giden otobüs ve minibüs seferleri de buradan hareket etmektedir.

Turgutlu ilçesinin bağlı olduğu il merkezi ve diğer ilçe merkezleri ile ulaşım olanaklarına baktığımızda. En uzak Manisa iline bağlı ilçe merkezlerinden Demirci olduğu görülür. Nitekim ilçe 145 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. En yakın ilçe merkezi ise 22 kilometre uzaklıkta yer alan Ahmetli ilçesidir. (Harita 75, Tablo 108.

Tablo 108 . Turgutlu Şehrinin Manisa İline Bağlı Diğer İlçe Merkezlerine Uzaklığı.

İlçe Merkezinin Adı	Uzaklık(km)	İlçe Merkezinin Adı	Uzaklık(km)
Alaşehir	80	Ahmetli	22
Salihli	40	Demirci	145
Akhisar	80	Kula	89
Gördes	104	Sarıgöl	103
Gölmarmara	45	Soma	120
Köprübaşı	91	Saruhanlı	50
Selendi	126	Kırkağaç	107

Harita 75. Manisa İli Ulaşımı Haritası (2010).

Turgutlu ilçe merkezinin Ahmetli, Salihli ve Alaşehir ilçeleri ile demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Günün belirli saatlerinde tren seferleri ile ulaşım sağlanmaktadır. Manisa-Alaşehir bölgesel tren seferleri günde bir kez Manisa'dan saat 18.05'de ve bir kez de saat 05.30'da Alaşehir'den Manisa istikametine düzenlenmektedir. Turgutlu'dan diğer il merkezlerine demiryolu seferleri düzenlenmektedir. Günde iller arası üç seferle bağlantı gerçekleştirilmektedir. İzmir (Basmene)-Uşak seferi günde iki kez, İzmir (Basmene)-Uşak-Afyon-Konya seferide günde bir kez yapılmaktadır. Diğer taraftan bu hatların karşılıklı seferleri Uşak-İzmir (Basmene) günde iki kez ve Konya-İzmir (Basmene) seferide bir kez düzenlenmektedir. Turgutlu'dan günlük beş tren seferi yapılmaktadır ve bunların üçü iller arası seferi oluştururken ikisi ise il içi bölgesel seferleri oluşturmaktadır.

Tablo 109. Turgutlu Şehrinin Çeşitli Merkezlere Olan Uzaklığı (2010).

İl Merkezinin Adı	Uzaklık(km)	İl Merkezinin Adı	Uzaklık(km)
Manisa	31	Aydın	155
İzmir	44	Denizli	180
Ankara	530	Balıkesir	170
İstanbul	540	Antalya	406
Uşak	164	Bursa	320

Harita 76. Araştırma Sahasının Bazı İl Merkezlerine Karayolu ve Demiryolu Bağlantıları İle Belirli Havaalanı ve Limanlara Göre Konumu.

İzmir-Kasaba demiryolu İzmir-Kasaba (Turgutlu) ve devamı demiryolu hattının imtiyazı 4 Temmuz 1863'te Edward Price adında bir İngiliz vatandaşına verilmiştir. Ancak bu imtiyaz bir yıl sonra İzmir-Kasaba demiryolu şirketi'ne (Smyrna-Cassaba Railway Company) devredilmiştir. Söz konusu demiryolu hattı bu İngiliz şirket tarafından inşa edilmiştir. II. Abdülhamit devrinde hattı Alaşehir'e kadar uzatarak işletme hakkını elde eden şirket, 1893'te hattın imtiyazını Belçikalı Georges Nagelmackers'e devretmiştir. Bütün bu imtiyazlar, 1894'te Paris'te kurulan İzmir-Kasaba ve temdidi demiryolu şirketine satılarak hattın denetimi Fransızların eline geçmiştir. İngilizler Gediz havzasına kurmaya çalıştıkları bu demiryolu ile araştırma sahasının üretim faaliyetlerini kontrol altına alabilmeyi amaçlamışlardır.

İnceleme alanının en önemli ürünü olan üzümün bu sahada yetişmesi, ayrıca deri sanayi için gerekli olan palamut meşesinin palamudundan çıkarılan yağ için gerekli olan hammadde kaynaklarının varlığı İzmir-Kasaba demiryolu hattının açılması için başlıca neden oluşturmuştur. O zaman işletme bedeli karşılığında devlete % 6 kar garantisi verilmiştir. Çalışmalarına 1964 yılında başlayan şirket üç yıl içerisinde 92 kilometrelik İzmir-Kasaba hattını tamamlamışlardır (Uzuntepe, 2000: 61). İzmir-Kasaba demiryolu hattı Aydın demiryolu hattından birkaç ay önce işletmeye açılmıştır. İzmir-Kasaba demiryolu şirketi, İzmir'in Basmahane garından 1864'te inşaat çalışmasına başlamış ve 20 Temmuz 1865'te İzmir-Menemen, 25 Ekim 1865'te İzmir-Manisa ve 22 Ocak 1866'da Manisa-Kasaba Demiryolu hattını

hizmete açmıştır. Böylece iki yıldan daha az bir sürede 94 kilometre uzunluğundaki hat tamamlanarak, İzmir-Kasaba arasında demiryolu ulaşımı başlamıştır. Osmanlı bayındırlık bakanlığı (Nafia Nezareti) ikinci bir anlaşma ile aynı şirkete demiryolu hattını Alaşehir'e kadar uzatma izni vermiştir. Bu izne takiben 1873'te başlayan inşaa çalışmalarıyla demiryolu hattı, 1 Mart 1875'te Salihli ve Alaşehir'e ulaşmıştır. İzmir-Alaşehir Demiryolu hattının uzunluğu 169 kilometredir. Demiryolu hattının binaları, malzemeleri ve ekipmanları ile 1 Mart 1891 tarihinde devlete geri vermek kaydıyla adı geçen şirket işletmeye başlamıştır (Saatçi, 1997: 71). Söz konusu demiryolu hattının Alaşehir-Uşak arası (117,8 km) 1897'de ve Uşak-Afyonkarahisar arası (134,9 km) da 1898'de işletmeye açılmıştır. Böylece Ege Denizi kıyılarını İç Anadolu'ya bağlayan İzmir-Afyonkarahisar hattı tamamen bitirilmiştir (Ceylan, 2010: 21).

10. TİCARET

İnceleme alanında başta tarım, sanayi ve hayvancılık gibi birbirinden farklı ekonomik faaliyetlerin gelişmiş olması, yanında ulaşım imkânlarının elverişliliği ticaret faaliyetlerinin geçmişten beri gelişmesini teşvik etmiştir. Turgutlu ve çevresinde üretilen tarımsal ürünler genellikle araştırma sahasında yer alan fabrikalardan tarafından alınmaktadır. Üzüm, zeytin, pamuk, tahıllar ve çeşitli sebze ve meyveler fabrikalara satılarak yöre halkı için önemli gelir kaynağı oluşturmaktadır. Dolayısıyla geçim kaynağının temelini meydana getirmektedir. Tarım ürünleri işleyen fabrikalarda elde edilen ürünler, yurt içi ve yurt dışı pazarlara satılmaktadır. Çalışma alanında 1961 yılında kurulan Tukaş salça fabrikası, tarımsal üretimi desteklemiş ve öncü bir kuruluş olmuştur. Nitekim günümüzde sahada konserve, turşu, sirke, zeytinyağı, salamura asma yaprağı, meyve ve sebze paketleme ve kuru üzüm işletmeleri gibi tarımsal hammadde kullanan sanayi tesisi sayısı çalışma alanında yoğun bir şekilde yer almaktadır.

Günümüzde yörede kuru üzüm ihracatı yılda ortalama 30000 tonu geçmektedir. Başta birçok Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok ülkesine ihracat yapılmaktadır. Almanya, Hollanda ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri ihracatın yarısından fazlasının yapıldığı ülkeleri meydana getirirler. Bu ülkeler Türkiye'den ithal ettiği kuru üzümün bir kısmını ihraç ederek değerlendirme yoluna gitmektedirler. Üzüm İhracatı yapan ülkeler re-export uygulamaları ürünlerin dış piyasada değerini daha da artırmaktadır. Türkiye 2010 yılında, 212 bin ton civarında kuru üzüm ihracatı yapmıştır. Araştırma sahasında ise aynı yıl 47 bin ton kuru üzüm ihracatı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu verilerden de anlaşılacağı gibi çalışma alanı Türkiye kuru üzüm ihracatının yaklaşık % 25'ini karşılamaktadır. Sahaya yıllık 100 milyon dolar civarında ekonomik girdi sağlanmakta ve Türkiye ekonomisine de, yöreye de önemli katkılarda bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti, Ekonomi Bakanlığı, Bilgi Sistemi, Sektör Raporları Kuru Üzüm, 2012; 3) (Harita 77)

Harita 77. Kuru Üzüm İhracatı Yapılan Ülkeler (2010).

Kaynak: Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

İnceleme alanında bulunan konserve fabrikalarından elde edilen ürünler Avrupa ülkelerinden başta Almanya, İtalya, Fransa olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine yapılırken Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya gibi ülkelere de ihracat edilmektedir. Nitekim 2010 yılında sahada 14 bin tonun üzerinde konserve, salça ve çeşitli sos ürünleri ihracatı gerçekleştirilmiştir. Son yıllarda kuru domates ihracatı sahada önemli ticari faaliyeti oluşturmaktadır. Doğal yollarla Çaldağı eteklerinde açık arazide kurutulan domatesler Hollanda, Almanya, Fransa,

İtalya ve Yeni Zelanda gibi ülkelere ihracat edilmektedir. Araştırma sahasında 2010 yılında 180 ton kuru domates ihracatı yapılmıştır (Foto 124).

Foto 124. Çaldağı Eteklerinde Açıkta Kurumaya Bırakılan Domateslerden Bir Görünüş.

Turgutlu'da gelişen faaliyetlerinden biride tarımsal alet ve makine yapım sanayidir. Sahada 25'in üzerinde pulvazitör, kültivatör, çizel, dipkazan ve araçpaya yapan atölye tipi işletmeler yer almaktadır. Bu işletmelerde elde edilen ürünler ülkemizin çeşitli illerine pazarlama imkânı olmakla birlikte, yurt dışına da satılmaktadır. İşletmeler sahaya önemli bir ticari girdi sağlamaktadır.

Turgutlu sanayisinin bel kemiğini oluşturan toprak sanayiden elde edilen ürünler "Turgutlu Tuğlası" olarak ülkemizin birçok merkezine pazarlanmaktadır. Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, İtalya ve Irak gibi ülkelere tuğla ve kiremit ihracatı yapmaktadır. Önemli bir ticari faaliyeti oluşturan toprak sanayi ürünlerinin sevkiyatı da önemli iş alanı yaratmaktadır. İnceleme alanında elde edilen tarımsal ürünler Turgutlu şehrinde pazartesi, çarşamba, cuma ve cumartesi kurulan mahalle pazarlarında satılmaktadır. Pazartesi kurulan pazarda 673 esnaf, çarşamba pazarında 315 esnaf, cuma pazarında 82 esnaf ve cumartesi pazarında 156 esnaf sergi açmaktadır. Bu pazarlar zirai ve hayvansal ürünlerin yanında diğer ürünlerinde satışa sunulduğu yerlerdir. Bunun dışında belediye örgütü bulunan yerleşim ünitelerinde haftanın diğer günlerinde küçük pazarlar kurulmaktadır (Foto 125).

Foto 125. Turgutlu Şehrinde Pazartesi Kurulan Semt Pazarından Bir Görünüş.

Çalışma alanında Ankara-İzmir karayolu üzerinde kurulan barakalarda yörede yetişen ürünler dışında, farklı mallarda ticarete konu olmaktadır. Son yıllarda yol boyu ticareti giderek artmaktadır. Karayolu üzerinde seyahat edenlerin durup çeşitli ihtiyaçlarını karşıladıkları bu yerler, sahada alternatif bir ticaret oluşturmaktadır (Foto 126).

Foto 126. Araştırma Sahasında İzmir-Ankara (D-300) Karayolu Üzerinde Yer Alan Hediyelik Eşya ve Çeşitli Ürün Satan İşletmelerden Bir Görünüş.

İnceleme alanında hayvansal ürünlerde ticaret faaliyetlerinde pay sahibi olmaktadır. Kırsal alanda hayvancılıktan elde edilen süt, süt ürünleri işleyen 8 adet işletmeye satılarak ticari kazanç elde etmektedir. Sahada üretilen ürünler süt, yoğurt, tereyağı ve ayran gibi süt ürünleri inceleme alanının ihtiyaçları karşılandıktan sonra iç pazarlara da satılmaktadır. Araştırma sahasında kırmızı et ihtiyacı 2010 yılında 4003 büyükbaş ve 12187 küçükbaş hayvan mezbahada kesilerek sağlanmıştır. Elde edilen ürünler kasap ve marketlerde satılmaktadır.

Diğer taraftan üretilen tarımsal ürünler ilçe dışına da pazarlanmaktadır. Sahada 140 tavuk çiftliği ve 40 hindi çiftliği yer almaktadır. Turgutlu'da yer alan kanatlı hayvan çiftliklerinde dönemde 2239 bin tavuk üretimi ve 109 bin hindi üretimi yapılmaktadır. Tavuk ürünleri paketlemesi yapan iki işletmede ürünler ilçe ihtiyacını karşılarken, çevresinde yer alan diğer il ve ilçe merkezlerine de pazarlanmaktadır. Sahada arıcılık faaliyetleri yeterince gelişmemiştir. Turgutlu'da 2010 yılı itibariyle yaklaşık 3544 adet arı kovanı bulunmaktadır. Söz konusu kovanlardan elde edilen ürünler araştırma sahasında yer alan bal paketleme fabrikasında paketlenmekte ve yöre ihtiyacını ancak karşılayabilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sahası Ege Bölgesinin asıl Ege bölümünde Horst ve Graben sistemlerinin oluşturduğu, kuzey ve güneyinde dağlık alanlar ile orta kısmında Gediz ovasının bulunduğu sahadadır. Özellikle Alp orojenezi ile başlayan ve Kuaternerde devam eden tektonik ve Flüviyal süreçler sonucu günümüzdeki topografik görünüm ortaya çıkmıştır. Topografik koşullar bakımından kısa mesafelerde önemli farklılıkların yaşandığı sahada bu özellik yerleşme ve ekonomik faaliyetler üzerinde etkisini gösterirken aynı zamanda nüfus özelliklerine de etki yapmıştır.

Çalışma alanının güneyinde yer alan Bozdağlar Irlamaz, Karaçalı ve Gürlevik dereleri tarafından derin bir şekilde parçalanmıştır. Derin şekilde akarsular tarafından yarılan bu alanlar toprak erozyonunun yaşandığı sahalardır. Özellikle Bozdağlar depoları diye adlandırılan Plio-Kuaterner depolarıda denilen Tmolos depoları üzerinde gevşek dokulu yapıların yarılmaları sonucu oluşan kırgıbayırlar sahada önemli topografik görünüşü meydana getirmektedir. Bu alanlarda yaşanan erozyon, toprak kayması gibi sorunlar ekonomik anlamda yararlanılmayan coğrafi mekânları oluşturmakta ve sahaya yerleşmiş nüfus zamanla burayı terk etmektedir. Söz konusu birimler üzerindeki toprak zamanla sel, selinti ve akarsular tarafından taşınmakta ve ortaya verimsiz bir arazi çıkmaktadır. Bozdağların yamaçlarında ve yüksek kesimlerinde bulunan bu arazilerde antropojen etki ile ortadan kaldırılan bitki örtüsü, erozyonu hızlandıran diğer bir etkeni oluşturmaktadır. Ortaya çıkan olumsuz durumun kaldırılması için ormanlık alanlarda tarım sahalarının açılmasının engellenmesi, mera ve otlak alanlarının doğal yapısının korunması gerekmektedir. Sahada ağaçlandırma çalışmalarına hız verilmeli. Çiftçinin araziyi işleme sırasında eğime paralel değil dik bir biçimde sürmesi gerektiği konusunda bilinçlendirme yapılmalıdır.

Çalışma alanı ülkemizin birinci derece deprem kuşağı içerisinde bulunmaktadır. Sahanın güneyinde ve kuzeyinde horst ve grabenlerin birleştiği yerlerde birçok fay yer almaktadır. Bundan dolayı Turgutlu ve çevresinde depremlerin meydana geldiği bilinmektedir. Sismik faaliyetlerin oluşabileceği ve yıkıcı depremlerin gerçekleşebileceği göz önüne alınarak deprem sonucu oluşabilecek can ve mal kayıpları en aza indirmek için tedbirler alınmalıdır.

Ülkemizde yürürlükte olan bina yapım yönetmeliğine tamamen uyulması ve risk taşıyan bölgelerde zemin etüdü yapılar yerleşme yerinin iyi bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir.

Araştırma sahasında görülen diğer bir topografik sorun ise heyelandır. Sahanın güney ve kuzeyinde Bozdağlar ve Çaldağındaki kırsal yerleşmelerde heyelan olayı yaşanmıştır. İzzetin köyü heyelan sonucu yer değiştirmiş yerleşmelerden biridir. Güneydeki Ören köyünde meydana gelen heyelan mal kaybı ile sonuçlanmıştır. Heyelan bakımından sorun yaratacak yerleşmeler incelenmeli ve bu yerleşme alanındaki meskenler olumsuz bir durumla karşılaşmadan önce gerekli önlemler alınmalıdır.

Türkiye'nin en önemli krom-nikel yatakları Çaldağında tespit edilmiştir. Sahada özel bir şirket tarafından maden işletmeye açılıp gerekli yatırımlar yapılmasına rağmen bugün faal durumda değildir. Özellikle yöre halkının direnişi Gediz ovasının siyanürle gelecekte yaşam kaynağı olmaktan çıkacağı görüşünde yapılan direniş maden şirketinin bu alandan çekilmesine neden olmuştur. Ülkemiz için önemli yer altı kaynaklarından birisi olan krom-nikel yataklar ekonomik açıdan faydası düşünülerek işletmeye daha sonraki yıllar açılacak olursa doğal çevreye zarar vermeden işletmeye açılması ve çevreci bir bilinçle söz konusu ekonomik faaliyetin yürütülmesi daha uygun olacaktır.

İnceleme alanı jeotermal enerji kaynakları bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Urganlı termal kaplıcaları günümüzde işletilen tesislerden biridir. Urganlı kaplıcalarının güneyinde yapılan sondajla seracılık faaliyeti sürdürülmektedir. Zemin araştırmaları yapılarak jeotermal enerji potansiyelinden daha fazla yararlanılmalıdır. Gerekli potansiyelinin açığa çıkarılması sonucunda şehirselleşme yanında seracılık faaliyetlerinin daha yoğun bir şekilde yapılması araştırma sahasına önemli bir ekonomik katkı sağlayacaktır.

Turgutlu Türkiye'nin önemli tarımsal potansiyel alanlarından biridir. Sahada beş aylık dönem kurak geçmekte ve kuraklık problemi yaşanmaktadır. Gediz ovasında yetiştirilen kültür bitkilerinin bu durumdan etkilenmemesi için sulama probleminin yaşanmaması gerekmektedir. Araştırma sahasında Demirköprü barajı ve Göl marmara gölünden elde edilen tarımsal sulama ihtiyacının iyi değerlendirilmesi

gerekmektedir. Özellikle yağışların fazla olduğu zamanlarda Demirköprü barajının kapaklarının açılması ile birlikte ovadaki tarımsal alanlar sular altında kalmaktadır. Su altında kalan tarımsal alanlardaki kültür bitkileri zarar görmekte ve rekolte düşmektedir. Çiftçinin zarar etmesini ve tarımsal alanların zarar görmesini önlemek amacıyla, Gediz Nehrinin kontrol altında tutulması gerekmektedir. Bunun dışında Gediz Ovası dışında tarımsal faaliyetlerin yapıldığı sulama imkânının olmadığı alanlarda alternatif sulama olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Murat dağından kaynağını alan Gediz nehrinde insan faaliyetleri sonucunda oluşan kirlilik kültür bitkilerine zarar vermekte ve bitkilerde biriken toksin maddeler insan vücuduna geçmektedir. Sulama ile birlikte tarımsal alanda yer alan bu kirlilik önlenmeli sanayi tesislerinin arıtma yapmadan akarsulara atık sularının deşarj edilmesinin önlenmesi gerekmektedir.

Çalışma alanında doğal çevre ve insan yaşam alanlarının korunması önemlidir. İnsanın doğal çevreye müdahalesinin oldukça yoğun olduğu sahada, doğal vejetasyon örtüsünün yok edilmesi yüzyıllardır devam etmektedir. Ormanlık alanlar yerleşme ve tarımsal amaçlı yok edilmiştir. Günümüzde de bu durum halen devam etmektedir. İnsanın doğal çevreye olumsuz müdahalesinin önüne geçilmeli sahanın doğal peyzajının korunması gerekmektedir.

Turgutlu ilçesi her geçen gün göç almaya devam etmektedir. Sahaya göç oldukça yoğun yaşanmaktadır. Ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden yoğun bir şekilde göç alan ilçe her geçen gün beşeri problemlerle karşılaşmaktadır. Bunun içindir ki şehirde yeni yerleşim alanlarının açılmasında tarımsal alanların korunmasına dikkat edilmelidir. Şehir daha çok güney yönünde gelişme göstermelidir. Göç olayı birlikte meydana gelecek kültürel çatışmalar sonucu ortaya çıkacak problemler iyi tespit edilmeli ve önceden önlem alınmalıdır.

Araştırma sahasında yaşayan kırsal nüfus 2000 yılında % 29'un üzerinde iken 2010 yılında % 20 dolaylarına düşmüştür. Sahanın kırsal kesiminden göç yoluyla nüfusun boşaldığı görülmektedir. Kırsal kesimdeki göçün engellenmesi, yapılan yatırımların atıl kalmaması için önlemler alınmalıdır. Kırsal kesimde yeni geçim kaynakları sağlanmalı, entansif tarım yöntemlerinin yanında hayvancılık

desteklenmeli, geçimlik tarım değil pazara yönelik tarımsal faaliyetler yapılmalıdır. Bunun için kırsal alanda yaşayan halk desteklenmelidir.

Çalışma alanında köylerde yapılan yatırımların birçoğu atıl vaziyettedir. Bu durumun nedeni nüfus boşalmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda nüfus azalmasına bağlı olarak köy okulları kapatılmış birçok köyde taşınmalı eğitime geçilmiştir. Bazı kırsal yerleşmelerde ise birleştirilmiş sınıflarda 1, 2 ve 3. sınıflar eğitim görmektedir. Bu durum kırsal yerleşmelerde eğitimin kalitesini düşürmektedir. Eğitimin taşınmalı şekilde yapılması zorunlu eğitim çağından sonra bir üst öğretime geçilmesini aksatmaktadır. Özellikle kadın nüfusta ilköğretim mezuniyet düzeyinde yükselme görülmekte iken lise ve yükseköğrenim mezunlarının sayısında azalma meydana gelmektedir. Gelecekte kaliteli bir nüfusa sahip olmak için eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve öğrenim düzeylerinin artırılması saha için olduğu kadar ülkemiz içinde önemlidir.

Turgutlu'da 1 devlet hastanesi, 1 özel hastane, 1 göz hastanesi, 1 diyaliz merkezi, 1 ağız-diş sağlığı merkezi, 2 adet 112 acil tıp hizmetleri merkezi ve 18 aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Yaz aylarında mevsimlik tarım işçilerinin sahaya gelmesi ile birlikte nüfus artışı meydana gelmektedir. Artan nüfus ile birlikte sağlık hizmetlerinde aksamalar yaşanmaktadır. Araştırma sahasında yer alan sağlık hizmetlerinden Turgutlu ilçesi dışında çevre ilçe ve kırsal yerleşmelerden gelenlerinde faydalanması hasta kapasitesinin artışına neden olmakta ve bunun sonucunda yeteri kadar sağlık hizmetlerinden yararlanılmamaktadır. Bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak için sağlık hizmetleri veren birimlerin fiziki kapasitesinin artırılması yanında sağlık hizmetlerinde çalışan sayısı da fazlalaştırılmalıdır.

İnceleme alanına yapılan göçler sahada nüfus yoğunluğunu artırmaktadır. Turgutlu şehir merkezinde km²'ye 1282 kişi düşerken araştırma sahasının genelinde 299 kişi düşmektedir. Aynı zamanda tarımsal yoğunluk 78,6 kişi iken, fizyolojik nüfus yoğunluğu 622 kişiyi geçmiştir. Sahanın tarım alanları üzerinde giderek artan baskısı göç olayıyla birlikte her geçen gün yükselmektedir. Tarım alanlarında entansif tarım olanaklarının daha etkin bir şekilde kullanımının her türlü desteklenmesi gerekmektedir. Yanlış arazi kullanımının önüne geçilmeli, daha önceki yıllarda Tuğla kiremit sanayisi hammadde alımı için kullanılan Çakalazmağı

gibi tarım alanlarının dejenerasyonu önlenmeli bu tür alanların tekrar ortaya çıkmasının önüne geçilmelidir.

Araştırma sahasında tarımdan kaynaklanan sorunlar çözülmelidir. Tarımsal alanda var olan sorunlardan bazıları ise; Tarımsal ürünlerin pazarlamasında yaşanan sorunlar, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı, mikro tarım arazilerinin ortaya çıkması, meralarda aşırı hayvan otlatılması ile birlikte düşen ot kalitesi, ova tabanı dışında tarımsal arazilerde sulama imkânlarının geliştirilememesi, hayvancılıktan elde edilecek verimin artırılması için hayvan soylarının ıslahı, sahada yapılan arıcılık faaliyetlerinin desteklenmesi başlıca sorunları oluşturmaktadır. Tarımsal alanda elde edilen ürünlerin pazarlama işini yapacak organizasyonu kurulması, paketleme yollarının geliştirilerek ihracatın desteklenmesi gerekmektedir. Çiftçiye sağlanacak uygun tarım kredileri ile desteklenmesinin sağlanması ve modern yöntemlerin sahada daha yaygın kullanılır hale getirilmesi gerekmektedir.

Çalışma alanında temel geçim kaynaklarından biride tarımdır. Özellikle ilçe merkezi dışında kırsal kesimde temel ekonomik faaliyeti meydana getirmektedir. Ülkemizde son yıllarda pamuk, tütün gibi ürünlerde devlet alımının ortadan kalkması adı geçen sanayi ürünlerin ekim alanını daraltmıştır. Pamuk ekim alanı 1995 yılında 55 bin dekar iken 2010 yılında 1500 dekara düşmüştür. Aynı şekilde Tütün ekim alanı 2000 yılında 10 bin dekar iken 2010 yılında 218 dekara kadar gerilemiştir. Daha önceleri ekonomik anlamda sahaya önemli geçim kaynağı oluşturan bu iki ürünün tekrar sahada gerekli ekim alanına kavuşması için üretici desteklenmelidir.

Türkiye'nin ve araştırma sahasının en önemli ürününden biri olan üzüm önemli bir ihraç ürünüdür. 2010 yılında sahadan 47 bin ton üzüm ihraç edilmiştir. İhraç ettiğimiz ülkeler re-export şeklinde üzümü tekrar ticari bir madde olarak ihraç etmektedir. Kuru üzüm paketleme sistemlerinin geliştirilmesi, dünya piyasasına hitap edecek ambalaj yapılarak üzümün re-export olarak tekrar pazarlanmasını önlemek ve dünyaya tek elden yapılacak ihracat elde edilen geliri artıracaktır. Tarımsal ürün ihracatının bir kısmını da kurutulmuş domates oluşturmaktadır. Sahada 2010 yılında 180 ton kuru domates ihracatı yapılmıştır. Özellikle son yıllarda ekim alanı artan domatesin iç piyasada tüketilmemesi durumunda dış piyasaya kurutulmuş ürün olarak satılması alternatif bir durumdur. Bundan dolayıdır ki ürünün piyasa değerinin

artırılması ve çiftçinin mağdur olmaması için bu yöntem geliştirilmelidir. Araştırma sahasının önemli tarım ürünü olan kirazın ihraç malzemesi olarak değerlendirilmesi ürünün piyasa değerinin artıracaktır. Bunun için dayanıklı ve kalibre açısından yüksek ürün elde edilmelidir.

Turgutlu'da tarım ürünü işleyen sanayi oldukça fazladır. Turgutlu'da 1961 yılında açılan Tukaş sahanın önemli sanayi kuruluşları arasında iken 2009 yılında çeşitli nedenlerle kapatılmıştır. Tukaş dışında sahada tarım ürünleri işleyen sanayi kuruluşlarının desteklenmesi Turgutlu ilçesinde tarımsal alandan elde edilen gelir miktarını artırması yanında tarımsal ürünlerin piyasa şartlarından etkilenmesinin engelleneceği inancındayız.

Araştırma sahasında sanayinin temelini oluşturan tuğla-kiremit sanayi günümüzde oldukça zor durumdadır. Zirve yaptığı dönemlerde fabrika sayısının 80'leri bulduğu araştırma sahasında günümüzde bu sayı yarıya düşmüştür. Sahada önemli bir istihdam meydana getiren toprak sanayinin yeniden canlandırılması için yapılacak çalışmalar istihdam açısından da olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Turgutlu Organize Sanayi Bölgesi İzmir-Ankara karayolu üzerinde ilçe merkezine 3 kilometre uzaklıkta Çepnidere mevkiinde kurulmuştur. Organize sanayi bölgesi yer seçimi iklimik açıdan sıkıntılıdır. Turgutlu Meteoroloji istasyonundan alınan veriler ışığında değerlendirme yapıldığında kuruluş yeri hâkim rüzgâr yönü sayılabilecek bir sahadadır. İnceleme alanında hâkim rüzgâr yönlerinden birini % 21'e yakın bir oran ile SW sektörü oluşturmaktadır. Bunun yanında W sektörlü rüzgârlarda % 11 oranında etkindir. Organize sanayi bölgesi kuruluş yeri olarak ilçe merkezinin batısında ve güneybatısında kalmaktadır. Sanayi bölgesinde tesislerden çıkan kirli havanın şehir merkezine doğru gitme ihtimali yüksektir. Bu durumdan dolayı organize sanayi bölgesinde yer alan fabrikalarının bacalarından çıkan kirli havadan şehrin etkilenmemesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Hava kirliliği yaratabilecek fabrikaların baca kontrollerinin sıklıkla yapılması ve filtrelerin yeterli koruma düzeyine sahip olması gerekmektedir.

Çalışma alanı İzmir-Ankara karayolu ve İzmir-Uşak demiryolu güzergâhında yer almaktadır. Bundan dolayı ulaşımın en üst düzeyde olduğu alanlardan biridir. Araç kapasitesinin yüksek olduğu İzmir-Ankara karayolu üzerinde her gün 20 binden

fazla araç geçmekte, diğer taraftan İzmir- Uşak demiryolu üzerinde yapılan tren seferleri ile önemli düzeyde yük ve yolcu taşınmaktadır. Karayolu ve demiryolu üzerinde kurulu olan yerleşmelerde ulaşım kolaylıkla sağlanmaktadır. Bozdağlar üzerinde kurulu olan yerleşmelerin yollarının kalitesi oldukça düşüktür. Özellikle bazı köy yolları standartların altındadır. Kayrak, Yunusdere, Hacısalar ve Ören gibi köylerin yolları oldukça sıkıntılı olup, iki aracın karşılıklı rahat bir şekilde geçmesine müsait durumda değildir. Bu yalarda yapılacak genişletme çalışmaları ile birlikte yol standartlarının yükseltilmesi ulaşım açısından yaşanan problemleri ortadan kaldıracaktır.

Beklentimiz Turgutlu yöresinde bahsedilen problemlerin bir an önce çözümlenmesi ve sahanın kalkınmasını hızla tamamlamasıdır. Uzun arazi gözlemleri ve bibliyografya taramasından elde edilen verilerin değerlendirilmesi, analiz ve sentez edilmesi sonucunda ortaya çıkan bu çalışmanın özellikle yöreye dönük kalkınma planlarının oluşturulmasında önemli bir doküman olacağı düşünülmektedir. Dileğimiz Turgutlu'nun en kısa zamanda bütün sorunları çözümlenmiş, kalkınmış ve yaşanabilir bir yöre haline gelmesidir.

KAYNAKÇA

- Akça, B. (1997). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Turgutlu, *Turgutlu Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu*, Turgutlu: Turgutlu Belediyesi Yayınları.
- Akkuş, A. (1995). *Jeomorfoloji Giriş*, Konya: Öz Eğitim Yayınları. No:2.
- Akkuş, A. (1995). *Harita Bilgisi*, Konya: Öz Eğitim Yay. No:1
- Alagöz, C.A. (1984). Türkiye’de Bazı Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler. Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11–13 Nisan 1984). *Kültür ve Turizm Bakanlığı. Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları*. No:60. 11-23. Ankara.
- Ardel, A. Kurter, A. ve Dönmez, Y. (1969). *Klimatoloji Tatbikatı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları. No:1123. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınlarından. No:40. İstanbul: Taş Matbaa.
- Atalay, İ. (1987). *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*. Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:9. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (1989). *Toprak Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi, Edb. Fak. Yay. No:8.
- Atalay, İ. (1991). *Türkiye Coğrafyası*. Ankara: Yeniçağ Basın-Yayın.
- Atalay, İ. (1994a). *Genel Fiziki Coğrafya*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (1994b). *Türkiye Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (1994c). *Türkiye Vegetasyon Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (2002). *Türkiye’nin Ekolojik Bölgeleri*. İzmir: Meta Basım.
- Bilgi, N. (1999). *Tanzimat’ın Öncesi ve Sonrasında Saruhan Sancağında Nüfus*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Bilgi, N. (2001). 1842 Yılında Saruhan Sancağının Nüfus ve İdari Bölünüşü, Manisa Araştırmaları, Cilt 1. 87-122. Manisa.
- Ceylan, M.A. (2010). Manisa-Uşak Demiryolu Ulaşımının Yerleşme Üzerine Etkileri, (I). Erzurum: Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı 23. Cilt: Ocak. 340-350.
- Ceylan, M.A. (2010). Manisa-Uşak Demiryolunun Yerleşme Üzerine Etkileri (II). İstanbul: Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 21. Cilt: Ocak, 1-26.

- Ceylan, M.A. (2011). Gediz Havzasında Tarihi Köprüler ve Fonksiyonel Özellikleri. *Erzurum: Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi. Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 25. Cilt:1, 103-131.
- Çukur, H. (1997). Turgutlu ve Yakın çevresinin Fiziki Coğrafyası, Turgutlu *Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu*. 4-5 Eylül 1995. 3-29. Turgutlu: Turgutlu Belediyesi Yayınları.
- Darkot, B. (1967). Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri, *İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt.8. Sayı 17, 3-8.
- Darkot, B. Tuncel M. (1995). *Ege Bölgesi Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yayın No:2365.
- Doğanay, H. (1992). *Ekonomik Coğrafya Doğal Kaynaklar*. (3. Baskı). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayın No:740. Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yayın No: 29.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*. İstanbul: Öz Eğitim Yayıncılık.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2982. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877. Eğitim Dizisi:10. İstanbul.
- Doğanay, H. (1998). *Coğrafya 'ya Giriş*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğanay, H. (1998). *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğanay, H. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, H.(2007). *Ekonomik Coğrafya 3- Ziraat Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Dönmez, Y. (1979). *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2506. Coğrafya Enst. Yay. No:102.
- Dönmez, Y. (1985). *Bitki Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:3319. Coğrafya Enst. Yay. No:3213.
- Emecen, F. (1989). *XVI. Asırda Manisa Kazası*. Ankara: Emek Matbaası.
- Emecen, F. (1997). Bir Osmanlı Kasabasının Kuruluşu ve Yükselişi. *Turgutlu Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu*. 4-5 Eylül 1995. Turgutlu: Turgutlu Belediyesi Yayınları. 55-60.

- Erol, O. (1993). *Genel Klimatoloji*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Erinç, S. (1984). *Klimatoloji Metotları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:3278. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Yay. No:2. Güray Matbaası.
- Güney, S. (1967). Mergen Havzasında Köy Meskenleri, *İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt:8. Sayı 17, 112-132.
- Göney, S. (1984). *Yerleşme Coğrafyası Cilt-I. Şehir Coğrafyası I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayın No; 2274. Coğrafya Bölümü Yayın No:91.
- Günay, M. (2011). Şeri'yye Sicillerine Göre XVII. Yüzyılda Turgutlu Kasabası. *Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:9. Sayı 2, 714-721. Manisa.
- Günel, N. (1995). Gediz Havzasının İklimi. İstanbul: *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 30, 67-96. İstanbul.
- Güney, E. (2001). *Türkiye Hidroğrafyası*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Güney, E. (2002). *Türkiye Çevre Sorunları*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Güngördü, E. (2001). *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Nobel Yayıncılık Dağıtım.
- Hoşgören, M.Y. (1993). *Jeomorfolojinin Ana Çizgileri-I*. İstanbul: İstanbul Üniv. Yay. No:3822.
- İbret, B.Ü. (2003). Çankırı'da Köy Adları Üzerine Coğrafi Bir İnceleme. İstanbul: *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 7, 53-79.
- İzbırak, R. (1990). *Sular Coğrafyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Öğretmen Kitapları Dizisi. İstanbul.
- İzbırak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi. No:157.
- İzbırak, R. (1996). *Türkiye I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kadioğlu, Y. (2008). *Şehir Coğrafyası Açısından Çivril*. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Kara, H. (2010). *Banaz İlçesinin Coğrafyası*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karaboran, H.H. (1984). Türkiye'de Mevkii Adları Üzerine Bir Araştırma. Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Nisan 1984). *Kültür ve Turizm Bakanlığı. Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları*. No:60. Ankara.

- Kıymaz, S. (2006). *Gediz Havzası Örneğinde Sulama Birliklerinin Sorunları ve Çözüm Yolları*. Çukurova Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Adana.
- Koca, N. Yazıcı. H. (2011). Afyonkarahisar İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponimik Sınıflandırılması. *Türk Coğrafya Dergisi*, S: 56, 1-10. İstanbul.
- Koçman, A. (1989). *Uygulamalı Fiziki Coğrafya Çalışmaları ve İzmir- Bozdağlar Yöresi Üzerine Araştırmalar*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları. No:49.
- Koçman, A. (1993). *Türkiye İklimi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No:72.
- Köklü, N. (1992). Dünkü Manisa'dan Görüntüler. *Manisa Dergisi*. Sayı:1, 6-11. Manisa.
- Köse, A. (2005). Türkiye'de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri. Afyon: *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt.7, Sayı 2, 165-200.
- Köse, A. (2006). Balıkesir Örneğinde Geleneksel Kırsal Avlu Duvarı. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. VIII., 159-183. Afyon.
- Mater, B. (2004). *Toprak Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Meşe, K.I. (2005). *Turgutlu Tarihi Kent Dokusunun İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Nişancı, A. (1990). *Klimatoloji*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları No:59.
- Özav, L. (1995). Eski Gediz Kasabası Çevresinde Güme Yerleşmeleri. *İstanbul: Türk Coğrafya Dergisi*. Sayı 30, 173-187.
- Özav, L. (1996). Simav Depresyonu ve Çevresinin Coğrafi Etüdü. *Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 813. Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları No: 64*.
- Özav, L. (1996). Simav Depresyonu ve Çevresinde Geçici Yerleşme Şekilleri. *İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Dergisi*. Sayı.101, 217-231.
- Özav, L. (1996). *Oltu'nun Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Erzurum: Taş Medrese Yay. No:4. Araştırma İnceleme Serisi.

- Özav, L. (2002). *Sivaslı İlçesinin Coğrafi Etüdü*. Ankara: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No:30. Başkent Grafik.
- Özav, L.(2002) Sivaslı İlçesindeki Köy Yerleşmelerinin Coğrafi Özelliklerine Genel Bir Bakış. İstanbul: *Türk Dünyası Araştırma Dergisi*. Sayı 136, 219-230.
- Özav, L., Kaya, A. (2008). Nüfusu Giderek Azalan Bir Yöre: Karahallı. Uşak: *Uşak Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 2, 1-17.
- Özçağlar, A. (1996). Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler. Ankara: *Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*. Sayı 12, 7-24.
- Özçağlar, A. (1997). *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*. Ankara: Ekol Yayınevi.
- Özçağlar, A. (2006). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Özgür, E.M. (1996). *İl ve İlçe Merkezlerimizin. Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Bakımından Sınıflandırılması*. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi. Sayı:5, 55-80. Ankara.
- Özgür, E.M. (1995). *Türkiye'deki İç Göçlerde Ankara İlinin Yeri*. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi. Sayı:4, 63-76. Ankara.
- Özgür, E.M. (1998). *Türkiye Nüfus Coğrafyası*. Ankara: GMC Basın-Yayın Ltd. Şt.
- Özgür, E.M. (1999). *Türkiye'de Nüfusun Yaş Yapısı*. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi. Sayı 7, 159-174. Ankara.
- Özdemir, M.A. (1996). Türkiye'de Büyük Yerleşme Alanlarının Seçiminde Jeomorfolojik Esaslar. *Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:8. Sayı 2, 209-222. Elazığ.*
- Özdemir, M.A. Karadoğan. S. (1996). Türkiye'de İl merkezlerinin Coğrafi Mekânla İlişkisi. *Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:8. Sayı 2, 271-291. Elazığ.*
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişim*. Ekin Kitabevi. Ankara: Başak Matbaacılık
- Özgüç, N. (1994). *Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3849. Fakülte Yayın No: 2511.

- Saatçi, M. (1997). *İzmir-Kasaba Demiryolu*. Turgutlu Sosyo-Ekonomik Sempozyumu, Turgutlu Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu, 4-5 Eylül 1995, Turgutlu.
- Saraçoğlu, H. (1990). *Bitki Örtüsü. Akarsular ve Göller*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sergün, Ü. (1986). *Kocaeli Yarımadasında Kırsal Yerleşmeler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. Yayın No: 3370.
- Sergün, Ü. (1993). *Türkiye’de Kent Nüfusu ve Kentleşme Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 10.
- Sürel, A. (1963). *Turgutlu Kazasının Monografyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Mezuniyet Tezi No: 3444.
- Şahin, C. (2002). *Türkiye Fiziki Coğrafyası*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C., Doğanay, H. (2000). *Türkiye Coğrafyası*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C. Doğanay, H., Özcan, N.A. (2005). *Türkiye Coğrafyası*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şentürk, A. (2008). *Turudlu Türkmenlerin Kasabası*, İzmir: Ayan Matbaacılık.
- Tunçel, H. (2000). Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler. *Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C;10. Sayı 2, 23-34.
- Tandoğan, A. (1998). *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.
- Taş, B. (2010). *Sandıklı İlçesinde Arazi Kullanımı ve Planlama Önerileri*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Temuçin, E. (1991). *Manisa-Akhisar Ovalarında İklim ve Ortam İlişkileri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Tepekaya, M. (2008). *Osmanlı Dönemi Turgutlu Kitabeleri*. Turgutlu.
- Tümertekin, E. (1973). *Türkiye de Şehirler ve Şehirsal fonksiyonlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları Yayın No: 1840. Coğrafya Enstitüsü Yayınları Yay. No:70.

- Tolun (Denker), B. (1976). *Şehir İçi Arazi Kullanışı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 2054. Coğrafya Enstitüsü Yayınları. Yayın No:83.
- Tolun (Denker), B. (1977). *Yerleşme Coğrafyası (Kır Yerleşmeleri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2275. Coğrafya Enstitüsü Yayınları. Yayın No: 93.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye İskân Coğrafyası-Kır İskânı (Köy-Altı İskân Şekilleri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:1283. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:49.
- Tunçdilek, N. (1985). *Türkiye’de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, Yayın No: 3, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3279.
- Tümertekin, E.,Özgüç, N. (2004). *Beşeri Coğrafya “İnsan-Kültür-Mekân”*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E. (1973). *Türkiye’de şehirleşme ve Şehirsal Fonksiyonlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Yayınları Yayın No: 7.
- Uzuntepe, G. (2000). *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Demiryolu: İzmir, Aydın, Kasaba (Turgutlu)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yalçınlar, İ. (1967). Türkiye’de Bazı Şehirlerin Kuruluş ve Gelişmelerinde Jeomorfolojik Temeller. *İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt.8. Sayı 17, 53-66.
- Yazıcı, H. (1994). Tercan Ovası ve Çevresinde Kırsal Yerleşmeler. Geçici Yerleşme Şekilleri. *İstanbul: Türk Coğrafya Dergisi*. Sayı 29, 191-208.
- Yazıcı, H. (1995). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Bayburt. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 30, 189-219. İstanbul.
- Yazıcı, H. (1998). *Orta Sakarya Vadisinin Coğrafi Etüdü (Yenice-Alpagut Arası)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. No:1040.
- Yazıcı, H. (2002). *İç Anadolu Bölgesi Coğrafyası*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (1997). Turgutlu ve Çevresinin Eskiçağ Tarihi. *Turgutlu Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu. 4-5 Eylül 1995*, Turgutlu: Turgutlu Belediyesi Yayınları. 30-37.

Yılmaz, C. (2002). *Kırsal Yerleşmeler I Terminolojik Sorunlar*. Samsun: Palmiye Kitapları.

İzmir ve Yakın Çevresinin Diri Fayları. (2005), Jeoloji Etütleri Dairesi, MTA Raporu. MTA Rapor No: 107450

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (1998). *Manisa İli Arazi Varlığı (İl Rapor No:45)*. Ankara.

Turgutlu Kaymakamlığı 2010 Yılı Brifing Raporu.

DİE (TUİK), 2000, Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. 45-Manisa İli. Ankara.

Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası, 2010. İktisadi Durum Raporu.

Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası, 2011. İktisadi Durum Raporu.

DİE (TUİK). 1935. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1940. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1945. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1950. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1955. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1960. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1965. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1970. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1975. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1980. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1985. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 1990. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DİE (TUİK). 2000. Genel Nüfus Sayımı. Manisa İli. Ankara.

DPT (2003). *Ankara: İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması*.

DMİGM. Manisa İli Meteoroloji Verileri.

www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden.../manisa_madenler.pdf

www.turgutluosb.org.tr

www.tcd.org.tr

www.turgutlubiz.com.tr

www.bayar.edu.tr

www.turgutluyanki.com.tr

www.turgutludh.com.tr

www.turgutlubel.com.tr

www.turgutlu.gov..tr

www.tutso.org.tr

www.panoromio.com

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet KAYA
Coğrafya Anabilim Dalı
Doktora

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: UŞAK- Ulubey, 18 Haziran 1973
Cinsiyeti: Erkek
Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim

Yüksek Lisans: 2007 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Coğrafya Ana Bilim Dalı
Lisans: 1997- Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği
Lise : 1991 -Manisa Lisesi

Alınan Ödüller

Belge Tarihi	Türü	Veren Makam	Veriliş Nedeni
1998	Teşekkür Belgesi	Sivaslı Kaymakamlığı	Çalışkanlık
2002	Teşekkür Belgesi	MEB	Çalışkanlık
2003	Teşekkür Belgesi	MEB	Çalışkanlık
2004	Teşekkür Belgesi	MEB	Çalışkanlık
2006	Teşekkür Belgesi	MEB	Çalışkanlık
2007	Teşekkür Belgesi	MEB	Çalışkanlık

İş/İstihdam

1997- Sivaslı Çok Programlı Lisesi, Coğrafya Öğretmeni
2002-Uşak Lisesi, Coğrafya Öğretmeni
2007-Uşak Endüstri Meslek Lisesi, Coğrafya Öğretmeni
2010- Uşak Sait-Sabri Ağaoğlu Lisesi, Coğrafya Öğretmeni
2010-Uşak İzzettin Çalışlar Anadolu Lisesi, Coğrafya Öğretmeni

Tezler

Sivaslı İlçesinin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Lisans Tezi, 1997, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği, Ssmsun.
Karahallı (Uşak) İlçesi'nin Coğrafi Etüdü, Yüksek Lisans Tezi, 2007, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Bilimsel Yayınlar

Makale

Özav, L. Kaya, A.(2008). Nüfusu Giderek Azalan Bir Yöre Karahallı İlçesi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2, sayfa:1-17.

Yabancı Dil Puanı

2010 (ÜDS) İlkbahar 82,5